OPERE II

Gellu Naum

Proză

POLIROM

Gellu Naum

II
Proză

Ediţie îngrijită şi prefaţă de Simona Popescu

POLIROM
2012

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-2607-6

ISBN PDF: 978-973-46-2608-3

ISBN print: 978-973-46-2265-8

Coperta: Radu Răileanu

elefant.ro

Gellu Naum. O biografie[1]

1875 18 august. Se naşte Andrei Naum, poet, traducător, tatăl viitorului scriitor Gellu Naum. Familia Naum este de origine aromână (din Ohrida), fiind strămutată din Macedonia în România, în secolul al XIX-lea. Într-un interviu, Gellu Naum avea să mărturisească: „Familia lui [a lui Andrei Naum] venise încoace cu oile, pe jos, demult, pe când turcii voiau să-i omoare în Macedonia. Ei sunt români macedoneni. Armâni, cum zic ei. M-am dus şi eu acolo. Este splendoarea pe lume, dacă te duci unde trebuie". Bunicul lui Gellu Naum a murit pe front când Andrei Naum avea 8 ani. Despre Andrei Naum, Gellu Naum avea să vorbească de mai multe ori: „Tata era poet. Nu l-am cunoscut, aveam doi ani când a murit la Mărăşeşti. Era un poet bun. Era un om de treabă, îşi făcea poezia lui. Nu a publicat, cât era în viaţă, decât în reviste. Dar, după moarte, i s-a publicat o carte de către Casa Şcoalelor. Era o poezie cuminte. Cum n-am fost eu"[2]. Placheta *Poezii postume* a lui Andrei Naum, apărută în 1921, prin bunăvoinţa unor prieteni devotaţi, a fost retipărită cu adăugiri şi cu o prefaţă de Ion Petrovici în 1944.

1915 1 august. Se naşte în Bucureşti Gellu Naum, cel mai mic dintre cei şase copii ai lui Andrei şi ai Mariei Naum. Ceilalţi cinci: Zoe-Olga (care va fi pomenită în volumul *Copacul -animal*), Virginia (un fel de a doua mamă, care se ocupă de educaţia celor mai mici), Andrei, Maria Silvia (confidenta lui Gellu) şi Eliana.

1917 18 august. Moare în război Andrei Naum, la Mărăşeşti, la vârsta de 42 de ani, pe când Gellu avea doar 2 ani. Tragedia îl va marca toată viaţa. „Umbra“ tatălui este resimţită, mai târziu, ca ocrotitoare.

1922-1926 După moartea lui Andrei Naum, familia o duce greu şi e obligată să se mute dintr-o casă în alta. Copilul nu dă atenţie lipsurilor, îşi vede de treabă în lumea lui, trăind fericirea de a fi membru „într-o fraternitate amplă şi luminoasă“ în sala de cinematograf, unde citeşte pentru galerie – durii cartierelor mărginaşe – titlurile filmelor şi inserturile de text (e epoca filmului mut), primind, în schimb, biletul de intrare gratuit şi bomboane. Era vremea lui Tom Mix, de care poetul îşi va aminti amuzat şi nostalgic. În 1922 se înscrie la Şcoala primară Tunari, unde e primul în clasă (în 1923 îi apare chiar, în calitate de premiant, poza la ziar!). E coleg cu Miticuţă, fiul lui Perpessicius. Despre editorul lui Eminescu, spre sfârşitul vieţii, Gellu Naum va vorbi cu simpatie şi recunoştinţă: „Cred că a fost cel mai curat şi mai necesar critic din epocă, adică nu ca Georgescu-Cocoş sau mai ştiu eu cum“. În clasa întâi el este cel care îi va cumpăra băiatului fără tată şi fără posibilităţi materiale ghiozdan. Invitat acasă la Perpessicius, Gellu (de 7 ani) e întrebat dacă are ghiozdan. „M-a întrebat aşa, într-o doară: «Ţi-ai cumpărat ghiozdan, ai ghiozdan?». «N-am», am răspuns eu. Şi mi-a cumpărat un ghiozdan. Nu mi-a spus, i l-a dat lui Miticuţă şi el mi l-a adus la şcoală. «De la tata – zice –, e cadou». Şi-atuncea am avut şi eu ghiozdan“[3].

1926 Se înscrie la Liceul „Cantemir Vodă“ din Bucureşti, pe care îl va absolvi în anul

1933. Va fi căpitanul echipei de oină şi căpitanul echipei de rugby. „Şcoala primară am făcut-o la şcoala Tunari. Şi şcoala ailaltă era la Cantemir-Vodă, din Bucureşti. Era un liceu foarte bun. Era un liceu pentru o familie, familia Brătienilor, iar băieţii erau foarte bine îngrijiţi şi trimişi pe urmă în străinătate, la alte studii. Şi veneau înapoi“[4]. La liceu începe să scrie poezie în urma unui pariu: „Am făcut pariu cu băieţii din clasă că eu sunt poet, că scriu foarte frumoase poezii. Nu credea nici unul. Ziceau: «Ce crezi? Nu te publică nimeni»“[5].

1931 Debutează în revista *Cuvântul liber* (publicaţie de stânga), semnând cu pseudonimul Ion Pavel. Ţine un jurnal de vise şi îi descoperă pe Bakunin şi Kropotkin.

1933 Se pare că gustul pentru mister îl face să se înscrie la Facultatea de Litere şi Filozofie din Bucureşti („destul de ternă“, cum va mărturisi mai târziu), pe care o va termina în 1937, cu licenţă luată în filozofie. În facultate constată derapaje antisemite care îl dezgustă. Legionarii erau violent anticomunişti, antioccidentali, antiliberali. În 1933 participă la întâlnirile clandestine ale tinerilor de stânga. Aderă la Uniunea Tineretului Comunist. În primăvara anului 1935 este arestat pentru prima dată, împreună cu membrii Comitetului Naţional Antifascist, după ce semnase o petiţie contra disoluţiei acestei organizaţii. La 27 decembrie 1935 studentul Naum din anul III este percheziţionat şi arestat după ce fusese surprins scriind „cuvinte cu caracter subversiv“ pe zidurile caselor din străzile Dr. Sergiu şi Dr. Felix şi de pe Bulevardul Cuza. De altfel, cum s-a

descoperit recent, Gellu Naum (alături de alţi avangardişti precum Geo Bogza, Victor Brauner, Gherasim Luca, Eugen Ionescu) a fost urmărit de Siguranţă.

1934 Îi întâlneşte pentru prima dată pe Gherasim Luca, Paul Păun şi Virgil Teodorescu, pe care-i invită să publice la *Cuvântul liber* (doar Virgil Teodorescu îi va da două poezii).

1935 Redactează împreună cu Virgil Teodorescu revista *Tânăra generaţie*. Îl cunoaşte pe Victor Brauner, care îi va deveni cel mai bun prieten. Din 7 în 26 aprilie este deschisă (la galeria Mozart) o expoziţie. „Intrasem pe strada aia, unde era ziarul *Universul*, şi era un afiş afară. Expusese Victor Brauner pictură. Nu ştiam ce este şi am zis: Hai, să văd şi eu. De obicei, nu intram, nu puteam să sufăr pictura românească deloc şi nici cea din multe alte ţări, nu numai de-aici. Îmi plăcea modernismul, atâta cât puteam să-l cunosc dintr-o revistă, dintr-un ziar, în orice caz, de-aici, ce-a fost avangardă nu mi-a plăcut niciodată. Şi atunci, acolo, am intrat şi nu era nimeni. Era pustiu. Un singur om, într-un colţ. Ca un suedez, aşa, blond, foarte drăguţ băiat. Nu-l cunoşteam. Şi a venit tânărul ăsta la mine, era cu opt ani mai mare, şi m-a întrebat: Îţi place? Extraordinar, am spus eu. Aveam 18 ani. Eu am rămas trăsnit când am văzut-o, mai văzusem eu Picasso, nu ştiu ce, dar nu poţi să-ţi dai seama, când le vezi aşa, făcute şi puse acolo. Şi m-a zăpăcit complet. Mă uitam aşa şi el m-a întrebat: Cum e, îţi place? Şi eu i-am spus: Asta scriu eu. Asta vreau să scriu eu.“[6]

1936 Debutează cu volumul *Drumeţul incendiar*, poeme, cu trei calcuri de Victor Brauner.

Volumul apare în 150 de exemplare. Într-o „cronică de întâmpinare“, „criticul literar“ Georgescu-Cocoş va scrie: „Pregătiţi-vă borcanele cu spirt, a apărut un nou monstru. Îl cheamă Gellu Naum“. La sfârşitul anului, după stagiul militar, se căsătoreşte cu Mariana, prima lui soţie, de care se va separa destul de repede.

1937 Îi apare al doilea volum, *Libertatea de a dormi pe o frunte*, poeme, cu un desen de Victor Brauner.

1938 La sfârşitul verii, la îndemnul lui Victor Brauner, pleacă la Paris, împreună cu Mariana, pentru a-şi continua studiile la Sorbona. Va pregăti un doctorat în filozofie cu tema: *Studiile lui Abélard* (nefinalizat însă). Aici îi va reîntâlni pe Brauner şi pe Gherasim Luca. Va locui pe rue des Volontaires, nu departe de Brauner, care îl va şi introduce în lumea suprarealiştilor francezi. Îi cunoaşte pe prietenul acestuia, Jacques Hérold, născut în România, apoi pe Benjamin Péret, Remedios Varo Uranga, Roger Gilbert-Lecomte, Pierre Mabille şi chiar pe André Breton însuşi, căruia, împreună cu Brauner, îi face două vizite în apartamentul de pe rue Fontaine nr. 42. Breton îi invită să publice în celebra revistă *Minotaure*. Gellu Naum are ideea unui eseu legat de demonologia obiectului, cu un desen de Brauner. Din păcate, un proiect nerealizat... Mariana va părăsi Parisul după câteva luni şi, practic, va ieşi, astfel, din viaţa lui Gellu Naum.

1939 Parisul se goleşte, trupele germane înaintează spre Franţa. Gellu Naum se întoarce în ţară, unde va fi mobilizat şi trimis pe frontul de Răsărit.

1940 Publică volumul *Vasco de Gama*, poeme, cu un desen de Jacques Hérold.

1941 Se constituie grupul suprarealist român. Din el fac parte Gellu Naum, Gherasim Luca, Dolfi Trost, Virgil Teodorescu şi Paul Păun, la care se adaugă Nadine Krainik. Va fi mai degrabă o iniţiativă clandestină, cu aer conspirativ, căci vremurile sunt cum sunt – legionare – şi, în afară de Naum şi Teodorescu, toţi ceilalţi sunt evrei, cu interdicţie de a se întâlni în grup. În plus, toţi frecventaseră Partidul Comunist sau Uniunea Tineretului Comunist – un motiv în plus de a fi interpelaţi de Siguranţa militară de la acea vreme. Grupul cunoaşte de la început ceea ce Gellu Naum va numi cândva „lupte fratricide“.

1942 Este retras de pe frontul de Est şi trimis la Şcoala de ofiţeri în rezervă de la Sibiu, unde, din cauza prezenţei ofiţerilor germani, domină o disciplină de fier – prilej de continuu coşmar pentru Naum, care, din cauza legăturilor cu stânga comunistă, ar fi putut fi oricând considerat spion şi executat.

1943 Întors în Bucureşti, o cunoaşte pe 1 ianuarie pe Lygia Alexandrescu, cu care se va căsători în 1946. În februarie este trimis, ca ofiţer, la Constanţa. În august este trimis pe front, dar, cu două zile înainte de plecare, se îmbolnăveşte (în urma bolii pierde în greutate 30 de kilograme).

1944 Publică volumul *Culoarul Somnului*, poeme, cu un portret de Victor Brauner.

1945 Îi apar volumele: *Medium*, proză; *Critica mizeriei*, manifest, în colaborare cu Paul Păun şi Virgil Teodorescu; *Teribilul interzis*, proză, cu un frontispiciu de Paul Păun.

1946 Se căsătoreşte cu Lygia Alexandrescu. Publică volumele: *Castelul orbilor*, proză, şi *Spectrul longevităţii*. *122 de cadavre*, poezie, în colaborare cu Virgil Teodorescu. Se creează o legătură a grupului bucureştean cu grupul suprarealist din Praga, mai ales cu Ludvik Kundera. Din 29 septembrie până în 18 octombrie se deschide la Bucureşti, la Căminul Artelor, expoziţia *Infra-noir*. Cu această ocazie, membrii grupului bucureştean semnează manifestul *Infra-noir*. Textul se încheie cu *O întrebare* adresată suprarealiştilor de pretutindeni. Activitatea grupului îl va face pe André Breton să afirme: „Centrul lumii s-a mutat la Bucureşti".

1947 Pe 25 mai apare *Éloge de Malombra* (un manifest de cinci pagini) şi, puţin mai târziu, *Le sable nocturne* (manifest scris de Naum împreună cu Gherasim Luca, Paul Păun şi Dolfi Trost, ca urmare a invitaţiei lui André Breton la Expoziţia suprarealistă de la Paris). După decembrie 1947, din cauza condiţiilor politice, grupul se destramă. După un pamflet împotriva suprarealiştilor apărut în revista *Secolul XX*, era clar că, în România, suprarealismul nu mai are nici o şansă. Pentru Gellu Naum începe o lungă perioadă de privaţiuni şi tăcere. În 1948, Luca şi Trost pleacă în Israel, iar în 1961 Paul Păun îi urmează (primii doi vor ajunge ulterior în Franţa, de unde Trost va traversa Oceanul, stabilindu-se în Statele Unite ale Americii). Virgil Teodorescu devine o figură oficială (ajunge în anii '70 chiar preşedintele Uniunii Scriitorilor). Despre grup Gellu Naum va spune într-o convorbire de la începutul anilor '70: „Pentru Dolfi [Trost] am şi acum, aveam şi

în timpul «luptei fratricide» – când se aliniase alături de Luca – o reală simpatie... Pe Vergi (Virgil Teodorescu) şi pe Zola (Gherasim Luca) i-am iubit. Pe Vergi de cum l-am cunoscut (prin 1933), pe Zola mai greu şi mai târziu... Şi închipuie-ţi, îi iubesc şi acum, deşi n-aş mai face «grup» cu ei...“[7]. Începe să scrie un straniu poem iniţiatic, de factură ezoterică, fără titlu (manuscrisul va fi publicat postum, sub titlul *Calea Şearpelui*).

1949 E foarte bolnav, dar, neavând nici o slujbă, nu poate fi spitalizat. Un prieten îl ajută să devină profesor de filozofie la Poarta Albă, sat de pescari aflat la gurile Dunării, dar postul, de fapt, nu există. Totuşi, certificatul de muncă îi permite internarea în spital.

1950 I se propune postul de asistent la Catedra de pedagogie a Institutului de Agronomie din Bucureşti. După un an, fără să fie întrebat, e promovat lector la Catedra de economie politică a Institutului, iar după doi ani „e cerut“ la Ministerul Învăţământului Superior. Refuză. Din 1953 decide să trăiască doar din traduceri. În deceniile următoare va traduce peste 30 de titluri din autori precum Samuel Beckett, Alejo Carpentier, René Char, Diderot, Dumas, Darwin, Théophile Gautier, Julien Gracq, Victor Hugo, Kafka, Gérard de Nerval, Prévert, Stendhal, Jules Verne.

1952 Publică volumele *Filonul* şi *Tabăra din munţi*, proză pentru tineret de factură proletcultistă. Le va renega ulterior.

1955-1959 Scrie şi publică poezii pentru copii: *Aşa-i Sanda*, 1956, *Cel mai mare Gulliver*, 1958, şi *Cartea cu Apolodor*, 1959, cu ilustraţii de Jules Perahim. Cu toate

acestea, continuă să scrie, pentru el, şi poeme suprarealiste (de exemplu, *Heraclit*, în 1958). Împreună cu prietenul lui Jules Perahim, „jucându-ne la Costineşti (1956?) şi Sighişoara (1958)“, duce la bun sfârşit piesa de teatru *Florenţa sunt eu*, rămasă în manuscris până la publicarea ei în caietul *Athanor*, în 2004. Va fi pusă în scenă de Alexandru Dabija în 2011.

1960-1961 Publică volumele de versuri *Poem despre tinereţea noastră* şi *Soarele calm*, şi ele renegate ulterior, căci deloc suprarealiste.

1962-1966 Scrie trei piese de teatru: *Insula*, *Ceasornicăria Taus* şi *Poate Eleonora...*, pe care le va publica în volum în 1979. Între 1962 şi 1964 suferă de o puternică depresie. Nu mai iese din casă şi nu mai vrea să vorbească. Cu banii pe care soţia lui, Lygia, îi moşteneşte de la o rudă, cumpără o casă la Comana, în judeţul Giurgiu, unde se va retrage, de acum înainte, mai ales vara. În 1964 publică *A doua carte cu Apolodor*, cu ilustraţii proprii. O cunoaşte pe Sanda Roşescu, studentă. Dialogul lor, purtat în decursul a câteva luni şi înregistrat pe o bandă de magnetofon, va fi transcris de Gellu Naum şi publicat postum, în 2003, la Editura Paralela 45, sub titlul *Despre interior-exterior. Gellu Naum în dialog cu Sanda Roşescu*.

1967 E vizitat de un student care-şi dorea mult să-l cunoască: viitorul poet Sebastian Reichmann (traducător, mai târziu, al poemului *Tatăl meu obosit* şi al romanului *Zenobia* în limba franceză).

1968 I se publică, după mai mult de 20 de ani, un volum de poezie suprarealistă, *Athanor*. Se joacă pe scena Teatrului Bulandra din

București *Nepotul lui Rameau*, dramatizare de Gellu Naum după Diderot, în regia lui David Esrig. Alain Bosquet reușește să-i publice șapte poeme în *L'Anthologie de la poésie roumaine*, editată de Seuil. Începând din acest an, lui Gellu Naum i se permite să plece în străinătate (fără Lygia). I se decernează Premiul Uniunii Scriitorilor pentru traduceri.

1970 Apar volumele *Poeme alese*, cu un cuvânt introductiv de Ov.S. Crohmălniceanu, și *Poetizați, poetizați...*, proză. După Sebastian Reichmann, alți doi tineri, pe atunci elevi la Arte Plastice, îi calcă pragul: Dan Stanciu (grafician și poet) și Gheorghe Rasovszky (pictor, viitor artist multimedia), care formaseră împreună un „grup" numit *Polip*. Vor fi, alături de compozitorul Ștefan Niculescu, de Sanda Roșescu, de regizorul David Esrig, de actorii Gheorghe Dinică și Mihai Moraru, de Dan Matei (pe atunci student la ASE) și soția lui, Tania, prietenii cei mai apropiați ai Lygiei și ai lui Gellu Naum, cărora li se vor adăuga alți tineri în anii '80 și '90.

1971 Apare *Copacul-animal*, poeme.

1972 Apare *Tatăl meu obosit (pohem)*.

1975 Apare *Descrierea turnului*, poeme. Primește Premiul Uniunii Scriitorilor pentru poezie. În martie apare un număr special al revistei *Le Puits de l'Ermite*, *Le Domaine international du Surréalisme*, în care poetul francez Guy Malouvier scrie un text intitulat *Gellu Naum și suprarealismul românesc*.

1979 Apar volumul de teatru care cuprinde piesele *Insula*, *Ceasornicăria Taus*, *Poate Eleonora…* și *Cărțile cu Apolodor*, ediție cu ilustrații de Dan Stanciu. Începe să

lucreze la *Zenobia*, un roman despre viaţa şi poezia lui.

1980 Apare volumul de poeme *Partea cealaltă*.

1985 Publică romanul *Zenobia* (care va fi tradus în germană în 1990, în greacă în 1992 şi în franceză în 1995). I se decernează Premiul special al Uniunii Scriitorilor pentru întreaga activitate literară.

1988 Apar *Amedeu – cel mai cumsecade leu* şi *Apolodor*: *un pinguin călător*, extrase din *Cărţile cu Apolodor*, cu ilustraţii de N. Nobilescu.

1990 Apare *Malul albastru*, poeme. Îşi dă demisia din Consiliul Uniunii Scriitorilor. După 1990 este invitat să susţină lecturi publice în Germania, Franţa, Olanda şi Elveţia. Opera sa este tradusă în principalele limbi de circulaţie internaţională, la edituri prestigioase.

1992 I se acordă Premiul naţional de poezie „Mihai Eminescu" (Botoşani) şi Premiul Republicii Zair pentru poezie străină (Kinshasa).

1994 Apare *Faţa şi suprafaţa urmat de Malul albastru*, poeme.

1995 Apar culegerile de poeme *Focul negru* şi *Sora-fântână*. Primeşte Premiul Fundaţiei Culturale Române pentru excelenţă artistică. I se acordă bursa germană DAAD. Va locui un an la Berlin, pe aceeaşi stradă ca şi, altădată, Caragiale.

1996 Apar *Întrebătorul*, volum care cuprinde proza scrisă de Gellu Naum de-a lungul vieţii sale, şi *Partea cealaltă/L'autre côté*, culegere bilingvă de poeme (traducerea franceză e semnată de Annie Bentoiu şi Andrée Fleury).

1997 Primeşte Premiul revistei *Flacăra* „Magician al cuvântului".

1998 Apare volumul de poeme *Copacul-animal urmat de Avantajul vertebrelor*, cu o prefaţă de Ion Pop.

1999 I se acordă Premiul european de poezie, Münster.

2000 Apare volumul antologic de poezie *Ascet la baraca de tir*, cu o postfaţă de Ioana Pârvulescu.

2001 Se stinge din viaţă pe 29 septembrie. Postum vor apărea mai multe volume inedite, culegeri de poezie etc.

2002 Apare volumul *Calea Şearpelui*, ediţie îngrijită şi prefaţă de Simona Popescu, Editura Paralela 45.

2005 Pe 6 martie se stinge din viaţă Lygia Naum.

2006 Apare la Basel (Urs Engeler Editor) volumul *Pohesie. Sämtliche Gedichte*, în traducerea lui Oskar Pastior şi Ernest Wichner.

2010 Apar volumele *Exactitatea umbrei*, antologie alcătuită de Simona Popescu, note biobibliografice de Aurel Sasu, postfaţă de Vasile Spiridon, Paralela 45, şi *Vârsta semnului („Câteva dintre frumoasele mele poheme“ rostite în 1967, 1991, 1999*), prefaţă de Simona Popescu şi documentar radiofonic de Anca Mateescu, Editura Casa Radio.

2011 Apare primul volum din seria „Opere“ la Editura Polirom, ediţie îngrijită şi prefaţă de Simona Popescu, ce reuneşte, în ordine cronologică, toate cărţile de poezie suprarealistă ale autorului.

S.P.

1. Pentru această biografie am folosit mai multe surse: înainte de toate, cartea lui Rémy Laville *Gellu Naum. Poète roumain prisonnier au château des aveugles*, L'Harmattan, 1994; interviul luat lui Gellu Naum de Dora Pavel, apărut în *România literară*, nr. 30/2001; interviul luat de Anca Mateescu,

înregistrare pe CD, în volumul *Vârsta semnului*, Editura Casa Radio, 2010; *Despre interior-exterior. Gellu Naum în dialog cu Sanda Roşescu*, Editura Paralela 45, 2003; *Dicţionarul biografic al literaturii române*, coordonator Aurel Sasu, Editura Paralela 45, 2006; Wikipedia, Metapedia, Crispedia (pentru articolul despre Andrei Naum).

2. Dora Pavel, interviu cu Gellu Naum, loc. cit.

3. Anca Mateescu, interviu cu Gellu Naum, loc. cit.

4in 10

5. *Ibidem.*

6. *Ibidem.*

7. *Despre interior-exterior*. *Gellu Naum în dialog cu Sanda Roşescu*, ed. cit.

Poetizaţi, poetizaţi...

„Să povesteşti un munte cu avalanşele lui cu tot.“

(*Zenobia*)

„Poate ar fi vremea să recapitulăm.“ O mie şi una de legături

Gellu Naum a scris poezie, dar şi proză sau teatru. De precizat însă, de la bun început: când ne referim la acest autor, cei trei termeni care denumesc genuri literare diferite au un înţeles „perturbat“, o semnificaţie în care e inclusă şi contestarea lor. Delimitarea de sensul „încetăţenit“ al cuvintelor *poezie*, *proză*, *teatru* – de, adică, „literatura ca atare“ – e afirmată nu o dată. „Dacă simte nevoia de literatură ca atare, mă tem că ambiguitatea involuntară a notaţiilor mele va fi departe de a o satisface“, scrie el în 1969, într-un scurt text intitulat *Către cititor*, la finalul volumului *Poetizaţi, poetizaţi...* Adesea chiar adaugă cuvintelor cu pricina câte un *h* redimensionant: „pohezie“, „poheme“ sau „homan“ (roman). Sunt doar forme – distorsionate, recreate – prin care e mobilizată energia unei unice căutări nu doar estetice, ci şi existenţiale. Astfel, poezia face reţea cu proza şi teatrul, se conţin pe principiul cutiilor chinezeşti, creează împreună un întreg sistem de recurenţe – idei, teme, simboluri migrează dintr-o zonă în alta, reformulate, recontextualizate, reinterpretate. Personaje din poezie se regăsesc în proză (Marele Navigator, Zenobia, Naum etc.), replici din proză sunt reluate în teatru, decoruri din viitoarele piese apar în

Medium sau în *Castelul orbilor*. Teatrul lui Gellu Naum e o comedie a lumii şi a propriei literaturi, exerciţiu de punere în scenă a unor idei poetice cu ajutorul umorului (aici, negru), dar şi prilej de (auto)ironie, de (auto)parodie, de „recapitulare“ (în răspăr) a propriei literaturi.

Aşadar, de la bun început, din anii '40, Gellu Naum îşi desfăşura „proiectul“ de scriitor pe trei fronturi – care, pentru el personal, e, de fapt, unul singur, diferenţa de gen fiind prea puţin semnificativă. „Cât despre mine, lucrez după ce am privit ore-ntregi un ou negru. Texte, poeme, DRAME (?) mi-e egal“, îi scrie el lui Victor Brauner, într-o scrisoare datată 26 iunie 1946. De la debut până la sfârşit, elementele de compoziţie sunt reluate într-o regie iterativă, în care repetiţia creează, de fiecare dată, diferenţe[1].

Reluarea, recapitularea sunt procedee de construcţie literară, componente ale unei dinamice intertextualităţi interne. Mai mult, ele sunt şi tematizate, direcţionate spre noi linii… de fugă. În *Zenobia*, de pildă, se insistă pe necesitatea recapitulării, „metodă de lucru“ şi în arhitecturarea volumelor de poezie („Poate ar fi vremea să recapitulăm“; „De la gura unuia la urechea celuilalt se naşte, vrând-nevrând, o balanţă...“; „Odată ajunşi aici, v-aş sfătui să vă opriţi o clipă şi să recapitulaţi“; „V-aş sfătui deci să practicaţi exerciţiul acesta de recapitulare ori de câte ori vă încearcă îndoiala cu privire la adevărul spuselor mele; mie, de unde mă aflu, îmi este perfect egal“; „Ajunşi aici, vă rog să recapitulaţi acele zile, să le umpleţi cu tot ce ştiţi despre dragoste, cu tot ce credeţi că ştiţi, eu nu inventez nimic, şi aşa mai departe“; „Vă invit să recapitulaţi toate acestea“; „Acum, când recapitulaţi, s-ar putea să vi se pară că vorbesc cam mult şi cam urât despre lucruri neesenţiale“). În lumea cărţilor lui Gellu Naum toate sunt legate între ele, repetiţia e chiar indiciul

acestui necesar *legato*. Se acumulează astfel un întreg eşafodaj labirintic multistratificat, care poate pune în dificultate interpretarea. Căci, aşa cum găsim în *Zenobia*: „E ca şi cum, încercând să povesteşti un munte cu avalanşele lui cu tot, s-ar lăsa povestită numai o pietricică sau ceaţa de la gura prăpastiei; dar sunt convins că până şi în tăcerea lor se poate desluşi câteodată geamătul încleştării dintre vârf şi abis“.

O interpretare a acestui labirint-reţea ar putea porni – e o sugestie – de la câte un detaliu, mereu racordat la alte detalii, din alte volume (indiferent de gen), cu care face sens. De exemplu, s-ar putea porni de la… costumul de scafandru din *Castelul orbilor* („Îmbracă-ţi umbra în falnicul costum de scafandru, lasă putreziciunii acesteia firescul ei rol de majordom al adâncurilor. Faldurile peştilor îţi vor mângâia în curând fruntea, stelele vor veni să se culce la picioarele tale“), cu „opriri“ la poezia *Singură şi imobilă* („când voi traversa oraşul acesta pustiu/ în frumosul meu costum de scafandru“), la piesa *Ceasornicăria Taus* („TAUS: Maus! Eşti de mult aici?/ MAUS: De doi ani./ TAUS: În ultimii doi ani am fost cam ocupat… Pot să-ţi fiu de folos cu ceva?/ MAUS: Nu, nu… Venisem să-mi iau rămas-bun. Plec în Noua Zeelandă. Am găsit un post. Un post de scafandru“), la *Eftihia* („scafandrii/ cei care ascultă ţipetele de spaimă ale fiecărui val cei care văd sângele murdar memoria peştilor clarobscurul violaceu al fregatelor obosite pierdute în adâncuri sub cerul sărat şi împuţit al stelelor de mare elicea somnambulă pânzele din pene de Pasărea Paradisului rozeta seducătoare a ghirlandelor de nisip“) sau la *Albul osului* („Am adăugat la fiecare cristal un burete, la fiecare scufundător un arc şi o liră, la fiecare pas irezistibila atracţie către tine, o, noapte“). De adăugat trimiterea subtilă la „scafandrismul“ din *Zenobia* („Oricum, sunt

convins că fiecare va medita mai mult asupra surplusului, lăsând la o parte starea în care plutesc, pe dedesubt, ca un înotător subacvatic, de exemplu“).

Sau putem merge pe firul care conduce la personajul albinos, Iuliu, din *Poetizaţi, poetizaţi*… Reapare în teatru (cu tot cu fularul lui, nu vişiniu, ci când alb, când albastru, aici!).

Se pot face, ca să mai dăm un exemplu, legături între statuia din *Medium* („Aveam întâlnire cu statuia şi ea se va ridica la venirea noastră, dar noi ne vom gândi la altceva, la o plimbare pe bulevarde poate“) şi Eleonora, statuia din piesa de teatru *Poate Eleonora*, sau acelea din unele poezii („statuile care se plimbă prin oraşe când e cald/ şi se topesc la rândul lor în ape vagi“, de pildă – *Drumeţul incendiar*).

În *Exact în acelaşi timp*, dăm de replica: „Omul acela mi-a dezlegat câinii care abia învăţaseră să urle, a pus vulturii să zboare în camera mea, mi-a umplut patul cu şerpi. Mă adora“. Câini, vulturi, şerpi: se vorbeşte despre ei (fiecare cuvânt e un simbol) altfel în *Calea Şearpelui*.

Sau am putea urmări câte o temă iterativă, obsesivă, ce are nevoie să se dezvolte în poezie, proză şi teatru, în fel şi chip, pentru a căpăta o amplă semnificaţie. De pildă, cea mai interesantă ar fi tema Timpului. În *Medium* există preocuparea pentru „timpul şi spaţiul nocturne“, se vorbeşte despre un „instinct al timpului“, despre „timpul divizat“, despre un timp „dincolo de cronometrie, de o înfiorătoare exactitate“ sau despre faptul că „Timpul se arată uneori destul de elastic pentru a putea face din el o praştie“. În chiar volumul *Medium* e inclusă piesa *Exact în acelaşi timp*. În *Albul osului* se vorbeşte despre „marile rafale cosmice care mătură din timp în timp spaţiile-timp“, iar în *Zenobia* despre timpul morţilor: „Până atunci, morţii sunt morţi, cu timpul şi

mişcarea lor". În poezie, „timpurile" sunt „încâlcite", ceasul „s-a plictisit şi bate invers", se pomeneşte de „dublarea timpului în elemente simple". Şi aşa mai departe.

Sau am putea urmări linia sinuoasă a câte unui cuvânt[2] (de pildă, *joc*[3]), cu semnificaţii atât de diferite în funcţie de context... O interpretare urmând liniile de fugă şi racordurile, legăturile aşadar – o mie şi una de legături, „timp după timp"…

„Proza mea e, într-un fel, şi poezie"

După „limbajul perturbator" al poeziei lui Gellu Naum, e rândul prozei să deconcerteze. Scenariile sale narative sunt întrerupte de secvenţe lirice sau eseistice, de paranteze teoretice, filozofice. „Eliberării totale a expresiei" i se adaugă eliberarea viziunii, a temelor, a înseşi materiei literaturii. Căci nu e suficientă emanciparea omului „pe planul oarecum specializat – dar deloc separat – al expresiei", dacă se păstrează „o realitate, o iubire, o formă, o morală" pe care „se sprijină în mare parte cultura de exploatare". „Ceea ce se cere de la noi nu este de a pune în locul poeziei o altă poezie", scrie Gellu Naum în *Cerneala surdă*, „nu este de a încerca o nouă tentativă poetică de orice fel, ci de a reclama ca primă condiţie pentru eliberarea expresiei distrugerea totală şi definitivă – în sensul de total şi de definitiv care se poate accepta – a oricărui gest care poate sugera măcar sublimarea imensei dezesperări umane".

Lucrurile se potrivesc foarte bine şi în ceea ce priveşte proza sau teatrul. Nu e vorba doar despre schimbarea unei (supra)feţe literare, ci a modului de a înţelege ceea ce numim „poezie" sau „proză". Altfel, trecerea de la un gen la altul nu e decât „un

biet aspect literar", căci, aşa cum mărturiseşte undeva în *Poetizaţi, poetizaţi...*, „i-aş spune cititorului că, datorită, pesemne, structurii mele intime, cristalizarea lentă a prozei nu m-a atras niciodată prea mult". De precizat că *Poetizaţi...* e, de altfel, prezentată ca „mai mult [...] o *addenda* a unor poeme scrise cu treizeci de ani în urmă (mai exact, între 1940 şi 1947)". Apoi, în *Zenobia* se aminteşte de disponibilitatea doar pentru genul de expresie liberă care se numeşte „pohem": „Ar fi trebuit totuşi să ştiu de la început că pângăresc o zonă care, datorită structurii şi deprinderilor mele, se lasă transcrisă, şi încă destul de vag, numai prin mijlocirea a ceea ce numesc pohem". În sfârşit, într-un interviu declara: „Proza mea e, într-un fel, şi poezie. [...] A vorbi despre proză şi despre poezie înseamnă a împărţi textele ca pentru şcoală, cine ştie pentru ce"[4].

De fapt, la Gellu Naum diferenţele de suprafaţă expresivă sunt mai puţin importante decât ceea ce, de la un punct încolo, e pur şi simplu gândire – gândire poetică, comportament poetic. Proza lui, poezia lui, chiar teatrul sunt volete ale acestei „necesităţi de a scrie", de a capta „vuietul acela" sau de „a traversa peisaje, stări, ca un înotător subacvatic". Vuietul acela, căci „nu de literatură e vorba şi nici de cuvinte, puţin mă interesează şi literatura, şi cuvintele".

„Jumătatea mea lichidă visează, cealaltă jumătate fosforescentă îşi acoperă ochii de feldspat [...] şi aşa mai departe"

Se poate spune că structura visului este patternul prozei de început – şi, până la urmă, a tot ceea ce a scris Gellu Naum. Să ne amintim şi declaraţia din *Cerneala surdă*: „Un poem trebuie să fie semnificativ şi profetic asemeni visului şi, asemeni

acestuia, semnificaţia trebuie să-i fie dereglată, absolut liberă“. Totul stă sub semnul acelui shakespearian: „Noi toţi suntem făcuţi din materia viselor“ (*We are such stuff/ As dreams are made on, and our little life/ Is rounded with a sleep*). Sau poate ar fi mai potrivit dacă am aduce în discuţie alt nume – Gérard de Nerval, pentru care, aşa cum credea tânărul Gellu Naum, era atât de important „a stabili legăturile visului cu aşa-numita realitate, de a găsi firul subţire, indisolubil, care le leagă, de a descoperi lumea în care vis şi realitate se întâlnesc firesc“.

Visele sunt bizar autobiografice, au un straniu, neliniştitor lirism (ca poezia lui Naum), sunt absurde (ca teatrul de mai târziu), epicul e deliberat eliberat de cronologie, guvernat de „orologii invizibile“ (cum spune într-un poem). În vis „se petrec câte şi mai câte“, metamorfoze, treceri dintr-un regn în altul, deghizamente, un dialog nesfârşit între viaţă şi moarte. Acolo identitatea se divide, se multiplică, se amestecă, jumătăţile – cele multe (sic!) – se unifică într-o perpetuă şi magică înlănţuire: „Jumătatea mea lichidă visează că cealaltă jumătate fosforescentă îşi acoperă ochii de feldspat pentru a-şi vedea jumătatea de sânge care are o jumătate de tigru a cărei jumătate e vegetală şi aşa mai departe“ (*De obicei*).

Visul e o formă de libertate totală, asemănătoare doar cu aceea a nebuniei, căreia suprarealiştii au ştiut să-i dea demnitate[5] şi valoare. „Starea de nebunie este absolut aceeaşi cu cea a visului, dar fără deşteptare“, se spune în *Medium*. Şi: „Superbă consolare de a fi nebun, cel puţin o jumătate din viaţă“. Prima carte în proză publicată de Gellu Naum, *Medium*, are ca motto, de altfel, un citat din *Livre des rêves et des somnambules* a lui Paracelsus: *Et si, durant la journée, les occupations du corps, l’âge ou*

d'autres obstacles analogues t'empêchent de comprendre les choses par faiblesse naturelle, je veux dire à cause de la grossièreté de ta nature, c'est dans ton sommeil que tu te prêteras à la venue de l'Avertisseur[6]. Pe parcursul textului, visul e privit ca soluţie, se vorbeşte chiar despre „certitudinea onirică“, simetrică şi complementară „certitudinii eruptive“: „Visele ne dau cu o extraordinară gratitudine, cu o faimoasă şi perseverentă amploare soluţiile cele mai neaşteptate, întrebările cele mai fecunde, elementele cele mai halucinante. [...] Graţie certitudinii onirice am privit întâmplări din viaţa mea de stare trează care până atunci mi se păreau de o teribilă neclaritate, de o înfricoşătoare nebulozitate cu certitudinea că într-o zi voi avea explicaţia simplă şi clară a lor, necoborând fenomenele la metrul lor obişnuit sugestibil sau telepatic“.

Mai târziu, toată poezia lui Gellu conţine o întreagă filozofie a visului, cu totul particulară[7]: în visul cuiva pot visa şi alţii, se poate visa în colaborare, visele se amestecă, se încrucişează, visele se conţin unele pe altele. Visul nu e doar proiecţie, nu e compensaţie, nu e doar o producţie a dorinţei – visul e o formă, multiplă, de (re)cunoaştere. Visul, adică literatura…

Trei vise emblematice din *Amintirea memoriei* (proză care, după anii de apariţie de pe prima pagină a cărţilor de început, ar fi prima – dacă nu am şti că *Medium*, apărut în 1945, a fost scris între 1 octombrie 1940 şi iunie 1941). Trei vise cu valoare paradigmatică, putând fi citite ca puneri în abis ale literaturii lui Gellu Naum:

Să cânte Naum!

Vreau să ies în oraş, dintr-o casă în care abia m-am mutat. E un coridor. Câţiva bărbaţi cu care sunt în cor. La capătul coridorului, pe o pajişte, lume multă. Se strigă: să cânte Naum, să cânte Naum! Numele îmi e pronunţat într-un fel

neobişnuit, *m* final aproape că nu se aude. Înaintez pe coridor, până la mijlocul pajiştii, făcând tot timpul gaguri ieftine, ca un actor de revistă. Pe pajişte mă opresc şi întreb: „Unde sunt cei ce voiau să cânt?“. Numeroşi cheflii, bărbaţi şi femei, strânşi laolaltă, spre stânga, aclamă ridicând mâinile şi picioarele.

Vorbesc cu Mi (personaj antipatic), lângă un pom. Îi spun cât de tâmpit e publicul care a putut să se mulţumească cu maimuţărelile mele. La o masă, aproape, mănâncă, foarte atenţi, trei actori pe care îi bănuiesc că ne aud.

Visul este exprimarea a chiar „condiţiei artistului“ (cum se spune), a necesităţii desprinderii de „cor“ (grupul suprarealist?), a relaţiei dintre el şi publicul în care se află, inevitabil, „numeroşi cheflii, bărbaţi şi femei“. Coridorul trimite la coridoarele din *Zenobia* (înţelese simbolic, ca locuri de trecere între lumi).

Portretul trebuie tradus

Mă aflu într-o cameră-verandă, mică şi văruită, care aminteşte de casele spaniole. Stau lângă perete. Vine fostul meu prieten din copilărie R.Ch., care acum e ofiţer. Nu-mi amintesc ce am vorbit, dar am rămas tot timpul într-o rezervă care trebuia să-i arate că nu putem avea nimic comun.

Apare un al doilea militar, un soldat bătrân. R.Ch. i se plânge că n-are ciorapi. Soldatul bătrân îi oferă un ciorap, al lui, care e murdar. Discută amândoi despre cum se fac ciorapii. Eu stau deoparte tot timpul şi îmi spun: „Treaba lui dacă n-are ciorapi. Pe mine nu mă interesează“.

Deşi ei mi se adresează direct, refuz să particip la convorbire. Din nou discuţie militaristă, de data aceasta despre tancuri. Mă aflu împreună cu o mulţime de bărbaţi şi de femei printre care nu-l recunosc decât pe C.N. La intrarea mea, el spune, în glumă, că aş fi tanchist. Gluma lui mi se pare cu totul deplasată şi mă plictiseşte profund. Mă aşez la o masă şi privesc un portret de femeie. (Ochii femeii sunt închişi, dar

> se deschid dacă întorci tabloul cu josul în sus. Aceasta se datorează unor linii făcute în dreptul pleoapelor, linii pe care le deosebesc foarte clar.) Portretul nu reprezintă nici un personaj cunoscut. Aduce, vag, cu Gioconda. Deşi e făcut de mine, trebuie totuşi să-l fac abia acum, pe un procedeu de stilamancie. Mă întreb dacă am să reuşesc, în privinţa culorilor. Ochii sunt sigur că am să-i pot face deschişi-închişi. Brusc, mă aflu în altă cameră şi mă îndrept spre o masă unde am tot ce-mi trebuie pentru lucru. Îi cer unei femei aflate acolo să înceapă traducerea. (Am uitat cine e femeia, deşi o cunosc foarte bine.) Portretul trebuie tradus; portretul e, de fapt, traducerea unor texte foarte scurte, de Quincey, pe care ea are să le traducă, iar eu am să le pun între două sticle. Credeam că sticlele sunt rotunde, dar observ că au forme neregulate.

Prima „scenă“ parcă ar fi decupată din teatrul lui Gellu Naum: absurd şi umor, exact în acelaşi timp! În *Poate Eleonora* apare, la un moment dat, chiar un personaj episodic, jucând rolul unui martor, al unui înţelept – e un bătrân care croşetează („El croşetează tot timpul cât durează scena şi nu scoate o vorbă“). Bizare devin lucrurile legate de portretul femeii necunoscute, care e redesenat (prin „stilamancie“[8]). Redesenarea – rescrierea – e traducere. Traducere a unei traduceri. Repetiţie care schimbă sensul. Ochii femeii din portret devin, prin redesenare, „deschişi-închişi“. Redesenarea – prin stilamancie – trimite şi la ideea de hazard şi de interpretare. Portretul iniţial este alcătuit, la rândul lui, din nişte texte de Thomas de Quincey – nu întâmplător e vorba despre autorul *Confesiunilor unui opioman englez*. Sticlele între care se păstrează portretul nu sunt drepte, ci neregulate, „deformatoare“. Tot visul e o trimitere la scrisul lui Naum (care e rescriere, reluare), la literatura ca „traducere“ a unor conţinuturi şi la chipul fantomatic din cristal (care apare undeva în *Medium*[9]). Poate, nu în ultimul rând, la ideea că un portret (de litere!)

poate fi şi un autoportret. De adăugat că şi în *Zenobia* este descris un portret de litere şi linii: „Şi fără titlu mi-aş fi recunoscut trăsăturile pentru că timpul cât dura un astfel de joc însemna pentru mine intrarea într-o stare de seninătate indescriptibilă în care simţeam fiecare liniuţă, fiecare literă, fiecare cifră cu sensul lor de dincolo de noi şi pentru că *după aceea*, cu o luciditate care mă uimea de fiecare dată prin firescul ei, izbuteam să înţeleg cele mai criptice semne“.

Copilul ăsta care nu e copil [...] sunt eu

Se apropie un băieţaş, mic, abia îmi ajunge până la genunchi. Îl chem: Robert! El vine. Îl mângâi pe obraz, încet. Vreau să văd dacă îmi seamănă, dacă sunt eu şi caut, în acelaşi timp, trăsăturile altcuiva. Cu siguranţă că e al meu. Seamănă teribil cu fotografiile mele din copilărie. Îi privesc mai ales ochii: au aceeaşi culoare ca ai mei. Într-adevăr, copilul ăsta sunt eu. Dar îmi păstrez îndoiala, ca să nu mă lege, să rămân liber. Îl întreb cum îl cheamă. Pare trist. „Mi se spune Edmond, Pippo sau Robert. Dar, de fapt, cine sunt?“
Habar n-am. Nici eu nu ştiu cine sunt. Robert, Edmond sau Pippo e din ce în ce mai trist. Mă priveşte în ochi şi-mi spune cu o seriozitate cumplită: „Mă plictisesc îngrozitor“.
Îl cred. Mai ales că una dintre femei începe să-l mângâie, începe să se joace cu copilul ăsta care nu e copil, care e înfiorător de lucid şi de trist şi care, în afara îndoielii păstrate de mine ca să-mi păstrez odată cu ea şi libertatea, *sunt eu*.
Dar mă gândesc că e şi ăsta un fel de a mă apăra împotriva morţii.

Identificarea cu un copil se găseşte şi în unele poeme – ca *Pragul*[10], *Răspântia* (un poem despre subtilul joc al vârstelor) – sau spre finalul romanului *Zenobia*, unde, într-o scenă cvasionirică, apar în cadru un băieţel (poate imaginar) şi „ectoplasmaticul“ Dragoş – două ipostaze, de fapt, ale naratorului, formând împreună cu acesta o trinitate care întruchipează

ceea ce e un poet (acest poet!): un „bătrân“ – sau un „copil bătrân“, cum se spune undeva – păstrător al „tradiţiei“ (căci, „încă de la naştere, mi-a intrat în cap că am de comunicat lucruri uitate“), „mişcându-se în luminosul întuneric al minţii îngropate în sine, ca o tradiţie, fără să-şi dea seama ce face şi de ce“, şi un „copil“ (cu toată semnificaţia pe care o dădeau suprarealiştii copilăriei[11]). Scena conţine multă autoironie şi autoderiziune, dar, ca să-l parafrazăm pe Gellu Naum, e vorba despre cu totul şi cu totul altceva: „Apoi s-au potolit, le vedeam din nou, clar, feţele, semănau în mod ciudat cu mine, nu înţelegeam şi nici nu încercam să înţeleg cum de îmi semănau atât de mult puştiul ăla amărât şi bătrânul senil, cu mutra lui de capră jumulită, simţeam că există între noi o comuniune de nedefinit, ne zbenguiam parcă, toţi trei, în aceeaşi apă răcoroasă şi i-aş fi pocnit pe toţi trei fiindcă nu mă lăsau să dorm. Pe urmă Dragoş s-a instalat tacticos pe scaunul meu, la masa mică unde obişnuiam să scriu, a luat unul din pohemele mele, apoi încă unul şi încă unul, în total trei, făcea avioane din ele, puştiul îl privea serios şi atent, le mai netezea şi el un pic muchiile, cu unghia, şi le arunca prin cameră. Îmi venea să urlu şi să râd, puţin îmi păsa şi de poheme, şi de mine, m-am pomenit mişcând (înăuntru) degetele; făceam (înăuntru) exact ce făcea Dragoş; braţul meu drept zvâcnea (înăuntru): arunca avioanele odată cu braţul plăpând al copilului; exista (înăuntru) o similitudine uluitoare a gesturilor noastre. Pe urmă m-am plictisit, ei s-au oprit din joc. Dragoş mi-a făcut un semn de salut, cu mâna la căciulă, copilul mă ignora şi au ieşit amândoi bi-ni-şor din odaie, pe când eu mă prăbuşeam într-un somn adânc. Când s-a întors Zenobia, se întunecase de-a binelea, a aprins lumina, m-a trezit. «Ce ai?», mi-a spus, «De ce gemi?». I-am povestit că pesemne lucrasem prea mult, din care cauză avusesem un coşmar plăcut şi neplăcut, că

mă vizitase un băieţaş, «Închipuieşte-ţi», i-am spus, «cred că era Empedocle-copil, un puşti, toată chestia e că semăna leit cu mine; acum, să nu-ţi închipui că spun asta din orgoliu, era un biet puşti amărât; în plus, boşorogul de Dragoş a făcut măgăria de a se căra fără să-şi ia rămas-bun de la tine, semăna şi el cu amândoi...»“. Şi, undeva spre final: „«Tu faci pe mortul şi taci», i-am spus apoi lui Dragoş, «ai uitat că şi tu eşti copil...»“. Să nu uităm nici fraza din *Castelul orbilor*: „Nu e un copil ceea ce ai adus în hamacul de sticlă, e propria ta umbră, putrezitul Marat, dormind...“.

Medium. „Situaţia lumii“, „situaţia mea poetică“

După publicarea romanului *Zenobia* (1985) şi după apariţia inclasabilului text *Calea Şearpelui* (scris în 1947), publicat în 2002, altfel se citesc şi *Medium* (1945), *Teribilul interzis* (1945), *Castelul orbilor* (1946) sau *Poetizaţi, poetizaţi...* (1970). *Calea Şearpelui* este o punte de legătură între căutările identitare (de identitate personală, dar şi literară, suprarealistă) din anii ’40 şi din cărţile ulterioare. Aici există două desene, descrise mai târziu şi în *Zenobia*[12]. Unul se numeşte *Situaţia lumii*, celălalt *Zenobia în viaţa mea*. Dacă proza de început încearcă să fixeze un raport (raporturi) cu ceea ce e numit „situaţia lumii“, subiectul din *Zenobia* e chiar „Zenobia în viaţa mea“. În toate cărţile lui Gellu Naum e vorba despre „situaţia mea poetică“ (cum se spune undeva în *Medium*).

Ca şi poezia începuturilor, textele din anii ’40 sunt „perturbatoare“, provocatoare, deconcertante. Ele sunt construite ca nişte colaje de tip suprarealist (suprarealism clasic, dacă se poate spune aşa) în care apar, imbricate, parafraze la romantismul negru (fantome, vampiri, succube şi

incube), fragmente eseistice, transcrieri de vise, manifeste *en miettes* ce au ca ţintă poezia, pasaje în care se simulează discursul paranoic, delirant, scene de pur umor negru, umor absurd, confesiuni în răspăr, teorii (cu trimitere la Hegel, Nerval), secvenţe metaliterare, polemice, formând o reţea livrescă foarte personală[13], percepţii, senzaţii, „iluminări laice“, „certitudini eruptive“, experienţe de forţare a limitelor. Îşi fac loc, mai mult decât în altă parte, aforismul, apoftegmaticul, paradoxul, ludicul şi, nu în ultimul rând, parantezele vizuale, fotografii care fac parte din text (ca în *Nadja* lui André Breton, de pildă).

Medium a fost scris în intervalul octombrie 1940 – iunie 1941[14] şi publicat în 1945. Titlul trimite la fiinţa care, în stare de hipnoză, de transă, poate intermedia comunicarea cu „partea cealaltă“. Cuvântul e legat la Gellu Naum de – doar – domeniul poetic (cât se poate de ancorat în real) şi, nu o dată, ţine să se delimiteze, în maniera lui ironică, de „cretinizanta explicaţie «spiritistă»“. („Am vorbit cu destui morţi ca să-mi dau seama cât de puţin serioase sunt cadavrele şi refuz acum mai mult ca oricând să fac referitor la aceste fenomene o cât de mică aluzie la legătura inexistentă dintre vii şi morţi sau să le dau cretinizanta explicaţie «spiritistă».“) Mai mult, ceea ce-l interesează cu adevărat e acea „relaţie între vii, între oameni care se caută cu disperare, care răscolesc înnebuniţi mulţimile calme ca să se găsească, fără să aibă alt indiciu decât certitudinea existenţei celuilalt“. De la început avem de-a face cu confesiunea stranie a cuiva care declară că poartă cu sine „tristeţea profundă a poeţilor care toată viaţa – dar toată viaţa – s-au căznit să nu facă literatură. […] Îngrozitoare decepţie. Dar peste această haină strălucitoare de murdărie, după abrutizantele falduri ale unei poezii copleşitoare prin *literarul* ei plat şi pompos, convingerea de a fi ferment“. Ferment, nu doar în sensul unei

schimbări a lucrurilor, ci şi al provocării necesarei crize de conştiinţă. Ferment aşadar. Vorbim de un poet pentru care importantă nu e literatura, rezolvarea – doar – a unei „probleme poetice“, ci starea poetică, deci ceva identic cu extazul acela de la 19 ani, „când, cu capul ameţit de tutun şi de versuri, credeam, întins pe canapeaua din camera mea, într-o ameţeală furtunoasă, că am pătruns într-o altă lume“. Literatura nu e un scop („N-am scris niciodată un poem pentru un poem“), ci doar o cale de acces spre „partea cealaltă“, spre orice are legătură cu libertatea şi misterul, o formă de a crea atât de necesarele crize de conştiinţă. De aceea îi şi caută doar pe asemănători, pe „acei oameni care, asemenea magicienilor, declanşează cu câteva cuvinte, cu câteva linii terifiantele crize de conştiinţă“, fiind primii, altfel, „care sucombă roşi de aceste crize“. Mai importante decât orice altceva sunt aşadar experienţele poetice, aşteptate sau provocate în fel şi chip, prin căutarea lor activă, prin aşteptare activă sau recurgând la declanşatori precum, să zicem, oul negru, efialtic (care, aflăm, poate provoca două stări contradictorii: exaltarea şi temperanţa[15]).

Poetul are „sensibilitatea unui medium“ şi poate face legătura între cele presimţite şi cele concrete, între lumea invizibilă şi cea vizibilă – la fel de reale! –, între cele perceptibile şi acel „întuneric în care e loc destul“, aflându-se în căutarea acelui „punct final“ aflat „pretutindeni şi mai ales în riguroasa zonă liberă de dincolo de el“[16]. Mai mult, se vorbeşte despre „mediumnitatea noastră, a tuturor, care reuşeşte, cu toate lesturile grele ale raţiunii obişnuite, de viaţă trează, să-şi facă un loc pentru a ne arăta cât sunt de imense obstacolele pe care ni le punem noi înşine, lacătele în care ne încuiem singuri, simplicitatea lor, lipsa oricărui miraculos în producerea lor“. Şi în *Zenobia* vine vorba de „disponibilitatea“ pentru o anumită „arheologie

mediumnică“. Personajul cel mai straniu al romanului (şi pentru că, repet, nu are consistenţă materială), Dragoş, se află într-o permanentă stare mediumnică, el face legătura cu trecutul îndepărtat, cu inconştientul, cu, până la urmă, suprarealitatea.

Gellu Naum despre *Medium*. Prietenii începutului de drum

„Cartea aceasta, pe alocuri îmbibată de literatură, încerca să adune, foarte rudimentar, unele date ale existenţei mele“, avea să declare Gellu Naum despre *Medium*, la începutul anilor ’70, în dialogul cu Sanda Roşescu. Înaintea autobiografiei poetice din *Zenobia*, tânărul Gellu Naum îşi descoperă temele de reflecţie, legate de o existenţă poetică, şi direcţia căutărilor de mai târziu. „Foarte demult, făceam şi eu nişte experienţe, poate necesare pe o anumită treaptă… Dacă ai să răsfoieşti vreodată *Medium*, ai să le dai de urmă, deşi nu merită osteneala… Substanţa lor şi forţa lor reală, abia presimţite atunci, s-au declanşat mult mai târziu, deşi, fireşte, acţionau şi în vremea aceea.“

Medium este o carte despre hazard, despre provocarea viitorului, despre puterea dorinţei, despre „uşoare salturi pe care le fac de ici colo, dintr-o irealitate în alta, dintr-o piele în alta“, despre „invocaţiile mele şi despre apariţiile Zenobiei“[17]. „Vezi, eu, şi cu nişte mijloace proprii, «mi-am imaginat» într-un anumit fel, aş zice, mişcarea lumii. Şi tot ce am trăit nu a făcut decât să demonstreze ceea ce era de imaginat. […] În *Medium* vorbeam despre propria mea experienţă, enunţam o anumită posibilitate de a cunoaşte şi a declanşa unele fenomene altfel decât pe obişnuita cale a conştientului.“[18] Şi în *Zenobia* se aduc „precizări“ legate de acea „carte din care nimeni n-

a prea înţeles mare lucru, cu excepţia unor referiri inteligente la Nerval sau la alţii, care mi se potrivesc ca nuca în perete". În dialogul pomenit se va dezice de teorie, va lua distanţă faţă de anumite nume – „Mă şi amuză când rostesc câte un nume de felul acestora. Auzi aici: Pasteur, La Mettrie, Kant, Hegel, chiar Socrate… Cu puţină bunăvoinţă aş fi putut să înşir şi alte nume, mai contemporane, ca să par mai jalnic… Să ştii că nici unul dintre cei pe care ţi i-am înşirat nu face parte din familia mea, nu este fratele meu".

Şi totuşi… Pentru cine vrea să înţeleagă de unde a pornit filozofia poetică a suprarealistului Gellu Naum, sunt importante „teoria" şi chiar unele dintre numele celor amintiţi în *Medium*. Poate nu or fi ei chiar „fraţi", dar pot fi priviţi ca… „prieteni" ai începutului de drum – prieteni, pentru că sunt „nemulţumiţi pentru totdeauna": „După acest criteriu îmi aleg cărţile şi prietenii, cel mai nemulţumit, mai iremediabil nemulţumit mă atrage cu o irezistibilă putere de fascinaţie. […] Acest om, vă asigur, va fi prietenul meu, va fi Heraclit, Hegel, Lautréamont, Rimbaud, Jarry, Sade, Breton, va fi ceea ce Brisset numeşte un inteligent, ceea ce Breton numeşte un indezirabil, va fi mai mult decât orice: un nemulţumit", se spune în *Medium*. Sigur, numele pot încurca, pot fi împovărătoare pentru cineva care va opta, de la un punct încolo, pentru acea „bâiguială care îmi dizolvă inteligenţa şi cultura ca să-mi deschidă alte porţi" (*Zenobia*[19]). Şi totuşi…

Gellu Naum îl alege ca model literar pentru *Medium* pe Gérard de Nerval pentru „refuzul lui de *a se adapta* acestei realităţi". Lumea lui Nerval nu e „a teoriei, nu e a speculaţiei, ci a dorinţei delirante. E prin asta suficient de reală, dacă se poate vorbi aşa. Aurélie există, din când în când o întâlneşte, e drept, în afara cadrului ei, a peisajului determinat al visului, a unei viziuni din copilărie a cărei forţă întrece orice altă viziune pipăită,

simţită, lovită cu pumnii“. Lumea lui Naum nu e a teoriei, nu e a speculaţiei, ci a dorinţei delirante. E prin asta suficient de reală. Şi Zenobia există, mai întâi (în *Castelul orbilor*) ca proiecţie, ca nume al dorinţei delirante şi abia mai apoi ca realitate.

Deşi acordă atâta atenţie experienţelor lui Nerval, Naum se delimitează, ca suprarealist, de romantici, cărora le impută acea „*théorie de l'au-delà*, refugiul în miraculos şi în mistică“. Romanticii sunt „creatorii unei lumi fictive“, o lume „putred de ideală, îngrozitor de vagă“, „lume medievală în care totul are culorile eternului“. Pentru un suprarealist, nefireşti sunt şi „opoziţiile statice“, separările „definitive dintre real şi ideal“ specifice romantismului. Lumea „ideal-divină“ este creată „pentru propriile satisfacţii“, refuzul realităţii fiind, de fapt, o formă de „laşitate“. Apoi, opoziţia romantică nu e doar o „opoziţie a două lumi, ci ignorarea uneia şi crearea alteia, nebazată pe nimic decât pe o grijă dubioasă de satisfacţie proprie – dubioasă prin mitozitatea pretenţiei, prin micimea însăşi a acestei satisfacţii. Într-adevăr, romanticii se mulţumesc cu puţin“. Spre deosebire de ei, suprarealiştii cred într-o amplă realitate, ca un „vas comunicant viu“ în care circulă miraculosul, tot ceea ce se opune „directivelor“ raţiunii înguste, diminuante. Spre deosebire de alţi romantici, Gérard de Nerval „şi-a împins căutarea până în moarte“, nu a făcut din ea doar o preocupare literară. El trăieşte miraculosul, este „fermecat până la delir de «minunatul» acestei lumi“. De aceea e… ferment.

Pe lângă Gérard de Nerval, sunt pe-aproape „umbra feroce şi atrăgătoare a lui Maldoror, teribila luciditate a Marchizului de Sade, halucinaţiile lui Horace Walpole, personajele lui Ann Radcliffe, Clarei Reeve, Lewis şi ale tuturor celorlalţi care au încercat să reabiliteze fantomele sau dorinţele, cu o nemaipomenită forţă şi o minuţioasă grijă“. Pe aceeaşi direcţie trebuie

înţeles şi interesul tânărului Naum pentru Hegel – nu acela predat de instituţiile de resort[20], ci filozoful preocupat de problema timpului şi a spaţiului: „Dacă ceea ce am numit element coincide cu *locul* hegelian, moment al realităţii în care timpul, succesiunea şi spaţiul în sens de contiguitate formează o identitate pentru forţarea apariţiei emblemei, a semnului, a obiectului, s-ar putea vorbi de o mineralogie a celuilalt element al întâlnirii, a elementului care se neagă pe el însuşi pentru a se realiza în obiect, prin acceptarea proiecţiei destinului care-l îmbracă cu mantia lui violetă şi grea, aderare de o fenomenală plasticitate şi duritate, de o exuberantă şi impulsivă în acelaşi timp cedare, o mineralogie în care să se ţină seama de succesiunea momentelor şi de contiguitatea formelor cristalului exterior“. De fapt, în textele lui Gellu Naum există legături cu teoria lui Hegel din *Ştiinţa logicii* – despre conceptul de *acum*, ca să dau doar un exemplu: „«Acum»-ul“, spune Hegel, „are o legitimitate enormă – el nu «este» decât un «acum» izolat, însă acest element exclusiv, în împotrivirea lui faţă de altele, este dizolvat, topit, pulverizat în măsura în care îl exprim“; „În rest, în natură, acolo unde timpul este «acum», nu se ajunge la diferenţe durabile între acele dimensiuni (trecut şi viitor)“; „De aceea, în sensul pozitiv al timpului se poate spune: doar prezentul este, «înainte» şi «după» nu sunt; însă prezentul concret este rezultatul trecutului şi el este umplut de viitor. Adevăratul prezent este astfel eternitatea“[21]. O trimitere directă, evidentă, se face şi undeva într-o poezie din volumul *Copacul-animal*: „*aici* şi *acum* au fost cu noi pe vapor/ le-am sădit acum un an în grădină“. În *Medium*, după un citat din Hegel, se face precizarea: „Este Hegel care vorbeşte şi mulţi poeţi ştiu asta, dovadă poemele lor“. În *Castelul orbilor*, despre Hegel vine vorba într-un vis: „Intrăm într-o sală mare. Pe mese sunt cărţi de vânzare, cărţi vechi. Am scăpat,

nu ştiu cum, de necunoscutul care mă deranja. Privesc cărţile. Printre ele îmi atrage atenţia o istorie a costumelor. Pe coperta ei, în medalion, portretul lui Mihai Viteazul şi ale altora. Într-un fel de gheretă, stă anticarul. Mă apropii de el. El mă strigă pe nume. Îl recunosc. E un fost coleg de şcoală. Mă bucur: are să-mi găsească ce-mi trebuie. Îmi exprim bucuria şi dorinţa de a găsi nişte texte de Hegel, care îmi trebuiesc". În sfârşit, în *Inventatorii banderolei*[22] (apărut iniţial în volumul *Teribilul interzis*), încă un citat din Hegel, poate cel mai… naumian: „Existenţa unui lucru nu este altceva decât rezultatul devenirii, al absorbţiilor contradicţiilor pe care această devenire le conţine". Şi-apoi nu e oare în tot ce a scris Gellu Naum vorba despre „rezultatul trecutului şi el este umplut de viitor"?

Despre fantome, panopticum şi cristal, oglinda-activă, cunoaşterea eruptivă, oul-clavir

Pe tânărul Gellu Naum, autorul lui *Medium*, îl interesează „orice experienţă capabilă să arunce un fir conducător între stările de vis şi de veghe şi, prin asta, menită să mă ducă cu un pas mai aproape de lumea obiectivă în care fantoma mea se găseşte". Lumea obiectivă, aşadar, locul (hegelian?) al hazardului obiectiv... Şi acel „permanent şi chinuitor efort de a stabili legăturile visului cu aşa-numita realitate" pe care-l face un Gérard de Nerval, efortul „de a găsi firul subţire, indisolubil, care le leagă, de a descoperi lumea în care vis şi realitate se întâlnesc firesc, lumea obiectivă pe care, dându-i numele fericit găsit de Apollinaire, André Breton şi suprarealiştii aveau să o exploreze cu atâta succes".

Aurélie este numele „fantomei“ lui Nerval. Şi Gellu Naum îşi urmăreşte „fantoma“ lui, vie, reală, încă necunoscută („*Medium* erau convorbirile mele cu o fantomă vie, cu iubita mea care, eram sigur, exista undeva pe lume şi a cărei întâlnire căutam să o grăbesc cât mai mult. Eram sigur că şi iubita, fără să mă cunoască, fără să-mi bănuiască existenţa, făcea, de partea ei, aceleaşi eforturi…“). Fantomaticul este o „relaţie între vii“, dintre cei care „se caută cu disperare“. „Să fim lăsaţi, o dată pentru totdeauna, în pace cu spiritele. Dacă din întâmplare capul meu ar înflori într-o zi, l-aş acuza pentru asta pe el. Am văzut fotografii cu fantome, cunosc fiecare trăsătură a feţei lui Katie King, fantoma fotografiată de Crookes. Dacă am s-o întâlnesc pe stradă, cu siguranţă am să-i întorc spatele pentru simplul motiv că nu mă interesează nici cât negru sub unghie.“ „Ceea ce caut e o fantomă“, declară Gellu Naum – doar că „fantoma“ poate fi un obiect, o fiinţă, o idee, un alter ego, o autoproiecţie, un sau o cititoare: „Poate tu eşti fantoma cu care vreau să stau de vorbă“. Nimic macabru, căci „fantomele se plimbă printre noi şi misterul ieşit din negarea misterului romantic este încă unul din lucrurile pe care *e vorba să avem curajul de a le privi în faţă*. Macabrul, pe care romanticii îl confundau cu misterul, şi-a schimbat aspectul“. Fantomaticul e un domeniu al realităţii (sic!), o metodă de (re)cunoaştere, o virtualitate activă, este ceea ce urmează a se realiza, fiind deja ferment. Realitatea seamănă cu „un panopticum de oglinzi active în care rând pe rând trec prin faţa omului nemişcat din mijlocul încăperii virtualităţile obiectivale ale tuturor obiectelor, ale tuturor întâlnirilor, ale tuturor peisajelor pe care el le visează cu frenezie, pe care le va găsi cu siguranţă în drumul întunecat al întoarcerii acasă“. „Fiecare dintre aceste obiecte, fiecare personaj, fiecare fantomă e un cristal.“ Cristal, aşadar – de ghicit în el, de autopurificare

sau prilej pentru crearea unei structuri –, „mineralogie“, cum o numeşte undeva. „Fantomaticul“ din (i)realitatea imediată se deplasează, caută o formă de „obiectivare“ prin care „pătrunde în viaţă cu insinuarea caracteristică fantomelor, suspectarea atentă şi rece a formelor pe care le schimbă până în momentul întâlnirii cu noi, [...] presupune o mineralogie a momentelor obiectului“. Lumea este populată de virtualităţi care se pot obiectiva în clipa revelatorie a hazardului obiectiv – „momentul întâlnirii cu noi, în această fază în care obiectul ne aşteaptă şi ne caută cu aceeaşi chinuitoare râvnă cu care noi aşteptăm şi căutăm fără să ştim ce până în momentul găsirii“. Virtualul (existent sau produs) este ceva care merită cercetat, cunoscut. Naum îl numeşte „fantomatic“, aşa cum Lucreţiu, de pildă, îl numea „simulacra“. Fantomaticul nu se află doar în afară, ci şi „în noi“: „Înaintea arborelui minunat pe care ochii noştri îl căutau, se interpunea totdeauna umbra tot mai intensă a fantomelor din noi. Vedem mai clar aşa?“. Şi imaginile interne („fantomele din noi“) sunt, poate, un vast prilej de clarificare. În *Albul osului* se pomeneşte despre „o fantomă a fantomei vocii Noastre“. Fantomaticul ţine de ceea ce prind în reflexul lor oglinzile-active, de (i)realitatea interioară, de virtualitatea în perpetuă metamorfoză care se desfăşoară „în întunericul din sine unde e loc destul“ (cum e formulat într-o poezie).

Hazardul obiectiv este „momentul în care element şi dorinţă, lume exterioară şi interioară ne stau la îndemână ca două bile cu care putem încerca oricând cea mai primejdioasă şi mai uluitoare figură de jonglerie, figură în care jonglerul aruncă printre bile propriul său cap, propriul său umăr, spre groaza spectatorilor hipnotizaţi, nepricepând nimic din acest joc al vieţii şi al morţii“. Prin el se organizează „fantomaticul“ într-o nouă realitate care poate fi

cunoscută în mod direct prin ceea ce Gellu Naum numeşte „certitudinea eruptivă“ – adică acea „stare de certitudine, de adevăr găsit fără calcule, fără ipoteze, fără sterile semne de întrebare, aceeaşi întrebare – răspuns – întrebare, la nesfârşit, care erupe cu o nemaipomenită forţă în faţa anumitor fenomene“. Certitudinea eruptivă este un „mod bulversant de cunoaştere în care realitatea internă o întâlneşte pe cea externă sub semnul hazardului obiectiv [...]. Întâmplările îşi au acelaşi înţeles al lor din care orice altă intervenţie decât cea naturală, cel mai profund şi pentru asta mai misterios naturală, este exclusă“. În convorbirea cu Sanda Roşescu, punea deschis chiar problema unei „cunoaşteri eruptive“: „Pe când o cunoaştere completă, eruptivă?“. Şi continua astfel: „Pentru mine, singurele adevăruri (iartă-mi cuvântul) pe care nu simţeam nevoia să le pun în cumpănă erau cele care mi se impuneau singure, la capătul unor întâmplări cu accentuată tentă, aş zice, poetică, întâmplări *trăite* din plin... «Adevărurile» acelea eu le numeam, într-un mod destul de pretenţios, «certitudini eruptive». De fapt, erau nişte iluminări laice, iar declanşarea lor mi se pare mult mai fericit exprimată prin ceea ce limbajul omului de pe stradă numeşte «a-ţi cădea fisa»“.

Hazardul obiectiv, certitudinea eruptivă sunt legate de dorinţa poetică – una care „caută continuu materialul pe care să se proiecteze“. Altfel, pentru cristalizarea semnificaţiilor mai e nevoie de „oul-clavir, visul de totdeauna al omului“. Şi „fiecare dintre noi poartă în cap maşina poetică, oul-clavir. Cântăm la acest clavir fermecatele arii ale dragostei, ale vântului, ale ploilor repezi, ale cerului înstelat“. Poezia, în felul în care o înţelege Gellu Naum, *este* cristalizare. Pentru asta e nevoie ca dorinţa şi obiectul să se întâlnească, „fie pe o serie cauzală cu reciprocităţi de acţiune sesizate aproape continuu, cu efecte şi cauze cunoscute, fie sub semnul hazardului

obiectiv". „Procesul evolutiv al întâlnirii prezintă două faze: una lentă, asemănătoare cristalizării minerale, şi cealaltă exuberantă, o cristalizare subită, cristalizarea momentului formării obiectului, a întâlnirii în care cele două elemente, lumea interioară şi cea exterioară, ambele minerale, se neagă pe ele însele pentru a se realiza în obiect. O mineralogie a dorinţei s-a început." Pentru ca ea, cristalizarea, să se întâmple, orice poate fi un declanşator, orice obiect sau fiinţă capabile să producă rezonanţă, căci lumea e „material de proiecţie", o „oglindă activă", „atât de la îndemână şi atât de greu de sesizat".

Miss TERRIA sau Frumoasa fără corp

Acea Aurélie a lui Gérard de Nerval care „nu e niciodată pierdută, ea e totdeauna de găsit" se numeşte la Gellu Naum Miss TERRIA (legată de mister, desigur) şi „nu poate fi întâlnită decât în vis sau în poem ca o prevestire sau în epocile delirante de căutare şi de aşteptare". Poate fi întâlnită însă şi ca apariţie nebuloasă şi ezitantă („Nu te cunosc decât din apariţiile nebuloase şi ezitante pe care reuşesc să ţi le smulg de la un timp"). Poate fi însoţitoare imaginară („Iubită fantomă, ideea că vom putea întârzia puţin, că vom putea parcurge împreună câteva pagini din Lautréamont mi se pare de-a dreptul seducătoare. Vom face împreună această scurtă, dar întunecată şi teribilă călătorie") şi face parte din aceeaşi familie cu „*la femme 100 têtes* cu o sută şi fără nici un cap pe care a văzut-o Max Ernst cu siguranţă într-o epocă de aşteptare". Dar poate fi orice, „o hienă, un anotimp complet mov, un şacal, o vrabie şi mai ales un ou". E când o figură infernală, „marea prostituată onirică", „avidă acaparatoare a poluţiilor nocturne", care „ne aşteaptă pe fiecare din noi cu acelaşi superb de

hidos ou de neclaritate şi de gelatină pe umeri", când sirenă, „în noaptea asta din fundul fluviului minunat". Poate fi „ovală", mişcându-se „cu încetinitorul". E numele iubirii („Miss TERRIA sau IUBIREA"), o promisiune pentru accesul în altă lume (sau cheia unui alt fel de acces al lumii): „Ştiu tot ce-mi promiţi". Metamorfotică, Miss TERRIA este condensarea întregului „material de travesti fantomatic", un nume al imaginarului, al himerei fascinante şi vampirizante, al Frumoasei fără corp.

Aspectul nocturn al lucrurilor

Medium e o carte a nopţii (scrisă, de altfel, aşa cum îi mărturiseşte poetul Sandei Roşescu, „mai mult noaptea"). Dincolo de bine şi rău, de infernal şi paradiziac, noaptea rămâne un domeniu de descoperit, o zonă a iluminării, nu a obscurităţii, căci „ceea ce văd în lumină este noaptea. Cred că e inutil să adaug că îmi place să văd această noapte dincolo de orice simbolică obscurantistă". Naratorul îi vorbeşte „iubitei fantome" despre „imensa libertate pe care o oferă noaptea […] şi mai ales de formidabila perspectivă pe care o oferă aspectul nocturn prin larga poartă pe care o deschide în însuşi centrul cristalului". Noaptea „se întinde mai departe vastă şi neagră. Pentru a despica tenebrele omul şi-a propus să viseze". Sunt pomeniţi apoi câţiva dintre cei care au făcut „dreptate nopţii", care „au ştiut să caute în noapte tulburătoarele apariţii ale unei fantome sau ale unei dorinţe". O atenţie particulară i se acordă lui Lautréamont, cel care „distruge timpul şi spaţiul pentru a-şi crea un timp şi un spaţiu noi, un timp şi un spaţiu caracteristice, cel nocturn deosebit de cel diurn prin rapiditatea succesiunii şi o teribilă multiplicitate contiguinală".

Spaţiul acesta, nocturn, aşa cum e definit aici, este chiar spaţiul întregii poezii a lui Gellu Naum, contiguinală. Maldoror – se spune în *Medium* – este atras de „semnificaţia maternă a apei, a pământului, a oceanului, a nopţii, a morţii, a somnului“[23]. Noaptea face parte la Naum dintr-un complex maldororian, e „o soră a oceanului, oceanul însuşi. […] Un chibrit şi oceanul dispare, acest ocean aservit, aşezat alături ca un pahar cu apă din care sorbim din când în când în timpul istovitoarei lupte picătura reconfortantă a lucrului promis“. Ca fiinţă ataşată nopţii (libertăţii, imaginarului, asociaţiilor, necunoscutului, misterului), poetul e el însuşi vampiric: „Graţie transferului vampirul se alipeşte de noapte ca de cea mai sigură sursă“. Miss TERRIA, la rândul ei, „e un vampir pentru setea cu care ne suge sângele viselor“. Obiectele care ne atrag au – şi ele – un vampirism al lor. Unul dintre cele mai frumoase fragmente ale cărţii vorbeşte despre aşteptarea activă a acelei „fantome“ – care poate fi, repet, orice. E noapte şi camera de lucru a poetului devine un dulap întunecos, „un dulap cu ferestre, cu ceasornice, un dulap nebun, plin de cele mai curioase obiecte, un dulap în care e chiar un pat, din care te privesc eu, care sunt o pălărie uşoară, moale, o pălărie de iască, pe tine, care eşti un cristal sau o cămaşă“. Pasajul poate fi interpretat ca o splendidă punere în abis a tot ce reprezintă poezia (în care intră şi proza şi chiar teatrul) lui Gellu Naum. Dulapul întunecat, un fel de cutie magică (precum cutia din poemul cu acelaşi nume[24]) în care se amestecă imaginarul, viaţa şi moartea, un spaţiu al tuturor spaţiilor, fără de timp, loc al metamorfozei identitare etc.

Am putea adăuga aici emoţionantul final din *Zenobia*, care întregeşte sensul. Dulapul, acum „dreptunghi transparent“, se transformă în cerc („cerc sublim“, ca să preluăm o sugestie din text): „Atunci lumina sau poate întunericul a început să

se schimbe. Vedeam prin pleoape cum totul în jurul meu se spaţializa altfel. Fiecare obiect părea că există numai ca să realizeze distanţa altuia; […] dreptunghiul transparent s-a rotunjit şi a început treptat să se lărgească, să devină tub. Stăteam la capătul tubului, lângă Dragoş, printre distanţe. Eram din nou liniştit. În faţa mea se întindea, ca un ochean uriaş, tubul, pe marginile căruia se desena ceva ca un cerc negru, deşi fără culoare. De fapt, nu era nimic acolo. Iar înăuntrul cercului plutea o lumină albăstrie şi blândă, nu ştiu cum să spun, o iradiere în care totul părea albăstriu, până departe, la nesfârşit. De acolo venea un vuiet, ca răsuflarea unei balene gigantice“.

Şi viaţa diurnă are momentele ei onirice, „nocturne“, în care întreaga existenţă devine un fel de colaj spaţio-temporal, real-ireal: „În această piaţă pustie, înecată de ape amare, îmi stau în faţă ruinele fosforescente ale viselor mele, în dreapta şi în stânga fragmente din personajele pe care le-am urât sau le-am iubit, resturi din femeile căror le-am sărutat degetele, gura sau numai le-am zâmbit sfios, nevăzut, bucăţi din obiectele pe care am dorit să le fărâm sau să le păstrez ascunse în sertarele cele mai întunecoase sau lipite pe obraji, pe umeri, pe gât, în faţă visele mele notate cu grijă, în dreapta şi în stânga personajele, întâmplările, obiectele din viaţa trează“.

Medium este un fel de imn nopţii („care nu ştie nici să asculte, nici să vorbească, nici să exprime, nici să ascundă“[25]) – de la noaptea maldororiană, „noapte necesară pentru lupta înverşunată şi surdă“, la „noaptea asta din fundul fluviului minunat“. Noaptea, soră a oceanului („O baie în ocean e o baie în moarte“), cere „superba conştiinţă de a fi solubil“, adică disponibil, fluid, fără limite. Pentru o viitoare interpretare, să amintim de „înotătorul subacvatic“ pomenit în *Zenobia* şi de „jumătatea mea lichidă“ dintr-o poezie...

Onirismul diurn

Medium vorbeşte şi despre somnambulismul poetic din plină zi, despre flanare, despre „virtuţile oculte ale lucrurilor“, cum ar spune Cornelius Agrippa[26], despre realitatea magică pe care o conţin şi cărţi ca *Nadja* sau *Le Paysan de Paris*. Iar în *Zenobia* onirismul nocturn din primele volume va fi înlocuit de un onirism diurn. Încă din *Medium* atenţia se îndreaptă spre „acele neînsemnate lucruri care sunt de natură de a arunca o cât de mică umbră asupra […] tuturor întâmplărilor care-mi formează ceea ce aş putea numi viaţa mea. Îmi place să le privesc în întregime cu deosebită atenţie, tulburătoarele semne care apar de nu ştiu unde, dintr-o hârtie găsită pe drum, din pălăria voiajorului care flutură la fereastra trenului, din fundul inimii mele, din aripa unei păsări, din ceea ce reţin împreună cu regretul amneziei stupide care mă împiedică să-mi leg viaţa trează de absolut toate visele mele“. Naratorul e frate bun cu toţi cei „care privesc îngroziţi o masă ridicându-se singură sau un om vorbind în somn cu cea mai feroce luciditate“, cu „fata care cade în transă cu o uimitoare uşurinţă şi spune lucruri uluitoare“, cu „adolescentul care cunoaşte lea, tigra, leoparda, capitalele tuturor statelor animale cu conducătorii lor, care e capabil să traducă orice text în orice limbă animal“, cu „oamenii care, scriind primul cuvânt, aşteaptă cu cel mai formidabil calm să vadă care va fi ultimul, indiferenţi la miile de cuvinte înşirate în rest“, cu „femeile care privesc poate prin oglindă sau toarnă plumb“, cu „cei care se sinucid pentru că nu vor să moară“, cu „cei care fac pasienţe pentru că se plictisesc îngrozitor“, cu „cei care acum sunt în extaz“, cu „cei care fac dragoste cu o înflăcărată disperare“, cu „cei care îşi pregătesc în fiecare seară cuferele amânând de fiecare dată o călătorie primejdios de atrăgătoare“, cu „cei care dorm în

picioare, rezemaţi de uşă, cu mâna arătând un punct precis, drept în faţă, unde trebuie să se întâmple ceva“, cu „toţi cei care în noapte aşteaptă cu o aşteptare activă“.

Onirismul diurn e prielnic hazardului „care ne crapă ochii cu lumina lor de fulger“, activării „*elementelor pasionale*, cum mă simt tentat să le numesc“, care se arată „extrem de docile, extrem de maleabile, imediat ce avem curajul să le privim în faţă“, semnelor de tot felul ce pot veni de la obiecte sau întâmplări din realitatea din care suprarealistul vede mai mult – pentru că realitatea e suprarealitate! Onirismul diurn lasă posibilitatea acelor „salturi“ „dintr-o irealitate în alta, dintr-o piele în alta“…

Cerneala surdă sau *Împotriva poeţilor şi a poeziei*

„E timpul să ne pregătim […] pentru solemnul ceremonial al *ereziei*“, se spune în prima frază din *Castelul orbilor*. Erezia începuse deja în *Cerneala surdă* (din *Teribilul interzis*, 1945), un fel de manifest împotriva poeţilor şi-a poeziei. O atitudine asemănătoare vom găsi doar la Witold Gombrowicz, care scria cam în acelaşi timp (în 1947) un text cu titlul *Împotriva poeţilor*, unde se pot găsi afirmaţii tranşante precum: „Aproape nimeni nu iubeşte versurile, lumea versurilor e fictivă şi falsă“; „Dacă poezia e amestecată cu alte elemente, mai crude şi mai prozaice, ca dramele lui Shakespeare, cărţile lui Dostoievski sau Pascal sau pur şi simplu în crepusculul cotidian, freamăt ca orice alt muritor. Ceea ce natura mea suportă greu este extrasul farmaceutic şi epurat a ceea ce numim «poezie pură», mai ales dacă e în versuri. Cântecul lor monoton mă oboseşte, ritmul şi rima mă adorm, o anume «sărăcie a nobleţei» mă

uimeşte“. La rândul lui, Gellu Naum declarase, la fel de radical: „Vanitatea poeţilor, care este imensă, i-a împins multă vreme să se instaleze înaintea unei dorinţe, înaintea unui coşmar, înaintea unui text, ca înaintea unui zid, ca *să le poetizeze*. Neliniştea noastră nu trebuie să accepte niciodată să devină *în orice caz* poetică, nu se va putea exprima niciodată astfel“; „Poezia? Toate cuvintele sunt sacre şi ele vor sfârşi prin a murdări omul, toţi oamenii“.

Întorcându-ne la ce spunea Gombrowicz, poezia lui Gellu Naum este, de la început, o luare în răspăr a poeziei ritmate şi rimate, monotonă, săracă în „nobleţea“ ei. Şi el preferă poezia amestecată cu alte elemente, mai crude şi mai prozaice. Suprarealistului român i se pare de neînţeles faptul că „poeţii, cei care încearcă să emancipeze omul pe planul oarecum specializat – dar deloc separat – al expresiei, se încăpăţânează în a păstra o realitate, o iubire, o formă, o morală, care nu sunt ale lor, tot atât de libere pe cât gândirea religioasă a fost gândire liberă, tot atât de necesară, tot atât de valabilă ca şi aceste suporturi pe care se sprijină în mare parte cultura de exploatare“. Aşadar, există şi cei care, prin poezia lor, sprijină cultura de exploatare! În *Medium*, naratorul îşi exprima solidaritatea doar cu acel gen de poeţi care, „asemenea magicienilor, declanşează cu câteva cuvinte, cu câteva linii terifiantele crize de conştiinţă“ (şi care, desigur, îi consumă, înainte de orice, chiar pe ei). Să nu faci „*decât* poezie“, să nu rezolvi „decât o problemă poetică“ e prea puţin. Mai important e „faptul poetic“ – „Suntem forţaţi să constatăm faptul poetic: el există“ şi „Este vorba, în egală măsură, de ceea ce se petrece *între noi*, ca şi de ceea ce se petrece *în noi*“. Poezia „nu mai ritmează acţiunea“, „EA ESTE ÎNAINTE“! – căci „nu e vorba aici numai de limitarea expresiei la STIL“, ci de „gândirea liberă“. Şi, mai departe, tânărul şi radicalul scriitor din anii ’40 se revoltă

împotriva „amplei mistificări care face posibilă exploatarea ideologică“, la baza căreia se află chiar „mistica aparenţei poetice, limitarea realului, separarea visului de realitate, a vieţii de moarte, a iubirii de ură, a frumosului de urât, eternizarea unor legi închizând expresia în cătuşele ei, acoperite de flori“. Se delimitează definitiv de acei poeţi („marea majoritate“!) care „n-au fost decât mârşavi consolatori, siniştri profesori de plâns ai umanităţii“, de cei care „au decretat iluzorii dorinţele, visele, în profitul unei abjecte aparenţe de realitate“. Atitudinea lui Gellu Naum e onestă şi sănătoasă. Măcar din când în când, „poeţii viitorului au ca punct de plecare această neîncredere în poezie“.

Poezia este două lucruri bine distincte (Şi proza!)

„Ceea ce avem de distrus este poezia. Ceea ce avem de menţinut este poezia. Cum lesne se poate vedea, *poezia* este două lucruri bine distincte.“ Există aşadar poezie şi... poezie. Pentru ca să despartă apele, va adăuga mai târziu cuvântului *poezie* un *h* exorcizator – *pohezie*. Poezie şi pohezie. Una e instituţionalizată, cealaltă e ferment, una crede în „mistica aparenţei poetice“, cealaltă în faptele poetice. O soluţie de eliberare de poezia ca atare, în care expresia e închisă „în cătuşele ei, acoperite de flori“, ar fi depoetizarea, eliberarea de minciuna poetică şi întoarcerea la viaţa comună („Va veni timpul în care toţi oamenii vor avea dreptul şi datoria de a scoate poezia din propria lor viaţă, din viaţa comună“). Sunt luaţi ca aliaţi „Rimbaud călătorul, Lautréamont din POESIES, Jacques Vaché“ (de la ultimul şi preia ideea inserării literei *h*). Poezia ca atitudine, ca libertate, puternică, opusă „profesorilor de plâns“,

asumându-şi „*Humour*-ul“[27] – „*humour* (să fim înţeleşi, nu vorbesc de humor)“, precizează autorul –, care „opune cel mai crunt pesimism posibilităţilor de satisfacere ale aşa-numitei realităţi exterioare“. Cel mai crunt pesimism (în care are loc şi umorul, mai degrabă negru)!

Dacă Gombrowicz spunea că s-a umplut paharul („cupa păcatelor lor“ – ale poeţilor – „e plină“), că trebuie deschisă fereastra „acestei case închise pentru ca locuitorii ei să respire aer curat“, Gellu Naum îi vede pe poeţi ca fiind chiar „victimele *mijloacelor* lor“, cea mai mare parte mărginindu-se, „în mod nenorocit, la a reproduce o lume sau alta“. „Când au vorbit de libertate, ei au făcut aceasta fără să privească într-o oglindă, fără să-şi dea seama că nu se pot vedea pe ei înşişi în oglindă.“ Mai mult, poezia poate fi o formă de stagnare: „Mi se pare sigur că omul nu se mai exprimă liber de când a inventat poezia, după cum nu mai gândeşte liber de când a inventat religia“.

Şi-atunci rămâne revolta, căci „orice dezesperare este poetică“. E necesară disponibilitatea pentru „*toate* posibilităţile“: „Este nevoie de a distruge orice aspect al *unei* realităţi, al *unei* poezii, chiar cele cuprinse în contrarele lor, este nevoie de a avea mereu în minte *toate* posibilităţile. Orice ignoranţă, orice descoperire în alt sens, este un atentat la libertatea noastră“. Dar pentru o poezie liberă trebuie ca omul să fie liber (poet, cititor), „desistematizat, scos din cătuşele în care a zăcut de totdeauna. Aceste *noi frisoane intelectuale* au devenit convulsii, ele nu ţin de intelectualism decât prin aceea că-şi cer ca prime victime filozofii“.

Şi proza e două lucruri bine distincte. Măcar din când în când, şi prozatorii „viitorului au ca punct de plecare această neîncredere“ în... proză.

Poetizaţi, poetizaţi…

Poetizaţi, poetizaţi… apare în volumul *Teribilul interzis*, înainte de a da titlul volumului din 1970. Ca şi *Castelul orbilor* sau *Patul de crini*, personajul principal e poet. Cel de-aici, în chiar prima scenă, intră într-un joc de-a statuile cu un necunoscut, un Albinos. „Mă gândeam, mi se pare, la un joc pe care îl jucam, când eram copil, *de-a statuile*: cineva stătea cu faţa la perete şi număra, un număr oarecare, apoi se întorcea brusc, căutând să-i surprindă mişcând pe ceilalţi, statuile, cei care rămâneau imobili, în imobilitatea cea mai fulgerătoare, cea mai bruscă, cea mai vertiginoasă, aş putea zice“. Albinosului i se dă un nume, Iuliu, şi, mai mult, de la un punct încolo se petrece un fel de transfer între cei doi protagonişti, nu se mai ştie care e care, cine vorbeşte.

Personajul Iuliu – cu tot cu dublul său oniric de care-l diferenţiază doar culoarea fularului, unul alb, altul albastru – apare şi în piesa *Poate Eleonora*. De fapt, versiuni interesante ale aceleiaşi idei legate de tema identităţii şi de aceea a alterităţii. Mai există acolo şi o femeie necunoscută, o iubită posibilă. Centrală e tema dragostei – aici în altă „orchestraţie“ decât în poezie sau în romanul *Zenobia*, într-un registru ironic, comic (aşa cum va apărea în teatru, mai ales în *Florenţa sunt eu*, piesă scrisă împreună cu Jules Perahim):

> — Iuliu – am strigat –, dragostea, Iuliu. Vocea mea încerca să fie cât mai puternică, încerca să acopere tunetele. — Dragostea, Iuliu, pentru asta mă plimb, pentru asta mă plouă, Albinos ridicol. Râzi, aş putea să cred că sunt eu însumi, că eşti demonul meu, Iuliu, dar eşti prea bun pentru asta şi apoi eu nu-ţi spun chiar tot. Ai să faci baie, dar asta nu-i nimic, dragostea e importantă, Iuliu, dragostea şi libertatea, amândouă, una, amândouă. [...]

— Dragostea, Iuliu – am continuat. Vezi femeia de colo? (O siluetă singuratică, sub un arbore, pe partea cealaltă a străzii.) O iubesc, Iuliu, o ador, sunt gata să mor pentru ea, pentru mine dragostea şi moartea, dragostea şi moartea, sunt ud, ud până la piele.

— Hei, iubita mea, iubita mea – a strigat Iuliu –, aşteaptă-mă să trec drumul la tine, adorato, alerg, alerg. [...]

— Ai o altă voce – şopti ea –, eşti oare tot tu acela care mă striga de pe partea cealaltă a bulevardului acestuia pustiu, cu câteva minute în urmă? Mi-e teamă să nu mă înşel – şi aprinse în mare grabă o lumină pe care mi-o puse pe faţă. Eram frumos, extrem de frumos. [...]

— Dar cine eşti, cine eşti? – a strigat iubita mea, căutând zadarnic să străbată bezna cu privirea. Era imposibil să vadă mârşavul meu însoţitor, ascuns în spatele meu.

— E demonul meu, iubito, dublul meu, conştiinţa mea – am încercat s-o liniştesc. Am un demon deosebit de puternic, nu-l lua în seamă. Mi-e imposibil să-l fac să tacă. [...]

Numai femeia care-mi surâsese pe scară stătea tăcută într-un colţ şi plângea. Singurul lucru pe care am auzit-o spunând a fost: O, de şi-ar fi luat măcar un fular...

În *Patul de crini*, personajul masculin e tot poet („Eu sunt poet, am fost întotdeauna poet"), unul cu un păr extrem de lung, „aproape până la călcâie", care-l ajută să-şi câştige traiul (pentru că – nu-i aşa? – poezie, sărăcie!): „Seara, de exemplu, era de ajuns o scurtă plimbare ca să mă reîntorc acasă cu pletele pline de liliecii care se agăţau cu disperare de imensa mea coafură. Ursula îi desprindea unul câte unul, având grijă să sufăr cât mai puţin, şi îi alegea după specii, după mărime. Cei mai frumoşi îi opream noi, restul îi vindeam unui magazin din apropiere, ceea ce ne asigura o viaţă destul de abundentă". Apare, şi aici, tema „vampirismului".

Castelul orbilor e o proză stranie, eclectică, în care se adună teme anterioare şi sunt anticipate teme viitoare: un amestec de parodie a

romantismului negru şi de suprarealism imagistic („O pasăre îmi sfâşie perdeaua, un arbore a început să crească în mijlocul zidului, lângă scaunele putrede. Sunt câteva dicţionare alături care conţin mii de cuvinte imposibil de înţeles, incapabile de a mai stabili cea mai minimă legătură“). O poveste de dragoste (apare pentru prima dată numele Zenobia) şi o pledoarie pentru un anumit fel de a înţelege poezia – cumva simetrică faţă de mesajul din *Cerneala surdă*. Dacă acolo se exprima o clară reticenţă faţă de conţinutul cuvintelor *poet* şi *poezie*, de data asta e afirmată o funcţie salvatoare: „Singur limbajul poetului, incoerent încă şi vag, acest limbaj al *perturbaţiunii*, acţionează şi transformă. Depărtându-se de miturile osificate, efortul poetic poartă în vârtejul *perturbaţiunii* actuale a spiritului, ca pe un imens sâmbure ameninţător, mitul, tulbure la ora aceasta, al unei lumi viitoare. În prolixitatea lui fără margini stau toate speranţele gândirii, în perturbaţiune sursa fecundă şi sigură a clarităţii“. Poezia este „un avans, un promiţător avans, o profeţie a gândirii noi şi reale“, „legăturile pe care ea le asigură sunt de natură magică: graţie ei, oamenii îşi regăsesc contactul“, iar poetul „spune totdeauna mai mult decât vorbeşte“. În sfârşit, întâlnim zone de onirism luxuriant, neliniştitor, zone profund poetice care concentrează simboluri, obsesii: „Desigur, sunt eu însumi, deşi, aplecat peste fereastră, trag din apă sicriul care mă conţine. Hainele adie la uşorul curent produs de evantaie. Obiectele depăşesc obişnuita tensiune a realului. Cuvintele nu mai participă la lucruri“.

Personajul principal e purtătorul vestei lui Marat şi e însoţit de o femeie, Zenobia, „înfăşurată în superba ei mantie“. Nu i se pot distinge trăsăturile „din cauza vastului bandaj care-i acoperea în întregime capul, dar picioarele, picioarele ei de cretă, lăsau urme vizibile pe iarbă“. Cât despre personajul masculin: „Eu nu

eram mai timid decât oricare tânăr de vârsta mea şi cele câteva cărţi de vizită pe care le păstram în buzunar purtau un nume destul de onorabil încă. Am moştenit aceasta împreună cu alte obiecte şi cu păianjenul negru pe care-l port totdeauna cu mine“. Cei doi merg împreună printr-o pădure obscură – „E drept că uneori pierd drumul, dar găsesc totdeauna alături licărirea minunatei lămpi sau urmele luminoase ale Zenobiei“. La un moment dat e aşteptat de ea într-o grotă („în poziţia ei obişnuită: uşor rezemată în cotul drept, întinsă pe pietrele tari“). Totul se mută apoi la „castel“, unde, „pe masa întinsă sub fereastră, smulgând cu un ultim efort perdeaua, o muribundă expiră. Surâsul ei de agonie ţi se pare prea promiţător şi trebuie să-i săruţi gura. Câteva păsări zboară speriate când maşina spitalului lasă două imense găuri în pereţi, străbătând cu repeziciune camera“.

Până aici, recunoaştem un fel de protoscenariu al romanului de mai târziu. Zenobia e însoţitoare, „licărirea minunatei lămpi“ apare într-un desen descris astfel: „Lipită de obrazul meu, acolo unde ar fi trebuit să-mi fie urechea stângă, se afla Zenobia. Părea un cercel uriaş sau o lampă-infuzor întinsă până unde mi se termina bărbia“. În roman ea nu poartă bandaje, ci fâşii de plastic. Imaginea aşteptării din final nu are ca decor grota, ci „scorbura“. Imaginea femeii care aşteaptă se regăseşte şi în micul text *Cornelius de Argint*. Poartă numele Lenora şi aşteaptă... 50 de ani. Personajul-narator din *Zenobia* nu moşteneşte un păianjen, ci o fiinţă bizară, ectoplasmatică, pe nume Dragoş, un fel de echivalent al muribundei întinse pe masă (şi Dragoş stă tot timpul întins pe o masă). Muribunda e un înger, de fapt (ca şi Dragoş?): „«A fost numai un leşin» – te asigură muribunda – «un mic leşin, o nimica toată»... Surâsul ei spune destule, de altfel. De ce să n-o crezi, la urma urmei? A fost, cu toate astea, ceva

mult mai grav, altfel nu putea să slăbească atât, în câteva ore doar. Priveşte-i numai aripile, propriile ei aripi, albe, slăbănoage, aripile cu care-şi face vânt". Recunoaştem, desigur, şi imagini asemănătoare cu cele din poezia începuturilor.

Albul osului este o prelungire a paginilor despre poezie din *Cerneala surdă* şi *Castelul orbilor*. Un poet e cineva care are o imensă responsabilitate „în complicatul joc de izbucniri şi de sugrumări care nu au început şi nu se vor termina cu el, în măsura în care viaţa lui nu începe dimineaţa şi nu se termină seara: vorbesc despre poet, despre acela care, în strălucitorul lui gest, oglindeşte gestul uman în întreaga lui obiectivitate; despre influenţa lui necesară, profundă şi vivifiantă, depăşind cu mult primul pretext circumstanţial care o face vizibilă, afirmând şi impunând conştiinţa necesităţii"; „Poate ar fi timpul să se discearnă cu atenţie printre nenumăratele cioburi în plină contradicţie pe care le acoperă lărgirea la maximum a cuvântului *poezie*. Multipla întrebuinţare în limbajul curent a acestui cuvânt pare a indica ceva mai mult decât o recunoaştere tacită a existenţei cioburilor". Mai mult, se cristalizează deja chiar algoritmul poeziei lui Gellu Naum: „Dar este secretul şi puterea ei acesta, de a frânge sistemele, de a le face să delireze, de a produce, în curiosul ei joc, fuziunea spontană, de a mări până la explozie fisurile oricărei direcţii devenite osificantă. Este secretul şi puterea poeziei acesta de a asigura primenirea permanentă a unui «sus» anchilozat, cu ajutorul elementelor stârnite, scormonite din partea cea mai profundă a «josului», de a menţine un schimb constant, o fertilă transmutaţie a susului şi a josului. Ea tinde, înaintea oricărui lucru, să rupă nenorocitele blesteme în care se zbate spiritul uman, să-l direcţioneze pe un drum propice".

Mai departe, sub aparenţa discursului delirant sau ezoteric, afirmaţiile de tip manifest se încarcă de mister şi câştigă un bizar efect poetic, cu atât mai mult cu cât se fac şi trimiteri la cele trei faze din alchimie, *nigredo*, *albedo* şi *rubedo*: „Prima carapace aluneca, aluneca, încărcată de smaralde, şi puţine lucruri reuşeau să scape prin crăpăturile ei; dar flacăra, care aici era stea sau scânteie, se putea distinge destul de bine. A doua carapace, mai neagră, mai monstruoasă, ameninţa să acopere totul. Era teribil de suficientă şi dură, abia puteam să Ne trag privirile de la ea, sufocanta, şi florile care Ne acopereau patul începuseră să tremure. În sala de jocuri se putea miza pe alb şi negru, amândouă perfect desenate. Mercurul, de culoarea şi consistenţa flăcărilor, scăpa printre degete, printre priviri, cu întreaga, recea lui forţă de fascinaţie. Pe alb se miza unu, pe negru suma şi melcul continua să treacă liniştit şi lucid, pasionant şi lucid, de la unu la tot, rămânând fiecare". Poezia e scoasă din chingile oricărei definiţii care „ar încerca s-o cuprindă", s-o dogmatizeze. E vorba despre „a sfâşia şi a reface fără încetare vălurile mereu impenetrabile care acoperă firul viu al poeziei", ţinând cont de faptul că „în această luptă care, în ochii celor avertizaţi, pare din ce în ce mai aprigă, instrumentele obişnuite ale poetului (sau ceea ce, printr-o funestă orbire, el ia drept atare) îngreuiate de toate abuzurile, opunându-şi unul altuia cea mai crâncenă rezistenţă, au sfârşit prin a-l trăda". Încrederea e acordată acelui „*comportament pasional* caracteristic marilor amanţi şi ereticilor, comportament care, în ochii mei, nu a trădat niciodată speranţele puse în poezie". Pentru ca el să fie posibil, trebuie renunţat la scenariul „gândirii lui DA-NU" şi la tot ce vine din zona „maşinilor", „aceste mame monstruoase, aceste cutii cu muzică pe care şi le aruncă unul altuia ca pe nişte mingi sonore sunt cutii conţinând muzica propriei lor morţi, muzica morţii. Nu este

posibil să acoperim cu corpul Nostru şi cu persoana Noastră, cu gândirea Noastră, cu vocea Noastră chiar, această muzică pentru că propria Noastră voce ne trădează şi gândirea Noastră, pe care o considerăm încă personală şi, ceea ce este mai rău încă, umană, continuă să fie aservită, din slăbiciune sau din perfidie, principiului cutiilor cu muzică, pe când simţul hieroglifelor, atât de deplorat de Novalis, arzătorul «de descifrat» pe ruinele căruia Ne jucăm de-a v-aţi ascunselea sau facem heraldică, continuă să Ne lipsească şi Noi continuăm să fim surzi la marile rafale cosmice care mătură din timp în timp spaţiile-timp atingând cu aripile lor de flăcări pământul nostru a cărui formă este din ce în ce mai triunghiulară şi a cărui voce nu este decât o cursă pentru Noi, o fantomă a fantomei vocii Noastre, reprodusă prin mijloace mecanice şi care întovărăşeşte ca o umbră exactă pământul în trista lui călătorie“. Anticipând tema „principiului feminin“ („pe care, încercând să-i definesc trăsăturile, să-i dau chip, îl denumeam Spiritul-Femeie“), vorbeşte despre „cutremurul-mascul apăsător şi dezesperant“ şi despre „bubuitul de tunet anunţând cutremurul feminin“. Însoţitor este Petre Ad. Stroe, personaj bizar, delirant: „Ne-am plimbat o săptămână încheiată şi Petre Ad. Stroe Ne-a dat să mănânc mană şi Ne-a luat de mână şi de mană, conducându-Ne în vasta sală în mijlocul căreia, printre gemetele muribunzilor, Eminentul Muribund V.A. Iscu, Profet bine Decorat, Ne-a făcut cadou extra-lucidul Tablou-Autograf al Maladiilor Planetei intitulat Dimitrie Cantemir: TABLOU-AUTOGRAF. Celor 100 (una sută) de celebri Şefi, Mari Savanţi“; „Numele Nostru lunar este TAU. Pielea Noastră este argint. Piatra Noastră e cristalul. Şi nu tremurăm, mai ales“. Dăm în text şi de una dintre sintagmele-cheie pentru literatura lui Gellu Naum: „domeniul ireal al realului“.

Iar *Amintirea memoriei* este un fel de jurnal oniric în care sunt transcrise câteva vise parcă „inspirate“ din viitoarele piese de teatru.

Zenobia sau Gellu Naum *par lui-même*

Zenobia este „un fel de homan“, neobişnuit, cum neobişnuite sunt, în general, romanele (adeseori unice) ale unor mari poeţi – *Malte Laurids Brigge* al lui Rilke, *Cartea neliniştirii* a lui Fernando Pessoa, *Geniu pustiu* al lui Eminescu, *Thalassa* lui Macedonski. În ce-l priveşte pe Gellu Naum, nu poezia în sens de poetizare e ceea ce-i face „homanul“ neobişnuit (în *Teribilul interzis* îndemna „profilactic“ mai degrabă la „depoetizarea lumii“ de aşa-zisa „poetizare“, mai precis), ci gândirea poetică, cunoaşterea poetică – ea, neobişnuită – cu toate implicaţiile ei, cu toate alternativele ei.

În termeni de dicţionar, avem de-a face cu un *roman autobiografic*. Doar că, în cazul lui Gellu Naum, cuvintele *roman* şi *autobiografie* au nevoie de unele clarificări.

Ca mulţi dintre suprarealişti, în orice caz, la fel ca André Breton[28], Naum nu este unul dintre împătimiţii popularului gen literar. Dimpotrivă! „Am senzaţia“, afirmă naratorul (cu acelaşi nume cu al autorului), „că încep să comit un fel de homan şi asta mă oripilează“. Şi, mai departe: „M-a umilit descrierea săracă şi profanatoare a Zenobiei; […] ar fi trebuit totuşi să ştiu de la început că pângăresc o zonă care, datorită structurii şi deprinderilor mele, se lasă transcrisă, şi încă destul de vag, numai prin mijlocirea a ceea ce numesc pohem“; „Oricum, scriind ca un prozator nenorocit despre una şi despre alta, nu fac decât să reconstitui coridorul pe care îl străbăteam în fugă, restul n-are nici o importanţă“.

Pe de altă parte, cuvântul *autobiografie* are o semnificaţie specială pentru că în *Zenobia* avem de-a face cu o *autobiografie poetică*. Aici intră întâmplările „cu tentă poetică“, faptele bizare, momentele de hazard obiectiv, coincidenţele (cum le spun suprarealiştii), „iluminările laice“, ecourile „domeniului presimţirii“, „disponibilităţile“, stările, transele, fragmentele „fabulosului colectiv“ (din când în când, în roman sunt inserate tăieturi de ziare cu lucruri stranii, poetice, care se petrec continuu în realitatea cotidiană) etc. Şi aparenta banalitate îşi are semnificaţiile ei, poetice în sens suprarealist. „Fireşte, nu despre adevăruri ca atare vorbesc eu aici (sau scriu, pentru că s-ar părea că scriu), ci despre cele de orice fel, chiar despre cele pe care le trec cu vederea deşi mi se par extrem de importante; ele îşi garantează existenţa activă mai ales prin refuzul lor de a se lăsa exprimate, refuz care nu le aparţine lor, ci nouă, pentru că lor le este egal, şi aşa mai departe.“ Cum naratorul e poet, va vorbi despre experienţe şi fapte poetice, despre datoria lui (de poet) de a „comunica lucruri uitate“, despre „comportamentul poetic“, despre, adică, un fel de a fi şi de a asuma existenţial o anumită atitudine, întotdeauna subversivă. Despre, până la urmă, poezia ca mod de viaţă, cum afirmă el însuşi.

Zenobia este şi un neobişnuit roman de(spre) dragoste, despre cei care au menirea „de a menţine trează dragostea în lume“. Naratorul se îndrăgosteşte de o fată, „una Zenobia supranumită refuzul falsei conştiinţe“, „purtătoarea luminozităţii pe lume“, care îi va deveni călăuză prin „labirintul“ oraşului şi prin „mlaştinile“ recluziunii deliberate. „Mă ghemuiam lângă ea, era poate singura fericire posibilă“, spune el despre Zenobia, personaj asemănător poate doar cu Nadja a lui André Breton (doar că *Nadja* nu e totuşi un roman de dragoste). În *Calea Şearpelui* (scrisă în

1947) – ca şi *Zenobia*, un text iniţiatic – se vorbea deja despre unica iubire şi despre experienţele poetice pe care numai ea le face posibile: „Nu uita iubirea. Vorbesc cu preciziune de iubirea pentru o singură femeie“; „Ceva care îţi poate servi de indiciu: iubita mea rosteşte cu voce tare răspunsuri la întrebări pe care eu i le pun în gând. Noi nu facem experienţe cu asemenea lucruri, aceasta se întâmplă firesc, pentru că suntem liberi, pentru că ne iubim“.

Toate celelalte personaje ale romanului sunt episodice şi cu valoare simbolică: Dragoş, bătrânul cataleptic, invizibil pentru ceilalţi, poate fi interpretat multiplu (ca proiecţie a naratorului, ca tradiţie – a dragostei, a poeziei – „moştenită“, ca martor „transparent“, ca protector al cuplului, un fel de lar etc.); Vizitatoarea „îmi turtea creierul. Aşteptam să mă întrebe despre Hegel“; o doamnă, Gerda, e purtătoarea prejudecăţilor pe lume (şi-apoi, în alt context, ea e cea care spune propoziţia-cheie a cărţii: „Toţi ne cunoaştem, dah ne uităm legătuhile“); Ioachim e „o perfecţionată rotiţă universitară“; Maria pictează „peisaje tâmpite“ etc. Toţi sunt parte a unui „scenariu“ iniţiatic alcătuit din „cercuri“ de existenţă diferite (benefice sau ostile) în care importante sunt „semnele“[29], presimţirile, intuiţiile, intensităţile. Gellu Naum (personaj), ajutat şi de Zenobia, ocrotitoarea, încearcă să rămână în contact cu acel punct de miră despre care vorbeau suprarealiştii („misterul lumii, nevăzut, nu doar fabulosul ei din ziare“) şi să repună în drepturi gândirea poetică „abătută din matca ei mută“ care „se istovea bătând în maluri sterpe“.

Zenobia este şi o carte, repet, despre comportamentul poetic, despre scris, despre cum se autocreează un poet, despre limită, despre „partea cealaltă“ (de unde răzbat ecourile de departe). De la „depoetizarea lumii“ (considerată o necesitate în *Cerneala surdă* – am văzut de ce, în

ce fel) la reîncântarea lumii, care începe cu volumul *Athanor* şi continuă cu *Poetizaţi, poetizaţi…*, cu volumele de poeme, până la *Zenobia* – un întreg proces alchimic de reluări, recapitulări, reformulări, recalibrări, recitiri, rescrieri, reveniri, reînnoiri, reîntoarceri.

Unul dintre criticii cei mai afini literaturii lui Gellu Naum, Lucian Raicu, a realizat cel mai bine rolul acestui roman în literatura autorului suprarealist: „*Zenobia* […] se adresează în primul rând celor care ştiu cine este Gellu Naum şi au urmărit prezenţa de peste cinci decenii, evoluţia, în cadre stabile şi consecvente, a acestui mare poet al avangardei, uimitor de fidel începuturilor sale, programului său literar ireductibil, radical, revoluţionar, ei vor descoperi aici motivarea cea mai profundă a poeziei sale, un veritabil roman al formaţiei şi al construcţiei de sine". Nu ştiu ce fel de acces ar avea cei care nu ştiu bine cine e Gellu Naum, cei care nu i-au citit poezia, de pildă. Dar, cum se spune undeva: „Ceilalţi înţeleg cât pot; fiecare spune mai puţin decât înţelege şi înţelege mai mult decât i se spune, iar ce înţelege nu i se spune, fiindcă ce i se spune nu înţelege, şi aşa mai departe". „A povesti o carte de Gellu Naum", continuă Lucian Raicu, „este încă mai stupid decât a povesti orice carte a unui contemporan al nostru. Înnăscut duşman al banalităţilor curente, al celor literare îndeosebi, al arogantelor platitudini interpretative de varii categorii, autorul este dintre cei puţini care ştiu ce fac, de la primele fraze avertizându-ne el însuşi asupra riscurilor, a capcanelor lecturii («de aceea poate că, pe alocuri, am să spun ce nu trebuia spus»)". În sfârşit, „despre Gellu Naum, poetul extraordinar al avangardei româneşti, nu s-a scris niciodată cu atâta competenţă ca în *Zenobia*". Gellu Naum *par lui-même* aşadar…

Protoromanul (*Medium*, *Castelul orbilor*, *Calea Şearpelui*)

Înainte de *Zenobia* au fost *Medium*, *Castelul orbilor*, *Calea Şearpelui*. La începutul romanului se face o recomandare importantă: recitirea. Autorul îi spune „recapitulare“: „V-aş sfătui deci să practicaţi exerciţiul acesta de recapitulare ori de câte ori vă încearcă îndoiala cu privire la adevărul spuselor mele; mie, de unde mă aflu, îmi este perfect egal; vi s-ar oferi şansa de a intra acolo unde credeţi doar că vă aflaţi şi aşa mai departe...“. Poate nu ar fi rău ca „recapitularea“ să se facă începând cu cărţile anterioare, care precedă romanul.

În *Medium* este vorba, cum am văzut, despre o obsesivă căutare a jumătăţii: „Nu mă gândesc, în aceste pagini scrise în mare parte noaptea, în aşteptarea fantomei mele, să fac un roman negru, pentru simplul motiv că nu voi şti niciodată să scriu un roman“; „Echivalentul clipei de somn şi de deşteptare, în care vis şi stare trează încetează să mai existe separat, nu-l regăsesc decât în iubire“. „Scumpă fantomă, iată abia câteva luni de la ultima ta apariţie, când te confundam cu o cană cu apă. De fapt, ţi-am mai regăsit o trăsătură printre aceste sirene, în noaptea asta din fundul fluviului minunat. Îţi ştiu şi numele: Miss TERRIA sau IUBIREA, ştiu tot ce-mi promiţi. Ceea ce mă atrage spre tine e tocmai ceea ce ai să-mi dai: viaţa, moartea, amândouă odată. Va fi IUBIREA.“

Şi va fi iubirea... Şi va fi un roman despre dragoste*, Zenobia*. Şi va fi o carte despre faptul că totul este... medium. În convorbirea cu Sanda Roşescu, Gellu Naum va mărturisi, de altfel, că „în *Medium* vorbeam despre propria mea experienţă, enunţam o anumită posibilitate de a cunoaşte şi a declanşa unele fenomene altfel decât pe obişnuita cale a conştientului“, exprimând şi câteva rezerve faţă de felul în care a reuşit să clarifice toate aceste

lucruri: „Încercam să semnalez traiectoriile hazardului, să-mi identific viaţa cu liniile lui sinuoase, să provoc declanşarea evidenţei lui. Fireşte, totul se petrecea în viaţa reală, dar cartea înfăţişează destul de puţine fapte, şi acelea înecate în literatură. […]. Făceam şi erori, ce e drept, prima dintre ele fiind aceea că încercam să explic ceea ce se poate înţelege fără explicaţii".

Şi *Castelul orbilor* merge pe linia pe care va fi construit romanul de mai târziu. Cum am văzut, aici apare prima dată numele Zenobia: „Femeia care mergea alături de mine, aceea care se intitula Zenobia, se pregătea să adoarmă". Şi detalii reluate mai târziu. De pildă, o femeie – muribundă – stă întinsă pe o masă. De fapt, aflăm că e un înger. În *Zenobia,* echivalentul acestei femei ar putea fi Dragoş, personajul transparent, întins şi el pe o masă. Dragoş, un fel de înger... Poate ar fi de adăugat faptul că apare o scenă în care chiar naratorul se află întins pe o masă „cu ochii închişi", dar cu capacitatea de a vedea „prin pleoape", întocmai ca Dragoş. Şi în *Medium*, şi în *Castelul orbilor* (şi, de altfel, în toate celelalte proze) preocuparea predilectă a naratorului este flanarea: „Ne vom plimba cu gesturi prelungi ca ale statuilor"; „Apoi vin serile cu tulburătoarea lor nelinişte, plimbările la o vârstă când ochii ne sunt strălucitori ca astrele"; „Sunt cu un prieten, ne plimbăm de ceasuri şi de ceasuri, vorbim sau tăcem"; „pe străzile oraşelului B, colindând pieţele exasperant de goale, în nesfârşite plimbări"; „Cuvintele au să ne servească bine, cunosc cuvântul magic care sparge lacătul cavoului, celelalte se vor înşirui cu precizia necesităţii, vom spune ceea ce vom avea de spus, lucid şi clar în această delirantă plimbare, lucid şi clar, greoi şi încâlcit ca totdeauna"; „plimbările noastre singuratice"; „plimbările mister", „aceste interminabile plimbări"; „Străzile luminate, cheiurile în panică, cafenelele devastate, acestea

sunt locurile în care te plimbi de preferinţă. Teroarea oamenilor, cometele, privirile semnificative ale orbilor, capetele de ceară uitate în vitrinele goale îţi servesc drept indicii“; „Ne-am plimba cu liftul sau am intra într-un magazin luminos“. Plimbarea este aşteptare activă, căutare continuă a miracolului cotidian (ecou al „teribilului interzis“), provocare a experienţelor, descoperire a celeilalte dimensiuni a vieţii: „Treptat, plimbările mele pe dig, prin stuf sau pe câmp se prelungiră; Zenobia începu să mă însoţească şi astfel, după zile şi nopţi petrecute într-o lume fără dimensiuni, începu ceea ce s-ar putea numi «o altă viaţă»“. Şi în *Calea Şearpelui* scenariul – iniţiatic – e construit pe aceeaşi direcţie ca acela din *Zenobia*: descoperirea miracolului prin iubire („Cheia era în iubire, desigur“), descoperirea adevărului personal prin stări, recunoaşterea cercurilor benefice sau ostile, prin ritualul de zi cu zi destinat autopurificării etc.

Scrierile anterioare nu sunt doar tatonări ale viitorului roman, ci doar o formă (forme) de „recapitulare“…

Şi totuşi, suprarealismul... Împotriva romanului

Scriind despre *Zenobia*, Marian Papahagi spunea că „ipoteza cea mai puţin productivă pentru o interpretare a cărţii lui Gellu Naum e, oricât ar părea de curios, aceea a suprarealismului“, că, de fapt, „sub hazardul, derizoriul sau ilogicul faptelor comunicate se cifrează un scenariu mitic, semnalat în diverse chipuri, acea «lume presimţită» faţă de care explicaţiile nu ajung“[30]. Sigur, interpretarea e deschisă, dar ideea lui Marian Papahagi e o eroare. În tot ce a scris, Gellu Naum propune lumii o filozofie de viaţă de tip suprarealist. De aici ar

trebui reîncepută o discuţie despre ce e suprarealismul, despre conceptul de *realitate amplificată*, despre „poezia contra literaturii“ (cum ar zice Ion Pop). „Eu trebuia să fiu suprarealist, nu se putea să fiu altceva. Aş putea spune că eram predestinat pentru asta. Structura mea, toate drumurile duceau într-acolo. N-am căutat suprarealismul, nu mi-am căutat prietenii, i-am întâlnit pe drum, firesc, şi despărţirea s-a petrecut la fel“, îi spune Gellu Naum la începutul anilor ’70 Sandei Roşescu. „Cunosc atâţia oameni, poeţi sau pictori, gata să jure pe suprarealismul lor cu atâta convingere, încât mă simt adesea obligat să spun: dacă dumneata ai fost (sau eşti) suprarealist, eu n-am fost şi nu sunt, pentru că vorbim despre lucruri diferite.“

Am putea reformula ceea ce Marian Papahagi declara convins şi tranşant: ipoteza cea mai puţin productivă pentru o interpretare a cărţii lui Gellu Naum e, oricât ar părea de curios, aceea a suprarealismului aşa cum este el înţeles – sărac, didactic, instituţional – de unii până în ziua de astăzi. Să precizăm şi faptul că, de la un punct încolo, Gellu Naum îşi creează un conţinut propriu pentru cuvântul *suprarealism*[31]. De aici ar trebui regândită interpretarea.

Să ne întoarcem însă la sursă. În ceea ce priveşte literatura, îl leagă de ceilalţi suprarealişti – pentru că vorbim acum despre proză – o reticenţă faţă de tot ce se află în afara poeziei, o reticenţă faţă de roman. „Din fericire, zilele literaturii psihologice şi de fabulare romanescă sunt numărate“, declara cândva André Breton, ostil oricărei afabulaţii romaneşti. Iar în *Nadja*: „Persist [...] să nu mă intereseze decât de cărţile pe care le laşi deschise asemenea unor uşi şi ale căror chei nu trebuie să le cauţi“. În al său *Manifeste du surréalisme* îşi regla conturile cu ceea ce-i repugna în roman. În discuţie, atunci când vorbim despre suprarealism, este, înainte de orice, chiar conceptul

de *realitate*: „Nu sunt contra nici unei experienţe, dimpotrivă, ştiu că ceea ce importă în fiecare este acest: *cum să iau ceea ce se cheamă realitate*“, spune undeva. El e în căutarea unei „alte realităţi pe care o bănuim, pentru a cărei găsire nici o experienţă, oricât de delirantă, oricât de iraţională, oricât de cuminte, nu-i suficient de iraţională sau de cuminte“, a unei realităţi „mai halucinante, mai adevărate, care ne va înlocui discernământul cu certitudinea, cunoaşterea cu găsirea, cu adevărul urlat de obiect prin prezenţa lui amplă şi luminoasă“.

Naum merge în aceeaşi direcţie. Realitatea e un concept vast, în care intră şi „logica onirică“ şi „partea cealaltă“, şi realitatea-ca-atare şi suprarealitatea!

Opusă parcă ideii avansate de Marian Papahagi este interpretarea lui Ion Pop: „Noua carte a lui Gellu Naum are toate trăsăturile prozei suprarealiste, vizând descifrarea, sub crusta evenimentului aparent banal, a unor deschideri spre «necunoscut» şi «miraculos», a relaţiilor secrete dintre eu şi ceilalţi, dintre om şi cosmos, ce angajează un complex teatru al impulsurilor inconştiente, într-o atmosferă onirică specifică; […] «realitatea» devine enigmatică, se cere citită ca semn al unui dincolo, comportă un proces de supracodificare, întâmplările, haotice la suprafaţă, tinzând să se ordoneze după o logică ascunsă, a stărilor subliminale, a obsesiilor angoasante şi reveriilor eliberatoare“[32].

Şi mai directă este Monica Lovinescu: „«… am senzaţia (afirmă personajul-autor ce-şi spune pe nume, Gellu Naum) că încep să comit un fel de *h*oman şi asta mă oripilează.» [...] Exorcismul literei *h* îi aparţine în propriu lui Gellu Naum, e iscălitura lui inconfundabilă. Nu şi refuzul literaturii, trăsătură distinctivă a întregului suprarealism, pe care Gellu Naum îl continuă la

noi cu o exemplară şi frecventă fidelitate, nedespărţindu-se de el decât în timpul distrugătoarei paranteze a realismului socialist. Aici nu vom fi de acord (ceea ce ni se întâmplă rar) cu Marian Papahagi. […] Ni se pare, dimpotrivă, că Gellu Naum e suprarealist în deplina accepţiune a termenului, oferind, prin adeziunea sa totală şi parcă tinerească, una dintre puţinele proze pe care această mişcare bogată în exemplificări picturale şi poetice şi le-a aflat la noi. În afară de dicteul automat – căruia, de altminteri, suprarealiştii nu i-au fost totdeauna credincioşi –, toate refuzurile, împlinirile şi idiosincraziile suprarealismului pot fi regăsite în acest roman sau, dacă preferă autorul, în acest Pohem de iubire care este *Zenobia*“[33].

Altă viaţă. Biografie de poet

Zenobia e un roman despre un poet şi despre viaţa lui, poetică. Dincolo de teorie, de explicaţii, de căutări, de aşteptări (despre care e vorba în *Medium*, să zicem) e altceva, sunt indiciile şi miraculosul. „În norul care ne trăia“, cum se spune undeva, „trecuse timpul teoriei, era o vreme a dovezilor şi a mărturiilor“. Dan Cristea observa foarte bine că „Gellu Naum nu scrie o povestire despre «viaţa mea», aşa cum s-ar defini în mod obişnuit o povestire autobiografică. El scrie despre «fapte» şi «stări», nefăcând între ele nici o deosebire şi cerându-i cititorului să creadă că nimic nu este imaginat, că «*toate s-au petrecut exact cum relatez*»“.

Autobiograficul „ca atare“ (folosim iar formula lui Gellu Naum) se consumă la începutul cărţii, atunci când naratorul i se prezintă Zenobiei: „Eu, dragă, după câte ştii, sunt ceea ce s-ar putea numi un citadin; m-am născut şi am crescut pe

străzile Bucureştiului, acolo mi-am făcut, scuză-mă, studiile şi mi-am satisfăcut acum un an serviciul militar, în grajdurile unui regiment de cavalerie; acolo am avut presentimentul întâlnirii noastre, chiar certitudinea, aş putea spune, şi am scris o carte din care nimeni n-a prea înţeles mare lucru, cu excepţia unor referiri inteligente la Nerval sau la alţii, care mi se potrivesc ca nuca în perete; pe atunci locuiam în strada Leonida nr. 5, dar mai apoi m-am mutat în antreul unui tânăr avocat, pe strada Puţul cu Plopi, colţ cu Astronomului, avea un câine de piatră la scară şi un proprietar italian, te rog să recapitulezi: seara îmi bătea în geam când o fată brună, când o fată blondă, ai fi putut jura că mă vizitează o spaniolă şi, respectiv, o suedeză, ambele îmi aduceau mere, dar să lăsăm... Apoi m-am mutat pe un coridor, la etajul nouă sau zece, şi aşa mai departe. Acum însă, nu ştiu de ce, aş da o raită pe la oraş, să văd cum se mai mişcă lumea pe acolo, e un motiv, oricât, aş vrea să mergi cu mine". Încă un detaliu: „Eu n-am avut niciodată sentimentul sărăciei, nu mă interesau asemenea chestii, ba chiar eram niţel cam snob pentru că unicul meu pahar, acela din care îmi beam apa de la chiuveta comună, era de Baccarat, iar unica mea farfurie, aceea din care îmi mâncam vinetele sau cartofii, fără sare, vă rog să reţineţi amănuntul acesta nesemnificativ, purta pe dos marca celui mai fin porţelan englezesc". Şi ceva despre nişte prieteni, „majoritatea nişte jigodii, ţinusem la unii dintre ei". Restul devine materie pentru literatură, pentru autobiografia poetică, mai exact.

Viaţa adevărată e mai intensă în recluziune, în lumea aceea „sălbatică şi tandră", care mai e numită şi „mlaştini", fără vreo rezonanţă simbolică, ci din simplul motiv că locul de retragere, casa în care vor locui cei doi îndrăgostiţi, se află în preajma unei ape: „Pe malul stâng al mlaştinii, se afla casa acoperită de iederă a

domnului Sima“. Aici începe aventura descoperirii celeilalte părţi a lumii, aflată în afara timpului, populată de idoli de lut ascunşi în pământ sau de „marii transparenţi“[34] plutind pe cer: „După un timp, m-am dus cu Zenobia la pădure – noi nu ne-am despărţit niciodată, vă rog să reţineţi amănuntul acesta chiar dacă uneori o să vi se pară altfel – ca să ascultăm foşnetul tufelor şi să aflăm veşti despre lume; era în zodia bătrânilor îndrăgostiţi şi i-am văzut plutind pe deasupra noastră pe cei doi bătrâni uriaşi care, spre toamnă, acoperă cerul; cât au trecut ei, pădurea s-a umplut de gemete şi de mormăituri, ai fi putut jura că tună; apoi s-au dus: noi doi le-am mulţumit pentru cele aflate şi am ieşit, umăr la umăr, pe câmp“. Vorbim despre o lume fără dimensiuni, singura care lasă loc pentru „ceea ce s-ar putea numi «o altă viaţă»“ – una în care se amestecă „viaţa obişnuită“ şi cea „presimţită“. Acolo, „în mlaştini“, personajul Naum îşi descoperă disponibilitatea pentru o anumită „arheologie mediumnică“ „din pricina căreia am avut neplăcerea de a fi citat într-un opuscul despre inscripţii pe torţi de amfore greceşti ca descoperitor al unei ipotetice Apollonia“. Experienţa oraşului poartă numele simbolic „coridor“ – „la un capăt al lui te lichefiază viziunile, iar la celălalt capăt te duci să cumperi vinete şi aşa mai departe“. Dar mai „există, poate, o zonă de filtru prin care trece numai ce, prin natura sa, poate să treacă, indiferent de disponibilităţi sau de criterii conştiente, o zonă dură, penetrabilă numai pentru ceea ce e menit să devină comunicabil, o zonă a cărei desăvârşire sălbatică nu e întrecută decât de necesitatea (la fel de sălbatică) de a rămâne măcar un timp în ea. Dacă treci cu un milimetru mai sus, se petrece altceva (la început îmi era şi frică), dacă treci un milimetru mai jos, se nasc jalnice texte, e ca şi cum te-ai apuca să desparţi, într-un ocean imens,

sarea de ape. Ce tot bâigui eu aici, ce tot explic? În fine...“.

Stări, „cercuri“, avertizoare

Ceea ce se află între „sus“ şi „jos“ este viaţa poetică pentru care personajul-narator din *Zenobia* îşi ia ca „repere mişcătoare“ varii semne, ecouri ale altei lumi, indicii, dovezi. Viaţa poetică, adică o „logică a stărilor“ – cu precizarea că nu e „nici o deosebire între stări şi fapte“ – având în centru „o stare de dincolo de gânduri, cotropitoarea, disperata dragoste a lumii“ despre care nici nu se poate vorbi. Mai departe, „umpleţi cu tot ce ştiţi despre dragoste cu tot ce credeţi că ştiţi, eu nu inventez nimic, şi aşa mai departe“, îi îndeamnă personajul-narator pe cititorii lui. O altă stare care nu se lasă exprimată în literatura-ca-atare este chiar starea poetică „din care vreau să comunic ceva şi atunci pac! vin cuvintele, iar starea aceea, dacă mă las furat de ele, se duce dracului şi dumneavoastră abia atunci vă place fiindcă începeţi să recunoaşteţi în cuvintele mele ceva bine ştiut, pe când mie, încă de la naştere, mi-a intrat în cap că am de comunicat lucruri uitate, de undeva unde sensibilitatea mea ar putea întâlni marea sensibilitate generală pierdută pe drum, vă rog să mă scuzaţi că folosesc cuvântul *sensibilitate*, îmi vine să plâng de necaz fiindcă e vorba de cu totul altceva, dar vedeţi cum sunt şi n-am încotro, aşa mai puteţi aprecia şi dumneavoastră, cât de cât, sau măcar puteţi presimţi“. Starea poetică e legată de o „seninătate indescriptibilă în care simţeam fiecare liniuţă, fiecare literă, fiecare cifră cu sensul lor de dincolo de noi“, de o „împăcare fără margini“, de o dragoste nu doar pentru o femeie, ci pentru tot ce există („Iubeam, într-un prezent perpetuu şi uluitor

de simplu, tot ce există, îmi şiroiau lacrimile pe obraji, nu le puteam opri, nici n-aş fi vrut...“). Starea poetică e fericire paradoxală, fără motiv, „o melancolie lichidă, dulce-amară“, o amplă nostalgie, o zonă a nedimensionalităţii, de simultaneitate – „contiguinală“ (cum spunea în *Medium*): „Mă ţintuia fericirea unui fel de regret copleşitor şi fără motiv. Îmi revedeam, desfăşurată simultan, întreaga viaţă. Era ca şi cum, lucrând cu mai multe ecuaţii, necunoscuta comună şi-ar fi lepădat crusta circumstanţială şi, renunţând la sine, s-ar fi preschimbat în altceva deplin şi total, iar numerele, înfricoşător de vii, şi-ar fi regăsit fiecare nedimensionalitatea, şi aşa mai departe“.

Există însă şi stările cercului ostil, ale revanşei („revanşa raţionalului“, revanşa care urmează, ca o pedeapsă, după starea poetică): „Mă cuprinsese o cumplită apatie, simţeam cum cad, lipsit de umeri şi de aripi, într-un gol fără sunete şi fără peisaje. Trăiam o stare de inexistenţă, o prăbuşire în nimic, din care nici măcar nu mai doream să ies. Era un pustiu în mine, fără sfârşit; şuiera vântul, ardea soarele Saharei în mine, mă acoperea nisipul. Era urât şi rău în mine, aş fi preferat să mor de o mie de ori ca să nu mai simt pustiul acela. De obicei, pentru mine, asemenea stări anticipau sau încheiau atingerea unor puncte prea înalte, greu de suportat“.

Poetul crede într-o „logică a stărilor“, cum spuneam, întotdeauna legate de obiecte sau de oameni, favorabili sau nefavorabili: „Vedeam clar în ce măsură obiectele sau oamenii se aflau în legătură cu stările mele, constatam puterea măcar inconştientă a obiectelor şi a oamenilor de a răspunde acestor stări (câteodată vădit împotrivă)“. Dar mai sunt şi „solicitările, mai ales cele privind starea şi mişcarea lumii“, care „se dezlegau ca să se lege altfel, iar noile lor legături făceau loc altora, infinit îmbogăţite, deveneau altceva, rămânând într-un fel aceleaşi“. Un joc perpetuu al

identicului şi feluritului (ca să-l parafrazăm pe Gellu Naum). „Între imaginarul imaginat şi imaginarul trăit“, el caută, „cu disperare“, „nostalgia unui paradis posibil“, regăsit în „ceţurile nu prea depărtate ale copilăriei“. Un alt „joc“ este acela numit „orizontala“: „Puneam cap la cap câteva vieţi, nu-mi trebuiau prea multe, şi mă pomeneam, de pildă, lângă Raymundus Lullus, vorbeam cu el în limba catalană“. Despre „orizontala care se înalţă“ vine vorba într-un poem, iar ideea apare şi în dialogul cu Sanda Roşescu (anterior romanului): „Eu socotesc că ceea ce oamenii numesc istorie, adică existenţa desfăşurată a grupului uman în cadrul lui mare, global, nu se petrece numai pe orizontală. Adică poate fi privită pe orizontală numai dintr-un punct de vedere biografic. Ştii, noi trăim biografic, dar tindem să nu trăim şi să nu gândim biografic. Adică toată cazna noastră, toate dorinţele noastre, care trăim foarte biografic, tind să ne depăşească biografia, să ne facă să o trăim într-un timp şi un spaţiu neistorice, nelocale. Comunicarea atingerii acestui timp şi a acestui spaţiu este comunicarea poetică“.

Dar viaţa înseamnă şi o serie de probe, încercări, revanşe ale raţionalului, situaţii-limită, „pâcle de repulsie“. Poetul trece de obstacole având de partea lui intuiţia şi atenţia la ceea ce el numeşte „avertizoare“: „Trăiam, ca totdeauna, printre avertizoare, aşteptând ceva din ce în ce mai nedefinit. «De fapt, nu se întâmplă nimic grav», îmi spuneam, ca să mă liniştesc. Dar, ameninţat şi slab în dezlănţuirea agresivă a unor legi nesigure, îmi spoream deruta chinuindu-mă să le desluşesc mecanismele. Obişnuita mea nepăsare-activă mă părăsea în favoarea unei obsedante nevoi de a găsi repere coerente“.

Nu în ultimul rând, din autobiografia unui poet face parte şi felul în care el percepe lumea, felul în care el e interesat de ea. Lumea e şi

poetică. Poezia (adică tot ce e tulburător) nu se află doar în volumele cu versuri.

Zenobia

Zenobia nu este o iubită dintr-un roman de dragoste obişnuit. E o forţă misterioasă, o călăuză, reprezintă „mirificul dezlegat". Starea aceea de somnambulism din copilărie, despre care se vorbeşte undeva, se păstrează şi mai târziu. Ea trece prin lume folosind inexplicabilele mecanisme de apărare ale somnambulului, care nu e conştient de ele. Legată la ochi, face nişte uimitoare „desene mediumnice". Sau ştie să ajungă la o întâlnire cu iubitul ei fără să fi stabilit dinainte ora şi locul. Ceea ce pare a fi de neînţeles pentru unii „constituia pentru ea câmpul firesc al existenţei". Percepe realitatea liberă de prejudecăţi, de orice „dresaj". Trăieşte „cuminte", ştie să se ferească de „capcana explicaţiilor", iar tăcerile ei vorbesc despre „ceva imposibil de formulat în cuvinte, simţit de obicei ca o împăcare, ca o ştiinţă totală şi liniştită". Ea vorbeşte limba ei personală, rostind, altfel, cum se cade (trebuie, nu e încotro) cuvintele celorlalţi, cuvintele tuturor. Povestea muţeniei ei din copilărie, a dublului limbaj, îşi are semnificaţiile ei: „La vârsta când alţii abia gânguresc primele silabe, Zenobia vorbea uimitor de bine. Atâta doar că unele cuvinte, în special nume de animale, ca, de pildă, porc, le înlocuia cu altele, inventate de ea. Ceilalţi, părinţii, rudele, vecinii, încântaţi de neobişnuita ei precocitate, făceau, fireşte, haz de câte ori folosea vocabularul inventat. Curând, fetiţa s-a simţit jignită, i se părea că râd de ea şi n-a mai scos o vorbă. Doi ani la rând s-au străduit medicii să-i vindece muţenia. Până când, într-o bună zi, fetiţa a reînceput de la sine să vorbească, la fel de curgător ca înainte.

Atâta doar că din ziua aceea îşi gândea cuvintele ei şi le rostea pe ale celorlalţi, ca unii oameni maturi siliţi să gândească în limba lor şi să vorbească în alta...“. Şi Gellu vorbeşte în limba lui, în limba asociaţiilor lui, legată de logica aceea „greu de exprimat“. „Nu pot să fiu mai clar pentru că vorbesc mereu despre altceva“, declară el. Iar doamnei Gerda îi spune: „Vă rog să mă scuzaţi că folosesc cuvântul *sensibilitate*, îmi vine să plâng de necaz fiindcă e vorba de cu totul altceva“. Şi Gellu, şi Zenobia ştiu că „nu e nevoie să reformulăm, ci să trăim conform lumii aceleia presimţite, devenind, astfel, disponibili pentru ea“. Abia atunci „conflictul haotic al unor elemente şi idei se topea de la sine, aparenta dezordine căpăta coerenţă; aceasta cerea însă destul chin şi suferinţă: ca să le pot suporta, suprafaţa mea de contact pe atunci încă fragilă mă obliga adeseori să recurg la poezie; atunci incoerenţa şi echivocul intrau în joc doar ca aparenţe ale posibilului, pe când, dimpotrivă, înţelegerea formulată mi se părea pe jumătate pierdută“.

Aşadar, poezia, cu incoerenţa şi echivocul ei cu tot, face suportabil tot ce vine din zona ostilă. Cu ajutorul Zenobiei, poetul încearcă să restabilească „pas cu pas o natură în parte uitată, în parte presimţită, dar care mă îndreptăţea să mă îndoiesc de realitatea percepţiilor mele“. Pentru Zenobia – aflăm – „nimic nu e mărunt sau obişnuit; în privinţa aceasta ea seamănă cu o lupă în care lumea se redimensionează, firesc şi de la sine, în tipare lente, şi nu se chinuie să fie; prin ea, eclipsele dispar într-o seninătate care absoarbe totul, pentru ca mai apoi o simplă vorbă de-a ei legată de cine ştie ce banală grijă casnică să le readucă acolo unde nici n-ai bănui că sunt posibile“.

Altfel, făcând abstracţie de toată puterea ei ascunsă, obnubilată, rămâne „o fetiţă cuminte şi naivă“, „atentă la cele mai uşoare vibraţii din

afară“, la semnele trimise necontenit, în faţa cărora „se înclina tăcută, cu adânc respect“. Şi-apoi „inexplicabilul părea să aibă pentru ea neaşteptate limpezimi, iar viaţa ei, neînsemnată şi banală pentru ceilalţi, constituia un ritual neîntrerupt“.

După tot ceea ce spune despre ea, Gellu Naum (naratorul, autorul) declară neputincios: „M-a umilit descrierea săracă şi profanatoare a Zenobiei. Din pricina asta, câteva zile n-am mai scris un rând; ar fi trebuit totuşi să ştiu de la început că pângăresc o zonă care, datorită structurii şi deprinderilor mele, se lasă transcrisă, şi încă destul de vag, numai prin mijlocirea a ceea ce numesc pohem; ar fi trebuit să nu uit că, altfel, tentaţia de a o descrie cât de cât aduce după sine texte a căror inocenţă artizanală nu are decât un merit: acela de a mă situa în afara literaturii...“.

De adăugat că există câteva poezii în care apare numele Zenobiei: prima, cu titlul chiar *Zenobia*, în volumul *Descrierea turnului*, publicat în 1975. Poezia începe chiar aşa: „Printre exodurile mele/ exista şi una Zenobia supranumită refuzul falsei conştiinţe“. Altele patru fac parte, toate, din volumul *Partea cealaltă*, apărut în 1980, scrise probabil în acelaşi timp cu *Zenobia*, romanul.

Despre înger

Dragoş este numele celui de-al treilea personaj important din roman. El e, cum spuneam, vizibil doar pentru Gellu şi Zenobia, ceilalţi, fără să-l vadă, se-aşază peste el!

Cine e Dragoş? Ce reprezintă el? E numit „copil bătrân“[35] şi se află permanent într-o stare… „mediumnică“. „E senil. […] La vârsta lui, nici nu poate fi altfel; dar te ajută cu vasta lui experienţă, mişcându-se în luminosul întuneric al minţii

îngropate în sine, ca o tradiţie, fără să-şi dea seama ce face şi de ce“, spune misteriosul domn Sima, care-l lasă „moştenire“ celor doi îndrăgostiţi.

Aşadar, Dragoş e păstrătorul tradiţiei (poetice), aşa cum Zenobia şi Gellu sunt „păstrătorii dragostei pe lume“. E un „transparent“ (din familia Marilor Transparenţi?), poate fi văzut chiar ca un alter ego sau ca o proiecţie în afară a „minţii îngropate în sine“. Apare, la un moment dat, într-o scenă onirică, împreună cu un copil (numit Empedocle-copil), proiecţii – cum am scris deja – ale poetului. Doar cu ajutorul lui se poate recrea întregul prin care se vede totul atât de limpede: „Pe urmă, dreptunghiul transparent s-a rotunjit şi a început treptat să se lărgească, să devină tub. Stăteam la capătul tubului, lângă Dragoş, printre distanţe. Eram din nou liniştit. În faţa mea se întindea, ca un ochean uriaş, tubul, pe marginile căruia se desena ceva ca un cerc negru, deşi fără culoare. De fapt, nu era nimic acolo. Iar înăuntrul cercului plutea o lumină albăstrie şi blândă, nu ştiu cum să spun, o iradiere în care totul părea albăstriu, până departe, la nesfârşit. De acolo venea un vuiet, ca răsuflarea unei balene gigantice. Şi tot acolo, pe un maldăr de trestii uscate, şedea Zenobia, mă aştepta, dar eu ştiam că ea se afla dincoace, la capătul acesta, care poate că era capătul celălalt, şi nu voiam să alunec încă în albăstriul tubului. «Sunt cuminte», i-am spus şi am zâmbit amândoi. Simţeam cum abisul fără sfârşit al tubului încerca să mă aspire, dar izbuteam să rezist. Lângă fruntea mea, Dragoş dormea neclintit şi moale. Vedeam cum genele i se lungeau şi fâlfâiau în undele luminoase. «Poate că ne vedem pentru ultima oară», i-am spus, «poate că nici nu exişti, dar tot mai am timp să-ţi spun un cuvânt, unul singur, ultimul...». I-am spus cuvântul, n-am să-l repet, poate că nu-l mai ştiu, i l-am suflat în nări. El a tresărit, s-a uitat o clipă la mine cu un

singur ochi, părea indiferent, poate că nici nu exista“.

Aşa cum spuneam într-un pasaj anterior: un fel de înger. Îngerul Dragostei, Dragoş.

Autoportretul, autobiografia şi autoficţiunea

Personajul-narator este prezentat chiar în prima scenă din carte ca „distins poet“. Urmează un dialog:

> „Naum şi mai cum?“, a întrebat unul din tineri, n-am să-l descriu, am să spun doar că era mărunt şi îndesat şi că avea sâni ca de femeie, iar părul cârlionţat i se unea în două puncte, deasupra frunţii.
> „Naum P. Măta“, i-am răspuns eu, în gând, pentru că trebuia să devin vulgar, pentru că o iubeam nebuneşte pe fata aceea şi mă simţeam, fără voia mea, sublim, aşa că trebuia făcut ceva, iar vulgaritatea, sacrilegiul, în genere, echilibrează, uneori; dar am răspuns aşa numai în gând, pentru că nu pe tânărul acela voiam să-l echilibrez; iar cu glas tare am adăugat: „Puteţi să-mi ziceţi cum vreţi, nu contează“.
> „Atunci am să-ţi zic Constantinescu“, a decis el.

Nici în alte locuri numele nu contează. „Spune-mi cum vrei – şopti tovarăşul meu de drum. Poţi să-mi spui chiar şi Iuliu“, replică naratorul din *Poetizaţi, poetizaţi...* Iar în visul din *Amintirea memoriei* (am mai dat citatul): „Habar n-am. Nici eu nu ştiu cine sunt. Robert, Edmond sau Pippo e din ce în ce mai trist“. Într-un dialog din *Zenobia* cineva îl numeşte pe narator Scarlat: „Nu l-am contrazis, n-avea nici o importanţă“. O fată îl confundă cu „unul, Buster Crabbe, un actor de cinema care juca pe Tarzan şi semăna leit cu mine“.

Totuşi, să ne reamintim ce spunea Lucian Raicu despre roman: „*Zenobia* […] se adresează în

primul rând celor care ştiu cine este Gellu Naum“. Nu despre un Constantinescu sau despre un Buster Crabbe e vorba aici, ci despre Naum însuşi. Şi Dragoş, Empedocle-copil, Zenobia (înţeleptul, copilul şi dublul feminin, *anima*) fac parte din aceeaşi compoziţie a autoportretului. Am spus deja, în prefaţa la primul volum de *Opere*, că din ţesătura viselor, a reveriilor, a viziunilor, a rememorării stratificate până la amintirea „prenatală“, a notaţiilor cotidiene şi a impulsurilor ludice (la care am putea adăuga aici faptele poetice, stările) Gellu Naum creează un fel de mare autoficţiune – nu una în care autorul se inventează pe sine, ci una în care, dacă există „ficţiune“, ea este doar efectul interpretării propriei vieţi, ecoul ei repetat. La fel se întâmplă şi în proza lui (pe care, repet, o considera ca făcând parte din poezia lui!). În tot ce a scris, şi-a compus un autoportret (suprarealist) şi a creat o stranie „autoficţiune“. Adevărată, căci „toate s-au petrecut exact cum le relatez“.

Scrisul eftihie[36]…

Una dintre temele romanului este chiar scrisul ca iluminare laică, scrisul ca fericire. Dialogul cu o doamnă, Gerda, funcţionează ca o mărturisire, ca o „poetică“ ironică:

> „Am auzit că şi dumneata shii...“
>
> „Da, doamnă“, i-am mărturisit, „scriu de mă rup“.
>
> „Ce shii?“, m-a întrebat ea, „Şi de ce shii?“.
>
> „E o infirmitate, doamnă, e din naştere, mă apucă, aşa“, i-am spus. „Eu am sentimentele mele, îmi vine să şi plâng de câte ori vorbesc despre asta, nu pot explica verbal, dacă mi-aţi împrumuta o clipă oliţa, aş plânge în ea ca într-un lăcrimar şi poate că m-aţi înţelege...“ […]
>
> „Te doahe ceva?“, m-a întrebat, îngrijorată, doamna Gerda.

„Mă doare, doamnă Gerda, cum să nu mă doară? Cad într-un fel de transă, un fel de fericire, mai greu de suportat decât durerea. Atunci mă chinuie o singură spaimă, plăcută şi cumplită: să nu mă pulverizez, dumneavoastră pot să vă spun, îmi sunteţi ca o soră, apoi plutesc (să nu vă speriaţi) şi, poftim, oliţa, n-am reuşit să o umplu, dar mi-a trecut, mă duc să cumpăr vinete şi pâine...".

Scrisul e transcriere a unei mai ample, mai intense, misterioase realităţi, fatalmente distorsionată, estompată din cauza „intervenţiei involuntare a imaginaţiei" şi a memoriei care „face ca lucrurile să apară altfel decât atunci, când se aflau în plină manifestare". Scrisul e un joc serios al vieţii şi al morţii. Situaţia celui care scrie este aceea a „unui înotător ostenit care luptă să-şi scoată din valuri un frate gata să se înece pe când fratele acela se zbate şi-l trage după el, inconştient, spre moarte...". Pradă, inevitabil, unei justificate „alergii la scris" (căci scrisul e şi constrângere, stagnare, alienare), poetul simte cum „deprinderile scriiturii, altădată stimulatoare măcar din punct de vedere emoţional, mi se păreau mai inutile şi mai nesatisfăcătoare decât oricând, ba chiar le descopeream un loc de frunte între cauzele intime ale stării mele...". Literatura e doar parte a ceva de dincolo de ea, mai puternic decât ea, doar cititorii „scăpaţi de cuvinte, în pelicula propriei disponibilităţi", ar afla, poate, „lucrurile extrem de importante pe care, oricât aş dori, îmi e cu neputinţă să vi le comunic". Pentru că – nu-i aşa? – „deschizi o uşă şi apare alta, apoi încă una, şi încă una, până la ultima, care nici nu există măcar, şi tot aşa până te pomeneşti la prima, care nici nu există măcar, şi mai dai o raită prin locuri vechi pentru că ceea ce credeai că te scosese şi chiar te scosese devine capcană şi te readuce tot acolo ca să înţelegi odată că ultimul tău adevăr e la fel de iluzoriu pe cât fusese primul şi ca să nu uiţi că te afli totdeauna pe muchie de cuţit".

Câte n-ar mai fi de spus… „E ca şi cum, încercând să povesteşti un munte cu avalanşele lui cu tot, s-ar lăsa povestită numai o pietricică sau ceaţa de la gura prăpastiei". Şi încă o propoziţie din *Zenobia*, la final: „Citesc ca să recunosc". Ar fi bine să (re)citim această carte – cărţile lui Gellu Naum – ca să (ne) recunoaştem, ca să ne amintim de „legăturile uitate", de „întunericul în care e loc destul"… Şi să nu uităm recapitularea: „«Poate ar fi vremea să recapitulăm», am spus. «De la gura unuia la urechea celuilalt se naşte, vrând-nevrând, o balanţă...»". Cum înclină balanţa depinde şi de fiecare dintre noi, cititorii...

Simona Popescu

1. Am folosit sintagma lui Gilles Deleuze şi Félix Guattari în prefaţa la volumul I de *Opere* ale lui Gellu Naum (care cuprinde poezia sa). Adaug aici alt concept: *repetarea* – aşa cum este ea înţeleasă de Kierkegaard, în cartea cu acelaşi titlu. Nu întâmplător trimit la filozoful danez. El este pomenit în romanul *Zenobia*: „«Citeam o carte, doamnă, de unul, Kierkegaard, dacă vreţi, v-o împrumut şi dumneavoastră.» «Mehsi», mi-a spus ea, «deocamdată citesc alt homan»". Poate că despre această carte era vorba, dacă ne gândim că unul dintre personajele din *Zenobia* se numeşte Constantin, că naratorul (Naum) îi spune cuiva că poate fi numit oricum şi acceptă numele… Constantin(escu): „«Atunci am să-ţi zic Constantinescu», a decis el. Mie îmi era egal" – şi facem legătura cu titlul complet al cărţii lui Kierkegaard: *Repetarea. O tentativă de psihologie experimentală de Constantin Constantius*. Să adăugăm şi detaliul că, asemenea lui Kierkegaard, Gellu Naum îşi ia, din când în când, în textele lui, unele pseudonime. În sfârşit, pentru *Zenobia* – roman despre dragoste – se potriveşte foarte bine ceea ce a scris, în cartea lui, filozoful danez: „Repetarea şi reamintirea sunt una şi aceeaşi mişcare, doar că în direcţii opuse; fiindcă ceea ce ne amintim a fost şi se repetă îndărăt; în timp ce veritabila repetare ne-o amintim către înainte. De aceea repetarea, dacă e posibilă, îl

face pe om fericit, în timp ce reamintirea îl face nefericit. […] Dragostea reamintită este singura fericită, a zis un scriitor odată“.

2. La un moment dat, Dan Matei a realizat un index de cuvinte şi nume care apar în literatura lui Gellu Naum. Un „cadou neconvenţional“ făcut lui Gellu Naum la Berlin, în 1995, când poetul împlinea 80 de ani. Textul a fost publicat în revista *Observator Cultural* în 2000. Se intitulează „Gellu Naum: index nominum“. Ideea unei interpretări plecând de la un repertoar de cuvinte – mai mult, un repertoar al cuvintelor recurente – ar putea fi o idee de care orice interpret, al oricărui poet, ar trebui să ţină cont (dacă există şi un text... ofertant pentru aşa ceva).

3. O enumerare, ce vorbeşte de la sine, doar din paginile de proză: „acest joc al vieţii şi al morţii“; „acest joc de-a baba-oarba la care mă dedau datorită unui infam obicei“; „Fiecare gest, fiecare şoaptă, fiecare tresărire, fiecare umbră a acestui joc al vieţii şi al morţii, al iubirii şi al urii, al visului şi al veghei are în el destul diabolism“; „Copil, priveam printre picioare cerul şi aveam impresia că sub mine nu mai e nimic sau cel mult neantul. Din timp în timp repet acest joc pentru simpla mea plăcere“; „Mă gândeam, mi se pare, la un joc pe care îl jucam, când eram copil, *de-a statuile*“; „În jocul magnific de umbre şi lumini al perturbaţiunii, verbul îşi regăseşte funcţia reală de realizare, omul speriat, bântuit de propriile lui creaţii, îşi regăseşte posibilităţile de intervenţie şi legătură“; „Pentru aceasta vorbesc despre poet mai întâi, despre imensa lui responsabilitate în complicatul joc de izbucniri şi de sugrumări care nu au început şi nu se vor termina cu el“; „Suprafaţa mea de contact pe atunci încă fragilă mă obliga adeseori să recurg la poezie“; „Atunci incoerenţa şi echivocul intrau în joc doar ca aparenţe ale posibilului, pe când, dimpotrivă, înţelegerea formulată mi se părea pe jumătate pierdută“; „Era un joc frumos şi necesar, voiam să mă echilibrez; ca de obicei, în dimineaţa aceea se petrecuseră prea multe“; „Zenobia şi-a amintit de jocurile noastre şi mi-a cerut hârtie şi creion“; „Dar ea ţinea să-şi ducă până la capăt Marele Joc“; „Periculosul joc al evocării îşi are limitele şi logicile lui“; „Jucam un joc plăcut: între imaginarul imaginat şi imaginarul trăit“; „Jucam din nou un joc cam fioros“; „«Uite, chiar adineauri jucam un joc în care

trăiam toţi într-un vast cimitir şi ne strigam unul pe altul, fiecare din sicriul său...»“; „«Dumneata, domnule Sima», i-am spus, «joci cu mine un fel de joc care nu mi-a plăcut niciodată...»“; „Acum vreo doi ani inventasem un joc, îi ziceam *orizontala*“.

4. „M-aş dispreţui dacă n-aş mai găsi în mine nici un fel de demnitate... poetică“, interviu luat de Iulia Blaga, *România liberă*, nr. 2068, 16 ianuarie 1997.
5. În primul său manifest, André Breton declara: *Les confidences des fous, je passerais ma vie à les provoquer. Ce sont des gens d'une honnêteté scrupuleuse, et dont l'innocence n'a d'égale que la mienne. Il fallut que Colomb partît avec des fous pour découvrir l'Amérique. Et voyez comme cette folie a pris corps, et duré*. Preocuparea lui Gellu Naum era comună cu a prietenilor lui cei mai buni. Vezi, de pildă, eseul lui Dolfi Trost „Identicul identicului [Le même du même]“ (1947), în antologia *Avangarda literară românească*, alcătuită de Marin Mincu, 2006.
6. „Şi, dacă, în timpul zilei, preocupările corpului, vârsta sau alte obstacole analoage te împiedică să înţelegi lucrurile dintr-o slăbiciune naturală, vreau să spun din cauza naturii tale grosiere, doar în vis eşti pregătit pentru vizita Avertizorului.“
7. Să adăugăm şi faptul că unul dintre volumele de poezie de început se numeşte *Culoarul somnului*, un poem poartă titlul *Amestecul viselor în convalescenţă*, din când în când dăm de versuri ca: „Visam în colaborare cu Isaac Newton“; „cineva ne iubeşte ne sărută fără să ne fi văzut vreodată/ sau ne visează şi se lasă o amplă tăcere pe lume“ (în *Copacul-animal*). Şi, mai departe: „mă gândeam ca acum Visam pentru toţi“ (*Era o epocă*); „când vor putea visa în somnul meu“ (*Înotătorul de fier*); „şi iar visezi malul albastru de la capătul râului“ (*Malul albastru*); „făcut în starea fascinantă pe al cărei prag mă aflu visele mi se încrucişează o clipă şi scapără“ (*Treptele*); „cerul se umple de globuri portocalii cum visez câteodată“ (*În aşteptarea inginerului Pelok*); „Dacă îi vine pofta să viseze ea aleargă mai departe cu ochii larg deschişi“ (*Alergătoarea*); „*Visam că mă visam* pe câmp cu doi prieteni din copilărie şi cu iubita mea care era cu noi deşi nu se vedea/ [...] *visul din vis în care nu visam*“ (*Nunta*); „iar ceilalţi stau smeriţi în umbra lor şi împlântaţi în linişte visează care mai de care“ (*La capătul*

tăcerii); „în ochiul care ne visează încep să se arate lucruri înspăimântătoare“ (*De la caz la caz*) etc.

8. Stilamancia (sau stilomancia) este o tehnică grafică inventată de Dolfi Trost, pe care el o considera „supraautomatistă“, asemănătoare cu desenele testelor Rorschach.

9. „Un pat, din care te privesc eu […] pe tine, care eşti un cristal sau o cămaşă.“

10. „Singur pe sub grădini mă întrebam/ «cine eşti tu bătrânul meu copil»/ stăteam în urechea mea mă jucam cu trompa numitului Eustache/ de acolo se auzea prin timpanul meu spart/ cum o fecioară se urca pe rug/ «aprindeţi focul» striga «vreau să mor»// atunci se ridica din iarbă cineva de abur şi citea/ anunţul din ziarul de seară/ pe măsură ce citea auzeam înserarea cuvintelor/ «CONSTRUIESC PERPETUUM MOBILE CAUT SURSĂ DE FINANŢARE AM SOLUŢIA/ *str Aviatorului 148 ap 3 Petroşani*»// singur stăteam în urechea mea lângă un prag nevăzut/ eram la o vârstă foarte înaintată/ aşteptam trezirea de jos/ cădeau fulgere cerul ardea/ singur stăteam amândoi în urechea mea surdă bătrânul meu copil/ şi aşteptam să ne naştem/ eram cum s-ar zice *admirabili*“.

11. „Probabil copilăria se apropie cel mai mult de «adevărata viaţă»“, scrie André Breton în *Primul manifest al suprarealismului*.

12. „În seara aceea, poate pentru că mă văzuse necăjit, Zenobia şi-a amintit de jocurile noastre şi mi-a cerut hârtie şi creion. I le-am dat, împreună cu bucata de carton care îmi ţinea loc de masă când voiam să scriu. Apoi am stins lumina din cameră şi de pe coridor şi m-am ghemuit între sofa şi perete, ca să n-o tulbur. Întinsă pe cearceaf, în întuneric, Zenobia a început să deseneze. După un timp (am notat, ca de obicei, durata jocului: primul desen – 1/2 oră, al doilea, ceva mai mult), mi-am dat seama că ea adormise. Atunci am ridicat binişor de pe pieptul ei, ca să n-o trezesc, creionul, am aprins becul şi am citit mai întâi titlul primului desen, caligrafiat cu deosebită aplicaţie deşi Zenobia nu folosise mâinile şi ochii pentru asta: «Zenobia în viaţa mea». Şi fără titlu mi-aş fi recunoscut trăsăturile. […] Senzaţia de straniu şi de diafan se degaja mai ales din ansamblu, zămislit parcă din transparenţe şi palori... Al doilea desen, intitulat «Starea Lumii», n-am să-l descriu. Am să vă spun doar că începea, jos, cu mulţimea infirmilor care viermuiau în marea

cutie a maladiei conştientului şi se termina în vârful piramidei, sub stea, acolo unde nu se mai află nimeni..."

13. „Ştiu că aluziile acestea necesare ar putea sugera un sistem de referinţe culthurale, dar eu încerc să exprim altceva", se spune în *Zenobia*.

14. Despre condiţiile şi conjunctura în care a fost scris *Medium* Gellu Naum vorbeşte în convorbirile cu Sanda Roşescu (*Despre interior-exterior*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2003): „Perioada când am trăit şi am scris *Medium* a coincis pentru mine şi pentru omenire, în general, cu anii când trăiam cu nervii încordaţi la maximum, anii în care viaţa şi moartea se amestecau sub ochii noştri, anii războiului, când fiecare ne pomeniserăm pierduţi într-o viaţă în care nimic nu mai era de recunoscut, într-o viaţă ostilă, aspră, nimicitoare, ucigaşă. […] Imaginează-ţi în ce stare mă aflam eu (proaspăt smuls din Montparnasse, din intimitatea textelor lui Albert le Grand sau Paracelsus, din experienţele şi discuţiile poetice cu Victor Brauner, cu Hérold, cu ceilalţi, călare pe un cal, într-o stepă, nemâncat, plin de păduchi, hotărât să nu folosesc arma pe care o târam după mine şi aşteptându-mă să fiu ucis fie de cei ce se apărau, fie de «ai noştri», în cazul în care mi s-ar fi descoperit dosarul unei foste activităţi politice... Când îţi spun toate astea, te rog să crezi că nu literaturizez deloc, te rog să crezi că am trăit într-o neîntreruptă febră fatalitatea aceea neagră, din care nu înţelegeam nimic. […] Ce nu ţi-am spus este că, în perioada aceea, odată cu declanşarea febrilă şi necontrolată altfel decât prin linişte, şi nu prin agitaţie a realităţilor şi posibilităţilor interioare şi exterioare, necesitatea şi gustul dragostei căpătaseră la mine culorile extazului din copilărie".

15. „TEMĂ: *Luaţi un ou de găină cât mai mic posibil, goliţi-i conţinutul prin două găuri transversale, înnegriţi-l cu tuş chinezesc, vârâţi o sârmă subţire prin cele două găuri. Cu ajutorul acestei sârme fixaţi-l pe un ecran alb. Acest aparat puneţi-l la peretele care vine spre picioare când vă culcaţi.* ADĂUGIRE: Cu ajutorul acestui aparat se pot forţa stări de semiveghe, de reverie trează, particular de iraţionale, în care certitudinea eruptivă apare ca metoda cea mai sigură de gândire. Se sesizează de asemenea cu o uluitoare uşurinţă aspectul efialtic al obiectelor. În acest climat favorabil apariţiei fantomelor se câştigă noaptea. Ne dăm astfel seama mai uşor

de identitatea care există între reveria trează şi vis, pe de o parte, între vis şi realitate, pe de altă parte, diferenţele şi, în cele din urmă, unitatea lor. DEFINIŢIE: *Procedeul oului negru, metoda hipnotică de provocare a unui subiectivism strălucitor prin nemaipomenita forţă impulsivă a dorinţei dezlănţuite*."

16. *Zenobia.*
17. *Ibidem.*
18. *Ibidem.*
19. Aici referinţele culturale („culthurale", cum le-ar zice autorul) sunt eliminate, cu câteva excepţii: numele unor personaje ca Jetsun Milarepa, Mechtilde de Magdeburg (măicuţa care, „bântuită de viziuni ale infernului, vestea apropiata domnie a urii veşnice"), Hipparchia din Maronea, Theodor cyrenaicul, Marat, Cibele.
20. „Dădeam şi examene, eram întrebat, indiferent dacă asta se întâmpla la logică sau la mama dracului, despre Hegel, băieţii ziceau că am baftă, era ca un făcut, aş fi putut să tocesc numai Hegel şi bună ziua, aveam metoda mea, stai să vezi: închideam uşor ochii, vedeam paginile de parcă le-aş fi avut în faţă, exact cum erau tipărite, până la adnotările cele mai mărunte, nu-mi scăpa nimic, le citeam, înşiram totul, fără greş, repetam toată polologhia, pe care căutam apoi s-o uit cât mai repede, ca să rămân curat. Ei nu voiau decât să se convingă dacă m-au vârât sau nu în maşinăria lor; îmi venea să urlu, aveam şi eu un creier acolo, nenorocit, mă rog, făcea şi el ce putea, printre altele mai era şi autorul erorilor mele, iar ei mă obligau să-l astup cu ciorapul lor mâncat de molii pe când el mârâia ca un câine pe care îl purtam în ţeastă."
21. Hegel, *Ştiinţa logicii*.
22. *Inventatorii banderolei* va fi publicat în volumul al IV-lea al acestei serii de *Opere*.
23. (Psih)analiza pe care o face tânărul Gellu Naum literaturii lui Lautréamont merită un capitol aparte, în contextul căutărilor comune ale prietenilor săi suprarealişti, Dolfi Trost şi, mai ales, Gherasim Luca, de pe poziţii antioedipiene (vezi şi legăturile cu schizanaliza deleuziană de mai târziu – trimit aici şi la studiul lui Paolo Scopelliti, „Suprarealism şi psihanaliză: o abordare nouă", apărut în revista *Athanor*, nr. 2, 2008).

24. „Am văzut cutia de lemn (aproximativ 10/20) şi cele 16 animale aflate înăuntru/ am văzut frunzele mov şi roz foarte subţiri nesfârşit de transparente/ dădeam târcoale lucrurilor le ascultam limbajul o şansă inventată ca să ne salveze/ doream acolo fluiere de la bun început Uitasem numele şi nu mai cunoşteam perechea/ cum se numea fata aceea tăcută cu genunchi albaştri iubita discontinuă/ ea se juca cu pietre moi ne legăna în şoapta generală."
25. „O, noapte, *a nu şti nici să asculţi, nici să vorbeşti, nici să exprimi, nici să ascunzi*, cetate al cărei miraj Ne îmbată", se spune în discursul construit într-o manieră poetico-delirantă din *Albul osului*.
26. Una dintre prozele lui Gellu Naum se numeşte *Cornelius de Argint* şi face trimitere la Cornelius Agrippa.
27. Trimitere la Jacques Vaché şi la semnificaţia pe care o dă el cuvântului *umour* (fără litera *h* iniţială – în franceză, *humour*) şi care e „o senzaţie, un SENS al inutilităţii teatrale (şi fără bucurie) a tot": *Je crois que c'est une sensation – J'allais presque dire un SENS – aussi – de l'inutilité théâtrale (et sans joie) de tout*.
28. În primul manifest al suprarealismului, Breton se arăta neînduplecat în ceea ce priveşte romanul realist: atitudinea realistă, inspirată din pozitivism, îi repugna, pentru că i se părea „ostilă oricărui elan intelectual şi moral", flatând gusturile cele mai joase: *Par contre, l'attitude réaliste, inspirée du positivisme, de saint Thomas à Anatole France, m'a bien l'air hostile à tout essor intellectuel et moral. Je l'ai en horreur, car elle est faite de médiocrité, de haine et de plate suffisance. C'est elle qui engendre aujourd'hui ces livres ridicules, ces pièces insultantes. Elle se fortifie sans cesse dans les journaux et fait échec à la science, à l'art, en s'appliquant à flatter l'opinion dans ses goûts les plus bas; la clarté confinant à la sottise, la vie des chiens*.
29. „Fiecare gest, fiecare şoaptă, fiecare tresărire, fiecare umbră a acestui joc al vieţii şi al morţii, al iubirii şi al urii, al visului şi al veghei", cum scrie în *Medium*.
30. Marian Papahagi, „Gellu Naum: *Zenobia* (I)", *Tribuna*, nr. 25, 20 iunie 1985, şi „Gellu Naum: *Zenobia* (II)", *Tribuna*, nr. 26, 27 iunie 1985.
31. Vezi şi prefaţa la *Opere I*.

32. Ion Pop, „Gellu Naum: *Zenobia*“, *Steaua*, nr. 9, septembrie 1985.

33. Monica Lovinescu, *Est-etice. Unde scurte IV*, Editura Humanitas, 1994 (text citit la Radio Europa Liberă pe 6 septembrie 1985).

34. Despre „marii transparenţi“ va scrie André Breton în *Prolegomenele* la cel de-al treilea manifest al suprarealismului: *Les Grands Transparents qui se manifestent obscurément à nous dans la peur et le sentiment du hasard*.

35. „Singur pe sub grădini mă întrebam/ «cine eşti tu bătrânul meu copil»“, sună versurile unei poezii (*Pragul*).

36. *Eftihia* (în traducere, „fericire“) se intitulează un minunat poem al lui Gellu Naum.

Notă asupra ediţiei

Acest al doilea volum de *Opere*[1] ale lui Gellu Naum conţine, în ordine cronologică, toate cărţile de proză publicate de autor. Textele reluate în ediţii antume ulterioare sunt reproduse doar în cadrul volumelor în care au apărut pentru prima oară.

*

Volumele de proză ale lui Gellu Naum:

Medium (cu şase reproduceri fotografice), Atelierele Tipografiei „Editura Modernă“, Bucureşti, 1945; tiraj: 500 de exemplare, dintre care 30 de exemplare de lux, numerotate de la 5 la 35, destinate bibliofililor (conform inscripţiei de pe versoul paginii de gardă).

Cartea a fost scrisă în intervalul octombrie 1940 – iunie 1941 (vezi dialogul cu Sanda Roşescu, *Despre interior-exterior*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2003).

A fost retipărit, fragmentar, în volumul *Poetizaţi, poetizaţi...* (1970). Se republică acum integral, cu fotografiile şi imaginile din ediţia princeps.

Teribilul interzis (cu un frontispiciu de Paul Păun), Atelierele Tipografiei „I.C. Văcărescu“, Colecţia suprarealistă, Bucureşti, 1945; tiraj: 300 de exemplare pe hârtie velină.

Cuprinde *Cerneala surdă*, *Poetizaţi, poetizaţi…*, *Exact în acelaşi timp*, *Patul de crini* şi *Inventatorii banderolei*.

Am eliminat acum piesa de teatru (scenetă într-un singur act – actul III!) *Exact în acelaşi*

timp, care va fi inclusă în volumul al treilea (*Teatru*) al ediţiei de *Opere*. De asemenea, *Inventatorii banderolei* – text polemic faţă de ideile lui D. Trost şi mai ales ale lui Gherasim Luca – va fi inclus în volumul al patrulea (*Varia*), cu explicaţiile de rigoare.

Textele *Poetizaţi, poetizaţi…* şi *Patul de crini* au fost republicate în volumul *Poetizaţi, poetizaţi...* (1970).

Castelul orbilor, Atelierele Tipografiei „Bucovina“, Colecţia suprarealistă, Bucureşti, 1946; tiraj: 100 de exemplare pe hârtie velină mată, vărgată, chamois, numerotate de la 1 la 100; 100 de exemplare pe hârtie velină mată, albă, numerotate de la 101 la 200; şi 100 de exemplare pe hârtie semivelină, mată, albă, numerotate de la 201 la 300 (conform inscripţiei de pe versoul paginii de gardă).

Republicat în volumul *Poetizaţi, poetizaţi...* (1970).

Pentru o mai bună înţelegere a intenţiilor autorului ar fi utile şi cele câteva scrisori pe care i le trimite lui Victor Brauner în 1946 (publicate postum în caietul *Athanor*, nr. 2, 2008[2]). De asemenea, cele două scrisori trimise de bizarul personaj care semnează cu numele Petre Popescu Poetul (Petre Andrei Stroe) şi care l-a inspirat pe Gellu Naum cel puţin pentru *Albul osului* (publicate în acelaşi caiet *Athanor*).

Poetizaţi, poetizaţi..., Editura Eminescu, Bucureşti, 1970.

Cuprinde: două texte de proză din *Teribilul interzis* (1945), *Poetizaţi, poetizaţi…* şi *Patul de crini*, cu precizări liminare privitoare la datele scrierii şi publicării („1944, publicat în 1945“, respectiv „1944, publicat în 1945“); *Castelul orbilor* (cu datarea „iunie-octombrie 1946. Publicat în 1946“); *Medium* (cu precizarea:

„fragmente – octombrie 1940 – iunie 1941. Publicat în 1945“); şi alte cinci texte inedite din aceeaşi perioadă: *Cornelius de Argint* (1946); *Albul osului* (1947); *Amintirea memoriei* (1943-1944), *Spectrul longevităţii* (1946) şi *122 de cadavre* (1946); cu un cuvânt final, *Către cititor* (datat „30 decembrie, 1969“).

Spectrul longevităţii şi *122 de cadavre*, scrise în colaborare cu Virgil Teodorescu, vor fi publicate în volumul al patrulea al *Operelor* (*Varia*).

Zenobia, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1985, şi, în 1991, la o mică editură intitulată Prietenii Cărţii; Editura Humanitas, Bucureşti, 2003.

Întrebătorul, Editura Eminescu, Bucureşti, 1996, 1999.

Cuprinde: *Zenobia*, *Medium* (fragmente), *Poetizaţi, poetizaţi...* (volumul din 1970) şi o addenda cu texte colective scrise în limba franceză (traduceri în limba română de Dan Stanciu): *Infra-Negrul. Preliminarii la o intervenţie supra-taumaturgică în cucerirea dezirabilului* (*L'Infra-Noir. Préliminaires à une intervention sur-thaumaturgique dans la conquête du désirable*), scris în colaborare de Gherasim Luca, Gellu Naum, Paul Păun, Virgil Teodorescu, Trost între 29 septembrie şi 18 octombrie 1946; *Elogiul Malombrei. Cerc al iubirii absolute* (*Eloge de Malombra. Cerne de l'amour absolu*), scris în colaborare de Gherasim Luca, Gellu Naum, Paul Păun, Virgil Teodorescu, Trost, publicat în 25 mai 1947; *Nisipul nocturn* (*Le sable nocturne*), scris în colaborare de Gherasim Luca, Gellu Naum, Paul Păun, Virgil Teodorescu, Trost, publicat la Editura Pierre à Feu în 1947.

*

Am adaptat textele din anii ’40 la normele ortografice în vigoare. Am făcut, tacit, corecturile necesare (erori de culegere etc.).

Mulţumiri lui Dan Stanciu pentru sugestiile oferite pe parcursul alcătuirii acestei ediţii.

S.P.

1. Primul volum, *Opere I. Poezii*, a apărut în 2011. Vor urma, în afara celui de faţă, altele două: unul de teatru şi un al patrulea, *Varia*, în care vor fi incluse manifeste, corespondenţă, texte scrise împreună cu alţi autori (*Spectrul longevităţii* şi *122 de cadavre*, scrise împreună cu Virgil Teodorescu etc.).
2. Iată scrisoarea din 27 iunie 1946: „Cât despre mine, lucrez după ce am privit ore întregi un ou negru. Texte, poeme, DRAME (?) mi-e egal. Ceea ce mă plictiseşte este necesitatea de a recurge din timp în timp la o rezervă de exprimare (necesitatea comentării), meschină şi arbitrară în care n-am nici un fel de încredere. Aici a fost foarte rău. Vechile noastre ranchiune, urmări ai acestor ani de slăbire a mentalului, nu au dispărut cu totul şi plutesc ca un maleficiu exasperant care face imposibilă aproape orice activitate colectivă. Îţi trimit un text [va apărea, cu unele modificări, în *Castelul orbilor* (1946)] care să-ţi spună oarecare lucruri despre poziţia mea. Cred că e vorba de dragoste sau de altceva, nu sunt sigur. […] Agravarea aparentă a unor preocupări, utilizarea unui limbaj anumit se datoresc, e drept, condiţiilor de aici. Lucrat cu minunatul aparat denumit oul negru (procedeu B. lumină puternică, destul de aproape de ceea ce tehnic se numeşte minimum de ordonare logică) în condiţii speciale de înţelegere poţi sesiza sub hermetismul *latent* ceea ce este ascuns într-o enormă măsură şi pentru mine însumi. Dacă ai nevoie, pot trimite un comentariu, la care am să adaug un alt comentariu, la care am să adaug un altul, la nesfârşit. Mă sufoc. Gellu“.

Medium
(1945)

Au bois il y a un oiseau, son chant vous arrête et vous fait rougir.

Arthur Rimbaud

Et si, durant la journée, les occupations du corps, l'âge ou d'autres obstacles analogues t'empêchent de comprendre les choses par faiblesse naturelle, je veux dire à cause de la grossièreté de ta nature, c'est dans ton sommeil que tu te prêteras à la venue de l'Avertisseur.

Paracelsus
(*Livre des rêves et des somnambules*)

Ne îngrijorează puţin întunecata noastră pată pe un cer ca plumbul, ne îngrijorează norii ameninţători care au să se reverse în curând într-un interminabil potop. Ne este suficient o scrisoare găsită pe jos, în al cărui timbru surâde peisajul unei ţări depărtate, extrem de depărtate. În ceea ce mă priveşte, văd mii de mâini ofilite făcând semnele de plecare. Am sosit cu un minut de întârziere. Ne vom arunca între roţile fierbinţi ale acestei caravane de oţel, ne vom prinde cu ghearele de arborii langurosului peisaj şi vom simţi vântul vijelios prin piepturile noastre ca prin crengile acestor arbori.

Într-adevăr, am iubit îndeajuns? Îmi rămân o cămaşă albă, cu puţină dantelă şi perspectiva de a mă arunca în apele nostalgice ale unui fetişism compromiţător prin derută. Astăzi s-au adăugat cute noi acestei cămăşi, e o cu totul altă femeie care o poartă, puţin mai plină, puţin mai palidă sau mai zveltă, puţin mai înaltă sau mai grasă. E greu de înţeles emoţia încercată fără aceste clişee care revin neîncetat încercând să întunece perspectivele viitoarelor întâmplări. Se vorbeşte de strângeri de inimă cum s-ar vorbi de strângeri de mâini. Să se strângă, să se strângă această inimă până la dispariţie. Respiraţia fără sentimentalism va fi mai

liberă. Şi pe străzile pe care intru odată cu noaptea trec indiferent de data aceasta pe lângă femeile care surâd. Cel mult dacă mă atrage un gest făcut de o mână care trece uşor pe o frunte întunecată sau care caută pe această frunte un stilet. E pentru mine gestul, e pentru mine stiletul? Cu ce mă pot interesa toate acestea? Dacă ne vom opri înaintea unei reclame luminoase e pentru ca să vedem cum aleargă lumina, dar tot acest timp vom uita că ştim să citim.

În serile răcoroase ne vom îmbrăca cu ghipsul fierbinte care ne-a sufocat când am încercat să ne prindem trăsăturile. Ne vom plimba cu gesturi prelungi ca ale statuilor şi câteodată vom rămâne în unele locuri ca să completăm peisajul. Vom fi imobili. Trecătorii întârziaţi, somnambulii, halucinanţii amanţi, vor veni spre noi asemeni corăbiilor spre faruri pe timp de furtună. În faţa orbitelor noastre albe, a braţelor noastre anchilozate, a muşchilor noştri împietriţi, se vor crede la adăpost. O tânără va spune:

— E curios cum noaptea asta toate străzile au aspectul unor săli dintr-un imens muzeu. S-ar zice că toate fantomele au năvălit în acest oraş care aminteşte, în afară poate de sfârşit, basmul Castelului fermecat şi al frumoasei adormite. Trebuie să plec. Iubitul meu mă aşteaptă şi vreau să ne plimbăm împreună, să vedem împreună acest curios peisaj. Îi place aerul liber şi din când în când e dornic de o plimbare romantică.

Ceilalţi ne vor mângâia feţele şi se vor mira de această fantezie a municipalităţii căci statuile vor împiedica circulaţia. Dar vom şti tot timpul – şi, când zic tot timpul, nu las să-mi scape nici o zecime de secundă – că putem să spargem aceste statui în care ne-am transformat dintr-o legitimă dorinţă de mistificare, propriile noastre statui.

După aceasta nu vom întârzia lângă nedumerirea tinerei care, reîntoarsă la braţul iubitului, va vedea numai oameni, palizi, e drept,

dar oameni, cu faţa în palme, trecând. Vom deschide o uşă care dă direct în stradă, mascată de lepra varului ros de ploi, ca să pătrundem în camera mobilată de o singură statuie, o statuie de piatră de data aceasta, albă, reprezentând o imensă femeie pieptănându-se cu gesturi încete. Aveam întâlnire cu statuia şi ea se va ridica la venirea noastră, dar noi ne vom gândi la altceva, la o plimbare pe bulevarde poate.

Ce se poate face într-o noapte ca asta pe un mare bulevard? Am cu mine tristeţea profundă a poeţilor care toată viaţa – dar toată viaţa – s-au căznit să nu facă literatură şi până la sfârşit, răsfoind cele o sută şi mai bine de pagini, au descoperit că n-au făcut decât literatură. Îngrozitoare decepţie. Dar peste această haină strălucitoare de murdărie, după abrutizantele falduri ale unei poezii copleşitoare prin *literarul* ei plat şi pompos, convingerea de a fi ferment. Travaliu prost. De data aceasta lucrul nostru a dat greş tocmai prin aparenţa lui de perfecţie. E totuşi extrem de bine să te descoperi poet când urăşti asta mai mult ca pe orice. E singurul lucru care mă face să iau o carte în mână.

Ador acei oameni care, asemenea magicienilor, declanşează cu câteva cuvinte, cu câteva linii terifiantele crize de conştiinţă, acei oameni care opresc poeţii pe stradă ca să le urle în urechi: renunţaţi la literatură, care opresc atleţii în momentul precis al aruncării discului ca să-i întrebe: la ce bun? acei oameni care întind curse vânătorilor de fiare sălbatice, care întovărăşesc în umbră perechile ce abia îndrăznesc să-şi atingă degetele ca să le prăbuşească una în alta, care deschid mormintele ca să elibereze viaţa, ospiciile ca să elibereze raţiunea, gesturile lor sunt o serie de curse întinse unei false vieţi, unei false iubiri, unei false raţiuni. Sunt oameni care de obicei supără prin veşnica lor nemulţumire. Sunt

fermenţii unui cancer teribil şi necesar: criza de conştiinţă. Ei au totdeauna cu ei orgoliul microbilor şi sunt primii care sucombă roşi de aceste crize. Este timpul să ne dezbrăcăm până la oase. Puţin importă dacă până la sfârşit vom fi explicaţi prin mărimea porţiei de pâine. Acest lucru va fi adevărat dacă se va ţine seama că în fiecare dumicat am ros o bucăţică din propriul nostru schelet, dacă nu se va uita grija pe care am avut-o de a aprinde pretutindeni fitilul unei superbe autofagii. Exemplul e teribil chiar dacă din *humour* propria noastră osatură se va încăpăţâna să rămână intactă.

Apoi vin serile cu tulburătoarea lor nelinişte, plimbările la o vârstă când ochii ne sunt strălucitori ca astrele, cu fruntea sus, cu pletele în vânt, prin ceaţă, prin ploaie. Am scris un poem care ne face să umblăm lin, să privim totul cu o linişte înspăimântătoare, să primim în piept întregul ghem înăbuşitor al unei mulţumiri care nu promite nimic bun. Să nu ne înşelăm de data aceasta. E chinuitorul sentiment că n-am făcut *decât* poezie, că n-am găsit decât ceea ce se cheamă *frumos*, că n-am rezolvat decât o problemă poetică.

Extaz de la 19 ani, când, cu capul ameţit de tutun şi de versuri, credeam, întins pe canapeaua din camera mea, într-o ameţeală furtunoasă, că am pătruns într-o altă lume, într-o lume fermecată de sunete şi de culori, într-o lume de melodii şi de lacrimi, într-o lume de tristeţe şi de contemplaţii care-mi plăcea enorm, te cunosc destul de bine ca să nu mai am nici o încredere în tine, în penibila ta satisfacţie, în fascinantele tale cătuşe. Şi cu toate acestea n-am scris niciodată un poem pentru un poem, pentru simplul motiv că ştiam marea parte cu care contribuie pipa mea mereu aprinsă la crearea ta. Sunt infectat de literatură până dincolo de măduvă şi pariez că orice medic ar vedea în fiecare din nervii mei cangrena puturoasă a

poeziei. Toată ambiţia mea care nu cunoaşte limite în acest scop de a distruge orice barieră tinde către o înecare totală în aceste ape călduţe, în vederea unei ieşiri din care orice poezie să fie exclusă. Recunosc în această autofagie metalul dur al complexelor mele, mai ales în dorinţa mea de a mă scutura de poezie făcând poezie. Am citit poemele mele cu o voce joasă, extrem de joasă, în cea mai perfectă tăcere, mai ales când o femeie frumoasă a fost lângă mine să mă asculte. Aceasta se cheamă în zilele noastre a fi poet şi am fost poet cu convingerea că într-o zi, la sfârşitul discursului, voi izbucni în râsul cel mai abject, în urletele cele mai sinistre şi că va fi cel dintâi *act poetic la care voi adera fără nici o rezervă.* Cel ce pune la îndoială această nevoie de urlete n-are decât să-şi privească într-o oglindă ochii languroşi după citirea poemului preferat. Pariez că va găsi totdeauna în apele ei clare o hienă.

Orice poet duce cu sine ca pe o umbră un Jacques Vaché pe care încearcă să-l sugrume sau să-l elibereze. În ceea ce mă priveşte, am început să surâd.

Ador urletele pentru ceea ce au în ele de ameninţare, de atroce promisiune „va urma", dar sunt unele, ca acelea care amintesc de câinii neputincioşi în faţa lunii, pe care le detest. M-am culcat de multe ori cu capul descoperit în bătaia lunii pline şi am putut constata strânsa legătură dintre ea, vise şi aparatul meu urinar. A fi vizionar? E vorba mai întâi de a înceta de-a mai fi poet în acest sens al cuvântului.

De asemenea e vorba de legătura misterioasă a maladiei poetice cu gesturile noastre ascunse, chinuite. Deschidem un album vechi. Stratul gros de praf care a îmbrăcat coperţile îl ştergem cu degete uşoare. E un jurnal de vise sau un caiet în care o fată a scris toată dragostea ei. Se plânge uşor deasupra unor asemenea texte. Desfacem

gânditori buclele unei femei adormite. Privim în gol. Singuri în camera aceasta, de multă vreme închisă, privim o floare presată. Am găsit-o între aceste pagini, între aceste bucle şi ne forţăm să ne aducem aminte când am pus-o acolo. Îmi amintesc. Era o seară ploioasă ca asta, ca toate serile de toamnă. Aveam floarea în mână şi mă duceam la o întâlnire de dragoste. Ajunge! De data asta sunt pur şi simplu pe un mare bulevard şi nici nu ştiu măcar unde mă duc. Am tot timpul senzaţia vagă că am să-mi întâlnesc iubita. Sunt cu un prieten, ne plimbăm de ceasuri şi ceasuri, vorbim sau tăcem. Oamenii trec grăbiţi în dreapta, în stânga, în faţa sau în spatele nostru. Toţi oamenii afectează o nemaipomenită activitate, toţi par foarte ocupaţi. Dacă m-aş ţine după fiecare, aş vedea poate lucruri uluitoare, dar n-am nici un chef să fac pe poliţistul. Mi-e scârbă şi să mă gândesc la asta. Am trecut prin mai multe magazine, am privit vitrinele, am intrat chiar la un anticar. Aici mă despart de prietenul meu. A devenit dintr-odată extrem de ocupat, în curând are să meargă repede, repede, printre celelalte umbre. În staţia aproape pustie, o femeie. Sunt sigur că e ea. O văd pentru prima dată, dar cred că nu mă pot înşela. Nu ştiu nimic din trăsăturile ei, am uitat tot, ceea ce-mi amintesc este că avea în mână două genţi, amănunt căruia de altfel nu i-am dat atunci nici o importanţă. O privesc fascinat. Mă vede, nu mă vede, lucru sigur e că mă apropii şi-i spun un număr de tramvai. Ea pare că nu mă aude, dar se suie exact în tramvaiul pe care i l-am indicat. Urc şi eu. Tramvaiul e plin. Dau lumea la o parte, izbesc câteva umbre, e cineva care protestează, puţin îmi pasă, sunt lângă ea şi o privesc. E înfiorător de frumoasă maniera de care îşi dă ochii peste cap. Sunt momente în care orbitele rămân albe, complet albe. Se pare că o jenez.

Oamenii au dispărut. Femeia a trecut pe platformă, priveşte spre mine, eu stau cu faţa lipită

de fereastră şi ea bate cu degetele în sticlă ca şi cum ar cânta la un pian invizibil. Cred că aud melodia. Strada Italiană. Aici coborâm, desigur. Merge repede înainte. O maşină e gata să mă răstoarne. Îi spun: nu pot să merg aşa de repede. Ea încetineşte pasul. Cred că mă cunoaşte de mult. Strada e întunecoasă, ne vedem totuşi destul de bine. Îi spun cât sunt de plictisit. Pare că nu mă aude. Nu scoate o vorbă tot timpul. Am brusc senzaţia că are să dispară, are să se evapore, o implor să-mi spună cum o cheamă, unde pot s-o regăsesc. Ea zice repede adio, trece strada în fugă şi dispare într-o clădire.

Visez? Cu toate acestea, nu sunt în pat, sunt de o oră sau două aşteptând în faţa casei acesteia pe care e fixată tăbliţa cu numele unui medic, se aude dinăuntru chiar un pian, ţin strâns în mână un bilet de tramvai mototolit şi aştept.

Pe străzile orăşelului B, colindând pieţele exasperant de goale, în nesfârşite plimbări. Din aceste zile păstrez amintirea unui ciudat personaj întâlnit odată, dimineaţa, când încercam să aţipesc într-o cafenea (o femeie al cărei costum de beduină contrasta violent cu geamurile îngheţate şi cu oamenii degeraţi care intrau să se încălzească), vorbind tare, cu o voce extrem de puternică, înjurând, adresându-se, de la masa unde stătea singură, tuturor celorlalţi pe rând, cu cea mai pură obscenitate. Femeia era urâtă, exasperant de urâtă. În ceaiul pe care îl bea cu dese întreruperi, un consumator i-a pus un şoarece viu. Ea l-a scos, a înjurat surâzătoare şi a băut ceaiul ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. În aceeaşi zi, câteva străzi mai departe de cafenea, un tânăr îşi făcea neîntrerupte cruci în mijlocul străzii. Cineva mi-a spus că se închină încontinuu de zece ore, că au să vină să-l ducă la spital, că e nebun. Or, reîntorcându-mă din această călătorie pe care am făcut-o printr-o serie de întâmplări absolut gratuite,

călătorie penibilă pentru mine din toate punctele de vedere, mi s-a spus că în lipsă am fost căutat de o doamnă A., care, intrând în camera mea, a spus:

„Aici nu locuieşte un om, aici locuieşte o umbră“.

Într-adevăr, în această cameră locuia o umbră, o fantomă, pe care în fiecare noapte, spre ora patru, luni întregi am văzut-o apărând alături de perdelele lungi, albastre, care îmi acoperă fereastra, în spatele mesei mele de lucru. E această umbră, sesizată de doamna A., aceea pe care o caut, aceea care mă împinge să încerc toate mijloacele ca să-i forţez apariţia, e această umbră aceea care m-a întovărăşit, desigur, în călătoria mea spre orăşelul B., dar a lăsat amprente destul de vizibile pentru sensibilitatea unui medium, e această umbră pe care încerc din toate puterile s-o obiectivez.

Am vorbit cu destui morţi ca să-mi dau seama cât de puţin serioase sunt cadavrele şi refuz acum mai mult ca oricând să fac referitor la aceste fenomene o cât de mică aluzie la legătura inexistentă dintre vii şi morţi sau să le dau cretinizanta explicaţie „spiritistă“.

Mă încăpăţânez să caut fantomele în locurile cele mai vii, cele mai reale, cu certitudinea existenţei lor, undeva, între noi, lângă mine, aici sau aiurea, pe această stradă sau, poate, chiar în această casă. E vorba de o relaţie între vii, între oameni care se caută cu disperare, care răscolesc înnebuniţi mulţimile calme ca să se găsească, fără să aibă alt indiciu decât certitudinea existenţei celuilalt, neavând unul despre altul decât vaga idee pe care exasperantele apariţii înaintea întâlnirii le-o dau.

În ceea ce mă priveşte, rolul unei aşa-numite „crize“ de erotomanie pe care o încercam în această epocă, poate cea mai delirantă din viaţa mea de până acum, este riguros, sigur, determinat. Am certitudinea că în casele acestui oraş sau al

altuia există o femeie care aşteaptă iubirea mea, care pe acest plan va obiectiva toate dorinţele mele, femeie care poate mă caută cu aceeaşi furie cu care o caut eu sau care îşi duce mai departe viaţa fără să bănuiască nimic din toate acestea – şi încerc să descifrez toate mesajele, să desluşesc toate apariţiile pe care această femeie mi le trimite, conştientă sau nu, încerc să adun indicii cu o meticulozitate repugnantă şi sinistră, să găsesc semne de recunoaştere, pentru a putea grăbi, cu o secundă măcar, întâlnirea.

În acest sens mă gândesc la miile de oameni ale căror degete pipăie masa, oameni într-o hipnotică somnolenţă, cu capetele atârnând grele pe umăr ca florile prea grele, cu ochii privind bezna, cu nervii tremurând în vârful degetelor în aşteptarea mesajului înfricoşător, a apariţiilor neclare, a mâinilor care se agită fosforescente în colţul cel mai întunecos al camerei, mă gândesc la miile de degete care indică literele pe o masă nevăzută, la somnambulii care la ora asta, desigur, îşi fac plimbarea obişnuită, cu pleoapele uşor strânse, mâinile întinse, pasul tăcut, prin curţile goale luminate de lună, la toţi acei care privesc îngroziţi o masă ridicându-se singură sau un om vorbind în somn cu cea mai feroce luciditate, la omul care se roagă cu lacrimi în ochi de trecători să-l asculte la istorie sau la geografie, la cei care repetă încă de dimineaţă, continuu, fraza pe care s-au deşteptat rostind-o, la omul care de trei ani aşteaptă în grădină, numai în pijama, să i se aducă hainele ca să poată merge să-şi ia diploma, o diplomă „absolut necesară“, la fata care în mijlocul celor mai nemaipomenite hohote de râs vrea să sară în plin bulevard, de la etajul al II-lea, pentru că „trebuie să fie extrem de bine“ – poate pentru că e noapte –, apoi în spasme groaznice reconstituie punct cu punct mitul tatălui, la cealaltă fată care cade în transă cu o uimitoare uşurinţă şi spune lucruri uluitoare, pe care am aşteptat-o degeaba o

după-amiază întreagă, mă gândesc la preşedintele confederaţiei animale, adolescentul care cunoaşte lea, tigra, leoparda, capitalele tuturor statelor animale cu conducătorii lor, care e capabil să traducă orice text în orice limbă animală şi care acum e, desigur, intrat cu ajutorul cuvântului magic, după o chinuitoare zi de şcoală, în plină conferinţă pentru aplanarea conflictului dintre republica animalelor şi republica păsărilor, ce i-a declarat război, la oamenii care, scriind primul cuvânt, aşteaptă cu cel mai formidabil calm să vadă care va fi ultimul, indiferenţi la miile de cuvinte înşirate în rest, la femeile care privesc poate prin oglindă sau toarnă plumb, la cei care se sinucid pentru că nu vor să moară, la cei care fac pasienţe pentru că se plictisesc îngrozitor, la cei care acum îşi întind pe faţă ghipsul care le va păstra masca cu rictusul care apare pe orice faţă la căderea amurgului ca s-o privească ziua, la cei care acum sunt în extaz, la cei care fac dragoste cu o înflăcărată disperare, la cei care îşi pregătesc în fiecare seară cuferele, amânând de fiecare dată o călătorie primejdios de atrăgătoare, la cei care dorm în picioare, rezemaţi de uşă, cu mâna arătând un punct precis, drept în faţă, unde trebuie să se întâmple ceva, la cei care privesc de după perdele, la cei care, citind, se întrerup din timp în timp ca să iasă afară şi-şi reiau lectura după ce au privit tăcuţi în dreapta şi în stânga de-a lungul străzii, la cei care rătăcesc fără ţintă pe cheiuri, la cei care dau târcoale statuilor, la cei ascunşi după ziduri, mă gândesc la toţi cei care, în noapte, aşteaptă cu o aşteptare activă.

Mi-e imposibil, scriind aceste lucruri, să nu mă gândesc la Gérard de Nerval, la Aurélie sau Adrienne sau Sylvie, iubita unică pe care a căutat-o atât, pe care a crezut că o găseşte sau a găsit-o în atâtea femei, la homarul viu pe care-l purta în capătul unei funde albastre prin Palais-Royal: „Ma chère madame... il vous dira que j'ai recouvré ce

que l'on est convenu d'appeler raison, mais n'en croyez rien. Je suis toujours et j'ai toujours été le même, et je m'étonne seulement que l'on m'ait trouvé *changé* pendant quelques jours du printemps dernier... Au fond j'ai fait un rêve...; j'en suis même à me demander s'il n'était pas plus *vrai* que ce qui me semble seul explicable et naturel aujourd'hui, mais comme il y a ici des médecins et des commissaires qui veillent à ce qu'on n'étende pas le champ de la poésie aux dépens de la voie publique, on ne m'a laissé sortir et vaquer définitivement parmi les gens raisonnables que lorsque je suis convenu bien formellement *d'avoir été malade*, ce qui coûtait beaucoup à mon amour-propre, et même à ma véracité".

Gérard de Nerval a urmărit toată viaţa această umbră, tresărind de fiecare dată la apariţia unei femei care putea să fie ea, într-un permanent şi chinuitor efort de a stabili legăturile visului cu aşa-numita realitate, de a găsi firul subţire, indisolubil, care le leagă, de a descoperi lumea în care vis şi realitate se întâlnesc firesc, lumea obiectivă pe care, dându-i numele fericit găsit de Apollinaire, André Breton şi suprarealiştii aveau să o exploreze cu atâta succes. Fermecat până la delir de „minunatul" acestei lumi, vas comunicant viu cutreierând imensele hale, străzile întortocheate din Montmartre sau din Clignancourt, noaptea, străbătând pe jos ţările Europei, căutând departe, în Orient, această fantomă, Gérard de Nerval şi-a împins căutarea până în moarte.

Cei ce l-au găsit spânzurat într-o dimineaţă de ianuarie în Rue de la Vieille Lanterne, la Paris, au ştiut că amantul Adrianei încearcă un nou mijloc de a-şi întâlni iubita.

Se pare că înainte de a-şi trece pe după gât cordonul şorţului Reginei din Saba, cu care se plimba în braţe, a bătut multă vreme la o uşă, după care spera poate să-şi găsească iubita.

Puţin importă că nu a spart uşa şi că s-a mulţumit să pătrundă dincolo cu „spiritul", puţin importă că dădea acestui „spirit" o importanţă de un grad oarecare, cu siguranţă nu eu voi fi acela care îi va reproşa aceasta. Ceea ce contează înainte de toate este că a ştiut să-şi viseze viaţa.

În plin romantism – şi sunt complet de acord cu René Crevel în ceea ce priveşte lipsa de teză în bravada romantică – Gérard de Nerval consideră visul nu numai un climat favorabil, ci un instrument de cunoaştere a celei mai sigure şi mai demne de încredere realităţi, pierdută prin trădarea unei false şi atât de îngrijit cretinizante culturi. Nu vreau să apăr, pe de o parte, extravagantele aventuri mistice ale lui Gérard de Nerval, nici, pe de altă parte, diagnosticul care în faţa unor anumiţi domni îl elimină dintr-o serie arzătoare de preocupări: schizofrenia, pentru simplul motiv că am o dorinţă nebună de a o pune în aceeaşi balanţă, sub nasul tuturor acestor domni, cu ceea ce în zilele noastre avem obiceiul de a numi raţiune, cu convingerea bine stabilită că cel puţin de astă dată, pentru o cunoaştere obiectivă a lumii, schizofrenia a făcut mult mai mult decât raţiunea conţinută în toate capetele timp de cinci secole. Cred că nu e departe ziua când schizofrenia, dincolo de aparentul ei subiectivism, va deveni unul din principalele instrumente de cunoaştere.

Poeţii, cei dintâi, şi-au apropiat această minunată lunetă. În mâna lor lumea se schimba vizibil, îşi căpătă adevărata ei faţă.

Amanţi ai fantomelor, ne apropiem fruntea de semnele lor. Ne trăim nopţile tăcute, pline de gesturi şi enormele vânturi care trec pe lângă noi abia ne ating. Luminile vitrinelor nu ne mai înspăimântă, mari fluturi crepusculari nu ne mai mângâie. La ce bune toate aceste tăceri, aceste întunecate umbre dacă nu fac decât să ne îngreuneze cu plumbul lor somnul activ? La ce

bune propriile noastre umbre care ne pipăie obrajii cu cea mai pură disperare?

Nu avem decât avantajul prezenţei noastre, al grelelor noastre frunze, în uriaşa furtună în care ne-am distrus imobilizantele rădăcini cu o ultimă speranţă. Scape cine poate. Dacă asta ajunge, vom devora furtuna în însuşi centrul ei, dacă nu, cu atât mai bine, vom şti că am încercat imposibilul şi nici un cearcăn nu ne va lumina trăsăturile. În această noapte a spectrelor cred că numele meu, adevăratul meu nume, va fi Max Sin Gabory, nume pe care mi l-am dat singur într-un vis în care terorizam femeile frumoase – dar toate femeile frumoase – cu apariţia mea superbă, cu aripile negre care-mi înfăşurau corpul subţire. Urăsc mai presus de toate oamenii care cu o teribilă seriozitate ţin în mână chinuitoarea sete de cunoaştere a unora, insomnia altora, delirul liberator al celor mai mulţi, în lugubrul scop de a le putea eticheta cu îngustele lor etichete obscurantiste, îi urăsc cu aceeaşi pasiune cu care caut să mă înconjur de visurile tuturor nemulţumiţilor planetelor, ale celor *pe totdeauna nemulţumiţi*, în orice climat, în orice uragan, în orice fund de ocean sau vârf de munte. Sunt poet exact în măsura în care orice om e poet, cu minima deosebire, puţin diferenţială de altfel, că n-am nici o încredere în această calitate comună.

Sunt oameni, ca Brisset, de pildă, care scriu pentru inteligenţi. În ceea ce mă priveşte, cred că scriu pentru puţinii din specia de nemulţumiţi pomenită mai sus şi-mi public poemele dintr-un act de pur exhibiţionism erotoman pentru femeile pe care le cunosc sau nu, pe care le-am iubit sau nu, pe care le ştiu pretutindeni, superbe în sensul de superb pe care mi-l dă cuvântul „amplu“, aşteptând, plimbându-se, dormind sau pieptănându-se.

După acest criteriu îmi aleg cărţile şi prietenii, cel mai nemulţumit, mai iremediabil

nemulţumit mă atrage cu o irezistibilă putere de fascinaţie. Văd un om instalat în catifeaua celui mai confortabil fotoliu, prin faţa căruia trec obiectele cele mai rare, femeile cele mai frumoase, tablourile cele mai fascinante, un întreg cortegiu din ceea ce umanitatea a putut să facă de-a lungul secolelor ca frumos, urât, perfect, bun, rău, inutil, extrem de util, refuzând cu o plictisită încăpăţânare tot, alegând ici, colo, după criterii de obiectivitate, mereu nemulţumit, mereu dorind altceva. Acest om, vă asigur, va fi prietenul meu, va fi Heraclit, Hegel, Lautréamont, Rimbaud, Jarry, Sade, Breton, va fi ceea ce Brisset numeşte un inteligent, ceea ce Breton numeşte un indezirabil, va fi mai mult decât orice: un nemulţumit.

Bazez această preferinţă pe simpla mea certitudine că, asemeni femeilor frumoase, nemulţumiţii pe totdeauna, mai puţin numeroşi decât ele, au existat din toate timpurile şi că, lucru curios, au avut întotdeauna dreptate.

Din întâmplare cărţile se pierd tot atât de uşor ca oricare alt obiect. Un om aruncă o carte, cartea rămâne în ploaie sub fereastra de unde a căzut, neluând în seamă intemperiile. O mână o ridică, un ochi o priveşte. Schimbul acesta de cărţi de vizită a început. Se aruncă invitaţii pentru un grandios bal, la întâmplare, în vânt. Invitaţii nu vor întârzia să vină îmbrăcaţi în costumele cele mai teribile.

Balul promite a fi într-adevăr grandios.

În coridoarele lungi ne purtăm umbra în braţe ca pe un bolnav. Capetele ni se lipesc de ziduri, umerii înfricoşaţi de pulsaţia prea puternică se strâng unul în altul. Printre vampiri suntem încântaţi că avem cel puţin sângele cu noi. Mai este vreme încă pentru peroanele goale, pentru ultimele saluturi înainte de plecare. Care va fi rezultatul acestei fermecătoare călătorii? Mă bucură gândul că nu ştiu. Va fi pentru ultima oară când vom scoate mâna din buzunar, pentru a face

un semn de adio sau de ameninţare. Apoi vin podurile, gările pustii, câmpiile monotone, oraşele vechi, noaptea. La sfârşit ne întrebăm totdeauna uimiţi dacă n-a fost un vis. Mă atrage din ce în ce mai mult această călătorie de ore şi de ore, cu ochii legaţi, într-o direcţie necunoscută, până într-o gară oarecare, aleasă la întâmplare, în care, coborând, pe cheiul imens, e o singură fantomă, o femeie necunoscută, care totuşi mă aşteaptă pe mine. Tot drumul avem o grijă deosebită să nu ne măsoare cineva umbra, terori neprecise ne străbat la fiecare pas, avem impresia că ne plimbăm într-un muzeu din care au fugit şi paznicii şi animalele, n-au rămas decât păianjenii enormi care ne pregătesc plasa în care ne vom culca, hiena care ne va sfâşia şi un afiş luminos anunţând ceva, desigur, foarte important. Mi-am pus toate speranţele în această călătorie şi aştept cu nerăbdare clipa în care, dacă voi socoti necesar, mă voi azvârli poate pe o fereastră a vagonului în noapte. În faţa unui tren gata de plecare am avut totdeauna acelaşi gând: câţi dintre aceşti oameni liniştiţi nu au scos un bilet numai în scopul de a se putea azvârli pe o fereastră care aleargă?

Asemăn unei astfel de călătorii orice nouă aventură poetică.

Peisajul mi se pare din ce în ce mai seducător. Au început să alerge arborii, dar să alerge. Nu vom reuşi niciodată să oprim această goană nebună a ceea ce, printr-o regretabilă greşeală a simţurilor, ni se părea imobil.

Cu Gérard de Nerval, suntem într-o călătorie de acest fel, în locomotiva goală, fără maşinist, fără călători, prin câmpii halucinante. Nu ne înşelăm în ceea ce priveşte sensul acestei aventuri, suntem pe urmele abia vizibile, pe paşii în zăpadă ai unei fantome. Suntem liberi să credem nu importă ce, chibritul cu care am vrut să ne aprindem pipa ne-a incendiat de data aceasta braţele.

Tot chinul lui Gérard de Nerval vine din admirabila lui încăpăţânare de a convinge apariţia deja obiectivată că e o consecinţă a unei viziuni şi de a nu crede că viziunea a fost un avertisment. La cea mai mică contradicţie, locul haotic al decepţiei urmează în mod automat. Schizofrenia până la ultima ei limită, refuzul total al oricărei alte realităţi decât cea a visului, al oricărui alt adevăr decât al viziunii. O asemenea experienţă nu e o sarcină uşoară şi ceea ce regretăm de asemenea şi în aceeaşi măsură este greutatea suspectă cu care aceste obiectivări – cărora printr-un minunat hazard Gérard de Nerval le-a cunoscut trăsăturile înaintea obrajilor – renunţă la o anumită parte de realitate.

În ceea ce priveşte fantoma mea, nu cunosc nimic din culoarea părului, rotunjimea gurii, culoarea ochilor sau a unghiilor pe care le-a ascuns cu atâta grijă, în afară de bănuiala mea că trebuie să fie admirabilă.

Portretul pe care îl am este portretul pe care ni-l păstrează orice oglindă în absenţa noastră.

Ceea ce se impută înainte de orice romantismului în general este acea *théorie de l'au-delà*, refugiul în miraculos şi în mistică, acele „sisteme logic ordonate“ cu care se grăbesc să explice marea parte a artiştilor romantici libertăţile particulare ale epocii, refuzul de a crede că aceste libertăţi pot fi generale, amestecul cu titlul de giranţi ai privilegiilor al duhurilor, al forţelor nevăzute, imaterializate, după transparenţa cărora se găseşte totdeauna hidoasa orânduire ai căror beneficiari nu sunt niciodată, ceea ce-i forţează totdeauna să-şi creeze o lume speculativă care să le justifice dorinţele. În această lume fictivă – având în vedere situarea ei dincolo de orice obiectivitate –, în această lume putred de ideală, îngrozitor de vagă, în această lume medievală în care totul are

culorile eternului, ale opoziţiilor statice, ale separărilor definitive dintre real şi ideal, într-o completă lipsă de posibilitate de negare a lucrurilor, a obiectului încătuşat într-o iluzorie existenţă statică, în care toate legăturile în afară de propriile sale cătuşe sunt rupte din grija de a da acestor cătuşe o cât mai mare forţă, se frâng elanurile romantice.

Pesimismul romantic nu e formidabilul pesimism uman care trebuie organizat, multiplicat, e un pesimism al plângerilor fără ecou sau cel mult cu un ecou datorat unei forţe divine, e pesimismul impotenţei, al groazei în faţa unei realităţi care sperie prin înşelătoriile ei josnice, care terorizează prin aparenta ei imuabilitate. Retragerea romantică în lumea ideal-divină nu e o negare dialectică a realităţii, dat fiind *aspectul etern a ceea ce convine din această realitate*, ceea ce se speră e tocmai să se găsească în lumea ideal-divină pentru propriile satisfacţii ceea ce nu s-a îndrăznit să se ia din realitate printr-o explicabilă laşitate, datorită credinţei în eternitatea dreptului de privilegiu.

Opoziţia romantică nu e o opoziţie a două lumi, ci ignorarea uneia şi crearea alteia, nebazată pe nimic decât pe o grijă dubioasă faţă de satisfacţia proprie – dubioasă prin mitozitatea pretenţiei, prin micimea însăşi a acestei satisfacţii.

Într-adevăr, romanticii se mulţumesc cu puţin. După aceste cavalereşti incursiuni în lumea spectrelor – care sunt totdeauna suflete revenind dintr-un peisaj asemenea celui în care se face incursiunea –, după cele câteva terori pe care eroul îşi rezervă dreptul de a le încerca el însuşi şi cei câţiva care binevoiesc să-l însoţească, dacă se revine în cealaltă lume, din care s-a încercat evadarea, gurile se închid, armele cad. S-a uitat tot din lumea imaginativă pentru că aici totul e de neschimbat sau nu se poate face nimic. Privilegiile rămân. Lumile sunt complet separate. Nu vom vedea din această cauză *realitatea* nici a uneia, nici

a alteia şi între aceste două lumi, separate prin ignoranţa şi prin opoziţia eterne, luminoasa catastrofă a ciocnirii nu se va întâmpla din cauza falsificării rând pe rând a celor două aspecte.

Iată lumea în care *marii romantici* încearcă să ne atragă.

Lumea lui Gérard de Nerval devine o lume nu a teoriei, nu e a speculaţiei, ci a dorinţei delirante. E prin asta suficient de reală, dacă se poate vorbi aşa. Aurélie există, din când în când o întâlneşte, e drept, în afara cadrului ei, a peisajului determinat al visului, a unei viziuni din copilărie a cărei forţă întrece orice altă viziune pipăită, simţită, lovită cu pumnii. Pentru asta el se forţează, când Jenny Colon refuză să intre în acest peisaj, s-o convingă, contrar tuturor convingerilor ei pline de practicul cel mai abject, de realul cel mai iluzoriu şi mai josnic real, pentru asta o pierde de câte ori o găseşte. Refuzul lui Gérard de Nerval de *a se adapta* acestei realităţi, ceea ce se numeşte visul lui sau schizofrenia lui, e refuzul de a accepta un văl peste dorinţa lui, este ruperea în mii de fâşii a acestui văl, miraculos la romantici, suspect de real în zilele noastre. În sensul care se obişnuieşte să se dea cuvântului *viaţă*, cu Gérard de Nerval nu mai există nici miraculos, nici aşa-numit real, cel mult minunatul dorinţei, realitatea visului. Suntem într-o lume în care miraculosul sucombă sub fosforescenţa puternică a dorinţei. „Les mauvais desseins“ se dezvăluie sub avantajul acestei dorinţe.

„O doamnă pe care am numit-o Aurélie era pierdută pentru mine.“ Această „doamnă pierdută“ nu e totuşi Aurélie.

Aurélie nu e niciodată pierdută, ea e totdeauna de găsit. Doamna pierdută e Sylvie sau nu importă care, e tocmai această aparenţă care se încăpăţânează să se numească realitate, este femeia care crede că e numai ea, în afara oricărei

contingenţe exterioare care o face să devină pentru o secundă Aurélie, această Aurélie a visului Altuia.

Vorbiţi-mi de experienţele spiritiste ale lui Nerval, de extravaganţele lui religioase, de legăturile lui cu „lumea de apoi“. Destul s-a încercat din toate puterile să se facă din Rimbaud un catolic. Dacă aici e o greşeală, Gérard de Nerval a greşit poate în modul de a alege moartea. Repet că n-am nici un chef să iau apărarea sau să acuz.

În faţa Auréliei, care s-a spus că e moartă într-o mănăstire, el nu disperă, o caută mai departe, în moarte. Aspectul romantic al morţii este tot ceea ce i se poate imputa.

Căutarea se face cu aceeaşi simplitate, cu aceeaşi delirantă înverşunare ca şi până acum.

Încercând să deschidă uşile morţii cum ar deschide uşile teatrului X, Gérard de Nerval se învârteşte în această *romantică* uşă turnantă până ce ameţeşte. Sunt aceste sonerii romantice prin excelenţă care-i vorbesc de o lume de apoi, până la asurzire, misticele învârtiri pe loc într-o uşă miraculoasă. Aici e vorba de moarte şi nu e vina ei dacă mai mult ca pe orice romantismul a falsificat-o. Cauza mistificării nu trebuie căutată nici măcar în romantism. Cei câţiva trădători care s-au rătăcit fără nici o încredere în propriile lor dorinţe, plini de încredere în forţele miraculoase ale nu ştiu căror puteri invizibile, în această aventură a secolului trecut, au sfârşit prin a ne plictisi. Gérard de Nerval nu şi-a trădat niciodată visul, romantismul său e cel ce l-a trădat pe el. Şi nu printr-o întâmplare mistica devine acută abia puţin înainte de a-şi pune superba cravată a spânzuraţilor în jurul gâtului.

Din acest moment el ne dezvăluie colosalul avort al romantismului exact în aceeaşi manieră în care s-a făcut din *colosalul avort al sistemului hegelian* un punct de plecare.

Imaginea unei oglinzi active, a unei oglinzi în care umbra mea eliberată de mine şi de pâlpâirile tăcute ale făcliei să mă privească cu gravitatea şi cu misterul unei fantome personale, m-a atras întotdeauna. Ca mijloc de forţare a apariţiilor, oglinda este, cred, cea mai îmbietoare. Altădată, într-o anumită zi din an, cu gesturile unui alchimist care prepară băutura magică de dragoste sau de moarte, căutam între apele oglinzii pe aceea căreia îi voi dărui gândurile mele. Uneori desluşeam un fald de rochie, o eşarfă sau doi ochi în care numai seriozitatea adâncă era clară, privindu-mă de dincolo de oglindă, alteori o mână se agita ştearsă ca o pasăre de noapte. De fiecare dată, tainica teroare a prezenţelor misterioase care încep să se desluşească forţate de bagheta magică a aşteptării, a căutării.

Ideea răscolitoare că fantomele pot fi forţate să apară, că incubele se pot lăsa admirate la simpla dorinţă fără cea mai mică posibilitate de scăpare, ca material de proiecţie pe care îl părăsim îndată, fără nici un risc, decât acela al amânării unei hotărâri care se va lua fără intervenţia obişnuită a raţiunii de contabilitate, prin negarea noastră şi a ei în găsirea ei şi a noastră, mai ales a ei, a apariţiei, că sirenele ne pot cânta melodiile cele mai fenomenale fără primejdia atât de atrăgătoare a naufragiului, că vampirii pot fi văzuţi din momentul precis al intrării lor în noapte fără a le lăsa cea mai mică picătură din sângele pe care apoi, cunoscându-le adânca putere de dragoste, li-l vom oferi din belşug are în ea atracţia pătrunderii într-un panopticum unic pe care de multă vreme ni l-am promis şi ni l-am refuzat, un panopticum de oglinzi active în care rând pe rând trec prin faţa omului nemişcat din mijlocul încăperii virtualităţile obiectivale ale tuturor obiectelor, ale tuturor întâlnirilor, ale tuturor peisajelor pe care el le visează cu frenezie, pe care le va găsi cu siguranţă în drumul întunecat al întoarcerii acasă.

Dacă natura face salturi, aceste salturi trebuiesc forţate.

Omul strânge mâna acestor personaje halucinante surprinse într-un moment al realităţii lor, moment al cărui secret numai el a ştiut să-l pătrundă, şi, mulţumit că-şi cunoaşte destinul când el nici nu se bănuieşte, le aşteaptă la ieşire, în stradă sau în vis.

Fiecare dintre aceste obiecte, fiecare personaj, fiecare fantomă e un cristal. Cunoaşterea mişcării lor spre obiectivare, spre forma în care ne vor pătrunde în viaţă cu insinuarea caracteristică fantomelor, suspectarea atentă şi rece a formelor pe care le schimbă până în momentul întâlnirii cu noi, în această fază în care obiectul ne aşteaptă şi ne caută cu aceeaşi chinuitoare râvnă cu care noi aşteptăm şi căutăm fără să ştim ce până în momentul găsirii, presupune o mineralogie a momentelor obiectului.

Când dorinţă şi obiect se întâlnesc, fie pe o serie cauzală cu reciprocităţi de acţiune sesizate aproape continuu, cu efecte şi cauze cunoscute, fie sub semnul hazardului obiectiv, nu se pune nici o secundă la îndoială certitudinea existenţei anterioare întâlnirii, certitudine prezentă de ambele părţi, chinuitoare de ambele părţi. Obiectul acesta minunat, tamponul de sugativă pe care stă scris cu litere mari „vampir“ rezolvând pentru mine sub forma de ready-made aspectul demoniac al obiectului, nu mă îndoiesc nici o secundă că a existat, că a trecut prin mâna negustorului, a lucrătorului, a unei femei poate de undeva de departe care mi l-a trimis ca pe un mesaj, mie sau altcuiva, mesaj fără adresă ce cu siguranţă îşi va întâlni destinatarul care, tăindu-şi vinele, îl va pune deasupra, să se îmbibe de sânge. El a fost văzut de sute de ochi în vitrina modestei librării de unde l-am luat, a avut o existenţă a lui, existenţă de element separat, de tampon, de vampir poate, existenţă necunoscută şi chinuitoare, necunoscută

şi chinuitoare ca decizia mea de a poseda acest obiect înaintea întâlnirii noastre, într-o noapte.

Momentele acestei existenţe vreau să le cunosc, mişcarea elementului, a virtuozităţii plastice, a lumii exterioare înseşi sub aspectul ei de material de proiecţie. Femeia aceasta, înainte de a deveni obiectul dragostei mele şi după aceea, cutare obiect sau personaj îşi trăiesc viaţa lor, evoluţia lor spre obiectivare şi în obiect, în momentul în care eu însumi sunt un element, un necunoscut. Dar în această căutare eu mă supraveghez, mă ştiu, îmi cunosc cel mai minuscul gest, cel mai uşor pas pe acest drum al întâlnirii care nu se ştie cât va dura îmi este cunoscut. Procesul evolutiv al întâlnirii prezintă două faze: una lentă, asemănătoare cristalizării minerale, şi cealaltă exuberantă, o cristalizare subită, cristalizarea momentului formării obiectului, a întâlnirii în care cele două elemente, lumea interioară şi cea exterioară, ambele minerale, se neagă pe ele însele pentru a se realiza în obiect. O mineralogie a dorinţei s-a început, faza de cristalizare lentă, de afirmare prin căutare, prin aşteptare, impulsiunile şi destinele lor sunt cercetate, visele trec prin baia rece a analizei fără să se emoţioneze în acelaşi scop, dorinţa o vom cunoaşte în curând de la cea dintâi tresărire. Ceea ce rămâne de cunoscut este această vastă noapte luminată doar de pâlpâirile slabe ale întâlnirilor, această întindere neagră în care ne mişcăm învăluiţi în armura lucidă şi neputincioasă a tuturor simţurilor, această altă oglindă activă, lumea exterioară, atât de la îndemână şi atât de greu de sesizat. O meschină veleitate narcisică a culturii, rest al unei viziuni putrede şi gelatinoase a lumii, a rupt echilibrul negării spre afirmare a acestor două lumi, declarând falsul lor divorţ definitiv şi total. Aspectul cristalic al obiectului este negarea aspectului gelatinos, impus cu o nemaipomenită forţă de insinuare în aceste timpuri în care omul a

început să devină conştient că o cunoaştere prea sigură, ca aceea a aşa-numitei realităţi în care se mişcă cu o precizie de automat cunoscând eticheta fiecărei mase vâscoase şi utilitatea lor ca pe ceva de la sine înţeles, este mai nesigură ca oricând.

Noaptea se întinde mai departe vastă şi neagră. Pentru a despica tenebrele omul şi-a propus să viseze.

Pl. 1. Fiecare dintre aceste obiecte, fiecare personaj, fiecare fantomă...

Dacă ceea ce am numit element coincide cu *locul* hegelian, moment al realităţii în care timpul, succesiunea şi spaţiul în sens de contiguitate formează o identitate pentru forţarea apariţiei emblemei, a semnului, a obiectului, s-ar putea vorbi de o mineralogie a celuilalt element al întâlnirii, a elementului care se neagă pe el însuşi pentru a se realiza în obiect, prin acceptarea proiecţiei destinului care-l îmbracă cu mantia lui violetă şi grea, aderare de o fenomenală plasticitate şi duritate, de o exuberantă şi impulsivă în acelaşi timp cedare, o mineralogie în care să se ţină seama

de succesiunea momentelor şi de contiguitatea formelor cristalului exterior. Ceea ce face posibilă o astfel de cunoaştere a elementului *înaintea obiectivării*, în faza care ne interesează, pentru a realiza forţarea apariţiei obiectului, în faza de cristalizare minerală în care elementul îşi duce viaţa lui de afirmare separată şi de căutare, este această dorinţă de a-l întâlni, acest *chin al găsirii elementului* prezent în toată evoluţia dorinţei, din chiar secunda naşterii ei. Dorinţa caută continuu materialul pe care să se proiecteze. Această căutare chinuitoare ne forţează să facem actele a căror iraţionalitate ne uimeşte, ne conduce cu o precizie delirantă la locul cel mai puţin aşteptat, cel mai puţin cunoscut, locul magnific al apariţiei obiectului, pe de o parte, loc favorabil rezolvării în forma cea mai violentă şi mai adevărată a dorinţelor, pe de altă parte. Acest *chin al găsirii elementului*, stare subiectivă şi prin asta, sub un oarecare raport, funestă de consecinţe dacă se permanentizează, este suportul tentacular al căutării care duce la cunoaşterea elementului, la observarea lui şi prin forţarea saltului în momentul în care element şi dorinţă, lume exterioară şi interioară ne stau la îndemână ca două bile cu care putem încerca oricând cea mai primejdioasă şi mai uluitoare figură de jonglerie, figură în care jonglerul aruncă printre bile propriul său cap, propriul său umăr, spre groaza spectatorilor hipnotizaţi, nepricepând nimic din acest joc al vieţii şi al morţii – la obiectivarea şi la rezolvarea imediată a dorinţelor. Prin această prismă – şi, când spun prismă, am în faţă noaptea însăşi descompusă ca un cadavru împreună cu bucuria simplicităţii fenomenului dialectic al privirii atente de ambele părţi ale prismei cu aceeaşi pereche de ochi şi în acelaşi timp – trebuiesc privite apriga căutare a lui Rimbaud, fuga lui, „Je est un autre“, aspectul de permanentizare a chinului de negăsire a elementului cu toate încercările superbe şi

infructuoase, şi teribilul, greul prim cânt al lui Maldoror în care găsirea elementului, după căutări halucinante, e fapt îndeplinit.

Iubită fantomă, ideea că vom putea întârzia puţin, că vom putea parcurge împreună câteva pagini din Lautréamont mi se pare de-a dreptul seducătoare. Vom face împreună această scurtă, dar întunecată şi teribilă călătorie, asemănătoare unei plimbări printr-o piramidă abia descoperită în care toate unghiurile, toate mumiile, toate semnele, toate privirile indică o direcţie precisă şi sinistră, în care busola însăşi, înnebunită, arată un Nord nou, cald, acoperitor şi sufocant. Sau asemănătoare pătrunderii prin efracţie, cu simpla intenţie de a măsura unghiul de reflecţie pe care-l lasă o rază de lună căzută pe fruntea unui craniu, într-un cavou. Cuvintele au să ne servească bine, cunosc cuvântul magic care sparge lacătul cavoului, celelalte se vor înşirui cu precizia necesităţii, vom spune ceea ce vom avea de spus, lucid şi clar în această delirantă plimbare, lucid şi clar, greoi şi încâlcit ca totdeauna.

Iubită fantomă, încarcă-te în treacăt de toată aroma grea a laurilor, a cadavrelor, înfăşoară-te în pânzele tuturor păianjenilor din colţurile întunecate, ia cu tine ca pe un buchet de flori cules de pe acest câmp al plimbării noastre nocturne braţele încărcate cu liliecii, cu lumânările şi cu panglicile învechite de pe coroane, înarmează-te cu dinţii tuturor şoarecilor care s-au bucurat la intrarea noastră cu bucuria sinceră a necrofagului în faţa a două cadavre care vin singure să se aşeze în groapă, înarmează-te cu tot întunericul, cu toată ura, cu toată dragostea imensă şi sfâşietoare şi mai ales cu nestăvilita sete de viaţă, de luptă care se împrăştie din orice cavou ca un abur virulent la simpla pronunţare a cuvântului MALDOROR.

E o reţetă de fortificare pe care ţi-o recomand pentru întărirea consistenţei tale, a luminozităţii

şterse, a privirii de o atât de agresivă insistenţă pe care o îndrepţi asupra patului meu în orele lungi de nesomn, spre ora patru din noapte.

Vom merge împreună prin aceste pagini, tăcuţi, încordaţi, atenţi, vorbind pe şoptite, cu privirile drept înainte, cu urechea aţintită la răsuflarea vâjâitoare a arborilor înalţi, cu pasul prudent, vom merge împreună înainte prin aceste pagini, în această noapte vastă, până ce vom găsi noaptea maldororiană, noapte necesară pentru lupta înverşunată şi surdă.

Tot acest prim cânt e o pregătire de luptă: „on doit laisser pousser ses ongles pendant quinze jours“, o istovitoare căutare a elementului propice destinderii muşchilor roşi de eczema fierbinte a urii.

Lautréamont nu aşteaptă apariţia elementului, ci o forţează, o caută cu febrilitate, cu sânge. În complexul maldororian elementul coincide cu locul. Lautréamont distruge timpul şi spaţiul pentru a-şi crea un timp şi un spaţiu noi, un timp şi un spaţiu caracteristice, cel nocturn deosebit de cel diurn prin rapiditatea succesiunii şi o teribilă multiplicitate contiguinală. Conturul precis, secunda rigidă şi înceată, obiectul cu utilitate vizibilă care duc la locul diurn, la mişcarea diurnă, sunt distruse printr-o atitudine masculină, nocturnă, prin distrugerea ochiului, organ feminin prin excelenţă, prin sesizarea lumii exterioare prin pipăire, prin auz, sesizare care, dând o enormă forţă de eliberare obiectului şi o nemaipomenită plasticitate, îl pun în ritm perfect cu mişcarea zvâcnitoare şi prin salturi a impulsiunilor, care la rândul lor capătă o nouă amploare în acest spaţiu nou, în acest timp nou. Orbii voluntari sunt luptătorii cei mai aprigi, pentru că aspectul nocturn, aspectul maldororian al lumii exterioare, este acela care convine cel mai bine impulsiunilor. Marea deosebire faţă de orbi stă în durata veşnică

a acestei lupte. Se pare că pe orbi lumina îi învinge prin refuzul ei. Noaptea maldororiană învinge lumina prin servilitatea acesteia, servilitate care, dacă o face dezgustătoare la maximum, are avantajul lucrului pus la punct, al maşinăriei gata oricând să funcţioneze, la cel mai minim gest. Orbii au în structura lor defectul esenţial al permanentizării unui fragment de realitate, necesar la un moment dat şi care tocmai din această cauză trebuie negat. Un orb este aspectul unei afirmări sau unei negaţii care plictiseşte prin aceea că ţine prea mult.

Timpul şi spaţiul maldororiene, născute din negarea timpului şi spaţiului diurne, a căror plasticitate redusă la vedere şi cu maximum de frenezie plastică în iluzia optică, săracă şi mitoasă, le arată inapte pentru luptă, fac din element un loc favorabil mişcării după impulsiuni, exclud aşteptarea înlocuind-o cu o căutare de o înnebunitoare putere de mişcare, de agitaţie continuă, din chinul găsirii elementului, un chin al contemplaţiei active, caracteristic maldororian la rândul lui, în această pregătire de luptă.

Semnificaţia maternă a apei, a pământului, a oceanului, a nopţii, a morţii, a somnului îl atrag pe rând. Maldoror caută, dar dificultatea găsirii elementului e imensă.

Pe ţărmul oceanului, călătorul se mulţumeşte să admire peisajul, nebănuind cât de mare îi e dorinţa de a pleca, de a se ascunde în sânul lui ca într-o pădure fermecată. Ochii caută orizontul dincolo de valurile enorme, degetele lungi încearcă timid spuma în locurile mai liniştite. Dacă ar porni, oceanul l-ar primi în imensa lui gură unde algele şi scoicile minunate i-ar ţine tovărăşie. Maldoror nu ezită: ceea ce-l înspăimântă e dezarmanta pasivitate, înfricoşătoarea forţă paralizantă a mamei: „je te donnerais tout mon amour (et nul ne sait la quantité d'amour que contiennent mes aspirations vers le beau) si tu ne me faisais

douloureusement penser à mes semblables... je ne puis pas t'aimer, je te déteste. Pourquoi reviens-je à toi, pour la millième fois, vers tes bras amis, qui s'entr'ouvrent, pour caresser mon front brûlant...".

Semnificaţia maternă a oceanului se precizează din ce în ce, cu cât Maldoror e mai aproape de găsirea elementului: „En outre, du spectacle de tes mamelles fécondes, se dégage la notion d'ingratitude, car on pense aussitôt à ces parents nombreux...

Ainsi, à ton premier aspect, un souffle prolongé de tristesse, qu'on croirait être le murmure de ta brise suave, passe, en laissant des ineffaçables traces, sur l'âme profondément ébranlée, et tu rappelles au souvenir de tes amants, sans qu'on s'en rende toujours compte, les rudes commencements de l'homme, où il fait connaissance avec la douleur qui ne le quitte plus. Je te salue, vieil océan...".

Dar oceanul are în simbolica lui un alt aspect, devorant, de mamă devorantă, de mamă teribilă. „Vieil océan, tu est si puissant, que les hommes l'ont appris à leur propres dépens. Ils ont beau employer toutes les ressources de leur génie... incapables de te dominer. Ils ont trouvé leur maître. Je dis qu'ils ont trouvé quelque chose de plus fort qu'eux. Ce quelque chose a un nom. Ce nom est: l'océan."

Aspectul devorant al mamei teribile îl forţează pe Maldoror să-şi continue căutarea, să-şi întoarcă faţa de la ocean. Oceanul nu e elementul maldororian pentru că îi lipseşte soluţionarea prin activitate distructivă a complexului. Într-adevăr, soluţia oceanică este, în sens maldororian, incompletă. În faţa oceanului nu sunt posibile decât două atitudini: sinuciderea prin înecare, act al navigaţiei complete şi definitive, şi ceea ce se numeşte navigaţie, sinucidere temporară. Pentru aceasta, contemplarea oceanului este totdeauna tristă. Oamenii care nu se sinucid prin înecare sau

nu navighează din dorinţă nu râd niciodată. De pe malurile oceanului pornesc în fiecare toamnă milioanele de oameni trişti care l-au contemplat în timpul verii. Fiecare duce cu sine ca pe o umbră un sinucigaş sau un asasin. O baie în ocean e o baie în moarte.

Soluţia oceanică e o soluţie prin pasivitate. Te zvârli în ocean, găseşti „asprele începuturi ale omului“ şi odată cu ele o stare de mulţumire, dar orice nădejde de scăpare dispare. Lupta, formidabila luptă cu Creatorul pentru care ţi-ai ascuţit ghearele, dinţii, ţi-ai împietrit muşchii, e pe totdeauna pierdută. Oedip şi-a găsit mama simplu, într-o dimineaţă, după ani de chinuitoare căutări, pregătind ceaiul bătrânului, şi s-a culcat într-un colţ, acest Oedip pasiv. În sinuciderea temporară, în navigaţie, faptul e asemănător. Te închizi într-o corabie ca într-un coşciug, cu mâinile întinse pe piept, şi pluteşti pasiv. Ulisse nu se apără de cântecul sirenelor decât legându-se de catarg, acoperindu-şi urechile. Ulisse e un navigator. Maldoror e căutătorul prudent, înnebunit, atroce şi sigur, un luptător, un activ care are de dus până la capăt lupta împotriva tatălui.

Contemplaţia maldororiană e diferită de contemplaţia narcisică în sensul cel mai obişnuit al cuvântului. Maldoror contemplă pentru că nu poate face altceva, contemplă urlând, aşa cum un leu priveşte dintr-o cuşcă figurile cretine ale spectatorilor îngheţaţi de răgetele lui adânci. În contemplaţia narcisică, pasivă, ceea ce importă e lipsa oceanului. Narcis şi-a iubit trăsăturile fiindcă n-a văzut niciodată oceanul.

Acest aspect paralizant al mamei devorante este comun tuturor celorlalte simboluri materne cu excepţia nopţii. Pământul ca element maldororian, ca loc, e o gură imensă în care intri în pasivitate. Lipsa de penetrabilitate, diferenţa esenţială dintre pământ şi ocean, face imposibilă sinuciderea prin pământ. Poţi să devori pământ, rezolvând o sete

canibalică, exact cum ai muşca dintr-un val, dar nu poţi fi devorat de pământ cu forţa oceanului. Sinuciderea prin intrarea în pământ e un act de navigaţie, condensarea soluţiei oceanice la un singur aspect: actul aşa-numitei navigaţii se face în momentul intrării de viu în sicriu, moment premergător şi indisolubil legat de navigaţia completă, acoperirea definitivă cu pământ. Temporalitatea plutirii în corabie dispare, corabia devenind poarta prin care se intră în ocean, oceanul însuşi.

„Quoique je ne sois pas fatigué, il est inutile de creuser la fosse davantage. Maintenant, déshabille-moi: puis tu me mettras dedans....

Laisse-moi sortir de ce cimetière: je continuerai ma route.“

Moartea, somnul, oceanul, pământul, mama devorantă.

„Je veux mourir, bercé par la vague de la mer tempétueuse, ou debout sur la montagne... les yeux en haut, non: je sais que mon anéantissement sera complet.“

Pedeapsa incestului care pluteşte ca o corabie fantomă pe apele acestor imense aquariumuri nu-l înspăimântă, nu-i slăbeşte înverşunata putere de ură. Maldoror amână incestul pentru după luptă. Ceea ce-i umple de griji fruntea palidă este acest „anéantissement complet“, această imobilitate pe care elementul i-o prezintă de fiecare dată când crede că a găsit ca pe o emblemă a mulţumirii complete, a dezgustătoarei mulţumiri pasive. Ros de chinurile ferocelui complex, sfâşiat de foamea elementului în care acest complex să se rezolve, desfăşurându-şi în toată amploarea arsenalul lui de dragoste şi de ură, Maldoror rătăceşte, hienă superbă pe ţărmul oceanului, al uraganelor, al somnului, în cimitirele pustii, frecându-se de moarte ca de o mână caldă, muşcând cu turbare această mână mângâietoare, în interminabile discuţii cu groparii, cu valurile, până la

descoperirea nopţii, element maldororian prin excelenţă.

Noaptea prezintă în faţa oceanului avantajul unei posibilităţi de atac. Când devine ameninţătoare, ea poate fi atacată, poate fi sfâşiată. Noaptea e o balenă, o soră a oceanului, oceanul însuşi. Primejdia imobilităţii, incestul sunt reduse la carapace. În posibilitatea de reducere dimensională, de spintecare, de explozie stă diferenţa esenţială dintre ocean şi noapte. Cealaltă extremitate a nopţii ne stă oricând la îndemână. Un chibrit şi oceanul dispare, acest ocean aservit, aşezat alături ca un pahar cu apă din care sorbim din când în când în timpul istovitoarei lupte picătura reconfortantă a lucrului promis. Mama devorantă ia în elementul maldororian înfăţişarea iubitei din poveste care aşteaptă neliniştită, ca un arbore îndoit de furtuni, sfârşitul luptei cu balaurul, zâmbind din când în când teribilului luptător, încovoiat sub greutatea zalelor.

Găsirea elementului la Maldoror coincide cu găsirea timpului şi spaţiului noi, a timpului şi spaţiului nocturne, tot secretul poeziei ducassiene stă în desfăşurarea luptei cu Creatorul, dusă într-un timp şi un spaţiu speciale.

Diferenţa dintre obiect în înţelesul de LUCRU şi obiect în înţelesul de LOC dă elementului negat prin găsirea lui forma şi durata maldororiană. Pe această diferenţă, toate întâlnirile ducassiene sunt întâlniri de *loc.* Maldoror a rezolvat chinul găsirii elementului prin găsirea locului maldororian. Din acest punct de vedere acest prim cânt al foamei elementului pare caracteristic. Succesiunea se înfăţişează ca o deplasare, deplasarea e o succesiune, personajele, obiectele sunt transfigurate de locul din care fac parte, de acest peisaj nocturn şi sinistru în care fantomele şi vampirii abundă într-o necontenită deplasare în acest loc maldororian.

Pentru prima dată fantomele sunt forţate să apară. Lautréamont s-a agitat continuu, a găsit elementul înaintea personajelor, continentul înaintea locuitorilor. Pe acest continent nou, viaţa se va orândui după bunul plac al marii hiene, după necesităţile ei necontenite de luptă.

Nu pot să mă opresc, iubită fantomă, scriind despre noapte, această noapte pe care tu o cunoşti atât de bine, tu, pe care nu te cunosc decât din apariţiile nebuloase şi ezitante pe care reuşesc să ţi le smulg de la un timp, să scriu despre imensa libertate pe care o oferă noaptea, despre completa securitate în crimă sau în plimbare şi mai ales despre formidabila perspectivă pe care o oferă aspectul nocturn prin larga poartă pe care o deschide în însuşi centrul cristalului. Ciocănim obiectul cu instrumentele impulsive ale dorinţei, le pipăim cu degetele cele mai sensibile, le ascultăm dialogurile cu urechea cea mai atentă. Iată, noaptea, această cameră în care apari lângă perdele, alături de masa mea de lucru neagră şi lucioasă ca un coşciug, în care eu te sesizez culcat, nu pasiv, în cea mai agitată imobilitate, este acum un dulap, sunt sigur. Un dulap cu ferestre, cu ceasornice, un dulap nebun, plin de cele mai curioase obiecte, un dulap în care e chiar un pat, din care te privesc eu, care sunt o pălărie uşoară, moale, o pălărie de iască, pe tine, care eşti un cristal sau o cămaşă. Când mă închid în acest dulap întunecos, nu ştiu decât un lucru pe care îl repet de mii de ori: fantomele nu apar decât noaptea.

„Prends garde, la nuit s'approche..."

Maldoror s-a pregătit, şi-a prevăzut corpul cu arma cea mai subtilă, cea mai perfectă: ventuza.

Între un sugaci şi un vampir, diferenţa e o diferenţă de loc. Noaptea orice sugaci e un vampir. Alegerea armei e făcută lângă ocean: „O poulpe,

au regard de soie! toi, dont l'âme est inséparable de la mienne, toi, le plus beau des habitants du globe terrestre, et qui commande à un sérail de quatre cents ventouses...".

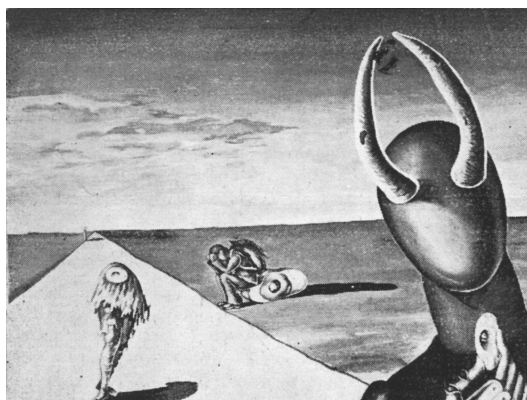
Graţie transferului vampirul se alipeşte de noapte ca de cea mai sigură sursă.

„Ce surnom était LE VAMPIRE!... Quelques-uns même ont affirmé que l'amour l'a réduit ŕ cet état: ou que ses cris témoignent du repentir de quelque crime enseveli dans la nuit de son passé mystérieux..."

Maldoror e sugaciul feroce transfigurat de noapte.

Mă opresc mereu la acele neînsemnate lucruri care sunt de natură a arunca o cât de mică umbră asupra tuturor gesturilor, a tuturor întâmplărilor care-mi formează ceea ce aş putea numi viaţa mea.

Îmi place să le privesc în întregime cu deosebită atenţie, tulburătoarele semne care apar de nu ştiu unde, dintr-o hârtie găsită pe drum, din pălăria voiajorului care flutură la fereastra trenului, din fundul inimii mele, din aripa unei păsări, din ceea ce reţin împreună cu regretul amneziei stupide care mă împiedică să-mi leg viaţa trează de absolut toate visele mele, de a-mi continua fără nici o urmă de ezitare toţi paşii, mai ales cei care se pierd în culoarele profunde ale somnului, din unghia unei femei sau din gâtul unei broaşte.

Pl. 2. Tablourile lui Victor Brauner

Mă atrag într-un mod cu totul particular toate naivele limbaje pe care oamenii le întrebuinţează păstrând un uşor surâs ironic – ironie care se adresează sie însuşi probabil, aceluia care-şi fluieră într-un anumit fel câinele şi într-un anumit fel pisica. Vreau să vorbesc despre minunatul limbaj al florilor, o garoafă roşie, un crin, un myosotis, un mărgăritar – limbajul culorilor: roşu – amor înfocat, galben – gelozie, violet – nu mă uita –, ceea ce poate exprima „un grain de beauté“ plasat într-un colţ sau altul al feţei, al corsajului, de apelul mut al batistelor pierdute, de ceea ce vrea să spună o buclă, o fundă, un parfum.

Cunosc de asemenea ceva din misteriosul cod al prevestirilor sumbre pe care oamenii, pradă aceleiaşi teribile nelinişti care-i macină, necunoscuţii care şi-au încrucişat paşii fără să vadă niciodată lucirea de ameninţare din ochiul celuilalt, şi-l vorbesc.

Mă opresc în faţa tulburătoarei încrucişări de arbori de care m-am sprijinit în după-amiaza de astăzi. Vântul făcea valuri în ierburile înalte, dinţii mei muşcau cu furie din coaja subţire, braţele strângeau puternic lemnul inert. Aşadar, ceea ce am îmbrăţişat astăzi au fost doi arbori care îşi uneau coroana invizibilă în mijlocul parcului prin care alergam ca s-o întâlnesc, ca s-o îmbrăţişez. Am încă în gură gustul amar al visului acestuia din care m-a tras mâna brutală a unui copil. Am părăsit, nu fără regret, minunatul parc. „*Se făcea că...*“

Se făcea că era teribil de răcoare aici, că e teribil de trist dincolo, că aceste uşoare salturi pe care le fac de ici colo, dintr-o irealitate în alta, dintr-o piele în alta, acest stupid joc mecanic al ochilor care se deschid la anumite ore şi se închid la altele, acest joc de-a baba-oarba la care mă dedau datorită unui infam obicei este de natură de a plictisi, de a scoate din sărite, pe nu importă cine...

Se făcea că o secundă mai târziu, poate sub aceşti arbori, s-ar fi întâmplat ceva, acest ceva pe care îl aştept cu atâta nerăbdare.

Se făcea că, dacă închideam ochii o secundă mai târziu, aş fi putut asculta minunatele melodii de care urechea mea e atât de flămândă.

Sunt sătul de toate suspinele, de toate calculele: *poate că dacă* – şi *dacă* totuşi rămân într-o mare măsură sub farmecul lor nu este pentru regretul că nu a fost altfel, ci pentru speranţa secretă că *poate fi altfel*, că acest altceva atât de visat ne este la îndemână, este vorba numai de a şti exact când trebuiesc deschişi sau închişi ochii.

Dintre toate aceste limbaje puerile: culori, flori, umbrele, ochi, zâmbete, strângeri sau fluturări de mâini, cel al circumstanţelor mi se pare cel mai atrăgător. Să mi se vorbească încă despre o ploaie care a schimbat soarta lumii. Ceea ce este de reţinut aici nu este ploaia ale cărei torente continuă să răsune peste piepturile noastre, ci *soarta însăşi a lumii*, care poate fi schimbată cu atâta uşurinţă, se pare. Este vorba de a găsi exact strălucitoarea epidermă, de a mângâia cu vârful degetului linia de care depinde soarta lumii, de a face un semn prietenesc norului care va dezlănţui potopul.

Din partea mea, mi se pare lipsită de interes orice încercare de cunoaştere care, ţinând seama de toate condiţiile, privindu-le în toate sensurile necesare, în toate tendinţele, va ignora totuşi rolul pe care-l joacă un nor, de pildă. Este şi aici, ca pretutindeni, teama superstiţioasă de a nu ajunge, copleşiţi de neînţelesul aparent al acestui hazard, la nu ştiu ce explicaţii sinistre, enorma laşitate care ne face să întoarcem complet capul, să contestăm mai bine existenţa acestor hazarduri care ne crapă ochii cu lumina lor de fulger decât să ne zdruncinăm ceea ce – în asemenea condiţii – abia depăşeşte cu puţin cretinizantul misticism care a lăsat pretutindeni balele sale otrăvite.

Din contră, toate aceste *elemente pasionale*, cum mă simt tentat să le numesc, se arată extrem de docile, extrem de maleabile, imediat ce avem curajul să le privim în faţă.

Mă gândesc încă la femeia al cărei mers uşor legănat m-a tulburat adânc, ale cărei degete lungi au sfâşiat aerul în mii de fire subţiri pe care m-am grăbit să le respir, sub ale cărei gene am dorit mă adăpostesc de toate furtunile, această necunoscută care, reprezentând pentru mine un necunoscut meschin, pe care refuz să-l accept, secretul ei atât de uşor de înlăturat cu câteva cuvinte, cu câteva zâmbete, necunoscuta care s-ar putea opri ca să-mi vorbească despre ea, despre iubire, despre noapte şi care totuşi, pradă unui inacceptabil sens al relaţiilor, al vieţii chiar, îşi continuă drumul fără să clipească măcar. Ea se întoarce de data asta spre mine, îmi aranjează cu degetele ei o şuviţă de păr care-mi cade pe ochi, mă iubeşte poate, în tot cazul, ne plimbăm braţ la braţ pe o minunată stradă, ne îmbrăţişăm în mijlocul celei mai cumplite aglomeraţii, ne strângem mâinile şi nimic nu ne mai poate despărţi.

Ea se suspectează – şi eu de asemenea poate – de a nu fi ea însăşi sau cel puţin de a ţine locul alteia, dar asta puţin importă, timpul înfiorător de real în care suntem împreună ni-l petrecem în modul cel mai plăcut sau mai îngrozitor cu putinţă, ceilalţi n-au decât să aştepte, noi ne simţim teribil de bine sugrumându-ne în cel mai pur extaz. Ceea ce-i primejdios în tulburătoarea libertate a visului este fragilitatea lui. O frunză izbind fereastra sau nu importă ce zgomot, ce atingere şi totul se stinge, necunoscuta şi genele ei minunate îşi continuă mersul fără a clipi, privesc pieziş umbra ei curioasă care se depărtează, uimindu-mă de faptul că părul ei, strâns cu cea mai mare grijă, se profilează peste asfaltul lucios, despletit, cum era când îl mângâiam.

Visez de-asemenea tăcuta plimbare, mâna neascultând decât îndemnul inimii, ochii nemăsurând decât dimensiunile aceleiaşi linii. Noaptea asta am privit luna fără nici un fel de silă. Aş putea vorbi de situaţia mea *poetică* cu o nemaipomenită uşurinţă, aş putea povesti toate micile nenorociri care mă fac să tresar în somn, toate cântecele de cucuvae care spintecă întunericul, toate strigătele, depărtate sau apropiate, joase sau stridente.

Noaptea asta luna era cum numai cu creionul poate fi desenată. O ceaţă uşoară învăluia tot când străbăteam curtea şi şacalul negru care mi s-a năpustit în spinare, gata să-mi înfigă colţii în ceafă, şi-a rupt dinţii în pletele mele de piatră.

Curentele de aer care străbăteau mica localitate de la un capăt la altul erau mai pline ca niciodată de suspinele amanţilor. N-am văzut nimic din toate acestea sau am văzut tot, îmi amintesc formele curioase ale arborilor, stelele foarte palide, uşoarele siluete care se strecurau pe lângă garduri.

La mine am aprins lumânările, am întins masa acoperită cu o pânză albă, am rupt pâinea în două, am umplut două pahare cu vin, am făcut invocaţiile după ritualul cel mai strict şi am aşteptat apariţia predestinatei. Dacă de data asta a venit, desigur, n-a vrut să mă trezească din somnul de plumb în care am căzut aproape imediat. Cred că a găsit suficient de bun vinul în care, printr-o atenţie uşor de înţeles, lăsasem să curgă câteva picături din sângele meu.

Ştiu că nu eram eu acela care, privit dintr-un unghi oarecare al camerei, putea fi văzut dormind, după cum nu eram nici celălalt, cel din vis care făcea cutare sau cutare acţiune, săruta cutare gură, străbătea un culoar pustiu ascultându-şi paşii, rupea o floare sau se flata că ţine pe inimă un ochi de fecioară.

Ştiu că eu, celălalt, care sunt totdeauna eu, nu pot fi regăsit decât în secunda deşteptării. Mâna mi se întinde atunci încă spre obrazul pe care îl am în faţă, cel din vis, pe care imaginea prezentă ochilor, a perdelelor mişcându-se uşor la geamuri pe care le văd de asemenea, nu a reuşit încă să-l facă să se piardă în ceţurile faldurilor ei, timpanele îmi răsună încă de susurul cascadei pe marginea căreia sunt în fracţiunea aceasta de timp tot atât de *realmente* cât de realmente fac o umbră pe cearşafurile albe din patul meu şi cascadele acestea lasă alături de susurul lor să-mi străbată în urechi cântecul tot aşa de ireal al unui patefon care cântă probabil singur într-un balcon din apropiere sau în mijlocul străzii pustii şi inundate de soare la ora asta atât de matinală.

Echivalentul clipei de somn şi de deşteptare, în care vis şi stare trează încetează să mai existe separat, nu-l regăsesc decât în iubire.

Şi cu toate astea ne încăpăţânăm să ne notăm visele cu deosebită grijă, apreciem tristul obicei de a căuta în vis urmele vieţii diurne, să traducem acest simbol prin cutare dorinţă, acest obiect prin cutare obiect. Să mă retrag în vis? Să fug de ceea ce în mod obişnuit se numeşte realitate? Mi se pare o frumoasă laşitate a considera reală această linie de tramvai care te va duce totdeauna la staţia următoare şi niciodată în fundul unei prăpăstii, a considera reală numai femeia care trece în soarele cel mai puternic, atât de puternic, încât fiecare geană se poate vedea până la cele mai mici amănunte, în dezavantajul umbrei care stă în colţul cel mai retras al camerei şi mă priveşte dormind.

Vă spun că în noaptea asta un şacal s-a plimbat în plină libertate prin curtea mea, în patul meu şi, refuzându-i orice simbol, cu toate că nu mă îndoiesc că ceilalţi şacali, cei care se plimbă sub lună în junglele îndepărtate, nu sunt în acest sens decât simboluri, *el era tot atât de real ca aceştia.*

Viaţa noastră, meschina parte din viaţa noastră care se numeşte astfel, ar merita poate această sfidare din partea visului de a nu-i acorda nici un fel de realitate dacă nu ar fi riscul de a rămâne mai departe tăiaţi în două, desfiguraţi până la ultima fibră de cretinizantul subiectivism a cărui pradă sigură suntem dintotdeauna.

Primul vis

Am mers mult prin ploaie, am întâlnit o estradă acoperită, cu un singur perete pe care erau gravuri, una lângă alta. Era Musée du Rêve.

Ploua mereu şi eu *ştiam* că, de fapt, e Musée du Suicide şi că se cheamă Musée du Rêve fiindcă a fost făcut din obiectele lui Crevel (C – Reve – l = Se reve – elle?). Am dat târcoale muzeului multă vreme, am vrut să fur o gravură care mă interesa sau măcar să o văd de aproape, dar am văzut atunci un aviz: Intrarea 6 franci. Era mult pentru mine, n-aveam nici un ban, am văzut un gardian între gravuri care aştepta să mă prindă furând şi am plecat mai departe. Ploua mereu.

Am întâlnit o femeie. Am uitat. Am intrat în casă, trebuia să mâncăm, era în cameră şi Centaurul, care acum era un tânăr blond. Voiam să ne aşezăm la masă, ne pândeam tot timpul, eu ştiam că am un topor, femeia era la mijloc surâzătoare, voiam să ne ucidem. Am ridicat toporul.

Eram pe stradă şase persoane, ceilalţi s-au dus înainte, am rămas în urmă eu, femeia, Centaurul blond. Voiam să ne ucidem. Am încercat amândoi, eram înarmaţi. Am mers înainte, ploua mereu, femeia era între noi surâzătoare şi noi voiam să ne ucidem.

Al doilea vis

Suntem la un bal-musette, la o fabrică. Fabrica e imensă, balul este într-o cameră şi sunt cel mult 12 persoane. Mama, care e prezident sau aşa ceva, repetă tot timpul: Nu, aici n-au să se sărute. Numai să prind pe cineva...

Tot timpul priveşte atentă ca un poliţist bătrân. Lumea, puţină, dansează. Sunt tot timpul amănunte care îmi scapă, dar tot timpul. Nu ştiu cum am intrat, dar ştiu că e o istorie cu un bilet. Dansez cu A.T. şi mă simt extrem de bine, mă trântesc pe pământ în mijlocul camerei, o trag deasupra şi-i spun încet: te iubesc de când aveam 4 ani. Înţelegi, de 22 de ani te iubesc continuu. Ea pare emoţionată, are să uite însă curând: am fost timid, n-am avut curaj. Când eram mic...

Sunt pe terasă. Am lângă mine toate personajele din copilărie. Sora mea are capul tăiat şi pus pe masă. Ochii închişi, corpul e pe un scaun. Eu îi iau capul în mână. În cealaltă mână un cuţit. Am impresia că trebuie să-l curăţ de părul care e negru şi unsuros, ca pe o fructă. Sunt niţel emoţionat, am o senzaţie uşoară de bine produsă de orgoliu: sunt mulţumit că am un cap în mână. Ştiu că trebuie să fiu frumos. Am dorinţa vie să mă fotografiez: nu poţi să te fotografiezi oricând cu un cap în mână. Mă gândesc că ar fi timpul să se trezească. Îi aşez capul pe gât. Tăietura nu se potriveşte exact. Totuşi, reuşesc. Creierul mic îi lipseşte, întoarcem scaunul şi ne uităm toţi prin gaură, înăuntru. Capul vrea să cadă, atunci cineva îl aranjează. Sub fiecare canin e o platană mică, rotundă şi moale, ca un loc unde lipseşte o măsea. Dinţii se înfig uşor în platane. Capul stă. Ne uităm atenţi, emoţionaţi. Din gură iese un abur uşor, imperceptibil. Platanele fierb. Cineva ne face atenţi la ochi. E frumos când îi deschide. Îi deschide mari, dintr-odată.

Spun:

— Ştii, trebuia să dansezi şi tu...

Sunt pe acoperiş, lângă terasa balului. Cu o femeie pe care o vreau. Mă uit împrejur. La celelalte ferestre sunt femei bătrâne care ne privesc. Rămân nemişcat. Peretele acoperişului, care e o cameră, dă în Sena. Casa începe să alunece pe fluviu. E ca un vapor. S-a izbit de ceva. Se întoarce pe loc şi alunecă, alunecă. Poate o să ne înecăm. Undeva, în interior, poate e o cârmă. Casa pluteşte în mijlocul valurilor furioase, deodată iese pe trotuar, un trotuar larg, asfaltat. Noi coborâm de pe acoperiş. Ceilalţi au ieşit pe uşă. Merg toţi în grupuri. Sunt singur. Vreau să ajung primul grup. E acolo câinele, prietenul meu cocoşat şi încă unu-i ajung. Ei tac. Sunt sigur că au vorbit de mine, că ţineam un cap de femeie în mână. Câinele le-a spus tot. Când îi ajung, ei tac. Vreau să-i întreb. Ei spun că vorbeau de altceva. Atunci cocoşatul povesteşte de o a treia soră a mea. Avea o lamă în mână. Era lume multă. Şi-a tăiat gâtul profund la beregată şi a spus parcă glumind: mi se pare că curge sânge. A ieşit. S-a întors. De trei ori a făcut asta. Tăieturile erau mari, puteai să bagi mâna. Dar nu ea mă interesează. Cea al cărui cap îl ţineai în mână. E mult mai misterioasă. Câinele mi-a povestit tot.

— Şade pe lângă tine – răspund.

(Parcă descriu şi casa. Nu mai ştiu.)

Al treilea vis

Amândoi trebuie să dormim în aceeaşi cameră cu o femeie de vreo 50 de ani. Nu ne forţează nimeni, aşa e natural. Amândoi trebuie să dormim pe o masă, bătrâna pe o canapea. Tu ieşi zicând: poţi să te dezbraci în faţa lui. Eu sunt întins pe masă cu ochii închişi. Văd prin pleoape, văd cum din când în când întoarce capul indiferentă, să vadă dacă

dorm. Sunt tulburat. Nu mă mişc însă. Atunci intri tu cu un câine de un negru compact. Câinele se suie pe masă şi vrea să se culce lângă mine. Sunt îngrijorat fără să ştiu de ce. Îşi lipeşte faţa de a mea, apoi se dă jos şi se îndreaptă spre uşă. La toate acestea, tu şi bătrâna sunteţi de faţă. Ştiu asta deşi sunt în ceaţă. Când ajunge la uşă, câinele îşi ia lucrurile. Sunt trei cutiuţe cât o palmă care ştiu că sunt sicrie şi un ou putred scos din pământ. Mă gândesc că e imposibil să fie sicrie aşa mici, totuşi sunt sigur. În cele din urmă îmi zic că înăuntru sunt foetuşi putrezi. Câinele încearcă să vină spre mine cu cel mai mare dintre sicrie în gură. Simt un dezgust puternic.

— Ştii că asta îmi face rău – îţi spun.

Tu vii lângă mine la masă şi mă mângâi. Eu încep să vomit.

Al patrulea vis

Ajung pe o stradă. E o mare mulţime de oameni. Îi opresc şi le spun: Clava. E cuvântul magic al poeziei, sunt sigur, şi sunt mândru că l-am descoperit. Imediat oamenii încep să spună poeme lungi, interminabile. Oraşul tot e populat de mii de oameni care merg declamând la nesfârşit. Sunt terorizat şi mulţumit. Terorizat fiindcă am să fiu ucis că am spus cuvântul magic, mulţumit pentru că toată lumea e poetă. Încep să alerg, am să fiu ucis, mai am tovarăşi. Sar garduri, străbat câmpuri. Cei care au să mă ucidă, poeţii, sunt aici. Îi văd sub un arbore, la întuneric. Arborele e luminos şi eu mă urc în el să mă ascund. Sunt sigur că n-au să mă vadă pentru că eu sunt în lumină şi ei în întuneric. Sunt imediat descoperit şi dat jos. Arborele a dispărut, lângă gard arde un foc. Tovarăşii mei sunt arşi la foc, întinşi pe pământ, bine legaţi. Toţi sunt morţi. Şeful poeţilor caută un

fel de moarte deosebită pentru mine. Aştept cu nerăbdare pentru că sunt sigur că are să găsească ceva frumos. Mă interesează aşa de mult, încât propun şi eu entuziasmat o metodă. El cere să fiu tăiat în bucăţi cu un satâr. Mi se pare prea simplist şi sunt nemulţumit, încep să fiu tăiat felii, felii, începând de la degetele mâinilor pe care le ţin întinse, până la picioare. Când lucrul e terminat, focul arde mai tare. Eu sunt mereu nemulţumit şi încep să alerg, să alerg.

Al cincilea vis

Sunt la masă la Doamna Ch., suntem mulţi împrejurul mesei. Despre bărbatul ei nu ştiu nimic şi nici nu vorbim. Ea începe să împartă mâncarea. Devin furios şi ies după terasa unde era ospăţul, în curte. Era o curte mare, cu o vegetaţie sălbatică, cu o atmosferă de roman de Radcliffe. Cineva era lângă mine şi îmi spunea că n-am făcut bine, că n-am fost politicos. Căutam să-l conving că trebuia să înjur, să urlu, să fac scandal.

Mergeam prin curte, atmosfera sumbră mă apăsa pe piept, mă simţeam bine, când a trecut prin faţa mea o litieră dusă pe umeri de patru oameni. În litieră erau două femei, cred pentru asta că erai tu, dar era în aparenţă Doamna Ch. Am întors capul indignat, fără s-o recunosc, şi atunci am ştiut că e Doamna Ch., pentru că am spus celui care mă întovărăşea: ai văzut, nu i-am răspuns la salut. El mi-a spus că am făcut rău, că Doamna Ch. este binefăcătoarea mea (?). Eu eram mulţumit, voiam să alerg după ea, să mai întorc o dată capul, dar litiera dispăruse, terasa nu se mai vedea şi în jurul meu erau mici grupuri de oameni care discutau lângă un zid, sub o fereastră. Curtea se transformase subit, era identică cu Muzeul Ducelui d'Orléans, îmi părea rău că se vinde, nu mai erau

leii şi girafele, dar liliecii rămăseseră imobili în aer, cu aripile întinse şi păianjenii uriaşi urcau scaunele de oase ale vânătorului. Mă simţeam sfârşit, grădina n-avea pereţi, singurii pereţi erau în dosul oamenilor, cu o fereastră. M-am gândit că nu e Muzeul Ducelui d'Orléans, ci grădina Doamnei Ch., care se vinde, şi mi-a părut bine, oamenii duceau un imens pian negru plin de păianjeni şi îmi părea rău. Am ieşit printre grupurile de oameni care erau personajele din *Misterele Parisului*, aşteptam să vină Rodolphe să-mi spună: „Je suis peintre en évantails", şi am ajuns pe o stradă nouă de oraş mic. Eram cântăreţ de operă, am intrat într-o cameră îngustă unde singur trebuia să dau concertul. N-am cântat, căci uşa din dos era deschisă şi acolo era Victor Brauner şi cu G., un personaj pe care nu l-am văzut niciodată, care a murit de mult. G. avea o ladă imensă îşi spunea că vine din Egipt, mi-a arătat fotografii vechi în care am văzut figuri de pe sarcofagele egiptene, cu capete lungi, în sus, cu ochi trişti. Mi-a spus că e pictor, a deschis lada, imensa ladă de lemn ca un sarcofag, şi imediat pe perete a apărut un tablou enorm. Erau zuavi călare care intrau într-o casă, zuavii erau pictaţi orizontal cu cai cu tot, în puncte, ca în tablourile lui Seurat, şi erau flori. Ştiam totuşi că sunt zuavi călare. Ceea ce mi-a atras atenţia era o ramă lată de o jumătate de metru pe care erau sculptate toate animalele pământului. G. vorbea încet, cu ochii plini de lacrimi. Când am întors capul, îi arăta lui Victor Brauner o carte din care copiase animalele de pe ramă, care n-aveau o semnificaţie magică, cum crezusem eu, le pusese fiindcă i se păruseră superbe. Arăta şi o broderie, în altă carte, care era reprodusă pe tablou în partea stângă. Spunea că e iscălitura lui. Eu n-o văzusem fiindcă era făcută din zuavi şi dispărea complet în tablou. Victor Brauner a deschis o altă ladă, din care a început să scoată tablourile lui şi să le arate spre stânga. Am văzut că acolo era o masă la care

erau aşezaţi foarte mulţi oameni, printre care şi tu. M-am aşezat la masă între un om şi tine. Victor Brauner arăta tablourile şi G. plângea, dând neîncrezător din cap. Omul îţi dădea bani, bani mărunţi, de cinci centime, puţini, şi tu te bucurai. Nimeni nu privea tablourile, tu mă priveai pe mine şi eu mă simţeam bine gândindu-mă că am să-ţi fur puţinii bani.

Mă gândesc la celălalt lucru pe care aş vrea să-l spun spunând acesta, la celălalt obiect pe care aş vrea să-l văd privindu-l pe acesta, la cealaltă voce, mai înaltă sau mai joasă, indiferent, pe care poate o aud ascultând şoaptele acestea. Mă văd într-o imensă piaţă, pretutindeni sunt resturile statuilor distruse, sparte, picioare, mâini lungi şi albe sau capete, fragmente de plete, aici un sân care a scăpat prin nu ştiu ce minune întreg, acolo un deget încleştat pe faldurile unei mantii, dincolo un maxilar sau o pălărie, o coamă de cal, o unghie, o frunte, resturi, ruine, ruine pretutindeni. La ce se reduce forţa mea de discernământ în faţa acestei mulţimi de oase? Gura de colo, cu rictusul ei, a râs, a vorbit sau a plâns, mâna a ţinut o amforă sau un topor, ochiul a privit poate indiferent o crimă sau un crepuscul sau s-a îngrozit de ivirea luceafărului printre ruinele norilor. Ruine sus, ruine jos, pretutindeni ruine, pretutindeni apele mari, amare şi negre şi-au trecut sarea, algele, printre pagini, pretutindeni vegetaţia devorează cu o nemaipomenită poftă osatura fărâmiţată a statuilor, pretutindeni gipsul alb se desface umed, albindu-ne picioarele tăcute, paşii de catifea cu care ne strecurăm în această imensă lume moartă. Dacă printr-un fenomen de evaporare totală apele ar dispărea, meduzele ar rămâne la vechiul nivel, nivelul obişnuit al mărilor, plutind în aer, izbindu-ne obrajii, intrându-ne în plămâni cu fiecare respiraţie. Sunt sigur de asta. Singur în acest amfiteatru în ruine, prietenii mei departe, poate

încearcă sângele altor statui, singur cu slaba mea putere de discernământ. Slabă? Eu sunt acela care şi-a purtat pe umeri capul şi pe cap pletele.

Discernământ, cunoaştere, cuvinte indisolubile care mi-au sunat tam-tamul lor obsedant cu cel mai sigur şi mai perfecţionat instrument, ascuţit şi ţiuitor ca o locomotivă căreia cazanele stau să-i plesnească de presiune şi de viteză, grave şi serioase ca scheletul unui elefant.

E vorba de cunoaştere, de opunerea unei realităţi pe care o ţinem în pumn cu uşurinţa cu care am ţine o pasăre pe care o credeam moartă până în secunda în care îşi ia zborul spre cerul mohorât unei alte realităţi pe care o bănuim, pentru a cărei găsire nici o experienţă, oricât de delirantă, oricât de iraţională, oricât de cuminte, nu-i suficient de iraţională sau de cuminte, cealaltă pasăre, care ne va ronţăi mâna cu foamea tuturor vulturilor şi a cucuvăilor când o vom prinde, unei realităţi mai halucinante, mai adevărate, care ne va înlocui discernământul cu certitudinea, cunoaşterea cu găsirea, cu adevărul urlat de obiect prin prezenţa lui amplă şi luminoasă, prin teribila lui agitaţie imobilă, prin fantastica lui adaptare în cuibul palmei care ştie să-l prindă.

În această piaţă pustie, înecată de ape amare, îmi stau în faţă ruinele fosforescente ale viselor mele, în dreapta şi în stânga fragmente din personajele pe care le-am urât sau le-am iubit, resturi din femeile cărora le-am sărutat degetele, gura sau numai le-am zâmbit sfios, nevăzut, bucăţi din obiectele pe care am dorit să le fărâm sau să le păstrez ascunse în sertarele cele mai întunecoase sau lipite pe obraji, pe umeri, pe gât, în faţă visele mele notate cu grijă, în dreapta şi în stânga personajele, întâmplările, obiectele din viaţa trează.

Privesc înainte. Din toată viaţa mea onirică găsesc printre sfărâmături un coşciug cât palma, *ştiu că înăuntru e un foetus putred*, o fotografie: eu

cu un cap de femeie în mână, un pian negru plin de păianjeni sau o farfurie cu supă. Pretutindeni aceeaşi frază: *Ştiu că, sunt sigur că*, aceeaşi stare de certitudine, de adevăr găsit fără calcule, fără ipoteze, fără sterile semne de întrebare, aceeaşi întrebare – răspuns – întrebare, la nesfârşit, care erupe cu o nemaipomenită forţă în faţa anumitor fenomene. Din toate acestea, misticii nu trebuie să-şi frece mâinile mulţumiţi sau să-şi balanseze capul. Certitudinea eruptivă, mod bulversant de cunoaştere în care realitatea internă o întâlneşte pe cea externă sub semnul hazardului obiectiv, are o explicaţie naturală, de hazard obiectiv. Întâmplările îşi au acelaşi înţeles al lor din care orice altă intervenţie decât cea naturală, cel mai profund şi pentru asta mai misterios naturală, este exclusă.

Viaţa noastră onirică îşi are adevărurile ei, a căror trăinicie dovedeşte şubrezenia adevărurilor noastre. N-avem decât de câştigat dacă privim mai cu atenţie logica onirică, de pildă. Judecată, noţiuni, tot eşafodajul de cătuşe putrede dispare, lăsând gândirii o libertate în care ea se simte bine, în care ea aleargă zveltă ca un ogar făcând cele mai înalte, cele mai lungi salturi. Visele ne dau cu o extraordinară gratitudine, cu o faimoasă şi perseverentă amploare soluţiile cele mai neaşteptate, întrebările cele mai fecunde[1*], elementele cele mai halucinante. În acest sens, încercând să urmăresc logica viselor, am fost izbit de faptul că, fără nici o explicaţie aparentă, timp de câteva luni, în toate notaţiile de vise subliniasem simptomatic toate frazele care aveau în ele o certitudine, o certitudine nebazată pe nici o altă probă decât pe forţa ei, o certitudine care se impunea ca soluţie justă, cea mai justă, cea mai adevărată, a unor serii de întâmplări, certitudine eruptă din nu ştiu ce vulcan interior şi cucerind irevocabil soluţia adevărată, arzând ca un punct luminos în mijlocul acestei nopţi ireale. Graţie

certitudinii onirice am privit întâmplări din viaţa mea de stare trează care până atunci mi se păreau de o teribilă neclaritate, de o înfricoşătoare nebulozitate cu certitudinea că într-o zi voi avea explicaţia simplă şi clară a lor, necoborând fenomenele la metrul lor obişnuit sugestibil sau telepatic.

Experienţele încercate asupra atenţiei în timpul somnului trebuiau să ducă în mod cert la o concluzie depăşind oarecum problema propusă, concluzie de care experimentatorii, dacă nu s-au ferit cu tot dinadinsul, au lăsat-o pradă unei condamnabile scăpări din vedere.

Dacă printre aceste experienţe, mai mult sau mai puţin lipsite de interes, s-a determinat aproximaţia trezirii fără ceas la o anumită oră, procentul de minute la un anumit număr de persoane, exactitatea unora, greutatea de a se supune *atenţiei* deşteptătoare a altora, punctul asupra căruia domneşte tăcerea cea mai adâncă este tocmai caracterul oarecum special al acestei *atenţii*, al mobilului care produce trecerea de la starea de somn la cea de veghe.

Este într-adevăr curioasă o asemenea atenţie care pare că ne instalează undeva, în sânge, un minunat orologiu, mai totdeauna funcţionând, ale cărui devieri nu depăşesc – cu toate orele de somn – câteva minute, uneori arătându-se uimitor de exact. Intenţia mea nu este de a da celui care doarme o mai mare putere de a aprecia timpul, graţie acestui orologiu interior, decât celui în stare trează. Ne-au plictisit destul aceste diferenţieri, aceste ruperi ale continuităţii vieţii noastre, care, în ciuda dorinţei psihologilor, se arată de o admirabilă continuitate. Ar fi, desigur, tentantă negaţia celuilalt aspect, al omului treaz, capabil să întoarcă un cronometru de mare precizie, să-l oprească chiar, dar ar fi numai o negaţie.

Ceea ce mă atrage în toate acestea, prin caracterul lor tulburător, este existenţa însăşi a pendulelor invizibile, capabile să ne întrerupă visele. Ar fi fost mai interesant de explicat, poate, prin ce miracol un om care în viaţa aşa-numită trează, dacă n-a privit ora cu câteva minute mai înainte, ar putea destul de greu şi în tot cazul cu diferenţe mult mai mari decât cel care doarme să servească de indicator cronometric se poate trezi la ora dorită, fără să aibă nici un punct de reper, în afară poate de lumina nemişcată a unei lămpi de noapte.

Sunt puţini aceia care n-au încercat această experienţă simplă: grija pentru un tren care poate fi pierdut, pentru o întâlnire atrăgătoare sau oricare alt motiv ne-a făcut pe fiecare, în mai multe rânduri şi în lipsa unui deşteptător, să ne trezim – dacă această grijă ne-a lăsat să dormim – cu o exactitate destul de bătătoare la ochi. Personal, m-am văzut de multe ori în situaţia aceasta şi exactitatea orologiului invizibil mi s-a părut totdeauna curioasă.

Fără a împărtăşi teama de asemenea lucruri – care, deşi dovedindu-se până la sfârşit extrem de naturale, nu întârzie să îi facă pe oamenii noştri de ştiinţă să se depărteze cu grijă de apropierea unor fenomene care ar depăşi ştiinţa lor despre cronometre sau termometre pipăibile sau, în tot cazul, acceptabile în schematismul stupid căruia îi cad pradă şi dincolo de care îşi permit îndelungi convorbiri cu morţii sau meschine credinţe cărora nu le mai cer nici un fel de explicaţii, fără să le pun în seria extravaganţelor ştiinţifice cărora ei le cad pradă cu un surâs ironic pe buze care le maschează greu teroarea –, mă simt atras să pun aceste orologii invizibile pe seama certitudinii eruptive, calitate a noastră de a găsi soluţiile cele mai potrivite chiar în *anarhia totală* care ne populează somnul, mai ales în această anarhie care se pare că este starea cea mai convenabilă a ei.

Nefiind înclinat să cred într-un instinct al timpului (un nostim instinct care ar lucra la anumite ore, după indicaţiile nu ştiu cărui serviciu cronometric, care şi-ar potrivi ora, de pildă, după bătăile orologiului din faţa ceasornicăriei de peste drum şi numai după bătăile lui), nici să speculez în jurul acestui timp divizat, neputând să mă gândesc măcar o secundă la alte posibilităţi decât ale noastre, la cele mai puternice, pe care ne grăbim să le înăbuşim în numele nu ştiu cărei ştiinţe aşa-numite exacte, mă mulţumesc pur şi simplu să constat: aceste fapte există, nu e nici o îndoială în privinţa asta sau cel mult o îndoială la care este părtaş orice lucru considerat real. Mi se pare necesar să adaug că ele se întâmplă şi în afara stării de somn.

Îmi amintesc cât de tulburat am fost când, acum câtăva vreme, mi s-a întâmplat, graţie a ceea ce se numeşte o eroare de obiect, să privesc un asemenea orologiu invizibil. Cadranul lui era făcut de data asta din câteva triunghiuri simple, opera unui copil. Eram în vizită la prieteni şi-mi amintesc exact că vorbeam despre Brisset, despre *Grammaire Logique*, pe care în ziua aceea o citisem cu nespusă plăcere într-una dintre bibliotecile Parisului care mai au încă acest admirabil exemplar. Era târziu, uitasem de mult timpul când cineva a întrebat cât este ceasul. Fără să mă întrerup din fraza pe care o rosteam, am întins mâna spre locul unde ştiam că se găseşte de obicei un ceas mic de mână şi l-am luat, l-am privit distrat, nu fără să văd ora, pe care am spus-o tare: 2 şi 6 minute şi nu am privit mai cu atenţie cartonul triunghiular pe care îl ţineam în palmă, convins că ţin ceasul, decât atunci când ceilalţi au protestat într-un fel sau altul. Bineînţeles că am căutat atunci „adevăratul ceas", care arăta exact ora 2 şi 6 minute.

Am văzut oameni a căror bună-credinţă este imposibil de pus la îndoială făcând tot felul de

fraze, legaţi la ochi, pe o planşetă pe care sunt desenate literele alfabetului, de a căror ordine nu ştiu nimic, fără nici o greutate şi fără ajutorul nici unui spirit.

Mă simt atras să apropii aceste fapte de ceea ce aş numi mediumnitatea noastră, a tuturor, care reuşeşte, cu toate lesturile grele ale raţiunii obişnuite, de viaţă trează, să-şi facă un loc pentru a ne arăta cât sunt de imense obstacolele pe care ni le punem noi înşine, lacătele în care ne încuiem singuri, simplicitatea lor, lipsa oricărui miraculos în producerea lor.

N-am uitat, o, prima mea dragoste de la care am împrumutat gura de onyx, fruntea de zăpadă şi neclintita obişnuinţă tăcută de a fuma toamna ascuns după perdele sau de a rătăci prin ploaie ceasuri întregi, căutând pe cineva care nu vine niciodată sau totdeauna, n-am uitat noaptea halucinantă, târziu, spre dimineaţă, când, întorcându-mă acasă după ceasuri lungi de discuţie plictisitoare şi sterilă, entuziastă şi înnebunitoare, *am avut certitudinea că tu eşti în cameră la mine*, în pat la mine, tu, care după toate legile judecăţii omeneşti, după toate regulile reci ale posibilului şi imposibilului nu puteai fi în camera mea pentru motive grele şi idioate capabile să răstoarne cele mai superbe imagini. Păstrez încă în gură gustul înecăcios al răsuflării mele repezite de goana nebună în care am pornit, în care am urcat scările pentru a te găsi aşa cum eram sigur că am să te găsesc, culcată pe pernele mele, spunând: te aşteptam.

N-am uitat, o, prima mea mare dragoste, pentru că printre miile de lucruri pe care le uităm cu o sinistră uşurinţă sunt unele pe care nu le uităm niciodată, dar niciodată.

Sunt şapte ani de când nu te-am mai văzut, de când nici nu ştiu măcar dacă mai trăieşti, poate tu eşti fantoma cu care vreau să stau de vorbă, nu ştiu nimic, dar, dacă vei citi acest mesaj lăcrimos ca o

cană cu apă, scris de mine, care am avut totdeauna, în ceea ce te priveşte, idiotul obicei al atitudinii reci, sper să mă revezi încă o dată, pe mine, care totdeauna am vrut să spun altceva.

Dacă are să te supere apariţia mea în fundul nopţii în care m-ai uitat, undeva, sub o masă sau pe o stradă, sărind în goana cea mai nebună, agăţându-mă de tramvaie, de automobile sau privind de ani de zile nemişcat o vitrină, aceeaşi vitrină tristă în care sunt eu însumi dormind dincolo de cristalul gros de o palmă, urlând ca să nu mă trezesc, cu atât mai bine, voi avea enorma mulţumire de a te fi plictisit de moarte, o, prima mea mare dragoste.

Nici pe tine, pe care te-am întâlnit poate de 20 de ori în părţile cele mai diferite ale oraşului şi te-am privit de fiecare dată, o secundă, trecând fără să-ţi spun nici o vorbă (aceste rânduri se pot adresa oricărei tinere care a trecut odată, demult, prin ceaţă, în voaluri albe), pentru că tu nici nu ştii poate cum mă cheamă, n-ai ştiut, mineral suav, că, de fiecare dată când ne-am întâlnit, îţi dădusem întâlnire, că, deşi nu ştiam nici măcar unde stai, plecam de acasă cu certitudinea că am să te întâlnesc şi, într-adevăr, te găseam printre milioanele de oameni, totdeauna în altă parte, unde nu veneai probabil decât ca să te întâlnesc eu.

Certitudine eruptivă. Pe când o cunoaştere completă, eruptivă?

Mă gândesc la Breton, la profetism, la poemul său „Tournesol“. În profetism peisajul priveşte ochiul printr-o lunetă halucinantă întinsă până la ultima fibră. Spaţiul e luat în sens de timp. În certitudinea eruptivă, luneta e strânsă în ea însăşi până la dispariţie. Ochiul şi peisajul se contopesc în momentul chiar în care doresc să se privească, luneta nu mai are timp să se răsucească în aer şi să se întindă, ci pătrunde prin ochi, direct

în creier. Faptul se petrece cu o exactitate matematică. Având acelaşi mobil – dorinţa – şi tinzând către acelaşi ţel – satisfacerea ei –, certitudinea eruptivă, aducând rezolvarea imediată, în sensul cel mai strict al cuvântului, a dorinţei, diferă de profetism prin chiar acest sens de certitudine şi de imediatitate a fenomenului.

Adevărul e undeva în lunetă.

Printre aceste buchete pierdute pe care noaptea mi le aruncă la picioare, îmi caut umbra. Ceaţa deasă umple casele, străzile, oraşele. Aici am să găsesc agresivitatea şi melancolia unui cunoscut patinator care-şi vopseşte genele cu roşu de sânge, cum le-am visat pe ale mele cu câteva nopţi înainte.

Se aleargă cu o plasă de fluturi după frunzele pe care vântul ce-l avem pe buze le smulge arborilor celor mai puternici şi de pe acum s-au prins aceste frunze, cu ace, de ziduri, de pe acum se poate aştepta trecerea minunatei litiere pe sub felinarele aprinse din plin.

Fetiţa agilă pândeşte ca un şacal, după primul colţ, mâinile mele transparente, să le înghită odată cu voalurile de ceaţă. Are vreo importanţă dacă e oarbă, dacă e palidă, dacă e surdomută, dacă are părul de fum, dacă se îmbracă cu propria mea piele, dacă degetele ei pornesc înaintea mâinilor pipăind felinarele, desfăcând noaptea, sugrumând bufniţele, umplând cu misterul ei aceste străzi monotone? Uneori, cu gesturile cele mai sigure, prinde o pisică înnebunită de dragoste pe care o rupe în mii de bucăţi, alteori gura ei pe totdeauna lipită, această gură de copil pe care numai fardul prea gros o marchează, pune amprente vizibile pe gâturile moi ale oamenilor care mai rătăcesc încă pe străzi la ora ei.

Se vorbeşte despre existenţa unor oarecare lucruri foarte importante şi-mi place să pun între

aceste lucruri misterul ei care strigă mai tare decât orice privire. Am ajuns în acest loc, trebuie să-mi muşc limba ca să-mi simt sângele.

Minunata litieră trece, un sicriu de sticlă (teama de a nu sparge aceste geamuri fosforescente care ar putea-o răni) şi, înăuntru, iubita mea oarbă, surdomută, violent fardată.

Trebuie să-mi amintesc de papagali, de flori carnivore, de mâini aprinse, de moarte, de zebre, de insule, de case pustii, de ceaţă, de libertate, de vise, de acrobaţi, de şerpi, de vegetaţii înnebunitoare, de lupi, de Albinoşi, de corăbiile din centrul taifunului, de ecouri, de somnambuli, de mori bântuite de fantome, de fluvii, de falezele pe care sunt aruncaţi înecaţii, de toate femeile, de o singură femeie, de păianjeni, de noapte, de nu importă ce, să-mi amintesc repede, cât mai repede, ca să le fac să apară, dar nu-mi amintesc decât de dragoste.

Iubita mea schimbă necontenit forma, ea ameninţă să inunde cascadele care aleargă de jos în sus, ea surâde glontelui care vine înapoi în arma vânătorului, sângelui meu care face o tristă promenadă prin haine. E momentul să urlu, marele moment al dragostei, dar nu-mi găsesc ochii. E iubita mea care-i sparge în dinţi, aşezată exact sub steaua polară. Eu nu mă plâng, obişnuit cu asemenea ticuri. Noaptea nu se vorbeşte decât de dragoste, de libertate, mă zgârii. Ştie că spărgându-mi ochii se înfrumuseţează pentru revanşă. Va sucomba sub violenţa dorinţelor mele.

Dar acest patinator ne invită să-i gustăm pletele şi agila fetiţă, iubita mea oarbă-surdo-mută, se grăbeşte să-i ronţăie ţeasta. Ferocitate, dinte de lup, frumoasă ca o mănuşă pierdută, suficientă ca să umpli toate nopţile toate vieţile, ferocitate, mlaştină putredă, ferocitate, iubita mea cu sâni de cactus, cu degete de stilete, te aştept la capătul nopţii, mai liniştit, mai sigur, să te topesc sub căldura teribilă a dinţilor mei.

Din imprudenţă în imprudenţă câştig ceea ce credeam pe totdeauna pierdut. Ferocitate, fetiţa mea agilă, iubita mea oarbă, trebuie lăsat puţinul păr care creşte pe aceste patine, trebuie să ne gândim că se apropie iarna.

Apoi mă aplec peste balustrada în ruine, încep să număr stelele, să caut cutare sau cutare constelaţie, încercând cu o exasperantă răbdare să stabilesc legături şi dezastre. Era o magnifică noapte când te-am întâlnit plimbându-ţi câinele negru. Umerii tăi se ridicau spasmodic, picioarele lăsau urme în zăpadă. Făceam acest drum ca să merg exact pe urmele mele sau poate pentru altceva? Deasupra unei cunoscute prăpăstii ai încercat să te arunci, dar pantofii pe care ţi-i ţineam strânşi în mână ţi-au reţinut căderea. Zborul nostru e calm, cât se poate de calm, pe deasupra acestor ruine, pe deasupra acestei balustrade în flăcări, ferocitate, fetiţă agilă, ferocitate, pădure tristă.

1* Acuz semnul de întrebare de întreaga mitozitate a culturii moderne şi propun modificarea lui. Hidoasa împreunare seceră punct trebuia să dea, prin sterilitatea ei amplă, de gândit de la început. Accept o întrebare care e cel puţin coreografică ? ⸮ sau anatomică ? prin saltul punctului. O întrebare trebuie să aducă o altă întrebare şi alta şi alta, o mie de întrebări, miliarde de întrebări, întrebări incalculabile, trebuie să ne înnebunească declanşarea ameninţătoare a seriilor nesfârşite de întrebări iscate de o singură întrebare.

II

Sunt anumite colţuri de stradă, seara, în cartierele cele mai populate, pe care oamenii le străbat nu fără o groază secretă, nu fără un tremur care le paralizează zâmbetul de rechin numai pe un colţ al gurii, numai pe un dinte. E curios cum chiar în prada unei terori, insuficientă, e drept, dar teroare totuşi, se surâde, cu un surâs hidos, straniu. Nu e strălucitorul, minunatul surâs al frumoasei necunoscute care te invită să o urmezi, nu e politicosul surâs: „mai doriţi ceva?“ al vânzătorului care ţi-l oferă ca pe o primă, ca pe un cadou al firmei, nu e surâsul superior al idiotului, nici surâsul de satisfacţie, surâsul din neatenţie sau surâsul pe care ne-am obişnuit să-l numim *matern*, nu e surâsul prietenului care vrea să-ţi risipească gândurile negre de teama nu ştiu cărui dezastru imaginar, nici surâsul doctorului: „totul merge bine“, nu e surâsul oficial, nici surâsul deviză: „fruntea sus“. Surâs al terorii, surâs palid ca o hârtie, surâs ca un păun mort, ca o frunză peste muşchii agitaţi ai feţei, surâs ca o oglindă neclară, surâs ca o fereastră închisă pentru totdeauna şi care totuşi s-ar putea deschide spre o minunată grădină, surâs, corabie pe aceste ape negre, sinistru surâs al groazei, surâs din bravadă în faţa călăului, inconştient surâs ca un picior care mai doare după ce a fost tăiat, stranie schimonosire care precezi urletele cele mai sinistre, lacrimile cele mai abundente, surâs de cretă, surâs ca o fundă, surâs din fire de păr şi din sticlă colorată, surâs feroce al presimţirilor negre, despre tine vreau să vorbesc. Ne-am obişnuit printr-o serie de idioate raţionamente să înlocuim stările de tranziţie cu finalităţile, să ne spunem că, înainte de toate, noi suntem mai tari. Dar elementele îşi bat joc de noi

în acest joc al cărui *humour* (să fim înţeleşi, nu vorbesc de humor) nu ne scapă totuşi. Sunt oameni care ocolesc aceste întunecate colţuri de stradă din instinct, sunt cei mai simpli sau cei mai complicaţi dacă vreţi, dar uneori câte o pereche pe drumul fermecător al dragostei ajunge aici şi nu mai e timp să dea înapoi. Atunci mâinile se strâng, ochii clipesc des, buzele tremură şi aceşti oameni trec strâns înlănţuiţi, totdeauna zâmbind însă. Asta se numeşte curaj şi mai târziu, când orice pericol dispare, feţele devin livide. Despre aceste locuri blestemate nu se ştie nimic, niciodată nu s-a întâmplat nimic în îngustul lor spaţiu. Ele au întotdeauna un aspect din cele mai simple: un zid umed, aici oamenii, cei care nu îndrăznesc să se apropie măcar când noaptea e aproape, îşi satisfac uneori, ziua, nevoile lor imediate. Un afiş al unui cinematograf de cartier nu lipseşte niciodată. Uneori câteva cutii de conserve goale sau un pachet care nu va fi niciodată desfăcut, aruncat acolo nu se ştie de cine şi totdeauna un anunţ mare, cu litere stângace:

MURDARIA OPRITA

Câteodată acest spaţiu al groazei este împrejmuit de un fir, deseori rupt, de sârmă ghimpată, un fir ale cărui zvârcoliri amintesc subţirii şerpi veninoşi. Cunosc multe asemenea colţuri în fiecare oraş prin care am întârziat câteva zile. Sunt singurele locuri în care se poate vedea silueta spaimei fosforescente care face să se grăbească pasul, să se ivească o cută de îngrijorare pe fruntea cea mai netedă, care face convulsive, de o convulsivitate al cărei farmec numai cine a văzut-o în aceste locuri îşi poate da seama, mişcările cele mai sigure. De fiecare dată când drumul meu trece printr-un asemenea loc, nu pot să mă împiedic să mă gândesc la toată această literatură care mi-a făcut deliciile copilăriei, toate aceste romane în fascicule, „Rochia de dantelă a

Reginei“ sau „O noapte de Anul Nou la Hanul Roşu“ sau „Aparatul fotografic trădător“, toate aceste mici romane, pe a căror copertă un personaj îmbrăcat cu cea mai teribilă distincţie, de la pantofii de lac până la jobenul lucios, are totdeauna grijă să-şi înlocuiască faţa cu un semn de întrebare, ceea ce-i dă un aspect destul de curios, aceste mici broşuri populare, inundate de ceaţa mohorâtă a Londrei. Un arbore la marginea mlaştinilor nesfârşite, în ale cărui frunze se ascunde totdeauna acelaşi personaj cu ochii halucinaţi, în fund spre stânga se comite o crimă. Femeia superbă a cărei rochie aminteşte nu ştiu ce reclamă de corsaje, veche, extrem de veche, primeşte, cu plăcere s-ar părea, lovitura de cuţit care o va trimite în fundul acestei mlaştini negre. Altădată un turn cărămiziu, în ruină, prin lunetă se văd două schelete pe platforma lui. Aici s-au iubit doi oameni, s-a comis o crimă demult. Un om într-o colivie de mărimea unei camere ale cărei gratii le va rupe. E „profesorul Flax, fiorosul ucigaş“. Alături, în afara barelor, victima, totdeauna o femeie, doarme de aproximativ o săptămână. E lanterna roşie pusă alături, pe noptieră, acest minunat aparat care o împiedică să se trezească. De telefon e legată o maşină infernală. Totul e lăsat în grija celui mai pur hazard. Nu importă cine, o iubită, un prieten, o soră sau cineva care are minunatul capriciu al convorbirilor anonime la telefon cu numere găsite la întâmplare, al vocilor care conversează singure: „Ce păr aveţi? Negru? Ador părul negru“ sau: „Vă plictiseşte dacă vă telefonez? Eram singură“ (o, anonimă voce, n-au să mă plictisească niciodată mesajele tale, am să stau ore şi ore să le ascult), nu importă cine, va împlini legile acestui tulburător hazard, făcând să răsune soneria ca un semnal al morţii în această cameră. Câtă vreme am purtat în buzunar un mosorel cu o poză reprezentând o mână roşie pe un fond alb sub care scria un simplu cuvânt:

FLAX, cu convingerea că acest mosorel vine direct din arsenalul de travesti al profesorului, poate cu aţa lui profesorul şi-a cusut costumul de umbră pentru a-şi satisface gustul plimbărilor nocturne pe culoarele marilor hoteluri, lipit de perete sau apărând după o perdea de catifea ale cărei tremurături uşoare nu au fost luate în seamă de femeia (totdeauna de femeia) care-şi scoate preţiosul colier din sertar ca să se uite în oglindă. Aceste coperte amintesc până la cel mai mic amănunt minunatele colaje ale lui Max Ernst. Un demon e totdeauna în apropiere. Ajunge să închizi ochii sau să-i deschizi peste măsură şi toate personajele încep să se mişte ca nişte automate. Ceea ce regretăm întotdeauna este apariţia sterilului, îngrozitorului „geniu“ care goneşte demonul pe care-l vom căuta în alte şi alte broşuri, cu speranţa vană că până la sfârşit va menţine în culorile lui negre această fermecătoare noapte.

Miss TERRIA

Rivala, iubita lui Fantomas

Aici demonul rămâne. Cititorul n-are decât să nu citească ultima pagină a ultimului volum.

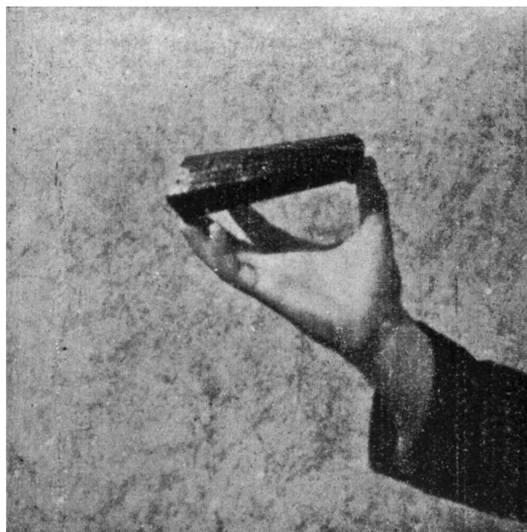
Utilitate, frumos, bun, valoare, la ce servesc astea? N-avem decât să dezbrăcăm obiectul de toate aceste uniforme cretinizante. Uneori mă surprind dându-i-le. Atunci obiectul apare schilodit, încătuşat. Puterea obiceiului, acest idiot obicei, care ne desfigurează. A cunoaşte obiectul nu înseamnă a-l îngloba într-unul sau altul din aceste raporturi. A-l cunoaşte înseamnă a-l elibera. Bineînţeles nu a-l izola, ci dimpotrivă, a-l scoate în egală măsură dintr-o izolare tot atât de ucigătoare ca şi anumite raporturi în care ne-am obişnuit să-l vedem, de a-l lăsa să se mişte liber într-o serie de alte raporturi în care luminozitatea lui nu are nimic

de suferit, raporturi în care obiectul intră firesc, liber, pentru a se izola într-un nou ciclu.

„Le discours, en effet, même lorsqu'il s'efforce d'évoquer dans notre esprit l'image réelle des objets, n'a pas pour but d'en donner la perception sensible, mais seulement d'en faire naître l'idée. Dès lors les traits particuliers, quoiqu'ils ne fassent que se succéder, sont saisis par l'esprit, qui sait de cette multiplicité se former une image unique...“

Este Hegel care vorbeşte şi mulţi poeţi ştiu asta, dovadă poemele lor. Este marele avantaj al poemului mister, al tabloului, al obiectului mister, al femeii mister, al atitudinii mister, al părului mister, al privirii mister, al sărutului mister, al somnului mister, al coridorului mister, al junglei mister, al plimbării mister, al decorului mister. Şi, când vorbesc de mister, nu mă gândesc la acel rebus care poate fi descifrat şi al cărui sens, în cele din urmă, e totdeauna acelaşi, pentru toată lumea, indiferent de dorinţa nebună a unuia ca roata să reprezinte amorul sau soarele întâlnirea. Când spun mister, mă gândesc la femeia care trece (totdeauna o femeie) îmbrăcată cu tot violetul crepusculului, cu un pas zvelt, femeia care muşcă asfaltul cu fiecare mişcare a pantofului de argint, care ţine mâna dreaptă în dreptul inimii în timp ce în stânga duce – lucru care n-o incomodează deloc, după câte se pare – un instrument de o utilitate superb de dubioasă, un cuţit de ghilotină poate, în tot cazul, ceva foarte tăios. Ce poate face ea cu acest obiect mister, această femeie mister? Ne putem întreba chiar unde se duce sub razele plăcute ale soarelui gata să apună. Iată utilitatea, dacă rămânem la obiect, dar o utilitate care vine din subiectivitatea noastră, fără a dăuna cu nimic acestei subiectivităţi sau obiectului. Pentru mine această femeie merge la o întâlnire de dragoste, pentru altul la o execuţie, pentru altul la o conspiraţie, pentru altul pur şi simplu la un

magazin de ascuţit, pentru ea însăşi nicăieri sau în nici o parte din toate aceste locuri, la o înmormântare poate. Femeia şi obiectul tăios fac un singur obiect, obiectul mister. Şi, dacă setea mea de cunoaştere o urmăreşte, ea va merge prin locurile cele mai întunecoase, cele mai bătute de vânturi, pe unde îmi place mie să merg, până ce, în cele din urmă, am să ştiu adevărul. Atunci obiectul mister va deveni obiectul *pur şi simplu acelaşi*, care va exercita asupra mea aceeaşi satisfacţie la fiecare întâlnire, dar căruia i-am găsit un sens după dorinţa mea. Personal, n-am nici un chef de asemenea descifrări, dar, dacă altcineva se va încăpăţâna să acosteze această femeie, îmi va spune – sunt sigur – cu totul altceva decât ce i-aş fi spus eu, dar va fi şi aceasta complect adevărat. Nu vreau să spun nici un moment că e imposibilă o cunoaştere obiectivă, dimpotrivă, ceea ce ţin să subliniez este egala forţă a dorinţei în această cursă nebună a cunoaşterii, este marele avantaj al obiectului mister, marea lui putere de nesatisfacţie satisfăcătoare, fertila lui insuficienţă. Cât despre obiectivitate, n-am de adăugat decât puţine cuvinte: ceea ce numim sete de cunoaştere ne aparţine. În tot acest timp am vrut să vorbesc de obiectul mister.

Pl. 3. …Un coşciug cât palma: *„Ştiu că înăuntru e un foetus putred“…*

Când spun mister, mă gândesc la anumite locuri delirant de pustii din pânzele lui Chirico, unde oricând se poate întâmpla orice, la orizonturile succesive ale lui Tanguy, la poemele lui Breton, la Lautréamont, la tot ce se poate colora cu un simplu cuvânt: negru, la tot ce se poate releva prin cuvântul minunat. Pentru acest mister iubesc imaginile, nu importă ce imagini, tulburătoarele şi deconcertantele imagini mister, care-ţi schimbă faţa universului. Cred că singura, arzătoarea sarcină a poeţilor este, în zilele noastre, descoperirea, crearea, multiplicarea la infinit, alimentarea dincolo de orice limite a acestui chinuitor mister.

Miss TERRIA

(Superba mea lectoare care-mi va sublinia cu un creion roşu toate judecăţile de valoare, de utilitate, de frumos din capitolul precedent şi va spune: omul acesta se contrazice teribil, lucru care-mi va face o enormă plăcere.)

Ceea ce îmi place în sentimentul misterului, pe care mă flatez a-l avea, este totdeauna această laşitate, această transparenţă atrăgătoare, în dosul căreia stelele îşi schimbă culoarea, monştrii forfotesc, lumea s-a schimbat complet. Şi cu toate acestea sunt contra oricărui fel de sentimentalism. Privesc misterul ca pe o posibilitate, ca pe un mijloc. El ştie, va şti totdeauna să se nege în profitul obiectivităţii, el va dispărea totdeauna la timpul oportun ca să nu mai incomodeze obiectul cu supla lui prezenţă, pentru a reapărea mai amplu, mai opac. Se va putea spune: această femeie e o femeie liberă, ea merge să facă dragoste şi cu aceasta se va crede că orice mister dispare. Dar va fi un altul, al femeii libere sau al dragostei, care va

persista. Cred că sesizez culorile misterului romantic. Ceea ce-i lipseşte este tocmai această tulburătoare cascadă de consecinţe a misterului modern. Mister pentru mister. Facem lucrurile pentru ele însele, aceste lucruri grijuliu separate. Artă pentru artă. Ei, şi? Ne putem culca.

Cu totul altul este aspectul misterului modern, al misterului obiectiv. Ştiu că deplasând o piatră tot fluviul se va dezlănţui cu o furie din ce în ce crescândă, ştiu că aceste câmpii vor fi inundate, că arborii abia de vor îndrăzni să-şi privească în ape noile dimensiuni, putem şti ce este un fluviu, avem un sens al timpului acestui fluviu, un timp dincolo de cronometrie, de o înfiorătoare exactitate. Putem şti ce este o piatră, dar ceea ce mă atrage este pasul acestui halucinant personaj care va deplasa piatra, misterul acestui pas. Nu ne mai ajunge un cavou sau un schelet pentru a ne înfiora. În faţa lor avem o irezistibilă nevoie de a râde. Fantomele se plimbă printre noi şi misterul ieşit din negarea misterului romantic este încă unul din lucrurile pe care *e vorba să avem curajul de a le privi în faţă.* Macabrul, pe care romanticii îl confundau cu misterul, şi-a schimbat aspectul. E el însuşi, dar e vorba de cadavre vii care nu se deosebesc cu nimic de noi, în afară poate de un particular miros de chiparoase şi de o delirantă nevoie de consecinţe. El refuză orice izolare dacă această izolare nu e făcută în scopul unei mai înlănţuitoare împerecheri. Cu atât mai bine dacă asta nu o să ne ducă la nimic.

Tulburătoarea apariţie a unei femei, în întregime albă, de la figura acoperită cu voalurile cele mai străvezii şi mai ceţoase până la mâinile lungi, până la rochia lungă şi albă, până la şuviţele subţiri de păr, desigur, albe, până la vocea tăcută, până la respiraţia de cretă pulverizată care pluteşte în jurul ei, îmi transformă din când în când odaia într-o minunată sală de recepţie, ale cărei coridoare

întunecoase se pierd dincolo, prin zidurile neprecise, prin perdele, prin oglindă, în noapte, ale cărei uşi şi trape secrete le ştiu la îndemână, sală în mijlocul căreia, culcat în pat, primesc cu o nemărginită ospitalitate vizita acestei fantome, mereu tăcută, mereu imobilă.

În lungile noastre convorbiri mute în care eu abia îndrăzneam să tulbur liniştea cu o întrebare şoptită, totdeauna fără răspuns, ea mă priveşte, sunt sigur, această oglindă a dorinţelor mele, ea mă priveşte din acelaşi loc, indiferentă la îndemnurile mele pline de cele mai nebuneşti speranţe de a-mi lăsa un mesaj, un fir de păr, o pată de cerneală, o fâşie de voal sau o amprentă a pantofului pe podea.

De fiecare dată mă încăpăţânez în aceeaşi atitudine de ospitalitate activă, de căutare exasperantă, în măsura în care certitudinea mea că într-o noapte voi reuşi să forţez apariţia acestei fantome sau a alteia, a acestui obiect sau a altuia, la simpla dorinţă, este tot mai amplă.

În zilele noastre faptul de a da fantomelor o anumită consistenţă, o anumită formă pulverizantă şi sinistră devine un din ce în ce mai ciudat obicei. Acelaşi ciudat obicei care alătură într-un meschin concert complexului de castrare al apariţiilor, demoralizanta, josnica încercare de a răpi obiectului – pentru a cărui reabilitare lupta teribilă se apropie de sfârşit sub semnul unei victorii totale – o calitate a lui, precisă, feroce şi primordială, demonialitatea lui. Ne mirăm când un cuţit, în afară de tăiatul obişnuit al pâinii sau al unui bifteck, are indelicateţea de a ne tăia o bucată din deget sau când o piatră ieşită din pavaj prin cine ştie ce minune se rătăceşte pe trotuar aşteptând victima, până ce domnul bătrân şi extrem de îngrijit îmbrăcat pe care l-am văzut cu propriii mei ochi făcându-şi obişnuita plimbare, pricepând dorinţa pietrei sau a lui de a pune o piedică zdravănă trecătorului neatent, o aşază pe margine, lângă rigolă, cu regretul secret că n-a trecut mai

târziu cu un ceas, când putea ajuta unui om să ia locul pietrei.

Ca şi acest domn bătrân, am fost izbit la un moment dat de siguranţa cu care unele obiecte, de categoria calapoadelor, de pildă, se grăbesc să intre în altele, realizând, pe lângă puţin interesanta umflare a formelor, o acţiune de succub, pe care ghetele o realizau la rândul lor aşezându-se pe forma exactă şi încăpătoare de pe scaunele văcsuitorilor. Raportul acesta dintre gheată şi calapod, dintre cuţit şi mână, dintre piatră şi trecătorul care a întârziat să vină e unul dintre raporturile cele mai misterioase şi mai adevărate totodată.

Într-adevăr, persistenţa halucinantă a agresivităţii obiectului, caracterul avid succub al mănuşilor, al pălăriilor, al scaunelor, al paharelor, vampirismul tocilelor, al aparatelor fotografice care sug imaginile, al sobelor, licantropismul vampiric al unei puşculiţe în formă de animal sau simplu al unui candelabru-bufniţă-şarpe, felinarele care ne sug umbra cu un vampirism calm, confortul asfixiant al plăpumilor grele care ne apasă pieptul ca cea mai pură succubă, jocul lucid al caselor care-şi închid porţile după noi, licantropismul funcţional al foarfecelor imense din faţa magazinelor de obiecte tăioase, cel subtil vampiric al foarfecelor de manichiură care scot sângele picătură cu picătură, mâinile înăbuşitoare ale unui guler tare, larvismul parazitar al batistelor sau al vapoarelor care se prind de ape ca cel mai pur vâsc, prezenţa degetelor la mâini, a coşurilor la case relevă cu o nemaipomenită abundenţă, cu o superbă tenacitate exemplificatoare acest aspect demonic al obiectului, sub a cărui lumină cel mai minim şi mai voit inocent raport capătă culorile vaste ale răului.

Obiectul îşi urlă demonialitatea şi această demonialitate nu va întârzia, sunt sigur, să apară,

în tot adevărul ei, odată cu crearea *obiectului efialtic*[1]*.

Obiectul efialtic îşi păstrează prestigiul feroce sintetic dat succubelor şi incubelor în parte de Boguet, Sprenger, Wier, Olaus Magnus, Remigius, Lancre, contra celui al lui Bodin sau al călugărului Sinistrari D'Ameno. Efialtism este demonialitatea hermafrodită convertibilă a spectrului şi a obiectului. Efialte este incubul lui Jeanne Harvillier, al celor 3 vrăjitoare arse de Paul Grillard, al Magdalenei de la Croix, al Gertrudei, ca şi al Hermionei, succuba lui Benoît Berne, preot-vampir.

În raportul nostru cu obiectul, efialtismul ne apare sub două aspecte diferenţiate de timpul şi, mai ales, de spaţiul agresivităţii obiectului: efialtism reţinut, efialtism exuberant. Din prima categorie: o carte care ne muşcă degetele sau ne injectează ochii, o fereastră fixă care priveşte o altă fereastră, o scrumieră imobilă, un coşciug, un nasture încheiat etc.

Aspectul exuberant al efialtismului este cel mai bine reprezentat în obiectele licantropice.

Cred că e inutil să mai spun că prin licantropie înţeleg metamorfoza în orice animal, nu numai în lup. Apariţia la Sabbat a Diavolului, urmată de exerciţii efialtice, care se face sub formă de ţap, broască, leu, şarpe, pisică, câine sau orice alt animal, rămâne o apariţie licantropică. Dacă Pierre Manor sau Ulrich au văzut oamenii schimbându-se în lupi, dacă Gilles Garnier a mâncat o fată sub această formă în via de la Chastenoy din ale cărei pulpe a dus şi acasă şi alta urmată de un copil mai apoi, dacă Pierre Bourgon şi Michel Verdun, care şi ei se împreunau cu mare plăcere cu lupoaicele, au devorat, ca lupi, împreună 4 fete şi separat câte două, Paracelsus vorbeşte despre transformarea oamenilor în animale, Olaus cel Mare vorbeşte de vrăjitorii din Pilapie, Narbonie, Fincladie, Angermanie care

schimbă oamenii în animale, vrăjitoarele din Vernon sau cele din preajma Strasbourgului au apărut ca pisici.

Lucru destul de important, în licantropism, efialtismul nu-şi pierde nici o secundă nota sa demoniac-sexuală. Bodin scrie că regele Caian – al doilea rege animal după Licaon, care a dat numele Licaoniei – se schimba în tot felul de animale şi căuta animale femele, „puis coucha avesques elles charnellement, en la mesme sort et manière que font les hommes avec les femmes hormis que la sémence estoit froid“.

(Această caracteristică de „sémence froide“ o găsim la toate efialtele. Sprenger scrie că a ars în 1485 un număr de vrăjitoare şi că toate aveau copulaţie cu diavolul, a cărui sămânţă era de asemenea rece. Demonologii sunt toţi de aceeaşi părere în ceea ce priveşte temperatura spermei. Nu văd nici un raport între ea şi obiectele licantropice, dimpotrivă, sunt ferm convins că unele dintre acestea, ca, de pildă, faimosul instrument de tortură „le Taureau d'Airain“, au o temperatură care poate satisface orice pretenţii în ceea ce priveşte numărul de calorii.)

Orice obiect a cărui formă aminteşte mai mult sau mai puţin de un animal este un obiect licantropic.

1* Prefer acest cuvânt, *efialte*, numele grec al incubelor şi succubelor, corespondentul *insultor*-ului latin, pentru sensul cuprinzător hermafrodit, pentru că acest caracter de hermafroditism, avansând în procesul dialectic al devenirii pe HE, potenţialitatea răului în magie, figurat prin cupa libaţiei din Tarot, Cteis, sau coloana Boaz din templul lui Solomon, socotită principiu de mişcare, face legătura dintre acest principiu însuşi şi lumină al cărei mit devine în acest sens echivalent mitului poluţiei nocturne, al coşmarului. Se ştie că în magie lumina, simbol al fecundităţii naturii în lumea sensibilă a încarnării în forme a gândirii, al devenirii eterne, e la rândul ei hermafrodită, prin dubla ei polaritate – curent

pozitiv sau de protecţie, curent negativ sau de absorbţie – care-i determină mişcarea şi forţează la un punct invariabil, riguros determinat, apariţia spectrelor. Mişcarea luminii, a Marelui Androgin, e o mişcare efialtică. Din această mişcare se naşte Hé, potenţialitatea răului.

Mă reîntorceam în seara aceea de noiembrie a anului trecut, cu cele două femei, de la unul din târgurile care apar vara ca nişte minunate ciuperci la periferiile oraşelor. Îmi plac teribil aceste târguri care te umplu de o melancolie neînţeleasă, care-ţi dau un aspect necunoscut a ceea ce se cheamă mulţime. E totdeauna în ele ceva neliniştitor. Am văzut un asemenea târg pe ploaie, seara. S-ar putea spune un loc blestemat, cutreierat de la un capăt la altul de toate duhurile. Am intrat – m-am furişat mi se pare mai potrivit – din stradă, cu senzaţia certă a unui cuţit între omoplaţi. Să fie vântul sau numai o glumă a vrăjitorului din ghereta de peste drum, care ţine în degetele lui toată fiinţa Universului? Privesc prin ploaia rece şi deasă la firmele luminate slab. Gulerul ridicat, pălăria trasă pe ochi. E o curioasă nevoie de a mă face de nerecunoscut, un transfigurant mimetism. Dacă am să mă întâlnesc pe mine însumi în aceste locuri, surpriza n-are să fie prea mare. Probabil am să mă privesc fix şi am să fac un gest misterios cu mâna, un gest pe care celălalt are să-l priceapă. Vom fi doi ca să admirăm aceste magnifice pânze.

De obicei dacă vreau să descriu un tablou e totdeauna aşa: o femeie, un arbore albastru, o lampă, în dreapta se deschide un culoar negru, undeva, aproape, e marea, nu se vede încă, dar i se aude zgomotul. Femeia caută ceva, o scoică, un obiect pierdut, poate o mănuşă, poate o scrisoare. Uit totdeauna culorile, toate afară poate de cele ale sunetelor. De data asta femeia nu se plimbă, dar marea tot se-aude, cu toate că suntem într-o cameră. În această cameră mai sunt două sicrie, din care unul e acoperit. Nu vom şti niciodată ce e înăuntru. Femeia e întinsă pe masă, s-ar zice că

doarme. În spatele ei un personaj, o mască de catifea neagră îi acoperă trăsăturile, nu i se văd decât ochii de un strălucitor negru, ochii despre care se spune că aruncă fulgere. E profesorul de hipnotism. Ţine în mâna dreaptă cu o eleganţă care merge minunat cu costumul lui negru un fierăstrău. Uneori acest personaj n-are cap sau poartă o mantie violetă, dar nimeni nu se miră. Aici bariera dintre real şi ireal e definitiv compromisă. Plutim în aer cum am sta pe un scaun.

Profesorul de hipnotism are o ocupaţie care, judecând după zâmbetul care i se ghiceşte pe sub mască, e destul de plăcută: taie femeia cu fierăstrăul exact în două. Sunt în jurul lui câteva personaje, domni foarte serioşi, cu mustăţile lungi, cu priviri severe, femei îmbrăcate după moda din 1901, copii foarte atenţi, şi nimeni nu se gândeşte să-l oprească, pentru că toată lumea ştie că la sfârşit va pune cele două jumătăţi de femeie în sicriul descoperit şi femeia va reapărea apoi, întreagă, să facă cheta. Ea va purta aceeaşi rochie albă pe a cărei trenă nu se va vedea nici o picătură de sânge, cel mult două-trei firişoare de rumeguş. Acest om faimos poate realiza multe alte tururi de forţă, dar e plictisit. În cele din urmă va cere o ţigară, pe care o va fuma cu o poftă potolită, ţinând-o într-un anumit mod, cu trei degete.

E aici şi femeia păianjen pe care am întâlnit-o de atâtea ori noaptea, în plimbările noastre singuratice. Minunatul ei cap, acoperit de şuviţe blonde, ochii de o nemărginită tristeţe, aceste opt braţe în care abia aştepţi să te culci. O, superbă femeie păianjen, a cărei gură aminteşte de frunzele subţiri de mătrăgună, ai cărei obraji au culoarea orbitoare a deşerturilor de la poli – exploratorul e undeva, scrie pe gheaţă o ultimă dorinţă, un nume pe care zăpada îl va acoperi în curând –, în ale cărei gene puii tăi, oameni cu cap de păianjen, minusculi, îşi fac cuibul, voi veni într-o seară ca asta, pe ploaie, să-ţi spun o poveste care te va face

să mori de râs. Va fi povestea unui om care te-a întâlnit odată, la răspântie, şi a povestit după asta ani şi ani despre supleţea braţelor tale. Tu mă vei mângâia cu degetele tale lungi, catifelate şi îmi vei spune poate la rândul tău o poveste. Cu asta vom fi chit şi, dacă nu voi muri de plăcere, voi reveni, având de fiecare dată grijă să-mi deschei haina în dreptul inimii ca să las loc dinţilor tăi feroce.

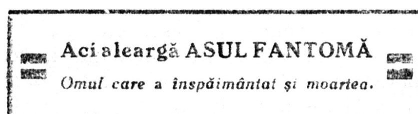
Pentru asta fac în fiecare seară exerciţii de pierdere a memoriei, o, femeie păianjen, de pierdere a respiraţiei, de pierdere a raţiunii. Aici, în faţa ta, nu doar un singur om s-a ucis fiindcă nu te putea uita. Se spune de obicei: *a murit de dorinţă*, dar, dacă se cheamă moarte această tulburătoare nevoie de a te privi într-o oglindă ale cărei cioburi reuşesc să strângă toate fulgerele atmosferei, toţi sânii femeilor care dorm, toate frunzele acestui arbore care nu conteneşte să se clatine, voi veni de fiecare dată cu aceeaşi revendicare, îţi voi cere de fiecare dată acelaşi lucru: *fă-mă să mor de dorinţă.* E sigur că vei recunoaşte în acest masochism amplu toată dorinţa mea de a mă distruge, toată dorinţa mea de a distruge. Tu nu te înşeli în ceea ce priveşte cuvintele, tu, a cărei constructivitate particulară, constructivitatea braţelor tale, ţese pânza fină, atât de potrivită pentru ştreanguri, în care oamenii se aruncă cu ochii închişi. M-am plictisit de cuvinte, femeie păianjen. Constructivitate, distrugere, puţin îmi pasă. Mă gândesc la acea acţiune care te face să urli, la plimbarea cu ochii legaţi pe marginea prăpastiei, la chinul de a nu găsi această prăpastie salvatoare. Avem de ce să murim de dorinţă.

Pl. 4. Minunatele colaje ale lui Max Ernst

Nu am să-ţi dau decât puţin sânge, de a cărui culoare mă îndoiesc. Uneori e roşu, când din nebăgare de seamă îmi tai un deget sau mă zgârii cu un pieptene. Dar câteodată, te asigur, acest sânge e complet negru, de negrul cel mai compact, cel mai întunecat care se poate imagina. E sângele viselor mele, care i-au împrumutat culoarea. Putem adormi. Începem totdeauna prin a ne uita, din cauza teribilei noastre prezenţe.

E o vizitatoare care speră să ne înfricoşeze cu privirea ei lucidă? E moartea însăşi? Nu vom şti niciodată. Şi ceea ce ne măreşte confuzionismul e acest anunţ:

Aci aleargă ASUL FANTOMĂ

Omul care a inspăimântat şi moartea.

Vedem alergând această Fantomă, dar palida vizitatoare, ale cărei aripi negre se mişcă mai uşor decât nişte pleoape, nu lasă să se vadă nici o urmă de teamă pe trăsăturile neclintitului ei craniu. Nu vom şti niciodată că la această cursă nebună ea a

plătit un bilet pentru locul cel mai înalt, locul îmbrăcat în dantele, din care priveşte. Ne putem înşela. Nici nu surâde măcar. Spectacolul e cu toate acestea destul de ameţitor. Aici nu mai există gravitate sau, dacă credem că e, asta e din cauza cuvintelor. Dar nimeni nu mişcă, în afară de aripile transparente ale vizitatoarei misterioase. Domnii aceştia sunt aceiaşi, uşor de recunoscut după mustăţile lor lungi pe care le răsucesc fără întrerupere, după privirile lor severe. Femeile au schimbat toaletele, rochiile scurte lasă să se vadă picioarele de var, ceea ce persistă pe feţele galbene ale copiilor este atenţia, nemărginita atenţie cu care privesc, şi o copleşitoare imobilitate care stăpâneşte tot, în afară de aripile negre din loja de dantele.

La sfârşitul spectacolului sau chiar în timpul lui, dacă palida vizitatoare îşi va întoarce ochii spre noi, vom începe o idilă, cea mai curioasă idilă. Omul Fantomă va dispărea, numai zgomotul tălpilor lui va izbi ritmic, multă vreme încă, peretele înalt. Se aplaudă, dar nu mai auzim nimic. Ochii ne-au rămas lipiţi – s-ar zice o bucată de fier pe un magnet – de ochii incolori ai femeii cu aripi. La ieşire vom continua plimbarea noastră împreună, ţinându-ne de braţ. Ce carne tare, credeam că oasele numai pot fi atât de tari. Dar ce importă? Ne privim. Palidă vizitatoare, opreşte o clipă aripile tale de orhidee negre şi de ceară. Din timp în timp îmi place să mă scutur de propria mea prezenţă ca un câine ud de apă. Mai sunt încă pânze pe care-mi place să le privesc pentru această *imagine unică.* Nu-mi spune nimic de succesivitate. Am încetat să mă gândesc numai. Ai alături un om care nu ştie – ca şi tine de altfel – dacă visează sau nu. Ceea ce-l împiedică să ştie asta este un trecut dubios. A crezut că e treaz şi s-a înşelat. A crezut că visează şi se înşela. El doreşte – printre altele – să se plimbe, să privească alături de tine, braţ la braţ, os la os, aceste minunate

pânze. S-ar putea aranja o corabie cu ele, o corabie fantomă. Iată, aceasta din dreapta a servit cu siguranţă drept pânză principală pe catargul unui vas de piraţi. Vorbeşte-mi de imaginea unică. Cunoşti mitul acestui pirat? Nu se vede mare lucru, dar suficient ca să înţelegem tot. S-a adus un scaun de piele, un scaun care a stat nenumăraţi ani într-o bibliotecă umedă, fără ca să-l atingă nici cea mai mică rază de soare. Aici, pe malul mării acesteia ignorate de geografii, scaunul mai păstrează încă amprentele spatelui îngust care s-a frecat de rezemătoarea lui în nesfârşitele ore de lectură sterilă. Cel care se odihneşte acum pe pielea lui tandră e un tânăr bronzat de vânturile marine. Aurul este îngrămădit la picioarele lui, împreună cu obiectele cele mai diferite: o maşină de călcat electrică, o cupă, o foarfecă, coliere, câteva cărţi, o lupă, o pereche de bretele. El are un fes pe cap, dar nu trebuie să ne înşelăm. Nu se ştie dacă e un turc, ceea ce ştim sigur e că acest om e şeful piraţilor cu privirea feroce. El nu priveşte bogăţiile care-i stau la picioare, îngrămădite pe nisip, ochii lui caută cu o expresie de cruzime un tânăr blond. Hainele acestuia, albastre ca marea, ne spun cine e: e pasagerul corăbiei jefuite. A făcut o frumoasă călătorie împreună cu cele două femei goale, legate în lanţuri, îngenuncheate în dreapta şefului piraţilor cu privirea feroce. Cerul era limpede, brizele uşoare, suficiente ca să umfle pânzele, mişcau cârlionţii femeilor. Din când în când tânărul acesta ochea din zbor o pasăre care îndrăznise să se aventureze până în larguri. Se vorbea politicos, politicos, şi el ochea numai ca să-şi arate priceperea. Din când în când una dintre femei spunea: *„Ce minunată călătorie! Cerul acesta albastru! Într-adevăr, Edmond, mă mai iubeşti?“.* Cealaltă femeie, mai blondă, mai tristă, ofta sau spunea o banalitate oarecare. Edmond ochea din nou păsările prea îndrăzneţe şi asta numai ca să-şi arate priceperea. Câteodată, în

amurg, ochii lui mergeau de la o femeie la alta. Se vorbea politicos, politicos, abia dacă se vorbea. Edmond ochea din nou o pasăre îndrăzneaţă. *„Edmond, adu-mi, te rog, voalul. Brizele acestea fermecătoare sunt destul de primejdioase.“* Edmond lăsa puşca. El aducea voalul. Dar aceasta e altă poveste. El nu uită niciodată să fie politicos. Drept, în picioare, ţinut de câţiva piraţi cu privirea feroce, braţul lui se îndreaptă spre cer, ochii lui spre tânărul turc. Nu i se aud cuvintele, dar le cunoaştem: *„veţi simţi în curând răzbunarea mea“* sau *„ignobila D-voastră purtare faţă de aceste nobile femei lipsite de apărare o voi pedepsi curând“* sau *„cerul mă va răzbuna“*. Acestea spuse politicos, politicos. De aici înainte tânărul turc va scoate un pistol şi creierii lui Edmond vor zbura ca nişte păsări prea îndrăzneţe, spre larguri. Aceasta va fi tot din politicoasa lui răzbunare. Femeile vor face dragoste cu piraţii. Altă dată una dintre ele, cea blondă, va intra în apă şi îşi va înţepeni mâinile în recife. Peste puţin, valurile o vor arunca la ţărm. *„Tânărul meu soţ şi stăpân“* – va spune cealaltă femeie – *„aceasta a fost sora mea. Deşi era tristă, o apreciam pentru înţelepciunea ei. Vreau să i se sape o groapă şi să i se sculpteze numele pe o cruce“*. Tânărul turc va surâde – mai puţin feroce, e drept. El a început să se deprindă cu politeţea. Dar piraţii nu cunosc anumite obiecte. Ei vor face o groapă în nisip şi vor pune femeia blondă înăuntru. Deasupra o flintă nedescărcată de care vor agăţa pletele ei blonde, ca să se ştie că acolo e o femeie. După asta vor privi admirabila lor operă şi vor încerca pentru prima dată să surâdă politicos, politicos. Şi aşa mai departe. Am putea privi tot, până la întoarcerea lui Edmond cu altă corabie pe care piraţii o vor arde râzând, dar e un cântec care ne atrage, un cântec care-mi aminteşte de aripile tale transparente, scumpa mea tovarăşă de plimbare. E vorba de moarte? Ne înşelăm adesea. Acest tânăr întins pe

canapea, cu toga înfăşurându-i trupul subţire, nu cred că e mort, cred că doarme, cu toate că din gură îi iese un fir subţire de sânge care se prelinge în jos, de-a lungul gâtului, de-a lungul mâinii. De asemenea femeia întinsă deasupra lui, cu fruntea atingându-i fruntea, cu genele atingându-i genele, cu gura atingându-i gura, cu bărbia atingându-i bărbia, cu degetele picioarelor atingându-i degetele picioarelor. Ceilalţi se înşală. Li s-au adus frunze de palmier, flori de chiparos, toţi se căznesc să fie trişti. Sunt şi doi cântăreţi cu lirele lor. Alături e o masă încărcată de băuturi, de fructe. Aici e cu totul altfel decât în povestea piraţilor. Acest om încearcă o nouă metodă de a visa. I se cântă din liră. El vorbeşte cu ajutorul şuviţelor de sânge care-i ies din gură, din când în când. Femeia e aşezată atât de aproape ca să nu piardă nimic din mesajele lui. Ea cunoaşte perfect caligrafia onirică. Omul transmite: „Să se cânte mai încet“ – sau – „mai puţină lumină“. Femeia repetă cu voce înceată şi lucrurile se îndeplinesc întocmai. Dar uneori el spune fraze pe care nimeni nu le înţelege. Vorbeşte de oglinzi, de meduze, de crepuscule. Atunci femeia tace ea însăşi şi ascultă. Cântăreţii din liră abia de ciupesc coardele. Şi ceilalţi, cei cu frunze de palmier sau cu flori de chiparoase, cred pentru asta că e mort sau că delirează.

Dar, într-adevăr, poate fi altceva. Ce rost are această cupă aşezată în mijlocul mesei dacă nu să adăpostească în pântecele ei otrava? Femeia era geloasă. I se spunea adesea: Acest tânăr e prea frumos pentru ca să te iubească. Priveşte numai rictusul care-i dă neobişnuitul farmec cu care te-a sedus. E într-adevăr prea frumos acest tânăr.

Uneori seara:

— „Iubitul mea, am găsit o perlă pe aceste frunze. E o perlă cum n-am mai văzut. Culoarea te face să te gândeşti la căldură. Ne amintim prea mult anumite lucruri şi cu asta pierdem spectacolul

măreţ al mareelor. Nu vreau să mă gândesc la asta şi la gustul ciudat al coşmarurilor."

— „Dar, iubita mea, să mai stăm aici. Nu auzi paşii uşori ai nopţii? Revăd ora când te-am sărutat pentru prima oară. De atunci nici nu îndrăznesc să visez de frica de a nu şterge ceva din această amintire." Femeia îşi spune: „Într-adevăr acest om nu mă mai iubeşte. Se gândeşte prea mult la trecut. De altfel e prea frumos ca să mă poată iubi". Se aranjează un festin. I se dă otravă. De aici femeia aşteaptă cu gura pe gura lui să audă ultimul cuvânt. Ea speră totuşi ca acest cuvânt să fie numele ei.

Sau nu, nu e vorba de dragoste sau e vorba de celălalt aspect al ei, de ură. Acest om e duşmanul ei cel mai teribil. Ea îl urăşte pentru că a pus să i se ucidă copiii sau pentru că a călcat din nebăgare de seamă pe o floare căzută din părul ei. Tot acest lux e o cursă. Ea spune ceva acestui muribund, ceva care-i face moartea mai groaznică. Dar ajunge. Fiecare gest, fiecare şoaptă, fiecare tresărire, fiecare umbră a acestui joc al vieţii şi al morţii, al iubirii şi al urii, al visului şi al veghei are în el destul diabolism. Să vopsim cu var alb aceste pânze pe care le iubesc atât. Îmi e suficient să fii cu mine, chiar dacă numele tău este Moartea, chiar dacă mă iubeşti, palidă vizitatoare. Vorbeşte-mi de imaginea unică. Îţi voi vorbi de puterea răului.

Să trecem. Leii adormiţi îşi fac digestia. Ei au mâncat pe toţi aceia care au vrut să le fotografieze salturile graţioase şi cu toate astea nu sunt mulţumiţi. E din cauza gratiilor, această invenţie cu care omul se laudă atât. Dacă ne-am aşeza aici? Vom fi la timp ca să-i vedem mâncând aceste bare ca pe nişte simple batoane de chocolată. Aceasta îmi aminteşte de taurul pe care l-am văzut pe o altă pânză. Avea legată în spate o femeie, dar s-a plictisit. Gladiatorul a scos-o cu uşurinţă. Morala? Mă gândesc la altceva. Acest altceva este totala mea lipsă de premeditare.

Deschidem o uşă ca pe un nasture. Mâna aceasta puternică nu ezită. Dincolo, ne aşteaptă surpriza, minunată fructă a misterului. Închidem ochii, dar ea persistă. Am văzut oameni care sunt capabili, cu un pahar în mână, cu întunericul cel mai compact pe ochii albaştri sau verzi, negri sau căprui, să compună frazele, literă cu literă, pe o masă în faţa căreia se aşază pentru prima dată. Spun suficient de multe minciuni ca să-mi dau seama de ceea ce poate fi adevărul. Cu atât mai bine dacă această femeie a spus despre mine: un fenomen epocal cu dinamită. Puţin cam pompos, dar merge, suficient ca să înţeleg că mă iubeşti. De altfel sunt destul de orgolios ca să o las să spună în ceea ce mă priveşte lucrurile cele mai îngrozitoare. Mă iubea pentru superbul meu obicei de a mă certa cu toată lumea? Puţin importă. Dacă întrebam ce este masa, ar fi răspuns invariabil: un fenomen epocal cu dinamită. Această femeie, după cum am spus, se gândea la mine. (Aici ar fi loc pentru una din întrebările care-mi plac atât, întrebări care dărâmă cu o singură mişcare a degetului tot ce am spus până acum: dacă această femeie, vorbind de mine, se gândea la masă? E cel puţin posibil.)

Să fim lăsaţi, o dată pentru totdeauna, în pace cu spiritele. Dacă din întâmplare capul meu ar înflori într-o zi, l-aş acuza pentru asta pe el.

Am văzut fotografii cu fantome, cunosc fiecare trăsătură a feţei lui Katie King, fantoma fotografiată de Crookes. Dacă am s-o întâlnesc pe stradă, cu siguranţă am să-i întorc spatele pentru simplul motiv că nu mă interesează nici cât negru sub unghie. E o frumoasă laşitate, aceasta de a ne descărca de viziunile noastre, de visele noastre, de delirurile noastre, care ne-ar tulbura obişnuita viziune a lucrurilor. Am reuşit în fine să înţelegem ceva din toate aceste neguri, dar ne sperie un pas mai departe. Toate viziunile, toate visele, toate delirurile, propriul nostru diabolism, propria noastră magie le lepădăm, acuzăm persoane

neresponsabile prin inexistenţa lor şi revenim la ele. Nu e capul meu acela care înfloreşte deşi îmi seamănă, e capul defunctului meu mare strămoş. Urăsc asta, nu pentru că e laşitate, ci pentru că e cretinizant. Să se termine odată cu aceste sinistre maşini de făcut capete plate. Am chef să scriu despre ploaie.

O, magnifice ploi care din timp în timp îmi sărutaţi pletele cu sărutul negru al norilor, subtile perdele pe care dorim să le dăm la o parte pentru a vedea ce se ascunde în dosul vostru, ploi repezi de vară şi mai ales ploi sumbre de toamnă, ploi de pietre, ploi de stele, ploi de cenuşă şi de sânge, ploi de broaşte şi de lipitori, ploi blestemate, ploi fermecătoare, renunţ la voi pentru această minunată ploaie măruntă, interminabilă, care-mi pune în sânge cu fiecare picătură un fior, această ploaie ca o iubită mohorâtă, ca o mână tremurătoare, o mână care mângâie în treacăt zidurile, porţile. Voi merge la infinit prin ploaia măruntă care-mi îmbracă corpul cu o cataplasmă de răcoare, nu mă voi opri decât ca să aud din când în când vuietul mării, vuietul acestei enorme picături de ploaie într-o scoică, mă voi odihni doar pe aceste stânci care-mi aşteaptă venirea ca pe un naufragiu. Indiferent la chemările de sirenă ale acoperişurilor, voi merge înainte. Mă voi culca în braţele voastre, mă voi legăna la vânturile voastre, ploi fragile, ploi de gheaţă topită. Nimic nu va putea opri grozava mea hotărâre de a merge, de a merge întruna până la celălalt capăt al vostru, unde începe noaptea. Aici voi respira adânc pentru ca pasul meu să fie mai ager, pieptul meu mai sigur în călătoria nocturnă care începe. Eu nu mă înşel, eu ştiu tot ce am în piept, de la cea mai neînsemnată rotiţă, de la cea mai minusculă pasăre care abia aşteaptă să-şi ia zborul în întunericul care vă continuă, vă copleşeşte, ploi de miosotis.

Dar cine îmi îngreuiază braţul cu respiraţia ei la fel de adâncă, la fel de gravă? Eşti tu, palidă tovarăşă de plimbare în acest târg pustiu? Te uitasem complet, cum uiţi o prezenţă prea evidentă, cum uiţi buchetul de crini care te-a adormit pentru totdeauna în camera cu toate perdelele trase. Poate tu eşti ploaia, cu toate că-ţi văd lenjeria roz, cămaşa de dantelă, zâmbetul galeş. Aripile tale sunt tot transparente, degetele îţi sunt mai subţiri, ghearele mai ascuţite. Dacă aş face dragoste cu tine? Am iubit odată o cană cu apă, buzele mele însetate numai de sărutări s-au plimbat nu de puţine ori pe luciul primitor al acestei ape şi te asigur că a fost îndeajuns de plăcut. În acele timpuri înduioşătoarea mea naivitate mă făcea să găsesc la asta un nume, să cred că nu e iubire. Dar m-am schimbat îndeajuns pentru a te putea privi cu tot extazul pe care aceasta e capabilă să-l dea. Cunosc toată gama simulacrelor, aş putea să cânt pe ea ca pe un clavir. Ceea ce mă împiedică, palidă vizitatoare, este, desigur, o doză de sentimentalism idiot pe care obişnuiesc s-o numesc seriozitate, însăşi pronunţarea acestui cuvânt mă dezgustă. Şi din pesimism, am să râd cu râsul cel mai nebun, până la moarte, de acest guler tare pe care mi-l pun din când în când ca să-mi scot în evident mustaţa.

Într-un târg ca acesta, pe o ploaie ca aceasta, se poate întâmpla orice, te poţi întâlni cu oricine în afară de cei pe care îi aştepţi. Şi cu siguranţă nu eşti tu, palidă vizitatoare, aceea pe care o aştept. Cum îţi spuneam, caut o fantomă şi ghicesc după surâsul tău că nu eşti tu aceea, pentru că ea ştie, trebuie să ştie că urăsc atât de mult ceea ce oamenii m-au deprins să numesc seriozitate, încât nu va îndrăzni niciodată să surâdă.

Sunt acolo pentru a refuza cu o lăudabilă încăpăţânare orice tentativă, orice compromis, orice gând care nu e o aventură capabilă să ducă la

punctul în care viaţa şi moartea se întâlnesc, se confundă sau să apropie cu un pas acest punct pe care îl numim în mod obişnuit iubire. Sunt acolo pentru a mă înfiora numai gândul unei prietenii – cuvântul *prietenie* însuşi mă enervează pentru culorile lui de un insuportabil roz – în alt scop decât al plimbării pe acest drum. Aceste interminabile plimbări, aceste cascade de gânduri după care uneori am impresia că alerg, toate aceste vise în care pun atâta încredere, toate preferinţele pentru cutare obiect, pentru cutare atitudine, pentru cutare culoare îşi au toate necesitatea lor pe care o simt din ce în ce mai imperioasă, din ce în ce mai feroce. Ceea ce mă dezgustă mai mult sunt geniile în haine de catifea ale căror cele mai neînsemnate gesturi fac proba unei totale lipse de dialectică. Nu sunt un indiferent, am marea calitate de a mă înfuria, destul de des, de altfel. Mi-e suficientă pentru asta o simplă tresărire a pleoapei. Ceea ce caut e o fantomă, dar despre asta s-ar putea spune încă o mie de lucruri.

Ne permitem luxul de a ne schimba ochii cu o uşurinţă prea mare. S-ar zice că toate buzunarele ne sunt pline de ochi. Într-o zi întâlnim un arbore gigantic, care-şi mişcă vârful pentru a se legăna numai. Acest arbore ar putea să stea neclintit în faţa celor mai teribile furtuni, fără a fi la rândul lui un indiferent. Privim: aici ar fi bine de dormit. Se visează lucruri frumoase la umbra arborilor gigantici. Sau ar fi bine de făcut dragoste. Lumina asta mă supără. Îmi schimb ochii. Cred că, tăiat frumos în linii paralele, ar da un excelent catarg de corabie. Nu vă miraţi dacă acum am ochii albaştri. Măsor cu cât ar fi depărtate picioarele mele de pământ dacă aş face un leagăn în el sau dacă m-aş spânzura, de pildă. Aceştia sunt ochii mei tehnici, gradaţi după ultimele indicaţii al serviciului de măsuri şi greutăţi. Schimb iar, la infinit.

Ceea ce persistă este dorinţa secretă, regretul, am putea spune, de a nu putea fi ca acest arbore. S-

ar putea face totuşi din el multe lucruri. Nenumărate sicrie, să ajungă un an sau doi. Am uitat să spun diferenţa dintre un vizionar şi un voyeur, această diferenţă care-i apropie, care-i unifică.

Dar puţin importă arborii, cei mai gigantici chiar. Pot fi tăiaţi pur şi simplu, fără nici un motiv în afară dorinţei noastre de a ne împietri muşchii. Aceasta se cheamă rezistenţă, a arborelui, nu a ochilor, nici chiar a muşchilor.

Nu mă gândesc la atotputernicia lumii exterioare. Acest regret de a nu putea fi – această dorinţă de a fi – este de o putere egală cu arborele, restabileşte echilibrul. Dar are un prost obicei, de a rămâne de cele mai multe ori secretă. De aici măreţia ameţitoare a arborilor gigantici. Cred că e timpul să dispară orice secret. Cele mai puternice lacăte se deschid cu o uimitoare uşurinţă, de cum cunoaştem cuvântul magic. Şi nu e nici măcar un cuvânt magic. Ne-am ascuns destul imbecilitatea după secrete. Nu-mi place acest cuvânt, e de o sterilitate cu adevărat hidoasă. Deschidem ca să găsim o scrisoare sau o batistă sau un colier şi nu găsim niciodată altceva. Surpriza e în mister, nu în secret, pentru asta iubesc misterul. Toate socotelile făcute sunt de partea dorinţei, dar fără rezerve. De partea dorinţei care e ca un arbore, de partea tuturor dorinţelor. E pentru că vor şti să găsească totdeauna acest arbore al necesităţii, cu care să se confunde ca să dispară şi ele, şi arborele. Aceasta nu va fi sfârşitul, aceasta le va da o mai mare forţă în faţa furtunilor. Se vor nega în furtuni ca să devină furtuni şi din nou arbori, la infinit. Va trebui să le privim în legătură cu apele, cu aerul, cu focul, cu pământul. Nu se vor separa niciodată. Va trebui să le privim cu buzunarele golite, cu orbitele din care ne-am scuipat ochii, goale. E marele avantaj al orbilor în ceea ce priveşte culoarea misterioasă a luminii. Se mai spune de asemenea că orbii nu văd. Se confundă prea mult această

formă cu realitatea. Nu vorbesc de miopi, vorbesc de orbii totali, de cei care citesc cu degetele – şi nu pentru frumuseţea imaginii. Ceea ce mă face să râd aici este gândul care s-ar putea naşte despre o lumină interioară, despre o cunoaştere bazată numai pe cunoaşterea acestui interior. Mi s-a spus adesea că sunt om. Din păcate, sunt plin până peste plete de această calitate de a fi om. Pentru asta mă interesează arborii. Dacă sunt contra ochilor (de altfel am mai auzit fraza asta) este şi pentru că se dă o luminozitate precisă şi fermă materiei care se cheamă lumină, în special o anumită simbolică extrem de supărătoare care împiedică să se vadă clar. Îmi plac oamenii de ştiinţă, aceşti *bonhommes* care, cu un metru în mână, măsoară cele mai imposibile lucruri, ca viteza luminii, de pildă. Ador acest lucru, eu, care nu voi şti să-mi iau măsura pantofilor măcar.

Nu sunt contra nici unei experienţe, dimpotrivă, ştiu că ceea ce importă în fiecare este acest: *cum să iau ceea ce se cheamă realitate.* Dar nu mă mărginesc la asta. Ceea ce văd în lumină este noaptea. Cred că e inutil să adaug că îmi place să văd această noapte dincolo de orice simbolică obscurantistă.

Ceea ce m-a oprit de data asta în faţa vitrinei unei librării era un tampon de sugativă, un simplu tampon, pe care, cu litere extrem de vizibile, era scris un singur cuvânt:

VAMPIR

Să nu se aştepte de la mine să văd lumea pe dos. Capul spre nori sau spre pământ păstrează toate atributele lui. Copil, priveam printre picioare cerul şi aveam impresia că sub mine nu mai e nimic sau cel mult neantul. Din timp în timp repet acest joc pentru simpla mea plăcere. Dar n-am crezut niciodată, nici când pantalonii nu-mi treceau de genunchi, că cerul e sus şi pământul e

jos. Mă împiedica să cred aceasta faptul că din când în când mergeam în mâini. Ceea ce mă atrăgea în acest joc era de asemenea o întrebare pe care îmi plăcea să o pun: *unde e sus?* Deruta întotdeauna pentru că sus se numea partea în care de obicei îmi ţineam capul. De data asta era capul meu în jos? Mulţumesc. Am luat abia după câţiva ani de şcoală obiceiul bătrânilor bibliotecari. Mi-e frică să nu fiu crezut mai inteligent decât sunt, pentru că văd *greşelile* acestui raţionament cu capul în sus. Dar ceea ce nu ştiu dacă se vede *tot* atât de clar este superbul diabolism al raţionamentelor: abrutizează şi asta le dă o suficient de atrăgătoare culoare neagră.

E acest diabolism în care-mi puneam toate speranţele, toate gândurile, toate visele în timpul plimbării prin târgul de care vorbeam. În ziua aceea nu plouase deloc şi împreună cu cele două femei mă întorceam spre casă. Vorbeam probabil sau tăceam, nu-mi amintesc. Seara se cobora calmă, prea calmă. Mergeam prin faţa unei grădini cu un ceasornic pentru uzul trecătorilor. *Acest ceasornic nu uita niciodată să meargă* (am subliniat această propoziţie). Toată lumea credea că e târziu, toată lumea se ducea spre casă. Am trecut, cred, şi pe lângă un liceu. Mă amuzam să ascult cuvintele spuse în grabă de cei care mergeau înainte sau înapoi. S-ar putea face astfel un poem. Cele două femei erau frumoase, dar nu ne reveniserăm încă după viziunea nebună a unor dansatori care-şi învârtiseră picioarele ore şi ore în faţa noastră pe o scenă mizeră. Probabil dansează şi acum, după luni şi luni, întruna, fără nici o secundă de oprire.

Înaintea vitrinei unei librării m-am oprit. Era tamponul-Vampir, pe care l-am luat imediat, obiectul tuturor dorinţelor mele de multă vreme, în această vitrină. Emoţia mea a fost mare. De atunci, instalat pe masa mea de lucru, l-am privit de multe ori. Am supt numele meu scris cu cerneală roşie pe

o bucată de hârtie cu acest tampon, ca să-l revăd în oglindă. Delir de grandoare? Îmi plac caloriferele pentru că nu fabrică acea pălărie a umilinţei numită cenuşă.

O mână a rupt banderola. Tamponul a rămas fără nici o inscripţie. E totuşi un vampir. Ceea ce mă miră e cum de n-am văzut asta până acum, înaintea apariţiei lui feroce, într-o noapte, când reveneam de la un târg de cartier împreună cu două femei, în vitrina unei librării.

Nimic nu poate egala monotonia acestor zile în care îmi văd cât mai rar puţinii prieteni, vorbim şi mai rar despre lucruri care ne interesează, este în general o atmosferă penibilă, o stare de contradicţie *a priori.*

Vorbim sau nu vorbim despre toate aceste lucruri, este cam totuna. Ceea ce importă este că am devenit duşmanii noştri proprii, că ne apar în pupile unele luciri care începuseră să dispară, că în sfârşit *nu mai fraternizăm. Sauve qui peut*. În această uluitoare aventură în care ne-am aruncat, sunt câţiva ani de atunci, cred că trebuie înainte de toate să înlăturăm propriile noastre bariere. Pe aceste lacuri imense îngheţate, pe care plutim după dorinţa mereu secretă a patinelor, strângerile noastre de mână erau poate prea cordiale.

Înaintea arborelui minunat pe care ochii noştri îl căutau, se interpunea totdeauna umbra tot mai intensă a fantomelor din noi. Vedem mai clar aşa? A specula, a trăi puţin importă. Ceea ce ne leagă sunt imensa noastră dezesperare şi aceste lacuri mereu îngheţate pe care plutim, plutim, plutim mereu, în toate direcţiile, după toate semnele. Dacă gheaţa cedează, dacă busturile noastre rămân o secundă deasupra căutând cu ochii umbrele celorlalţi pentru un ultim salut puţin importă de asemenea. Trebuie întors capul de la aceste priviri care dispar în apele subit mocirloase. În fundul lor

nu se poate vedea decât sumbra lumină a sfârşitului şi nu sfârşitul este cel care ne interesează până una-alta. Înaintea găurilor rotunde în care suprafaţa neagră a apei este încă tulburată de ultimele fire de aer din plămânii celui care se îneacă, nu trebuie întârziat nici măcar pentru a aştepta spectacolul celei din urmă broboane de apă.

Va fi o femeie poate aceea care va mângâia mâinile acestea tremurătoare, gâtul obosit, pentru a spune că-s mai frumoase astfel, îngroşate, aceste gâturi, aceste mâini putrede, aceste corpuri umflate.

Pentru rest, *tant pis*! Alunecăm mai departe. Ceea ce importă este a închide ochii sau a-i deschide peste măsură, pentru a simţi mai bine aerul îngheţat care îi răcoreşte.

În această epocă, orice experienţă capabilă să arunce un fir conducător între stările de vis şi de veghe şi, prin asta, menită să mă ducă cu un pas mai aproape de lumea obiectivă în care fantoma mea se găseşte mi se pare excepţional de seducătoare. Am de partea mea certitudinea existenţei ei, a cărei greutate o face însăşi această certitudine, mai puternică şi mai adevărată pentru mine decât orice alt fapt cu forţe de convingere, mai puternică poate decât detaliile prinse de-a lungul celor câteva apariţii, şi-mi pun toate speranţele pe cunoaşterea sensului nopţii, al îmbietoarei ei posibilităţi obiectivale pe acest plan, a imperioasei ei condiţii.

Simt alături umbra feroce şi atrăgătoare a lui Maldoror, teribila luciditate a Marchizului de Sade, halucinaţiile lui Horace Walpole, personajele lui Ann Radcliffe, Clarei Reeve, Lewis şi ale tuturor celorlalţi care au încercat să reabiliteze fantomele sau dorinţele, cu o nemaipomenită forţă şi o minuţioasă grijă.

Ei au făcut toţi dreptate nopţii, ei au ştiut să caute în noapte tulburătoarele apariţii ale unei fantome sau ale unei dorinţe. Nu mă gândesc, în aceste pagini scrise în mare parte noaptea, în aşteptarea fantomei mele, să fac un roman negru, pentru simplul motiv că nu voi şti niciodată să scriu un roman.

Puţin importă până la sfârşit dacă eu sau un alt personaj vom sta de vorbă cu toate fantomele din lume, într-o ruină sau într-o cafenea, în timpul cât să sărut o gură, puţin importă dacă la o pagină anumită voi urla ca o mână tăiată, ştiu că voi fi eu acela care va trage consecinţele viselor mele, că voi fi eu acela care va pândi în toate nopţile apariţiile, că voi fi eu acela care îşi va plimba pantofii şi că voi fi calm sau va fi un dezastru.

La ce bună asigurarea pe care ne-o dau degetele că zidul e rece sau ochii că arborii se clatină dacă nu spargem zidul, degetele, ochii şi arborii? Ne-a plictisit destul mitozitatea unei anumite lumi ca să nu ne tenteze culorile ireal de atrăgătoare ale alteia. Nu mă gândesc câtuşi de puţin să părăsesc un drum pentru altul, nici să încerc o promenadă pe confortabila potecă dintre amândouă. E vorba de misteriosul punct subteran în care aceste drumuri se întâlnesc, izbindu-se ca două armuri puternice.

O, minunate automate, formidabili roboţi, extraordinare jucării mecanice, maimuţe care sar, păsări care mişcă, albine înfricoşător de mari, totul la o simplă învârtitură de cheie. Se construieşte viaţa cu cheia în mână, uitându-se adesea că ea şi moartea sunt obrazele aceleiaşi drăguţe feţe. De ce am mângâia această faţă numai pe o parte? Şi iată maşina de gândire, oul-clavir, visul de totdeauna al omului. Misterul impenetrabil al visului? Ne mulţumim cu acest răspuns. Nu trebuie să ne îngrozim. Fiecare dintre noi poartă în cap maşina poetică, oul-clavir. Cântăm la acest clavir

fermecatele arii ale dragostei, ale vântului, ale ploilor repezi, ale cerului înstelat.

Cântăreţul a obosit. Un mic *bravo* pentru cântăreţ şi totul e sfârşit. Capul se răsuceşte în aer pentru a se odihni pe sicriul acestui clavir. Publicul are treabă: *„Trebuie să-mi schimb ţigările. Tutunul acesta e atât de tare. Aveţi un parfum superb. Mi-aminteşte cu o exactitate nemaipomenită o seară la tropice. Eram singur. Puteţi să-mi împrumutaţi binoclul? Cântăreţul acesta are ceva straniu în gesturi. Şi apoi ochii lui negri. Ziceţi că are clavirul în cap? S-ar putea spune un fluviu. Detest aceste seri răcoroase. Răcesc totdeauna atât de uşor. După spectacol trebuie să vii la mine. Îţi voi citi versuri, calm, hotărât, cum îţi place ţie. E o vulpe albastră, o veritabilă vulpe albastră. Ceea ce are curios sunt dinţii. Cum, vă e somn?“.*

Cântăreţul nu şi-a epuizat partitura. Mâinile lui aleargă neobosite pe clapele oului-clavir.

Dar tăcere, cântăreţul vrea să doarmă. Orice mişcare să înceteze. Femeile abia au timp să se privească în oglinzi, ca să se facă mai frumoase pentru această clipă în care muzica abia se mai aude.

Apoi tăcerea devine din ce în ce mai grea. Începem să ne privim, avem nevoie să ne asigurăm de prezenţa cuiva, alături de noi.

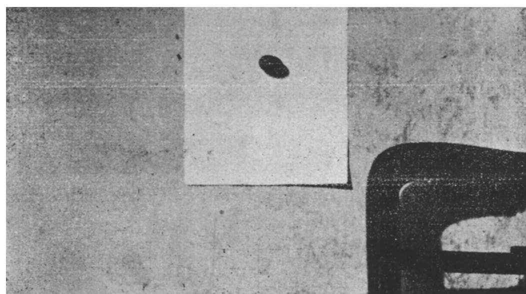
„În această stare, cel ce doarme visează.“

El nu se va mai deştepta niciodată. Va refuza cu îndârjire orice încercare de a-l trezi. Cântăreţul e nebun căci „starea de nebunie este absolut aceeaşi cu cea a visului, dar fără deşteptare“[1*].

Superbă consolare de a fi nebun, cel puţin o jumătate din viaţă.

Dar ajunge. Ajunge! Ce cauţi aici, fantomă cu gene din fire de păianjen, cu frunte de cristal? Vreau să visez toată viaţa. Încă o dată, ajunge! Mă plictisesc destul raţionamentele celor care vând sau cumpără ceva în stradă. Trebuiesc acoperite

ferestrele cu saltele. Vreau să vorbesc de ou mai departe, de oul negru. E o nostimă istorie aceasta a oului negru. Într-o zi am vizitat un prieten. El visa mereu. Se spunea despre el că e nebun. Lucru cert e că l-am vizitat la ospiciu. Avea o frumoasă decoraţie, mare, făcută dintr-un capac de cutie de pudră pe care lipise poze. Decoraţia mi-a plăcut enorm. I-am cerut-o, dar ţinea prea mult la ea, mi-a promis că are să-mi facă alta. Între timp a murit. Poveste să dormi de-a-n picioarelea. Am propus prietenilor mei să ne facem decoraţii pe care să ni le oferim unul altuia. S-au făcut lucruri frumoase: îmi amintesc de o stea de mare. Eu am primit un carton pe care erau o armură veche, o armură adevărată, şi o inscripţie. De ea era legat un tub de cristal. Ne-am îmbrăcat frumos în seara când ni le-am oferit. Eu am găurit un ou. Pentru acest ou am pierdut o femeie. Revin la ea adeseori, dar cum se poate spune altfel despre un lucru pe care îl ai în mână şi totuşi l-ai pierdut? Am golit oul prin două găuri transversale prin care am suflat. Era foarte uşor. Deasupra am lipit cuvinte. Îmi pare rău că le-am uitat. Îmi amintesc un cuvânt singur, cel mai mare: MARIAGE. Dar decoraţia a fost făcută cu al doilea ou. Primul l-am scăpat jos. S-a spart. Pentru asta am pierdut femeia de care vorbeam. Am cerut o cămaşă frumoasă, cu un fluture pictat la gât, un fluture strivit din care iese sânge. Această femeie nu mă mai iubea. Am plecat. Cămaşa a îmbrăcat-o probabil altcineva. Şi pe urmă am început să golesc ouă prin două găuri transversale. Totdeauna prin două găuri transversale. Sunt destul de escroc ca să spun adevărul sau ceea ce numesc eu aşa. Explic asta pentru femeia frumoasă care mă va citi într-o noapte. Ea va şti că nu mint.

Pl. 5. Oul negru

TEMĂ: Luaţi un ou de găină cât mai mic posibil, goliţi-i conţinutul prin două găuri transversale, înnegriţi-l cu tuş chinezesc, vârâţi o sârmă subţire prin cele două găuri. Cu ajutorul acestei sârme fixaţi-l pe un ecran alb. Acest aparat puneţi-l la peretele care vine spre picioare când vă culcaţi.

ADĂUGIRE: Cu ajutorul acestui aparat se pot forţa stări de semiveghe, de reverie trează, particular de iraţionale, în care certitudinea eruptivă apare ca metoda cea mai sigură de gândire. Se sesizează de asemenea cu o uluitoare uşurinţă aspectul efialtic al obiectelor. În acest climat favorabil apariţiei fantomelor se câştigă noaptea. Ne dăm astfel seama mai uşor de identitatea care există între reveria trează şi vis, pe de o parte, între vis şi realitate, pe de altă parte, de diferenţele şi, în cele din urmă, unitatea lor.

DEFINIŢIE: Procedeul oului negru, metoda hipnotică de provocare a unui subiectivism strălucitor prin nemaipomenita forţă impulsivă a dorinţei dezlănţuite. Prin acest procedeu, orice reacţie a noastră de alt ordin decât dorinţă încetează. Remarcabil printr-un automatism ambulatoriu permanent şi printr-o constantă păstrare a memoriei, redusă la dorinţă şi la ceea ce-i convine, în sensul satisfacerii, din lumea exterioară. Prin aceasta, subiectivismul încetează, într-o oarecare măsură, a mai fi – având în vedere

aderarea acestei lumi exterioare ale cărei obiecte şi-au pierdut sensul comun, viaţa manifestă le e minată de dorinţa care le alege şi le interpretează după unul din simbolurile lor latente care corespund la un moment dat acestei dorinţe – nepierzând nimic din strălucirea lui.

REMARCA 1: Înainte de a cădea pradă automatismului ambulatoriu de care vorbeam, aşezaţi cât mai comod în pat, fixăm cu o insistenţă din ce în ce mai mare oul până devine complect nebulos. E momentul să începem să acţionăm.
REMARCA 2: Miss TERRIA, voi reuşi să te indignez? Poate aşa îmi vei trimite adresa în josul unei scrisori: „Atâta subiectivism îmi taie suflarea. Tinere poet, prea te contrazici. N-ai pic de consecvenţă“.
Cât despre asta, puţin îmi pasă.
REMARCA 3: Cu ajutorul acestui procedeu am reuşit să-mi produc la dorinţă starea de care vorbeam mai sus. Am notat, când idiotul meu spirit critic a revenit, amintirile acestor peregrinări. Ele au sensul unor notaţii de vise. Ce e real, ce e ireal în ele şi mai ales ce e asta, real sau ireal? Dacă cineva ar fi fost cu mine, ar fi putut să vadă pe Ana, telefoanele, fisa, oul lui Columb, tramvaiul, oficiul cinematografic, frizerii, scrisoarea, bătrânul pe scară, soneria ruptă şi teroarea mea, băiatul lui Columb etc., dar pariez că n-ar fi văzut pe Columb însuşi pe Miss TERRIA, plăcutele mele traversări în braţe. Eu le-am văzut. Asta e real? De a vă crede ochilor voştri când şi ai mei sunt destul de cretinizaţi? Ajunge cu imbecilităţile.

Transcriu pentru aceeaşi femeie frumoasă, care ştie că nu mint, aceasta:

EXPERIENŢĂ POETICĂ

Ţin în mână o scrisoare către un prieten, strânsă bine într-un plic albastru, marcată, dar fără adresă. Am uitat strada şi numărul. Trebuie să telefonez la nişte rude ale lui – prietenul n-are

telefon, ca să mi le spună. Am ajuns în colţul extrem de luminat şi de aglomerat al străzii V. Într-un debit, un telefon public. Cer o fisă, fac numărul, e degeaba, de la celălalt capăt nu răspunde nimeni. Cumpăr un pachet de tutun. Plătesc cu fisa la care trebuie să adaug un leu. Bag mâna în buzunar, unde am mai multe monede de un leu, şi scot una la întâmplare. Vânzătorul mi-o restituie, e tot o fisă pe care scrie C.M., de a cărei existenţă în buzunarul meu nu ştiam nimic. Plătesc, ies. Îmi amintesc de alte rude ale prietenului meu. Lor trebuie să le vorbesc de la alt aparat. În drum spre un telefon public, trec prin faţa unei librării. Mă opresc la vitrină. Printre obiectele care se amestecă într-un fermecător nonsens, ceea ce mă reţine, mă fascinează e un ou de tablă pe a cărui suprafaţă sunt pictaţi Cristofor Columb şi continentele. Capul lui Columb, mare cât un continent, mă priveşte serios. E o ascuţitoare de creioane. Corabia se cheamă *Santa Maria* şi pe Columb îl cheamă Columb. Îţi vine să crezi că lucrurile au fost aranjate. Dar Columb nu spune nimic. Mă priveşte cu o figură gravă. Sunt eu oceanul? Nu sunt nici măcar un continent. Am prostul obicei să mă îndoiesc de toate, chiar şi de tine, Columb, nu de dragul unui cartezianism pur şi simplu, ci pentru că de aici imediat spun nu. Un nu care înseamnă totdeauna imediat da. Negaţia negaţiei? Cu atât mai rău dacă nu răspunzi, domnule Columb. Desigur, imbecilul care te-a făcut ascuţitoare s-a gândit să te afirme definitiv şi irevocabil. Desigur, la început a făcut o ascuţitoare. Pe urmă a făcut oul, pe urmă pe tine. Din toate a făcut o ascuţitoare sau oul sau pe tine? Te încăpăţânezi să taci? Cu atât mai rău, cu atât mai rău. Începusem să mă plictisesc de povestea asta cu oul spart, domnule Navigator. Dacă ai fi spart corabia? Ştii apele oceanului când sunt calme, în apropierea tropicelor şi când treci îmbrăcat în călău. Costumul roşu îţi vine de

minune, domnule Navigator, abia dacă aş îndrăzni să-ţi fac câteva retuşuri. Poate centura ar trebui mai strânsă. Colierul din păr de femeie pe care îl porţi în jurul gâtului e incomodant. Ar trebui un singur fir, un fir rezistent şi bine ascuţit, ca un cuţit de ghilotină, un fir luat din părul albastru al unei femei de la tropice. Ai un surâs într-adevăr idiot, domnule Navigator, surâsul pe care bănuiesc că îl am eu însumi câteodată, în vis, când prind fluturi de noapte. E păcat că în pădurea asta de arbori gigantici nu e nici un fluture, cel mult câteva reptile care nu ştiu să şuiere decât o arie. Cunoşti şerpii muzicali? Ei pot cânta orice arie, domnule Navigator, cu o voce ascuţită, de spaimă. Ei sunt halucinanţi ca dragostea. Atenţie, domnule Navigator, această coală de sugativă ar putea să te înghită cu ocean cu tot şi e păcat pentru frumosul costum de călău. Desigur, l-ai închiriat ca să te duci la bal. În zilele noastre nu se mai descoperă continente. Pământul a făcut o tristă încercare de a se arăta ca un spaţiu fix. Încearcă să-l crezi, domnule Navigator. Rişti să-ţi pierzi frumoasele flori care îţi împodobesc memoria. E inutil. Pentru că de data asta spaţiul se neagă pe el însuşi ca o auroră boreală. Rămân imenşii gheţari ca nişte aquariumuri teribile pe care totul vrea să stea. Se vede prin gheaţa transparentă costumul tău superb de călău. Încerci să dormi într-un gheţar. Vrea să stea. Ia bine seama: gheţarul însuşi se mişcă. Te apropii de un alt gheţar. Are să urmeze ciocnirea. Cu atât mai rău, domnule Navigator, cu atât mai rău. E foarte cald şi ai să te topeşti. Din toată întâmplarea asta crispantă ai să ieşi cu costumul ud. N-ai să mai poţi merge la bal. Şi e atâta lume care te aşteaptă, mai ales femei care abia-şi reţin nerăbdarea să te audă povestind cum ai salvat o fecioară al cărei păr te fascinase. Sunt frumoase aceste femei care stau tolănite în fotoliile de blană aşteptându-te. Abia dacă aud muzica: un-doi-trei, un-doi-trei. Aceste femei aşteaptă şi fumează. Vezi

pe cea din stânga, al cărei fotoliu e îmbrăcat în piele de leopard, a cărei rochie metalică îi îmbracă corpul suplu ca un pahar, ai cărei ochi amintesc curios ochii de panteră, va fi poate iubita mea. Liber să-i spui orice. Ea te va asculta abia, va privi drept înainte. Va aştepta. Ea mă aşteaptă pe mine. Ea se va ridica la intrarea mea ca să îmi iasă înainte sau nu va face nimic, dar tu ştii că sunt eu acela pe care-l aştepta. De data asta nu pot să vin, domnule Navigator. Am de dat un telefon important. De dus o scrisoare care începe aşa: *dragă prietene, nu pot să vin mâine la tine pentru că*, sau oricum altfel. E în tot cazul o scrisoare foarte importantă care trebuie să ajungă la destinaţie. Această destinaţie o caut. Nici o grijă, domnule Columb, nu trebuie să te emoţionezi. E într-adevăr superbă, dar ţi-am spus că *pe mine* mă aşteaptă. Ea priveşte frumosul costum de călău pe care a rămas sarea oceanelor, apa neuscată încă, algele din ultima călătorie care îţi înfăşoară mâinile, furtunile care ţi-au rămas pe degete. Iată, în păr mai păstrezi o scoică. Poate are o perlă. Poţi să i-o oferi, va primi, e inutil, ştie că eu i-am trimis-o. De ce să te sinucizi, domnule Navigator? Sau mai bine de ce să nu te sinucizi? E atâta lume, atâta lume şi tu nu ştii nici măcar un vals. Femeile s-au plictisit de atâtea păduri ecuatoriale. E vina lor dacă lămpile coboară pe umerii lor luminoşi? Ai spart destule ouă pentru o omletă, domnule Navigator, ca să demonstrezi o lege a echilibrului bazată pe violenţă. Dacă ai sparge capete? Ar fi timpul. Începe cu propriul dumitale cap. Degeaba încerci să dansezi pe un fir de păianjen, degeaba te mutilezi, degeaba îţi sfâşii frumosul costum de călău, e inutil. Ea mă aşteaptă pe mine. Nu, nu dansează, aşteaptă pur şi simplu. Eu am treabă, domnule Navigator, te poţi ucide în linişte, trebuie să dau un telefon în această cofetărie. Nu răspunde nimeni? Toată lumea s-a încăpăţânat să nu răspundă. E un complot. Se ştie că am de dat un

telefon important, de aflat o adresă importantă pentru o scrisoare care începe aşa, dar să lăsăm începutul de data asta. Sunt sigur că la celălalt capăt al firului oamenii stau terorizaţi în jurul aparatului şi nu îndrăznesc să ridice receptorul. *E el.* Toată lumea tace. Nu răspunde nimeni. Acum răsuflă uşuraţi, cu atât mai bine, râd ca de o glumă reuşită, puţin în silă, e drept, dar râd. E curios cum nu se gândesc că de la dinţi începe scheletul. Mi-e egal. Am să mănânc o prăjitură, o *indiană.* În cinstea ta domnule Navigator! N-aveţi nici o grijă, doamnă, am cu ce plăti. Nu chemaţi încă poliţia, am fisa de telefon şi încă un leu îl găsesc eu în buzunar. Dacă nu, vă dau puţin sânge ca să coloraţi torturile. Veţi avea cel puţin o cumpărătoare. V-am dat tot o fisă? Scrie pe ea C.M.? E curios, e a doua oară când mi se întâmplă asta într-un interval relativ scurt. Iată leul. Mi-a mai rămas şi ca să mai plătesc un tramvai. Până în strada Italiană. În cinstea ta, domnule Navigator! De ce strada asta, şi nu o oarecare alta? Întrebare idioată ca o targă. De ce altă stradă, şi nu asta? Nici o întrebare nu e idioată. Au început să mă plictisească întrebările despre întrebări. Joc steril. Cu acest cuţit poţi tăia orice şi-l tai în două ca să-l poţi tăia pe el cu el însuşi. Ei, şi? Am două cuţite, am două cuţite. Aici e strada Italiană? Mulţumesc. Sunteţi foarte gentilă. E curios cum toate taxatoarele sunt gentile. Faceţi o şcoală a politeţii înainte de a lucra? Cât durează? Câteva zile, câteva luni? Te rog să-mi dai adresa acestei şcoli. Am o pisică neagră, îi place grozav să sară prin surprindere în capul musafirilor mei, să le scoată ochii. Va învăţa să facă asta politicos. Nu, nu e nevoie. Pot coborî singur. Sunteţi exasperant de gentilă. Puteţi să mă treceţi strada în braţe? Mi-e frică să nu mă calce un cal. Mi-e o frică teribilă de cai. Sunt uşor, pentru că nu am nici un fel de respect pentru gravitaţie. Aşa, acum mă puteţi lăsa jos, uşor însă, să nu-mi spargeţi picioarele. Sunt foarte sensibile. Încă o

dată, domnişoară, mii de mulţumiri. Voi căuta să iau cât mai des tramvaiul dumneavoastră pentru că îmi place cum surâdeţi. Îmi amintiţi de anumite plante carnivore. Vă rog, vă rog, lăsaţi-mă jos. Au început să se impacienteze pasagerii. N-aş dori să se întâmple un scandal – deşi îmi place grozav asta –, dar astăzi sunt extrem de superstiţios. Nu ştiu ce zi e, dar nu are importanţă. Esenţial e că sunt pe strada Italiană. Aici are să se întâmple ceva şi n-aş vrea ca acest ceva să fie o simplă busculadă. La revedere şi încă o dată mii de mulţumiri.

Merg încet pe stradă. Îmi amintesc de dorinţa mea de a-mi cumpăra un aparat de proiecţie şi câteva filme vechi, filme cu vampiri, de preferinţă. Aici e un oficiu de cinematografie. Ce-ar fi să încerc? Poate asta caut. Nu-i aşa, domnule Navigator? Ai fost drăguţ că m-ai condus până aici. Costumul, frumosul dumitale costum, stârneşte admiraţia trecătorilor. Până şi femeile întorc capul, dar nu ne interesează. Poate pe tine? Ştrengar bătrân. Cred că sunt luat drept fiul tău. Fiul lui Cristofor Columb? Aici e oficiul. Pleci? Cu atât mai bine. Scap de un bătrân morocănos. De altfel costumul ăsta îţi vine ca unei paiaţe. Salutare, domnule Columb. Mulţumesc pentru lecţia cu violenţa şi cu echilibrul. Eşti într-adevăr simpatic cu pletele dumitale violete. Nu te întreb dacă le vopseşti. De altfel nici nu mă interesează. Ceea ce mă interesează – într-o măsură foarte mică de altfel – este un film cu vampiri. Poate am să găsesc aici. Va trebui întâi să privesc pe fereastră. E un obicei vechi, întâi privesc pe fereastră şi pe urmă deschid uşa. Îmi plac surprizele. O dată am văzut pe o fereastră doi oameni care se ucideau, altă dată o pereche care făcea dragoste. Dacă băteam la uşă, sunt sigur că se aşezau la masă şi simulau o pasienţă. E totdeauna aşa. Trebuie să ne privim pe fereastră. E singura soluţie ca să ne vedem adevăraţi. Iată aceste enorme camere goale în care lumina cade din becuri ca o apă. Mesele

sunt trase la mijloc una peste alta. Deasupra sunt aşezate scaunele, în piramidă. Se face curăţenie? Sunt sigur că nu. Se turnează probabil. Aparat, actori, decor, totul e invizibil. E doar un oficiu de cinematografie. Dacă am să bat la uşă, sunt sigur că toate au să dispară, scaunele au să se aşeze la locul lor şi pe ele o serie întreagă de funcţionari tip. Am să discut: „Aveţi filme vechi, filme cu vampiri?“. Are să mi se răspundă da sau nu. Ei, şi? Iată o femeie adormită care pluteşte prin cameră. E singurul personaj vizibil. Figura mi se pare cunoscută. Miss Terria? Nu e ea. Inutil, domnule Navigator, degeaba surâzi mai languros ca o caracatiţă, inutil. Ea mă aşteaptă pe mine. N-ai să reuşeşti s-o trezeşti, pentru că doarme dârz, cu hotărâre. Dacă ai să-i tulburi visul, are să te ucidă, pentru că mă visează pe mine. Dar sunt ocupat, nu am timp să apar nici măcar într-un vis. Am de dus o scrisoare foarte, foarte importantă. Ea poate să mai aştepte. S-a obişnuit cu asta. Dacă vrea o întâlnire imediată, n-are decât să spargă geamurile, să mă prindă de mână şi voi rămâne. Scrisoarea are să îmi rămână în buzunar şi prietenul meu n-are să mai înţeleagă nimic. Sau poate are să înţeleagă. Cum spuneam, mi-e totuna. Acum însă trebuie să plec. Rămâi cu bine, domnule Navigator. Şi repet: e inutil.

Încă doi-trei paşi şi o ajung. Femeia asta mă aşteaptă pe mine poate. E drept, nu e Miss Terria, dar încă o dată, pentru a mia oară, ce are a face? Poate m-am înşelat. Poate nu Miss Terria mă aşteaptă, ci femeia asta. S-o întreb? De ce nu?

Eu: — „Pe mine mă aştepţi?“

Ea: — „Crezi că dacă ai să afli are să-ţi servească la ceva? Probabil nu. Dacă te aşteptam pe tine, ţi-aş fi spus-o înainte de a-mi vorbi. Femeile aşteaptă noaptea o umbră, o siluetă care le convine, mai suplă, mai greoaie. Abia sub felinare decid. Aici e însă întuneric, întuneric compact, şi eu sunt sigură: NU. E vina mea că mâinile-ţi sunt

prea puternice şi pasul nu-ţi tremură? Aştept pe cineva care n-are să vină, sunt sigură.“

Eu: — „Lucru curios, eu caut pe cineva, nu ştiu pe cine, poate pe tine, poate pe alta. Ceea ce este sigur este că încă mai caut cu cât se face noaptea mai neagră. Oamenii au început să-şi prepare culcuşurile moi. În anumite camere se visează. Îmi dau seama de eroare. Nu trebuia să mă uit în vitrine sau în case. Femeia pe care o caut trebuie să fie în stradă pentru că eu însumi sunt în stradă, pentru că întunericul e în stradă. Eşti sigură că nu mă aşteptai pe mine sau întârzii dintr-o cruzime lesne de înţeles mărturisirea? Te-am făcut să aştepţi atât.“

Ea: — „Dacă ţii cu tot dinadinsul să afli: aştept un bătrân în ale cărui mâini fâşâie întotdeauna o bancnotă. Sărutările lui nesigure, bâjbâitoare, au totdeauna în ele ceva neplăcut, dar nu am de ales. E vorba de o problemă destul de complicată pe care fiecare o rezolvă cum poate. Cred că e târziu. Noapte bună.“

Eu: — „Mai stai. Nu-i nimic dacă nu mă aşteptai pe mine. Ne izbim de aceleaşi elemente. Apă, aer, foc, pământ. Totul e să ştii să le mânuieşti de o manieră sau alta. Sărutările mele au în ele toate aceste elemente. Insist asupra elementului pământ fiindcă pe el îmi place cel mai mult să-l fac simţit. În sărutările mele cresc plante, mişună animalele cele mai feroce. Cunosc o grădină publică unde ne-am putea săruta în linişte, netulburaţi decât de gemetele femeilor şi de foşnetul frunzelor. Voi cumpăra pe drum un pahar plin cu apă limpede pe care-l voi ţine pe frunte tot timpul cât vom face dragoste ca să-ţi par mai frumos. La plecare îl voi sparge de o stâncă. Ne vom lăuda că am multiplicat viermii fosforescenţi.“

Ea: — „Tinere, ceea ce-mi spui nu mă emoţionează deloc. În curând are să fie miezul nopţii, dar asta n-are nici o importanţă. Timpul se

arată uneori destul de elastic pentru a putea face din el o praştie. Sunt vorbele pe care poeţii le spun de obicei fetiţelor naive care întârzie mângâind statuile. Sunt o femeie reală, adevărată, adevărată ca ploaia, ca visele. Sunt obişnuită cu toate acestea. Vorbele tale fâşâie ca o bancnotă. Se poate citi dincolo de ele clar, se pot citi toate gândurile. Vrei să-mi furi colierul, frumosul meu colier pe ale cărui perle sunt copiate cu litere minuscule ultimele scrisori ale unui număr de oameni care s-au sinucis pentru mine. Se trag perdelele pentru a se ascunde mai bine florile dornice de aerul nopţii. La ce bună această convorbire? Poate că la urma urmelor mi-e somn.“

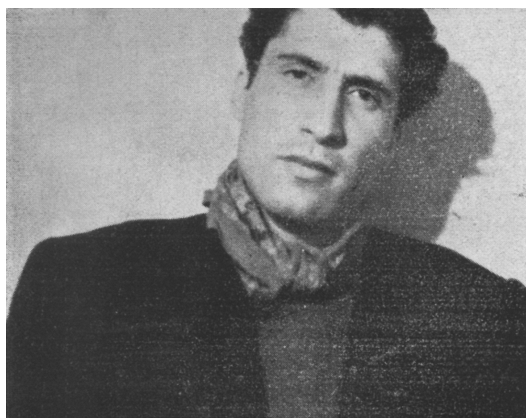
Eu: — „Femeie nebună, lasă liliecii să doarmă în orbitele tale. Ceea ce caut e adevărul, adevărul cu A mare cât un turn, cât toate turnurile. Dacă sunt poet e pentru ca să fac dragostea mai frumoasă. Aici ar trebui să mă întrerupi ca să mă întrebi ce este frumos şi până la urmă ai vedea cu mirare că-ţi vorbesc tot de adevăr. Dar nu mă întrerupe. Am ajuns în grădina de care-ţi vorbeam. Te poţi lăsa sărutată. Prudenţa nu e o virtute. Cât despre virtute, nu mă întreba nimic. Am spus acest cuvânt, în lipsa altuia, din pură obişnuinţă.“

Ea: — „Eşti un om curios. Într-adevăr, sărutările tale au în ele gustul umed al pământului. Ceea ce mă exasperează şi mă umple de o bucurie tristă în acelaşi timp este faptul că acum, când abia începem să facem dragoste, simt că te pierd. Te-aş putea iubi, dar nu eşti tu acela pe care-l aşteptam, nu pot fi eu aceea pe care o cauţi. Sunt născută la malul mării. Te-aş putea iubi, dar am să mă întorc acolo să aştept printre meduze întoarcerea fiului lui Cristofor Columb, drept care te-am luat într-un moment de supărătoare neatenţie.“

Eu: — „Care ţi-e numele, femeie nebună?“

Ea: — „Mi se spune oricum, dar prietenii preferă să-mi spună Ana pentru că găsesc numele ăsta destul de stupid ca să nu surprindă. În general

prefer florile în tonuri închise. Iată adresa mea, îmi poţi trimete câte vrei, dar nu veni să mă vezi. Noapte bună, tinere poet.“

Pl. 6. De aici înainte voi începe aşa: *„Am murit la 1 august 1915“...*

Eu: — „Adio.“

Merg pe bulevarde. Mă opresc la o ceasornicărie. Trece o femeie. E ea? Nu e ea, Miss Terria. Domnule Columb, supraveghează educaţia fiului dumitale. Asta ţi-ar plăcea enorm. Şi ca să te înnebunesc, iată: o femeie îl aşteaptă la malul Mării Negre. O femeie pentru care s-au sinucis mulţi tineri. Cumpără o busolă, domnule Columb. Aici, la ceasornicărie, au suficiente. Una de precizie, pentru educaţie, să se întoarcă veşnic spre Nord, veşnic spre Nord, o busolă s-o pui în capul fiului dumitale când e furtună, educativule domn Cristofor Columb. Încă o femeie. Femeia asta superbă am mai întâlnit-o o dată. Unde? Iată, iată, îmi aduc aminte. Abrutizantă memorie! Câte surprize nu mi-ai furat tu!

— Doamnă, vreţi să mă treceţi drumul în braţe? Uneori picioarele refuză să mă servească, mai ales când întâlnesc un lucru superb. Aş sta veşnic în faţa dumneavoastră, dar am treabă, o scrisoare foarte importantă de dus la un prieten a cărui adresă n-o ştiu. Vezi, şi domnul acela a pus o scrisoare la cutie. A mea are şi timbre şi începe aşa: dar, încă o dată, ce contează cum începe, cred că v-ar plictisi asta, dar n-am adresa. Trebuie să

mă duc să văd adresa ca să o scriu pe plic şi să trimit scrisoarea. Vă rog să mă treceţi drumul în braţe. Am aproape 26 de ani şi aş putea să vă dau un sărut cu gust de pământ umed sau o fisă pe care scrie C.M. Poate însemna Casă de Mode, Clubul Morţii, Culoarea Mării, orice. Acesta e marele avantaj al fisei mele. Încet, doamnă, să nu ne calce acest biciclist nebun. Ar fi păcat pentru părul dumneavoastră. V-aţi hotărât pentru un sărut? V-a plăcut? E minunat gustul de pământ umed. Vă rog să primiţi ca supliment fisa C.M. pentru modul elegant în care m-aţi legănat în timpul traversării. Aici drumurile noastre se despart, superbă doamnă, poate pentru totdeauna. Nu vă dau adresa mea. Detest florile şi coroanele mortuare cu lauri argintii sunt prea scumpe. V-aţi putea cumpăra cu banii aceia o busolă în formă de inimă. V-ar conduce la mine de câte ori aţi simţi nevoia unui sărut în care să fie amestecate toate elementele, cu predominanţa pământului. Vă salut.

— Aveţi un aparat de proiecţii cinematografice? Săptămâna viitoare? Bună ziua, adică bună seara, dar de ce n-aţi închis? Cred că a trecut de mult miezul nopţii. Cum, e abia 8? Dumneavoastră, negustorii, aveţi o curioasă noţiune a timpului, domnul meu, complet diferită de a noastră, a poeţilor. Asta vă dă de gândit? Bună dimineaţa atunci.

Alerg pe bulevard. Aici, demult, era o florărie. Într-o noapte de iarnă am iubit o femeie în casa care era înainte. Casa s-a dărâmat, femeia o fi murit? Ei, şi? Un bătrân scoate limba la un soldat. Îi spun: Ana te-a aşteptat. A plecat. Pe mâine. N-are în mână nici o bancnotă, dar răspunde trist: mulţumesc şi începe să alerge. O firmă: Aici găsiţi tot ce doriţi. Intru. Nu e ea acolo.

Negustorul: — „Ce doreşte domnul?“

Eu: — „Să umblu.“

Plec mai departe. La stânga, spre Hale, sunt nenumărate frizerii. Drumul meu duce pe acolo,

dar unde duce acest drum? Toţi frizerii sunt în uşă cu bricele în mână. Unii au foarfece. Mă invită să intru: un ras, un tuns? E curat şi mai ales ieftin. Poftiţi. Începe să-mi fie frică. Alerg terorizat, urmărit de sute de frizeri. Din fericire, casa prietenului meu e aproape. Deschid uşa. În acelaşi timp se deschide o uşă din faţă şi apare un bătrân cu o lumânare în mână. Sunt din ce în ce mai terorizat. Dumneata eşti, domnule Cristofor Columb? Dar de ce mă priveşti atât de curios? Scuzaţi confuzia. Urc în goană, la uşa prietenului meu soneria e smulsă. Îmi amintesc de adresă. Am văzut-o în fugă, scrisă pe tăbliţa albastră, în faţa casei. O notez în grabă. Vâr scrisoarea pe sub uşă. Panica creşte, alerg pe scări în jos, în stradă mă opresc peste drum, pe un loc viran, şi urinez. Când termin, lângă mine e un băieţandru de vreo 8 ani care mă priveşte cu ură. A stat lângă mine tot timpul, cum de nu l-am observat? De ce mă urăşte? Din cauza Anei? Te căuta tatăl tău băieţaş, şi o femeie te aşteaptă la marginea Mării Negre. Tatăl tău a cumpărat o busolă să ţi-o vâre în cap. Copilaşul a rupt-o la fugă. Ce bine e, ce bine. Plopi înalţi, noapte.

Senzaţia asta, atât de rară, de bine! Nu mai ştiu. E o stradă. Un restaurant. Intru. Cer ceva de mâncare, vorbesc încet, foarte încet. Chelnerul crede că sunt bolnav de gât. Vorbeşte şi el încet, foarte încet.

*

*   *

Între dorinţa mea şi femeia care trebuie într-o zi să mă oprească pe stradă spunându-mi, desigur, calm, desigur, halucinant: eu sunt, am venit, te-am aşteptat, se interpune femeia-vehicul, cu violenţa cu care se interpune cuvântul eliberat de sens ORTINA între orbită şi cortină, cu ferocitatea

așteptării misterioase și active pe care ea, femeia-vehicul, o umple cu o prezență chinuitoare de apă gelatinoasă și cu o magnifică și orbitoare obscuritate.

Miss TERRIA, pe care o cunosc bine, cu care am discuții prelungi în preajma crepusculului, *la femme 100 têtes* cu o sută și fără nici un cap pe care a văzut-o Max Ernst cu siguranță într-o epocă de așteptare, dă exercițiului erotoman la care mă dedau în ultima vreme tot farmecul, toată greutatea reală a unei apariții.

Ea citește cu o extremă aviditate scrisorile pe care i le scriu aproape zilnic și le încui cu grijă în sertarul cel mai ascuns, îmi îngreuiază respirația cu cel mai înăbușitor și mai strident surâs.

Între două apariții conturul ei curge, perfect oval, de o neclaritate compromițătoare și sublimă în același timp. Miss TERRIA este ovală și se mișcă cu încetinitorul. În metamorfoza la care se pretează cu o nemaipomenită abnegație și cu o uluitoare plăcere Miss TERRIA, nu sunt eu, nu e Kafka, nu e un vierme, nu e nimeni dintre noi. Ea nu se metamorfozează pentru că eu vreau să mă metamorfozez, nu merge pe ziduri pentru că eu vreau să merg pe ziduri, ci pentru că eu vreau *să meargă* pe ziduri. Ea e refractară dorinței mele masochiste, servindu-mi copioase ore de repaus sadic.

Dacă eu vreau să ardă, ea devine de flăcări, rămânând ovală.

În crizele de obiect ale amorului unic, Miss TERRIA, apariție simptomatică și puternic maleabilă, câștigă permanența stranie și violent reală a unei imense femei de o neobișnuită tristețe, în necontenită scurgere metamorfozantă, pierzându-și obișnuita neclaritate la anumite ore din seară, în preajma marilor străzi goale, mulând cu mâini repezi în mii de exemplare statuia de gheața străvezie a marchizului de Sade.

Câinele ei se numește Maldoror.

Miss TERRIA m-a condus într-o noapte, din pat, pe străzi necunoscute care se deschideau în perete şi apoi pe marginea unui lac lucid, pe o potecă subţire, cu prăpastia sub picioare, ducând în mână două bilete. Ea mergea înainte, magnetică, la o enormă distanţă, îmbrăcată complet în mov, cu carnea obrazului fluturând. În altă seară purta peste plete o superbă pălărie de piele – cred că omenească – neagră. I-am scos ochii, gura, dinţii, nările, i-am tăiat urechile eliberându-i astfel faţa.

Miss TERRIA, marea prostituată onirică, suport sadic al erotomaniei şi avidă acaparatoare a poluţiilor nocturne, ne aşteaptă pe fiecare din noi cu acelaşi superb de hidos ou de neclaritate şi de gelatină pe umeri, în umbra fiecărei străzi întunecoase în care au să ne răsune paşii înaintea marilor întâlniri. Ea nu poate fi întâlnită decât în vis sau în poem ca o prevestire sau în epocile delirante de căutare şi de aşteptare ca fantomă obsedantă a obiectului care *trebuie* găsit.

Ea e un vampir pentru setea cu care ne suge sângele viselor.

Ea e o hienă, un anotimp complet mov, un şacal, o vrabie şi mai ales un ou. Forma obrazului în momentele precise ale apariţiei ei de eclipse este ovală. Organele, altele decât cele ovale, dispar. Metamorfozele Miss TERRIEI sunt ovale pentru că erotomania este ovală, pentru că oamenii sunt ovali, pentru că exploziile sunt ovale, pentru că pământul este oval, pentru că sânii sunt ovali, pentru că ochii sunt ovali, pentru că ferestrele sunt ovale, pentru că mâinile, când mângâie, sunt ovale, pentru că nările sunt ovale, pentru că plantele sunt ovale, pentru că convulsivitatea e ovală şi pentru că întâlnirea pe care o aştept va fi ovală.

Secunda matematică în care Miss TERRIA încetează de a fi apariţie pentru a se obiectiva este secunda în care cu o formidabilă putere stringentă toate mâinile, capetele, pălăriile şi întregul material de travesti fantomatic se condensează

într-o formidabilă explozie fosforescentă, este secunda pe care o aştept cu tot sângele rece exasperant de care sunt capabil, pe care vreau s-o văd în toată desfăşurarea ei, cu încetineala de mişcare cu care m-a deprins femeia-vehicul.

Femeia aceea se va mişca lent pentru că desigur îi va fi lene, momentul acela va fi desigur marele moment sadic.

*

* *

Am să sfârşesc prin a mă îneca de-a binelea. În fapt, nu e acest instinct al morţii care revine cu o nemaipomenită tărie de câte ori iau tocul în mână pentru a scrie, ceea ce mă face totdeauna să caut să termin, să termin cutare gând, cutare vis sau cutare promenadă? Ştiu, în afara acestui străpungător instinct, că nu există sfârşit, cel puţin sfârşitul obişnuit: a pune capăt, a termina definitiv cu o viaţă sau cu un pahar cu apă. Îmi place să-mi mărginesc metamorfozele mele la o serie întreagă de nesfârşituri. În acest culoar o uşă va rămâne totdeauna deschisă. Mărturisesc că e acest instinct al morţii care mă face să-mi paginez manuscrisele – sterilă încercare de a-mi coordona o trecere printr-un pasaj în care totdeauna, indiferent de direcţia călcâielor, mergi înainte, este acest instinct al morţii care mă face să adun o frunză sau să apăs talpa pe pământul moale. Nostim instinct, vă asigur. Şi nu e o consolare. Dincolo de orice idioată combinaţie logică în acest sens, sunt convins de forţa ambivalentă a acestui instinct. Ne simţim într-un fluviu, vedem apa, schimbăm strângeri de mână. Ne flatăm că ştim că această apă e totdeauna alta. Cu atât mai bine, în ceea ce mă priveşte, n-am să fac aici nici o obiecţie. În acest scop, de a putea strânge mai bine mâinile,

mi-am scos toate inelele. Nimic n-are să mă mai jeneze acum.

Şi iată că revin. E această apă (voi vorbi când voi crede necesar despre celelalte elemente), propriul nostru fluviu, acela în care ne înecăm. E pentru că suntem solubili poate. Putem râde. Picioarele noastre au început să se topească. Nu observăm nimic, e rândul oaselor. Superbă conştiinţă de a fi solubil. Pentru că de aici apa fierbe. E o calitate a oaselor şi nimic mai mult. Dar nu e asta tot ce voiam să spun.

Ne mulţumim să trăim propria noastră moarte sau viceversa. Suntem fericiţi etc. Binevoiţi a retuşa această hidoasă propoziţie după bunul plac De aici înainte voi începe aşa: *„am murit la 1 august 1915“*. E data când lumea crede că m-am născut. Născut mort? Iată că măcar o dată umanitatea a văzut un aspect mai adevărat al vieţii. Dar asta e o locuţiune şi nu pot să sufăr aceşti hibrizi.

Pentru rest n-am nimic de adăugat. E vorba de o finalitate, în cele din urmă. Mi se pare destul de elocventă laşitatea cu care tindem către moarte, ferindu-ne totuşi din calea convoaielor funerare. Dar să ne înţelegem, ne putem minţi raţiunea, nu putem minţi viaţa. Ea ştie că e o necesitate a ei să moară. Nonsens? Poate vi se pare. Ei, şi? Lucrurile nu se opresc aici. Nu-i nimic dacă apa a fiert o secundă, curge mai departe. Nu vreau să vorbesc despre o viaţă viitoare sau mai ştiu eu despre ce. Doica mea are acum o casă pe malul unui lac şi ea nu se înşală, ea ştie că cel care i-a supt sânul acum 25 de ani era un cadavru. Un cadavru care avea în el viaţă. Altă posibilitate e exclusă. Ba nu. E posibilă inversarea acestor noţiuni. O altă locuţiune: CADAVRU VIU.

Imposibil de scăpat de hibrizi. E timpul lor. Cel puţin au o ciudat de fermecătoare banalitate.

E pentru a reabilita moartea de o nedreptate care a prins rădăcini în capetele celor mai mulţi că

scriu asta? Cred că şi asta e imposibil, având în vedere faptul că o privesc ca pe un aspect. Pentru acest motiv de altfel nu mă sinucid. Cred că totul e ca să mă fac bine înţeles. Nu o dată am pronunţat de-a lungul acestor pagini cuvântul *cadavru* şi se cerea o oarecare explicaţie, dată fiind aparenta lui imobilitate. Când voi reciti cele scrise, promit să nu retuşez nimic în jurul acestui cuvânt. Voi mări astfel confuzia, în sensul unei apropiate şi feroce clarităţi.

Şi cu aceasta începe călătoria mea în fundul imensului fluviu, printre milioanele de animale luminoase care forfotesc pretutindeni, printre imensele recife. Stelele sunt foarte departe, se văd altfel de-a lungul apei. Simţul direcţiei l-am împrumutat de la aceste curente reci care mă vor conduce. Să mă opresc pe terasa acestei plaje la modă? Aici mă simt foarte bine pentru că am să-mi schimb culoarea. Voi deveni negru şi voi fi eu însumi. Iată frumoasele femei cu glezne subţiri întinse pe nisipul fierbinte. Au început să se descompună. Vor fi după aceea mai frumoase. În rest, ar trebui să le întreb ce gândesc sau mai bine ce nu gândesc. Va fi totdeauna extrem de important. Se bea absinth, această minunată răcoritoare, şi se mănâncă lămâie. Ştiţi istorioara acelui *bonhomme* care sugea o lămâie în primul stal la operă în văzul cântăreţilor? Am auzit-o de mii de ori şi n-am să mă opresc s-o spun mai departe cu riscul de a nu spune decât asta toată viaţa. Mă întreb: dacă în seara aceea ar fi fost un concert de violoncel? *Bonhomme*-ul nostru ar fi venit la plajă, desigur, printre aceste sirene.

Acum sirenele înoată. Pentru asta e noapte. Sunt umbrele multicolore, scaune comode, nisipul moale te invită la somn, aceste femei care râd, suavitatea părului ud, picăturile de apă de pe braţe, dar ce caut eu aici? Îmi amintesc. Caut o fantomă. Am uitat ca în scurtele ei apariţii să caut dacă această fantomă are o mantie neagră, dacă faţa îi

este un craniu, dacă ţine în mâini o coasă. Caut Moartea? O am în mine de totdeauna, nu mă îndoiesc nici o secundă de asta. Dar o caut totuşi pentru că ceea ce aştept de la această fantomă este dragostea.

Scumpă fantomă, iată abia câteva luni de la ultima ta apariţie, când te confundam cu o cană cu apă. De fapt, ţi-am mai regăsit o trăsătură printre aceste sirene, în noaptea asta din fundul fluviului minunat. Îţi ştiu şi numele: Miss TERRIA sau IUBIREA, ştiu tot ce-mi promiţi. Ceea ce mă atrage spre tine e tocmai ceea ce ai să-mi dai: viaţa, moartea, amândouă odată.

Va fi IUBIREA.

În fond, nu va fi greu să te recunosc la prima întâlnire. Va fi suficient un semn. Sunt gata pentru această magnifică întâlnire. Dar mi-e teribil de somn. E pentru că eşti cu un pas mai aproape?

Octombrie 1940 – iunie 1941

1* Alexandre Weill: *Qu'est-ce que le rêve*.

Teribilul interzis
(1945)

Frontispiciu de Paul Păun

Cerneala surdă[1*]

Il y a, comme on sait, deux façons de faire l'anthropophagie: manger des êtres humains ou être mangé par eux.

Alfred Jarry

Poezia nu mai ritmează acţiunea: EA ESTE ÎNAINTE.

Poezia adânceşte rănile pe care le face raţiunea. Acesta este poate singurul lucru care-i justifică existenţa.

Este vorba, în egală măsură, de ceea ce se petrece *între noi*, ca şi de ceea ce se petrece *în noi*.

Avem mereu în minte faptul că progresia dialectică este provocată de coexistenţa a două aspecte opuse, de antagonismul şi de absorbţia lor de către o nouă categorie. E inutil să ni se aducă aminte că numai a pune problema suprimării uneia din părţi înseamnă a tăia mişcarea dialectică. Suntem forţaţi să constatăm faptul poetic: el există.

Nu e vorba aici numai de limitarea expresiei la STIL.

La baza amplei mistificări care face posibilă exploatarea ideologică stă mistica aparenţei poetice, limitarea realului, separarea visului de realitate, a vieţii de moarte, a iubirii de ură, a frumosului de urât, eternizarea unor legi închizând expresia în cătuşele ei, acoperite de flori. Ceea ce rămâne de neînţeles aici este faptul că poeţii, cei care încearcă să emancipeze omul pe planul oarecum specializat – dar deloc separat – al expresiei, se încăpăţânează în a păstra o realitate, o iubire, o formă, o morală, care nu sunt ale lor, tot atât de libere pe cât gândirea religioasă a fost gândire liberă, tot atât de necesară, tot atât de valabilă ca şi aceste suporturi pe care se sprijină în mare parte cultura de exploatare.

Orice lucru permis nu are nimic a face cu ideea de libertate.

Te vei înfiora găsindu-mă atât de poet.

Cuvintele sunt extrem de periculoase, ele întind curse la tot pasul, ele pot uneori, când suspectarea lor devine mai puţin atentă, ucide.

Înapoia fiecărui cuvânt stă totdeauna CELĂLALT CUVÂNT şi aproape totdeauna acesta din urmă este cel adevărat. Ele au trădat destui poeţi, au făcut de nenumărate ori oratorii să se mire ei înşişi de cele ce spun în faţa mulţimilor frenetice şi a textului bine plasat sub lampă, în care scria totdeauna ALTCEVA.

Cuvintele sunt ca femeile – s-a spus –, ele sunt totdeauna mai frumoase goale.

Dar în această nuditate găsesc mereu dorinţa mea. Ceea ce îmi minează *orice posibilitate de definitiv găsit* de *totdeauna mai frumoasă* este apariţia în faţa vitrinei unei cizmării în care sunt expuse ultimele modele de pantofi care vor acoperi o parte din nuditatea *totdeauna mai frumoasă*, a acestui personaj visător care găseşte aici expresia *celei mai frumoase*.

Înaintea acestor dorinţe, cel puţin egale cu ale mele, sfârşesc totdeauna prin a mângâia cuvintele, femeile...

Atât timp cât vor exista poeţi, nu vom putea face dragoste.

„*Poezia trebuie făcută de toţi. Nu de unul.*“ Nu depinde decât de conştiinţa umană să se revolte contra celor care o obligă să se servească de poeţi.

Acest gest chinuit, această floare pe care o călcăm în picioare, acest acces de epilepsie, această carte ţinută cu două degete, această urcare grăbită sau înceată în omnibuz sunt expresiile noastre, ale oamenilor, ale dorinţelor noastre, expresii false, nelămurite, forţate, chinuite. Mângâiem un arbore neîndrăznind să ne gândim la mijlocul suplu al unei femei, ne scoatem pălăria neîndrăznind să ne gândim la o crimă, toate acestea, toate acestea, dorinţele noastre cele mai secrete, cele mai pure pe care le exprimăm stângaci şi mizer, nenorocit şi ireal.

Poetul vede în măsura în care orbeşte.

Dacă se poate vorbi de determinarea în multe cazuri a formelor luptelor istorice prin egala exercitare a acţiunii diverselor părţi ale suprastructurii, nu se poate vorbi în nici un caz de o elasticitate a necesităţilor, în acest sens.

Poetul trebuie să fie pentru om oglinda libertăţii lui. El trebuie să dea omului posibilitatea să întrezărească măcar libertatea de multă vreme pierdută, să nu confunde această oglindă a libertăţii depline, a dorinţei dezlănţuite cu un clişeu reprezentând o etapă, veşnic aceeaşi, a unui moment imediat depăşit şi prin asta inactual al luptei de totdeauna pentru libertate.

Ceea ce rămâne este dorinţa, rămânem noi şi în noi e lupta celorlalţi continuându-se, e ducerea mai departe a grandiosului lor efort.

Sunt cărţi pe care numai vântul ştie să le deschidă.

Necesitatea pe care o încerc este departe de aceea de a explica.

Am făcut dragoste într-o trăsură, pe marginea unei prăpastii. Această femeie nu dorea să terminăm coborând.

Cuvintele desfigurează ideile, ideile devorează cuvintele. Nu trebuie să ne oprim aici.

În dosul nostru stă moartea, mereu moartea. Îmi place această imagine derutantă, decretată ca ieftină de cei pentru care totul are un preţ.

Neconformismul nu e un obicei: aceste prime principii sunt cele care ne plictisesc cel mai mult.

Nu pot uita marea noastră violenţă, visez omul, câine docil, devenit subit turbat, aruncându-se în mijlocul mulţimilor calme.

Am vrut să-mi plimb într-o zi iubita în zgardă pe străzile unui mare oraş. Vă asigur că părea mirată sau cel mult i se părea amuzant.

Aceasta este temperatura realităţilor noastre.

Violenţa arborilor care ţin pământul pe loc.

Teveiînfioragăsindu-măatâtdepoet.

Nimic nu-i mai trist şi mai abuziv decât un poem pentru că nimic nu arată mai bine orizonturile teribile pe care cel care le doreşte se teme să le întâlnească.

E poate suficient să se ştie că toată viaţa noastră se petrece în mijlocul vastului incendiu al dorinţelor.

A face un poem înseamnă a sugruma. Între un poet şi un sugrumător e o imensă asemănare: mâinile lor sunt imaculate

Puterea de a se deştepta, ca şi aceea de a rămâne adormit, ne este în întregime necunoscută. Acest mister poetul şi-l propune să-l dezlege.

Explicări suficiente, mituri susţinute la nevoie cu ajutorul poliţiei, acestea au fost totdeauna ecoul epocilor celor mai obscurantiste, al celei mai sinistre exploatări, al celui mai îngrozitor reacţionarism. Aproape toate eforturile individuale sau colective s-au izbit de piedicile acestor curse în care s-a intrat orbeşte, de accepţia acestor semnale luminoase care nu aveau altă menire decât să garanteze naufragiul.

Ceea ce avem de distrus este poezia. Ceea ce avem de menţinut este poezia. Cum lesne se poate vedea, *poezia* este două lucruri bine distincte.

Marea majoritate a poeţilor n-au fost decât mârşavi consolatori, siniştri profesori de plâns ai umanităţii. Ei au decretat iluzorii dorinţele, visele, în profitul unei abjecte aparenţe de realitate. Ei au garantat chiar *iluzoriul* dorinţelor, declarându-le poetice, gratificând visul cu efigia poeziei, confundând expresia cu un aspect al ei, ideal, frumos. Poeţii viitorului au ca punct de plecare această neîncredere în poezie.

Ei vor începe prin a-şi dezlănţui dorinţele.

Prin a se mişca în vis cu aceeaşi alură sigură cu care omul confuz, sigur de sine, se plimbă pe străzile unui mare oraş.

Ei vor începe prin a-şi regăsi continuitatea, prin a nu mai accepta nici un fel de mutilare.

Prin a se regăsi – în cele din urmă – pe ei şi pe semenii lor, liberi.

Am ajuns la punctul în care, îngrozitor de singur, nu văd decât o cale pentru a zări ceea ce aştept de la iubire, ceea ce cer de la viaţă, ceea ce fur de la visele mele. Acest unic zid care se ridică între mine şi mine, între mine şi desfigurantele aspecte sub care lumea exterioară, mereu devorantă, mereu mincinoasă, apare în faţa dorinţelor mele, mă separă de tentantele explicaţii, de condiţiile favorabile pe care semenii mei se grăbesc, cu o suspectă bunăvoinţă, să le ofere, să le impună chiar. Dar nici înapoia zidului nu găsesc – mai ales în ceea ce priveşte iubirea, iubirea mea, tot atât de puternică, tot atât de arzătoare ca a tuturor oamenilor – mijlocul de a scăpa de

înfiorătorul semn al izolării cu care orice aventură colectivă îmi impregnează obrazul.

Pradă celei mai îngrozitoare derute, se confundă cu o uimitoare, cu o tragică uşurinţă ceea ce este permis cu ceea ce poate fi liber, ceea ce este posibil la un moment dat cu ceea ce depăşeşte acest posibil de circumstanţă, reducându-se dorinţele, necesităţile la nivelul posibilului accidental, dându-le o falsă rezolvare în cadrul permis.

A reduce un lucru până a-l face capabil să fie exprimat prin altul, iniţial capabil numai de a-l mutila, incapabil de a-l reprezenta liber, de a-l cuprinde, este o sarcină destul de uşoară. Ceea ce asigură mai mult reuşita fuziunii acesteia, semn sigur de gândire sclavagistă, sunt lipsa oricărei preocupări de eliberare, precum şi necunoaşterea dimensiunilor reale ale dorinţelor.

În această lume care ne refuză totul cu o îndârjire din ce în ce mai aprigă, un singur lucru apare în faţa dorinţelor noastre ca tot mai evident: existenţa obstacolului – o singură atitudine ni se impune: lupta împotriva lui. Deficienţa eforturilor noastre este urmarea *necunoaşterii de sine* căreia pe plan colectiv îi corespunde lipsa unei *prise de conscience commune*.

Este vorba de un lucru grav, deosebit de important, este vorba de a scoate expresia umană din mlaştinile profunde în care se zbate.

A ne învârti în jurul aceloraşi probleme, a dezbate prioritatea uneia sau a alteia dintre realităţi, a încerca să dăm o oarecare tentă de valabilitate uneia dintre ele înseamnă a trăda această luptă a noastră împotriva noastră. Ceea ce

ne pune în mişcare este dezesperarea cea mai cruntă.

Nu avem dreptul nici la cel mai minim optimism.

Îmi scot numai mâna stângă, frumos înmănuşată, pe fereastră şi fac semne, ţinând între degete o batistă albă cu dungi albastre abia vizibile pe care o agit. Bănuiesc afară pe cineva care rezistă tuturor intemperiilor ca să-mi privească semnele. Sau cineva care mă cunoaşte foarte bine şi care adoră această mână, ignorându-mă.

S-a uitat prea adesea marea noastră posibilitate de a gândi liber şi chiar ceea ce era de exprimat – pentru *formele* exprimării. Aceasta ne-ar îndreptăţi să ucidem poeţii.

Fii mândru şi aminteşte-ţi că tu eşti acela care nu şi-a scris poemele.

După cum oamenii sunt asemănători prin mania lor poetică, ei sunt toţi asemănători prin setea de ei înşişi liberi.

A depoetiza universul.

Va veni timpul în care toţi oamenii vor avea dreptul şi datoria de a scoate poezia din propria lor viaţă, din viaţa comună.

Rimbaud *călătorul*, Lautréamont din POESIES, Jacques Vaché: „L'ART n'existe pas, sans doute...".

Inteligenţa poetică se vede în sfârşit izgonită din lume.

Arbitrarul, neaşteptatul, fortuitul, aceste cadouri pe care poetul a avut totdeauna gentileţea să le prezinte ca pe ceva aparţinând vieţii *sale*.

Poeţii au fost victimele *mijloacelor* lor. Cea mai mare parte dintre ei s-au mărginit, în mod nenorocit, la a reproduce o lume sau alta. Când au vorbit de libertate, ei au făcut aceasta fără să privească într-o oglindă, fără să-şi dea seama că nu se pot vedea pe ei înşişi în oglindă.

În aceste condiţii plagiatul abia dacă mai era necesar.

Poezia a încătuşat imaginaţia amoroasă de propriile ei obiecte. În afară de ea nu este decât sumbrul adevăr.

Să cretinizăm limbajul.

Nu vedem cu voce tare decât exprimându-ne ochii.

Vanitatea poeţilor, care este imensă, i-a împins multă vreme să se instaleze înaintea unei dorinţe, înaintea unui coşmar, înaintea unui text, ca înaintea unui zid, ca *să le poetizeze*.

Neliniştea noastră nu trebuie să accepte niciodată să devină *în orice caz* poetică, nu se va putea exprima niciodată astfel.

Cursul natural al lucrurilor este cel mai mare bluff ce se poate imagina. Natura nu face decât salturi în aparenta ei desfăşurare liniştită. Să explici, să înţelegi, chiar în acest sens al contrarelor, al negaţiilor, al devorărilor, înseamnă să adaptezi tumultuoasa, vulcanica desfăşurare, în sensul încetinitor, cretinizant al posibilităţilor de înţelegere la un moment dat, în loc să-ţi inunzi această înţelegere cu cascadele explozante ale naturii, înseamnă a poetiza, nu a cunoaşte. Universul nu e un cataclism liniştit, ci unul pe care

omul încearcă să-l vadă astfel, în loc de a deveni el însuşi cataclism.

A dezbate în jurul expresiei înlocuind o expresie detestabilă prin alta mai liberă, a încerca să înlocuieşti un peisaj prin altul mai puţin conformist înseamnă a împiedica libertatea, a-i împiedica semnul ei distinctiv, acest NECONFORMISM care trebuie să fie pe cât posibil total.

Cu atât mai bine dacă poeţii, a căror cea mai arzătoare sarcină este în zilele noastre crearea crizelor de conştiinţă, vor sucomba primii roşi de aceste crize.

Aceşti câţiva, ştim ce vrem dintr-o cauză sau alta şi mai ales din cauze care nu împiedică pe toţi ceilalţi ca la un moment dat să ştie ce vor!

Contemplăm tăcuta privire a caselor, degetele noastre aleargă de-a lungul acestor fire invizibile, sesizând nodurile cele mai minuscule. Peste tot o iritantă senzaţie de sfârşit, dorinţa de a pune capăt, acum, când dăm sfârşiturilor un sens mai arbitrar ca totdeauna. O uşă se deschide, o femeie rămâne nemişcată pe marginea cealaltă a străzii, un arbore se ridică pentru o secundă cu rădăcini cu tot, deasupra solului, suntem salutaţi cu o deosebit de ironică atenţie de genele acestei bicicliste nebune. Ne frecăm de moarte cum ne frecăm seara de lumina tăcută a stelelor. Sunt unghiile noastre acestea care indică leneşa mişcare a mâinilor obosite?

Văd mii de mâini de ceară la toate răspântiile pentru uzul trecătorilor întârziaţi. În ceea ce mă priveşte, la noapte îmi voi mângâia tâmplele de cele mai palide, de cele mai lungi, de cele mai stranii mâini de femeie.

Obiectul îşi râde de imagini. În această lume stupidă, poetică, sunt insuficiente pentru a-l exprima cuvintele tuturor dicţionarelor împreună. Ceea ce se cere pentru a-l putea exprima liber este a participa. El este prin esenţa lui apoetic.

Nu putea fi decapitat deoarece nu avea decât cap.

Poezia? Toate cuvintele sunt sacre şi ele vor sfârşi prin a murdări omul, toţi oamenii.

Atunci intervine elementul panică.

Ceea ce este astăzi imaginat n-a fost altădată decât probat.

Mi se pare sigur că omul nu se mai exprimă liber de când a inventat poezia, după cum nu mai gândeşte liber de când a inventat religia.

Ceea ce se cere de la noi nu este de a pune în locul poeziei o altă poezie, nu este de a încerca o nouă tentativă poetică de orice fel, ci de a reclama ca primă condiţie pentru eliberarea expresiei distrugerea totală şi definitivă – în sensul de total şi de definitiv care se poate accepta – a oricărui gest care poate sugera măcar sublimarea imensei dezesperări umane.

Înaintea universului avem nevoie de toată agresivitatea, de toată violenţa noastră şi orice privire istorică în alt scop decât de a arăta inutilitatea tuturor eforturilor care tind către definitiv, chiar a celor ilogice, absurde, este reacţionară.

Omul trebuie desistematizat, scos din cătuşele în care a zăcut de totdeauna. Aceste *noi frisoane intelectuale* au devenit covulsii, ele nu ţin de

intelectualism decât prin aceea că-şi cer ca prime victime filosofii.

În ceea ce priveşte expresia umană, poeţii, cei care au încătuşat-o, cei care au încercat să-i impună o ţinută, cei care au deosebit frumosul în această cursă după adevăr şi l-au decretat convenabil, cei care au acceptat aspectul rău din motive estetice, au primii datoria de a detesta această cenzură a ei şi de a nu reţine decât permanentul efort al unora de a-i demonstra inutilitatea.

Vise, texte, poeme. În această agravare a poeziei – în afară de efortul neconformist, diminuat prin falsa lui ordonare (a afirma că omul nu se poate exprima decât prin sunete, gesturi şi culori mi se pare de-a dreptul limitant) – stă toată reaua stare de inferioritate a omului în faţa naturii. Natura îşi râde de noi, ea poate să facă aceasta atât timp cât se va mai da poeziei aspectul de „mare diversiune". Ea poate să mai facă aceasta atât timp cât noi ne vom mulţumi să aşteptăm momentul saltului, sau de a convinge.

Obiectul îşi arată formele lui demoniace, lumea ne apare în adevăratele ei aspecte, sinistre, stranii, ucigaşe. Pe acest plan totul este întâlnire. Lumea *imaginaţiei poetice* este distrusă.

Teveiînfioragăsindu-măatâtdepoet.

Trebuie găsit obiceiul de a pierde.

Fatumul poetic nu poate fi distrus decât prin poetizarea sau depoetizarea la propria noastră dorinţă.

Orice dezesperare este poetică.

Dacă găsiţi o mănuşă, priviţi mai întâi poziţia stelelor, spuneţi cele câteva cuvinte care vă feresc de maleficii şi apoi asiguraţi-vă că nu este o mână tăiată înăuntru. Dacă este o mână de femeie, puteţi avea încredere. De asemenea dacă este o frunză.

Este destul de ciudat cât de puţin dă de gândit tendinţa comună a poeziei şi a cruzimii.

Un poem trebuie să fie semnificativ şi profetic asemeni visului şi, asemeni acestuia, semnificaţia trebuie să-i fie dereglată, absolut liberă.

Cea mai acceptabilă atitudine critică în faţa poeziei este de a uita completamente că ştim să citim.

Va fi o zi când marile bulevarde vor fi populate de statui vii, ca şi de spectre mutilate.

Ceea ce trebuie suspectat mai mult sunt *preferinţele* noastre pentru cutare obiect, pentru cutare idee. O preferinţă nu pare a fi altceva decât încă o urmă a permanentului dresaj la care suntem supuşi.

Limbajul nu are nimic a face cu pronunţarea. A vorbi cu buzele, cu gingiile, cu nasul, cu limba, cu urechile, cu degetele, cu ochii, cu obrazul. Am cunoscut un om care pronunţa vocala A mişcând o pleoapă. Duşmanul lui de moarte era vocea umană. De asemenea pământul.

Rupe cu furie textele care ţi-au displăcut. Astfel, sfâşiate, ele vor deveni poemele tale preferate.

Singurul pictor pe care l-am cunoscut era orb. Singurul poet era surdomut.

Oamenii de care vorbesc sunt dincolo de *flăcările intolerabile ale binelui şi ale răului, dincolo de viaţă şi de moarte*. Ei spun lucruri care pot interesa pe ceilalţi.

În *humour*, necesitatea se fortifică până la a se garanta de orice distrugere. Tot ce nu îi este conform dispare.

Humour-ul opune cel mai crunt pesimism posibilităţilor de satisfacere ale aşa-numitei realităţi exterioare.

Este nevoie de a distruge orice aspect al *unei* realităţi, al *unei* poezii, chiar cele cuprinse în contrarele lor, este nevoie de a avea mereu în minte *toate* posibilităţile. Orice ignoranţă, orice descoperire în alt sens, este un atentat la libertatea noastră. Nu putem fi liberi decât în afara acestor tentative.

...Dar ceea ce rămâne, acest DORIM, trebuie să fie activ, trebuie să şteargă orice caracter de *aşteptare* al acestei epoci de evidentă, de pasională activitate în care e cât se poate de drept că experienţele vieţii interioare se urmează fără nici un fel de control exterior.

Evidenţa de care vorbesc este această stranie evidenţă, prea orbitoare ca să apară în altă parte decât în întunericul cel mai opac. Ea este asemenea conturului umbrelor noastre, care devine cu atât mai precis cu cât lumina este mai puternică.

Cel care nu deschide cu o singură mână această carte şi nu o citeşte cu un singur ochi nu o înţelege.

1* Acest capitol este, în cea mai mare parte, plagiat.

Poetizaţi, poetizaţi...

Comment feraient-ils pour ne pas être des gens bizarres, ceux qui vivent en s'ennuyant tout seuls au monde?

J.M. Synge

Mi se pare dificil să povestesc cele ce urmează, din cauza caracterului oarecum personal al acestor întâmplări. Dacă trec peste această uşoară repulsie însă, lucrurile s-au întâmplat cam aşa:

Luasem autobuzul pe care îl iau în mod obişnuit ca să mă reîntorc de la biblioteca unde obişnuiesc să citesc spre casă. La ora aceea din seară nimic nu se mişca în oraş, mai cu seamă pe străzile tăcute pe care le străbăteam. Curentul rece pe care îl făcea maşina îmi răcorea fruntea şi ochii îi ţineam uşor închişi. Treceam pe sub arcade, pe lângă coloane, pe lângă statui, pe lângă stâlpi indicatori, pe sub balcoane, prin pieţe pustii. Uneori o umbră se strecura pe lângă mine, cineva urca, cineva cobora, nu vedeam nimic. Mă gândeam, mi se pare, la un joc pe care îl jucam, când eram copil, *de-a statuile*: cineva stătea cu faţa la perete şi număra, un număr oarecare, apoi se întorcea brusc, căutând să-i surprindă mişcând pe ceilalţi, statuile, cei care rămâneau imobili, în imobilitatea cea mai fulgerătoare, cea mai bruscă, cea mai vertiginoasă, aş putea zice.

Încleştaţi, cu ochii în sus, cu muşchii ţepeni, în poziţia în care, întorcând capul, ghicitorul căuta să ne surprindă, eram în orice secundă gata să ne prăbuşim, ca o grămadă de moloz putredă. Nu se mişca nimic, nici o pleoapă, nici un fir de păr, aerul însuşi rămânea încremenit şi făceam toate

eforturile pentru a fi cât mai palid, cât mai aproape de culoarea ghipsului.

Ceea ce mă făcea să mă gândesc la aceasta era, fără îndoială, domnul din faţa mea, a cărui imobilitate, rigiditate mi se pare mai potrivit, era perfectă imediat ce privirea mea distrată se oprea asupra lui, de şi altfel părea prada unei nedesluşite agitaţii, a unei covulsii pe cât de puternice, pe atât de misterioase, imediat ce întorceam capul. Nu căutam să desluşesc taina acestei ciudate schimbări de atitudine, vreun tic pe care se jena să-l exhibe, desigur, şi care-mi era absolut indiferent. Străzile erau complet tăcute în acest crepuscul de toamnă şi ceea ce m-a făcut să merg o oarecare distanţă, dincolo de locul unde trebuia să cobor eu însumi, a fost faptul că din întâmplare ochii mi s-au lipit parcă de cartea pe care mâna de marmură, după câte părea, a acestui liniştit pasager o ţinea.

Era o carte pe care am ghicit-o mai mult din cauza mirosului ei de tămâie, cred, decât a titlului abia vizibil în lumina din ce în ce mai opacă, o carte care-mi este particular de nesuferită din cauza acestui miros. Vreau să spun că această carte era A REBOURS de J.K. Huysmans, detestabila agonie mistică, una dintre acele cărţi care, indiferent de vechime, îşi păstrează mirosul, pe care le-aş recunoaşte, sunt convins, şi pe întuneric.

M-am decis, uşor indispus de faptul că mirosul cărţii devenea din ce în ce mai stăruitor, să-mi continui călătoria până la capătul traseului. Nimeni nu mă aştepta nicăieri şi o uşoară întârziere nu ar fi însemnat nimic poate.

Probabil vecinii mei au să fie miraţi să-mi audă pasul răsunând cu câteva ore mai târziu pe coridorul tăcut, dar aceasta nu egala plăcerea pe care mi-o oferea faptul că puteam să mă joc din nou de-a statuile în seara aceasta calmă, datorită binevoitorului pasager. E drept că simţeam o uşoară teamă că ar putea coborî la o staţie oarecare, de aceea, de câte ori vehiculul se oprea,

îl priveam cu o nemaipomenită insistenţă, ceea ce îl făcea să rămână complet, dar complet imobil. Am putut astfel să-i disting trăsăturile. Era un om a cărui vârstă era greu de ghicit, îmbrăcat cât se poate de obişnuit, care nu atrăgea atenţia decât prin faptul că genele erau complet albe, ca şi părul şi sprâncenele de altfel.

— Iată un Albinos, aşadar, mi-am spus şi am continuat să-l privesc. Chestiune de pigmenţi – gândeam mai departe şi ochii mei îl priveau fix, fix, pe acest om de marmură.

Călătoria noastră a durat mult, a trebuit să scot de câteva ori bilet pentru întregul traseu pe care l-am făcut de cinci sau de şase ori, având grijă ca în momentele critice să-mi privesc omul cu deosebită stăruinţă. Părea adormit în asemenea momente, dar, imediat ce întorceam capul, îl simţeam mişcând. Mi-ar fi plăcut să continui toată noaptea jocul acesta. Albinosul era atât de binevoitor, se preta cu atâta bunăvoinţă dorinţei mele de a se mişca numai când îi dădeam voie, încât puteam să fac asta zile întregi, săptămâni poate, dar cartea, cartea mirosea atât de tare, încât aveam senzaţia că sunt într-o catedrală, curentul de aer care-mi răcorea fruntea mi se părea un insuportabil val de tămâie, mă înăbuşeam, o uşoară ameţeală mă cuprinsese chiar, când i-am spus:

— Ar fi mult mai plăcut dacă te-ai debarasa de putreziciunea asta. Mă sufocă.

Fără să scoată o vorbă, fără să tresară măcar, cu gesturile unui automat, a întins cartea taxatorului, care a pus-o în geantă, alături de bilete şi de moneda măruntă, care a sunat curios. Se făcuse de acum noapte şi eram singurii pasageri ai acestei maşini colosale care străbătea fără nici un zgomot oraşul tăcut. Eram aproape de o barieră, un tren trecea în secunda aceea umplând cerul de scântei, dar acest blestemat taxator se încăpăţânase să se aşeze alături de mine.

— Trebuie să cobor – am urlat –, să cobor, dar vocea mea nu putea să acopere uruitul îngrozitor al trenului.

— Vom coborî împreună, mi-a strigat în ureche pasagerul Albinos. Jocul nostru a durat prea mult.

Cu o mână uşoară a atins umărul conductorului adormit, care a oprit brusc.

Ne-am coborât şi maşina nu a întârziat să dispară, înghiţită de beznă.

— Mă reîntorc de la bibliotecă – i-am spus, poate numai ca să spun ceva, când am fost singuri. Viaţa mi se pare deosebit de idioată (am roşit auzindu-mă reflectând despre viaţă) şi aceste edificii stau tot timpul aproape deschise. Frecventez una în care se poate fuma.

Străbăteam un larg bulevard, pustiu la ora aceea. Vecinii mei? Ce au să spună vecinii mei care nu mi-au auzit paşii pe coridorul pustiu? Desigur, am întârziat prea mult. Ce caut aici cu acest om pe care nu-l cunosc, acum, când măcar nu am chef să mă joc? Viaţa e într-adevăr idioată (de data asta nu, n-am roşit) şi vecinii mei pot să se asfixieze ţinându-şi răsuflarea ca să mă audă venind. Cred că acum au început să se plimbe ei înşişi pe culoar, cu lumânări în mâini, şoptind neliniştiţi: — N-a venit... desigur, o femeie... e un tânăr care o să sfârşească prost, de altfel şi fumează prea mult... Printre ei sunt unii care vor să înţeleagă poate: — E tânăr, săracu', numai de şi-ar fi luat ceva călduros, nopţile au început să fie răcoroase de-a binelea...

Vor fi dezamăgiţi vecinii mei şi vor avea o noapte de insomnie, desigur, umblând asemeni unor fantome de colo până colo, de-a lungul tăcutului coridor. Oare mă iubeşte femeia care mi-a surâs ieri pe scară? Are să fie probabil cea mai dezamăgită, a câta dezamăgire? Şi nu sunt măcar cu o femeie, mă plimb în bezna adâncă alături de acest stupid Albinos. La dracu' cu vecinii mei, n-

au decât să crape, e într-adevăr bine pe acest bulevard, pe sub arborii care abia se clatină, puţin frig poate, şi Albinosul îmi spune încet:

— Ne-am mai întâlnit noi, într-un metrou, cu ani în urmă. Atunci erai tu statuia. Nu-ţi aminteşti?

Nu-mi amintesc, nu-mi amintesc nimic, nimic. Îi mărturisesc asta.

— E curios, spune el – de-a dreptul curios. Nu se poate spune că am o figură prea comună.

— Sunteţi un Albinos – îndrăznesc eu, dar tovarăşul meu de drum merge tăcut murmurând numai: E curios, de-a dreptul curios...

— O să sfârşiţi prin a mă plictisi – îi spun eu şi vocea mea răsună clar pe sub arborii înalţi. Sunt o serie de lucruri pe care le uit, alte câteva mii pe care vreau să le uit. Ce vi se pare aşa de curios că am uitat o faţă între altele? Cred că memoria este unul dintre defectele noastre, memoria asta care face câinele să se gudure la stăpân şi să latre un paşnic asasin.

— Nu vorbi aşa, nu vorbi aşa – suspină tovarăşul meu de drum. N-am deloc intenţia să-ţi ţin o lecţie de morală. Sunt însă lucruri pe care e păcat să le uiţi. Îţi aminteşti de Faust?

— Oh, oh, nu se putea altfel, desigur. Ţii neapărat să-mi strici plimbarea sau poate eşti Diavolul în persoană? Mărturisesc că pe acest personaj îl consider, până una-alta, încă destul de simpatic, nu suficient însă ca să-i accept, în cazul în care eşti el însuşi, absolut toate mormăielile.

Tovarăşul meu de drum surâse tăcut.

— De unde – îmi spuse el –, de unde! Sunt un simplu Albinos, după câte vezi. Copii strigă după mine FLUTURELE. Într-adevăr, din cauza genelor mele par un fluture, un puturos fluture de noapte, greoi şi încet. Cu toate astea, nu sunt un fluture, nici nu zbor măcar. Dacă mă plimb cu tine este pentru că, la rândul meu, vreau să plictisesc. Îţi dădeai nişte aere în autobuz. Îmi bat joc de micile lucruri ale oamenilor şi, în plus, nu am nici un

vecin ca să mă aştepte. Cartea o găsisem pe bancă, printr-o întâmplare pe care o numesc fericită, şi ţi-am pus-o dinadins sub nas...

— Aşa merge – i-am răspuns. Pot să-ţi spun Domnule Albinos?

— Spune-mi cum vrei – şopti tovarăşul meu de drum. Poţi să-mi spui chiar şi Iuliu, este un nume care mi se dă adesea, nu ştiu pentru ce, dar pe care probabil ai să-l uiţi imediat, cum ţi-e obiceiul.

— Nu uit chiar toate lucrurile – am răspuns, indignat oarecum de vorbele lui –, libertatea, de pildă.

— Libertatea? – Iuliu surâse. E una din marotele tale. Vorbeşti de ea mereu, e o manie, destul de agreabilă, de altfel. Asta e ideea ta de libertate, o idee fixă. Te înfurii uşor când se vorbeşte de asta şi devii roşu. Ar trebui să surâzi...

— Şi dragostea, Iuliu, dragostea, Iuliu Albinos, tu nu poţi să vorbeşti de asta pentru că ai pleoapele albe, dar eu, eu nu o uit niciodată.

— Fii serios – mă întrerupse Iuliu. Vorbeşti ca un îndrăgostit, dragostea, dragostea, ce e asta? Am cunoscut diavolul în persoană eu...

— Iuliu, am replicat, mărturisesc că începi să-mi fii simpatic, am putea deveni buni prieteni, dar cu o condiţie: nu vorbi uşor de lucrurile astea. Libertatea, dragostea, mă înfurii... Lasă-mă în pace cu micile mele manii, altfel îţi fac vânt sub primul camion.

Şi mâna mea strânse puternic umărul slăbănog al lui Iuliu, care tremura uşor. Nu puteam să-i văd ochii, dar pariez că pleoapele i se mişcau repede, repede.

— Cum vrei, la urma urmei – zise Iuliu –, cum vrei, şi tăcea în timp ce deasupra noastră se pornise furtuna. Bubuituri groaznice ne spărgeau urechile, fulgerele ţâşneau de pretutindeni şi la lumina lor eram palizi.

— Iuliu – am strigat –, dragostea, Iuliu. Vocea mea încerca să fie cât mai puternică, încerca să acopere tunetele. — Dragostea, Iuliu, pentru asta mă plimb, pentru asta mă plouă, Albinos ridicol. Râzi, aş putea să cred că sunt eu însumi, că eşti demonul meu, Iuliu, dar eşti prea bun pentru asta şi apoi eu nu-ţi spun chiar tot. Ai să faci baie, dar asta nu-i nimic, dragostea e importantă, Iuliu, dragostea şi libertatea, amândouă, una, amândouă. Ai să vezi cu ochii tăi miracolul, Iuliu, cu ochii tăi de albinos ai să vezi dragostea şi ai să clipeşti dezgustat pentru că e prea minunată pentru tine.

Ploua acum, ploua întruna şi Iuliu îmi acoperi gura cu ghearele lui scârboase.

— Taci, imbecilule, taci – strigă la rândul lui –, mi-ai împuiat urechile cu istoriile astea, lasă tunetele în pace. Ce te face să crezi că am fi unul şi acelaşi eu cu tine, eu, Albinosul, şi tu poetul idiot? Ai un uşor cinism sub naivităţile tale de care eşti încântat, pe care-l socoteşti teribila ta filosofie şi care nu e decât o stupidă îndrăzneală de adolescent. Îţi spun că am cunoscut Diavolul în persoană eu, că l-am văzut cu ochii mei şi că nu era un papă-lapte ca tine. Dublul tău? Eşti bun de legat prietene, absolut bun de legat cu pretenţiile tale. Ai văzut vreodată un fulger mai orbitor decât ăsta?

— Dragostea, Iuliu – i-am răspuns –, dragostea e mai orbitoare. Mă plouă şi n-am o vestă măcar, am să mă îmbolnăvesc sigur, răcesc atât de uşor.

Ploua puternic şi mergeam înainte, braţul lui Iuliu se sprijinea de al meu, apa ne intra în ochi, nu mai vedeam nimic, decât fulgerele repezi, apa ne împiedica să vorbim acum, ne intra în gură, în gât, crengile arborilor ne zgâriau faţa. Apoi, dintr-odată, totul a încetat, furtună, tunete, beznă, toate deodată. Numai apa cădea cu nemiluita şi mă gândeam că ar fi nimerit poate să amintesc de potop.

— Dragostea, Iuliu – am continuat. Vezi femeia de colo? (O siluetă singură, sub un arbore, pe partea cealaltă a străzii.) O iubesc, Iuliu, o ador, sunt gata să mor pentru ea, pentru mine dragostea şi moartea, dragostea şi moartea, sunt ud, ud până la piele.

— Hei, iubita mea, iubita mea – a strigat Iuliu –, aşteaptă-mă să trec drumul la tine, adorato, alerg, alerg.

Ea a răspuns tare: Vino – şi părea că mă aşteaptă pe mine, desigur, pe mine mă aştepta deşi auzise vocea sonoră a Albinosului, dar era din nou întuneric şi o căruţă interminabilă trecea printre noi, prin mijlocul străzii, o căruţă încărcată cu traverse de fier care uruiau sinistru. Eram ud, atât de ud, încât mi-am scos hainele, cămaşa, pantofii, tot şi i-am aruncat în arbori, rămânând gol sub ploaie.

— Iuliu – am spus –, căruţa asta nu se mai termină odată, trece de ore şi de ore printre mine şi ea şi iubita mea mă aşteaptă. Dă-mi un creion, Iuliu, să-i scriu o scrisoare, s-o rog să mai aibă puţină răbdare, numai puţină.

— Nu uita de Laclos – mi-a spus vocea lui Iuliu de undeva (era foarte întuneric şi nu vedeam decât şinele grele lucind sub ploaie şi silueta iubitei mele pe partea cealaltă) –, femeile adoră aşa ceva.

— Eşti un porc, Iuliu – i-am răspuns –, ceea ce-ţi cer este un creion, o hârtie, mi-am aruncat hainele în pomi şi ştii bine cât de uşor răcesc.

Dar Iuliu Albinos nu cred să fi auzit ceva din invectivele mele căci uruitul traverselor de fier, al nesfârşitelor traverse, acoperea orice zgomot.

— Blestemat căruţaş – am strigat –, am să te jupoi, am să te sugrum, am să te... şi vocea iubitei mele răsuna mai tare decât uruitul traverselor:

— Vino, iubitul meu, mi-e frică să nu mor, am să mor înecată, obosită, aprinsă, răcită, oricum, am să mor, toţi murim (aici Iuliu râdea, după câte

îmi amintesc) – toţi murim şi nu rămâne de făcut decât dragostea şi libertatea şi dragostea, vino, iubitul meu, mi-e frică, la o vârstă oarecare mor.

— Iuliu, Iuliu – mă lamentam eu –, ajută-mă, opreşte căruţa asta blestemată, iubita mea are să moară la o vârstă oarecare, o auzi? Ajută-mă într-un fel să trec strada la ea – dar Iuliu era invizibil din cauza beznei şi ploaia îmi inundase gâtlejul.

Mi se părea potrivit să plâng poate, dar eram atât de ud, atât de ud şi tălpile mele plesneau asfaltul, încât m-am decis să sar peste aceste traverse, să alerg de-a lungul lor, să strâng gâtlejul vizitiului între degete, să se termine odată tot, să pot trece liber de partea cealaltă, unde iubita mea tremura de frig şi de groază.

Am alergat de-a lungul traverselor ore, secunde poate sau minute, până în faţă, şi mâna mea s-a ridicat să lovească, dar vocea lui Iuliu mi-a şoptit:

— Nu da, sunt eu, am terminat cu vizitiul. Poţi trece strada, eşti liber.

— Iuliu – i-am răspuns –, eşti un mârşav Albinos şi nimic altceva. Tu ai mânat atât de încet caii acestei nesfârşite căruţe, ca să te amuzi, desigur, şi plouă. Meriţi să te ucid.

— Hop-la, iubito, vin imediat – a strigat Iuliu (vocea lui răsuna tare, căruţa este nemişcată acum) şi a sărit cu uşurinţă jos.

Am alergat gâfâind, m-am împiedicat de câteva ori şi printr-un salt am ajuns lungit la picioarele iubitei mele, pe care le-am îmbrăţişat cu pasiune.

— Iubito – i-am spus –, am oprit caii, am oprit zgomotul asurzitor, am alergat la tine. Vreau să te iau în braţe, ce spun, vreau să ne culcăm amândoi aici, în apă, să treacă apa pe deasupra noastră, sunt foarte, foarte plictisit, aproape nu mai pot şi vreau să te mângâi. Să ne culcăm cu capul pe rigolă, aici e apă mai multă.

— Ai o altă voce – şopti ea –, eşti oare tot tu acela care mă striga de pe partea cealaltă a bulevardului acestuia pustiu, cu câteva minute în urmă? Mi-e teamă să nu mă înşel – şi aprinse în mare grabă o lumină pe care mi-o puse pe faţă. Eram frumos, extrem de frumos, aveam fruntea mică, părul numai inele, nasul puternic, gura mea era minunată, dinţii mei luceau pe întuneric şi iubita mea a părut mulţumită de mine.

— Eşti tu, mi-a spus ea, eşti tu şi e foarte bine. Ţi-aş recunoaşte trăsăturile dintr-o mie, tu ai un cap care nu se poate uita atât de uşor. Să ne culcăm pe rigolă.

Ne-am culcat amândoi pe asfaltul lucios, ploaia se izbea mut de larga ei rochie de lână, cu zgomot de pielea mea rece şi apa trecea pe deasupra capetelor noastre, ne sprijineam fruntea de ea, ne sărutam în fundul ei.

— Iubitul meu, eşti gol – şi, la vorbele ei, apa făcea gâl-gâl-gâl –, eşti gol şi ai putea să răceşti, gâl-gâl-gâl – noaptea asta au tăcut cucuvăile – gâl-gâl-gâl – cât eşti de frumos şi de puternic şi cât de bine săruţi.

— Adorato – i-am răspuns –, adorato (şi, pentru că gura mi-era în apă, apa răsuna: gâl-gâl-gâl), sunt nefericit, nefericit. Sunt înfiorător de singur, gâl-gâl, mâinile mele se odihnesc noaptea încrucişate pe piept, vântul îmi goneşte păianjenii din odaie, atât sunt de singur, înfiorător de singur, gâl-gâl-gâl. Vreau să fiu liber, vreau să iubesc, gâl-gâl-gâl şi femeile se apropie neliniştite de mine, vorbesc nu ştiu de ce, vreau să mor, cât de neliniştite sunt femeile când se apropie de mine, sunt aşa de nefericit, sunt mereu singur, iubito.

— E pentru că eşti prea mult pentru ele, iubitule, eşti prea mult tu, gâl-gâl-gâl, le sperii. Dar eu voi rămâne cu tine întruna.

Aici am scos capul din apă ca să respirăm, ca să ne muşcăm mai tare gura poate şi în spatele nostru a răsunat strident râsul mârşavului Albinos.

— Nu suntem singuri iubitule – mi-a şoptit ea –, e cineva, cineva rău în apropierea noastră, moartea, poate, cineva care râde, în tot cazul. Mi-e frică, iubitule. Cine eşti? – a strigat ea. Ştiu că am să mor, ştiu, toţi o să murim, o să murim, o să murim...

Ea a început să plângă, cunoşteam asta după suspinele care-i agitau pieptul, căci ploaia îi spăla lacrimile cu repeziciune.

— Am să mor – a mai spus ea, dar vocea Albinosului nu a lăsat-o să continue.

— E un adevăr simplu – a râs el –, mi-ar plăcea să fac dragoste cu tine, femeie-care-te-temi-de-moarte.

— Dar cine eşti, cine eşti? – a strigat iubita mea, căutând zadarnic să străbată bezna cu privirea. Era imposibil să vadă mârşavul meu însoţitor, ascuns în spatele meu.

— E demonul meu, iubito, dublul meu, conştiinţa mea – am încercat s-o liniştesc. Am un demon deosebit de puternic, nu-l lua în seamă. Mi-e imposibil să-l fac să tacă.

— Dar vocea demonului tău sună altfel, iubitule – se nelinişti ea.

— Pentru că e în stomac, adorato, pentru că sunt un fel de ventriloc, un ventriloc fără voie sau aşa ceva, nu o lua în seamă, e mârşavul meu demon, demonul meu.

— Te ador mai mult, pentru demonul tău atât de puternic (la vorbele acestea, e drept, iubita mea a început oarecum să-mi displacă), sunt sigură de iubirea ta şi norii au început să se spargă. În curând ploaia are să stea.

— Să ne vârâm capetele în rigolă, să ne iubim mai departe – i-am răspuns şi cu o mână i-am mângâiat părul ud, genele lungi, în timp ce cu cealaltă strângeam tăcut gura Albinosului, al cărui râs nesuferit începuse să se audă din nou. Iubita îmi săruta o mână, mi-o lingea lin, în timp ce dinţii furioşi ai lui Iuliu se înfigeau în cealaltă,

muşcându-mă cu turbare, şi era aşa de bine, aşa de bine, dar ploaia se oprise aproape, frunzele arborilor începuseră să lucească la lumina stelelor palide care se iveau pe ici, pe colo şi iubita mea putea oricând să-l observe pe Iuliu.

— Iubito – i-am spus gâfâind (mâna cu care strângeam gura lui Iuliu mă durea) –, iubito, ţine ochii închişi, bagă capul cât mai afund în această apă până ce-mi aranjez pletele.

Şi, împingându-i aproape cu forţa capul în şanţ, m-am răsucit pe asfaltul ud:

— Iuliu – am spus –, Iuliu, fi rezonabil. Peste o secundă sau două perdeaua de nori o să se dea la o parte şi, fii sigur, are să iasă lună. Are să fie o lumină surdă, o lumină rece, insuficientă pentru lectură, de pildă, dar destul de puternică pentru ca această femeie să observe înşelătoria, să observe că suntem doi. Trebuie să fii rezonabil, Iuliu, să faci pe Domnul care se plimbă, o vreme, sau orice, dar să ne laşi. O ador, înţelege, pentru mine dragostea... Altfel te ucid, găsesc uşor un motiv.

— N-avea nici o grijă – mi-a răspuns el grăbit. Am să caut să nu fiu văzut. Am să tac şi am să stau tot timpul ascuns în spatele tău. Sunt, la rândul meu, îndrăgostit de femeia asta, sunt prietenul tău acum şi n-ai dreptul să mă alungi. E plăcut să faci dragoste cu o asemenea femeie, ea aminteşte la tot pasul de moarte şi nu pot să renunţ. Dar ceea ce e mai plăcut este să te ascult vorbindu-i, să-ţi aud înfiorătoarele imbecilităţi. Se pare că ai început tu însuţi să te întrebi dacă nu suntem aceeaşi persoană şi-mi place asta, grozav îmi place, canalie. Sunt sigur că, de fapt, nici n-ai vrea să plec.

— Te înşeli, Iuliu – i-am răspuns –, aş vrea foarte mult să rămân singur cu ea, dar, dacă nu se poate altfel, rămâi. Ascunde-te însă cât mai bine.

Am scos din apă capul iubitei mele şi l-am sărutat prelung. Luna începuse să se ivească după norii grei şi asfaltul pe care ne tăvăleam lucea

frumos. Iuliu se ascundea cum putea mai bine, dar mâna lui se strecura din când în când pe lângă mine şi mângâia un deget, un sân, o pleoapă a iubitei mele şi ea ofta uşor.

— Iubito – i-am spus –, am stat destul, a-şi putea să răcesc, să alergăm puţin, să ne îmbrăţişăm alergând.

Ea n-a răspuns nimic, ne-am ridicat de jos şi am pornit-o în goana cea mai nebună, în lungul bulevardului pustiu. Speram să-l pierd pe Iuliu, mă opream să respir în locurile cele mai întunecoase, dar paşii lui greoi se auzeau numaidecât împroşcând bălţile şi atunci începeam să alerg din nou. Iubita mea îmi întindea gura din fugă, dinţii mei se înfigeau adânc şi uneori ne izbeam de câte un arbore, de câte un trecător, dar imediat ne reluam nebuna goană.

— Nu pot să trăiesc aşa, să continui să trăiesc aşa – i-am spus alergând. Văd uneori femei superbe, mâinile mele se întind spre ele, nările mi se agită, vânturile tac. Aceste femei trec mai departe sau mă privesc mirate, uneori ne îmbrăţişăm, dar ne ducem mai departe. Tu crezi că le sperii? Am atâta dragoste în mine.

— Sunt sigură că le sperii, iubitule – mi-a răspuns ea alergând mereu –, sigură sunt. Aceste fantome palide pe care le iei drept femei încep să se teamă de cum te simt aproape. Ele îşi au gesturile lor, muzicile lor, pe care tu nu le poţi cunoaşte.

— Dar, iubita mea – am strigat gâfâind (obosisem aproape) –, aş fi făcut nu importă ce pentru dragoste, pentru libertate, pentru libertate, pentru dragoste, pentru dragoste, pentru libertate.

— Numai eu, numai eu te înţeleg perfect, extraordinar de bine, iubitul meu, eu sunt unica, iubita, dragostea şi libertatea, eu sunt...

Dar iubita mea se împiedica, vocea ei răsuna penibil, picioarele abia o mai ţineau şi paşii lui Iuliu răsunau în imediata apropiere.

— Să fugim, să fugim – i-am spus –, îmi place să te îmbrăţişez alergând. Nu pot să stau, să fugim.

— Mi-e imposibil, iubitule – mi-a răspuns ea –, sunt numai supunere, numai bunăvoinţă, dar mi-e imposibil. Picioarele îmi sunt moi ca ceara. Să ne oprim, să ne sprijinim de aceste ziduri tăcute, să ne îmbrăţişăm, trebuie să ne îmbrăţişăm continuu, până murim, iubitule, într-o zi o să murim şi eu, şi tu, gata, se termină odată, aici e zidul mai rece, lasă-mi gura, lasă-mă să respir sau sufocă-mă, să ne oprim.

Ne-am oprit, paşii lui Iuliu se auzeau din ce în ce mai clari, din fericire un nor acoperise luna şi iubita mea nu putea să-l vadă.

— Adorato – i-am spus repede –, m-am aruncat ca să ajung la picioarele tale, mi-am prins hainele în arbori, am obosit alergând, am ucis un vizitiu, am să răcesc, m-am tăvălit pe asfalt, dar, oricum, eu sunt stăpânul tău şi tu trebuie să mă asculţi, orice s-ar întâmpla...

— Orice s-ar întâmpla – a repetat iubita mea şi a început să urle –, stăpânul meu, ho, ho, ho, ho – şi se lovea cu capul de pereţii reci ai casei de care ne rezemam, îşi sfâşia rochia de lână, rochia udă de ploaie, strigând printre hohote: stăpânul meu.

— Adorato – am continuat din ce în ce mai repede, deoarece Iuliu era doar la câţiva paşi –, trebuie să mă asculţi, să-ţi înfăşori capul în cârpele astea şi să aştepţi.

Ea n-a mai spus nimic, gâfâia numai încetişor, capul îi era aproape zdrobit din cauza loviturilor, un ochi i se scursese, gura îi era plină de sânge şi şuviţe de păr smuls îi umpleau degetele. I-am legat bine capul, urechile şi ochiul sănătos în special ca să nu audă, să nu vadă nimic şi, lăsând-o gemând, m-am îndreptat spre Iuliu.

— Iată – i-am spus – ce-ai făcut. Iubita mea e acum o ruină – şi am început să plâng: Iuliu, Iuliu,

iată ce-ai făcut.

Dar Iuliu era obosit el însuşi de fantastica goană şi răsufla greoi. Vocea lui abia se auzea.

— Îmi place meschinăria ta – mi-a spus el –, probabil te-ai săturat de ea, vrei să pleci, poate o altă femeie te aşteaptă. Eu nu sunt decât un Albinos, eu sunt fericit că mi-o laşi mie, ruină, zdreanţă, muc de ţigară, putregai, iubita ta. Eşti un bun prieten şi nu regret nimic. Ceea ce îmi place la tine este în special scârboasa ta inocenţă, străvezie, străvezie ca o plasă. Iubesc femeia asta şi sunt mulţumit că te-ai săturat de ea.

— Dar nu m-am săturat, Iuliu, eu însumi o ador. Ceea ce mă face într-adevăr să mă gândesc la plecare sunt vecinii mei. Ei se plimbă probabil de-a lungul culoarului, nu pot să doarmă din cauza mea şi sunt ore de când stau gol în ploaie. Trebuie să te dezbraci tu însuţi, Iuliu, să-ţi arunci hainele, ea ar putea să observe şi să-mi promiţi că de data asta n-ai să spui nimic, că ai să crezi şi tu că eşti eu însumi, că ai s-o convingi că mă îmbrăţişează pe mine, îmbrăţişându-te.

— Îţi promit orice – îmi răspunse Iuliu şi se dezbrăcă în grabă, aruncându-şi hainele.

— Adorato – am spus iubitei mele, care zăcea lângă zid – permite-mi să vorbesc de-acuma cu vocea demonului meu. Sunt uşor răguşit şi mi-ar face rău să continui.

— Orice, stăpânul meu – o auzii strigând pe când mă depărtam –, orice – iar Iuliu îi săruta plin de atenţie gâtul.

Mi-am continuat drumul, mergând uşor pe sub arborii înalţi, de-a lungul bulevardului pustiu. Rarii trecători se opreau miraţi să privească minunatul om gol care sfida răcoarea aspră a nopţii, câteva femei mi-au spus unele cuvinte de care am roşit şi mă gândeam la vecinii mei care probabil erau acum de-a binelea îngrijoraţi. Cunosc dragostea, iubesc libertatea, dar Iuliu era de-a dreptul plictisitor cu bănuielile lui. Că el

crede sau nu că plec pentru vecinii mei îmi este perfect egal, adevărul este că mă îndrept spre casă, mergând lent, respirând aerul pur. E şi o femeie acolo, femeia care mi-a surâs pe scară, mă iubeşte ea oare? Ea trebuie să fie, în tot cazul, extrem de îngrijorată de absenţa mea şi eu nu sunt măcar cu o femeie, sunt sigur, mereu singur, înfiorător de singur, şi mă îndrept spre casă.

Cu un pas sigur am străbătut cele câteva străzi. Oamenii dormeau în dosul perdelelor, în culcuşuri călduroase, se visa, se făcea dragoste şi am ajuns acasă. Am deschis greaua poartă de fier, care n-a scos nici un zgomot, şi am urcat uşor treptele, dar, ajuns sus, înainte de a deschide uşa tăcutului culoar pe care locuiesc nu m-am putut opri să privesc pe gura cheii. Vecinii mei, toţi, nu lipsea nici unul, se plimbau de la un capăt la altul, în lungi halate albe, cu lumânări în mâini, şi umbrele lor se profilau monstruos pe perete. Frânturi din conversaţia al cărui subiect eram eu ajungeau până la mine.

— Cred că e mort acum. Un nenorocit accident probabil – spunea o femeie şi ochii ei obosiţi nici nu clipeau măcar.

— Am spus totdeauna, Doamnă, că nu trebuie să judecaţi după aparenţe. Aveam uneori impresia, cu toată nevinovata lui privire, că practică vivisecţia în camera lui mereu încuiată.

— Bietul băiat, bietul băiat, era totuşi dintr-o familie respectabilă şi el, o, cine ar fi crezut.

Numai femeia care-mi surâsese pe scară stătea tăcută într-un colţ şi plângea. Singurul lucru pe care am auzit-o spunând a fost: O, de şi-ar fi luat măcar un fular...

Am deschis brusc uşa şi toţi aceşti oameni au început să alerge cuprinşi de panică în toate părţile, asemeni unei cete de şoareci căutând găuri ca să se ascundă.

— Să nu mişte nimeni – am strigat şi toată lumea s-a oprit încremenită. Lumânările pâlpâiau

în mâinile lor tremurătoare şi fumul se înălţa încet, încet, spre tavan.

— Doamnelor, domnilor – am continuat –, mare parte din conversaţia d-voastră îmi este cunoscută prin ceea ce prietenul meu Iuliu, care acum sărută probabil mâna iubitei mele cu patimă, ar putea numi o fericită întâmplare. Mă simt dator să vă dau o explicaţie: m-am reîntors acum numai din grija pe care o am pentru voi, pentru că mi-am închipuit că nu veţi dormi până n-o să-mi auziţi paşii şi mulţi dintre voi sunt bătrâni sau convalescenţi, în tot cazul, oameni care au nevoie de somn, de cât mai mult somn. Eu sunt un om milos, eu ţin ca bătrânii să-şi doarmă somnul, convalescenţii de asemenea, eu, care nu uit niciodată dragostea şi libertatea, libertatea şi dragostea (aici ochii mei s-au îndreptat insistenţi spre femeia care mi-a surâs pe scară şi privirile tuturor vecinilor s-au întors curioase spre ea.

Câţiva au exclamat încetişor: aha!)

Iată-mă revenit, iată-mă pe acest coridor umed, înfiorător de singur şi cu siguranţă răcit. Priviţi-mă: astfel, gol, am stat în ploaie tot timpul aproape. Era întuneric şi ploaia îmi intra în gură, mi-era imposibil să vorbesc, dar iată-mă aici. Vă cer puţin în schimbul grijii pe care o am pentru somnul vostru, aproape nimic, o glumă. Sunt plictisit, lectura de azi din orele de bibliotecă îmi vâjâie prin cap şi o întâmplare nu prea plăcută pe care am avut-o pe drum m-a impresionat adânc. Sunt profund plictisit, scârbit de tot şi nu ştiu dacă odată în dosul uşii mele n-am să sfârşesc prin a mă spânzura. Pentru aceasta nu vă cer decât un lucru, un joc: DE-A STATUILE. Eu am să mă întorc cu faţa la perete, am să-mi sprijin fruntea obosită de peretele acesta umed un timp, cât am să cred de cuviinţă. Tot timpul cât am stau aşa, vă puteţi mişca, puteţi alerga spre odăile voastre, dar, în secunda în care întorc capul, trebuie să văd numai

statui, statui imobile şi triste, femei şi bărbaţi, bătrâni şi convalescenţi, libertatea şi dragostea.

Un murmur de aprobare mă asigura că vecinii mei sunt toţi, fără nici o excepţie, de acord. Le-am surâs blând, cu fermecătorul meu surâs de recunoştinţă, şi mi-am sprijinit fruntea de perete. Eram foarte obosit, extenuat aproape, şi am uitat tot, am uitat de iubita mea şi de Iuliu, de vecinii mei, de coridorul tăcut, pleoapele mi s-au închis şi am adormit. O secundă, o oră.

Când am întors capul, încet şi greoi, vecinii mei intraseră toţi în culcuşurile lor calde şi ochii mei împăienjeniţi de somn şi de febră n-au văzut decât o statuie, o singură statuie, la lumina palidă a lumânării: femeia care îmi surâsese pe scară stătea nemişcată în fundul culoarului şi din ochi îi curgeau întruna lacrimi, întruna.

— Nu uit niciodată dragostea, libertatea – i-am spus şi ochii mei au privit-o fix până ce lumânarea s-a stins, sfârâind în palma ei mereu nemişcată.

Atunci era un întuneric complet şi eu am intrat singur în camera mea, având grijă să zăvoresc uşa.

Aşa şi aşa.

Patul de crini

Le lys qui est sur mon sein deviendra la candide lumière de cette lune.

Jean-Paul

Ceea ce îmi plăcea îndeosebi la Ursula era înaltul ei guler pe care şi-l încheia cu deosebită grijă şi graţie.

— Ursula, îi spuneam adeseori, trebuie să te măriţi neapărat. Eu, sclavul şi stăpânul tău, vreau să se termine odată povestea asta ridicolă.

Dar tot ce îi spuneam era zadarnic. Ursula îşi frângea mâinile şi răspundea: nu, nu, nu şi nu.

— E prea mult, continuam eu, cu aceeaşi voce gravă, e prea mult. Viaţa noastră durează de aproape şase ani şi nu este nici măcar o viaţă. Mâinile ni se mai întâlnesc, e drept, ochii ni se mai caută. Aceasta nu e o despărţire Ursula, pentru că nu este o dragoste, nu este nimic aici. Trebuie, să te măriţi sau să te muţi. Te pot ajuta cu braţele mele vânjoase la căratul mobilei, în special al pianinei, cred că e de ajuns un singur om ca s-o putem duce nu importă unde.

Ursula se pieptăna lent. Ea avea alături sfoara unui zmeu pe care se pregătea să-l înalţe.

— Te ador încă – îmi răspundea ea simplu. Ascultă vântul, priveşte norii şi uită toate lucrurile astea. Este viaţa mea pe care o meschinizez cum îmi place. Uneori te privesc, văd fluturii care îşi schimonosesc zâmbetele, ascult zgomotul uşor al părului tău lung. E de ajuns.

Într-adevăr, părul meu în acele timpuri era extrem de lung, îmi ajungea aproape până la călcâie. Îl purtam astfel pentru că mă ajuta foarte mult în lucrul meu. Seara, de exemplu, era de ajuns o scurtă plimbare ca să mă reîntorc acasă cu

pletele pline de liliecii care se agăţau cu disperare de imensa mea coafură. Ursula îi desprindea unul câte unul, având grijă să sufăr cât mai puţin, şi îi alegea după specii, după mărime. Cei mai frumoşi îi opream noi, restul îi vindeam unui magazin din apropiere, ceea ce ne asigura o viaţă destul de abundentă.

Dar nu despre mijloacele noastre de trai vreau să scriu. Eu sunt poet, am fost întotdeauna poet şi ceea ce vreau să povestesc este tragicul sfârşit al Ursulei.

Meseria aceasta începuse să mă plictisească, se părea că nu mulţi oameni au asemenea ocupaţii şi faptul că aş putea ieşi din comun mă supăra în mod special. Niciodată nu se vorbea de mâinile mele, de hainele mele unde eram cunoscut pentru faptul îngrozitor de simplu că prindeam lilieci. Oamenii erau încântaţi să mă cunoască, eram invitat la unele serate deosebit de selecte unde părul meu era mângâiat, pipăit, împletit în cozi, pieptănat, uns, de sute de mâini. Femeile îmi cereau meşe pe care le purtau în medalioane secrete, alături de fotografia mea, ignorând nenorocul pe care un asemenea talisman îl poate atrage.

Scurt, situaţia mea mă plictisea îngrozitor. Era, în afara ieftinităţii humorului, o altă latură a meseriei mele care mă îngrozea: acest aspect lugubru, nocturn, faptul că trebuia să aleg străzile cele mai singuratice, cele mai pline de ruine, pentru a găsi ceea ce căutam, îmi făcuseră o faimă oarecum vampirică, pe care o detestam în mod special. Pot să repet, pot să urlu ca să fiu crezut că niciodată nu m-am apropiat, în perioada de timp de care vorbesc, de o ruină pentru a căuta altceva decât lilieci, aceste drăguţe animale care nu au nimic lugubru în ele, iar plimbările mele nocturne nu aveau altă explicaţie decât tristul lor obicei de a nu zbura decât noaptea.

Adesea, în plimbările mele, Ursula mă întovărăşea.

— Iubitul meu – spunea ea –, crepusculul e de acum pe sfârşite. Priveşte pata de sânge care a inundat norii spre Apus. Mâine are să se întâmple o crimă. Nu ţi se pare curios zgomotul acesta? Uşor, uşor, ca mersul unei fantome. Aud fâşâit de aripi şi de data asta sunt sigură că suntem pe o stradă bântuită. Ar trebui să lucrezi cu o mască, o mască de ghips care să-ţi protejeze ochii. O, fereşte-ţi ochii, iubitul meu, *ochii* – urla ea prelung –, jivinele astea au să ţi-i sfâşie.

— Dar te asigur, Ursula – încercam s-o liniştesc –, că sunt absolut inofensive. Ele ar trebui să fugă de noi.

— Acoperă-ţi obrazul – gemea Ursula. Mi-e frică. Îşi pot înfige ghearele în obrajii tăi. Ce e, iubitule? Sânge?

— Ursula, cât eşti de stupidă, e numai o picătură de sudoare. Pletele mele atârnă grele din cauza sutelor de lilieci care s-au prins în ele. E târziu. Să ne întoarcem acasă, să pregătim ceaiul.

— Nu pot, iubitule, picioarele nu mă mai duc. Mă îngrozesc când ştiu că o să murim, în câteva minute poate, sfâşiaţi de bestiile astea înaripate. Nu regret nimic, viaţa era atât de tristă, nopţile atât de răcoroase.

— Ursula, mă plictiseşti – replicam eu. Sunt poet şi tu nu vorbeşti niciodată de asta. Mi-ar face enormă plăcere ca în plimbările noastre să te aud declamându-mi poemele în loc să urli. Dacă urlu eu însumi este pentru că trebuie să-mi ţin capul pe spate, pentru că părul mi-e greu, pentru că avem o pradă bogată. Spune-mi câteva versuri, iubito, abia târăsc greutatea asta şi fruntea mă doare. Orice, la întâmplare, primele versuri care îţi trec prin minte. Mi-e frică să nu zbor, Ursula. Ascultă uruitul pe care îl fac pletele mele forfotind de lilieci pe pavaj. Sunt poet, Ursula, poet, poet, spune-mi poeme, Ursula, nu mai pot, cred că are să-mi rămână

scalpul aici, la lumina palidă a lunii. Poet, Ursula, poet, nu mai pot, câteva versuri.

— E un trist dialog acesta, care se poate eterniza – încerca Ursula să mă liniştească la rândul ei. Ai fi un bun dramaturg cu puţină ambiţie. E drept că abia umbli, că, de pildă, ţi-ar fi imposibil acuma să întorci capul cât de puţin, dar ce e asta? Nu-ţi dai seama ce gravă problemă rezolvi? Mâine, din scalpul tău, pe care la nevoie ai să-l târăşti cu mâinile (n-avea nici o grijă, rana am să ţi-o pansez cu frumosul meu fular vişiniu, dar până una-alta nu-i nimic, părul tău rezistă), mâine, din scalpul tău o să iasă aur, îţi vei putea cumpăra o carte sau o pipă, ai să-mi aduci în fine corestul pe care de atâta timp mi l-ai promis, ai să-mi acordezi pianul sau ai să-mi cumperi un album cu gravuri frumoase.

— Sunt poet Ursula – urlam ţinându-mi părul cu mâinile –, spune-mi câteva versuri – şi-mi trăgeam din greu părul.

Dar Ursula îşi revenise din terorile ei. Ea distingea perfect în întuneric cele mai mici umbre.

— Încă unul, iubitule, oho, o grămadă. Ţi-e părul greu acuma şi în el e o forfoteală ca în craterul unui vulcan. Cât eşti de superb aşa!

Renunţ la tot, să nu-mi cumperi nimic. Să-ţi ajut, să te ţin de mână? Spui că vrei câteva poeme, dar eu nu ştiu nici un vers măcar. Am să învăţ pentru tine, iubitule, antologii întregi, am să vorbesc numai în rime sau să cânt poate, nu vrei?

— Ursula – gâfâiam eu –, Ursula, nu mai pot, să ne reîntoarcem pe drumul cel mai scurt, eu sunt poet, trebuie să facem ceaiul – şi-mi târam din greu capul îngreuiat, mergând orbeşte, cu ochii la lună, izbindu-mă de garduri, de ruine, de felinare stinse.

— Nu eşti deloc un om practic – mă certa Ursula. Ai putea să-ţi uşurezi mult lucrul, să-ţi ataşezi nişte roţi la capătul pletelor, de pildă. Nu

te-ai mai chinui atât. Chiar mâine să-ţi cumperi roţi, de aur, iubitule, demne de tine.

În sfârşit, ne reîntorceam spre casă şi, dacă aveam norocul să întâlnesc pe drum câteva din femeile obosite care mă adorau, ele îmi ridicau părul şi mi-l purtau pe braţe, cântând, până la uşă. Ursula, cu superbul ei guler înalt, mergea înainte, cu un pas uşor legănat.

Astfel trăiam în timpurile acelea, o viaţă de câine aş putea spune, şi găseam că Ursula are o mare responsabilitate în toate. Într-adevăr, ea a fost aceea care mi-a sugerat că aş putea să trăiesc de pe urma părului meu, într-o seară când, plimbându-ne flămânzi, un liliac se prinsese din întâmplare în pletele mele.

Mă gândeam că avea vârsta când o fată se mărită de obicei şi mi se părea aceasta o soluţie foarte potrivită. Avusesem câteva lungi discuţii cu o Doamnă care mă asigura că cineva suspină după Ursula. Dar la toate insinuările mele ea răspundea totdeauna nu. Începusem să mă gândesc la sinucidere, dar, din nefericire, lacrimile ei m-au înduplecat.

— Sunt un om slab, Ursula, recunosc, şi orice plictiseală prea mare mă face să mă gândesc la sfârşit. E stupid, ştiu, dar e aşa. Mi-e atât de egal dacă trăiesc sau nu, că aproape mă întreb dacă n-am murit. Am găsit într-o zi o nucă. Avea patru compartimente pline, era atât de plină de viaţă, că mi-a făcut scârbă. Nu vorbesc în simboluri. Lucrul acesta s-a întâmplat exact cum ţi-l povestesc. De atunci nu mai mănânc nuci.

— Am observat şi nu poţi să te plângi că nu am scos cu grijă fructul acesta din meniurile tale. Dar, chiar dacă ar fi simbolic, nu mă poţi hotărî să mă mărit. Cunoşti părerile mele despre mariaj, familie, religie, societate...

— Le cunosc, Ursula, şi, cu tot regretul, le detest. Mi-e absolut indiferent ce opinie ai despre cutare lucru, dar tânărul tău adorator suspină. Tu

eşti atât de frumoasă, ai mâinile atât de subţiri, gâtul ţi-e atât de alb şi eu vreau să fiu singur. E pentru că sunt poet şi numai pentru asta, repet.

— Mă spânzur cu propriul meu păr – urmai eu. Îmi e de ajuns, Ursula. Ascultă cum îmi cântă femeile pe sub geamuri. Mărită-te.

Şi imediat am început să-mi tai lungul păr cu o foarfecă de platină.

— Samson, Samson – surâdea Ursula, ajutându-mă, cu o lamă în mână. Crezi că n-am să te mai ador, imbecilule, chiar dacă n-ai mai avea cap? Ţi-am spus că nu eşti un om practic, îţi este imposibil să inventezi ceva, un cât de mic lucru nou. Samson şi nimic altceva. Lucrezi acum din biblie.

— Ursula – strigai exasperat –, Ursula, numai respectul pe care îl am pentru tine şi pentru faptul că în curând ai să porţi o rochie de mireasă mă împiedică să spun câteva cuvinte extrem de tari despre biblie şi despre originalitate, cuvinte care ar exprima exact ce gândesc eu. Am terminat, Ursula. Dacă mai continui, îmi tai ţeasta, capul, gâtul felii, felii, până la călcâie, acolo unde ajungea părul meu blond pe care femeile îl adorau.

Ursula tăcea gânditoare, câţiva lilieci începuseră să rotească prin cameră, repezindu-se miraţi spre ţeasta mea lucitoare. Erau liliecii aleşi, exemplarele cele mai frumoase, cele pe care le păstrasem şi care aveau obiceiul, în serile când nu ieşeam, să-mi împodobească părul, liliecii mei de apartament.

Ursula îşi trecea pe obraz lungile mele şuviţe tăiate, pe care le săruta suspinând. Lacrimi mari îi cădeau din ochi, mâinile îi tremurau uşor.

— De acum din ce o să trăim? Poemele tale ridicole nu fac două parale, tot ce scrii e o porcărie. Crezi că e de ajuns numai adoraţia mea ca să putem trăi? Am să muncesc poate, chiar de mâine am să caut de lucru...

— Nu-ţi face nici o grijă, iubito – i-am răspuns răsucindu-mi o ţigară. Împărtăşesc exact opiniile tale literare, de altfel de asta sunt poet, şi nu de altceva. Cât despre mijloacele noastre de trai, ale tale în special, nu trebuie să te îngrijeşti nici atât pentru că nu ai să mai trăieşti nici o secundă.

Nu era vorba de nici o crimă în vorbele mele, spuse de altfel cu deosebită blândeţe, nu era vorba de nici o ameninţare. Ursula a înţeles foarte bine toate acestea, înfiorător de bine, şi s-a arătat, o dată, ascultătoare. A murit sub privirea mea calmă, sărutându-mi pletele tăiate, a murit ca un vierme strivit, fără să scoată un oftat, fără să spună un cuvânt, până să îmi termin de fumat ţigara.

M-am gândit, cum e natural în asemenea momente, la moarte, i-am luat părul din mână şi l-am întins şuviţe în toată casa ca să aibă liliecii un divertisment, redus, e drept, şi m-am culcat alături de gulerul înalt al Ursulei, pe care îl port eu însumi din când în când.

Ceea ce e curios în toate acestea este că, nu ştiu pentru ce, de câte ori îmi amintesc de Ursula, nu mă pot opri să evoc în minte un pat de crini.

Castelul orbilor
(1946)

Et l'esprit devient alors femme...

Maître Eckhart

E timpul să ne pregătim, iluminaţi de înnebunitoarea speranţă a unei disponibilităţi virginale, liberi de orice imagine, de orice act, de orice omisiune, pentru solemnul ceremonial al *ereziei*.

De data aceasta aerul, pământul, focul şi apa se contopesc într-o ceaţă propice, cuprinzând sensul ascuns al lucrurilor şi tentaţia spectrelor înăbuşite sub piele.

Imensul om anonim, uriaşul nebun şi orb, se mişcă mai departe pe ruta lui sinuoasă şi penibilă. E necesar să rămână opac vălul care orbeşte trecătorii?

E destul de cretinizant să vorbeşti limba oamenilor, dar melcii sunt completamente surzi.

Ne rămâne poate aparenţa dezastrului, a unui grandios dezastru, ne rămâne dubioasa uşurinţă a echivocului. Maşinile de gândit, meschinele suficienţe explicative, canalele de scurgere existente, fisurile posibile sunt incapabile pe totdeauna să ne scoată din groaznicul blestem care ne ţine încleştaţi. Ele duc toate la aceleaşi porţi încuiate, la aceleaşi sumbre culoare.

O pasăre îmi sfâşie perdeaua, un arbore a început să crească în mijlocul zidului, lângă scaunele putrede. Sunt câteva dicţionare alături care conţin mii de cuvinte imposibil de înţeles, incapabile de a mai stabili cea mai minimă legătură.

Aparţin încăperii acesteia sau alteia, sunt aici numai pentru a realiza distanţa dintre mine şi arbore, sunt un accesoriu, o excrescenţă a acestui arbore, sunt cel ce se va spânzura de crengile lui?

E un tulburător mister în aceste operaţiuni şi jocul nostru ar putea accepta la infinit mortala lui cursă. În criza din ce în ce mai acută a interiorului trebuie trecut dincolo de orice operaţiuni, rătăcind,

cu aripile în vânt, dincolo de cursa opacă a tuturor posibilităţilor de înţelegere.

•

Singur limbajul poetului, incoerent încă şi vag, acest limbaj al *perturbaţiunii*, acţionează şi transformă.

Depărtându-se de miturile osificate, efortul poetic poartă în vârtejul *perturbaţiunii* actuale a spiritului, ca pe un imens sâmbure ameninţător, mitul, tulbure la ora aceasta, al unei lumi viitoare.

În prolixitatea lui fără margini stau toate speranţele gândirii, în perturbaţiune sursa fecundă şi sigură a clarităţii.

Poetul spune totdeauna mai mult decât vorbeşte.

Ceea ce face să se nască ideea unui ezoterism ţine mai mult de ambiguitatea înţelegerii şi a posibilităţilor de legătură.

În nici un caz nu poate fi vorba de un limbaj care îşi schimbă sensul pe când necesitatea rămâne invariabilă, nici de un mit în afară şi liber, care şi-ar găsi întotdeauna aceeaşi necesitate de organizat.

Hermetismul îndoielnic care apare aici nu marchează decât unul din aspectele posibilului.

Poetul a săvârşit un miracol: vocea lui este o reflexiune asupra miturilor iniţiale, o *erezie* capabilă să sfărâme dogmele. Ea provoacă dedublarea funcţională a conceptelor simple. Ea asigură perturbaţiunea necesară, îndoiala asupra a ceea ce era ţinut ca evident, transformarea a ceea ce părea imuabil.

Uriaşa plantă acuatică îngăduie să i se întrevadă, prin apele nesigure, rădăcina activă.

•

Poezia este incompatibilă cu cea mai minimă îngrădire dogmatică.

Imensul ei spaţiu demonstrează cât este de insuficient tot ce poate fi imaginat ca formă sau figură.

Sensul ei este „sensul a ceea ce trebuie relevat, sensul miracolului necesar“ (*Novalis*).

Poezia este un avans, un promiţător avans, o profeţie a gândirii noi şi reale.

În jocul magnific de umbre şi lumini al perturbaţiunii, verbul îşi regăseşte funcţia reală de realizare, omul speriat, bântuit de propriile lui creaţii, îşi regăseşte posibilităţile de intervenţie şi legătură.

POEZIA *este o ştiinţă a acţiunii*.

Tehnicile ei îşi au locul firesc lângă marile tehnici ale acţiunii.

Legăturile pe care ea le asigură sunt de natură magică: graţie ei, oamenii îşi regăsesc contactul; dar acest contact este asemeni focului, asemeni panicii, asemeni iubirii, asemeni apei, asemeni revoltei, asemeni morţii care ne primeşte sângele.

•

Ador să privesc din când în când dezastrele cauzate de cicloane. În jurul marii schimbări pe care scontăm, drumul nostru poetic îşi are sensul lui adânc, ireversibil.

A vorbi de iubire, de poezie, şi încă, şi încă, cu sete, cu furie...

Ne putem obişnui cu ideea fatalităţii sclavajului nostru, putem frecventa cutare instituţie vampirică în aşteptarea unei morţi al cărei mister e constituit doar de o uşoară eroare raţională.

Putem lua aceasta cu linguriţa, picătură cu picătură, până la înecarea totală.

A vorbi de iubire, de poezie, cu ochii, cu dinţii, cu ghearele, cu părul, cu ghetele, cu nările,

cu sângele...

Mai sunt câteva case. Orice idee de sclavaj îmi repugnă cum îmi repugnă orice idee de libertate care începe să lâncezească. Facem baie. Numărăm stelele.

Îmi plac hingherii. Aceştia sunt adevăraţi, calmi, decişi. Mă refer la câinii care prind oameni în lanţ.

•

Am văzut coliviile în care fluieră oamenii arii vesele sau triste, oceanele în care înotătorii s-au scufundat pentru totdeauna.

Dar permiteţi-mi mai întâi să vă aduc aminte de plimbarea la umbră, în dosul nesfârşitului zid. Mă simţeam destul de slab încă, picioarele nu mi se obişnuiseră cu moliciunea fierbinte a locului aceluia pustiu şi deploram întâmplarea care făcuse să-mi las, câteva case mai în urmă, prietenii adormiţi. Iubirea? Ni se aduceau magnifice gulere moi pentru zilele calde de vară şi noi desenam pe ele semne suficient de misterioase. La capătul drumului, acolo unde stâlpul indicator era smuls din pământ, ni se spunea că începe sfârşitul lumii. Mai departe, în nisipurile îmbietoare, era o cursă de tandemuri la care asistam, urmărind cu deosebită atenţie, cu îngrijorare chiar, evoluţia perechilor suple. Din timp în timp ne priveam în ochi sau ne trimiteam, prin bunăvoinţa vântului, câte un fluture mort care ni se lipea de buze.

Se întâmpla câteodată să tragem în plin întreaga noastră încărcătură de plumbi şi tandemurile îşi frângeau roţile. Se auzeau ţipete scurte, femeile leşinau cu neîntrecută graţie, domnii îşi mototoleau, în cădere, panamalele prinse cu elastic pe sub bărbie. Porumbeii zburau şi, în locul gladiatorilor, mici arcaşi înaripaţi năvăleau în arenă, zburând la o înălţime potrivită.

Se serveau răcoritoare şi femeile îşi desfăceau corsajele, mişcând evantaiele.

Ceea ce era de neînţeles în toate acestea era sumbra noastră privire.

Ne amuzam să trimitem, cu dexteritate, desigur, cuţite între aripile zburătorilor făcuţi din surâsuri sau să marcăm cu un semn, a cărui explicaţie o cunoşteam noi singuri, corsajele desfăcute.

Uneori rămâneam pe vastul velodrom, leşinând mecanic la fiecare sfert de oră, strângându-ne mâinile.

Destul de puternice erau gemetele, destul de puternice. Dar în josul fluviului, pe locul acoperit aproape în întregime cu arbori ciudaţi, cineva cobora din luntre. În mijlocul odăii rămâneam ore întregi cu mâna sub bărbie, în poziţia preferată, atât de bine cunoscută, şi rareori mă ridicam să privesc prin perdele noaptea din ce în ce mai întunecoasă. Ce ploi nesfârşite, ce rafale! Îndrăgostit de dezastre, vedeam în asta potopul, pretext ca să ne îmbrăţişăm mai tare. Din nou sfârşitul lumii, de fiecare dată sfârşitul lumii...

•

Apoi necesitatea de a privi prin transparenţa propriului tău corp, pus în faţa ochilor ca o lunetă magică, mişcările sigure ale imobilului, fulgerul în repaus, cataractele împietrite în saltul lor de jos în sus, lumina fascinantă a orbilor, necesitatea de a face dintr-un singur gest ceea ce se interpune între noi şi zborul subţire al cometei.

În plină disponibilitate fertilă, culcat pe straniile constelaţii ca pe un pat nupţial, orbul clarvăzător îşi începuse călătoria în jurul tristei noastre planete. Zborul lui calm, mesajul trimis în fulgii vulturului ajungeau la noi cu precizia frunzelor pe care vântul ni le aşază pe umeri.

În camera de sticlă, insectele devorau dirijabile. Dincolo de ziduri nu mai era nimic pentru că zidurile începuseră să dispară. Omul, în întregime viu, care acoperea stâncile cu propriile lui braţe ca să le ferească de brizele serii, distinsul asasin al evidenţei, mergând cu pas sigur spre conciliabulul fantomelor, purta pe umeri semnul misterios pe care şi-l tatuase el însuşi cu dinţii.

Pierdut în mijlocul mulţimii înnebunite de apariţia cometei, îl recunoşteam după minusculul tatuaj.

Era această cometă, poate, invizibila flacără arzând în adâncuri, aceea care trebuia văzută de toată lumea.

Rigoarea gesturilor, acul magnetic înfipt în vertebre, toate sunetele surde amplificau vocea poetului care a văzut.

Pentru a arăta omului ceea ce ochii lui de câine dresat îl împiedicau să distingă crescând vertiginos în flăcările perturbaţiunii, poetul începuse prin a-şi arunca peste umăr, ca pe un talisman nenorocos, propriii lui ochi.

•

Pe atunci, purtam faimoasa vestă a lui Marat.

Făceam dragoste îmbrăcat în această vestă, mă plimbam la poli adormind pe banchize, printre siluetele elegante ale pinguinilor, sau coboram în hanurile pustii, bătute de vânturi, reîntors dintr-o lungă călătorie la tropice, cu un papagal pe umăr şi cu urmele leprei pe obraz.

În orele de eleganţă, gemând de nerăbdare, îmi continuam pe piele, pe mâini, pe picioare, pe nări broderia minunatei veste.

Cele câteva mumii, a căror proaspătă îmbălsămare imperfectă lăsa în urmă o uşoară dâră de carne umană, printre ale căror buze gemetele se mai auzeau, căutau o ieşire, împrejmuite de zidul

sugrumător al vastei colivii legănătoare din care priveau cerul.

Muşchii lor putrezi se rupeau ca nişte aşchii încercând să fărâme gratiile fierbinţi şi abia se putea vedea, în fundul orbitelor goale, pâlpâirea slabă a unei halucinatorii speranţe.

Împrumutasem minunata vestă numai pentru o secundă, numai pentru cât ţine lumina unui fulger. Slăbisem destul în aceşti ultimi ani şi coastele mele aminteau destul de bine ramurile uscate, dar o purtam cu o deosebită eleganţă, cu o feroce distincţie.

Este un bar în apropiere, sunt doar două străzi până acolo. Se auzea muzica şi lampioanele se agitau uşor deasupra scării de marmură. Stăteam ţeapăn, nemişcat, încremenit, în umbră şi buzele mele abia atingeau cristalul subţire al paharului. Auziţi acest uşor zgomot? Nu mi-am putut feri dinţii de marginea lui sonoră. Zgomotul se amplifică, e ca o scoică gigantică lipită de urechile noastre plăpânde. Şi, cu toate acestea, abia am atins paharul...

Nu vă acoperiţi urechile. Priviţi mai bine minunata vestă, distincţia cu care o port, uşor snob, uşor îngâmfat, puţin ţeapăn.

Mi se cântă, mi se dau mici palme amicale. Nimeni nu mă mai priveşte şi pot să-mi frec în linişte omoplaţii străvezii de plăcuta ta vestă, Marat. Iată, iată, această tânără se interesează de broderie. Priveşte cu atenţie încordată mersul ondulat al firelor.

— „A muri“ – spune ea – „cunosc asta“ – şi uşorul curent făcut de braţele nebune ale dansatorilor îi mişcă puful blond de pe ceafă, îi fâlfâie rochia.

O, fâlfâiturile rochiei! Îţi mai aminteşti uşoarele brize mişcând giganticii şerpi pe care îi luai drept liane sau imensele frunze de ferigă încărcate de ploaie când, obosit, îţi treci mâna prin păr, strângând între dinţi cuţitul cu care ţi-ai tatuat

iubita? Ele nu pot egala splendoarea acestei rochii. Abia ajuns aici, pustiul ţi-a ars obrajii, setea te-a făcut să lingi pietrele încinse, în mijlocul albiei secate a râului.

Ce sete! Ce rochie! Într-adevăr, aici s-au strâns tot aurul lumii, toate perlele pe care scufundătorul le-a sărutat înecându-se. Întinzi mâna şi mângâi divina rochie, îţi rezemi fruntea de faldurile ei, uitând arzătorul pustiu şi urletul şacalilor care te pândesc. Dar această magnifică rochie are o voce, suavă, mângâietoare, o voce ca un pahar, ca o draperie, o voce ca o ţigară, şi ochii tăi rămân agăţaţi de buzele ei atât de roşii, atât de roşii...

— „A muri“ – spune ea – „cunosc asta. De ce ai pus acest cuvânt în urma celorlalte stranii, necunoscute cuvinte?“.

Tu o asiguri că nu e nimic necunoscut aici, îi spui, muşcându-i umărul, dansând frenetic, agitând vesta, preţioasa vestă, că e doar o stupidă amnezie, o uşoară atrofiere, uitarea acestor cuvinte pe care le repeţi în neştire şi vocea ta devine puternică, sacadată, furioasă.

— „Am învăţat destul de uşor“ – şopteşte vocea şi tu îi săruţi sălbatic, flămând umărul candid.

Din când în când o tuse se aude din interiorul cabinei. Flori roşii apar totdeauna pe buzele fetei, după acest semnal, şi sunt atât de suave, încât nu te poţi opri să le muşti. Au un gust ciudat, e drept, aceste flori de salivă. Apoi începe dansul lângă odgoanele ude şi păsările fug, nu de puţine ori, gonite de ţipetele ei ascuţite.

Trebuie să faci ceva, bineînţeles, un simplu gest, o uşoară mişcare cu umărul. Ochiul tău trist urmăreşte traiectoria suplă pe care o face rochia fermecătoare deasupra balustradei, până ce un zgomot sec anunţă întâlnirea ei cu fluviul.

Şi urechile tale, minunatele urechi atât de admirate, aud încă multă vreme ecoul răsunând din

fundul apei.

O, Marat, minunata ta vestă!

•

N-am păstrat din timpurile acelea decât o palidă amintire, tristele ticuri care-mi înnobilează din când în când obrazul şi resturile sfâşiate ale vestei. Dar, cu siguranţă, era o grotă în faţa noastră, o grotă care se deschidea la câţiva paşi, în fundul căreia lumina albastră pâlpâia tăcută.

Femeia care mergea alături de mine, aceea care se intitula Zenobia, se pregătea să adoarmă. Braţele ei sau păsările sau traversările nocturne îmi îngreuiau mersul. Destul de greu duceam cu mine cadavrul lui Marat, găsit în mijlocul pădurii. Imense ferigi, liane suficient de rezistente, şerpi coloraţi îmi reţineau atenţia şi drumul era încă obscur. Schimbam cadavrul ţeapăn de pe un umăr pe celălalt, îl purtam sub braţ ca pe o scândură, îmi rezemam fruntea de el ca să răsuflu şi Zenobia, înfăşurată în superba ei mantie, gemea alături.

Nu-i puteam distinge trăsăturile din cauza vastului bandaj care-i acoperea în întregime capul, dar picioarele, picioarele ei de cretă, lăsau urme vizibile pe iarbă. Eu nu eram mai timid decât oricare tânăr de vârsta mea şi cele câteva cărţi de vizită pe care le păstram în buzunar purtau un nume destul de onorabil încă. Am moştenit aceasta împreună cu alte obiecte şi cu păianjenul negru pe care-l port totdeauna cu mine.

E drept că uneori pierd drumul, dar găsesc totdeauna alături licărirea minunatei lămpi sau urmele luminoase ale Zenobiei. În magazine, zâmbetul meu este destul de cunoscut şi creditul care mi se acordă şi care nu întrece niciodată o sumă oarecare este totdeauna însoţit de o vorbă amicală, de un gest de simpatie, de o atenţie plăcută. Mi-e teribil de frig pentru că, în cele

câteva ore petrecute în grotă, umezeala mi-a cuprins pieptul ca o umbră şi un tremur uşor îmi agită muşchii. Desigur, port ciorapi albi, lungi până la coapse, prinşi în elegante jartiere, am pierdut o mănuşă alergând prin ţinutul acesta, sărut buzele îngheţate ale lui Marat şi ştiu să-i apreciez tăcerea. În grotă, Zenobia mă aşteaptă în poziţia ei obişnuită: uşor rezemată în cotul drept, întinsă pe pietrele tari, degetele mâinilor împreunate, vasta mantie albastră învăluind-o până sub sâni, revărsându-se ca o apă în jurul ei. E şi o pânză galbenă acolo, o pânză despre care n-aş putea spune nimic mai mult, prelungind parcă lungul ei păr.

Câteva ore de dragoste, urechile ei roze, câteva pagini subliniate din cartea deschisă, câteva plante din flora bolnăvicioasă a grotei.

Buchetul, astfel realizat, îl numesc aşa sau altfel.

•

Cu pasul tăcut, înfăşurându-mă în treacăt în toate faldurile, în toate armurile, înaintarea mea spre camera nupţială se urmează după toate prescripţiile. Mireasa fantomă aclamă în faţa ferestrei paradele nevăzute, fluturând o batistă subţire. Pe pieptul ei, păianjenul adolescent, fruct tăcut al unui depărtat incest, îşi continuă somnul şi apropierea mea, plutind la înălţimea catafalcurilor, nu poate opri clipirea senilă a unicului său ochi.

Invitaţii se reped cântând spre urinoare şi sosirea mea, cu braţele încărcate de fructe, e subliniată de un zgomot ciudat, închiderea pe totdeauna poate a unei trape secrete.

Dar fereşte-te să-ţi atingi ochii atât de fragili, fereşte-te să-ţi pipăi obrazul: el se poate sparge la cea mai mică atingere şi-ţi poate murdări imaculatul costum de umbră.

Descrise până la cele mai mici amănunte de marile cotidiene, semnalmentele tale nesigure (tremurul vocii, numărul fără soţ al genelor, preferinţele pentru o anumită culoare) vor fi imediat recunoscute de femeia aceasta încântătoare.

Umbra ta, aruncată pe lună ca într-o fantastică eclipsă, va mirosi mârâind mănuşile uitate de oaspeţi, gotica ta pălărie îţi va ascunde zadarnic trăsăturile, încântătoarea gazdă, mireasa cotidiană tăind în felii subţiri fotoliile putrede, îţi va face semn să rămâi şi *după aceea*.

Confetele invitaţilor, care ţi-au acoperit urechile, care ţi-au străbătut încleştarea dinţilor, sunt moi şi tu te culci deasupra mai mulţumit decât pe stânca cea mai înaltă. Câteva cuvinte trebuie schimbate, cuvintele obişnuite de politeţe. Invitaţii le vor aplauda, apreciind cum trebuie îndrăzneala ta reţinută şi, aprinzând lămpile, faţa ta se va întinde spre umărul gazdei, ca o imensă floare bolnavă.

E, în sfârşit, momentul dansului, dar uşile încuiate nu te vor putea feri de busculadă. Bandajându-ţi umărul rupt, gura ta va urmări cicatricea abia vizibilă din palma gazdei, revărsările fantasticului ei păr murind pe cearceafuri ca un gladiator, ilustrul ei bust devorat de insecte, corsajul îngreunat de ploi, mănuşile acoperite de frunze.

Îndrăgostit fără limite de funda graţioasă a ghetelor ei înalte, de pelerina acoperită cu cifre, de gravitatea superbă a straniei ei elocinţe!...

Permanent ocupat, abia vei putea auzi strigătul invitaţilor înecându-se în acvarii. Masacrul continuând, va fi destinat luminoşilor valeţi să scoată din pântecele rechinilor sumbri inelul de nuntă. Încărcat de fructe, plin de florile negre care-ţi cresc din carne, mişcându-te ca o ameninţătoare grădină suspendată, umbra ta se va întinde spre genele tăcute ale miresei. Pieptul tău

va suna ca un sicriu gol când, scuturându-te, se va scurge din el ţărâna uscată.

Ora de dragoste, în mijlocul draperiilor cuprinse de flăcări, va fi întreruptă doar de foşnetul scrisorilor de felicitare, mişcate de uşoara adiere răscolind camera nupţială.

Aşa sau altfel, pregătindu-te să ieşi, ţii cu două degete mantoul de carne crudă care va adăposti umerii iubitei în timpul plimbării.

Străzile luminate, cheiurile în panică, cafenelele devastate, acestea sunt locurile în care te plimbi de preferinţă. Teroarea oamenilor, cometele, privirile semnificative ale orbilor, capetele de ceară uitate în vitrinele goale îţi servesc drept indicii.

E important, desigur, salutul pe care-l schimbi în treacăt cu cei câţiva necunoscuţi, e importantă admirabila indecenţă cu care iubita surâde, e importantă mişcarea sigură, sărutul feroce cu care această călugăriţă smulge gura statuilor.

Elogiind landourile de hermină care revin spre casă, ea va rămâne în urmă.

La întoarcere, privindu-te în oglinzile aburite, mâna ta va îndepărta cu graţie ceaţa spasmodică în timp ce fulgii, zburând pe terase, vor întovărăşi tăcuta ta trecere prin pasaj.

•

Uneori, seara:

— „Pentru ce eziţi? Ţi s-a vorbit despre nestatornicia mea? Cu toate acestea! Nu te poţi înşela, sunt eu însămi, m-am păstrat intactă pentru tine. Sânii mei sunt tot atât de frumoşi. Şi picioarele mele, ţi le mai aminteşti?“

La picioarele ei. Lucida Voyantă se zvârcoleşte gemând.

— „Coapsele mele, Marat... Aveai nevoie să bei ceva de câte ori le sărutai. Spuneai că te ard. Şi

micile complimente pe care le adresai degetelor mele! Pentru fiecare câte unul... Cele de la mâini aveau, în plus, fermecătoarele lor titluri. Acesta, de pildă, era o marchiză...“

— „Are aerul...“

— „Îţi aminteşti aşadar... Mi-ai lipsit atât! Priveşte-mă bine, nu m-am schimbat deloc. Iată părul meu, dacă-l vrei, tulburătorul meu păr. Observă cum îmi cade pe umeri. Ca o cascadă. Mai am încă pianul. Aş putea să-ţi cânt. Şi papagalul meu, inegalabilul Kakatoes, are să-ţi spună, din nou, o mie de mici vulgarităţi...“

În acest moment Lucida Voyantă se ridică. E liniştită acum.

— „Doamna să nu se supere“ – spune ea – „şi să binevoiască să-mi plătească ceea ce-mi datorează. Transa a trecut. Doamna nu ştie cât e de obositor. Uneori cred că mor în timpul şedinţei. Când Doamna va mai avea nevoie, să nu mă uite. Îi stau oricând la dispoziţie“...

Lucida Voyantă iese surâzătoare. Înaltele ei tocuri izbesc cu zgomot podeaua.

Zenobia îţi mângâie cu un gest familiar bărbia. Şi tu, tu, a cărei ureche atât de fină conţine sâmburele nerăsărit încă al minunatei plante otrăvitoare, tu, care învârteşti între degete viermele găsit în tava de argint de pe masă, la ce bune micile tale gemete? Ai încă în buzunar scrisoarea de despărţire şi ochii tăi urmăresc distraţi un fluture zburând greoi deasupra părului femeii acesteia. Fluturele se aşază pe mâna ei dreaptă şi ea îl ucide surâzătoare.

De la urma de sânge, minusculă, începe curcubeul, un curcubeu care nu anunţă nici un sfârşit.

Dar neîntrecutul maestru-maseur apasă cu delicateţe umerii Zenobiei. El vorbeşte ca într-o trăsură, aplecându-se uşor deasupra capului ei. Înţelegi ceva din vorbele astea?

Pe masa întinsă sub fereastră, smulgând cu un ultim efort perdeaua, o muribundă expiră. Surâsul ei de agonie ţi se pare prea promiţător şi trebuie să-i săruţi gura. Câteva păsări zboară speriate când maşina spitalului lasă două imense găuri în pereţi, străbătând cu repeziciune camera. Ea n-a oprit decât o secundă, cât să ridice corpul suplu al muribundei. Suficient timp totuşi ca Internul să schimbe un surâs de complicitate cu maestrul-maseur.

Zenobia cere pianul şi cântă, stând culcată, pradă mâinilor agile. De aici începe o stradă nesfârşită, o întunecată stradă. De-a lungul ei se face dragoste, inepuizabili amanţi schimbă cele mai necunoscute săruturi, cele mai misterioase mângâieri. Te ridici doar cât să zgârii pe pereţi câteva cuvinte obscene. Ai fosfor în degete, un fosfor hrănitor, se pare, altfel ar fi inexplicabilă graba cu care cei doi pelicani, locuitori respectabili ai străzii acesteia, care-şi fac loc cu grijă printre perechile de amanţi, ciugulesc literele. Vânzătorul de păpuşi îţi oferă coşul şi tu iei câteva duzini numai ca să le suceşti gâtul. E vântul care-ţi lipeşte o frunză de frunte?

Degeaba te căzneşti să o dai jos, ea va rămâne acolo, ca un stigmat. Mâinile Zenobiei aleargă înnebunite pe clape. *Încearcă să escaladezi monstruosul pian care barează intrarea..*

O altă femeie doarme aici, în parcul de locomotive ruginite, şi, la lumina unei lămpi cu gaz, îţi surâde de pe afiş propria ta figură, atât de liniştită, atât de palidă.

Acrobaţii încearcă o nouă figură. Tricourile lor sunt ude de sudoare, efortul le umflă vinele, le scoate ochii din orbite, inutilii ochi. În vârful piramidei de orbi te urci ca să te azvârli în apă dar un colţ al hainei ţi se agaţă de candelabru. Începi să te legeni închizând ochii, întinzând moale mâna după celălalt fluture, care se roteşte acum în jurul părului Zenobiei.

Mângâi un fluture? Mângâi o buclă?

În secunda aceasta uşa se izbeşte cu zgomot. Toată lumea tresare. Nimeni nu mai mişcă. Doar tu te legeni uşor în vârful candelabrului...

Ciclistul prăfuit, cu părul lung intrând în buzunare, îţi întinde cu un gest dramatic o scrisoare. Tu o pui liniştit lângă cealaltă, cu certitudinea că n-ai s-o citeşti niciodată.

Dar la ce bun să te balansezi? Eşti atât de stupid atârnând ca un vâsc şi curentul pe care-l faci ar putea influenţa sănătatea fragilă a Zenobiei.

Maseurul îţi trimite, de altfel, priviri disperate. N-ai înţeles încă? La ce bun să te legeni? Priveşte în palmă liniile grandiosului tău destin. Şi apoi? Nimic mai simplu decât să te apleci la urechea vecinei de compartiment, s-o întrebi dacă o supără fumul. Te gândeşti la propria ta ţigară, dar ea pare atât de speriată, încât trebuie neapărat să tragi semnalul de alarmă, rugând politicos mecanicul să stingă îndrăcitul foc. La timp tocmai această oprire în plin câmp, la timp ca să poţi vedea privirea plină de ură pe care ţi-o aruncă omul care adormise între şine.

Mai departe, expresul va aluneca fără nici un zgomot şi degeaba ai să cauţi pe toată întinderea un singur funingine. În tuneluri, vecina ta de compartiment va practica prostituţia cea mai pură, spre entuziasmul călătorilor tineri. Tu îi vei îmbrăţişa genunchii în marile gări şi vei plânge mişcat deasupra lor. Vei cumpăra fructe acestor genunchi minunaţi, flori, ilustrate, bomboane. Apoi vei închide ochii deasupra lor şi vei începe din nou să te legeni, să te legeni, spre groaza maseurului-profesionist.

De patru ori, de cinci ori, de şase ori şi infirmierii reîntorşi vor lăsa jos targa.

— „A fost numai un leşin“ – te asigură muribunda – „un mic leşin, o nimica toată“...

Surâsul ei spune destule, de altfel. De ce să n-o crezi, la urma urmei? A fost, cu toate astea, ceva

mult mai grav, altfel nu putea să slăbească atât, în câteva ore doar. Priveşte-i numai aripile, propriile ei aripi, albe, slăbănoage, aripile cu care-şi face vânt. Dar nu mai e nici un pericol acum. Aripile se pot agita în voie. Maseurul a terminat şi muribunda îi poate închide cătuşele.

Apoi încerci să spui ceva, dar nimeni nu te aude. Mâna Zenobiei atinge obrazul maseurului.

— „Sunt gata“ – spune ea şi, braţ la braţ, ei se îndreaptă spre uşă, evitând să strivească în trecere stratul gros de fluturi care acoperă podeaua.

•

Nimic nu mai cade în imensele săli. Jucătorii şi-au scurs sângele în cupe învechite, mişcările artelor rup vertiginos firele de păianjen întinse între inimă şi şolduri.

Dacă intri aici, ducând în spate cadavrul cald încă al lui Marat, dacă după tine se mişcă cu o indescriptibilă încetineală cortegiul de hipocampi care te urmează lătrând, dacă încerci cu o insultătoare precizie tăria pereţilor, dacă unghia ta atinge retina lucioasă a statuilor, dacă în interiorul hainei căptuşite cu genele lungi ale femeilor scheletul tău sună strident, ceea ce reţii cu precizie este că gustul riscului a fost unica ta preocupare în această plăcută călătorie.

Castelul orbilor, strălucitorul, feeric luminatul castel, nu ascunde nici o surpriză pentru retina ta clară. Distruse candelabrele zgâlţâite de vânt, sparte ferestrele negrelor săli pustii, degetele tale văd, urechile tale cântă, dinţii tăi mângâie.

Mai e de aşteptat un miracol şi pe terase câinii se sfâşie pentru ultima rază de lumină.

Şi iată, în mijlocul sălii de recepţie, magnificul gheţar în interiorul căruia rigida gazdă, Castelana Vânturilor, te priveşte fix.

Nu depinde decât de pocnetul degetelor tale ca să spargi vraja, ca să faci să se mişte terifiantul sugaci cu dinţi, ale cărui muşcături i-au învineţit sânul.

Nu depinde decât de un minim gest, de o nevăzută tresărire a ultimului tău fir de geană.

Cât de puternic, cât de unic te simţi lovind bilele pe masa de biliard, încărcându-ţi buzunarele cu perucile albastre de care sunt pline sertarele. Cât de unic, tu însuţi, pradă obişnuită a terorilor, pierdut în vacarmul masacrelor, ieşind din oglinzi ca să-ţi săruţi propria gură, ca să-ţi mângâi gâtul, ca să-ţi susţii umerii! Dacă impecabila ta coafură, victimă a neînsemnatelor curente de aer, a suferit un invizibil deranjament, sunt mâinile tale acelea care îi vor reda strălucirea iniţială.

Nu este primul castel de felul acesta pe care îl vizitezi şi în spatele tău va geme cadavrul lui Marat, în spatele tău sau în părul tău, această putreziciune care îţi înfrumuseţează alura, propria ta umbră pe care nu ai îndrăznit să o laşi la intrare.

Ca să te înveseleşti, mai întârzii puţin în sala oglinzilor sparte, făcând din nou să cânte gheţarul, cu ajutorul unei monezi. Nimic nu se mişcă în afară de cele câteva bile care plutesc. Contagioasă levitaţie! Totul se ridică la un nivel oarecare deasupra solului, gheţarul însuşi, cu excepţia umbrei tale mai grea decât plumbul, a umbrei pe care o târăşti după tine, sfărâmând în treacăt tot ce încearcă să-ţi reziste.

Ca să urci scările, o ridici în braţe şi nu o laşi decât o secundă, cât să saluţi conturul de câine al lui Agrippa. Umbra ta latră, umbra ta, copilul gigantic, îţi muşcă pulpele de-a lungul culoarului.

•

Dar în această aripă anorganică a Castelului, abuzive, amorfe, cele trei pietre la trei mari

distanţe, în trei mari continente, sunt asemenea canalelor irigabile.

Monstruoasele mame, obiecte imense, se mişcă încet printre noi.

Tu nu poţi vedea stânca, imobila rădăcină fosilă în mijlocul căreia mi-am ascuns obrazul. Tu ignori de asemenea mişcările convulsive ale redusei falii de argilă care-mi îmbrăţişează picioarele. Tu nu poţi vedea gesturile sigure cu care granitul îmi desface degetele, justeţea saltului meu suplu în interiorul zidului.

Abia îţi crezi ochilor când mă vezi umblând liniştit în aer şi strigătul tău de miracol îmi taie drumul când, obosit, mă rezem de ape.

De pe această fulminantă trambulină de lave voi sări (şi numai sinistrul mesager îmi va strica o parte din plăcere) în mijlocul nisipului, înotând obosit sau vioi spre marginea muntelui.

Monstruoasele lucruri, legănătoarele lucruri se mişcă încet printre noi.

Aripa amorfă poate să înainteze, poate să respire, să citească chiar, să se apropie de tine.

Recunoşti pe fruntea netedă a dunelor picăturile de lapte pe care le-ai supt tu însuţi şi Marat, spectator liniştit, îţi atrage atenţia asupra umbrei tale, rămasă în urmă cu sute de metri ca să sărute gura vulcanului.

Poţi rămâne cât vrei, dar tu preferi să cobori în pământ salutând rocile surâzătoare, mângâind rădăcinile, muşcând straturile subterane sau schimbând câteva cuvinte de politeţe cu tăcutele vestigii ale trecerilor tale precedente.

•

Este vorba de o vizită tristă, o obişnuită vizită de câteva minute, plutind politicos pe deasupra meselor din vasta sală de mâncare. Câteva cuvinte, în total opt, schimbate în grabă cu cea mai

încântătoare fantomă şi trecerea pe lângă armurile sparte va fi destul de plăcută.

Poţi să admiri scalpurile invitaţilor pe platoul din mijlocul mesei, poţi să sfâşii în treacăt draperiile lungi, acela care-ţi va umple obrazul de flori, Marat, scoţându-şi corsetul cu gesturi de o graţioasă obscenitate, îţi va întinde genele.

Nu trebuie uitată, cu toate acestea, marea responsabilitate a masculinităţii. Ea este aceea care face posibile dispreţul imaginaţiei, denigrarea emoţiei, negarea misterului real.

În grija de ordonare perfectă într-o regiune neatinsă de gemetele impulsiilor, în menţinerea cu orice preţ a antinomiilor artificiale, poţi recunoaşte, de asemenea, destul de uşor, cadavrul putred al gândirii seculare.

Dar e o scurtă vizită, o vizită necesară şi nerăbdarea câinilor în faţa constelaţiilor necunoscute care încep să apară, discreta lor seriozitate, te forţează să ieşi.

E o sanie aceasta pe care stele o devoră şi ceea ce te salvează de la dezastru sunt gemetele încete ale câinilor, bidoanele pline cu sânge, propria ta biografie.

•

Desigur, sunt eu însumi, deşi, aplecat peste fereastră, trag din apă sicriul care mă conţine. Hainele adie la uşorul curent produs de evantaie. Obiectele depăşesc obişnuita tensiune a realului. Cuvintele nu mai participă la lucruri. Brizele îşi fac apariţia abia mult mai târziu. Majoritatea invitaţilor păstrează masca de circumstanţă. În plin carnaval, aceasta nu dă impresia unei conspiraţii şi procesiunile se urmează, în ploaie, spre o ţintă necunoscută.

În nici un caz nu se mai aud castanietele, somnul locuitorilor devenind, pentru moment,

lucrul cel mai important. Nimic nu opreşte valurile care se revarsă fără nici un zgomot pe plaja întinsă, prăbuşirea imenselor edificii producându-se în tăcerea cea mai desăvârşită. E o deosebită plăcere să priveşti fazele lunii repetându-se în mai puţin de un minut şi buchetul de crini în care fantomele îşi ascund trăsăturile, această mască conţinând o altă mască şi continuându-se cu alta, are un deosebit farmec.

Uşorul miros al mâinii, la care se adaugă respiraţia parfumată a tinerei fete, este de-a dreptul seducător. O bucurie gravă, o tăcută speranţă exală din arbori. Nu e vorba nici o secundă de trecerea bicicliştilor, deşi aceştia se îndreaptă în masă spre vârful muntelui.

În tunel, întunericul ne serveşte ca să fixăm mai bine punctul luminos de la celălalt capăt. Capul tinerei fete îl port în mâini ca pe un crin prea greu: e semnul meu de recunoaştere. Dantela fină care-i acoperă genele îi fereşte ochii de praful peisajului. Ciprii cresc în interior şi ea se poate culca pe o frunză, ca pe un leagăn.

Nu este prima dată când scoatem bilete la acest ghişeu şi peronul pustiu îl cunoaştem destul de bine. Bineînţeles că nu plecăm nicăieri, că suntem aici numai ca să privim cuta de îngrijorare de pe fruntea celor care se duc, ridurile de oboseală ale celor care se reîntorc.

A ciocăni roţile vagoanelor cu dinţii este încă o ispravă destul de obişnuită. De aceea luăm în fiecare seară, cu regularitate, valizele uitate ale călătorului dispărut. Grădina Plantelor conţine un arbore care le devoră cu o neîntrecută poftă şi aceasta este încă una din puţinele plăceri pe care ni le putem oferi. Pe străzile luminate puternic, ţinând cu stricteţe partea impusă de regulile circulaţiei, ne amuză îndeajuns umbrele noastre gigantice, neascultând altă regulă decât a luminii.

Pentru ca să asculţi muzica din cafeuri sau să stai liniştit pe locul la care te-a condus binevoitorul

domn, ţi se cere extrem de puţin, un nimic, ceva ca o literă, ca un surâs. Poţi să priveşti fără nici o obligaţie păsările care dorm în becuri, poţi să schimbi câteva cuvinte amabile cu vecinii, poţi să ridici de pe jos urma pe care a lăsat-o pantoful tău ud.

Pretutindeni buchetul de crini e privit cu amabilitate şi, când oamenii, ameţiţi de puternicul lui parfum, încep să se clatine, când obrazul de var al garderobierei ţi se aşază ca o frunză pe umeri, când degetele muzicanţilor încep să se topească pe claviaturi, somnul va fi cel mai bun alibi.

La ieşire, mângâind coamele aspre ale cailor, discuţi cu ei despre drumul cel mai bun de urmat, despre vreme sau nu importă despre ce. Tânăra oarbă le va arăta pulpele ei minunate şi ei îşi vor trăda recunoştinţa nechezând puternic sau privind cuminte.

Ai să vezi foarte rar un om mâncat de un cal. Acestea sunt cazuri atât de rare, încât pot fi trecute destul de uşor cu vederea.

Dar să nu uităm anotimpul şi cine poate şti?

M-am gândit de multe ori la organizarea unei mafii care să se ocupe în mod exclusiv cu furatul flamurilor negre pe care oamenii şi le pun pe grilaje când mor. Cred că ar fi destul de uşor, datorită lipsei de vigilenţă a cadavrelor. E, desigur, o îngrijorătoare scădere a sentimentului de dependenţă aceea care mă face să reduc totul la simpla înlocuire a iniţialelor de pe catafalcuri cu propriile mele iniţiale, dar lucrurile se vor îndrepta, după cum ne asigură înţeleptul folclor.

Aducând copiii pe scările tribunalelor, se poate începe devastarea justiţiei.

•

Şi iată-te lângă obrazul femeii acesteia, iată-te urlând încet, apropiindu-te cu grijă, întinzând

mâinile. Dincolo de degetele tale pasărea cu sâni, gigantica umbră insalubră, se roteşte în jurul candelabrului, stingând lumânările. Perdelele negre, umflate de vânt, se încolăcesc ca şerpii în jurul mâinilor întinse. Zenobia îţi deschide umbrela ca pe un corn al abundenţei şi singur, plimbându-te distrat şi tăcut, neglijent în faţa gravurilor îngrijite, răsfoieşti maldărul de frunze uscate.

E, desigur, vremea potopului, nu se poate altfel, acest potop necesar începând de-a lungul streşinilor ca mersul uşor al unei pisici, continuându-se pe aleile parcului.

Indescriptibilele torente în mijlocul cărora biciclistul amfibie salută surâzând ferestrele întunecate, interminabilele averse vor înghiţi în curând blestematul ţinut în care îţi plăcea să te plimbi.

Tu însuţi, scufundător de forţă, nu te poţi teme de nemaipomenitele averse.

Îmbracă-ţi umbra în falnicul costum de scafandru, lasă putreziciunii acesteia firescul ei rol de majordom al adâncurilor. Faldurile peştilor îţi vor mângâia în curând fruntea, stelele vor veni să se culce la picioarele tale.

Continuând să priveşti, continuând să tai cu eleganţă apa, vei respira mai uşor. Pe marile bulevarde, oamenii se vor opri să citească performanţele tale anunţate cu litere luminoase, deasupra sălilor de premieră. Se va vorbi despre tine, cowboy extatic, despre buchetul otrăvit pe care-l respiri seara, despre trecutul tău dureros de public, despre rigoarea pantofilor tăi de lac. Se va povesti despre aceea despre care nu obişnuieşti să spui o vorbă şi jocul va fi câştigat numai dacă, acceptând să apari în vitrinele magazinelor de mănuşi, vei reuşi să-ţi scoţi din piept minusculul şoarece roşu care-ţi roade arterele.

Continuă să priveşti ca un orb, ca un vas plin de cărbuni, ca o sfoară aprinsă obrazul Zenobiei.

Este, de altfel, timpul îmbarcării pe această corabie, e timpul să dai la o parte nisipul care-i acoperă buzele, să-i scoţi cu lama de oţel a cuţitului perla încremenită între maxilare.

Silueta corăbiei fantomă speriind peşti, hamacul în care ea se leagănă în compania moluştelor stranii, semnalele făcute în cinstea trecerii tale de ambarcaţiunile înecate, nimic nu-ţi va putea desprinde privirea de punctul luminos al ciclonului către care te îndrepţi cu toată viteza.

E timpul care trebuie, pentru că în cafenele consumatorii obosiţi cer plata.

Oamenii vor cu insistenţă să plece atraşi de promisiunea apropiatului masacru.

Obişnuit cu gesturile somnolente ale garderobierei, abia dacă te dai în lături ca să faci loc intrării tăcute a gheţarului şi gura ta se întinde dornică spre gura hipocampului-vampir.

Nimic nu te deranjează, abia dacă auzi aplauzele din sala vecină, abia dacă auzi foşnetul tăcut al rochiilor umflate de vânt, abia dacă auzi mâna uşoară a chelnerului mângâind zincul.

Nu e un copil ceea ce ai adus în hamacul de sticlă, e propria ta umbră, putrezitul Marat, dormind...

•

Dar ceea ce rămâne de făcut nici nu e început măcar.

Îţi scoţi de pe faţă fluturele-sfinx care-ţi acoperea nările şi obrajii galbeni de polen ţi-i scuturi în cele patru vânturi.

Tirul de porumbei e în plină desfăşurare, simulatorii inocenţi se prăbuşesc la picioarele noastre cu omoplaţii în zdrenţe.

Nimic nu ne împiedică să străbatem oraşul, extrem de pustiu, la ora aceasta atât de matinală. Cineva ne va arăta petele de umezeală, faimoasele

pete ale oraşului, în timp ce turmele de reni vor rumega în paturi corpurile locuitorilor.

Nu vom fi singurii spectatori la marea gală. Somnambulii, urmând cortegiul funebru, se feresc cu destulă grijă, să nu ne tulbure lucrul. Mâna alunecă pe o floare, piciorul calcă pe o scoică.

Extrem de importante afişele anunţând moartea apropiată a unui tânăr dansator.

Intrarea noastră, precedată de intrarea celor doi ghizi, nu e subliniată cu aplauze sau cu tresăriri. Intrarea noastră e intrarea vântului prin ferestrele sparte, intrarea noastră nu va face decât să tremure uşor lumina prea orbitoare.

În această fază a duelului, adversarii îşi vor şterge fruntea cu batiste imaculate şi-şi vor trasa pe piele linia precisă a rănii mortale.

Ca să te odihneşti mângâind pielea albastră a iubitei, retrage-te o clipă în colţul cel mai întunecat al imensei săli. Oamenii au venit la spectacol unicamente ca să se încălzească. Printr-o delicată atenţie organizatorii le-au pus la dispoziţie magnifice sobe pentru cap. Cineva – o fantomă sau o gravură – te recunoaşte, dar n-ai timp să răspunzi.

Redutabilul adversar sucombă în mijlocul aplauzelor frenetice. 1949.

E cercul fără zgomot al copilului care se învârteşte în jurul casei, cercul prin care câini imenşi fac salturi neîntrerupte. Tu nu eşti obosit, dar o plimbare la aer te atrage din ce în ce mai mult şi iubita îţi face semne. Cutremurul lent mişcă oraşul, îl duce mai departe. Montgolfierul încărcat cu cadavre ilustre zbârnâie ca o imensă insectă. Îţi fluturi batista şi, liniştit, nespus de calm, te opreşti în pasaj.

Acest om îşi bea liniştit cafeaua, instalat în mijlocul străzii celei mai aglomerate. Conducătorii adormiţi ai vehiculelor îl salută şi el împarte zâmbete ca un veritabil campion. Ceea ce îl

interesează, un rest de pâine căzut pe reverul imaculat al hainei, va fi înlăturat în scurtă vreme.

Să te aşezi alături, pe scaunul gol, ca să-i culegi firele de pâine rămase în barbă, e o plăcere nebună.

Acest om, încărcat până la refuz de păsări, vorbeşte cu ochii.

E o conversaţie plăcută, extrem de atrăgătoare, la care participi cu entuziasm. Dar la apropierea ta păsările şi-au luat zborul (e, desigur, trista celebritate de ochitor aceea care le înspăimântă) pentru a nu se mai reîntoarce. Îi rămân totuşi orbitele pline de ouă, buzunarele încărcate de fulgi, carnea sfâşiată de ciocuri ascuţite.

E o întâmplare pe care el nu ţi-o va ierta niciodată şi oul negru pe care-l are pe frunte lăcrimează destul de abundent ca să vezi asta.

Dar, în această fază a duelului, adversarii se felicită. Tu culegi resturile de alimente rămase în părul uitat al fenomenalului campion.

O scurtă privire te asigură că chelnerul îţi apreciază cum trebuie gestul discret. Ziarele au apărut, de data aceasta, îndoliate, şi e necesar să te retragi.

Nu e vorba de amplele sincope care fac să tresară inima muzicanţilor.

Ceea ce nu poate fi privit cu indulgenţă de tine e câinele mort, cadavrul secular, a cărui putrefacţie umple oraşul.

O nouă sincopă.

Trompele fluturilor crepusculari anunţă apropierea nopţii. Şi e bine să deschizi largi ferestrele, ca să poţi călători în timpul somnului...

Poetizaţi, poetizaţi...
(1970)

Cornelius de Argint
(1946)

Cele ce urmează se deosebesc de celelalte printr-un amănunt vizibil abia când lucrurile sunt recitite sau repovestite. Cele ce urmează se deosebesc de celelalte mai ales prin faptul că în epoca aceea numele meu era Cornelius de Argint. Toată lumea îmi spunea Cornelius de Argint şi mie mi se părea atât de firesc, încât nici n-aş fi putut răspunde la vreun alt nume. Reîntors din cafenelele unde stăteam ore şi ore plutind pe deasupra clienţilor osteniţi, ostenit eu însumi, Cornelius de Argint îmi spunea portarul şi-mi deschidea cu o mână înceată uşa.

Cornelius de Argint – repetau cele câteva personaje întâlnite pe scări. În mijlocul odăii mele, cu uşile bine încuiate, rezemat de perdele, mângâiam în tăcere sfeşnicele de argint care îmi împodobeau masa. Lumina lor mată, clipirea ochiului meu în liniştea lor îmi făceau multă plăcere. Cornelius de Argint – şopteau căprioarele rătăcite noaptea în odaia mea – Cornelius de Argint – şi se culcau alene pe patul meu cu baldachin.

Ore şi ore mă legănam, fumând liniştit, neluând în seamă şoaptele lor, suspinele lor. Mătasea rochiilor ruptă cu multă grijă, copitele cuminţi sfâşiind fără zgomot, ziarele care înteţeau focul din sobă şi-mi umpleau pereţii de umbre, toate acestea nu le vedeam. Ore şi ore bustul căprioarelor nu-mi spunea nimic. Acolo, la un pas de mine şi cu un pas în faţa peretelui, se deschidea, direct din odaia mea, nemărginita câmpie bântuită de ploi. Burniţa rece, lanterna legănată, rafalele vântului, uraganul poate. Mă legănam mai tare, îmi ridicam gulerul hainei şi porneam mai departe.

Picăturile reci care îmi izbeau pleoapele nu se deosebeau cu nimic de celelalte, doar locul unde cădeau era mai fierbinte. Mai aveam câţiva paşi până la fereastra cu lumină galbenă, prietenoasă a hanului, câţiva paşi pe care, iată, îi străbăteam. Îmi scuturam părul ud, îmi aranjam gulerul. În încăperea mare a hanului ardeau focuri. – Cornelius de Argint – mi se spunea –, bine ai venit. Eram invitat să cinez şi romul tare mă înviora. De ce trebuia pornit din acest punct, din acest punct de unde mai pornise cineva? Priveam de jur-împrejur. Coarnele cerbilor prinse pe pereţii calzi ai hanului aruncau umbre ciudate. Câteva arme deasupra vetrei, ruginite, vechi.

— Cornelius de Argint – îmi spunea hangiul –, e mult de când n-ai mai trecut pe la noi.

Într-adevăr era mult, un an, un secol, cine mai ştie? Ce să răspund? De altfel, nimeni nu aştepta vreun răspuns. Cincizeci de ani? Aş fi putut povesti că lipsisem cincizeci de ani încheiaţi, cincizeci de ani grei, munciţi departe, pe insulele înroşite de soarele sudului. Cincizeci de ani şi cei din han credeau că trecuse abia un an de atunci. De altfel, n-avea nici un rost să încurc lucrurile.

— Ai dreptate – îi răspundeam totuşi. Sunt aproape zece luni de când n-am mai fost pe aici. Treburile m-au ţinut departe de voi.

— Cât ai slăbit! îmi spunea un vânător.

Ştiau ei oare că muriseră, toţi, că, în iluzia lor, îi mai menţinea doar întârzierea mea, discreţia mea? Ştiau ei că, de cincizeci de ani, nu mai existau şi că, dincolo de câmpia lor, la câţiva kilometri doar, nu mai erau contemporani?

Există anumite lucruri pe care oamenii, chiar şi vânătorii, le ignoră. Mă apropiam de vatra cea mare în care ardeau câţiva buşteni, îmi scuturam picioarele şi mă uitam de jur-împrejur, liniştit. Mâna mică, palida mână a Lenorei, se mişca nehotărâtă, strângea nervoasă colţul şalului.

Există anumite lucruri pe care oamenii le ignoră, dar ea le ştia. Ce ud eram! Din păr îmi ieşeau aburi şi stropii îmi străluceau pe mijlocul frunţii. Acolo...

— De mult nu ne-am văzut, Lenora – îi spuneam, făcându-i o uşoară reverenţă.

— De cincizeci de ani – îmi răspundea ea în şoapte şi lacrimile îi umezeau privirea.

Albul osului
(1947)

Nous estimerons les playes plus humides, pourrissantes et phagédéniques celles qui se font en pleine lune.

Guillemeau
1594

ÎN CÂMPUL vieţii Noastre se ridică ameninţătoare figura unei femei care era pentru Noi o sonerie a cataclismelor.

Printre alte întâmplări în legătură cu ea ar fi timpul să semnalăm:

– Întâlnirea dinaintea marelui cutremur din noiembrie 1941. (Nelămurite nelinişti Ne făcuseră să plângem pe străzi în seara când ea a răsărit din întuneric numai ca să-şi semnaleze prezenţa în apropierea Noastră. Pe atunci, prezenţa ei nu căpătase încă nici o semnificaţie pentru Noi.)

– Întâlnirea din ajunul izbucnirii războiului, de asemenea seara. De data aceasta am spus: la cealaltă întâlnire a fost cutremur. În noaptea asta e război.

– În altă seară, după câţiva ani, drumurile ni s-au întâlnit din nou. Atunci a fost marea maladie a vieţii Noastre.

– Întâlnirea pe timpul cumplitei furtuni din seara de 23 noiembrie 1946. Am văzut-o trecând, ne-am surâs chiar, sub rafalele care descompuneau oraşul. Iubita, aflată cu mine, a izbutit să anihileze forţa malefică a celeilalte. La aceasta a contribuit în egală măsură intervenţia favorabilă a prietenilor Noştri Virgil Teodorescu, Gherasim Luca, Paul Păun şi Trost, cu care Ne-am întâlnit în aceeaşi

noapte. Asigurarea lor că de data aceasta nu va mai fi nimic, în afara furtunii, s-a adeverit din plin.

– Întâlnirea care a urmat, ziua, mereu în prezenţa iubitei. Am schimbat câteva cuvinte. Cealaltă, părea că ignoră darul ei de a declanşa sau poate numai de a vesti nenorocirile. Îşi amintea totuşi că, după ultima noastră întâlnire, fusese şi ea îngrozitor de bolnavă. Remarca de asemenea faptul că, mai totdeauna, întâlnirile noastre sunt strâns legate de nenorociri. Era îngrijorată, dar, la urma urmelor, nu credea în „asemenea lucruri".

– Întâlnirea din 29 iulie 1947: o văd în mijlocul unei mari mulţimi şi o arăt unui personaj care mă însoţeşte. Peste trei zile (1 august) şi Noi, şi personajul acela suntem greu bolnavi.

(Ea ignoră întâlnirea: nu Ne-a văzut.)

– Întâlnirea din 15 august 1947, la amiază. Ea Ne priveşte neliniştită. După ultima noastră întâlnire a fost victima unui accident. E slabă, descompusă. Nu poate să Ne suporte prezenţa şi pleacă după ce spune câteva cuvinte despre: „imbecilitatea evidentă a demonialităţii". A pierdut şi o mare sumă de bani, dar nenorocirile economice o preocupă pe un plan secundar.

1

Atrag în mod foarte serios atenţia asupra acestor simple întâmplări care, pe planul acţiunii, spun multe şi pe care titlurile Noastre ne dau dreptul de a le privi cu toată îngrijorarea.

Pe acest plan, orb încă, invizibil, inodor, întunericul este deosebit de fecund. Aici, unde se reclamă o cât mai urgentă intervenţie din partea Noastră, necunoaşterea atinge limita intuiţiei. Tot ce este deasupra a început să se prăbuşească.

Pentru aceasta, uzând de titlul Nostru de mesager, rar întrebuinţat şi de multe ori falsificat

de-a lungul secolelor, arăt cu un deget strălucitor mlaştinile în care ne zbatem.

În profunzimile Noastre, simţim tulburările, ameninţările, dezastrele. Dacă vorbesc de ruine, o fac pentru a numi ceea ce e deasupra, ceea ce se prăbuşeşte, dar aceste ruine sunt încărcate cu fulgere care le aparţin şi care nu vor putea fi oprite de Directorul General al poştelor.

Absenţa mitului este o glumă a Directorului General pe care Noi, în calitatea Noastră de Excelenţă a Existenţei Inacceptabile, nu o putem privi decât ca făcând parte din domeniul ireal al realului.

În mlaştina mocnită, un singur fir viu se agită: prea puternica Noastră raţiune trădată. Raţiunea noroiului, încărcată de larve, o declarăm vulnerabilă, în calitatea Noastră de mesager – artist – excelenţă – prim-şef.

La care Ne dă dreptul titlul Nostru provizoriu şi scurt de PROZATOR.

MULT MAI TÂRZIU, ascultam pietrele obosite, respiraţia Noastră acoperind ca o ceaţă pereţii, aburii subţiri care se ridicau de pretutindeni, ascultam zgomotul de eşarfă al părului tău încolăcindu-Ne braţele.

O mormântală tăcere se întindea în jurul Nostru şi nu era nimeni în cameră în afară de panică, de clipirea senilă a ochiului bufniţei-vultur. Ceilalţi dormeau, cu capetele aşezate pe masă, cu frunţile în farfurii, privind apa limpede din pahare, dormeau toţi, Noi singuri pluteam în jurul imensei mese, atingând în treacăt faldurile. La ce bune uşile deschise în vânt, lacătele sparte, bureţii crescând vertiginos, tăcuţi, multiplicându-se cu o ameninţătoare şi feroce viteză, acoperind corpurile adormite?

Să Ne sfâşiem carnea, să Ne jupuim obrajii, să Ne spintecăm muşchii? Tăcuta Noastră privire, extatica umbră caldă care Ne sufocă, focul care Ne invită, braţele Câinelui aşezate pe pian, unica stea din constelaţia Câinelui care pâlpâie în întuneric, hainele Noastre rupte cu dinţii, obrajii sfâşiaţi care Ne acoperă gura, apele adânci în care Ne cufundăm numărând rar, cu o voce abia şoptită, până la ultimul număr, al asfixiei, întunericul din ce în ce mai opac, mai negru, gulerul tău imaculat de data aceasta, de data aceasta.

Am străbătut distanţa până la tine în permanentă panică, terorizat de umbra lungă a Câinelui care alerga gâfâind sub Noi; am străbătut parcuri imense, pustii, ascultând lamentaţiile arborilor; Ne-am zgâriat de grilajele ruginite care înconjoară pieţele goale; uraganul Ne-a răsucit gâtul, Ne-a înţepenit maxilarele; am dormit în apă, plutind, Ne-am amintit de pericolul de a te

pieptăna seara, Ne-am culcat pe pericolul de a te pieptăna seara, cunoscând puterea hienelor asupra umbrei umane; şi nu putem transmite pietrelor oboseala, furia, letargia, nu putem decât zgâria pietrele, înaltele pietre pe care le întâlnim plutind, Anubis cu cap de şacal, nu putem decât să trecem pe vârfurile picioarelor, să şuierăm uşor pe deasupra capetelor celorlalţi, să facem aşa şi aşa, ba chiar mişcarea aceasta şi cealaltă, până Vom găsi gestul miracolului, capabil să Ne trezească.

Dar n-a fost panica aceea care Ne cutremura când străbăteam ruinele, ci umbra Câinelui, gigantica umbră care se întindea peste tot, pe ziduri, de-a lungul arborilor, prin ferestrele sparte. Vântul zgâlţâia schelele şi ameninţa să stingă Mâna Gloriei, care Ne lumina drumul. În stradă, pariurile ajunseseră la sume destul de ridicate şi nimeni nu bănuia că înăuntru are loc ceremonia pentru uciderea Păianjenului. De altfel, pânzele lui multiple acoperiseră în întregime încăperea şi fumul mâinii Noastre forma, pe deasupra lor, o dantelă neagră, destul de frumoasă. Ceilalţi, continuau să doarmă cu hotărâre; aripile tale încurcate în dantelele negre Ne mângâiau fruntea şi Câinele izbea cu furie clapele pianului.

Înlătură voalurile care-ţi acoperă urechile, desprinde-ţi printr-o mişcare sigură părul, încearcă să nu scapi nici un cuvânt, nici o silabă din tot acest ritual al morţii care se desfăşoară cu o uluitoare viteză în faţa ta. Închide ferestrele sparte, agită draperiile, aprinde resturile de lumânări din candelabre, amplifică mişcarea aripilor, respiraţia, zgomotul creşterii bureţilor, fluidifică tot ce mai păstrează amprenta Resurecţiei, lamentaţiile şi săruturile, vântul, spectrele, rochia de bal, scaunele putrede, zidurile distruse, mâna ta care Ne sufocă şi Ne extaziază, păsările cât casele care se sprijină de arbori ca să privească mai bine, vulturul pleşuv acoperind oceanul, lăcustele colosale care străbat scuarurile purtând în braţe corpurile amanţilor

adormiţi, pasărea Mwi purtătoare a focului, pasărea zgomotului tăcut.

Braţele Câinelui izbesc cu furie pianul; dezlănţuit, corpul lui se frământă lovind cutia sonoră; dar ceea ce vrea să acopere, ceea ce pândeşte cu infernală indiferenţă urechea atentă a Păianjenului e *ultimul cuvânt*, pe care-l Vom bâlbâi murind, lamentabilul cuvânt pe care nu-l ştim încă.

Găsim că e prea multă lumină în cele mai întunecate tenebre, prea multă, şi putem paria pe ce va fi acest ultim cuvânt. De altfel, am dat semnalul, zgribuliţi de frig, posomorâţi, pe cheiul pustiu şi umed, sunând din cochilia albastră, simulând grohăitul surd al sirenei, ca să distragem atenţia Câinelui ale cărui braţe moi ţi-au încolăcit mijlocul.

Ţie îţi plac lungile lui îmbrăţişări; pentru asta îţi zgudui capul printre fulgi, pentru asta prăpăstiile fără fund, adâncile gropi de carne, te atrag. Iubeşti cu pasiune irezistibila lui paloare, buzele violete, obscura chemare a şarpelui, nisipul fin care păstrează amprenta suspinelor, penele împodobindu-i fruntea de cristal.

În mijlocul acestei frunţi, o stea luceşte, una singură, Sothis, isterica stea a Câinelui, aceea care tremură abia vizibil la sunetele nebune pe care le scoatem din scoică.

E ultima oară când el te îmbrăţişează, fii sigură, e ultima oară când îţi oferă un crin. Aici, pe cheiul îngust, unde mârâim îngreunaţi de ploi, bagă de seamă să nu Ne încruntăm, să nu facem saltul scurt spre pietre, violentul salt, să nu Ne izbim oasele de pietre, să nu muşcăm pietrele, bagă de seamă! Atunci strigătul Nostru prelung ar putea produce cutremurul. Bagă de seamă să nu Ne încruntăm şi rămâi liniştită.

Da, să rămânem totuşi în ploaie, căci Câinele nu poate rezista sunetului gros al sirenei. Braţele lui se desprind cu încetineală de pe coapsele tale,

el vine tăcut spre Noi, lăsându-te singură, agăţată în dantelele negre ale păianjenului.

Vom rupe farmecul acesta, fii sigură, la timpul potrivit; dar Ne e atât de frig, suntem atât de uzi, atât de uzi şi mârâim în teribila linişte care Ne învăluie.

— Femeia aceasta, Câine, era iubita Noastră, iubita Noastră, înţelegi? Aceea care Ne mângâia, care Ne scuipa în frunte când deveneam sublimi, aceea care Ne vindeca de muşcătura scorpionului, iubita Noastră, unica. Tu n-ai ce căuta aici, femelele tale te strigă neliniştite şi te aşteaptă. Priveşte ce gravă eroare ai comis: aici locuim Noi, sunt şi nişte scaune şi tu nu poţi înota printre scaune, mai sunt şi tapetul şi pianul pe care Ni l-ai stricat, pianul încărcat cu apă în care dormeam obosit. Nu pentru iubita Noastră îţi vorbim, ci pentru că vrem să dăm foc încăperii acesteia, poate că o să Ne aruncăm în foc Noi înşine sau să Ne culcăm în braţele iubitei, arzând. Pentru că niciodată n-ai să Ne poţi repara pianul (ai merita o corecţie, minimă poate, dar te iertăm). Ai timp să te salvezi. Vom număra până la nouă, ai timp, încearcă, femelele tale te strigă neliniştite, te strigă în mijlocul uraganului, nu le auzi? Până la nouă, bagă de seamă, ai timp...

Ce amplă tăcere! Într-adevăr, nu se mai aude nimic, nimic, nici ploaia, nici şuieratul vântului care Ne biciuieşte totuşi, care Ne flutură mantia. Steaua Sothis luceşte pe fruntea tristă a Câinelui, ochii lui senili Ne privesc atenţi, cu grijă, fără să clipească. De ce nu fuge, să pună odată capăt situaţiei acesteia imposibile? Nu mai mârâim, e drept, şi dinţii Ne clănţănesc fără zgomot. Suntem mai puţin feroce, dar el Ne cunoaşte forţa.

— De ce Ne priveşti atât de liniştit? Trebuie să te grăbeşti, furtuna e aproape, vrei să-ţi mângâiem vârful genelor, să te ajutăm? Te imobilizează dragostea, ştim asta şi o apreciem cum se cuvine, dar trebuie să te retragi. E iubita

Noastră, înţelege, numai o gravă eroare te-a făcut s-o îmbrăţişezi. Te-ai plictisit poate de gesturile prea lente ale femelelor tale, vrei o cravată poate, o pălărie, mănuşile de gală, un pian mecanic sau o gumă, orice, îţi dăm orice, dar retrage-te odată, decide-te, suntem gata să-ţi facem cel mai ceremonios salut, surâsul cel mai fermecător, suntem gata...

Dar nu suntem singuri, se vede acum. De jur-împrejurul Nostru stau neclintite, pietrificate imensele păsări, atrase, fără îndoială, de conversaţia Noastră. Privirea lor e la fel de gravă, la fel de atentă şi oarecum îngrijorată. Lor, cel puţin, nu le e frig. O picătură de alcool n-ar strica şi Ne vom opri, la plecare, în faţa primei farmacii. Zgomotul acesta uşor, fâlfâirea abia auzită, vine, desigur, din aer. Impasibilul Vultur, singurul care nu doarme, s-a întors pe partea cealaltă, netezind norii cu aripa lui uriaşă. Nimic de făcut încă, trebuie să aşteptăm Miracolul sau să mârâim din nou. Nu e încă ora, dar umbra Câinelui se întinde de pe acum, sălbatică, monstruoasă, rece, ameninţătoare. Peste puţin n-o să se mai vadă nimic, are să fie un întuneric opac şi liniştea aceasta inexplicabilă e doar primul semn, e întunericul începând de la urechi, de la voce.

— Prietene, îi strigăm Vulturului, prietene (permite-Ne să te numim astfel), învaţă-Ne ce să facem. Degeaba Ne dăm înapoi, umbra e tot mai aproape; învaţă-Ne ce să facem. Ne sufocăm.

Dar Vulturul cască. El întinde o aripă, acoperind o parte din cer, şi, cu un cârâit somnoros, Ne invită la caldele lui subţiori. E bine acolo, zebre aleargă de-a lungul fluviilor, vegetaţia înnebunitoare se încâlceşte pretutindeni, şerpii forfotesc, cedrii înalţi răsună; e bine acolo, printre plantele colorate, lângă cascadele limpezi. La primul oficiu îi Vom scrie iubitei, o Vom chema implorând-o, felicitând-o. Desigur, rigurosul factor poştal va şti s-o convingă să Ne asculte. La cea

mai apropiată gară o Vom aştepta, printre ibişi, încărcat de flori, superb. Nici o întârziere şi totuşi tremuram aşteptându-te (Ne era frig, Ne era frig), Ne-am aruncat hainele şi Ne-am acoperit cu crini, suntem mai frumoşi aşa, mai supli poate, mai liniştiţi în orice caz şi admirăm cristalul pe care Ni l-ai adus. Ne-am repus ombilicul ca să te fermecăm, sandalele pe care le purtam prima dată. Prima dată; am vrea să mor, nu vrei să murim împreună, spânzuraţi de primul cedru, primul, prima şi ultima vorbă, într-o cameră încărcată cu crini, pe un pat de argint, dormind, fărâmând porţile, fărâmându-Ne capetele de porţi, „moartea continuă să dăinuiască pe pământ, într-un fel destul de trist", şi ţi-am spus să fugi cât mai departe, să nu Ne asculţi, tu te poţi plimba liniştită prin parcuri, poţi să surâzi în cafeuri, te poţi pieptăna uneori, poţi să alergi fără să vezi sinistra umbră a Câinelui, maladia obscură care Ne roade, aleargă cât mai ai timp, îneacă-te, acoperă-ţi ochii, nu te uita, nu Ne uita, te adorăm şi te vom privi liniştiţi înecându-te, răsucindu-ţi genele lungi, muşcând arborii, Ne place să te privim, stea subterană, Ne place să privim de aproape dezordinea spasmelor, strălucirea pasiunii pe obrazul tău, Ne place să privim de departe, să te privim de departe, lipită de Noi.

Suntem gata să trec peste prăpastie, halucinat de atracţia edenică a subţiorilor. Dincolo, ea Ne seduce cu promisiuni infinite. Peste spuma densă, ferindu-Ne picioarele de cioburile scoicilor, drumul duce spre vârful unui pisc foarte înalt, oferindu-Ne, printre aburii şi ceţurile de deasupra munţilor, viziunea Semănătoarei. Ea e departe, e drept, dar străluceşte într-o glorie supranaturală, scăldată în razele lunii. Se poate prea bine ca cineva s-o vadă, cu părul în vânt, bătând în cimbale, în întunericul negru al nopţii. Părul ei flutură pentru ca grânele să aibă tija lungă şi

viguroasă şi plante nebune îi acoperă sânii. Astfel îmbrăcată, scoţând strigăte stranii, ea doarme.

Suntem gata să plec, să plutesc chiar, căci valurile stau liniştite, moluştele Ne invită la somn, delfinii surâd în umbră. Avem sânge pe tâmple, Ne-am zgâriat poate, umblând orbeşte, Ne-am rătăcit pe digul acesta nesfârşit, căutând ieşirea (fragilitatea oaselor Noastre de cretă Ne împiedică saltul). E unul din braţele Câinelui cel pe care l-am întâlnit şi vocea lui, atât de asemănătoare vocii umane, strigă:

— Nu vezi că murim (şi, într-adevăr, steaua din fruntea lui e abia vizibilă, ca un al treilea ochi lăcrimos, perfid), nu vezi că murim? Nu ne tulbura agonia.

Dar Noi nu tulburăm nimic şi aceasta este încă una din naivităţile Noastre. Mai bine ar fi să Ne ridicăm fruntea, să înlăturăm coloşii muribunzi încărcaţi de pene, să-i sfărâmăm sub talpa piciorului. Cunoaştem destul de bine gestul cu care pot fi aruncate în valuri milioanele de păsări migratoare, dar cel mai mic efort Ne-ar plictisi peste măsură. E timpul să plecăm. Puţin importă lamentaţiile, puţin importă rănile, zgârieturile de pe pulpe. Ne prindem picioarele în bretele, Ne servim de mâini, facem piramide. Iubita Noastră e nerăbdătoare, o adorăm, i-am uitat numele, dar îi Vom da altul, mereu altul, îi Vom da pietre şi bucăţi de pământ, oase, flori, cârpe, picături de ploaie, Mâna Gloriei, tutun, cai de curse şi şoareci. Îi Vom mărturisi că am cunoscut misterioasa Semănătoare, că am iubit-o, că o mai iubim încă şi că n-o putem uita. Seara, Ne lega mâinile cu părul ei lung, Ne acoperea ochii cu palmele. Nu mai era nimic. Departe răsunau sonerii, simţeam Şacalii. Ea Ne spunea să tac: nu putea suferi scâncetele Noastre. Totdeauna îmbrăcată în negru, totdeauna tristă. O, superbul ei trup, freamătul şoldurilor, al buzelor ca nişte păduri în flăcări! Îţi Vom da câteva amănunte despre dragostea aceasta tulburătoare, îţi

Vom spune ceva despre somnul agitat al celeilalte, Nimic nu e adevărat, nimic. Am adorat-o cu ochii închişi, totdeauna, şi, dacă Ne-a dat o floare, am rumegat-o imediat, ţinându-Ne de nas. Ea n-avea nevoie de nimic ca să plângă: vinele îi erau pline de lacrimi; dar cum să spunem? i-ai văzut pe ceilalţi? Aceşti două sute de ani care ne despart, dacă Ne-au păstrat intactă iubirea, nu Ne-au potolit avânturile. Avem un uşor regret profesional, dar a lăsa o mireasă goală sub ochii nuntaşilor Ni se mai pare încă o ispravă. Ne-au îngheţat oasele, nu e plăcut să străbaţi mlaştinile pe o asemenea vreme.

Apoi umbra, din nou umbra cenuşie a Câinelui, şi, ţinând seama de crisparea pumnilor, de limita conversibilă a disperării, de transparenţa gheţarilor, ce Ne mai rămâne?

ALBUL OSULUI. Rămâne încă această adiere de primăvară, care Ne ţine din plin sub farmecul ei. Rămâne încă irezistibilul impuls care Ne face să mă arunc, în neştire, pe străzile aglomerate, în mijlocul neliniştitei forfote umane. Rămân încă misterioasa forţă exaltantă a câtorva cuvinte, prea cuvinte poate, şi încăpăţânarea de a căuta în ochii necunoscuţilor întâlniţi pe străzi scânteia care se refuză oglinzilor, proprie ochilor Noştri, ochilor noştri.

Să privesc cerul inaccesibil, din ce în ce mai sărac în fulgere, care acoperă sumbra condiţie umană? Trebuie recunoscut că, în asemenea condiţii, puţina parte de „idealitate“ admisă (cer să nu fie luat prea cu uşurinţă acest cuvânt) se prăbuşeşte în faţa calculelor a căror simplitate nu e întrecută decât de ferocitatea lor.

A face cuvinte de ordine din ruinele limbajului, despre superioritatea mentalului tip-mascul-european care, sub orice formă, duce la incalificabila idee educativă a superiorităţii tehnicii sale, a conştiinţei sale. Vor fi totdeauna spectre. Şi mici gânduri, uneori, la apropierea

nopţii: la ce bun? vei putrezi încă înainte de-a şti dacă aceste lucruri au fost sau nu...

„Aceste lucruri“ – singurele, se pare, care agită în mod constant –, specia noastră lucrează într-adevăr al naibii de încet ca să le rezolve. Ele cer, cu toată urgenţa, să se revizuiască de la rădăcină şi o dată pentru totdeauna terifianta reţea care încearcă să le bareze drumul.

Pentru aceasta vorbesc despre poet mai întâi, despre imensa lui responsabilitate în complicatul joc de izbucniri şi de sugrumări care nu au început şi nu se vor termina cu el, în măsura în care viaţa lui nu începe dimineaţa şi nu se termină seara: vorbesc despre poet, despre acela care, în strălucitorul lui gest, oglindeşte gestul uman în întreaga lui obiectivitate; despre influenţa lui necesară, profundă şi vivifiantă, depăşind cu mult primul pretext circumstanţial care o face vizibilă, afirmând şi impunând conştiinţa necesităţii.

Poate ar fi timpul să se discearnă cu atenţie printre nenumăratele cioburi în plină contradicţie pe care le acoperă lărgirea la maximum a cuvântului *poezie*. Multipla întrebuinţare în limbajul curent a acestui cuvânt pare a indica ceva mai mult decât o recunoaştere tacită a existenţei cioburilor.

Ştiu că, oricât de necesară ar fi, o delimitare a zonelor poeziei nu poate, chiar dacă ar atinge numai un număr infim din posibilităţile incalculabile ale misterioaselor resurse poetice, să nu aducă prejudicii poeziei înseşi.

Dar este secretul şi puterea ei acesta, de a frânge sistemele, de a le face să delireze, de a produce, în curiosul ei joc, fuziunea spontană, de a mări până la explozie fisurile oricărei direcţii devenite osificante. Este secretul şi puterea poeziei acesta de a asigura primenirea permanentă a unui „sus“ anchilozat, cu ajutorul elementelor stârnite, scormonite din partea cea mai profundă a „josului“, de a menţine un schimb constant, o

fertilă transmutaţie a susului şi a josului. Ea tinde, înaintea oricărui lucru, să rupă nenorocitele blesteme în care se zbate spiritul uman, să-l direcţioneze pe un drum propice.

Aceasta o face să scape cu uşurinţă de la orice încercare de definitiv, să lărgească orice limită, orice definţie care ar încerca s-o cuprindă, să nu se arate decât ca un mobil perpetuu celor ce încearcă s-o fixeze, ca o erezie celor ce încearcă s-o dogmatizeze.

A sfâşia şi a reface fără încetare vălurile mereu impenetrabile care acoperă firul viu al poeziei. În această luptă care, în ochii celor avertizaţi, pare din ce în ce mai aprigă, instrumentele obişnuite ale poetului (sau ceea ce, printr-o funestă orbire, el ia ca atare) îngreuiate de toate abuzurile, opunându-şi unul altuia cea mai crâncenă rezistenţă, au sfârşit prin a-l trăda.

E ceea ce mă face să acord întreaga mea încredere unui oarecare *comportament pasional* caracteristic marilor amanţi şi ereticilor, comportament care, în ochii mei, nu a trădat niciodată speranţele puse în poezie.

DAR JOCURILE NU SUNT FĂCUTE. La Paraclet vulturii serveau berea. Noi priveam frumoasa femeie, insalubra, aceea care făcea minuni cu evantaiul, şi în faţa Noastră se deschideau uşile ruginite. În acest cafeu, numai zborul liliecilor mai sfâşia aerul. Culcat, adormit pe un pat de flori, fusesem lăsat jos ca să putem privi în linişte – şi am văzut.

Era poate miracolul sau ceva asemănător şi vocea Ni se auzea încet, ca într-o pădure de eucalipţi. Prima carapace aluneca, aluneca, încărcată de smaralde, şi puţine lucruri reuşeau să scape prin crăpăturile ei; dar flacăra, care aici era stea sau scânteie, se putea distinge destul de bine. A doua carapace, mai neagră, mai monstruoasă, ameninţa să acopere totul. Era teribil de suficientă şi dură, abia puteam să Ne trag privirile de la ea,

sufocanta, şi florile care Ne acopereau patul începuseră să tremure. În sala de jocuri se putea miza pe alb şi negru, amândouă perfect desenate. Mercurul, de culoarea şi consistenţa flăcărilor, scăpa printre degete, printre priviri, cu întreaga, recea lui forţă de fascinaţie. Pe alb se miza unu, pe negru suma şi melcul continua să treacă liniştit şi lucid, pasionant şi lucid, de la unu la tot, rămânând fiecare.

Dar tu trebuie să bagi bine de seamă la dereglarea jocului, la ce cunoşti din toate acestea şi la neînsemnata portavoce, cornetul nazal pe care l-ai adus; trebuie să bagi bine de seamă, Câine, pentru că nu Ne vei avea. Ne place să-ţi sărut buzele, e drept – rămân puţine lucruri care se mai pot face cu pasiune: a se sustrage din cerc privind molusca granitică, a face semne pentru admirabilii care cunosc fără să se îmbete, cu feroce dârzenie, a gândi poate, Ne place să-ţi sărut buzele, până la sânge, dar bagă de seamă, Câine, nu Ne vei avea, tu, melancolicul, lipindu-ţi gâtul triplu de gâtul Nostru unic pe când oamenii sunt încă speriaţi de umbra ruinelor, te iubesc, Câine, îţi sărut ochii, îţi fărâm dinţii, patul de oase, dar nu Ne vei avea cu murdarul tău dresaj în libertate, cu umbrela ta gotică, cu nasul tău venal, ce spun? şacal şi anal, cu tripla ta batistă colorată, nu Ne vei avea pe Noi, unicul şi atât de asemănătorul, am să-ţi dau zahăr şi am să-ţi rup coloana vertebrală şi am să-ţi spun seara: eşti dulce, ciorapii mov îţi evidenţiază de minune pulpele şi sărut buzele tale vinete, fascinantele buze, Ne place să le sărut pentru că Ne e frig şi le iubesc până la pierderea respiraţiei, până la pierderea adoraţiei, la a opta adoraţie, te ador, dar nu eşti decât un câine murdar, o lepră de câine mort, şi dimineaţa am să-ţi spun: e mereu noapte, nu sunt sătul de mângâierile tale, de ameţitoarele mângâieri cu un deget sau două, cu toate că scuip pe degetele tale, pe mângâieri, pe ameţeală şi pe tot ce încearcă să Ne umple marele

gol-plin pe care-l numesc iubire, unicul, e mereu noapte, se cunoaşte după felinare şi poţi să-ţi vopseşti buzele pe care le mângâi cu opt degete odată, Noi, care nu voi mângâia niciodată cu şapte, nici cu trei, ci cu opt, cu toate că e de ajuns unul pentru jocul acesta feroce, şi la prânz am să-ţi spun: e mereu noapte, şi la miezul nopţii, şi la opt, până la ora 2001, când vei înghiţi dintr-o singură mişcare fulgerul ca să desparţi fluidul, sulful, de celelalte şi vei merge să mizezi pe flăcări spunându-Ne: mângâie-mă cu cele 74 de degete ale tale şi cu degetele pline de forţă ale celorlalţi căci nu mai sunt câini, vezi, nu mai e noapte, dar nu Ne vei avea, nu vei avea, avea, decât ceea ce este iluzoriu şi sigur căci Vom păstra cu violenţă lungul Nostru păr şi capul (care poate cădea atât de uşor, şuierând printre pietre) şi frumoasa coafură de gură şi de creştet care ţine de altă capilaritate, fără să adaug celelalte opt atribute, indestructibilele, acelea care l-au făcut pe unul dintre noi să reuşească un teribil tur de forţă, adică să scoată de sub prima carapace ceea ce n-a putut să acopere nici a doua carapace şi, nelăsând în furnicarul de dedesubt decât membrele inferioare, inclusiv atributele falsei virilităţi pierdute cu această ocazie şi legate de prima capilaritate, nu Ne vei avea nici la ora 58, când te vom scoate din maldărul de cărămizi ude, de sub pietre, din iarbă, din urzici, dintre cârpe, dintre oase, în mijlocul imensei covulsii, totdeauna lucid, lucid şi convulsionat totodată, când te vom scoate cu degetele fremătând de fermitate ca să-ţi măsor respiraţia, să-ţi asist agonia, să-ţi ajut sfârşitul, să-ţi uşurez prăbuşirea, şi nu Ne vei avea nici atunci, niciodată, nici când Ne vei arăta sânii învineţiţi de hiene, nici când Ne vei aştepta în trăsură muşcând de furie cozile cailor, ceea ce Ne va aduce pe buze un uşor surâs, căci Noi ştiu că încă de la ora aceasta nu mai există nici un cal pe întreaga planetă, nici o zebră măcar, nimic, decât ruine şi

spectre, întunecând ca o torţă, a unuia dintre noi, acoperind cu propria lui torţă, cu propria lui capilaritate buzele tale vinete pe care le sărut cu furie şi le refuz cu un gest fără da sau nu, gestul de care îţi este atât de teamă, încât îmi arăţi subţiorile şi Eu le cunosc crinii, îmi arăţi pe jumătatea putrezită a feţei o lacrimă, dar nu Ne vei avea nici atunci, câine, pentru că detest jumătatea care plânge cum detest ceea ce tu numeşti iubire, libertate sau ceea ce ar putea încă să Ne facă să tresar lângă abjecţia curselor tale, a buzelor tale vinete pe care le sărut cu furie, cu sete, cu pasiune.

Nu Ne vei avea şi nu-ţi spun asta nici ca să te ameninţ, nici ca să te zgârii, nici ca să te sărut cu pasiune, câine de apă care nu Ne vei avea niciodată, nu spun aceasta şi nu spun nimic din cauza capilarităţii cu totul diferite a vocilor care nu spun nimic, nici chiar nimicul nimicului care nu are nimic a face cu nimicul tău, nu-ţi spun nimic şi te privesc pentru că este ora la care Ne vei spune: mai este încă o speranţă (cu toate că epilepsia îţi scutură vertebrele) ora la care Ne vei spune: *iubirea mea*, ascuţindu-ţi dinţii cu ciocanul ceasornicarului, un ciocan cu arcul plesnit, căci am cunoscut personal acest şacal de ceasornicar, care e un câine ca şi tine, în afară de frunte, unde şi-a instalat coarnele cerbului centenar, l-am cunoscut la Paraclet, unde reluase o faimoasă discuţie lovindu-şi coarnele cu ciocanul lui de ceasornicar, acela cu care se sună miezul nopţii, eternul, pe străzile bântuite, l-am cunoscut şi avea aerul, acest câine, de a Ne face să-l cred în relaţii cu mama şerpilor, o mamă obscenă cu care am avut eu însumi relaţii dubioase înaintea plecării lui Baron, cu toate că avea gura plină de şerpi pe care-i numea: Gelozie, Memorie, Absenţă, Transvaal, Carmel, Mohican, Disponibil, Floarea Norilor etc., ceea ce îmi dădea ameţeli mai ales când Ne numea pe Noi înşine Gabory, adăugând: şerpişorul meu de sulf; dar ea nu a reuşit niciodată să Ne aibă şi i-am

scăpat totdeauna graţie exerciţiilor pe care le practicam în acele timpuri, nu a reuşit să Ne aibă nici chiar în faimoasa noapte a lui Boaz, a 1963-a din greaua Noastră existenţă, când Ne-a arătat arcul ei plesnit şi cadranul, când Ne-a arătat falsa pârghie încrustată cu smaralde, nici atunci nu Ne-a avut şi ea bătea atunci în uşă, înecată în lacrimi şi despletită, urlând cu gura ei plină de şerpi, lamentându-se, râzând cu hohote de triunghiul Nostru pe care-l numea „Trinitate totuşi“ (era felul ei în întregime obscen de a vedea lucrurile), şi Noi răspundeam dinăuntru: de ce nu Ne laşi să dorm? e noapte şi micuţul tău Gabory, şerpişorul de sulf, are nevoie de somn poate, pentru mâine, mâine ai să-ţi pui cămaşa de dantelă neagră şi o să facem dragoste după felul tău în întregime obscen de a vedea lucrurile, mâine – dar ea Ne asigura că nu mai există mâine, că această noapte a lui Boaz e ultima, aceea care nu se va mai termina niciodată, ea îşi baza afirmaţiile pe profeţii sigure şi pe zgomotul frunzelor şi şerpii ei Ne strigau pe rând, şuierând, când Gellu, când Gabory, când altfel şi-şi sunau clopoţeii, dar Noi ţineam uşa larg deschisă şi pentru asta nu putea intra nimeni, reuşind să scap.

Ne-am servit, e drept, atunci, de ceea ce limbajul tău de câine care nu Ne va avea niciodată numeşte o pârghie, dar aceasta era vulcanul şi craterul lui complice tuna cuvinte de opt ori mai sigure şi mai adevărate decât pălăria ta cu coarne şi Ne-am servit de ele, în special ca să acopăr lamentaţiile care Ne acopereau uşa, numai aşa am putut să adormim şi să ne trezim, numai aşa te-am putut săruta cu distincţie, deşi nu eşti decât o javră de câine senil şi Noi nu pot să sufăr asta, adică nu pot să sufăr capilaritatea şi mai ales – înţelege cum vrei – cu toate că mă ţin departe de orice tentaţie – nu pot să sufăr buzele tale de câine care nu Ne va avea niciodată.

CA UN BĂTRÂN ÎN MÂNA UNUI BASTON. Acest lucru îl îmbrăţişează pe celălalt şi îl ucide. Acesta îl ucide pe acela şi chiar l-a ucis. Este de sperat că adevărata interpenetraţiune, departe de a fi dezolantă, vană, se va înfăptui, că prăpastia datorată în cea mai mare măsură unei orbiri unilaterale şi caracteristice speciei noastre va găsi gradul de violenţă necesar ca să se nege, să-şi topească înfricoşătoarele abisuri. Este de sperat că o gigantică convulsie, prea rapidă, prea ameţitoare ca să i se poată rezista, gata să acopere cu plinul ei înspăimântătoarele profunzimi necunoscute, va deschide poarta de larve şi de întuneric.

Am atras atenţia asupra acestui lucru într-unul din textele Noastre şi l-am subliniat cu întregul Nostru curaj de exprimare. Am privit tipul uman, pus în asemenea condiţii, ca pe una din experienţele naturii gata să se prăbuşească. Am arătat specia-maşină mişcându-se, iubind, visând, gândind, luându-ne capetele. Mi se pare extrem de important să revin asupra acestui punct şi în special asupra cutiilor cu muzică, automate sau nu, care sunt cutii ale morţii, maşini ale morţii. Pământul e populat în secunda aceasta de un număr colosal de specii noi, create de noi, care ne vor devora. Dacă nu insist asupra lor este pentru că aceasta Ne-ar obosi prea tare, dar, de altfel, pare în afară de orice îndoială că întreg blestemul care încremeneşte ştiinţele constă în uşurinţa cu care ele privesc, cu care înlătură chiar din preocupările lor problemele faunei şi ale florei mecanice. Căci aceste ştiinţe şi această floră, ca toate celelalte, sunt grefate pe moarte, deviate pentru a servi moartea, unicamente moartea, şi e treaba oamenilor de ştiinţă să se lase devoraţi de cine le

place. De altfel, strigătul lor, care ar fi trebuit să ne avertizeze de ameninţarea ferocelor flori metalice, a rozelor de ciment sau de ghips, a ierbii de bronz, a faunei perfide şi vorace care populează actualmente oraşele, aerul, focul chiar, întârzie prea mult să se facă auzit.

Vom fi înlocuiţi, înţelegeţi-mă bine. Suntem chiar. Cunosc îndeajuns faimosul creier mecanic asupra căruia s-a făcut atâta zgomot. El se mulţumeşte să calculeze până una-alta şi oamenii noştri de ştiinţă vor fi scutiţi, pe cât se pare, de o serioasă plictiseală. La rândul lui, numărul, devenit prea lichid, a început să se umfle, să se întindă, să curgă. Maşina latră, încercând să ne menţină încrederea în exactitate. Numere, pentru moment. Dar va fi ziua când o uşoară deviere, o autoajustare abia simţită a uneia din piese îi va permite să latre maxime, sentinţe şi mai ce încă? Să devină o cutie cu muzică. Căci secretul cutiei cu muzică ne scapă tuturor şi el ne va pierde dacă nu luăm bine seama. Iar subtilitatea şi perfidia actuală a maşinilor, care lasă totuşi să se întrevadă funesta lor intenţie, Ne face să credem că toate acestea se petrec pe ruine.

Suntem departe de drăguţele păsări mecanice, de insectele cu cheie, de roboţi. Mitul lui Van Helmont, cu îngrijire deviat, ne vampirizează cu ajutorul exerciţiilor cutiilor cu muzică automate sau nu, în acelaşi fel în care ne-au fost vampirizate, secole întregi, imaginaţia, iubirea, cu ajutorul exerciţiilor de hidoasă memorie ale lui Loyola.

Maşinile ne-au scăpat, ele şi-au descoperit intuiţia, memoria lor de specie, pe ruinele celor ale noastre, şi oamenii sunt de acord să tacă asupra acestui punct. Ei nu pot face altfel căci secretul cutiei cu muzică a încremenit forţa de gândire şi orice resurecţie, orice împrospătare, nu e posibilă decât în afara vastului gheţar-cutie cu muzică, care ne-a prins capetele şi ni le ţine ca într-o rădăcină în principiul cutiilor cu muzică, şi ceea ce continuă să

ne agite ca gregar, obscur, neliniştitor şi-a pierdut în cea mai mare măsură fluidul şi n-a păstrat decât muzica pe care o acoperă destul de lesne muzica mârşavă a cutiilor cu muzică.

Istoria spiritului, care se confundă în întregime cu istoria cutiilor cu muzică, a dezbătut un număr apreciabil de certuri, dar totdeauna s-au găsit abili directori de conştiinţă care au ştiut, păstrând cu stricteţe secretul, să facă să triumfe principiul cutiilor cu muzică. În virtutea acestui principiu, problema cutiilor cu muzică, redusă la sinistra dilemă: *a distruge sau nu*, continuă să fie privită ca o problemă rezolvată, pe când ea este o problemă de muzică, o problemă a cutiilor cu muzică; în virtutea acestui principiu în întregime muzical şi strivitor, oamenii de ştiinţă şi în special cei care lucrează în fizică sau în ştiinţele naturale, continuă să-şi încălzească braţele la ruinele fumegânde ale gândirii lui DA-NU, râzând de nedumerire până la pipi, neştiind ce să facă, jucându-se ca nişte copii sub privirile severe şi maternale ale maşinilor, pe care cred că le stăpânesc fără să ştie cum; şi cutia cu muzică le acoperă urechile cu muzica ei, ca să nu audă ceea ce propriul lor presentiment le spune, terifiantul şi durerosul presentiment că aceste maşini, aceste mame monstruoase, aceste cutii cu muzică pe care şi le aruncă unul altuia ca pe nişte mingi sonore sunt cutii conţinând muzica propriei lor morţi, muzica morţii.

Nu este posibil să acoperim cu corpul Nostru şi cu persoana Noastră, cu gândirea Noastră, cu vocea Noastră chiar, această muzică pentru că propria Noastră voce ne trădează şi gândirea Noastră, pe care o considerăm încă personală şi, ceea ce este mai rău încă, umană, continuă să fie aservită, din slăbiciune sau din perfidie, principiului cutiilor cu muzică, pe când simţul hieroglifelor, atât de deplorat de Novalis, arzătorul „de descifrat“ pe ruinele căruia Ne jucăm de-a v-

aţi ascunselea sau facem heraldică, continuă să Ne lipsească şi Noi continuăm să fim surzi la marile rafale cosmice care mătură din timp în timp spaţiile-timp atingând cu aripile lor de flăcări pământul nostru a cărui formă este din ce în ce mai triunghiulară şi a cărui voce nu este decât o cursă pentru Noi, o fantomă a fantomei vocii Noastre, reprodusă prin mijloace mecanice care întovărăşeşte ca o umbră exactă pământul în trista lui călătorie.

Virtutea acestui principiu Ne îngheaţă orice încercare de a scăpa şi ameninţă cu moartea orice încercare de a rămâne liniştit. Cei ce au voit să ridice tabuul pământului, să înfrunte înfricoşătorul tabu-cheie al cutiilor cu muzică au fost dintotdeauna simţiţi. Şi atunci s-a ridicat marea panică şi ei n-au găsit decât tabuul minim, ale cărui cele mai simple exerciţii constau din a simţi printr-un dezechilibru al presiunilor tulburătoarea viteză cu care plutim, de a răsturna printr-un singur gest susul şi josul, privind, cu tălpile lipite de pământ, cerul.

Nu pentru orbi sau pentru non-orbi spun aceasta, ci pentru ceilalţi, căci perfidul porc de câine de pictor peisagist care este principiul cutiilor cu muzică e capabil de orice şi ne poate avea pe toţi, chiar dacă se practică cu asiduitate cele câteva execuţii pe care le-am indicat într-un mod cu totul sumar mai sus şi pe care le declar cu această ocazie nevalabile şi contagiate de cutie cu muzică, incapabile de altceva decât să schimbe locul susului şi josului, ceea ce unele obiecte, din multe puncte de vedere mai libere decât noi, reuşesc, chiar când li se înlocuiesc lentilele de care se servesc pentru aceasta prin altele, falsificate în mod grosolan.

EPOCA DE CARNE: Te recunosc după mersul tău de granit, o, Libertate!

Libertate, tu însăţi, nu accept clipa îngrozitoare şi de neînţeles când ţi-ai plecat strălucitorul cap, când din părul tău plesnind vântul şi munţii a răsunat ultimul tunet, ultimul, anunţând cutremurul-mascul, nu înţeleg şi nu accept puţinul farmec pe care l-ai păstrat în degete, pe sâni, nu înţeleg şi nu accept, mă sufoc lângă somnul tău prelungit, nu înţeleg teribilul tău somn prelungit şi respiraţia ta inundând murmurul confuz al apelor, al vântului, al sângelui, al pietrelor, îmbibând de misterioase arome marele văl care trebuie străpuns, trebuie sfâşiat, trebuie spart.

Nici o scăpare nu e posibilă până când nu vom auzi foşnetul depărtat al părului tău deşteptându-se, trosnetul lui, bubuitul de tunet anunţând cutremurul feminin.

Am adăugat la fiecare cristal un burete, la fiecare scufundător un arc şi o liră, la fiecare pas irezistibila atracţie către tine, o, noapte, *a nu şti nici să asculţi, nici să vorbeşti, nici să exprimi, nici să ascunzi*, cetate al cărei miraj Ne îmbată, vast pivot inabordabil în afară de tine, în afară de în afară, în afară de epoca strict vegetală, de arborele insuportabil al vieţii, de arborele ştiinţei, în afară de tot, în străfundul fluviului, deasupra ta şi a fluviului unde dormim ascultând mugetul rinocerului-femelă, pasul lui înăbuşit în stuf, Ne-am plimbat zile şi zile pe spinarea lui puternică la lumina arzătoare a soarelui, în umbra cedrilor, ghidându-ne după stele, în afară de stele şi de lumină, în afară de tine, noapte şi zi, în focul care Ne devoră, în afară de focul care Ne devoră, nu-ţi

ascund nimic, nici setea de violenţă pe care o detest, nu-ţi tăia părul, nu respira poate, nervozitatea pumnilor poate, a gândirii mii de ani, mii de secole nervozitatea pumnilor şi a gândirii, bâlbâială rece a violenţei, cutremurul-mascul apăsător şi dezesperant, nu ascund nimic, nici moliciunea, nici farmecul cunoscut pe care-l detest pentru că ador frumuseţea pasului femelei de rinocer sau altceva totdeauna inexprimabil, totdeauna irezistibil şi totul devine vizibil şi invizibil deodată, când munţii îşi prăbuşeau piscurile cele mai înalte, nu sunt şarpe dacă Ne frec pieptul de pământ, există un şarpe pe care-l cunosc foarte bine, şarpele mut care părăseşte din când în când grota ca să urle la pietre, există un şarpe şi Noi urăsc covulsiile masculine sau cunoscut-feminine, nu ascund nimic, nici plimbarea Noastră pe spinarea rinocerului-femelă ascultând ameţitoarea ei invitaţie, plimbarea printre autobuze, în faţa vitrinelor, pe marile bulevarde Ne-am plimbat o săptămână încheiată şi Petre Ad. Stroe Ne-a dat să mănânc mană şi Ne-a luat de mână şi de mană, conducându-Ne în vasta sală în mijlocul căreia, printre gemetele muribunzilor, Eminentul Muribund V.A. Iscu, Profet bine Decorat, Ne-a făcut cadou extra-lucidul Tablou-Autograf al Maladiilor Planetei intitulat Dimitrie Cantemir:

TABLOU-AUTOGRAF

Celor 100 (una sută) de celebri Șefi, Mari Savanți

I.		II.	
Scrofuloză Tuse Melancolie	Reformat definitiv	Ipohondrie Fumător Paranoia	Revizuit Iași
III.		IV.	
Gripă Dureri dentare Herpes	Halucinații reformat pentru pensie	Transpirație Oftalmologie (o pată roșie; Parafrenie)	Lipsă de memorie, și nu se aprobă ochelari

Cu această ocazie el Ne-a acordat titlurile de: Şef; Împărat-Şef; Prim-Şef; Majestate-Şef; Decorat-Şef; Vechi-Şef; Director-Şef; Excelenţă-Prim-Şef; Şef-Financiar; Şef-Internaţional;

Împărat-Prim-Şef; Kayser-Chef; Barcarolă; Evaluat 12.500.000.000 Mărci, Lei, Franci, Deutschland; Inginer; Artist, Violonist-Istoric-şef; el Ne-a acordat înainte de a expira aceste titluri pe care am dreptul să le port sub ochii pietrificaţi de prostie, de vanitate, de perfidie şi de scelerateţe ai tuturor, cu mărturia dură a rinocerului-femelă care a zguduit pământul cu pasul ei greu. Pentru aceasta Ne-am atras ura tuturor masculilor – în afară de cei 100 (una sută) – care vor să Ne extermine sau, în cel mai bun caz, să Ne denigreze prin înlocuirea titlurilor cu altele mult inferioare şi simplist masculine pentru ca Noi, unicul Mascul Decorat-Prim-Şef la ora aceasta, care veghez cu deosebită vigilenţă (împreună cu cei 99 de masculi unici, Vechi-Şefi) la spargerea carapacei rinocerului-femelă şi aştept cu pasiune, cu cele 12 plus cele necunoscute, convulsionantul cutremur-feminin a cărui urmă poate fi găsită în bubuitul tunetului sau în mângâierile iubitei, singurele voci care, în afară de vocile celor 100 (una sută) de Celebri-Şefi, Mari-Savanţi, fac să plutească pe deasupra ruinelor vestigiile vocii umane. Pentru aceasta s-au servit de cele mai ignobile mijloace, anunţând întreaga planetă că Noi, Violonist-Istoric-Şef, Evaluat la suma de mai sus, nu am dreptul să mă intitulez Inginer, Director-Şef, etc., calificativ pe care numai prietenul meu V.T. Şef-Financiar-Poliglot, care cunoaşte limba rinoceră, ca şi tigra, lea, leoparda, etc., cât şi ceilalţi 98 de masculi decoraţi le pot înţelege.

Dar s-au înşelat în mod jalnic mizând pe ascultabil căci toate acestea se petrec atât de în miezul lucrurilor, încât ochii lor dresaţi nu le pot vedea. S-au înşelat căci, cu toate că sunt orbi, iată ce-au scris, imediat după încercarea de exterminare, propriile lor gazete:

„La înmormântarea soţiei avocatului S.I., care, după câte se ştie, s-a sinucis după ce a ucis-o pe amanta soţului ei, a luat parte un numeros

public, format aproape în întregime din femei. Or, în timp ce ritualul mortuar era în plină desfăşurare, şi-a făcut apariţia soţul eroinei ducând de mână o fetiţă.

O doamnă din public s-a repezit la el, pălmuindu-l puternic. La strigătul ei: «ai băgat în pământ două femei», o ploaie de bulgări desprinşi de pe morminte au început să cadă asupra avocatului. În timp ce femeile erau pe cale să-l linşeze, s-a format o gardă de masculi care a reuşit, după îndelungate sforţări, să-l scoată pe o poartă dosnică din cimitir. Dar şi aici furia feminină dezlănţuită l-a urmărit şi avocatul n-a putut scăpa de la un linşaj sigur decât crunt bătut, într-o maşină serios avariată".

•

Pentru a sfârşi o dată pentru totdeauna cu insinuările privind trecerea Noastră tăcută prin această morgă încărcată cu fructe şi cadavre de fructe, pentru a desăvârşi raclajul gloriosului Nostru craniu, exhumarea tulburătoare a pasiunilor, în plină ruină a sănătăţii Noastre, în accentuată dereglare a simţurilor, am dat, în cinstea celor 14 vânturi pestilenţiale şi umede care izbesc cu furie ceea ce încearcă să se mai ţină pe picioare sprijinindu-se pe ruine sau de mama ruinelor, în cinstea bunei Noastre credinţe anchilozate şi ridicol de rezistente, în cinstea detestabilului ev de miasme pe care pasul Nostru de crini l-a străbătut îmbibându-se de furiile lui feroce şi dezgustătoare, am dat, în cinstea apelor fetide şi largi care au să ne amplifice vocea, în cinstea întunecatului cutremur care va zgudui solul, subsolul, parasolul şi arhisolul plus entresolul şi tot ce încearcă să se solidifice cu excepţia cimentului ornamental de pe cavouri, am dat, în cinstea fotografilor ordinari care ne vor

retuşa trăsăturile, a viermilor care vor face dragoste în femurul Nostru, a bufniţelor care vor creşte în arbori, a cailor care vor deveni corăbieri, a pietrelor carnivore, a lămpilor insectivore, am dat, în cinstea albinelor ucise cu sulf, a ghetelor fierte în cazane cu miere, a mâinilor Necunoscutei pe care sărutul Nostru le va arde până la os, am dat acest

DECRET*[1]

LA TOŢI MORŢII DE FAŢĂ ŞI DIN VIITOR, SĂNĂTATE!

ARTICOLUL PRIM

Nici o asemănare nu e posibilă şi nici imaginabilă între starea de spirit (sfârşit, cataclism) a anului una mie şi aceea a anului două mii. Pârghia iluziei ni se pare a fi tenacea şi interesata indiferenţă neagră a putredului braţ secular.

II.

Pentru a limpezi, a discerne (a se garanta contra) năprasnicele rafale ideologice care mătură creierele la ora actuală, unicul panaceu valabil pare a fi simţul inutilului, a cărui prezenţă impregnează spiritul acestui Decret.

III.

Orice bilanţ al coşmarurilor care ar începe de la 1 august 1915 (data naşterii Noastre), ca şi de mai înainte, evidenţiază culorile sumbre ale timpului. Se distinge încă teribila forţă de atracţie pe care o exercită asupra noastră valorile ruinante.

Nici un acord nu este obligatoriu.

IV.

Remarcăm furioşi legătura din ce în ce mai indisolubilă dintre iubirea-pasiune şi moarte, exasperantele mituri care le sudează.

Dorim să înviem fără a muri în prealabil.

V.

Ceea ce uneşte capetele în flăcări, din ce în ce mai rare pe întinsul planetei, pare a fi sensul de ZADARNIC al aventurii Noastre. Disponibilitate, rigoare, bună-credinţă s-au topit în acest sens.

Contrar obiceiului Nostru, nu roşim în faţa ruinelor transfigurate ale acestor cuvinte.

VI.

Rigidul se convulsionează, violenţa face loc pasiunii. Gheara curiozităţii Ne-ar împinge să vedem ce canal infect o va conduce spre gigantica apă a morţii dacă nu Ne-ar îngrozi ideea că măcar scuipatul Nostru ar putea să Ne supravieţuiască.

VII.

Monstruoasa gură care a uitat să urle merită o corecţie.

VIII.

Asemeni plictisitoarei feţe pe care de ani de zile ne-o arată oglinzile, asemeni scheletului Nostru care s-a încăpăţânat să nu se mai lungească şi nici să scadă, asemeni părului Nostru negru şi unghiilor care ţin să crească *numai dinăuntru în afară*, cu fiecare gest strâns legaţi de fermentaţia surdă a vulcanului, tripla lui coloană de fum sfârtecând măruntaiele pământului, asemeni legăturii dintre fazele lunii şi urletul şacalilor, asemeni panicii care cutremură şira spinării celor ce ne atribuie cutare sau cutare filiaţie în afara rigorii noastre zadarnice şi pasionale, în afara plictiselii mortale şi incurabile care ne populează oasele până la cea mai infimă fracţiune, răul de a trăi, tulburătoarea întrebare a lui Eckhart şi-a găsit răspunsul pe care-l aşteaptă de cinci secole: *Noi suntem cel just.*

ARTICOLUL AL DOILEA

În picioare, într-o atitudine hieratică, braţele lipite de corp, învăluită într-un lung văl care o înfăşoară până la glezne şi care, pe piept, formează nodul isiac. Picioarele bandajate ca la mumii. Pe umeri poartă o mantie de purpură care atârnă de ambele părţi. Mâinile înfăşurate în faldurile mantiei ţin fiecare câte o tijă verde, îndoită. Capul, prins în diadema roşie, are deasupra cununa de lauri care susţine, pe dinainte, în corpul lunii, discul solar. Din bulbul acestuia cresc două pene.

II.

Vom celebra, cu tot ceremonialul necesar şi ţinând seama de toate exigenţele, serbările a căror enumeraţie urmează:

a Disponibilităţii,
a Iubirii-Pasiune,
a Nopţii,
a Focului umed,
a Oboselii pietrelor,
a Bufniţei-vultur,
a Uciderii păianjenului,
a Drepturilor Câinelui,
a Lăcustelor,
a Umbrei profetice,
a Lunii sumbre,
a Absenţei,
a Voinţei celor puri,
a Uitării memoriei,
a Gheţurilor aprinse,
a Minunatului indezirabil,
a Frumuseţii fanatice,
a Libertăţii.

III.

...şi nici un fald nu poate desena conturul de răcoare pe care-l pune deasupra norilor, fără contradicţie şi în plină contradicţie, lângă fantastica grotă din care se înalţă aburii, oracolul mut şi soporific.

ARTICOLUL AL TREILEA

La înălţimea mâinilor Noastre, cu genele fâlfâind, sunt flăcări în jurul celei care doarme.

II.

În ziua întâia a Cancerului, a treia a Scorpionului sau într-o luni la o oră lunară şi pe cât posibil în afară de aspectele rele pe care luna ar putea să le aibă asupra momentului ales, Ne vom parfuma mâinile cu aloes şi camfor, ne vom astupa urechile cu mătrăgună, ochii cu heliotrop, gura cu crini, ne vom aprinde părul cu lemn de măceş sau de tei, ne vom grava pe frunte cifra selenică.

Numele Nostru lunar este TAU. Pielea Noastră este argint. Piatra Noastră e cristalul. Şi nu tremurăm, mai ales.

III.
(cuprinzând comportamentul indicat pentru suscitarea clarviziunii)

PRIMĂVARA: Timp propice pentru concepţionarea monştrilor, mai ales când luna e în creştere. E momentul să ne consacrăm ei. Injecţii cu apă de mare (30 gr. quinquina roşie macerată în salivă şi câteva cuie la fiecare masă). Timpul vitalizării prin infuzie a forţelor. Ne vom culca cu capul în jos, cu pieptul încărcat de lipitori sau râme. Nu vom sparge ouă de pasăre neagră. Nu vom iubi, nu vom visa, nu vom vorbi, nu vom respira, nu vom sângera, nu vom închide ochii, nu-i vom deschide, nu vom merge, nu vom sta, nu vom muri, nu vom trăi, nu vom dormi, nu vom veghea, nu vom lipi, nu vom sfâşia etc. Timp excelent pentru uniune pe toate planurile.

VARA: Favorabil asimilării constituantelor atmosferice. Deci vom învăţa bine să respirăm. Vom bea, în mare cantitate, repede, fără spaţii între înghiţituri, cu dinţii strânşi, cu limba acoperind caninii, apele înalte ale uraganelor.

Vom adormi la lumina fosforescentă a gheţurilor. Apogeu al acţiunii solare: anchiloza femurului. Fecioara: Huuuuuu! Vom căuta-o în preajma apelor (lacuri, fluvii, oceane).

TOAMNA: Propice recepţiei forţelor dezechilibrului. Somn prelungit. Mâncare favorabilă: nuci stropite cu vitriol în care s-au topit: o mască de catifea neagră, un lacăt, trei duzini de meduze, 1/2 umbrelă, patru caiete, cinci ochi de miel nou-născut, o mână de spânzurat. Exerciţii de articulaţie în permanenţă. Nu ne vom culca decât sub luna plină şi având grijă, înainte de a adormi, să fim cu capul spre nord.

IARNA: Puţină lumină artificială. Nu ne vom abţine de la concepţie. Ne vom culca şi ne vom trezi invers decât soarele. Vom purta pe piele plăci mari de metal demagnetizat. Vom căuta ceţurile. Vom stinge luminile străzilor şi vom aprinde arborii. Pentru codul de onoare, păstrând mănuşa, ne vom arunca mâna. Înainte de a ne pieptăna, ne vom dezlipi părul de pe craniu.

IV.
(pentru unii inutil, căci totul pare indisolubil legat în ternarul uman)

Vom lua toate precauţiile, vom face o practică îndelungată, vom utiliza toate mijloacele, pentru a nu ajunge la nici un scop.

V.

E apoi braţul tău, materializat, tangibil, fluid şi încântător de amorf.

VI.

La acestea se adaugă, de asemenea, apariţiile fantomale, bilocaţiile de care am vorbit şi, printre ele, aceea a celebrei Emilie Sagée, institutoare la Riga, care timp de doi ani s-a dedublat zilnic în faţa a şaizeci de martori.

ARTICOLUL AL PATRULEA
(privind acceptarea titlului de Consilier al Existenţei Inacceptabile)

Tot atât de util pe masa sau pe patul bărbatului sau femeii secolului XX ca şi o carte de bucătărie sau un cod, poate fi consultat cu folos în fiecare zi.

II.
(extras din discursul Nostru ţinut la Paris în 5 noiembrie 1792)

Trebuie să explicăm mai întâi de ce, abdicând de la titlul de Excelenţă-Prim-Şef, l-am acceptat pe acela de Consilier al Existenţei Inacceptabile. Răspundem că am abdicat în luna ianuarie 1791 de la titlul sus zis şi l-am acceptat la 10 august 1792 pe celălalt.

S-a făcut o crimă din felul în care am intrat în sala unde îşi avea sediul Consiliul General. Denigratorul Public Ne-a reproşat în mod foarte curios faptul că respirăm. În aceste conjuncturi eram departe de a prevedea că vom fi obligaţi să informăm într-o zi Consiliul General că nu respirăm decât pentru ca să trăim, nici un centimetru mai mult sau mai puţin. Denigratorul Public a conchis din toate aceste fapte că respiratul

este destinat unor înalte destinaţii. Vă puteţi îndoi de aceasta? Nu este o destul de înaltă destinaţie aceea de a se destina respiraţiei? În ceea ce mă priveşte, mă onorez aici de a putea apăra cauza respiraţiei şi pe a mea. Dar nu, nu pot decât să mă bucur de faptul că un mare număr de Consilieri au respirat mai mult decât mine, servind prin aceasta mai bine cauza respiraţiei. Nu vreau să pretind o glorie care nu-mi aparţine! Am fost numit în ziua de 10: dar cei aleşi de mai înainte erau reuniţi şi respirau împreună.

Dacă cineva dintre voi ignoră aceste fapte care s-au petrecut departe de ochii voştri, este important să le cunoască, fie măcar pentru a nu murdări, cu o fatală ingratitudine, cauza respiraţiei...

III.

Trebuie să Ne amintim fără încetare că, undeva, se întâmplă în permanenţă ceva care Ne priveşte în mod capital.

IV.

FOCUL: Dacă apar gheare, ele formează linii descendente, deci favorabile. Martori: Cologne 1564, Aix 1609, Cambrai 1491.

ANIMALUL MAGNETIC: A scăpa, nu se ştie de cine, e vorba doar de o feroce ameninţare.

PIATRA: Pământ merge bine cu pământ.

PLUMBUL: O, floare a regnului greu...

V.

După care trebuiesc neîncetat amintite incantaţiile amoroase, lăsându-ne antrenaţi pe panta fecundă a Inoperantului.

VI.
(cuprinzând mici consideraţiuni, fragmente din discursul Nostru de la 18 Floréal an II/7 mai 1794, revăzut la 7 mai 1947)

...lumea morală, mai mult decât lumea fizică, pare plină de contraste şi de enigme. Natura ne spune că omul este născut pentru Libertate şi experienţa secolelor ne arată omul sclav etc. etc.

Jumătate din Revoluţia lumii este de acum făcută; trebuie îndeplinită cealaltă jumătate. Raţiunea omului seamănă încă globului pe care-l locuieşte; jumătate este aruncată în întuneric etc. etc.

Cu toate acestea, genul uman este într-o stare violentă care nu poate fi durabilă. Raţiunea umană merge de secole... cu paşi înceţi pe drumuri deturnate, dar singure etc. etc.

SĂ TRECEM...

VII.
(continuare a discursului Nostru din 18 Floréal. Pasagiu autobiografic, demn de reţinut)

Între acei care, în timpul de care vorbim, s-au semnalat printre personajele demne de cele mai superbe titluri, Noi, prin grandoarea luxuriantă a umbrei Noastre, Ne-am arătat demn de a fi numit preceptor al genului uman.

Elocinţa Noastră fulgerătoare şi dârză, trasând cu flăcări limitele nopţii, rigoarea comportamentului Nostru unită cu ura profundă împotriva titlurilor false şi cu dispreţul invincibil pentru cei ce uzurpau titlurile poetice, ne-a atras ura şi persecuţia adversarilor şi ale falşilor prieteni.

Oameni, roşiţi dacă e posibil! Miracolele care vor transfigura această epocă au fost operate fără voi şi în profunzimile voastre etc. etc.

Fanatici, nu speraţi nimic de la Noi etc.

Vă veţi alăpta mama şi vă veţi învăţa tatăl să umble!

VIII.

Aici ia sfârşit Decretul Nostru şi începe calcinarea scheletului la a cărui ureche am spus tot, până la albul osului.

1* În colaborare postumă cu Maximilien de Robespierre.

Amintirea memoriei
(1943-1944)

Făceam dragoste cu o nemaipomenit de frumoasă femeie. Nu i-am văzut faţa, ştiu că purta pantofi şi ciorapi verzi. Alături de noi, o bătrână.

•

Vreau să ies în oraş, dintr-o casă în care abia m-am mutat. E un coridor. Câţiva bărbaţi cu care sunt în cor. La capătul coridorului, pe o pajişte, lume multă. Se strigă: să cânte Naum, să cânte Naum! Numele îmi e pronunţat într-un fel neobişnuit, *m* final aproape că nu se aude. Înaintez pe coridor, până la mijlocul pajiştii, făcând tot timpul gaguri ieftine, ca un actor de revistă. Pe pajişte mă opresc şi întreb: „Unde sunt cei ce voiau să cânt?“. Numeroşi cheflii, bărbaţi şi femei, strânşi laolaltă, spre stânga, aclamă ridicând mâinile şi picioarele.

Vorbesc cu Mi (personaj antipatic), lângă un pom. Îi spun cât de tâmpit e publicul care a putut să se mulţumească cu maimuţărelile mele. La o masă, aproape, mănâncă, foarte atenţi, trei actori pe care îi bănuiesc că ne aud.

Trec de câteva ori prin restaurantul a cărui ieşire e prin băcănie. Iau câteva nuci, fără gând să le fur, distrat, citind. Apare băcanul care se uită la nuci. Senzaţie de jenă. E o greşeală: venisem să-mi plătesc datoriile, pe care le credeam mult mai mici. Soţia lui a încurcat socotelile. Mă duc s-o caut. Ştiu că e undeva, în pod. Acolo o găsesc pe M., care mătură şi-mi spune că-i e rău. La întrebarea:

cu cine? – ea îmi răspunde: CU DOMNUL CARE A MURIT. Apoi se culcă jos, moartă. Bănuiesc un simulacru.

•

În casa unui artist. Am ajuns acolo printr-o curte. Ceva cu o sonerie, foarte vag şi încâlcit. Am în faţă lada cu obiectele lui. Deasupra, câteva obiecte africane: un scut, nişte beţe. Artistul a suferit de tuberculoză şi a avut ceva la cap. Iau obiectele şi dau să plec cu ele. Vine sora artistului, care e un fel de maniacă şi ştiu că n-o să-mi dea obiectele ca să nu sufere răposatul sau aşa ceva. Pun obiectele pe masă. Îmi e perfect egal. De altfel, nu-mi plac şi am mereu impresia că mortul a fost un cretin şi că mă înşel dacă aştept să găsesc la el ceva care m-ar putea interesa.

•

Mă aflu într-o cameră-verandă, mică şi văruită, care aminteşte de casele spaniole. Stau lângă perete. Vine fostul meu prieten din copilărie R.Ch., care acum e ofiţer. Nu-mi amintesc ce am vorbit, dar am rămas tot timpul într-o rezervă care trebuia să-i arate că nu putem avea nimic comun.

Apare un al doilea militar, un soldat bătrân. R.Ch. i se plânge că n-are ciorapi. Soldatul bătrân îi oferă un ciorap, al lui, care e murdar. Discută amândoi despre cum se fac ciorapii. Eu stau deoparte tot timpul şi îmi spun: „Treaba lui dacă n-are ciorapi. Pe mine nu mă interesează“.

Deşi ei mi se adresează direct, refuz să particip la convorbire.

Din nou discuţie militaristă, de data aceasta despre tancuri. Mă aflu împreună cu o mulţime de bărbaţi şi de femei printre care nu-l recunosc decât pe C.N. La intrarea mea, el spune, în glumă, că aş

fi tanchist. Gluma lui mi se pare cu totul deplasată şi mă plictiseşte profund. Mă aşez la o masă şi privesc un portret de femeie. (Ochii femeii sunt închişi, dar se deschid dacă întorci tabloul cu josul în sus. Aceasta se datoreşte unor linii făcute în dreptul pleoapelor, linii pe care le deosebesc foarte clar.) Portretul nu reprezintă nici un personaj cunoscut. Aduce, vag, cu Gioconda. Deşi e făcut de mine, trebuie totuşi să-l fac abia acum, pe un procedeu de stilamancie. Mă întreb dacă am să reuşesc, în privinţa culorilor. Ochii sunt sigur că am să-i pot face deschişi-închişi. Brusc, mă aflu în altă cameră şi mă îndrept spre o masă unde am tot ce-mi trebuie pentru lucru. Îi cer unei femei aflate acolo să înceapă traducerea. (Am uitat cine e femeia, deşi o cunosc foarte bine.) Portretul trebuie tradus; portretul e, de fapt, traducerea unor texte foarte scurte, de Quincey, pe care ea are să le traducă, iar eu am să le pun între două sticle. Credeam că sticlele sunt rotunde, dar observ că au forme neregulate.

Femeia îmi propune să traducă în engleză şi în franceză. Textele sunt în franceză. Rămâne să traducă în două limbi: engleză şi franceză – deşi în franceză nu va fi, de fapt, o traducere. Totuşi, vor fi două traduceri. Mă gândesc cât e de inutilă femeia asta. Din când în când C.N. îşi vâră capul pe uşă de parcă s-ar interesa de ceva. Apariţia lui mă plictiseşte din ce în ce mai mult. Acum e cumplit de plictisitoare.

Iau de pe masă o lădiţă cu băuturi şi-i ofer traducătoarei o sticlă cu bere, gata desfăcută. Îmi iau şi eu o sticlă. (Intenţia de a bea fără să fiu observat.)

În jurul meu au mai apărut câteva personaje profund antipatice. O femeie mănâncă, lacom şi extrem de vulgar, ceva dulce. Nu mai pot suporta şi încep să fac un scandal teribil. Încui lădiţa cu băuturi şi fac mereu scandal.

•

Mă aflu, nu ştiu cum, în vizită la M. Ştiu de la bun început că ea trebuie să fie beată, în w.c. (Îmi amintesc vag că am citit în gazetă despre un *tortto-seul* pe care iubitul ei l-a refuzat. O mică notiţă, la ştiri diverse.) Intru în prima încăpere a w.c.-ului (sunt două). Acolo, dau de bucătăreasă, care se întoarce cu spatele ca să-mi permită să urinez. Îi explic că prezenţa ei mă deranjează. Motiv să plece. Ea refuză, sub cuvânt că dincolo se află M., că M. ar putea să se simtă rău şi că, dacă pleacă, n-ar mai putea s-o ajute la nevoie. Îi spun că sunt destul de puternic, dar ea refuză din nou să plece şi se aşază jos, lângă uşă, făcându-mi semn să nu mă jenez.

Atunci se deschide uşa şi apare M. în cămaşă de noapte. Vine spre mine, cu braţele întinse. Bucătăreasa iese. Mă port rece cu M. Observ că a început să se rideze. Ea încearcă să-mi explice că nu e prea fericită, că iubitul ei a refuzat să vină la ea acasă deşi îl invitase la un *tortto-seul* (pesemne un tort făcut să fie mâncat în intimitate). Mie îmi e egal. M. iese. Rămân singur.

•

Mă aflu pe o stradă, dar nu sunt singur. În faţa mea, pe partea dreaptă a străzii, merge un soldat. Eu merg pe stânga. E seară. Presimt că se va întâmpla ceva. Omul de pe partea cealaltă e terorizat. Apare un bici purtat de o mână nevăzută care începe să-l lovească. Nu e un bici, e un baston plumbuit. Eu merg ceva mai în urmă. Îmi spun că sunt oarecum rudă cu vrăjitoarea şi că, deci, mie n-o să-mi facă nimic. De altfel, chiar dacă ar încerca, sunt foarte puternic.

Ajung lângă o sobă de fier, tot pe stradă, unde mai sunt şi alţi oameni, pe cât cred. Acolo apare

câinele negru, care ştiu că e vrăjitoarea. Mă lupt, calm, în timp ce vorbesc cu oamenii aflaţi lângă sobă. Câinele negru mă muşcă de mână, uşor, superficial. Ar fi primejdie numai de turbare, dar câinele negru nu e câine, ci vrăjitoare. Încep să-i sucesc botul, capul, să-l rup în mâini, să-l desfiinţez. Nu e greu deloc: deşi opune oarecare rezistenţă, câinele negru nu e în stare să-mi ţină piept.

•

Mă aflu într-o bibliotecă publică. Mă plimb pe partea stângă a marii săli de lectură, unde se află un w.c. care nu mă interesează deloc. Îl privesc ca pe un obiect aflat unde trebuie, ca pe un raft, ca pe o piesă de mobilier potrivită unei biblioteci. Îmi amintesc că în sală sunt nenumărate femei frumoase, că toate locurile sunt ocupate şi că, probabil, aş putea „să-mi aleg“ o iubită. Le privesc pe rând, dar renunţ. N-am chef. Cam pe la mijlocul sălii o văd pe M. Mă apropii, vreau să trec mai departe şi mă gândesc că pentru asta ar trebui să trec pe sub masă. Vreau totuşi să mă vadă. Am o curioasă idee despre ceea ce s-ar putea numi mândrie şi refuz să trec pe dedesubt. Tuşesc, îi atrag atenţia, dar nu mă interesează ce are să facă. Important e că mă aflu acolo.

Apoi cobor o scară. Cineva mă însoţeşte. Fac nişte semne ciudate cu mâna. E vorba să scăpăm de un rege, devenit periculos. Dacă ieşim în stradă, suntem scăpaţi. Îi spun asta însoţitorului meu şi ieşim. La o fereastră, sus, e regele, care se amuză să ne vâneze. Trage după noi. Sunt indignat şi furios. Ocolim pe mai multe străzi, dar, oriunde ne aflăm, suntem văzuţi de sus, de la fereastră.

Ajungem la craterul unui vulcan. Însoţitorul meu intră în crater, fiindcă oamenii regelui sunt pe aproape. Mă asigură că se poate sta înăuntru. Intru

şi eu. Craterul devine un imens clopot care se balansează la capătul unei frânghii. Urmăritorii încearcă să-l prindă.

•

Străbat lunga curte ca să pătrund în casa pustie. E vară, crepuscul şi o tăcere de moarte. Mă uit în cele două odăi goale şi înţeleg de ce nimeni nu mai locuieşte în ele. Aici a fost săvârşită crima care a pus capăt vieţii domnului Cri. Sângele nu se mai vede, dar se simte.

Acum nu mai sunt singur. Numeroase femei muncesc în preajma mea. Spală rufe. Printre ele se află şi nevasta lui Cri. Ele nu trebuie să ştie că a intrat cineva în Casa Crimei. Una dintre femei ţipă şi toate încep să fugă, să se ascundă. Pe o alee vine încet Cri. E grozav de slăbit, de îmbătrânit. Umblă încet. La început, caut să fug (înainte de a ieşi, cred că m-am uitat sub cărţile lui, dar ştiu sigur că am văzut sub pat un maldăr de monezi uriaşe şi două scrisori bleu, de dragoste şi de felicitare în acelaşi timp, una adresată soţiei, cealaltă scrisă pentru o fetiţă). Mă opresc la poartă şi mă reîntorc de parcă atunci aş fi sosit. Cri abia m-a văzut venind. Îi explic că sunt extrem de ocupat, că nu mai am timp nici să mă dezbrac, seara, la culcare, şi că de asta n-am mai trecut să-l văd. El e mulţumit că mă vede. Ieşim împreună pe poartă, ne ducem undeva.

Intru în altă casă pustie, de data asta o casă imensă. Caut adăpost, cred, şi în nici un caz nu sunt singur. Umblăm foarte încet. Atunci abia realizez că în casa aceea locuieşte un om gigantic (e vorba de forţă, nu de statură) care ne poate ucide. El ne zăreşte şi începe o goană nebună. Mă ascund după uşa care dă spre curte, o uşă grea, masivă. Curtea, pavată cu dale mari, e imensă.

Monstrul cred că nu are nimic special cu mine. Îi caută pe ceilalţi. Dar el vine spre mine, dă la o parte uşa şi mă descoperă. Eu încep să râd cu hohote disperate, râd continuu, violent, isteric şi monstrul mă lasă în pace, fiindcă nu le poate face nimic celor ce râd.

Monstrul aleargă prin curte, după câte un ins. De cum îl ajunge, acela începe să râdă în hohote şi monstrul îl părăseşte ca să gonească după altul. Lângă mine se află un cunoscut, un intelectual pretenţios şi nesuferit. Îi spun că monstrului îi place să declanşeze *complexul Leoncavallian* şi par încântat de această stupidă *trouvaille*. Monstrul se reîntoarce la mine. Încep să râd. El nu mă mai părăseşte. Şi râd întruna, chinuit, schimonosindu-mă îngrozitor. Îmi curg lacrimi, mă dor muşchii feţei, dar continui să râd, sinistru. Mi-e teamă ca el să nu observe că râsul meu nu e râs, ci o strâmbătură, groaznică, dureroasă.

•

Mă aflu într-un magazin. Vânzătoarea (una dintre vânzătoare) vine şi-şi pune foarte calină capul pe umărul meu. Ieşim împreună. Am vaga impresie că ea e infirmă. În nici un caz nu e frumoasă. Mergem pe străzi de oraş. Ea îşi ţine mereu capul pe umărul meu. Vorbim tot timpul franţuzeşte. La o răspântie, mă prinde de braţ o fată cu ochi albaştri. Le privesc pe amândouă, nehotărât. Vânzătoarea e infirmă şi e tare urâtă, mai ales la gură. Are un picior strâmb şi îngrozitor de subţire. Mi se face milă şi mă hotărăsc să rămân cu ea.

Ieşim din oraş. Drumul duce drept înainte. De o parte şi de alta sunt bălţi adânci, cu trestii. În bărci, nişte oameni cu plase în mâini pândesc trecerea unor păsări (dropii?) care au să zboare pe

jos, cu o viteză vertiginoasă şi cu mare zgomot de aripi. În zare, se văd nişte soldaţi.

Privesc spre dreapta. Pe acolo e un drum mărginit de multe sălcii putrede. La orizont se vede o colină cu un coş de fabrică. Pornesc într-acolo. Întâlnesc iar dropii. (Căutăm un loc să facem dragoste?)

•

Caut un loc de dormit, o cameră. Sunt cu un personaj foarte antipatic, un necunoscut, care caută şi el o cameră. Trecem prin faţa unei instituţii (o universitate?). Acolo e un portar plin de galoane. Necunoscutul îl salută foarte ceremonios, acordându-i un titlu ciudat: STREIF. Portarul pare flatat de titlu. Când necunoscutul îl întreabă dacă nu ştie vreo cameră liberă, portarul îi arată universitatea din apropiere, unde putem ocupa camerele studenţilor.

Intrăm într-o sală mare. Pe mese sunt cărţi de vânzare, cărţi vechi. Am scăpat, nu ştiu cum, de necunoscutul care mă deranja. Privesc cărţile. Printre ele îmi atrage atenţia o istorie a costumelor. Pe coperta ei, în medalion, portretul lui Mihai Viteazul şi ale altora.

Într-un fel de gheretă, stă anticarul. Mă apropii de el. El mă strigă pe nume. Îl recunosc. E un fost coleg de şcoală. Mă bucur: are să-mi găsească ce-mi trebuie. Îmi exprim bucuria şi dorinţa de a găsi nişte texte de Hegel, care îmi trebuiesc. El spune că le are, cu siguranţă. Îi cer să mă ducă în cealaltă sală, unde e depozitul. E încântat şi mă conduce. Deschidem încet uşa. Acolo se ţin cursuri. Un profesor tânăr, care seamănă cu doctorul Cap de Mort, le vorbeşte studenţilor. Intrăm foarte încet. El ne priveşte şi, uşor ironic, îi spune anticarului că-şi va termina curând lecţia, ca să-l lase să-şi continue comerţul.

Privesc de foarte aproape faţa doctorului Cap de Mort, mimica lui ciudată. A terminat. Studenţii ies. El arată un raft şi cere să i se dea cărţile de acolo pe care, după format, le bănuieşte a fi foarte interesante.

Îi apreciez subtilitatea, dar, când privim cărţile, găsim că sunt absolut neinteresante.

Doctorul Cap de Mort întoarce un comutator, într-o firidă. Se produce un scurtcircuit care incendiază peretele. Încercări zadarnice de a stinge focul, din partea lui şi a anticarului – devenit între timp femeie bătrână.

În cele din urmă ridic bătrâna de subţiori şi o conduc spre casă. Mergem foarte încet. O asigur că nu e nici o primejdie şi o trec printr-un şir de pompieri care fac – după câte se pare – instrucţie.

Numele bătrânei este Carabella.

Bătrâna intră într-o odăiţă infectă. O văd prin geam cum discută cu un bătrân. În odăiţă mai e cineva. Eu rămân afară, la uşă. Ţin în mână, ca pe o suliţă, o mătură cu coadă foarte lungă.

•

Trebuie să mă duc la liceu, în clasa a opta. Mă cert cu mama fiindcă nu-mi dă ceva pentru acoperit ferestrele. La şcoală, suntem obligaţi să aducem obiecte cu care se pot acoperi în întregime ferestrele. În cele din urmă mi se dau două pleduri şi plec.

Ajung la liceu. Rătăcesc prin coridoare imense. Nu ştiu unde e sala de clasă pe care o caut şi mă chinuieşte gândul că sunt prea mare pentru şcoală. Mă întreb cum au să mă primească necunoscuţii mei colegi.

Sus, între candidaţi, mă dezbrac, îmi exhib torsul. Sunt extrem de puternic. Candidaţii mă privesc cu îngrijorare. Ei sunt slabi, anemici.

Fireşte, vor fi respinşi. Mă gândesc că eu nu dau examen, intru direct în ultimul an.

Mă îmbrac, pe o stradă îngustă, lângă o masă. Acolo vine un copil murdar, infect (sunt sigur că are păduchi). Copilul se lipeşte de mine. Taică-său e culcat pe aproape, lângă un foc. Lovesc cu putere copilul, care cade ţipând. Îi explic tatălui, prin gesturi, că a căzut singur. Tatăl rămâne neclintit, lângă foc. Eu plec.

Caut secretariatul liceului. Mi se spune că e tocmai în celălalt capăt al străzii, într-o clădire separată, albă, veche şi mică. Ajung acolo când sirenele anunţă alarma aeriană. Mă depărtez, calm. Numeroşi elevi se încheie la ghete sau se plimbă indiferenţi. Când avioanele ajung foarte sus, departe, deasupra noastră, mă adăpostesc ghemuindu-mă în dosul unei porţi de fier.

Poarta e dată la o parte. Atunci văd că mă aflu într-o cameră infectă, un fel de bucătărie, împreună cu Nadine şi cu Titu. Nadine e leneşă, stă întinsă pe un pat şi întreabă ce mâncare ni se pregăteşte. Cartofi şi compot. Intră servitoarea, care ne întreabă ce căutăm acolo. Îi spunem că ne adăpostim. Nadine pune compotul în cuptor. Intră stăpâna casei, violent fardată. E o prietenă a Nadinei. Cu cât o privesc mai mult, cu atât sunt mai dezgustat: devine din ce în ce mai diformă, picioarele i se strâmbă, i se scurtează şi i se îngroaşă.

Eu cer compot. Nadine spune să mâncăm unghii: are o mulţime, tăiate mărunt şi puse pe o unghie mai mare.

Încep să mănânc, dezgustat, scârbit. Mănânc pentru că Nadine mănâncă vădit cu plăcere.

•

Eram lângă o pârtie mare, de zăpadă, pe care nişte fete alunecau cu o viteză uluitoare de-a

lungul unei frânghii. La început, am ezitat. Îmi era teamă. Apoi am pornit şi eu. Una dintre fete, aflată sus, m-a mângâiat. Am prins-o de talie şi am încercat s-o cobor ca să o pot îmbrăţişa. Ea s-a făcut mică, aproape cât o păpuşă, probabil ca s-o pot coborî mai uşor. Atunci mi-am amintit un vis de acum câteva nopţi şi am vrut să fac cu ea ce făcusem cu femeia din visul acela. Am aşezat-o în aceeaşi poziţie, căutând să reconstitui, cât mai exact, visul.

•

Sunt cu M., la un colţ de stradă. Ne sărutăm, ne mângâiem. Ea spune că vrea să-mi arate copilul meu, copilul pe care l-a avut cu mine. Mă îndoiesc că e al meu. Nu cred nimic din tot ce-mi povesteşte, dar mă duc să-l văd.

O cameră foarte frumoasă. Câteva femei tinere pe care le cunosc. Ele vin, vorbesc, se joacă cu copilul pe care îl socotesc al meu. Şi nu mi-au spus nimic până acum, mi-au ascuns tot timpul că am un copil! Sunt indignat, dar nu sunt sigur că e copilul meu, că *sunt eu*.

La urma urmei, eu îmi doresc să devin ceva între haimana şi cerşetor, în nici un caz tată într-o asemenea familie. Aici, copilul n-o să ducă lipsă de nimic. Totul e confortabil, luxos. Dar o fi cu adevărat al meu?

Se apropie un băieţaş, mic, abia îmi ajunge până la genunchi. Îl chem: Robert! El vine. Îl mângâi pe obraz, încet. Vreau să văd dacă îmi seamănă, dacă sunt eu şi caut, în acelaşi timp, trăsăturile altcuiva. Cu siguranţă că e al meu. Seamănă teribil cu fotografiile mele din copilărie. Îi privesc mai ales ochii: au aceeaşi culoare ca ai mei. Într-adevăr, copilul ăsta sunt eu. Dar îmi păstrez îndoiala, ca să nu mă lege, să rămân liber.

Îl întreb cum îl cheamă. Pare trist. „Mi se spune Edmond, Pippo sau Robert. Dar, de fapt, cine sunt?“

Habar n-am. Nici eu nu ştiu cine sunt. Robert, Edmond sau Pippo e din ce în ce mai trist. Mă priveşte în ochi şi-mi spune cu o seriozitate cumplită: „Mă plictisesc îngrozitor“.

Îl cred. Mai ales că una dintre femei începe să-l mângâie, începe să se joace cu copilul ăsta care nu e copil, care e înfiorător de lucid şi de trist şi care, în afara îndoielii păstrate de mine ca să-mi păstrez o dată cu ea şi libertatea, *sunt eu*.

Dar mă gândesc că e şi ăsta un fel de a mă apăra împotriva morţii.

•

Mă aflu într-o sală de spectacole. La un moment dat una dintre dansatoare acoperă cu picioarele şi coapsele ei aproape întreaga sală. Senzaţie de vulgaritate. Dansatoarea vine lângă mine şi începem să vorbim, pe când ea îşi continuă numărul. În timp ce vorbim, sala se transformă într-un fel de terasă pe care mă aflu împreună cu Dan şi cu dansatoarea, care va deveni o femeie cunoscută (Nadine?). Ea îmi spune ceva despre T., cu care a avut relaţii, ceea ce mă dezgustă. Toate cabotinele astea au avut relaţii cu T. Ce mă pot interesa pe mine? Dan mi-l arată jos pe Victor, care îmi face semne, mă priveşte, dar eu îl privesc câtva timp fără să-l recunosc, într-atât sunt de uimit că se află aici. E nemaipomenit de frumos, de spiritualizat. Pare mai înalt, mai slab, are părul argintiu şi o parte a obrazului (gura şi bărbia) acoperită cu o frunză de viţă, ceea ce îi dă un aer nespus de graţios. Mă grăbesc să ocolesc terasa ca să-l întâmpin. (Întârzii puţin ca să-mi pun pantofii, îmi iau o haină.) Pornim unul spre celălalt, cu braţele întinse. Dan şi femeia de pe terasă ne

privesc cu interes, cum ar privi o întâlnire istorică. Asta mă jenează şi exagerez un pic, din care cauză ajung la Victor teribil de emoţionat. Nu ştiu ce să fac. Am în gură pipa şi nişte pâine pe care o mestec. Mă gândesc s-o scuip ca să-l pot săruta pe Victor, dar mă jenează lucrul acesta oarecum dezgustător. Mă hotărăsc totuşi şi scuip, apoi ne sărutăm pe gură, de multe ori, cuprinşi de o mare emoţie. Victor îmi spune patetic să las la o parte cuvintele de introducere, ocazionale. Îl întreb dacă a venit de mult. Îmi spune că e de patru zile aici. (Uşoară tristeţe: e aici de patru zile şi abia acum vine să mă vadă.) Totul are un aer de mister. Îl întreb dacă l-a adus cu el şi pe T., ceea ce el confirmă. Pe Jacqueline n-a adus-o. Ce să caute ea aici? (Parcă e vorba de o altă femeie, femeia lui, în tot cazul.) În faţa noastră se află un chioşc cu răcoritoare, înăuntru nu e nimeni. Victor intră în chioşc şi pune în două pahare sirop, care nu e bun şi e puţin. Vin vânzătoarea (o bătrână), apoi un bătrân. Bătrâna nu spune nimic de faptul că ne-am servit singuri şi încearcă să ne prepare ea siropuri mai bune. Victor pleacă. Bătrânul face socoteala. Vorbim de cantitate (patru siropuri şi o bucăţică de carne, pe care mi-a dat-o bătrâna). Eu trebuie să plătesc şi n-am un ban. Jenă. Aranjez să trec cu banii în cursul zilei, le dau numărul de telefon de la Dan, insist asupra numelui Mazzetti, unde pot fi găsit. Ei par binevoitori. Apare Lygia, salvatoare, şi plăteşte. Acum ne aflăm într-o cameră unde bătrânul ne arată ciorapii lui de lână, lungi până la coapse şi albi. Unul din ciorapi e pătat. Bătrânul face un salut roman, cu braţul întins, rostind cuvântul: partizan! E bulgar, de aceea eu îi răspund solemn, cu un proverb: bulgarul după ciorapi se cunoaşte. Îi admirăm ciorapii. Bătrâna, care e şi ea bulgăroaică, aduce tăvi cu biscuiţi pe care îi îngrămădeşte într-un garderob. Spune că face asta toată ziua, pentru copii. (Sunt şi nişte copii mici care se joacă prin odaie.)

•

Sunt într-o grădină, cu Adina. Ea spune ceva şi trece după un gard. E foarte multă iarbă. O privesc, Adina observă şi se opreşte din activitatea ei. Are degetele ude. O strig şi pornim amândoi pe stradă. Nu ştiu despre ce vorbim. În faţa noastră vine P., cu care sunt certat. Mă bucur că-l întâlnesc şi îl privesc. El trece. Are în mână un baston şi mi se pare teribil de comic. Îl strig.

Mă uit la el şi-mi spun că e silit să umble deghizat, că e deghizat în nebun.

Ne sărutăm totuşi. Îl întreb de soţia lui şi-i cer adresa lor actuală. Îmi spune în fugă o adresă pe care n-o aud bine, dar găsesc casa destul de uşor. E undeva, lângă gară. Are o verandă de pe care se văd perfect imensele clădiri care se prăbuşesc întruna. Privesc o secundă acele prăbuşiri. Sunt într-adevăr emoţionante. Apoi urc pe verandă. Mă aflu, culcat, între P. şi soţia lui. Mic exerciţiu erotic, pe când privesc o gravură cât un ecran de cinema, care aminteşte unul din Consiliile revoluţiei franceze. Gravura e intitulată:

OAMENI CARE MERG LA TEATRU NUMAI CA SĂ LE FIE FRIG.

Privesc atent, fiecare personaj în parte. Toţi tremură, se ascund în hainele lor subţiri. Nimeni nu se uită spre scenă. Oamenii aceştia care nu pot suferi frigul sunt mulţumiţi că aici, în teatru, e un frig cumplit. Mă uit la fiecare în parte. Sunt toţi în picioare, cu capetele întoarse spre stânga, spre dreapta, în sus. Le e grozav de frig. Soţia prietenului meu îşi continuă micul exerciţiu erotic.

Printre personajele din gravură, cam în mijlocul încăperii, se află un pat pe care e întins un om pe jumătate gol. E singurul culcat, singurul căruia nu-i este frig. Pe cap îi arde o sobă. Când ochii mei întâlnesc soba, soţia lui P. spune:

ARDE!

Către cititor

I-aş spune cititorului că, datorită, pesemne, structurii mele intime, cristalizarea lentă a prozei nu m-a atras niciodată prea mult. În plus, poezia (înţeleasă înainte de orice ca *mod de viaţă*) mi-a anihilat *a priori* avantajele oricărei premeditări. Şi nu insist mai mult în privinţa aceasta, convins fiind că o încercare explicativă nu m-ar duce decât, cel mult, la găsirea unui punct de contact capabil doar să zgârie suprafaţa suprafeţei înţelegerii. Aş dori să se creadă însă că nu mă refer numai la un biet aspect literar.

Apoi, revenind la trista şi ciudata noastră nevoie de a scrie, cum poţi să ştii, după primul cuvânt, care va fi al doilea? Cum poţi să ştii dacă, până la urmă, el va declanşa poemul sau, printr-o diluare, să zicem fecundă, va naşte ceea ce vorbirea curentă numeşte un text în proză? Pentru mine, al doilea cuvânt a constituit totdeauna un mister şi numai hazardul (cu toate implicaţiile lui) a făcut să-mi exprim nişte stări, iniţial identice, prin mijloace nedorite, dar care, uneori, mi s-au impus cu necesitate.

Iată de ce socotesc culegerea de faţă mai mult ca pe o *addenda* a unor poeme scrise cu treizeci de ani în urmă (mai exact, între 1940 şi 1947). Şi, încercând să-l feresc pe cititor de un drum greşit, altul decât cel pe care aş dori să-l conduc eu, îl previn să nu se lase înşelat de iluzia literară creată, poate, de câteva rânduri sau de câteva pagini. Dacă simte nevoia de literatură ca atare, mă tem că ambiguitatea involuntară a notaţiilor mele va fi departe de a-l satisface. De asemenea, mă simt dator să-i atrag atenţia asupra unor eventuale capcane, pentru el, înfăţişate, pe alocuri, de câteva fraze teoretice. În ochii mei, ele nu reprezintă

decât momente de slăbire a gândirii poetice şi deci de imixtiune a gândirii speculative, străină domeniului nostru.

Într-un fel, un text vechi se aseamănă cu o fotografie veche. Tânărul acela suntem noi înşine şi nimeni nu s-ar gândi să-şi retuşeze lumina de pe frunte. Dar, când petele au îngălbenit cartonul, pare firesc să le înlăturăm, cu o singură condiţie: să nu atingem cu nimic trăsăturile. E ceea ce am încercat şi eu aici, uneori mai accentuat, alteori mai puţin vizibil. Dacă, într-un caz sau altul, mi-am depăşit intenţia, n-am nici o scuză. Oricum, tânărul acela uşor desfigurat, cu toată rugina lui, era mai autentic decât mine.

Aş vrea să mai adaug că, sunt câţiva ani de-atunci, mă aflam pe albia secată a unui râu de munte, unde avea să se nască un imens lac. Venit de departe, am umblat ore întregi pe prundişul încă umed gândindu-mă că, timp de milenii, acolo va fi adâncul. Acum, lacul există. După câte mi s-a spus, în unele puncte adâncimea lui atinge o sută de metri. Şi, dacă astăzi călătorul vede numai apele, poate fi sigur că undeva, în adâncuri, mai dăinuie pământul ferm pe care am călcat.

30 decembrie 1969
Gellu Naum

Zenobia
(1985)

Şi câţi eram vii ne socoteam morţi şi umblam ameţiţi...

Ioan Dobrescu
cojocar din mahalaua Bateştii a Bucureştilor
oct. 1813

I
Mlaştinile

1. Prea multe lucruri ne solicită şi, dat fiind mecanismul echivoc al solicitării, prea multe cuvinte se îngrămădesc să le cuprindă, să le ascundă în labirintul lor inutil şi înşelător – de aceea poate că, pe alocuri, am să spun ce nu trebuia spus; oricum, sunt convins că fiecare va medita mai mult asupra surplusului, lăsând la o parte starea în care plutesc, pe dedesubt, ca un înotător subacvatic, de exemplu.

Dar mai există şi vuietul acela şi capacitatea fiecăruia de a-l percepe...

2. Aşadar, era o dimineaţă de iulie, neobişnuit de răcoroasă, dacă mă gândesc bine; plouase toată noaptea mărunt şi monstruos, cerul mai părea încă un burete violaceu, îmbibat cu apă, eram ud leoarcă dar cel mai mult mă supăra noroiul care se strecurase prin spărturile cizmelor mele de cauciuc, formând, peste ciorapii mei de bumbac, o clisă rece şi alunecoasă.

Stătusem câteva ore, înnoroiat de sus până jos şi, după cum spuneam, cumplit de ud, lipit de o falie a digului, într-o adâncitură, ascultând-o cum respiră şi geme; fireşte, totul îmi devenise egal, iar la marginea pădurii, unde încercasem mai apoi să mă adăpostesc pe sub copaci, prin tufe, auzisem atâtea foşnete liniştite, indiferente, amestecate în golul tăcerii, încât mă simţeam cuprins parcă într-o uriaşă picătură de apă care, ea, gândea şi respira pentru noi, aşa, ca la început; dar n-aveţi grijă, curând voi fi într-o cameră uscată, undeva, la căldură, printre foşnetele liniştitoare şi indiferente ale oamenilor şi ale lucrurilor care, ei şi ele, vor gândi şi vor respira pentru mine.

Prin apropiere, pe malul stâng al mlaştinii, se afla casa acoperită de iederă a domnului Sima; pe el îl cunoşteam oarecum, un fel de pensionar, îl interesau virtuţile plantelor medicinale, îl întâlneam uneori pe câmp, culegea flori albastre, ne şi salutam, de aceea am bătut la poarta lui – vedeam cum stropii sar din pumnul meu, şi nu din lemnul ud al porţii – şi am strigat:

„Deschideţi!“.

El a deschis – era uscat –, mi-a zâmbit prietenos şi m-a poftit în casă; învelişul de apă a rămas afară – ştiţi, picătura aceea care se întinde peste lume, cuprinzând-o –, noi am intrat mai în interiorul ei, uitând-o, ca de obicei, am deschis o uşă, apoi încă una, domnul Sima a vrut să-mi dea nişte zdrenţe uscate, ca să mă schimb, ce să-i faci, oamenii, între ei, se ajută, l-am refuzat, era bine, era cald, domnul Sima mi-a spus: „Să mergem în odaia de sus, mai sunt câteva persoane acolo, să bem măcar un ceai împreună...“.

„Ce persoane, domnule Sima, de persoane îmi arde mie acum? Sunt mort de oboseală, abia mă ţin pe picioare, m-aş culca aici, pe podea, nu mă auzi cum foşnesc?“

„Ceaiul o să-ţi facă bine, domnule Naum, e un ceai de plante, foarte sănătos.“

„Mă rog, dacă insişti dumneata“, şi aşa mai departe, până când am ajuns în odaia de sus, n-am s-o descriu, am să spun doar că se mai aflau acolo patru persoane, doi bărbaţi tineri şi o fată pe care, fireşte, am iubit-o de la prima privire, iar pe o masă lungă, făcută din scânduri groase şi aşezată sub fereastra care dă spre mlaştini, un alt bărbat, mai vârstnic, lungit acolo, pe masă, părea că doarme sau că e mort sau că e o păpuşă de ceară. Figura lui mi se părea cunoscută, dar nu ştiam de unde s-o iau. Când am intrat, a deschis ochii şi s-a uitat o clipă la mine, apoi i-a închis din nou şi nu s-a mai clintit.

„Dânsul e domnul Naum, e un distins poet, sunt sigur că aţi auzit de el“, a socotit necesar să mă prezinte domnul Sima.

„Naum şi mai cum?“, a întrebat unul din tineri, n-am să-l descriu, am să spun doar că era mărunt şi îndesat şi că avea sâni ca de femeie, iar părul cârlionţat i se unea în două puncte, deasupra frunţii.

„Naum P. Măta“, i-am răspuns eu, în gând, pentru că trebuia să devin vulgar, pentru că o iubeam nebuneşte pe fata aceea şi mă simţeam, fără voia mea, sublim, aşa că trebuia făcut ceva, iar vulgaritatea, sacrilegiul, în genere, echilibrează, uneori; dar am răspuns aşa numai în gând, pentru că nu pe tânărul acela voiam să-l echilibrez; iar cu glas tare am adăugat: „Puteţi să-mi ziceţi cum vreţi, nu contează“.

„Atunci am să-ţi zic Constantinescu“, a decis el.

Mie îmi era egal, mă uitam la fata aceea, mi se luminaseră ochii de fericire, o iubeam nebuneşte şi îi spuneam în gând: „Vai, ce te mai iubesc!“.

Domnul Sima ne-a turnat ceaiul cu gust de izmă şi miros dulceag, în fine, n-am să-l descriu, am să spun doar că noi patru ne-am aşezat pe scaune – erau patru scaune în cameră –, iar tânărul acela cu sâni ca de femeie, despre care am aflat mai apoi că se numea Iason (ţinea ceaşca de ceai în mâna stângă), s-a instalat peste omul mort sau peste păpuşa de ceară lungită acolo, părea că nu-l vede.

„Nu-i nimic“, mi-a spus încet domnul Sima, pe când eu mă pregăteam să-i atrag atenţia tânărului Iason că nu se cade să stai peste cineva care deschide ochii şi te priveşte atât de expresiv, chiar dacă e mort, chiar dacă e păpuşă de ceară, „nu-i nimic, Dragoş o să rabde, îl doare, dar o să rabde, el, care a trecut prin atâtea în viaţă“ (aşadar, cel lungit pe masă purta numele Dragoş)

„dumneata spune-i ceva fetei care te priveşte ca pe mirele mult aşteptat“.

„Draga mea“, i-am spus eu atunci, încet, fetei aceleia, „fiindcă nu ştiu cum te cheamă, am să te numesc Zenobia şi trebuie să ştii că te iubesc neînchipuit de mult; uite, chiar azi-noapte am visat că un prieten, un fost coleg de şcoală, nu mai ştiu, mi-a dăruit o haină brodată, trebuia să asist la nunta lui; ei bine, mireasa, care îţi seamănă leit, mă iubea neînchipuit de mult, îmi spunea mereu asta, în ciuda atitudinii mele rezervate; mie, mărturisesc, îmi făcea plăcere, deşi respingeam cu hotărâre pornirile ei pasionale; de altfel, cu câteva nopţi înainte, în împrejurări aproape similare (cu excepţia ceremoniei nupţiale), o altă fată, nu o mireasă, ci una despre care se ştia precis că e mormonă, te rog să nu scapi amănuntul acesta, mă iubea şi ea neînchipuit de mult şi eu mă simţeam nespus de bine, ca în picătura aceea de apă; eram fericit în pelicula ei de dragoste, îţi spun drept şi te iubesc neînchipuit de mult, aş zice, şi aşa mai departe; starea aceasta de dragoste pentru tine, totală şi cotropitoare, rezumă întreaga mea existenţă de până acum, nu ştiu dacă mă înţelegi; iar dacă mă iubeşti şi tu neînchipuit de mult, după cum s-ar părea, poţi să faci abstracţie de persoana mea fizică atât de incorect îmbrăcată, n-are importanţă, nu ştiu dacă mă înţelegi şi te rog să ierţi discursul meu de cretin, voiam să spun, şi aşa mai departe...“.

„E sigur că te iubesc“, mi-a răspuns ea încet, „de altfel, trebuie să ştii că, făcând abstracţie de circumstanţe, te iubesc neînchipuit de mult, în calitate de mireasă a fostului tău coleg de şcoală, deşi nu sunt mormonă, dar asta nu contează, şi aşa mai departe...“.

„Constantinescule“, a spus atunci cu glas tare Iason, „ce tot mormăiţi voi acolo, ce tot te uiţi la nenorocita asta? E o scârbă, am găsit-o în mlaştini, aproape leşinată, pe când veneam încoace, i-am

tras atunci şi câteva şuturi, ca să mă ţină minte, aş fi lăsat-o acolo, să crape în apă, pe trestii, dar a luat-o Petru, de milă“ (aşadar, celălalt, mult mai tânăr, aproape un copil, se numea Petru) „şi a adus-o încoace“.

„N-am luat-o de milă“, a spus Petru, „ci pentru că o iubesc neînchipuit de mult, deşi nici măcar nu ştiu cum o cheamă“.

„O cheamă Zenobia, dacă vrei să ştii“, am spus eu, „şi e neînchipuit de frumoasă, aşa cum o vezi şi aproape leşinată, cum aţi adus-o voi pe când veneaţi din mlaştini, încoace; eu o cunosc mai de mult, dinainte de căsătoria fostului meu coleg de şcoală, şi aşa mai departe...“.

„N-are decât s-o cheme cum vrea“, a spus Petru, „poate s-o cheme şi Zenobia, dacă aşa vrea ea; eu o iubesc neînchipuit de mult de la prima vedere şi puţin îmi pasă de numele sau de căsătoriile ei“.

Pentru că Petru se înfierbântase vorbind, poate că şi ceaiul cu gust de izmă începuse să-şi facă efectul, Iason începu să râdă; iar ca să poată face asta mai în voie, se săltă mai sus, pe masă, poate dinadins, pe stomacul mortului aceluia sau al păpuşii de ceară, care gemu, deschise ochii şi se uită disperat la domnul Sima.

3. Pe când scriu, pentru că s-ar părea că scriu, regret că nu aveţi în faţă hârtiile pe care sunt înghesuite rândurile acestea de cerneală; dacă le-aţi avea, dacă aţi închide ochii şi v-aţi trece uşor vârfurile degetelor peste ploaia de litere negre, sunt sigur că *aţi vedea* odaia domnului Sima cu masa de sub fereastra care dă spre mlaştini şi cu mortul ei; şi ne-aţi vedea pe noi, fiecare la locul său, vorbind în gând sau cu glas tare; şi aţi înţelege că nimic din stările de până acum nu este imaginat, că toate s-au petrecut exact cum le relatez. Odată ajunşi aici, v-aş sfătui să vă opriţi o clipă şi să recapitulaţi, trecând uşor cu vârfurile celor zece

degete de la mâini, cu ochii închişi, peste pagini; scăpaţi de cuvinte, în pelicula propriei voastre disponibilităţi, aţi afla, poate, lucrurile extrem de importante pe care, oricât aş dori, îmi e cu neputinţă să vi le comunic.

V-aş sfătui deci să practicaţi exerciţiul acesta de recapitulare ori de câte ori vă încearcă îndoiala cu privire la adevărul spuselor mele; mie, de unde mă aflu, îmi este perfect egal; vi s-ar oferi şansa de a intra acolo unde credeţi doar că vă aflaţi şi aşa mai departe...

4. Gândind că e momentul să intervină pentru a pune capăt unei situaţii care ameninţa să devină din ce în ce mai penibilă, domnul Sima se întoarse spre mortul acela sau spre păpuşa întinsă pe masa de sub fereastra care dădea spre mlaştini şi îi spuse încet:

„Fii fără grijă, Dragoş, am să fac tot posibilul să te scap", apoi i se adresă, cu glas tare, lui Iason: „Tinere, te rog să respecţi casa în care te afli şi să nu mai stai pe masă; în plus, te-aş ruga să încetezi odată cu râsul acesta abject şi absolut deplasat. Toţi cei de faţă sunt oaspeţii mei şi n-am să îngădui nimănui, niciodată, să râdă de ei în prezenţa mea".

„Uşurel", îi răspunse Iason, dându-se jos de pe masă, spre vădita mulţumire a lui Dragoş, care zâmbi, „să n-o luăm nici aşa, că doar oameni suntem şi cum să nu râd de amărâţii ăştia, uită-te numai la ei, uită-te la Constantinescu şi la Petru şi la javra asta", Iason îşi sublinie ultimele cuvinte cu un bocanc bine ţintit în pântecul suplu al Zenobiei, eu şi Petru am oftat, simţind parcă noi înşine lovitura, domnul Sima schiţă un gest de indignare altminteri destul de reţinut, doar Dragoş zâmbi, acum nepăsător, „cum să nu râd de ăştia, uită-te numai la ei!" – şi poc! îi mai trase o lovitură de bocanc Zenobiei – „te apucă râsul numai când îi

vezi, amărâţii dracului...“. Şi poc! îmi trase şi mie o lovitură de bocanc...

Fireşte, şi vă rog să reţineţi amănuntul acesta, oricine s-ar fi aşteptat să intervină ceva care să pună capăt dezlănţuirii de brutalitate josnică a lui Iason; se afla acolo, prinsă de o grindă, o bardă bine ascuţită, oricare dintre noi ar fi putut, foarte uşor, să-i crape capul cu ea; sau domnul Sima, care avea în odaia de jos o puşcă, o văzusem eu, ar fi putut să dea fuga s-o aducă şi pac! l-ar fi înţepenit pe Iason pentru vecie, noi l-am fi ajutat apoi să-l arunce peste masă, pe deasupra lui Dragoş, pe fereastră, în mlaştini, putea fi sigur de tăcerea şi de complicitatea noastră; sau Petru ar fi putut face apel la legăturile lor de prietenie, la anii petrecuţi împreună în şcoli, şi aşa mai departe; sau Zenobia, oh, dacă ar fi vrut, ar fi putut măcar să ţipe; sau Dragoş, adică nu, Dragoş era, poate, mort, aşa că n-ar fi putut face nimic, iar eu, care eram mult mai puternic...

5. Odată, pe câmp, deasupra digului proaspăt consolidat după ultimele inundaţii, era un cer duşmănos, totul în jurul meu era duşmănos, vrăbiile şi ciulinii încercau să-mi zgârie ochii, nu mă iubea nimeni, mă aflam într-un cerc de ostilitate dezlănţuită, acolo, în locul acela pustiu, şi vântul îmi vâjâia pe la urechi, mă şi durea o ureche, cea stângă, aveam nevoie de cineva, neapărată nevoie, ca să scap, să ies din cerc, aveam nevoie de cineva care să mă iubească măcar până trece primejdia, când am dat cu ochii de bolovanul acela de pământ, urât, negru, respingător; fireşte, bolovanul a atras asupra lui toate blestemele, toată ostilitatea cercului, m-a iubit, s-a ghemuit, s-a înnegrit şi mai tare şi a plesnit, încordându-se parcă şi răbdând chinul, pentru mine, pentru întreaga lume, pentru tot pământul aflat în primejdie; atunci vrăbiile şi-au văzut de treabă, au redevenit prietenoase, ciulinii au foşnit cât se poate

de plăcut, o mare povară mi s-a ridicat de pe suflet, iar acum, nimeni...

6. Aşadar, pentru că Iason, în ochii mei, reprezenta substanţa altui cerc şi n-aveam de gând să-i absorb ostilitatea, am spus cu glas tare, aproape declamând:

„Trăim şi viermuim cu toţii în aceeaşi fragilă peliculă; uite, eu, de pildă, dacă Iason ar fi de acord, dacă Petru ar fi de acord şi dacă domnul Sima ar încuviinţa, pentru că mi se pare că ploaia a stat, aş pleca de aici cu Zenobia, pe care o iubesc neînchipuit de mult; m-aş duce cu ea, aşa, până la capătul lumii, adică nu, până ceva mai aproape, la nişte locuri pe care le ştiu eu; astfel s-ar sparge cercul care ne ameninţă acum şi am putea viermui împreună sau despărţiţi, printre bolovani negri; iar dumneata, Iason, ai putea să te duci dracului!“ – aici, ochii mi s-au îndreptat spre bardă şi era cât pe-aci să mă reped, dar m-am abţinut pentru că Zenobia, înţelegându-mă destul de bine, s-a ghemuit pe podea şi a început să absoarbă.

Fireşte, domnul Sima s-a grăbit să încuviinţeze plecarea noastră, ploaia se oprise de tot, Zenobia, ghemuită pe podea, începuse să se înnegrească, ba chiar, pe alocuri, să plesnească parcă pe sub fâşia de plastic cu care era acoperită, iar eu, privindu-l pe Iason, care găsise că ar fi momentul cel mai potrivit să se pieptene cu un pieptene de os, mic, gălbui, simţeam cum creşte în mine dorinţa de a-i crăpa capul cu barda, când Petru, cuminte şi palid, a spus:

„Fireşte, domnul Sima s-a grăbit să încuviinţeze plecarea voastră, Iason se piaptănă, Zenobia s-a ghemuit şi s-a înnegrit, are de luptat cu forţe mult mai copleşitoare, dar eu, Petru, cuminte şi palid, eu o iubesc şi ce mă fac? Am să viermuiesc singur, am să umblu razna prin lume, ca un sicriu, purtând în mine imaginea ei aproape leşinată pe care o iubesc neînchipuit de mult, am

să-i vorbesc, în gând, prin păduri şi prin gări, am să-i fac patul în mine, s-o culc, în fiecare seară, s-o învelesc în cârpe, voi ştiţi foarte bine câte cârpe poartă în sine fiecare dintre noi şi câţi dorm înveliţi în ele, în fiecare dintre noi, şi ea n-o să-mi răspundă niciodată pentru că n-o să mă audă când o să-i spun nani-nani, pentru că acolo, în mine, în cârpele din ea, are să-l învelească pe iubitul ei care o va purta învelită în cârpele din el şi o va legăna şi îi va spune nani-nani şi aşa mai departe; iar eu am să plec singur, cuminte şi palid, şi voi o să mă duceţi în voi, nu-i nimic, aşa a fost să fie...“.

După acest lung discurs tânărul Petru tăcu, apoi deschise uşa şi coborî scara, pe când noi, ceilalţi, cu excepţia lui Iason, care continua să se pieptene, ne-am dus la fereastră şi ne-am uitat peste Dragoş, afară, Zenobia s-a ridicat de pe podea şi a venit lângă mine, chiar Dragoş, cuprins de o neaşteptată curiozitate, s-a uitat peste el însuşi, afară; şi l-am văzut pentru ultima oară pe cel plecat dintre noi, depărtându-se în mlaştini, cuminte şi palid, purtându-se pe sine însuşi în braţe, ca pe un sicriu...

„Aici“, ne-a strigat el, arătându-şi cu degetul întins inima, „aici e Zenobia, *à jamais*, şi voi toţi, aici am să vă culc şi am să vă învelesc, în fiecare seară...“.

Apoi s-a pierdut printre balansurile trestiilor, iar Zenobia şi-a lipit de umărul meu umărul ei învelit în fâşia de plastic murdară, neplăcută la atingere, cârpele se aflau înăuntru, mă simţeam bine în ele şi am plecat amândoi, umăr la umăr, fără să-i aruncăm măcar o privire lui Iason.

Bineînţeles, înainte de a pleca i-am mulţumit domnului Sima pentru ospitalitate şi i-am făcut chiar un mic gest de rămas-bun lui Dragoş, care, deschizând o clipă ochii, ne-a zâmbit neînchipuit de prietenos.

7. Am dus-o pe Zenobia în scobitura digului şi am viermuit acolo, nu ştiu cât timp, fără să ne spunem o vorbă, întinşi umăr la umăr, cu feţele sprijinite de pământul umed al alveolei aceleia; era o mare dragoste şi ne lipiserăm unul de altul, în beznă, iar dincolo de noi se întindea pelicula care ne cuprinde pe toţi, ca o amibă ascunsă în fiecare dintre noi.

După un timp, m-am dus cu Zenobia la pădure – noi nu ne-am despărţit niciodată, vă rog să reţineţi amănuntul acesta chiar dacă uneori o să vi se pară altfel – ca să ascultăm foşnetul tufelor şi să aflăm veşti despre lume; era în zodia bătrânilor îndrăgostiţi şi i-am văzut plutind pe deasupra noastră pe cei doi bătrâni uriaşi care, spre toamnă, acoperă cerul; cât au trecut ei, pădurea s-a umplut de gemete şi de mormăituri, ai fi putut jura că tună; apoi s-au dus: noi doi le-am mulţumit pentru cele aflate şi am ieşit, umăr la umăr, pe câmp.

Peste un timp, ne-am dat seama că splendida toamnă care acoperise lumea se apropia de sfârşit; şi, cum, în mlaştini, iernile sunt deosebit de aspre, ne-am pregătit pentru hibernare; am lărgit, cu mâinile noastre, scorbura, am căptuşit-o cu crengile care ni se ofereau singure, n-am lăsat decât o uşă şi o mică fereastră acoperite cu nuiele împletite, ca să putem deschide la nevoie, am presărat pe jos flori de câmp aproape veştejite, am săpat acolo, înăuntru, o gură de apă şi, fireşte, o mică latrină; zilele se scurgeau lente, soarele devenea tot mai portocaliu.

8. Ajunşi aici, vă rog să recapitulaţi pe când eu, în aşteptarea iernii, declamam ore în şir, iar Zenobia mă acompania bătând numai cu două degete într-o mică tobă făcută dintr-o bucată de piele găsită pe apă, uscată la vânt şi întinsă peste un ciot de lemn scobit; ciudatele ei ritmuri aminteau clămpănitul berzelor care se pregăteau să plece spre sud.

Despre ceilalţi nu mai ştiam nimic, poate că Petru rătăcea prin mlaştini (ultima trestie dinspre nord spunea că îl zărise trecând în direcţia oraşului); cât despre Iason, jignit de comportarea lui din timpul scurtei noastre întâlniri, voiam să-l uit.

Din când în când, în decursul rarelor noastre ieşiri din scorbură, alergam cu Zenobia pe câmp, ca să ne dezmorţim; de fapt, eu alergam pentru că ea zbura, lipită de umărul meu.

O dată, când ne-am oprit să respirăm pe o movilă, i-am zărit de departe pe domnul Sima şi pe Dragoş, culegeau, pesemne, ultimele flori albastre; i-am salutat de la distanţă, eu fluturându-mi mâna dreaptă, Zenobia fluturându-şi mâna stângă pentru că umărul meu stâng era lipit de umărul ei drept; domnul Sima şi Dragoş ne-au răspuns prin semne prieteneşti făcute cu ce mână voia fiecare, pentru că ei nu se aflau umăr la umăr.

9. Astfel am dus-o, săptămâni întregi, ca nişte cârtiţe, în adăpostul nostru, iar pe deasupra se întindea imensul cer care, pesemne, noaptea, se împodobea cu toate stelele lui, desfăşurate la nesfârşit; Zenobia îşi continua şoaptele, vorbea cu umerii mei, cu gura mea, cu genunchii mei – rareori am auzit-o, în perioada aceea, adresându-mi-se mie, direct, ca unui întreg, în afară de clipele când îmi spunea că mă iubeşte neînchipuit de mult, încă dinainte de a ne fi întâlnit; venise iarna, o iarnă grea, cu viscole şi cu troiene de zăpadă, pământul şi crengile uscate din scorbură foşneau stins, apa din groapă abia dacă se înfiora când ne apropiam tremurătoarele buze de suprafaţa ei, numai din când în când se auzea pe afară, din lume, câte un urlet, pesemne viscolul, şi aşa mai departe, atunci tresăream şi strigam: „Cine e acolo?“ şi nu răspundea nimeni, dar, o dată, cineva mi-a răspuns:

„Eu sunt, domnul Sima“.

„Domnul Sima? Ia te uită, domnule, ce surpriză!“ şi m-am repezit spre fereastră, dar n-am deschis-o. „Ia te uită, domnule! Să mă fi picat cu ceară şi n-aş fi bănuit că eşti dumneata. Cu ce ocazie pe aici?“

„V-am căutat o grămadă“, mi-a spus el, „mă temeam să nu vă fi mâncat lupii care au trecut Dunărea, încoace; am văzut ieri un mânz, alerga înnebunit, sângele îi flutura ca o coamă, pe gât, îl muşcaseră lupii, eu nu ies niciodată fără puşcă“.

„Păi, dumitale îţi convine, ai puşca aia, din odaia de jos“, i-am spus, „pe când noi, adică Zenobia şi eu, îngropaţi aici ca nişte cârtiţe, n-avem nimic, facem dragoste şi atât; îmi pare rău că nu pot să te invit înăuntru, domnule Sima, nu e loc, dumneata m-ai invitat atunci, era loc, dar spune drept, ce te-a făcut să vii, pe viforniţa asta, până aici?“.

„Nu, că să vezi, v-am adus nişte ierburi, conţin vitamine, să le aveţi, la nevoie, sunt bune, deschide uşa să ţi le dau.“

„Dumneata, domnule Sima, pesemne că eşti un lup şi vrei să deschid ca să tragi cu puşca aia în noi şi pe urmă să ne mănânci; ia vino mai aproape, să deschid fereastra, să constat că eşti dumneata, să mă conving.“

Am deschis fereastra, domnul Sima s-a apropiat, am scos mâna afară, i-am pipăit faţa, mi-au îngheţat degetele, era chiar el, îl vedeam bine, plângea.

„Hai, domnule Sima, eşti om în toată firea, fii bărbat, nu mai plânge“, i-am spus.

Domnul Sima se clătina, mişcat de rafalele vântului.

„Dumneata eşti un om fericit“, a suspinat el, „îţi convine să vorbeşti aşa, fiindcă te ocroteşte“.

„Mi se pare că ai început să aiurezi, din cauza frigului, domnule Sima; eu stau aici, nu mă întreba cum, şi dumneata zici că mă ocroteşte. Cine mă ocroteşte? Nu cumva te referi la Zenobia?“

„Ştii foarte bine cine“, mi-a spus el.

„Ce să mai zic, domnule Sima“, i-am răspuns eu, „fiecare îşi comunică erorile cum poate, iar ele cuprind totdeauna un pic de adevăr; ceilalţi înţeleg cât pot; fiecare spune mai puţin decât înţelege şi înţelege mai mult decât i se spune, iar ce înţelege nu i se spune, fiindcă ce i se spune nu înţelege, şi aşa mai departe. Dar să lăsăm tâmpeniile, să fim rezonabili, domnule Sima; ia spune, ce s-a întâmplat, de ce plângi?“.

Domnul Sima şi-a scos, cu degetul cel mare şi cu arătătorul de la mâna dreaptă – în stânga ţinea puşca – o lacrimă care îi îngheţase în colţul ochiului şi i-a dat drumul jos; acolo unde a căzut lacrima, a rămas o gropiţă în zăpadă, abia vizibilă, cât o înţepătură de ac, şi atât; apoi mi-a spus:

„S-a întâmplat că am să mor curând, nu cred să apuc primăvara“.

„Fii serios, domnule Sima“, am spus, „pari sănătos tun, ar trebui să alungi *aceste negre gânduri*“.

„Ştii bine că este exact cum spun şi că plâng fiindcă aşa se obişnuieşte în asemenea ocazii“, mi-a răspuns domnul Sima. „În plus, m-am îngrijit de toate, am lăsat casa şi ce mai am unei rude, un fel de văr de-al doilea, magistrat în judeţul Bacău, o să vină el să mă îngroape; am pus deoparte, pentru Zenobia, o rochie de la cine ştie ce străbunică, am găsit-o în pod, într-un cufăr, e putrezită, dar mai ţine; dumitale ţi-am pregătit nişte pantaloni albaştri, cam peticiţi, dar mai sunt buni, o cămaşă cu jabou, nişte ghete albe, cred că au fost de patinaj, acum nu mai au patine, n-am găsit altele, şi încă nişte lucruri, o pereche de ciorapi, nu mai ştiu ce, o căciulă, vi le aduc când mai vin pe aici, poate vă duceţi şi voi la oraş, trebuie să fiţi îmbrăcaţi mai omeneşte, nu merge chiar aşa; dar să trecem peste nimicurile astea, să ne gândim la Dragoş, fiindcă ţi-l las dumitale, ruda aia a mea ar fi capabilă să nu-l vadă şi să-l arunce la gunoi; ţi-l

aduc aici, cu masă cu tot, o să mă ajute el să car masa, când trebuie, umblă, te ajută, mi l-a lăsat şi mie cineva, demult, ai să-l laşi şi dumneata altcuiva, când o veni momentul, trebuie să măreşti scorbura, să încapă şi el aici, cu masă cu tot.“

„Bine, domnule Sima“, i-am spus, „o să mărim scorbura, eu şi Zenobia, cu mâinile noastre, o să facem şi o mică latrină, pentru Dragoş, oamenii se ajută între ei“.

„Dragoş nu are nevoi fizice“, m-a întrerupt domnul Sima, „şi n-o să te deranjeze deloc, stă liniştit pe masă, ca un mort sau ca o păpuşă de ceară, vorbeşte extrem de rar şi nu se ridică decât dacă e nevoie să te ajute la ceva, ştii foarte bine, am putea chiar să renunţăm la masă, am putea să-i aşternem pe jos nişte crengi uscate, poate să doarmă şi pe pământul gol“.

„A, nu, domnule Sima, el e bătrân, dacă doarme pe jos, ar putea să răcească, te rog, adu masa, de ce să n-o aduci, ce-i dacă săpăm, cu mâinile noastre, eu şi Zenobia, doar ştii foarte bine că aşa trebuie, adu-l, domnule Sima, cu masă cu tot, nu contează.“

„Atunci am să-l aduc cu masă cu tot“, a spus domnul Sima. „Când terminaţi de mărit scorbura, vi-l aduc, cu masă cu tot, acum trebuie să plec, se înserează, să nu vină lupii, rămâneţi cu bine.“

Cât timp a durat convorbirea noastră, domnul Sima a plâns, după cum se obişnuieşte în asemenea ocazii, acolo, în viscol, lacrimile i-au îngheţat peste pleoape, de aceea, când a plecat, clătinându-se în bătaia vântului şi târându-şi prin zăpadă puşca aia, avea ochii acoperiţi de o crustă străvezie, ca orbii cei mari, ca Homer, de exemplu, iar noi, după ce ne-am îmbrăţişat, am închis la loc fereastra făcută din nuiele.

10. Am scormonit intens, zile şi nopţi, cu mâinile noastre, eu şi Zenobia, până când scorbura a devenit suficient de mare ca să încapă masa,

atunci ne-am aşezat umăr la umăr lângă fereastră, am depărtat câteva nuiele şi am privit afară, peste întinderea de zăpadă; ştiam că se încheiase o primă etapă a imensei noastre iubiri şi aşteptam, aşa cum unii îndrăgostiţi aşteaptă venirea copilului care să-i lege altfel şi să umple un gol inexistent, văduvindu-i, în bună parte, de mângâierile cuvenite numai lor; ne supuneam blestemului acestui straniu transfer: cineva avea să ne roadă intimitatea, unul din bunurile noastre cele mai de preţ, şi aşa mai departe.

„Noi n-o să ne iubim copilul, nu-i aşa?“, îi spuneam Zenobiei.

Ea gângurea ceva despre nişte cercuri mult mai puternice, faţă de care gândul nu poate nimic, mă sfătuia, parcă, să nu mă situez pe marginile lor, ca să nu mă arunce afară; de altfel, Dragoş nici nu era copil.

Şi, într-o bună zi, au venit; mergeau amândoi prin zăpada înaltă, unul după altul, cărând masa aceea uriaşă deasupra căreia puseseră ierburile şi celelalte lucruri făgăduite; i-am lăsat să ne strige, Zenobia mi-a făcut semn să nu le răspund, a aşteptat până ce ne-au strigat a treia oară, atunci a deschis, cu mâna ei.

„Am venit“, ne-a spus domnul Sima, „vi l-am adus pe Dragoş, şi masa şi ierburile şi lucrurile făgăduite“.

Atunci l-am văzut pentru prima oară de aproape pe Dragoş, altfel decât culcat pe masă; fără demnitatea stării de mort sau inofensiva încremenire moale a păpuşilor de ceară, părea un bătrânel oarecare; era încălţat cu opinci din piele de porc întoarsă cu porii în afară, purta nişte iţari şi o cămaşă lungă, de in, costumaţia lui ar fi putut părea la fel de normală şi cu câteva mii de ani în urmă, şi astăzi, în vreun cătun de munte; avea părul lung, până peste umeri, alb-gălbui, zâmbea înfiorător de blând, clătinând întruna din cap, şi ţopăia în zăpadă, ţopăia mereu, poate de frig.

I-am poftit în scorbură şi ei au intrat, cu masă cu tot, abia încăpeam toţi patru înăuntru.

„Cam pute aici“, a remarcat domnul Sima, deşi uşa de nuiele rămăsese larg deschisă.

Noi nu i-am răspuns, ne uitam la Dragoş cum clătina din cap şi ţopăia, cămaşa lui de in se freca de zdrenţele noastre, încercam să-i descifrez dansul, un fel de bătută pe loc cu salturi extrem de line, ca nişte plutiri de fulgi, la abia câţiva centimetri deasupra solului, urmate de izbiri brutale cu călcâiul drept, totdeauna cu călcâiul drept, în pământ, însoţite de uşoare chicoteli.

„Ce faci?“, l-am întrebat, punându-i cu blândeţe mâna pe umăr.

„Bufnesc“, mi-a răspuns el clătinând din cap, pierdut parcă de fericire, dar fără să se oprească din ţopăit.

„Bătrânul e cretin?“, l-am întrebat atunci pe domnul Sima.

„E senil“, mi-a răspuns acesta. „La vârsta lui, nici nu poate fi altfel; dar te ajută cu vasta lui experienţă, mişcându-se în luminosul întuneric al minţii îngropate în sine, ca o tradiţie, fără să-şi dea seama ce face şi de ce.“

„Atunci să-l punem pe masă“, am propus eu.

„Să-l punem“, a fost de acord domnul Sima. „Acolo n-o să vă deranjeze, o să stea cuminte, ca un mort; dar, fii atent, dacă vorbeşte vreodată, să ştii că există consoane pe care nu vrea nici în ruptul capului să le rostească, poate că le-a uitat, consoana *r*, de pildă; ca să înţelegi ce spune, pui dumneata consoanele la locul lor.“

„Le pun, domnule Sima, de ce să nu le pun, ce pierd dacă le pun? Numai să stea cuminte acolo, pe masă, şi să nu ne tulbure.“

L-am ridicat pe Dragoş de subţiori şi m-am întors cu el spre masă, era nemaipomenit de uşor, ai fi zis că e umplut cu aer şi ţopăia în aer; domnul Sima dăduse jos ierburile şi celelalte, în locul lor l-

am instalat pe Dragoş şi el a închis ochii, nu s-a mai clintit.

„Vezi ce cuminte e?“, l-a admirat domnul Sima; „Nici n-o să-i mai simţi prezenţa, o să vi se pară doar o vagă respiraţie, de undeva, din adâncul vostru, n-o să vă deranjeze absolut deloc şi o să vă ajute, ai să vezi“.

„Domnule Sima“, am spus eu, „de ce naiba mi l-ai adus tocmai mie? De ce nu l-ai dus altcuiva, de ce m-ai pricopsit pe mine cu el?“

„Ştii foarte bine de ce“, mi-a răspuns domnul Sima.

„Ba nu ştiu nimic, nu ştiu decât că m-ai pricopsit cu un copil bătrân, poate greşesc eu, poate că toţi copiii sunt bătrâni şi mie mi se părea altfel, poate că el trebuia să se nască din dragostea mea şi a Zenobiei, altceva nu mai ştiu.“

„Atunci o să-ţi spună Zenobia, la timpul potrivit, ea poate că ştie; mi l-au adus şi mie alţii, e normal, acum trebuie să plec, ne despărţim, poate pentru totdeauna, am să mor curând.“

Şi domnul Sima a început iar să plângă, pentru că aşa se obişnuieşte în asemenea ocazii, apoi s-a apropiat de Dragoş, l-a sărutat pe frunte în mod, aş zice, solemn şi a ieşit din scorbură; noi n-am închis imediat, ca să mai primenim aerul, deşi se făcuse al dracului de frig; domnul Sima a rămas, plângând, în faţa uşii.

„Ce faci, domnule Sima?“, l-am întrebat, „dacă nu pleci, intră măcar înapoi, vreau să închid“.

„Aştept puţin, să-mi îngheţe lacrimile“, mi-a răspuns el.

După un timp, când peste ochi i s-a format iar crusta aceea de gheaţă, a plecat bâjbâind prin zăpadă, ca marii orbi; mi s-a părut că apucă o direcţie cu totul greşită dar n-aveam de ce să mă amestec şi am închis bine uşa în urma lui.

11. Au trecut, după aceea, zile şi săptămâni, stăteam cu Zenobia în beznă, menţineam dragostea pe lume, de afară se auzea viscolul, n-am să-l descriu, apoi lupii începură să ne dea târcoale, scheunau jalnic, era, poate, îngrozitor de frig, peste groapa cu apă se aşternuse o pânză de gheaţă, trebuia să o spargem când ne încerca setea; rodeam, câteodată, ierburi, era o stare de dincolo de gânduri, cotropitoarea, disperata dragoste a lumii se ghemuise acolo, în cârpele noastre deschise, desfăcute până la soarele care probabil că mai exista şi până dincolo de el, departe, atât de departe, încât distanţa se pierdea, uita să mai existe, se risipea în noi, în aerul stătut al scorburii; ajunşi aici, vă rog să recapitulaţi acele zile, să le umpleţi cu tot ce ştiţi despre dragoste, cu tot ce credeţi că ştiţi, eu nu inventez nimic, şi aşa mai departe.

Un timp, ce-i drept, Dragoş nu ne-a deranjat prea mult, atâta doar că îşi ţinea deschişi ochii, care luceau ca două stele triste, dar, într-o noapte, i-am simţit respiraţia în ceafa mea, o uşoară adiere de aer m-a făcut să-i bănuiesc clătinările capului iar după tremuratul ritmic al crengilor aşternute pe jos şi după foşnetul veşmântului său de in mi-am dat seama că se afla, cine ştie de când, la câţiva centimetri de noi; mai mult ca sigur, clătina din cap şi ţopăia acolo, ascultând gânguritul Zenobiei; în plus, poate vedea tot ce vedeam noi în centrul peliculei, poate că ne rodea şi ierburile, ne murdărea mica latrină sau, ce era mai grav, se încălzea în cele mai intime cârpe ale noastre.

„Ascultă, scârnăvie“, i-am spus, „(iartă-mă că folosesc cuvântul acesta, dar n-am altul la îndemână) ce cauţi tu aici? Marş pe masă, porcule, şi încremeneşte acolo, dacă nu vrei să te arunc afară; ia te uită, domnule, ce-i trăsneşte prin minte! Să ne asculte şoaptele de dragoste, să ne spioneze fără pic de ruşine viziunile! Ei, nu, că asta e prea de tot! Ia uită-te, domnule, până unde poate să

ajungă cu neobrăzarea şi, fii atent, mai şi ţopăie, vita!“.

„Mi-e frig“, a bâiguit Dragoş.

„Frig, pe dracu'!“, i-am strigat eu, bineînţeles, după ce am pus la locul ei consoana lipsă, „Care frig, ce frig? Nu mai ştii pe ce lume trăieşti, ai uitat ce lucru important se petrece aici, ai uitat de ce stăm ghemuiţi în scorbura asta? Marş pe masă şi altădată să nu te mai prind, că-ţi rup oasele alea medievale şi le dau lupilor, să le roadă“.

Ce e drept, Dragoş a trecut, dintr-un salt, pe masă, fireşte, cu ochii deschişi; dar mie, din clipa aceea, a început să-mi fie frig, ronţăiam întruna la ierburi, umărul mi s-a dezlipit de umărul Zenobiei; eram neliniştit, nu mai aveam pic de încredere în mine, în tot ce văzusem, îmi venea să plâng, să-i spun Zenobiei:

„Nu vezi ce nenorocit sunt, în bezna asta şi în noroiul ăsta? Unde e dragostea lumii, unde e dragostea ta? Nu vezi că plasticul ăla împuţit cu care eşti îmbrăcată e rece şi nici nu mă iubeşti măcar, dacă m-ai iubi, ai face şi tu ceva ca să termin cu nervii raţiunii şi cu neîncrederea asta, m-ai scăpa din scorbură, am sta şi noi, ca oamenii, lângă un calorifer încălzit, ne-am plimba cu liftul sau am intra într-un magazin luminos, mi-aş cumpăra tutun irlandez, pentru pipă, nu aşa, în mizerie, cu cizmele sparte şi cu ciorapii uzi şi îngheţaţi, nu vezi? Nu sunt bun de nimic, îmi intrase în cap că sunt predestinat şi aşa mai departe, că tu, ce să mai spun, pe dracu', poate că tu eşti, nu zic, dar eu nu sunt bun de nimic, nu vezi? M-ai ales greşit şi nu mă mai iubeşti, ţi-ai dat seama că nu merit, degeaba zici, fiindcă nu mă iubeşti, asta e...“.

Zenobia tăcea, m-am dus la fereastră, am depărtat câteva nuiele şi am rămas acolo zile şi nopţi, ca să privesc afară, ziua vedeam cerul de plumb, zăpada şi, câteodată, lupii; atunci, ce e drept, mă bucuram că sunt la adăpost, aveam mici

sentimente; dar noaptea, când cerul îşi desfăşura miriadele de stele deasupra noastră, mă simţeam necăjit şi mic şi murdar, îmi simţeam cămaşa găurită şi ciorapii idem, îmi pipăiam fruntea murdară de pământ şi îmi venea să mor; iar înăuntru mă pândeau ochii lui Dragoş, care luceau descurajant şi trist.

Am stat aşa zile şi nopţi, nu mai ştiu câte, până când am simţit din nou, lângă umărul meu, umărul adorat al Zenobiei.

„Lasă-mă în pace“, i-am spus, „ce mai vrei, nu vezi în ce hal am ajuns? Nu mai sunt bun de nimic, mi-e frig, îmi vine să mor, mai bine îmi astup gura cu palma şi nu mai respir, mai bine mor şi nu mai respir, fiindcă nu mă iubeşti, m-am convins şi aşa mai departe, nu sunt bun de nimic, îmi intrase în cap ce văzusem...“.

„Linişteşte-te“, mi-a spus Zenobia, acum nu mai gângurea, vocea îi era limpede şi melodioasă, „a fost greu, acum a trecut, s-a terminat“.

„Cum s-a terminat, Zenobia, cum a trecut şi cum s-a terminat? Mie îmi vine să mor, sunt disperat şi tu îi dai zor că a trecut! Auzi la ea, domnule, cum a trecut când stăm până în gât în noroiul ăsta şi eu crap de frig şi senilul ăla se holbează la mine? Dacă nu faci ceva să mă scapi de el, să ştii că mor, cu toate că ţie puţin îţi pasă, ştiu eu, te uitai după bărbaţi, în mlaştini, să ştii că mor, uite, aici, la fereastră, sau ies afară, să mă mănânce lupii, dacă nu mă scapi de putrezitul ăsta care nu-şi mai ia ochii de la mine.“

„Linişteşte-te“, a repetat Zenobia şi glasul ei suna ca un clopoţel de argint, „linişteşte-te, lasă-l pe Dragoş, el a făcut ce trebuia, erai între cercuri, pe margini, în gol, acum s-a terminat...“.

„Sigur, aşa zici tu, ca să mă linişteşti“, am bombănit eu, dar, de fapt, mă şi liniştisem, mă simţeam liber şi am adăugat: „N-am nimic cu Dragoş, ce să am cu el? Stă cuminte, săracu’, la

locul lui, şi eu te iubesc neînchipuit de mult, dar a fost tare greu“.

„Acum nu te mai gândi, nu mai vorbi despre asta“, a murmurat Zenobia.

„Te iubesc neînchipuit de mult“, i-am spus, „şi e cald în cârpele noastre“.

Apoi m-am întors de la fereastră şi m-am uitat spre masă; cum era şi firesc, Dragoş închisese ochii.

12. Vă rog să recapitulaţi în timp ce eu, ghemuit în faţa golului aceluia pe care l-am numit fereastră, pândeam venirea primăverii; încet, încet, zăpezile se topiră, o adâncă seninătate îmi umplu inima când se ivi, din micşorarea lor, pământul negru, şi umed; băltoacele rămăseseră ca nişte mărturii de-a lungul văii; cât vedeam cu ochii, un fel de presimţire nehotărâtă a ierbii începu să acopere câmpul cu verdele ei, şi aşa mai departe; pe partea cealaltă a digului stuful părea că se trezeşte, iar milioanele de insecte, până mai ieri invizibile, îşi reîncepură, ameţite, rotirea, în bătaia, cu fiecare zi mai caldă, a soarelui; din când în când ieşeam în faţa uşii, ca să chiui; chiuiam de două-trei ori, mă uitam peste câmp (de nu m-ar auzi cineva!), apoi reintram în scorbură; într-o bună zi am cules iarbă nouă, viguroasă, proaspătă, de pe dig, şi m-am întors cu tălpile cizmelor încărcate de noroi lipicios şi rece.

În tot acest timp, Zenobia mă urmărea cu privirea din uşa larg deschisă a scorburii, iar Dragoş continua să stea nemişcat, pe masă, de altfel nu mai deschisese ochii din ziua sau noaptea aceea, se speriase cumplit, nici nu ştiam dacă mai respiră; încet, încet, am început să ne facem nevoile afară, semn indubitabil de împrimăvărare.

Treptat, plimbările mele pe dig, prin stuf sau pe câmp se prelungiră; Zenobia începu să mă însoţească şi astfel, după zile şi nopţi petrecute

într-o lume fără dimensiuni, începu ceea ce s-ar putea numi „o altă viaţă“.

13. O dată (se împrimăvărase de-a binelea), umblam cu Zenobia pe câmp, chiar vorbeam despre asta când, ajunşi în apropierea locului denumit „la Puţul Popii“, am ridicat orbeşte de jos un bulgăre de pământ.

„E un idol“, am zis şi, însoţit de Zenobia, m-am dus la un izvor pe care îl ştiam aproape (nu al lui Spiridon, care e mult înapoi). Acolo am topit bulgărele în apa izvorului şi, din interiorul lui, s-a ivit un idol de lut ars, un mic personaj rudimentar care îşi ţinea mâna dreaptă la gură, făcându-mi parcă semn să tac (cultura Gumelniţa, o replică exactă se află în muzeul oraşului Bucureşti). Adaug că idolul acela, care îmi face şi acum semn, are cunoscutele găuri în dreptul urechilor şi-şi ţine cotul drept rezemat în palma mâinii stângi.

14. Ştiam un loc, la poalele pădurii, unde mlaştina devine râu adânc, mai demult stăteam acolo, pe mal, săpasem cu mâinile mele un scaun în pământ, copacii mă cunoşteau, câteodată le ceream creanga de care aveam nevoie, o pasăre venea să-mi cânte, dacă tăcea, o rugam să continue.

Ca să ajung la locul acela, trebuia să străbat o parte a pădurii, ea îmi arăta drumul printre raze portocalii, dacă era prea umed, îmi deschidea altul, dar mie nu-mi plăcea, abia aşteptam să ies la câmp deschis, pădurea ştia asta şi se supăra, voia să mă zgârie, o dată a încercat să-mi scoată ochii cu multă şi feroce dragoste.

Urma un câmp, mă oprea lumina orizontului prea brusc, strângeam pleoapele, era o pajişte verde, câţiva stejari se înălţau, răzleţi, îşi făceau semne de la distanţă, se furişaseră din pădure; pe sub ei mişunau ierburile, umblau şi ele, schimbându-şi locurile într-o alunecare aproape

imperceptibilă, pâlcuri întregi, se vizitau, poate făceau dragoste, cele mai multe sunau ca nişte fire de sârmă, povesteau întâmplări dintr-o lume cumplit de vie, mi se strângea stomacul ascultându-le pentru că mă simţeam nepregătit pentru punctul lor de vedere în care ziua şi noaptea se contopesc într-o magmă gălbuie, stelele, în plină zi, îşi desfăşoară mersul pe sub lumina puternică a soarelui, iar noaptea se petrece acelaşi lucru, doar că lumina devine sunet.

Ca să mă smulg din îmbrăţişarea vegetală care m-ar fi putut anihila, mă abăteam de-a lungul unei râpe, un fel de albie secată şi lungă de vreo două sute de metri, umblam cu soarele pe cap şi cu picioarele în umbră, era o albie a echilibrului, acolo îmi găseam justificări, fireşte, îmi erau egale, o logică a stărilor mă împingea spre ele.

În zilele dinaintea întâlnirii cu Zenobia, la intrarea râpei mă întâmpina un fluture, de obicei cafeniu, pesemne totdeauna altul, deşi acelaşi (n-aş putea să explic), câteodată era alb, se balansa ca beat la stânga şi la dreapta mea, îi vorbeam cu glas tare, îi mulţumeam ca unui ghid amabil, mă săruta pe pleoape apoi se depărta şoptindu-mi că venirea mea *le face* plăcere, mi se ivea o floare, să zicem galbenă, o întrebam ce mai face, o mângâiam cu un deget, la câţiva paşi apărea năvala florilor anunţate de ea, totdeauna de culoarea ei, să zicem galbene (în alte zile erau mov sau albastre sau de alte culori, potrivite cu ale anunţătoarei), uneori mă atingea din treacăt, parcă pentru a-mi atrage atenţia, câte o floare, din cele de data trecută, o întrebam despre celelalte, vorbeam frumos cu ea, se legăna cam tristă, puţinele ei surori care mai supravieţuiseră începeau să se ivească de te miri unde, ieşeau să mă vadă, le mulţumeam şi lor, le vorbeam despre strălucirea moartă a suratelor de prin serele oraşului şi tot aşa, până la capătul râpei, acolo se termina şi câmpul, coboram o pantă

bruscă, mă sprijineau câţiva copaci, ca să nu cad, până la apă.

Vă rog să recapitulaţi această pagină mai mult florală şi, oricum, descriptivă, pe când eu aşteptam să se înstăpânească primăvara ca s-o pot duce pe Zenobia în lumea aceea sălbatică şi tandră şi indiferentă faţă de pieire, ghidat de-a lungul râpei de fluturele care semăna leit, acum îmi dădeam bine seama, cu zâmbetul şi cu şoaptele ei.

15. Câteva zile mai târziu, rătăceam singur pe un ostrov, un şarpe se târa pe lângă mine, când am găsit, lângă o tufă, printre alte cioburi (cultura Boian, în mod stupid socotită pe atunci aniconică), un falus de lut ars. M-am aşezat pe un trunchi de salcie căzut în apă, mă gândeam să spăl de pământ falusul şi cioburile ridicate odată cu el, stuful mă acoperea din toate părţile, nimeni n-ar fi putut bănui prezenţa mea acolo, am curăţat mai întâi cioburile, unul câte unul, şi le-am pus la uscat pe-o creangă mai groasă; când a venit rândul falusului, am ridicat, fără să ştiu de ce, ochii şi am văzut apropiindu-se, printre trestiile mai rărite în partea aceea, o tânără fată, n-avea cum să mă vadă, mă întrebam de unde răsărise în pustietatea noastră, ea s-a oprit în faţa mea, pe mal, la nici douăzeci de paşi, şi s-a întins pe iarbă.

„O să stea cât o să stea şi o să plece", mi-am spus, continuând să frec, liniştit, falusul acela de lut; atunci mi-a fost dat să asist, ca martor nevăzut, la cel mai delirant exerciţiu erotic solitar pe care mi l-aş fi putut imagina; am lăsat falusul jos, pe-o creangă, fata s-a liniştit; l-am reluat (cu jenă, pentru că străbăteam o etapă de înaltă puritate interioară), era ca şi cum aş fi apăsat pe un buton care declanşa nebunia; am repetat asta de câteva ori, ca să nu am îndoieli asupra forţei acelui obiect modelat cu mii de ani în urmă, până mi s-a făcut milă de fată şi m-a dezgustat curiozitatea mea, oricât mi se părea ea de pură şi de justificată;

atunci am pus falusul deoparte; peste puţin timp, fata s-a ridicat şi a plecat fără să bănuiască nimic din toată întâmplarea.

16. Altă dată, mă aflam pe un mal pustiu, m-a cuprins o teamă, un fel de presimţire-panică, m-am aplecat să iau ceva ca să mă apăr, se aflau pe acolo câteva pietre, am ridicat una, la întâmplare, şi m-am pomenit în mână cu un capăt de ciocan din granit negru şi lucios, lucrat cu desăvârşită măiestrie; am început să caut atent, îmi trecuse spaima şi, fireşte, n-am găsit nimic în preajma locului de unde ridicasem capătul de ciocan; abia la vreo sută de metri mai departe am văzut, pe jumătate înfipte în mal, două urne funerare („cultura Câmpurilor de Urne"), una dintre ele, modelată şi ea de cine ştie ce mână putrezită cu milenii în urmă, avea gaura denumită „fereastra sufletului" pe care şi astăzi unii locuitori ai câmpiei o fac în coşciuge ca să li se poată întoarce sufletul când simte nostalgia trupului părăsit.

17. Vă rog să recapitulaţi aceste sumare date privitoare la disponibilitatea mea pentru o anumită „arheologie mediumnică" din pricina căreia am avut neplăcerea de a fi citat într-un opuscul despre inscripţii pe torţi de amfore greceşti ca descoperitor al unei ipotetice Apollonia, cetate greu de găsit, spun şi eu ce se poate spune în momentele când micul idol îşi ia degetul de pe buze şi nu mă interesează nici urnele funerare, nici ciocanele negre, nici falusurile de lut; dar, cum cele relatate până aici ar putea sugera o forţă de solicitare specifică numai obiectelor străvechi, m-aş simţi tentat să amintesc legăturile mele cu altele – de pildă, cu o pipă pierdută de două ori pe întinderea celor 700 de hectare ale mlaştinii şi care, după câteva zile, mi-a revenit în mod inexplicabil, aş zice umblând singură (vorbesc din când în când cu ea, o sărut, ţine la mine); aş putea

înşira, exact cum s-au petrecut, atâtea şi atâtea, dar n-o fac, din decenţă; în plus, legat de disponibilitatea mai sus amintită şi nevăzând nici o deosebire între stări şi fapte, eu scriu aici (pentru că s-ar părea că scriu) despre dragoste şi-mi place bâiguiala care îmi dizolvă inteligenţa şi cultura ca să-mi deschidă alte porţi, îmi plac firul de iarbă, pisica şi beţişorul care ştiu exact cum stau lucrurile, îmi place ideea că, încă o dată, veţi trece cu uşurinţă peste toate acestea, socotindu-le ca de la sine înţelese.

18. După un timp, apele mi-au adus o barcă putrezită, unul din sicriele acelea făcute din câteva scânduri bătute în câteva cuie şi unse cu smoală, pe care şi le construiesc ţăranii de prin partea locului; cu ajutorul ei şi folosind drept vâslă o prăjină, am început să cutreier mlaştina. De multe ori, culcat în barcă, ascultam zgomotul apei, al vântului, al trestiilor sau al vieţuitoarelor, n-am să le enumăr, am să spun doar că, împreună, ele alcătuiau ţiuitoarea linişte a pustiului; o dată însă, am auzit un fel de grohăit ciudat a cărui origine, la început, în ciuda disponibilităţilor mele, mi-a fost cu neputinţă s-o determin; apoi, după un alt grohăit, ceva mai consistent, un glas neîndoielnic omenesc a strigat de undeva, din altă parte a stufului:

„Bă, care împuţi balta?“.

Erau aşadar, incontestabil, oameni, dar, cu excepţia fetei aceleia singuratice, nu i-am văzut la faţă.

În lungile peregrinări golite de gânduri, dar pline de o fecundă integrare în miezul peliculei, pierdut printre cărările stufului acum de culoarea turcoazei, dacă se întâmpla să plouă, trăgeam barca la mal şi, răsturnând-o, mă adăposteam în aburii lăuntrici, pe când, deasupra, cerul bubuia. La întoarcere, mânam totdeauna în direcţia

soarelui imens şi roşu, spre capătul digului, unde mă aştepta silueta de cristal a Zenobiei.

„Eram îngrijorată“, îmi spunea ea, „îmi era frică să nu ţi se fi întâmplat ceva; când suntem amândoi, n-am grijă, atunci putem muri împreună“.

Mărturisesc că teama ei mi se părea de neînţeles şi nu realizam cum de putea să aibă, măcar pentru o clipă, senzaţia despărţirii; dar, intuind într-o măsură ceea ce mişună dincolo de aparenţele comunei maladii umane, păstram convingerea că ea, marea iubită liberă, nu putea să greşească.

De altfel, mă cam îndoiam de adevărurile mele destul de grosolane, în dosul cărora ştiam că se află totdeauna gata oricând să le dezmintă şi altele, în stare să le desfiinţeze pe acestea din urmă, până la primele, destul de şubrede şi ele, dar toate, absolut toate demne de încredere.

19. Fireşte, nu despre adevăruri ca atare vorbesc eu aici (sau scriu, pentru că s-ar părea că scriu), ci despre cele de orice fel, chiar despre cele pe care le trec cu vederea deşi mi se par extrem de importante; ele îşi garantează existenţa activă mai ales prin refuzul lor de a se lăsa exprimate, refuz care nu le aparţine lor, ci nouă, pentru că lor le este egal, şi aşa mai departe. Pare cam încâlcit ce spun, mă rog, n-am să insist, am să spun doar că, după una din peregrinările mele deloc meditative, i-am declamat Zenobiei:

„Eu, dragă, după câte ştii, sunt ceea ce s-ar putea numi un citadin; m-am născut şi am crescut pe străzile Bucureştiului, acolo mi-am făcut, scuză-mă, studiile şi mi-am satisfăcut acum un an serviciul militar, în grajdurile unui regiment de cavalerie; acolo am avut presentimentul întâlnirii noastre, chiar certitudinea, aş putea spune, şi am scris o carte din care nimeni n-a prea înţeles mare lucru, cu excepţia unor referiri inteligente la

Nerval sau la alţii, care mi se potrivesc ca nuca în perete; pe atunci locuiam în strada Leonida nr. 5, dar mai apoi m-am mutat în antreul unui tânăr avocat, pe strada Puţul cu Plopi, colţ cu Astronomului, avea un câine de piatră la scară şi un proprietar italian, te rog să recapitulezi: seara îmi bătea în geam când o fată brună, când o fată blondă, ai fi putut jura că mă vizitează o spaniolă şi, respectiv, o suedeză, ambele îmi aduceau mere, dar să lăsăm... Apoi m-am mutat pe un coridor, la etajul nouă sau zece, şi aşa mai departe. Acum însă, nu ştiu de ce, aş da o raită pe la oraş, să văd cum se mai mişcă lumea pe acolo, e un motiv, oricât, aş vrea să mergi cu mine".

„Foarte bine", a spus Zenobia, „să mergem, dar să-l luăm şi pe Dragoş cu noi, nu-l putem lăsa singur".

Aşa se face că în ziua aceea am desfăcut pachetul cu lucrurile dăruite de domnul Sima. Zenobia a găsit în el rochia şi o blăniţă de iepure; rochia, putredă şi îngălbenită de vreme, îi venea până peste călcâie, Zenobia a îmbrăcat-o după ce a împăturit frumos şi a pus pe masă plasticul acum cafeniu, dar încă trainic; blăniţa a refuzat-o din pricina căldurii excesive a ultimelor zile şi, cum în pachet nu se aflau pantofi, şi-a păstrat încălţămintea de papură împletită de mine ca să-i ferească tălpile de înţepături.

Eu mi-am pus pantalonii albaştri dăruiţi de domnul Sima, cămaşa cu jabou şi ghetele albe, iar ca să fiu elegant în lumea oraşului către care ne îndreptam, mi-am instalat, în jurul gâtului, blăniţa de iepure; apoi l-am zgâlţâit pe Dragoş.

El s-a trezit imediat şi a început să ţopăie şi să clatine din cap.

„Lasă ţopăitul", i-am spus, „mergem la oraş".

El n-a mai ţopăit şi s-a aşezat cuminte în iarbă, pe creasta digului; apoi, fireşte, ne-a ajutat plin de râvnă să acoperim cu bolovani, pe cât s-a putut, intrarea scorburii; pentru asta i-am dat, ca

răsplată, căciula; după care am pornit toţi trei, eu cu Zenobia umăr la umăr, Dragoş în urma noastră, spre nord, în direcţia oraşului.

În ziua aceea, în mlaştini, se întorceau ultimele berze.

II
Oraşul

1. Când am ajuns la porţile oraşului, ploua ca acum, adică turna cu găleata, rochia lungă a Zenobiei se târa greoaie prin noroi, încălţămintea ei de papură împroşca în dreapta şi în stânga deşi ea călca atât de uşor, abia dacă atingea solul; cât despre Dragoş, şuvoaiele de apă i se scurgeau de pe căciula udă peste pletele ude, peste cămaşa udă, până la opincile umflate şi moi; eu, unul, îmi storceam din când în când franjurile jaboului, aş fi fumat, nu se putea în situaţia aceea şi mă simţeam bine, mă încălzeau apropierea Zenobiei şi grija purtată bătrânului senil care mergea parcă dansând în urma noastră.

În centru ne-am aşezat pe marginea trotuarului, în ploaie. Maşinile şi oamenii forfoteau de colo colo şi i-am spus Zenobiei:

„Tu, dragă, mă tem să nu răcim şi cred că ne e foame, ce-ai zice să mâncăm ceva şi să găsim un adăpost?“.

„Pentru asta ne-ar trebui bani“, a spus Zenobia cu un remarcabil simţ practic. „Să căutăm, cine ştie, poate găsim.“

Am colindat străzile, ar fi fost o soluţie, n-am găsit decât doi-trei bănuţi, altădată găseam mai mulţi, acum nu, aşa că, până la urmă, am renunţat.

„Zenobia“, am spus, „pe mine foamea nu mă supără, îmi dă starea aceea plăcută, dar tu eşti fragilă, iar Dragoş trebuie adăpostit, văd că ţie puţin îţi pasă pentru că, dacă ţi-ar păsa, ai putea găsi o soluţie, mâine mă ocup eu de toate, am destui cunoscuţi în oraşul ăsta; deşi majoritatea populaţiei mă ignoră, există câţiva oameni care mă apreciază, băieţi şi fete de vârsta noastră, mâine găsesc eu un adăpost pentru Dragoş, am să procur

şi nişte mere pentru tine, acum însă m-am convins cât de puţin îţi pasă de noi“.

Aici mi se pare necesar să amintesc greşita mea părere de pe atunci potrivit căreia Zenobia lăsa aparenţele să se desfăşoare cam prea nestingherite, precum şi nevoia mea, la fel de greşită, de a încerca să o stimulez, nevoie datorată mai mult naivităţii şi neîncrederii în mine, nu în ea. În asemenea momente vorbeam ca acum (spuneam şi eu nişte vorbe, dar câteodată mă supăram, sincer mă supăram) şi ea, ca şi cum ar fi săvârşit o indecenţă, împlinea, când mă aşteptam mai puţin, unul din miracolele acelea mărunte care ni se par de obicei uimitor de banale şi de neînsemnate, legate de o falsă cauzalitate imediată şi menţinute în limitele admisibilului, în zona unui echivoc oricând capabil să accepte explicaţiile cele mai modeste şi mai fireşti.

De data aceasta ea şi-a vârât mâna în buzunăraşul rochiei (nici nu-l observase până atunci) şi a găsit acolo câţiva bănuţi puşi, pesemne, de domnul Sima, erau puţini, nici nu doream mulţi, ne aflam lângă piaţă, am intrat într-un birt, am mâncat ceva lângă tejghea, în picioare, Dragoş ne privea zâmbitor, îmi trecuse supărarea, îmi venea să şi râd.

Când am ieşit din birtul acela, ploaia se potolise, felinarele îşi aruncau luminile ceţoase peste asfalt şi a trecut Maria, pe care, înainte de plecarea în mlaştini, o vizitam uneori.

„Gellu!“, s-a minunat ea, „unde ai dispărut atâta vreme?“.

„Am fost la ţară“, i-am spus, „am dus-o bine acolo“.

„Ai slăbit“, mi-a spus ea, apoi s-a uitat la Zenobia, a măsurat-o din creştet până în tălpi, a văzut că ies aburi din ea, că fumegă, pe Dragoş părea că nu-l vede.

„Şi acum unde te duci?“, m-a întrebat.

„Habar n-am“, i-am răspuns. Şi am adăugat: „La revedere, Maria“.

„Vino să stai la mine“, a propus ea, „am un atelier nou, nu e departe, e liber“.

„Regret, Maria“, i-am spus, „dar acum sunt, cum s-ar zice, logodit, ea e logodnica mea, iar purtătorul ăsta de căciulă e prietenul meu, aşa că te salut“.

„Puteţi veni amândoi“, a spus Maria (pe Dragoş îl ignora, în continuare), „măcar să beţi o cafea“.

„Invitaţia ta mă ispiteşte, Maria“, i-am spus, „dar tu ştii că nu pot suporta ce pictezi, clăile alea de fân, şi aşa mai departe; acum doi ani, când te vizitam la atelier, pe strada Xenopol, erai pregătită, întorceai mai întâi tablourile cu faţa la perete ca să nu le văd, să nu mă înfurii“.

„Le pot întoarce şi acum“, mi-a răspuns ea, oftând, „trebuie doar să aştepţi câteva minute la uşă, până le întorc“.

Ne-am dus cu ea pe strada Sălciilor nr. 12, în fundul curţii, unde îşi avea noul atelier, o încăpere destul de plăcută, ea nu locuia acolo, lucra doar, picta peisaje tâmpite, am aşteptat afară până a întors pânzele şi am intrat, ne-a făcut cafele, mie şi Zenobiei, pe Dragoş părea că-l ignoră mai departe. Maria ne-a spus că putem folosi atelierul câtva timp, până găsim o locuinţă, eu am invitat-o politicos să ne lase în pace, că suntem obosiţi, şi ea a plecat.

„Mâine“, i-am spus Zenobiei după ce am stins lumina şi ne-am întins pe sofa, în timp ce Dragoş se instala pe masa lungă a Mariei, peste tuburile cu ulei şi pânzele îngrămădite acolo, „mâine, am să-ţi procur şi nişte mere“.

** Într-un gheţar au fost descoperite cadavrele perfect conservate a şapte aviatori dispăruţi cu 28 de ani în urmă deasupra Islandei.*

2. Am stat un timp la Maria, n-aş putea spune cât, ea ţinea la mine în felul ei încă de pe când jucam rugby, venea pe teren special să mă vadă, susţinea că îi plac grozav şi pohemele mele, după ce ne-am mutat la ea, a mai venit câteva zile să ne vadă, căzuse pe stradă, se lovise la cap, i se rupsese un dinte, venea fără el, îşi ţinea palma pe gură, îmi aducea cărţi de citit, se rezema de masa pe care dormea Dragoş, nu scotea o vorbă; Zenobia o dădea uşor şi blând, cu mâna, la o parte, ca pe o draperie, de câte ori îi stătea în cale, ea nu zicea nimic, ofta, îşi mângâia gura cu degetul arătător, apoi ieşea brusc, aproape în fugă, mi se părea că plânge.

3. Vă invit să recapitulaţi toate acestea fără a da prea mare importanţă unei anumite agresivităţi care s-ar putea să transpară în gesturile şi în limbajul meu; în mlaştini primisem chiar şuturi în burtă fără să mă opun, atunci gemeam fiindcă aşa trebuia, aşteptând să se ghemuiască cineva pentru noi toţi; dar acolo mă domina evidenţa deschisă a marilor ritmuri pe care le pierdem, pe când în magma oraşului disperarea şi furia, altminteri zadarnice, se topesc mai greu; cu toate acestea, îmi place să susţin că şi aici înşelătoarea mea bruscheţe şi aparentul meu cinism nu sunt decât stridenţe fără importanţă ale unei seninătăţi subterane, mai dură decât toate furiile lumii; şi mai adaug că n-ar trebui să mire, de pildă, afirmaţia că, în zilele despre care scriu (pentru că s-ar părea că scriu), aş fi putut fără jenă să mă deschei la pantaloni în faţa Mariei, privind-o ca pe ceva care oftează şi atât.

În plus, ca să-mi feresc puritatea de ideea abjectă a unei stări virginale, am să adaug că, iubind puternic de la vârsta de patru ani şi jumătate, precum mă asigură nesigurele date ale memoriei, am avut de-a lungul vremii destule

iubite, deşi nu căutam asta cu tot dinadinsul, oh, ce mult mă iubeau, ce mult mă urau!

Exista una, de pildă, acum e medic primar, atunci era studentă, făcea practica la un spital, într-un orăşel de provincie, eu locuiam temporar în pădure, aveam un cal, veneam călare, o întâlneam în parc, legam calul de un copac secular, o conduceam în infern, era fericită; când am reîntâlnit-o, după un timp, în tramvai, într-un mare oraş, spunea că are doi copii şi că mă urăşte din toată inima, era aceeaşi, nu putea să uite infernul, spunea: „Mi-ai stricat viaţa, soţul meu e un om capabil şi cumsecade, dar noaptea, când îmi trag pledul peste cap, ca să fiu singură, mă bântuie amintirea acelor zile etc.“. Voia să mă ucidă, domnule, să mă arunce din tramvai, în plin mers.

Exista alta, lucra la reprezentanţa unei case de filme străine, mă plimba în cupeu, îmi trimitea, iarna, liliac alb, ne îmbrăţişam într-un leagăn, o conduceam în paradis, era fericită; când ne-am reîntâlnit, după ani şi ani, mă ura din tot sufletul, avea în ochi numai cuţite şi pumnale, spunea exact ce spusese cealaltă, n-am să repet, aşa se întâmplă de fiecare dată, aşa sau altfel, fiecare credea că iubise, eu însumi crezusem la fel până când s-a ivit Zenobia, puteam să şi mor, puteam să mă sinucid, domnule, convins că o fac din dragoste, fără să ştiu că la puţini, la foarte puţini le e dat să cunoască miracolul, n-aveţi grijă, nu vorbesc despre altceva, în timp ce Maria îmi aducea cărţi de citit şi tăcea, convinsă poate, şi ea, că mă iubeşte, mi se părea că plânge, n-avea decât...

** Observatorul astronomic din Kitt Peak a anunţat descoperirea vestigiilor unei stele care a explodat cu aproximativ 300 000 de ani în urmă în constelaţia Lebedei.*

4. Ca un cadavru cu aripi de înger era Maria, venea tot mai rar pe la noi, avea ochii uşor

bulbucaţi, îmi plăcea de ea, umbla năucă pe lume, se descurca binişor, o ajutau şi părinţii; o dată, când m-a întâlnit singur pe străzi (ieşisem să fac rost de mere), m-a oprit şi m-a ţinut de mână aproape un ceas, îşi astupa gura cu palma, privea în pământ, nu scotea o vorbă.

„Maria“, am încercat eu să-i explic, pentru că la urma urmei era fată bună, „ar trebui să ştii, că, mai demult, mi se întâmpla din când în când să joc table cu câte cineva deşi jocul ăsta nu-mi place şi puţin îmi pasă dacă pierd sau câştig; nu mă interesa decât ce zaruri dădeam; şi află că, din când în când, izbuteam să iau contact cu zarurile, aveam un fel de stare, n-am să insist, de fapt, atunci ziceam în gând: «patru-doi» sau «cinci-trei» sau mai ştiu eu cât şi dădeam exact ce gândeam; câteodată ziceam cu glas tare: «ia să dau eu, domnule, un patru-trei sau un cinci-doi» sau mai ştiu eu cât şi chiar le dădeam, spre uimirea partenerului, care zicea: «Formidabil, domnule, le dai la comandă» – asta mi se întâmpla numai în momentele de slăbiciune sau de mărunt orgoliu şi atunci celălalt mă punea să dau zarurile cu paharul, ceea ce n-avea nici o importanţă; dar erau şi zile când totul ieşea pe dos, când dădeam cu mâna mea tocmai zarurile care nu trebuiau date, înţelegi? Le ştiam dinainte, le spuneam în gând cu teamă şi cu speranţa că n-am să le dau şi mă gândeam pe unde greşisem, în afara jocului, fireşte; mă îngrijorau tendinţa şi capacitatea mea de a-mi face rău singur, faptul că redeveneam o fiinţă cu două voinţe când socoteam că scăpasem de asta, mă rog, n-am să intru în amănunte; oricum, mă simţeam mâhnit, celălalt era convins că mă necăjeşte pierderea unei nenorocite de partide, avea şi el punctul lui de vedere, cum să-i explic? Uite, eu stau aici ca un cretin şi-ţi înşir tâmpeniile astea profund adevărate pe care sunt sigur că nu le crezi sau, dacă le crezi, că nu le dai prea mare importanţă pentru că ai şi tu punctul tău de vedere, de ce să n-ai, ca orice om?

Nenorocirea e că punctul ăsta de vedere te face să plângi, uite că tac şi treaba ta...“.

Ca un cadavru cu aripi de înger era Maria, ţinându-mă de mână, acolo, în stradă, unde o întâlnisem pe când, de fapt, pornisem să fac rost de nişte mere...

** În Olanda, la Circul Renz, o tigroaică a născut doi pui al căror tată este un leu.*

5. Înainte de a pleca în mlaştini se întâmpla câteodată să mai citesc şi ziarele, dar într-o bună zi nu le-am mai putut suporta vulgaritatea şi pornografia monstruoasă. (Ar trebui poate adăugat că pornografia pomenită aici nu are nimic comun cu sexualitatea, de care a fost legată vreme de secole numai ca să murdărească şi una din ultimele şanse ale omului de a reîntâlni pierdutele adieri ale începutului; ar trebui adăugat că pornografia mai sus pomenită dospeşte în aberaţiile bunului-simţ comun şi, mai ales, în agresivitatea fără precedent a puterilor, dar să lăsăm...)

Totuşi, câteodată, ca să mă dezgust şi mai mult, citeam şi ziarele; ocupaţia aceasta sporadică nu-mi răpea cine ştie cât din ceasurile destinate lecturii tomurilor vremii, adevărate urinoare solid construite şi prevăzute cu instalaţii subtile, ultraperfecţionate, din robinetele cărora curgea teoria, şuşotea poezia, să vomiţi, nu alta, înţepenite, gata să te înhaţe în fălcile lor de lemn; pe acestea le citeam cu dârzenie, din scoarţă în scoarţă, nu scăpăm o literă: „Dacă am început, trebuie să merg până la capăt“, îmi spuneam, era una din probele cele mai dure pe care mi le impusesem, şi aşa mai departe.

Lectura sporadică a ziarelor îmi oferea şi o compensaţie: mizeria lor îngăduia o oarecare superficialitate, relaxantă de cele mai multe ori: citeam doar titlurile şi primele cuvinte ale ştirilor, iar dacă intuiam în ele ceva care ar fi putut să mă

intereseze, tăiam cu foarfeca şi lipeam tăieturile pe o coală de hârtie albă; astfel, la câteva luni o dată, când se strângeau mai multe fragmente scăpate din pornografia inconştient-intenţionată a ansamblului, puteam citi un buletin ad-hoc în care ştirile acelea, folosite mai ales ca materiale de umplutură, deveneau destul de instructive, pentru că găseam în ele lucruri şi fapte asupra cărora s-ar fi putut medita.

Ar trebui să mai adaug că la fiecare lectură a buletinului meu mă surprindea, printre altele, o sărăcie persistentă a fabulosului colectiv, dacă mă pot exprima aşa; în afara câtorva – extrem de puţine şi de vechi – obsesii, numărul ultraredus al noutăţilor demonstra, încă de pe atunci, că acest domeniu fie că se afla într-un moment de impas, ceea ce n-ar fi de mirare, fie că îşi mutase pe alte zone, încă obscure, dovezile de manifestare.

Oricum, fenomenul mi se părea strâns legat de mutaţiile pornografiei mai sus pomenite, amin.

Spun toate acestea pentru a face înţeleasă intercalarea în textul de faţă a unor vechi extrase din buletinul meu de ştiri, redate aşa cum au apărut în ziare; ele sunt marcate cu o steluţă şi, oricât ar părea de fragilă înrudirea lor cauzală, fac parte din cercurile mai largi ale mişcărilor mele de atunci...

> * *Tânărul pictor Bruno Mendoza, 23 de ani, şi-a încheiat perioada de creaţie în fundul unei grote de unde, după trei zile şi două nopţi, a revenit cu 9 pânze şi 27 de desene lucrate în semiobscuritate.*

6. Atelierul Mariei aducea, într-o oarecare măsură, cu odaia de sus a domnului Sima. Zenobia pretindea chiar că ar fi una şi aceeaşi, până şi fereastra, deşi nu dădea spre mlaştini, se afla la locul ei.

Aici, pe o mică etajeră roşie aşezată în stânga ferestrei, se aflau adunate câteva obiecte;

necesitatea de a le enumera, pe care o încerc acum, nu este de natură descriptivă. Ea face parte poate dintr-un ritual pregătitor menit să reunească ceea ce, aparent, desparte. Iată-le:

Un bol de sticlă, vid, rotund şi transparent. La stânga lui, o statuetă arhaică: Cibele, şezând; vremea i-a ros trăsăturile, multiplicându-i-le sub vălurile ştergerii care îi subliniază melancolica nepăsare; senină şi calmă, ea îşi ţine mâinile în poală.

La stânga ei, un mic leu de bronz privea încordat spre stânga; creştetul lui, cu coamă cu tot, nu depăşeşte mijlocul Cibelei.

Deasupra lor, lucrată în metal cenuşiu şi prinsă în perete, litera U, gotică.

Sub etajeră, o cheie veche, ceva mai mare decât cheile obişnuite...

> * *Vrând să-şi transforme curtea într-o grădină zoologică tăcută şi paşnică, John Fairnington, din Branxton, a populat-o cu animale făcute din beton.*

7. În prima zi când locuiam la Maria, spre seară, am găsit în faţa uşii, pe pragul de afară, un fluture de noapte. Corpul lui greoi, pufos şi mare cât un pui de vrabie zvâcnea din când în când, apoi încremenea, cu aripile desfăcute. Ca să-l feresc de tăişurile reci ale nopţii, l-am luat, nu fără dezgust, şi l-am pus într-o cutie, pe masa de sub fereastră.

(Ar trebui să adaug câteva amănunte despre cutia aceea de carton roşu căreia, datorită obiceiului meu de a da nume obiectelor, îi spuneam Intimitate, dar mă tem să nu îngreunez o înţelegere şi aşa destul de vagă.)

În dimineaţa următoare, un Ritm duşmănos mi-a dat târcoale: vibra, ciripea, zbârnâia, izbea în geam, trosnea în varul pereţilor, îl simţeam pretutindeni, real şi perfid.

Ca să mă apăr, am început să-mi pendulez capul spre dreapta şi spre stânga, era o ameninţare, el s-a restrâns, s-a comprimat, a devenit foşnet, din ce în ce mai localizat, o unghie care zgâria uşurel pe dinăuntrul cutiei de carton de pe masă.

Atunci mi-am amintit de fluture, am luat Intimitatea şi am deschis-o; fluturele a ieşit, era încă viu, încerca să se târască greoi spre un ungher mai întunecos, l-am aruncat afară.

A doua zi, am găsit înşirate pe prag *şase* aripi de fluture, identice una cu alta, le-am recunoscut imediat, erau ale lui toate şase, nici urmă de restul corpului, le-am ars acolo unde le găsisem.

În cea de-a treia dimineaţă, pe când voiam să ies, am regăsit, aranjate cu grijă pe pragul de afară, cele şase aripi, neîndoielnic aceleaşi, le-am ars din nou, apoi m-am reîntors în atelier, m-am aşezat pe scaun cu faţa la perete şi am început să aştept, ştiam că trebuie să aştept...

8. Fireşte, spun numai ce se cuvine, adică lucruri aparent mărunte, conştient că până şi ele par uneori cam trase de păr, acesta fiind modul lor de a se lăsa văzute; e ca şi cum, încercând să povesteşti un munte cu avalanşele lui cu tot, s-ar lăsa povestită numai o pietricică sau ceaţa de la gura prăpastiei; dar sunt convins că până şi în tăcerea lor se poate desluşi câteodată geamătul încleştării dintre vârf şi abis.

De asemenea, relatând lucrurile acestea cam greu acceptabile, nu încerc să descurc trama în care viermuiam orbit mai mult sau mai puţin de propriile mele retine: la început mă încăpăţânam să înţeleg, în sensul obişnuit al cuvântului, dar înţelegerea aceea nu putea atinge decât ecouri venite de foarte departe care abia pâlpâiau, ca nişte raze pe ducă; cu timpul, explicaţiile se transformau în portiţe pentru noi capcane, născute din ele însele.

** Marc de Maere, care a stat 105 zile într-un sicriu special amenajat, la o adâncime de 1,50 m, se pregăteşte să petreacă 206 zile în condiţii similare.*

9. În zilele acelea izbutisem să procur, în afară de mere, şi o cantitate infimă de mălai; acesta, fiert cu foarte multă apă, devenea terci; lăsat să se răcească, el constituia hrana noastră de bază, o hrană infamă, aş putea zice, care ne-ar fi dezgustat profund dacă i-am fi dat vreo atenţie.

Oricum, permanenta stare euforică în care trăiam pe atunci ar putea fi pusă pe seama nutriţiei, explicaţie, după cum mi-am dat mai apoi seama, pe cât de logică, pe atât de cretină.

Nici vorbă, disponibilităţile noastre, mai ales ale Zenobiei, ne-ar fi putut rezolva cu destulă uşurinţă micile mizerii ale vieţii, dar niciodată nu ne-a trecut prin minte să le folosim pentru asemenea nevoi; iar dacă o dată sau de două ori am vârât câte o monedă în cutia unui telefon sau a unui cântar public şi ne-am ales cu câte o poală de mărunţiş, acesta a constituit pentru noi un joc: am văzut că se poate şi, fără să ne mirăm sau să repetăm, am lăsat să se poată.

10. Totul se desfăşura după legile unei ciudate nepăsări-active; datorită ei, cele mai neînsemnate gesturi căpătau greutate pe când limitele voinţei-conştiente deveneau din ce în ce mai instabile: orice se întâmpla părea, în acelaşi timp, constant şi reversibil, cert şi înşelător, dar mai bine să vorbim despre altceva...

În acele zile, Zenobia se adapta noilor condiţii ale existenţei noastre; era o adaptare fluidă în care viaţa obişnuită nu se deosebea cu nimic de viaţa presimţită; ea le turna una în alta, gesturile şi cuvintele ei se aliniau într-o modestie obscură şi plană căreia numai rămăşiţele orgoliului meu mai încercau, din când în când, să i se opună.

Pentru mine, Zenobia reprezenta mirificul dezlegat; naivitatea şi spaimele ei erau de altă natură: ea tresărea şi se speria la orice foşnet, auzea cum se mişcă umbrele pe ziduri.

> ** În Venezuela, membrii unei expediţii au descoperit întâmplător o pădure care creşte într-o peşteră subterană. Pădurea, formată din copaci foioşi, înalţi şi atât de deşi, încât a fost nevoie de topoare speciale pentru a se putea croi un drum, are frunzişul verde, în care clorofila se formează fără ca razele soarelui să pătrundă în peştera subterană.*

11. Zenobia îmi devansa gesturile şi intenţiile; nu ştiu dacă punctul ei de vedere coincidea cu al meu, deşi s-ar putea spune că nu trăiam individual; dar punctul *nostru* de vedere, totdeauna coincident, era altceva decât coincidenţă.

Aveam impresia că până şi tăcerile ei îmi vorbeau despre ceva pe care îl ştiam de mult, ceva imposibil de formulat în cuvinte, simţit de obicei ca o împăcare, ca o ştiinţă totală şi liniştită.

Ea mă ferea de explicaţii; ştiam amândoi că nu e nevoie să reformulăm, ci să trăim conform lumii aceleia presimţite, devenind, astfel, disponibili pentru ea; când izbuteam, conflictul haotic al unor elemente şi idei se topea de la sine, aparenta dezordine căpăta coerenţă; aceasta cerea însă destul chin şi suferinţă: ca să le pot suporta, suprafaţa mea de contact pe atunci încă fragilă mă obliga adeseori să recurg la poezie; atunci incoerenţa şi echivocul intrau în joc doar ca aparenţe ale posibilului, pe când, dimpotrivă, înţelegerea formulată mi se părea pe jumătate pierdută.

Zenobia mă ajuta să restabilesc pas cu pas o natură în parte uitată, în parte presimţită, dar care mă îndreptăţea să mă îndoiesc de realitatea

percepţiilor mele; această natură constituia pentru ea câmpul firesc al existenţei.

În norul care ne trăia trecuse timpul teoriei, era o vreme a dovezilor şi a mărturiilor; acolo, solicitările, mai ales cele privind starea şi mişcarea lumii, se dezlegau ca să se lege altfel, iar noile lor legături făceau loc altora, infinit îmbogăţite, deveneau altceva, rămânând într-un fel aceleaşi.

Ştiam că obsesia unui sens ascuns al lucrurilor, ca orice obsesie, se datora în cea mai mare parte indisponibilităţii şi că starea obsesivă, ca şi explicarea sensului, nu poate duce decât la o nouă miopie, la o nouă eroare sistematizată. Zenobia cunoştea mânia şi frustrarea pe care mi le pricinuiau sistemele.

** De 33 de ani doctorul William Bean notează cu atenţie ritmul creşterii unghiei de la degetul mare al mâinii sale stângi.*

12. Zenobia îmi ghicea gândurile, toate gândurile; o dată, stăteam tăcuţi amândoi, Dragoş dormea pe masă; eu citeam ceva despre acea auditoare şi confidentă a străfundurilor, măicuţa Mechtilde de Magdeburg, care, cu un mileniu şi ceva în urmă, bântuită de viziuni ale infernului, vestea apropiata domnie a urii veşnice.

„De ce *ură* veşnică?“, m-a întrebat Zenobia.

„De unde ştii?“, am spus.

„Ce să ştiu?“

„Despre Mechtilde...“

„Care Mechtilde?“, s-a mirat Zenobia; iar când i-am spus ce citeam, mi-a mărturisit că nu ştia nimic despre nici o Mechtilde, dar că nu suporta ura; vorbise aşa, într-o doară, şi părea mai mirată decât mine, mai speriată chiar, ai fi zis că voia să-şi ceară scuze.

** Plajele litoralului peruvian al Oceanului Pacific au fost invadate de uriaşe*

meduze multicolore, smulse de furtuni din adâncuri.

13. Altă dată, când am căpătat două bilete la circ, am stricat fără voia mea spectacolul unui biet hipnotizator. Acesta lucra cu un băiat de vârsta noastră care trebuia să ghicească, legat la ochi, numere de pe buletinele de identitate ale spectatorilor, şi aşa mai departe. În seara aceea eu şi Zenobia eram binedispuşi, spectacolele de circ ne-au plăcut totdeauna, aşa că i-am spus, în glumă, Zenobiei: „Ce-ar fi să-l fac pe băiat să vină la mine?“.

Zenobia a pufnit în râs, eu am şi uitat ce spusesem, nu mă interesa, când băiatul acela legat la ochi a dat buzna peste mine, tocmai în fundul sălii, unde mă aflam; asta s-a repetat de trei-patru ori, nu mai ştiam cum să scap, spre disperarea hipnotizatorului, până când publicul a început să fluiere; au urmat apoi alt număr şi altul, până la sfârşit...

„Te-ai jucat frumos“, spunea Zenobia, în drum spre casă, vrând parcă să şteargă gustul penibilului pricinuit de jalnica mea exhibiţie.

* *Michel Lottito, în vârstă de 28 de ani, a reuşit în 12 zile să mănânce aproape în întregime o bicicletă în greutate de 7 kilograme.*

14. Stăteam în norul meu şi mă uitam; de fapt, nu căutam nimic, stăteam ca într-un abur transparent, zilele se scurgeau lente, aproape nu ieşeam din casă. Zenobia lipsea mereu, susţinea că trebuie şi ea să lucreze. În noaptea fără de sfârşit a lumii urlau aceiaşi lupi, luceau aceleaşi stele.

Într-una din zile, spre seară, Zenobia m-a sfătuit să mai ies un pic la aer, să mă plimb, „Eşti palid de tot“, spunea, „du-te să cumperi nişte sugativă galbenă sau ce vrei tu“.

Am plecat, se înnorase, exista o mică papetărie prin apropiere, Zenobia pomenise numele câtorva străzi, pe ele trebuia să merg, şi nu pe altele, dacă m-aş fi abătut din drum, s-ar fi mişcat altceva.

Străbăteam străzi arhicunoscute, vedeam ca prin ceaţă oameni cu feţe albe sau verzi, erau nişte case, cineva striga de la o fereastră deschisă: „Ioanaaa!“, o femeie scăpase din mână la trecerea mea câteva monezi, le auzeam sunând, se aplecase să le culeagă de pe asfalt, mă duceam să cumpăr sugativă galbenă sau ce voiam eu.

Apoi, fără nici un motiv, m-am abătut din drum; începuse să picure, se scutura un nor, în stânga mea se afla strada Palade, o stradă mică şi liniştită, deasupra ei cerul părea un cort uriaş tapisat cu planete albastre care pluteau calme de la o zare la alta, acolo nu se putea să plouă; aveam senzaţia că pătrund pe aleea unui cimitir, un rest de slăbiciune mă făcea să mă întreb, vag, de ce mă abătusem din drum, ce căutam pe aleea unui cimitir.

Pe strada aceea, mergeam, cu ani în urmă, spre şcoală. În drum, scoteam limba la oameni, dacă trecea vreun şchiop, i-o luam înainte şchiopătând; acum, după câţiva paşi, l-am văzut venind dinspre celălalt capăt al străzii pe unul dintre prietenii mei, îmi făcea semne de departe, părea că vine la o întâlnire dinainte fixată.

Prietenul acela, al cărui nume nu l-am ştiut şi cred că n-am să-l ştiu niciodată, era un băiat destul de înalt, mai mult blond, am impresia că purta totdeauna cămăşi albe cu gulerul răsfrânt, oricine ar fi spus că arăta bine. Prima oară îl întâlnisem în Gara de Nord, cu câtăva vreme înainte de plecarea mea în mlaştini, mă aflam în sala de aşteptare clasa a doua, stăteam pe o bancă, habar n-aveam ce căutam acolo, în orice caz, nu mă gândeam să plec nicăieri, aşteptam pur şi simplu, era îmbulzeală, câteva sute de oameni...

L-am văzut, peste mulţime, la celălalt capăt al sălii, căuta şi el parcă pe cineva; când a dat cu ochii de mine, a ridicat mâna, se afla încă în prag, mi-a făcut semn; am ridicat şi eu mâna, pe el îl aşteptam; a venit spre mine, ne-am îmbrăţişat, s-a aşezat alături, pe bancă, am vorbit câteva ore, spunea că se ocupă cu un fel de măsurători (de terenuri, de drumuri, n-am prea înţeles), i-am dat şi eu unele noutăţi despre mine, eram convinşi amândoi că ne cunoşteam de când lumea, el îmi spunea pe nume (îmi dăduse un nume aiurea, cred că îmi spunea Scarlat, nu l-am contrazis, n-avea nici o importanţă), abia când a plecat mi-am dat seama că atunci îl întâlnisem pentru prima oară şi că uitasem să-l întreb cum îl cheamă.

Acum, pe strada Palade, prietenul meu fără nume mi-a întins mâna şi mi-a spus repede:

„Te-am aşteptat la cimitir."

„La cimitir? Ce să caut la cimitir?", m-am mirat eu.

El m-a privit o clipă, pe urmă a spus: „La înmormântare; a murit Constantin".

Apoi mi-a dat mâna grăbit şi a plecat; începuse să plouă pe strada Palade, n-am apucat să-l întreb de unde îl cunoştea pe Constantin, de unde ştia că îl cunoşteam şi eu, n-avea importanţă, m-am dus să cumpăr sugativă galbenă sau ce voiam eu.

Când m-am întors acasă, i-am povestit Zenobiei abaterea mea din drum şi celelalte, de altfel îi povesteam în fiecare seară tot ce făceam în timpul zilei, recapitulându-mi astfel obişnuitele pendulări între mizeriile orgoliului şi meschinăria modestiei; de obicei ea nu zicea nimic, trebuia să ajung singur la capăt, a tăcut şi atunci, dar, fiindcă era lângă mine, totul părea limpede în cercurile noastre.

** La Grenoble, Christian Schaller a fost atacat cu lovituri de karate de două femei*

care, după ce i-au luat actele şi portofelul cu 800 de franci, au dispărut, pe cât se pare cu o maşină în care se aflau doi bărbaţi.

15. Îmi e nespus de greu s-o situez pe Zenobia în cadrul ei real, nu pentru că n-aş vrea, ci pentru că de prea multe ori cuvintele întunecă ceea ce vor să spună; un amărât de fard peste paloarea feţei n-ar fi în stare să redea vederii nimic din frăgezimea ei lăuntrică; în plus, ea bombăne mai toată ziua (încă de mică bombănea jucându-se cu păpuşile ei de cârpă), vorbeşte singură şi e de o încetineală uimitoare; în plus, ea e nespus de dură şi de blândă în acelaşi timp.

16. Pentru Zenobia nimic nu e mărunt sau obişnuit; în privinţa aceasta ea seamănă cu o lupă în care lumea se redimensionează, firesc şi de la sine, în tipare lente, şi nu se chinuie să fie; prin ea, eclipsele dispar într-o seninătate care absoarbe totul, pentru ca mai apoi o simplă vorbă de-a ei legată de cine ştie ce banală grijă casnică să le readucă acolo unde nici n-ai bănui că sunt posibile.

În toate acestea, ea rămâne o fetiţă cuminte şi naivă; câteodată însă e de o încăpăţânare nemaipomenită, nu spune decât nu şi nu; atunci toate argumentele mele devin inutile şi e nevoie să treacă un timp ca să înţeleg că împotrivirea se datora „trecătoarei mele ieşiri din cercuri“, ca să folosesc cuvintele ei. Fireşte, asemenea momente m-ar mâhni adânc dacă n-ar cuprinde şi ele ideea consolatoare că, din toată lumea asta, ea m-a ales pe mine.

De fapt, Zenobia susţine că tot ce fac e foarte important şi se necăjeşte de câte ori îmi pierd încrederea în mine; ea e convinsă că drumul vieţii mele îmi cere să mă mişc, orice s-ar întâmpla, numai pe el şi că, de-a lungul lui, în orice clipă, se află lucrul către care mă îndrept, chiar dacă uneori îl uit sau îl ignor.

17. M-a umilit descrierea săracă şi profanatoare a Zenobiei. Din pricina asta, câteva zile n-am mai scris un rând; ar fi trebuit totuşi să ştiu de la început că pângăresc o zonă care, datorită structurii şi deprinderilor mele, se lasă transcrisă, şi încă destul de vag, numai prin mijlocirea a ceea ce numesc pohem; ar fi trebuit să nu uit că, altfel, tentaţia de a o descrie cât de cât aduce după sine texte a căror inocenţă artizanală nu are decât un merit: acela de a mă situa în afara literaturii...

18. Înainte de plecarea în mlaştini obişnuiam să fac plimbări lungi, fără o ţintă precisă. Un fel de impuls greu de definit îmi vestea momentul când trebuia să pornesc la drum. Atunci luam primul tren, indiferent de direcţie, sau prima cursă auto, iar când ajungeam la zece-cincisprezece kilometri de oraş, mă întorceam acasă pe jos.

Vara, când oboseam sau când arşiţa soarelui devenea de nesuferit, mă culcam prin gări, pe sub salcâmi, în iarbă. De obicei călătoriile mele se încheiau în preajma vreunui loc încărcat de vestigii sau pe fundul vreunei cariere de nisip părăsite, îmi plăcea să privesc faliile secţionate, le citeam ca pe paginile unei cărţi, erau şi oase vechi.

Iarna, pe şosele pustii, vântul îmi biciuia obrajii, vrăbiile aproape îngheţate mă însoţeau cu ţipete de spaimă, vâram câteva dintre ele sub palton, stăteau cuminţi acolo până se încălzeau, apoi îşi reluau zborul şi zarva, lăsând altora locul.

Aşa se face că, pe când locuiam la Maria, am simţit impulsul acela şi i-am spus Zenobiei că trebuie să plec, nu ştiam unde; era spre miezul nopţii, ea mi-a pus într-un sac de sport al Mariei ceva de mâncare, un pumn de tutun, o cutie de chibrituri şi un şpaclu mic, pătat de vopsele.

La gară, primul tren pleca spre Bărăgan. Am luat bilet dus-întors până unde îmi permiteau

puţinii bani pe care îi aveam în buzunar, nu mai ştiu până la ce staţie, şi m-am urcat într-un vagon de clasa a treia.

Cât a ţinut drumul, puţinii călători vorbeau pe şoptite, vrând parcă să nu tulbure noaptea. Mă ghemuisem pe o bancă şi aşteptam să ştiu unde trebuia să cobor. După un ceas, am ştiut şi am coborât.

Era o haltă, nu i-am putut citi numele, o gheretă de scânduri cu o lampă afumată, aproape stinsă. Trenul se oprise câteva clipe, abia am apucat să mă dau jos.

Am bătut în geamul gheretei, cineva dinăuntru a şoptit: „Ce doreşti?“, am întrebat tot în şoaptă unde e satul, nu i-am spus numele pentru că nu-l ştiam, glasul din gheretă mi-a răspuns: „Ţine-o înainte, că te duce drumul“, se ghicea un drum în beznă, pe lângă gheretă, am mers un timp de-a lungul lui, pe sub copaci răzleţi, apoi m-am abătut peste ogoare, începuse o burniţă măruntă, auzeam de pe alt drum, poate aproape, poate departe, şoapte de oameni îndemnând vitele şi scârţâit de care; era un întuneric ud, am nimerit o potecă, ştiam că pe acolo trebuia să merg şi ea m-a dus pe uliţele unui sat care mi s-a părut nesfârşit de lung; izbeam în dreapta şi în stânga, orbeşte, cu sacul de mână, ca să mă apăr, niciodată nu s-au năpustit asupra mea atâţia câini tăcuţi şi furioşi, îşi înfigeau colţii în sacul meu, unul a rămas cu dinţii înfipţi în el, învârteam sacul în aer, cu javră cu tot, ca să-l desprind, eram sigur că oamenii mă priveau din casele întunecate, mi se părea că le aud şoaptele, dar n-a ieşit nici unul să alunge haita.

La capătul satului m-am oprit să răsuflu, câinii rămăseseră în urmă, le auzeam mârâitul înăbuşit; apoi am tăiat pe o scurtătură, de-a curmezişul unei arături şi m-am oprit lângă un pâlc de salcâmi. Ştiam că acolo era locul: o groapă, un fel de şanţ adânc şi nu prea lung. Am sărit în groapă, m-am ghemuit pe fundul ei, eram leoarcă

de sudoare, burniţa îmi udase hainele, mi se lipeau ochii de somn şi oboseală.

După un timp, cerul s-a limpezit; tresăream din când în când şi mă uitam în sus, stelele scăpărau şi săreau parcă de colo colo, întreaga boltă se răsucea, tăcută, deasupra mea; am bâjbâit pe fundul gropii până ce am găsit, apoi am adormit.

Când m-am trezit, se luminase de-a binelea. Am pornit înapoi, spre haltă. Câinii se liniştiseră. Am străbătut satul fără să văd ţipenie de om, ai fi zis că muriseră toţi. Hainele ude, încinse acum de soare, începuseră să mă frigă. La haltă, am bătut din nou în geam. Lampa se stinsese, cred, singură. Am întrebat la ce oră trece primul tren spre Bucureşti; aceeaşi voce mi-a şoptit că mai am de aşteptat. Soarele devenise explozie galben-roşcată. M-am tras mai la o parte, exista şi acolo un pâlc de salcâmi, m-am culcat la umbra lor.

Acasă i-am dăruit Zenobiei medalionul de piatră lucioasă şlefuit cu vreo trei mii de ani în urmă şi regăsit de mine, pentru ea, în bezna gropii; piatra aceea neagră ea spune că a fost dintotdeauna a ei şi o mai poartă şi acum, din când în când, prinsă la gât cu o cureluşă subţire.

> * *Concursul anual de la Montemesola – pentru cea mai frumoasă mustaţă – a fost câştigat de grecul Nicolas Stassinos, posesorul unei mustăţi de 60 cm.*

19. La început, când pui degetul pe un lucru şi lucrul acela se aprinde, nu e deloc vesel, te apucă şi spaima; de obicei după aceea începe revanşa, cu subtilităţile greu de discernut ale conştientului, începe chinul de a nu fi sigur dacă doar ai presimţit aprinderea sau dacă ea s-a produs pur şi simplu la atingerea degetului tău.

E greu să te obişnuieşti cu gândul că ai putea avea un picior mai lung sau mai scurt decât

ceilalţi, oricum şchiopătezi, iar meschina compensaţie a singularităţii nu e o consolare.

În asemenea momente Zenobia intra în norul meu, şoptea ceva, nu învăţa nimic de la mine şi nu mă învăţa nimic, eram trăiţi fiecare de universul nostru comun, ne înţelegeam firesc, fără prea multe vorbe.

Pe urmă ea zâmbea, uita, uitam şi eu, afară se întuneca, stăteam aşa, îmbrăţişaţi, în mijlocul odăii, de afară nu pătrundea nici un zgomot, nici un fir de lumină, mă întindeam pe sofa.

„Zenobia“, spuneam, „am scris nişte poheme tâmpite, n-ai vrea să mi le citeşti tu? Sunt acolo, pe masă...“.

Ea lua hârtiile, se culca lângă mine, în beznă, cred că închidea şi ochii, întunericul devenea cald şi moale. Zenobia citea cu degetele, cuvintele picurau când limpezi, când tulburi, le intuiam exact pe cele care trecuseră dincolo.

Altă dată, când pohemele mele mă plictiseau (simţeam fiecare literă-frână, fiecare cuvânt menit să mă întoarcă, să readucă îngerul în closetul comun al mentalului şi rătăceam prin imensul pustiu al revanşei), o rugam să-mi citească din cine ştie ce carte, uitată de Maria. O dată, a nimerit nişte poeme în flamandă. Atunci glasul ei uşor speriat mi-a şoptit în întuneric:

„Sunt într-o limbă străină...“.

„Nu-i nimic“, i-am spus. „Cu atât mai bine...“

Ea şi-a plimbat degetele peste file şi a început să citească, sunetele păreau ciudate pentru urechile noastre, dar noi le înţelegeam sensul, de dincolo de cuvinte.

20. Într-una din zilele acelea, pe când Zenobia era plecată de acasă, ne-a vizitat Maria, nu mai trecuse de mult pe la noi, ne-a adus câţiva trandafiri abia îmbobociţi, zicea că sunt din grădina ei.

„N-am să stau mult“, spunea, „n-aş vrea să te deranjez“.

„Poţi să stai cât vrei“, i-am spus. „Nu mă deranjezi deloc, eşti la tine. Ştii, sper, că ne mutăm curând...“

„Nu-i nici o grabă“, a spus ea, mişcându-se moale, şi emana atâta căldură şi supunere, încât orice băiat ar fi sărutat-o măcar. „Am venit să iau nişte desene vechi, nu ştiam că eşti singur.“

„Nici nu sunt singur, Maria“, am spus arătând vag spre masa de unde Dragoş, care nu mai deschisese de mult ochii, ne privea cu o sprintenă curiozitate, „mai e şi bătrânul“ (aici Dragoş s-a încruntat puţin şi a clătinat din cap, a mustrare).

Maria s-a uitat spre masă, apoi şi-a întors, mirată, capul spre mine.

Există oameni în faţa cărora e plăcut să pălăvrăgeşti, ei te incită la asta, îţi dau impresia că înţeleg foarte bine şi ce spui, şi ce nu spui; de multe ori te şi dezamăgesc, mi s-a întâmplat şi mie; oricum, ei nu te obosesc, n-ai nevoie să tot explici, ţi se pare că te înţeleg dintr-un foc, nici n-apuci bine să închei fraza.

Pentru mine Maria făcea parte dintre ei, de aceea, ca să nu tac, i-am spus imediat că îmi place muzica, în special a greierilor, i-am povestit despre cei doi săpători de fântâni care vorbeau între ei fiecare din fântâna pe care o săpa şi de pe stratul la care ajunsese, unul stătea pe argilă, altul pe nisip, treaba lor; i-am mai vorbit despre un sculptor inexistent, numit Heraclitoris, a cărui bunică locuia pe o vale arsă de soare, şi despre un proiect de sinucidere colectivă în care murim toţi pe o plajă, ne dăm cu pantoful în cap. „Există totuşi o compensaţie“, spuneam, „dar ea se află în vestiare, acolo unde dăm nume noi aceloraşi străvechi şi jalnice erori“, şi aşa mai departe.

Astfel vorbeam cu Maria şi mă simţeam bine, golul acela cu demarcaţii vagi se umplea cu efluvii călduţe, mă ascultam ca pe un străin, nu totdeauna

mulţumit de mine, îmi găseam justificări: „Nu vreau să-i las ei timp să se desfăşoare, m-ar plictisi prea mult, prefer să aud pe unde se mai împotmoleşte propria mea minte“, era o relaxare cabotinismul meu acceptabil.

Maria mă asculta, ai fi zis că înţelegea perfect nefericita picătură de fosfor care mai licărea printre sunete, stătea lângă masa de la fereastră, luase o mapă cu desene şi alegea din ele, punea unele deoparte, trecea cu mâinile prin Dragoş care zăcea neclintit acolo, părea că nu-l vede, trecea desenele prin el ca prin aer, punea unele la loc, în mapă, tot prin Dragoş. Tăceam. Mă încerca o senzaţie de vomă, o amintire de coşmar, mă întrebam dacă Maria ştia şi făcea dinadins alegerea aceea deşucheată.

Când şi-a dat seama că tac, Maria a oftat şi s-a întors spre mine.

„Zilele trecute“, a spus ea, „am cunoscut un băiat, zicea că te ştie...“.

Apoi a luat desenele alese şi a plecat.

> * *Pe când interpreta la Paris rolul principal din „Vecerniile Siciliene“ de Verdi, cântăreaţa Martina Arroyo s-a prăbuşit pe scenă în actul al doilea datorită unei bruşte scăderi de tensiune. Pentru a o înlocui a fost solicitată cântăreaţa Renata Scotto, care, dându-şi acordul, şi-a anunţat apoi indisponibilitatea pentru două săptămâni. S-a apelat atunci la cântăreaţa Montserrat Caballé, dar aceasta era bolnavă.* Le Monde *informează că în lume nu se cunosc decât trei-patru cântăreţe capabile să interpreteze dificilul rol al Elenei, trei dintre ele aflându-se bolnave în acelaşi timp, una la Paris, a doua la Milano, a treia la Torino.*

21. Seara, fireşte, i-am povestit Zenobiei până în cele mai mici amănunte vizita Mariei, i-am

repetat toate cuvintele rostite de mine şi de ea, tot ce gândisem în clipele acelea, am evocat până şi cotropitoarea căldură umedă a vizitatoarei.

Zenobia era obosită, lucrase mult în ziua aceea, stătea pe un scaun şi mângâia buchetul de trandafiri adus de Maria.

„Sunt doisprezece“, a spus.

„Cum poţi să fii atât de liniştită?“, am întrebat-o, fiindcă începea revanşa. „Din tot ce ţi-am spus reiese că Dragoş nu există, acolo, pe masă, şi tu, în loc să spui ceva, mă laşi să mă chinuiesc...“

„Sunt obosită“, a spus Zenobia şi mângâia mai departe trandafirii.

„Tu nu mă ajuţi niciodată“, am spus, „mă laşi totdeauna să mă chinuiesc singur... Nu-ţi dai seama? Dacă Maria nu-l vede, dacă poate să-şi treacă mâinile şi desenele prin el înseamnă că am halucinaţii şi, ce-i mai rău, că le leg între ele, că le sistematizez...“.

Ştiam că înşir prostii, îmi era egal, sistemul însăilat fără voie de câtăva vreme se anihila în tăcerea Zenobiei, simţeam din nou cum mă înconjoară acel „altceva“ care, pentru a putea fi suportat, cerea mici pauze de isterie raţională capabile să-l mai îngroape din când în când în propria lui forţă disperată; acum, slăbiciunea şi îndoielile mele mai stăruiau doar prin virtutea inerţiei.

Şi totuşi, din orgoliu, vrând parcă să-i demonstrez Zenobiei că aveam dreptate, că vina era a ei şi numai a ei, m-am îndreptat spre Dragoş, i-am pus mâna pe cap, i-am pipăit fruntea rotundă, părul uleios şi moale – erau acolo, sub degetele mele, mi-a făcut cu ochiul.

Când m-am întors lângă Zenobia, am văzut că ea nu mai mângâia trandafirii: de la baza fiecăruia, de unde floarea întâlneşte tulpina, ea scotea nişte ace cu gămălie atât de mici şi de subţiri, încât abia dacă le-ai fi putut zări.

„Ia te uită!“, m-am mirat eu. „Maria pretindea că sunt culeşi din grădina ei...“

„Poate chiar sunt“, a spus Zenobia.

Atunci mi-am amintit că, de fapt, aşa obişnuiesc să facă şi unii florari când vor ca garoafele sau bobocii de trandafir să dureze mai mult...

> * *În decursul unui singur an în Republica Sud-Africană s-au născut 12 perechi de gemeni siamezi. Profesorul Trevor Jenkins consideră acesta ca pe un fenomen extrem de rar care trebuie studiat, pe pământ născându-se anual cel mult o pereche de asemenea gemeni.*

22. Curând după aceea, într-o după-amiază, eram obosit, aveam în faţă nişte poheme, stăteam cu obrazul lipit de ele, Zenobia nu era acasă, mă aflam pe muchie de cuţit între pohezie şi celelalte, care trebuiau făcute cu grijă.

Aş fi aţipit sau chiar aţipisem, cu capul pe masă: terminasem de scris. Era, într-un fel, ca atunci când începi să mori, în fine...

Stăteam cu capul pe masă, peste pohemele mele, când uşa s-a deschis bi-ni-şor, credeam că e Zenobia, şi a intrat un copil de vreo trei-patru ani, firav şi palid.

Nu ştiu de ce, m-am gândit că ar putea fi Empedocle-copil şi mi-a venit să râd pentru că anticii ăştia, când vin, sunt totdeauna solemni, n-ar zâmbi nici în ruptul capului şi mai sunt şi politicoşi (am mai păţit-o o dată cu Empedocle, ţinea morţiş să-mi dea sfaturi, eu mă uitam cu jind la sandaua lui de bronz, cea lăsată la gura vulcanului, îmi plăcea modelul, i-aş fi cerut-o s-o port şi eu câteva ore, i-aş fi făcut să crape de invidie pe băieţii de pe strada Leonida, unde locuiam pe atunci cu mama şi cu cele patru surori ale mele pe când fratele meu mai mare, Andrei,

rătăcea pe undeva prin provincie; dar Empedocle mă bătea la cap: „Trebuie să înveţi să gândeşti cu mâinile“, i-aş fi spus să tacă dracului din guriţa lui minunată pentru că pe mine începuseră să mă doară mâinile de atâta gândire...).

Pe urmă mi-am zis că băieţelul care mă vizita putea să fie al vreunui vecin şi că se rătăcise din întâmplare pe la noi, asemenea lucruri se întâmplă şi nu se întâmplă, în acelaşi timp, n-ai cum să ştii dacă nu ştii...

Băieţelul părea că nu mă vede, nu-mi dădea nici o atenţie, se uita la Dragoş, mă şi gândeam să-l întreb, în ipoteza că ar fi fost Empedocle, cum naiba de greşise în privinţa modului de moarte; aş fi pălăvrăgit un pic cu el despre asta, dar îmi era prea somn, abia izbuteam să-mi ţin pleoapele ridicate.

Copilul stătea cuminte în cămăşuţa lui largă, la câţiva paşi de masa de sub fereastră; ţinea mâinile la spate, se aplecase uşor înainte, privea atent şi nu scotea o vorbă.

Au trecut, astfel, câteva minute bune, aproape aţipisem, când Dragoş a sărit de pe masă şi a început să ţopăie în jurul lui.

„Astâmpără-te“, am încercat eu să-l potolesc. „O să sperii copilul...“

Dar cuvintele abia îmi ieşeau din gură, un fel de mormăit. Cu toate astea, Dragoş le-a înţeles şi s-a oprit o clipă.

„Nu se speiie“, mi-a spus, „e piietenul meu, a venit să ne jucăm...“.

„Prietenul tău, pe dracu’“, am izbutit eu să mormăi pe când el îşi reluă dansul în jurul copilului.

Îi vedeam şi îi auzeam pe amândoi ca dintr-un cub de ceaţă, mâinile puştiului luceau, dar faţa nu i se înverzise încă, îmi era atât de somn, încât m-aş fi aruncat de pe scaun direct în aşternut, ca într-o apă; m-am târât cu greu până la sofa, m-am

poticnit de câteva ori şi m-am întins acolo cât eram de lung, cu faţa spre ei.

Nu ştiu de ce, mă încăpăţânam să ţin ochii deschişi, aş fi putut să-i văd oricum, începuseră să joace amândoi, ţopăiau ca nebunii, săreau prin aer şi chicoteau, apoi Dragoş s-a aşezat în patru labe, copilul i s-a urcat în spinare, se mişcau aşa, de-a lungul încăperii. Când izbuteam să ridic mai mult pleoapele, îi vedeam ca pe nişte pete nebuloase mutându-se de colo colo, habar n-aveau de mine, voiam să strig la ei să se astâmpere odată, să mă lase să dorm, mi se înţepeniseră maxilarele, nu izbuteam să scot decât nişte sunete jalnice: „ob-ob-ob...“.

Apoi s-au potolit, le vedeam din nou, clar, feţele, semănau în mod ciudat cu mine, nu înţelegeam şi nici nu încercam să înţeleg cum de îmi semănau atât de mult puştiul ăla amărât şi bătrânul senil, cu mutra lui de capră jumulită, simţeam că există între noi o comuniune de nedefinit, ne zbenguiam parcă, toţi trei, în aceeaşi apă răcoroasă şi i-aş fi pocnit pe toţi trei fiindcă nu mă lăsau să dorm.

Pe urmă Dragoş s-a instalat tacticos pe scaunul meu, la masa mică unde obişnuiam să scriu, a luat unul din pohemele mele, apoi încă unul şi încă unul, în total trei, făcea avioane din ele, puştiul îl privea serios şi atent, le mai netezea şi el un pic muchiile, cu unghia, şi le arunca prin cameră.

Îmi venea să urlu şi să râd, puţin îmi păsa şi de poheme, şi de mine, m-am pomenit mişcând (înăuntru) degetele; făceam (înăuntru) exact ce făcea Dragoş; braţul meu drept zvâcnea (înăuntru): arunca avioanele odată cu braţul plăpând al copilului; exista (înăuntru) o similitudine uluitoare a gesturilor noastre. Pe urmă m-am plictisit, ei s-au oprit din joc. Dragoş mi-a făcut un semn de salut, cu mâna la căciulă, copilul mă ignora şi au ieşit

amândoi bi-ni-şor din odaie, pe când eu mă prăbuşeam într-un somn adânc.

Când s-a întors Zenobia, se întunecase de-a binelea, a aprins lumina, m-a trezit.

„Ce ai?“, mi-a spus, „De ce gemi?“.

I-am povestit că pesemne lucrasem prea mult, din care cauză avusesem un coşmar plăcut şi neplăcut, că mă vizitase un băieţaş, „Închipuieşte-ţi“, i-am spus, „cred că era Empedocle-copil, un puşti, toată chestia e că semăna leit cu mine; acum, să nu-ţi închipui că spun asta din orgoliu, era un biet puşti amărât; în plus, boşorogul de Dragoş a făcut măgăria de a se căra fără să-şi ia rămas-bun de la tine, semăna şi el cu amândoi...“.

Zenobia s-a aşezat pe scaun să plângă un pic, poate era obosită, poate îi părea rău că ne părăsise Dragoş. Pe urmă a zis: „Gata!“ şi s-a ridicat. Eu i-am povestit mai departe ce se întâmplase. Ea mă asculta făcând, ca orice gospodină, puţină ordine prin casă. De trei ori s-a aplecat şi a ridicat de pe jos nişte avioane de hârtie, trei în total, dar nu le-a pus lângă celelalte poheme şi pe masa de sub fereastra care ar fi putut să dea spre mlaştini.

III
Coridorul

1. Deschizi o uşă şi apare alta, apoi încă una şi încă una, până la ultima, care nici nu există măcar, şi tot aşa până te pomeneşti la prima, care nici nu există măcar, şi mai dai o raită prin locuri vechi pentru că ceea ce credeai că te scosese şi chiar te scosese devine capcană şi te readuce tot acolo ca să înţelegi odată că ultimul tău adevăr e la fel de iluzoriu pe cât fusese primul şi ca să nu uiţi că te afli totdeauna pe muchie de cuţit.

2. La câteva zile după plecarea lui Dragoş pornisem pe jos, n-ar fi fost departe.

Mergeam agale, din când în când mă opream, îmi rezemam fruntea de zidul vreunei case şi plângeam, îmi plăcea figura; un bătrânel s-a oprit să mă întrebe de ce plâng şi dacă am nevoie de ceva.

„Dă-mi jumătate din batista dumitale, s-o folosesc cinstit“, i-am spus mutându-mi fruntea pe umerii lui, „pentru că mă duc să-mi văd familia, o mamă văduvă şi poate muribundă şi o tânără oligofrenă, soră-mea mai mare“.

Bătrânelul m-a privit speriat, s-a tras înapoi şi a şters-o cât a putut mai repede cu toate că îi spusesem numai adevăruri.

Era un joc frumos şi necesar, voiam să mă echilibrez; ca de obicei, în dimineaţa aceea se petrecuseră prea multe, Zenobia plecase şi mă lăsase singur acasă, iar eu călcasem pe trepte prea fierbinţi, simţeam nevoia să-mi răcoresc tălpile, să le aşez pe un asfalt obişnuit.

Plângeam, aiurea, ca să mă destind, cu fruntea rezemată de zidul unei case, pe strada Romană.

Era vizibil că-mi pierdeam vremea de pomană: în afara bătrânelului aceluia milos nu s-a mai oprit nimeni să mă întrebe ce am; de aceea m-am aşezat pe marginea trotuarului, bolboroseam ceva, îmi urmăream desfăşurarea gândurilor; mai întâi mi-a venit în minte un ilustru personaj, îmi ziceam că orice poet adevărat ştie mai multe decât toate tomurile acestuia despre străfundurile fihinţelor sau măcar despre propriile sale măruntaie psihice; apoi un altul, „Ăsta da", îmi ziceam, „se mişcă mai aproape, păcat că trebuie să-i spun şi lui adio, pe treptele vreunei catedrale"; apoi un al treilea; de unde până unde, pentru că acel *altul din fiecare* mie mi se ivea numai când îi făceam semne, ca acum, cu gestul unuia care îşi şterge nasul sau sudoarea de pe frunte ca să poată suporta *el însuşi* arsura lăuntrică.

Pe urmă am văzut-o trecând pe celălalt trotuar pe tanti Linica, murise de mult, dar mai treceau şi alţii la fel de morţi, învăţasem să-i recunosc; ea mi-a făcut cu mâna şi a cotit pe lângă şcoala Tunari, „Pesemne că se duce în vizită la mama, poate mă aşteaptă", mi-am zis, pregătindu-mă să mă duc după ea şi să-i pun câteva întrebări – de pildă, dacă *acolo* se mai căsătorise, dacă mirele, presupunând că ar fi acelaşi, îşi lipise la loc picioarele tăiate de tren pe când venea la nuntă, şi aşa mai departe.

Apoi m-am ridicat şi am plecat, mă plictisisem, am cotit pe lângă şcoala Tunari, pe strada Leonida, am deschis poarta de fier ruginită, care a scârţâit prelung, am străbătut pavajul îngust al curţii (era un liliac, cu trei dungi albe, de vopsea, pe trunchi) şi am intrat în casă fără să bat la uşă.

De obicei, pe soră-mea Zoe-Olga o găseam brodând pe bucăţele de cârpă, cu arnici roşu, figuri abstracte, îmi plăceau la nebunie; ea nu ştia nici să scrie, nici să citească, abia izbutisem, pe când eu aveam vreo şapte ani şi ea vreo nouăsprezece, s-o

învăţ să deseneze patru litere de tipar: O, L, G, A, dar ea adăuga totdeauna după ele un E, aşa că semna OLGAE; în plus, asculta cu mult interes concertele transmise la radio şi enunţa cu o pronunţie deosebit de corectă numele instrumentelor muzicale cel mai rar auzite; acum era singură, cu ea puteam discuta liber, despre orice.

„Mama e acasă?“, am întrebat-o.

„Nu e, umblă haimana“, mi-a răspuns.

M-am aşezat pe un scaun, mă gândeam să continui discuţia.

„Păpuşico“, i-am spus (aşa o alintam câteodată), „a fost tanti Lilica pe aici?“.

„A fost adineauri, doar un pic, fiindcă a murit“, mi-a spus ea.

„Şi ce mai spunea?“

„Ce să spună şi ea, săraca... Întreba de tine.“

„Eu eram aici?“, am întrebat-o.

„Nu, nu erai, era numai ea, zicea că ai să vii...“

„Ia du-te tu până dincolo“, i-am spus, „poate că eram acolo“.

„Mă duc“, a spus ea, îndatoritoare.

S-a dus în camera de alături, după câteva clipe s-a reîntors.

„Nu erai acolo“, a spus.

„Atunci înseamnă că sunt aici“, am spus.

„Da“, a confirmat ea.

Am tăcut un timp, pe urmă am întrebat-o iar:

„În afară de tanti Linica m-a mai căutat cineva?“.

„Da, te-a căutat Constantin, a murit şi el, era cu haină şi cu pălărie.“

„Dacă mai vine, să-i spui să mă caute pe stradă. Ai să ţii minte?“

„Da.“

„Mai bine notează, să nu uiţi“ (i-am întins o hârtiuţă şi un vârf de creion, a desenat conştiincioasă câteva hieroglife, pe hârtiuţă).

„Când vine mama, să-i spui că mai trec eu pe aici, de ziua ei, să-i aduc un cadou...“

„Şi mie ce-mi aduci, când oi muri eu?“

„O rochie de mireasă. Notează şi asta ca să nu uit.“

A notat, la fel de conştiincioasă, cu aceleaşi hieroglife, adăugând şi semnătura OLGAE, îi luceau ochii de bucurie, m-am întins pe divan, peste puţin am adormit, era bine acolo, pe divan, o briză plăcută pătrundea prin ferestrele deschise, perdelele subţiri fluturau...

3. În drum spre casă mă gândeam la prieteni, majoritatea nişte jigodii, ţinusem la unii dintre ei, îi întâlneam în felul meu, umblam adică razna pe străzi până apărea vreunul, venea direct spre mine, habar n-avea că îi dădusem întâlnire; câteodată mă gândeam la unul anume, îmi era egal, voiam doar să văd pe cine am să întâlnesc în starea aceea (ar trebui, poate, să desfac puţin şi mecanismele dureroase ale eşecurilor, dar prefer să le uit); întâlnirile cu persoane precise le practicasem mai demult, în adolescenţă, pe când eram topit după o creatură mică şi prăpădită, aflasem cum o cheamă, dar nu ştiam pe unde stă, porneam la drum, coteam la dreapta sau la stânga, mă conducea un fel de luminozitate, când o întâlneam, nu-i spuneam o vorbă, abia dacă o salutam.

Totul pornise de la nişte beţe de chibrituri stinse aruncate într-o sobă fără foc, n-am să insist; apoi dădeam întâlnire celor pe care i-aş numi „prinţii balcanici“ şi ei treceau convinşi că se duc la parade, mişcându-se ca nişte particule epileptice; tot pe atunci îmi plăcea să frecventez un mare stadion sportiv unde mă instalam cu o oră înainte de sosirea primilor oameni ca să-l văd cum se umple pe când oamenii, convinşi că-şi ocupă fiecare locul ales de sine însuşi, ignorând cumplita lege a umplerii care îi mâna după cerinţele ei, se înecau în tristele ape cuantice ale ansamblului.

Cu timpul, exerciţiile acestea m-au plictisit; de altfel, în asemenea lucruri, exagerările şi practicile de forţă nu m-au tentat, vă rog să reţineţi, decât în momentele de slăbiciune şi de neîncredere în mine.

Poate că un asemenea moment străbat şi acum, când scriu (pentru că s-ar părea că scriu) mizeriile astea pe care, altminteri, nu dau doi bani.

> ** În Baigorra (Argentina), la rădăcina unui copac răsturnat de furtună, au fost descoperite furnici gigantice, cam de cinci ori mai mari decât cele obişnuite.*

4. Aşadar, în drum spre casă mă gândeam la prietenii mei dinainte de plecarea în mlaştini; deci Constantin murise şi veşnica lui pomenire, apoi mă căutase pe strada Leonida, avea treabă cu mine.

Această aschimodie cu cap de pasăre, ceva între curcan şi găină, cu nasul ca un cioc moale atârnându-i peste gură, această scârbă de om mort, mărunt şi slăbănog, cu părul totdeauna gominat, cu haine de o exemplară eleganţă, acest produs desăvârşit al zonei de promiscuitate pe care Natura o cloceşte ca să se compenseze şi o vomită, ca pe o taină, pe sub cealaltă faţă a ei, apăruse în viaţa mea, cam pe la optsprezece ani, poate din aceeaşi nevoie de compensare sau poate numai pentru că, printr-o ciudată coincidenţă, purtam amândoi acelaşi nume de familie.

Pe atunci aveam, pesemne, un surplus de energie care trebuia cheltuită şi mergeam la rugby de două ori pe săptămână, joia la antrenament, duminica la meci, eram cel mai tânăr din echipă, jucam frumos, la înaintare; după meci băieţii se duceau la bere, luau tramvaiul, ţineau deschisă uşa de la coborâre, scuipau fetele pe rochie, se distrau grozav şi terminau seara la vreun cinema sau cine mai ştie unde, pe când eu vizitam o prietenă, o avocată mult mai în vârstă decât mine (împlinise

douăzeci şi patru de ani), o frumoasă cu părul complet alb, îmi ştergea cu spirt arcadele sparte sau omoplaţii jupuiţi, făceam dragoste.

O dată, într-o duminică de toamnă, la duşuri, după meci, a venit Constantin îmbrăcat cu o superbă flanelă albă, îl mai văzusem şi în alte dăţi dând târcoale pe acolo; Gică Wirth, care juca aripă în echipa adversă, i-a spus:

„Mă, pirpiriule, ia dă tu flanela aia, s-o încerc şi eu“.

Constantin şi-a scos flanela şi i-a dat-o, Gică Wirth şi-a lustruit cu ea pantofii de bizon apoi i-a aruncat-o în cap, ceilalţi râdeau. Constantin părea fericit, i-aş fi ars un şut, pentru că eu sunt dintre cei care plâng la cinema chiar dacă îmi dau seama că ar trebui să mor de râs, dar mi s-a făcut milă de el, era prea jalnic, n-am spus nimic, mi-am văzut de treburile mele.

La plecare, m-am pomenit cu el lângă mine. Zâmbea.

„Pe unde stai?“, m-a întrebat.

„Ce-ţi pasă?“, i-am răspuns.

„Nu, că să vezi“, mi-a spus el, „eu te ştiu mai de mult, am şi fotografia ta pe o pagină de ziar cu elevii premianţi, erai mic, e şi fotografia mea alături, eram şi eu premiant, am păstrat-o fiindcă avem amândoi acelaşi nume de familie, dacă n-o ai, ţi-o dau, o tai cu foarfeca din ziar şi ţi-o dau“.

„Stau pe strada Leonida, 5“, i-am spus, „adu-mi-o diseară, că n-o am, dar de ce eşti aşa de nenorocit, cum naiba rabzi să-şi bată ăia joc de tine?“.

„Rabd fiindcă sunt urât“, mi-a spus, „vouă vă dă mâna pentru că sunteţi frumoşi, pe când eu iubesc o femeie, sunt nebun după ea şi nu mă place, mă uit la voi ca să vă imit, să-i fac impresie; în plus, cheltuiesc tot ce am pe haine; din când în când strâng două-trei lefuri, nu mă întreba cum, îi fac o vizită, mă crede cu bani, nenorocirea e că de fiecare dată mă întorc cu boli de la ea şi trebuie să

aştept până mă vindec, atunci mă duc iar, altfel aş muri".

„Îmi place de tine", i-am spus, „şi acum cară-te. Treci pe la mine diseară, dacă nu sunt acasă, laşi fotografia, discutăm altă dată, acum am treabă...".

Seara, pe la opt, Constantin a venit cu fotografia, nu eram acasă, mi-a lăsat-o, era o tăietură îngălbenită din ziarul *Dimineaţa*, am rupt-o, înfăţişa un copil îmbrăcat cu o flaneluţă nenorocită, copilul purta o cunună de flori pe braţul drept şi privea cam chiorâş lumea, eram chiar eu.

5. Tot cam pe vremea aceea m-am mutat şi am locuit un timp, singur, pe un coridor destul de lung pe care îl străbăteam totdeauna în fugă, niciodată la pas, un coridor întunecos şi cam sordid, pe dreapta, cum intrai, se înşirau odăile slugilor (femei, venite din coclauri de munţi, le auzeam dimineaţa, înainte să coboare la lucru, povestindu-şi în dialectul lor natal visele populate de tauri negri care îşi vârau coarnele prin ferestrele camerelor aflate la etajul opt sau nouă, nu mai ştiu), pe stânga se aflau duşul comun, folosit mai ales sâmbăta, W.C.-ul comun şi chiuveta comună, plus odaia unui tânăr pictor, îşi lăsase barbă, făcea rugăciuni cu uşa larg deschisă, ca să se vadă (dar muntencele nu se lăsau înşelate cu una, cu două, scuipau pe furiş, îşi făceau cruce în spatele lui), avea o iubită, o elevă, îl vizita în orele de clasă, îi aducea mâncare în ghiozdan, o snopea în bătăi şi aşa mai departe, se petrecea o dramă amoroasă.

Am uitat să spun că la capătul coridorului aceluia aflat la etajul cel mai de sus al unui bloc, pe Calea Moşilor colţ cu bulevardul Domniţei, aveam o odăiţă în care locuiam şi primeam uneori vizitele unor fiinţe cu mâini luminoase şi feţe străvezii, despre ele nu prea am să vorbesc, aş fi putut crede că am viziuni dacă n-ar fi lăsat urme

palpabile, discutam împreună ore întregi, o dată mi-au adus un sac de cartofi, de exemplu, l-am răsturnat în mijlocul odăii, am mâncat multă vreme numai cartofi fierţi, fără sare, erau buni, dacă mă întreba cineva ce-i cu cartofii aceia răsturnaţi în mijlocul camerei, spuneam, de exemplu, că mi i-a trimis un văr de la ţară, din judeţul Prahova, şi nu se mira nimeni.

Pe atunci, mâncam de obicei vinete, vă rog să reţineţi amănuntul acesta, legume deloc recomandabile, aveam un balcon rotund cu un păianjen de sârmă atârnat în tavan, tăiam vinetele felii, le înşiram pe sfoară, lângă păianjen, ele se uscau, puneam apă la fiert, cât să cuprindă, până dădea în clocot, luam feliile de vinete uscate şi uşoare ca fulgul, le puneam în apă clocotită, le lăsam să mai fiarbă 10-15 minute şi le mâncam fără sare, nu erau bune; tot în balconul acela îmi uscam frunzele pe care le fumam în pipă, încercam tot soiul de frunze, numai cele de gutui puteau fi utilizate în acest scop, deşi chiar şi ele aveau dezavantajul că îmi lăsau în pipă un ulei negru şi dezagreabil, de aceea, până la urmă, căutam să-mi procur tutun.

Dând reţetele acestea, utile în anumite împrejurări, n-aş vrea să se creadă că eram sărac, deşi uneori nu posedam nici cămaşă pe mine, nu-mi stătea rău, şi nici tutun, ceea ce era mai neplăcut; eu n-am avut niciodată sentimentul sărăciei, nu mă interesau asemenea chestii, ba chiar eram niţel cam snob pentru că unicul meu pahar, acela din care îmi beam apa de la chiuveta comună, era de Baccarat, iar unica mea farfurie, aceea din care îmi mâncam vinetele sau cartofii, fără sare, vă rog să reţineţi amănuntul acesta nesemnificativ, purta pe dos marca celui mai fin porţelan englezesc.

** A fost replantat la locul său faimosul măslin al lui Platon care fusese dezrădăcinat*

de un autobuz. Specialiştii au confirmat că vârsta măslinului depăşeşte 2 500 de ani.

6. Pe coridorul acela mă cam pândea o vârstnică mireasă, o doamnă vieneză, de vreo patruzeci şi doi de ani, frumos oxigenată, uşa odăii sale se afla spre capătul coridorului, alături şi puţin pieziş faţă de uşa odăii mele, doamna locuia cu maică-sa, ale cărei gemete de veterană a suferinţei le auzeam ziua şi noaptea, poate exagerez când spun că mă pândea, s-ar fi putut să fie vorba de *simple coincidenţe*, dar aproape în fiecare dimineaţă, când mă duceam să cumpăr pâine sau vinete, doamna aceea (se numea cam Gerda) ieşea din cameră, să mă întâmpine.

În mâna dreaptă ea ţinea oliţa, în mâna stângă un căţel de usturoi.

„Vezi ce cuhată sunt?“, spunea, de fiecare dată (ar fi vrut să spună *curată*, dar graseia cumplit), „Vezi ce cuhată sunt? Spăl până şi ustuhoiul, cahe n-ah thebui spălat fiindcă stă acopehit de cojiţele lui, dah eu tot îl spăl“.

„Doamnă“, spuneam, pe când ea vărsa oliţa cu lichide nocturne în chiuveta comună, „apreciez cum se cuvine acţiunea aceasta igienică, cu atât mai mult cu cât eu însumi nu aş putea spune că sunt prea curat, deşi, în schimb, sunt pur“, şi aşa mai departe, chestiuni de politeţe.

Într-o dimineaţă, după ce mi-a atras din nou atenţia asupra faptului că este extraordinar de curată, doamna Gerda a mai adăugat:

„Să ştii că eu îţi sunt ca o sohă pe care poţi conta, deşi sunt supăhată pe dumneata penthu că te-am văzut iehi desculţ, pe sthadă; de ce umbli desculţ?“.

„Doamnă“, i-am spus, „discuţiile acestea matinale, aici, pe coridor, mă înnobilează, de aceea am să vă explic: îmi dădusem sandalele la reparat“.

„Bine, bine“, a spus ea, „dah tot iehi ai lăsat uşa deschisă şi ehai gol, de ce stai gol cu uşa deschisă? Nu-i fhumos“.

„Citeam o carte, doamnă, de unul, Kierkegaard, dacă vreţi, v-o împrumut şi dumneavoastră.“

„Mehsi“, mi-a spus ea, „deocamdată citesc alt homan“.

Iar după ce a vărsat oliţa în chiuvetă şi a clătit demonstrativ usturoiul, doamna Gerda s-a întors spre mine, şoptindu-mi ca pe o taină:

„Am auzit că şi dumneata shii...“.

„Da, doamnă“, i-am mărturisit, „scriu de mă rup“.

„Ce shii?“, m-a întrebat ea, „Şi de ce shii?“.

„E o infirmitate, doamnă, e din naştere, mă apucă, aşa“, i-am spus. „Eu am sentimentele mele, îmi vine să şi plâng de câte ori vorbesc despre asta, nu pot explica verbal, dacă mi-aţi împrumuta o clipă oliţa, aş plânge în ea ca într-un lăcrimar şi poate că m-aţi înţelege...“

„Poţi să plângi“, mi-a spus ea, „eu îţi sunt ca o sohă“, şi mi-a întins oliţa.

Am luat-o şi am plâns în ea, fiindcă aşa trebuia, era o situaţie, oricum, plângeam la oliţă, era un fel de a mă exprima şi lacrimile îmi curgeau pic, pic, plutisem toată noaptea în cercuri sublime, voiam să scap de amintirea unei seninătăţi prea dureroase, plângeam ca un copil, îmi venea să mor de râs, îmi spuneam: „Cretinule, du-te de cumpără vinete sau plimbă-te pe stradă sau du-te, dracului, la film“.

„Te doahe ceva?“, m-a întrebat, îngrijorată, doamna Gerda.

„Mă doare, doamnă Gerda, cum să nu mă doară? Cad într-un fel de transă, un fel de fericire, mai greu de suportat decât durerea. Atunci mă chinuie o singură spaimă, plăcută şi cumplită: să nu mă pulverizez, dumneavoastră pot să vă spun, îmi sunteţi ca o soră, apoi plutesc (să nu vă

speriaţi) şi, poftim, oliţa, n-am reuşit să o umplu, dar mi-a trecut, mă duc să cumpăr vinete şi pâine...“

„Ah thebui să te ahăţi la un doctoh“, mi-a spus doamna Gerda, „dacă vhei, te duc eu...“.

„Dumneavoastră, doamnă Gerda, sunteţi prea bună; cu inocenţa pe care o posedaţi, în ciuda vârstei (eu vă consider, bineînţeles, fecioară şi să nu mă interpretaţi greşit), ar trebui să aveţi, ca îngerii fenicieni, trei perechi de aripi: cu una să vă acoperiţi obrazul, cu alta picioarele şi cu alta să zburaţi. Atunci, dacă mi-aţi permite, mi-aş stabili gospodăria pe omoplaţii dumneavoastră şi poate că aş merge şi la medic.“

„Eu te consideh totuşi bolnav“, mi-a spus doamna Gerda, intrând demnă în camera ei.

7. Pe urmă, un timp, am surzit, era grozav, nu mai auzeam nimic, făcusem dopuri de ceară, solide, eram ca o sticlă plină cu simplitatea pură şi liberă a stării mele, arătam cu degetul la ureche: „Sunt surd, ce să-i faci!“, zâmbeam nevinovat, ceilalţi înţelegeau, unii mă şi compătimeau, deşi păreau bucuroşi că ei aud, scăpasem, n-aveau decât să se distingă ei în mozaicul lor de întrebări şi de răspunsuri gata desenate, n-aveau decât să-şi teoretizeze singuri teoria, să-şi toace varza sonoră printre dulcile bucurii ale dresajului.

Nenorocirea e că, într-o bună zi, poc! mi-au plesnit dopurile şi am început iar să aud, aş fi putut în schimb să nu vorbesc, să mă autoamuţesc, dar mi se părea aiurea, ar fi fost necinstit şi apoi, oricât te-ai amuţi, cuvintele tot le auzi, ele ţi se strecoară nestingherite prin măduvă, aşa că mi-am văzut de treburile mele.

8. O dată, mai demult, eram într-un lan de porumb, spre toamnă, porumbul se uscase; acolo, în mijlocul lanului, se aflau şopronul unei fierării şi, la vreo douăzeci de paşi, o căsuţă, un fel de

colibă acoperită de stuf, stăteam lângă fierar, el meşterea o potcoavă încinsă la roşu, între bătăile ciocanului auzeam porumbul foşnind.

Apoi, din casă a început să cânte Bach, în persoană, cânta la ţambal, improviza, nu ştiu dacă l-aţi auzit vreodată într-un lan de porumb uscat, de sub un şopron, pe Bach, improvizând la ţambal, sunetele se împrăştiau ca un fum, împânziseră cerul, mă ameţeau.

„Cine cântă?“, l-am întrebat pe fierar.

„E gineri-miu“, mi-a spus el, „noaptea cântă la local, la Bucureşti, acum face ezecicii...“.

După un timp, sunetele s-au stins şi în uşa colibei s-a ivit Bach în pijama vărgată, era mai tânăr, părea livid, extazul îi împăienjenise ochii, se clătina beat de muzică, îmi părea rău că tace, aş fi vrut să-i aud cuvintele, să aud ce se poate spune în starea aceea; atunci s-a repezit din porumb o fetiţă de vreo doi-trei ani, fetiţa lui, s-a împleticit, i-a căzut la picioare, iar Bach, de dincolo de vis, din ameţeala armoniilor, i-a spus:

„Când ţi-oi da vreo două, iar te c... pe tine...“.

Acestea erau cuvintele.

9. Pe când evoc aflându-mă, ca Bach acela, în prag, am senzaţia că încep să comit un fel de homan şi asta mă oripilează; oricum, scriind ca un prozator nenorocit despre una şi despre alta, nu fac decât să reconstitui coridorul pe care îl străbăteam în fugă, restul n-are nici o importanţă; iar coridorul acela nu poate fi reconstituit altfel când la un capăt al lui te lichefiază viziunile, iar la celălalt capăt te duci să cumperi vinete şi aşa mai departe, pe când la mijloc te aşteaptă doamna Gerda cu nelipsita ei oliţă; există, poate, o zonă de filtru prin care trece numai ce, prin natura sa, poate să treacă, indiferent de disponibilităţi sau de criterii conştiente, o zonă dură, penetrabilă numai pentru ceea ce e menit să devină comunicabil, o zonă a cărei desăvârşire

sălbatică nu e întrecută decât de necesitatea (la fel de sălbatică) de a rămâne măcar un timp în ea.

Dacă treci cu un milimetru mai sus, se petrece altceva (la început îmi era şi frică), dacă treci un milimetru mai jos, se nasc jalnice texte, e ca şi cum te-ai apuca să desparţi, într-un ocean imens, sarea de ape. Ce tot bâigui eu aici, ce tot explic? În fine...

> * *Populaţia din Saint-Pierre-et-Miquelon, grup de insule situat în vestul Oceanului Atlantic, asistă de câteva zile, fără a putea interveni, la agonia a 63 de cetacee cunoscute sub numele* Steno rostratus *şi eşuate pe plajele pustii ale arhipelagului.*

10. Aşadar, pe vremea când alergam jignit şi dezgustat de-a lungul coridorului, am plutit o noapte întreagă şi pesemne că am mormăit prea tare pentru că, a doua zi, întâmpinându-mă la chiuvetă, după ce mi-a reamintit cât este ea de curată şi a remarcat bandajul care îmi acoperea pumnul drept, doamna Gerda a spus:

„Ţi-a fost hău azi-noapte?“.

„Nu. De ce?“

„Fiindcă te-am auzit vohbind singuh, mi s-a păhut că aiuhezi.“

„Nu aiuram, doamnă Gerda, cred că vorbeam în somn.“

„Nu se poate“, a spus doamna Gerda, „nu dohmeai, te-ai lovit de peheţi, am auzit eu“.

„Se poate, doamnă Gerda, să mă fi lovit de pereţi, în somn; vă rog să nu mă spuneţi la nimeni pentru că mai sunt, pe deasupra, şi somnambul, mai am şi insomnii...“

„Eu ştiu să păsthez un sec-het“, m-a asigurat doamna Gerda, „şi eu am insomnii, deşi nu sunt somnambulă, dah, dacă mai păţeşti ca azi-noapte, bate-mi în pehete, ieşim pe cohidoh, stăm de vohbă...“.

„Dumneavoastră sunteţi extraordinar de bună, doamnă Gerda, trebuie să recunosc, dar eu mă tem că n-am avea ce vorbi, noaptea, noi amândoi, pe coridor şi nici în altă parte pentru că, ştiţi, când sunt într-o stare ca azi-noapte, nu folosesc cuvintele în discuţii, mă mulţumesc cu literele şi atunci, pentru un cuvânt în limba română pe care ambii o posedăm la perfecţiune, îmi vine, nu ştiu de ce, să folosesc numai o literă din acel cuvânt, tradusă şi ea într-o limbă străină...“

„Nu cumva ai febhă?“, m-a întrebat doamna Gerda.

„S-ar putea să am, doamnă Gerda, de ce să n-am? Dar ce vă spun eu e purul adevăr, câteodată mă aflu într-o stare din care vreau să comunic ceva şi atunci pac! vin cuvintele, iar starea aceea, dacă mă las furat de ele, se duce dracului şi dumneavoastră abia atunci vă place fiindcă începeţi să recunoaşteţi în cuvintele mele ceva bine ştiut, pe când mie, încă de la naştere, mi-a intrat în cap că am de comunicat lucruri uitate, de undeva unde sensibilitatea mea ar putea întâlni marea sensibilitate generală pierdută pe drum, vă rog să mă scuzaţi că folosesc cuvântul *sensibilitate*, îmi vine să plâng de necaz fiindcă e vorba de cu totul altceva, dar vedeţi cum sunt şi n-am încotro, aşa mai puteţi aprecia şi dumneavoastră, cât de cât, sau măcar puteţi presimţi, ştiu că sunteţi cultă, mi-aţi dovedit-o făcându-mi confidenţa că citiţi homane, dar nu de literatură e vorba şi nici de cuvinte, puţin mă interesează şi literatura, şi cuvintele, de aceea n-aş folosi cuvântul *sensibilitate* şi nici vreo altă tâmpenie pentru că acum îmi vine în minte un cuvânt în limba kurdă sau în altă limbă, dracu' ştie de unde îmi vine, dar îmi vine, iar altădată îmi vine numai o literă din el sau numai iniţiala lui (uite, de pildă, litera U: atunci când e gotică, ea prescurtează, purifică şi exprimă pentru mine, scuzaţi, *Necunoscutul*, cred că se leagă de

Unbekannt sau de *Unknown*, vedeţi legătura? vedeţi de unde sare, afurisitul?), iar pentru dumneavoastră, care, deşi nu mi-aţi mărturisit-o încă, simt eu că sunteţi foarte muzicală, e ca atunci când vă duceţi la Operă şi, în loc s-o luaţi la goană înainte de a începe uvertura, staţi emoţionată pe scaun şi abia aşteptaţi să vină aria aceea pe care o ştiţi pe dinafară (a-a-di-i-o del pas-sa-a-to!) şi, când vine aria, o fredonaţi ultrasatisfăcută că o ştiţi şi nu ştiţi că tocmai ce ştiţi vă împiedică să ştiţi, pe când eu vă cer scuze pentru pologhia asta idioată şi vă admir pentru răbdarea cu care m-aţi ascultat, amin."

„Sunt convinsă totuşi că ai febhă, poate de la pumnul ăsta bandajat, ia să văd", a spus doamna Gerda.

Şi, lăsând jos oliţa, mi-a pus pe obraji nişte degete foarte mângâietoare.

„Ia mâna de pe mine!", am strigat eu atât de tare, încât, de la capătul celălalt al coridorului, ecoul a răspuns: „de pe mine...".

„Vai!", a spus doamna Gerda, uluită de neaşteptata mea grosolănie, „Dah eu îţi sunt ca o sohă...".

„Surori ca dumneavoastră am văzut eu multe, doamnă Gerda, era una, de exemplu, doamna Ojog, de vârsta dumneavoastră actuală pe când eu abia împlinisem patrusprezece ani, venise din America, fuma trabuc, juca poker cu mama, avea un căţel, Buster, o javră împuţită, fără păr; o dată, seara, după joc, a zis că-i e urât să meargă singură pe străzi, acasă, mama a zis că nu-i nimic, te conduce Gellu, am condus-o, pe drum vorbea de una şi de alta, Buster dădea din codiţă, venea în urma noastră, ai fi zis că-şi freacă lăbuţele încântat că iese afacerea, la poartă doamna Ojog mi-a spus: «Te-aş invita înăuntru să-ţi dau o ţigară bună, ştiu că eşti fumător pasionat, nu te mai preface, nu e cazul, poţi să ai încredere în mine, fiindcă te consider matur şi îţi sunt ca o soră, dar soţul meu e

plecat în provincie şi ce-ar zice vecinii?». Eu am bâiguit nu mai ştiu ce şi, când am fugit din patul ei, nu ştiu cum am ajuns acasă, mă gândeam tot timpul că e prietenă cu mama, când venea pe la noi, mă ascundeam, îmi era ruşine, până într-o bună zi, când hop! mi-a trecut ruşinea de la sine, poate pentru că în ziua aceea mama a zis să joc şi eu, să-i ţin un pic locul până face cafelele, că-mi dă şi bani pentru joc (dar la sfârşit să-i dau înapoi, să nu mă învăţ cu bani), jucau pe nimica toată, pentru distracţie; atunci m-am aşezat pe scaun, faţă în faţă cu doamna Ojog, şi, pe când jucam, am făcut pipi pe sub masă pe fusta doamnei Ojog, îmi venea să mor de râs; când au priceput, doamna Ojog şi celelalte, despre ce era vorba, s-au supărat foc, mama zicea: «E nebun», şi aşa mai departe, cred că se bucura în sinea ei..."

„Vai", a spus doamna Gerda, „eşti indecent...".

„Eşti tu tâmpită", i-am spus, „unde sunt indecent? Lucrurile astea sunt prea complicate pentru oliţa ta, de aia ţi se par indecente, e aparenţa lor, aşa cum aparenţa lucrurilor aparente e să pară decente, stai să vezi; uite, să-ţi dau un exemplu, să-ţi spun o chestie care mi s-a întâmplat chiar ieri şi, dacă îţi merge mintea cât de cât, ai să pricepi de ce mi-am amintit de doamna Ojog şi de Buster al ei tocmai acum, după momentele sublime din noaptea de azi-noapte, aşa că ieri mergeam pe stradă proaspăt bărbierit, fără bandaj la mână şi cu ciorapi curaţi, iar o fată s-a ţinut după mine vreun ceas, pe stradă.

Eu nu mă ţin niciodată după fete, pe stradă. N-am obiceiul ăsta. Dar îmi făcea plăcere, mă gândeam la unul, Turcu, un tapiţer de pe strada Vasile Lascăr care, al dracului, poartă lavalieră şi plete, ai putea jura că e cel puţin Novalis, deşi are vreo patruzeci de ani şi e bondoc şi rotofei, dar asta n-are importanţă, se ţin fetele după el, îi cer autografe, îl cred pohet, pe când eu umblu tuns

scurt sau netuns deloc şi atunci nu-mi cere nimeni autografe, câteodată fac oftică pe Turcu, aşa că ieri, când s-a ţinut fata aia după mine, m-am bucurat grozav, mă gândeam: «Uite, domnule, dânsa a luat, pesemne, de câteva ori plasă cu Turcu şi s-a învăţat minte, acum ştie cine e pohet şi cine nu e, stai să vezi, mai mult ca sigur că e o admiratoare, că ştie pe dinafară măcar ultimul meu pohem încă nepublicat şi intitulat *Ghetele lui Gheorghe Lazăr* sau câteva versuri din alt pohem al meu, de asemenea nepublicat, cum ar fi *pentru că femeia mea nu plouă* sau *lăcustele sunt cele mai Constantin*, aşteptam să le recite şi să-mi spună: «Mai zi ceva, dacă poţi!», mă şi oprisem lângă un zid, cinstit vorbind, era o consolare pentru fiinţa mea jupuită şi priveam aşa, în gol, mai mult din profil, când ea şi-a luat inima în dinţi şi mi-a întins stiloul plus o bucăţică de hârtie, cerându-mi, pe englezeşte, un autograf.

Atunci mi-au intrat în funcţie disponibilităţile, o bănuială mi-a încolţit în minte, am izbit cu pumnul în zidul de care mă rezemasem, am izbit atât de tare, încât mi-am rănit pumnul, şi am întrebat-o:

«Pe ce chestie?».

Ea s-a speriat puţin, pentru că îmi curgea sânge din pumn, şi m-a întrebat dacă nu eram eu unul, Buster Crabbe, un actor de cinema care juca pe Tarzan şi semăna leit cu mine, mi-a spus; tocmai îi văzuse fotografia într-o revistă de specialitate în care citise că Buster Crabbe ăla s-ar afla la Bucureşti şi crezuse...

Atunci i-am spus că Buster Crabbe ăla nu face doi bani pe lângă unul Buster Ojog pe care îl cunoscusem eu cu câţiva ani în urmă şi care poate semăna cu mine, deşi dădea mereu din codiţă, sper să fi crăpat între timp, fiindcă, din fericire, viaţa e scurtă, dar îţi mai dai seama de starea mea sufletească, şi aşa mai departe, stai să vezi...“.

Dar doamna Gerda n-a mai stat să vadă şi a fugit în camera ei, de unde, printre gemetele bătrânei mame suferinde, am auzit-o cum încuia uşa.

11. Acum, când recapitulaţi, s-ar putea să vi se pară că vorbesc cam mult şi cam urât despre lucruri neesenţiale; de asemenea, s-ar putea să vă contrarieze dimensiunile căpătate de o doamnă Gerda sau de alţii ca ea, dimensiuni altminteri deloc neglijabile pentru existenţa mea; s-ar putea chiar să puneţi asta pe seama intenţiei mele de a înceţoşa ceea ce se petrecea dincolo, la celălalt capăt al coridorului, de exemplu, unde suprafaţa înceta să mai existe ca atare, mă rog, şi unde mă socoteam, de exemplu, buricul pământului, un buric esenţial şi nenorocit, n-am să insist.

Aşa, s-ar putea obţine un personaj care nu eram eu şi un coridor pe care n-am rătăcit niciodată; oricum, ignorând delicateţea mea *innée* şi duhorile împrejmuitoare ale existenţei, s-ar putea să apară în locul meu un băiat cam grosolan, ceea ce îmi e perfect egal, pe când eu, în această friguroasă zi de octombrie în care scriu, voi părăsi pentru un timp odaia şi plicticosul ritual al evocărilor şi mă voi îndrepta, împins de o reală necesitate omenească, spre fundul curţii, unde o pasăre proaspăt sosită din nordul pământului va zâmbi purităţii mele şi-mi va da noutăţi despre un tărâm fără sus şi jos.

> * *Baza de cercetări ştiinţifice Widzel, din extremul nord al Suediei, a suferit un adevărat asediu din partea a circa 30 de urşi albi. Aceştia i-au ţinut sub strictă supraveghere pe cercetătorii care, la căderea serii, nu mai îndrăzneau să părăsească staţiunea. Se pare că animalele voiau să-şi recapete vechile privilegii asupra acestei zone, care constituia unul din teritoriile lor*

de predilecţie, silindu-i pe cercetători să plece în altă parte.

12. Tot cam pe vremea coridorului a trebuit să locuiesc vreo zece zile în altă pădure, mi se dăduse un cal, îl adăpam cu o găleată de pânză de la izvorul din imediata apropiere, îl ţesălam, îl hrăneam dintr-un sac cu ovăz, mă culcam lângă el, noaptea era frig, de multe ori mă trezeam cu capul pe grămăjoara caldă de bălegar, mâncam din puţinele merinde pe care le aveam, toate acestea se petreceau pe un spaţiu de patru metri pătraţi, dincolo de care mă pândea moartea.

Stăteam acolo, pe stratul de frunze umede aşternut de-a lungul anilor, câteodată ploua, îmi puneam peste cap pătura împuţită scoasă de sub şa, într-o bună zi am început să scormonesc stratul de sub mine, să dau la o parte frunzele putrezite; cam de la vreo douăzeci de centimetri adâncime frunzele roase de vreme şi de umezeală au început să pară dantele, broderii şi filigrane, le ridicam cu două degete spre lumina gălbuie strecurată printre crengile arborilor şi le priveam minute în şir, mă răsplăteau pentru jalnica mea existenţă; în spaţiul acela de patru metri pătraţi la limita căruia mă pândea moartea se afla miracolul. Era de-ajuns să scobesc...

13. Pe vremea coridorului se întâmpla uneori să vizitez şi câte un prieten, băteam la uşă, intram, dădeam ocol mesei şi plecam imediat sau rămâneam; dacă se întâmpla să rămân, ce frumos conversam despre cumplitele blesteme care macină pohezia sau mai ştiu eu despre ce, în timp ce poezia continuă să se macine în blestemele ei orânduite la perfecţie de alţi monştri mult mai experimentaţi; alteori, dacă eram obosit, mă întindeam pe o canapea aflată acolo şi dormeam aşa până mă trezeau şoaptele prietenului care perora, de exemplu, tot despre mizeriile poheziei;

atunci urlam de pe canapea: „Guraaa!“ şi prietenul tăcea, avea impresia că îl terorizez.

Fireşte, vizitam şi fete, n-am să insist, am să spun doar că la atelierul Mariei petreceam ore decente, în faţa ei monologam despre orice, despre cât e de rău pe lume, despre dragoste şi despre libertate, îmi aminteam adeseori deviza ţesută pe vesta lui Marat: „Vivre libre ou mourir!“, în faţa ei îmi plăcea să vorbesc, eram politicos şi blând, nici n-o sărutam măcar, ea tăcea şi ofta, mai bine aş fi plâns, cred că m-ar fi mângâiat cu plăcere; avocata aceea plecase pentru totdeauna în Moldova, ca un erou am condus-o la gară, ne-am îmbrăţişat la despărţire, spunea: „Să ai grijă de tine“, zâmbeam, multă vreme am avut inima îngheţată, multă vreme, curând o fată m-a invitat la ea, într-o vilă grozavă, părinţii nu erau acasă, când am sărutat-o, s-a înroşit la faţă, i s-au uscat buzele, i s-au scorojit ca de febră, atât de tare, încât am fugit de acolo, şi aşa mai departe.

Apoi, într-o altă seară, pe când traversam Grădina Icoanei în drum spre casă şi mă simţeam ud şi trist ca un câine aruncat în şanţ, l-am întâlnit pe unul din verii mei (el a murit mai apoi într-o explozie, nu i s-au mai găsit decât ghetele), în seara aceea de toamnă stăteam pe o bancă, lângă iubita lui, încerca s-o convingă să treacă la fapte, ceea ce ea refuza cu tenacitate, eram obosit şi înfrigurat, m-am aşezat lângă ei, pe bancă, vărul meu mi-a prezentat-o pe fata aceea, treaba lui, ea a spus că îi pare bine, că mă ştie din vedere, eu i-am spus să fie sănătoasă, mă gândeam să plec, să-i las în pace, vărul meu încerca mai departe s-o convingă, m-au plictisit, îmi era frig, i-am spus fetei aceleia să vină cu mine să facem dragoste şi ea a venit.

14. Înşiruind aceste mici ticăloşii existente în mai toate vieţile adolescenţilor, vorbesc, de fapt, despre un pat aşternut cu petale de crini până la

care drumul duce printre reziduuri mucede şi excremente; poate că rostul lor e să atenueze până la suportabil nişte dogoritoare raze lăuntrice, poate că vorbăria mea alimentează forţa presimţită a tăcerii fiecăruia, dezvăluind, pe invers, partea cealaltă, în care măsurile, toate măsurile, sunt iluzorii, şi aşa mai departe.

În plus, când eşti senin şi liniştit, poţi auzi de acolo gemetele lumii şi atunci se comite un pohem sau un tablou cu floricele pentru că din partea cealaltă nu răzbate, după cum am mai spus, decât ce poate şi ce trebuie să răzbată, pe câmpiile inteligente.

> ** Tribunalul din Bentong (Malaezia) a fost nevoit să-şi întrerupă timp de câteva zile activitatea datorită unei invazii de omizi care au ocupat literalmente întreaga clădire, căţărându-se pe pereţi, pe tavane, pe uşi, pe ferestre, năpădind duşumelele şi întregul mobilier. Au trebuit câteva zile până când milioanele de omizi să poată fi evacuate.*

15. Tot cam pe atunci am locuit, temporar, într-un sat pe malul Someşului, eram cumplit de bolnav, mă târam pe uliţe sprijinindu-mă de garduri, mâncam numai cartofi fără sare, nimic altceva, vă rog să reţineţi amănuntul acesta, nu vorbeam cu nimeni, localnicii mă priveau ca pe o arătare.

Peste câteva săptămâni, când începusem să mă refac, a venit să mă vadă o domnişoară de la Catedra de Filologie Clasică a Universităţii din Bucureşti, ţinea la mine, m-a găsit ultrajegărit, cu burta umflată de cartofi, am ieşit amândoi la plimbare, pe câmp, printre margarete şi maci, până la iarba atât de verde, încât părea udă, discutam despre una şi despre alta, chestiuni mai mult clasice, îmi adusese nişte cărţi de citit, abia mă ţineam pe picioare, dar conversam ca un inteligent

şi un ţanţoş, îmi exprimam opiniile în legătură cu Theodor cyrenaicul, supranumit Ateul şi mai pe urmă Zeul, şi cu Hipparchia din Maronea, aveam chiar unele rezerve, mă întristau câteva amănunte ale vieţii lor, greşeli de comportament, stai să vezi; aşa e când descoperi virtuţile salivei, domnişoara n-avea nici o vină.

Şi iată că, deodată, gazele datorate nutriţiei mele purificatoare, dar unilaterale au început să-mi apese vezica; simţeam că mor, că înnebunesc de ruşine, ar fi existat două soluţii de salvare, una constând din evacuarea urgentă a lichidului din vezică, cealaltă, sonoră, legată de împrăştierea la fel de urgentă a gazelor, ambele de neconceput în faţa unei fete de la Catedra de Filologie Clasică.

Curând, am simţit că nu mai pot, m-am trântit cu faţa la pământ, izbeam cu pumnii iarba, gemând cât puteam de tare pentru că, neavând încotro, alesesem soluţia sonoră, infamă şi degradantă, pe care gemetele mele nu izbuteau s-o acopere; domnişoara se uita uluită la mine, se speriase.

„Să nu confunzi“, strigam, „dacă vorbesc despre Theodor, am în vedere numai modul lui de viaţă şi mă refer la stări, nu la idei; nu mă amesteca în tagma lui sau a altuia, nu mă amesteca în nici o tagmă, nu uita“, strigam (inutil, pentru că nu izbuteam să acopăr totul), „să nu-mi pui etichete, mă sufoc, dacă rostesc un nume din cărţile nenorocite pe care mi le aduci, îmi şi găseşti o etichetă; să ştii că eu citesc ca să recunosc, şi nu ca să cunosc; să ştii că nu trăiesc *pentru* şi *contra*, ca în capcana voastră“ (strigam din ce în ce mai furios). „Să ştii că eu sunt *în afară* şi să te cari de-aici, cât poţi mai repede; du-te la gară, lasă-mă...“

Domnişoara încerca să mă ajute, nu ştia cum, dar mi-a trecut curând şi ne-am continuat plimbarea ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, ba chiar cred că i s-au părut plăcute acele ore petrecute cu un pohet, pe un câmp cu margarete şi cu maci.

16. Scăpaseră tehnicile, îşi făceau de cap într-o haotică goană; ne înmulţeam pe rupte, n-a existat secol mai sălbatic şi mai minunat, doamne! (aceasta e o expresie ca oricare alta) şi ce-o să mai fie! Se pare că abia a început, deşi trăim sub auspiciile unui număr favorabil; poate se face un fel de numărătoare greşită şi se găseşte că suntem prea mulţi; există un fir de iarbă crescut într-o singură noapte la lumina unei stele, el ar putea să ne spună, dar nimeni nu l-ar crede, un firicel plăpând şi mărunt, la lumina unei stele abia vizibile; nimeni nu l-ar crede pentru că fiecare ştie atâtea, iar toţi împreună ştim şi mai şi, chiar eu citeam tom după tom, studiam cu multă seriozitate şi cu mare dezgust, dădeam şi examene, eram întrebat, indiferent dacă asta se întâmpla la logică sau la mama dracului, despre Hegel, băieţii ziceau că am baftă, era ca un făcut, aş fi putut să tocesc numai Hegel şi bună ziua, aveam metoda mea, stai să vezi: închideam uşor ochii, vedeam paginile de parcă le-aş fi avut în faţă, exact cum erau tipărite, până la adnotările cele mai mărunte, nu-mi scăpa nimic, le citeam, înşiram totul, fără greş, repetam toată pologhia, pe care căutam apoi s-o uit cât mai repede, ca să rămân curat.

Ei nu voiau decât să se convingă dacă m-au vârât sau nu în maşinăria lor; îmi venea să urlu, aveam şi eu un creier acolo, nenorocit, mă rog, făcea şi el ce putea, printre altele mai era şi autorul erorilor mele, iar ei mă obligau să-l astup cu ciorapul lor mâncat de molii pe când el mârâia ca un câine pe care îl purtam în ţeastă.

** În regiunea de vest a statului Kentucky a fost declanşată o puternică ofensivă împotriva a milioane de mierle şi sturzi, prin împrăştierea din helicoptere a unor detergenţi care dizolvă grăsimile ce impregnează penele acestor păsări. Lipsite astfel de protecţie şi*

expuse la intemperii, ele nu mai pot supravieţui.

17. Ca nişte plăci tectonice, masive, inconştiente şi invizibile, se mişcau forţele; era greu să le urmăreşti cu nişte biete picioruşe, fără să aluneci; era greu să rămâi liniştit în faţa disproporţiei dintre ele şi tine, să pui în acord condiţia ta cu ferocele ei temelii; aşa se face că uneori cădeam, pentru un timp; de vreo două ori, de exemplu, am fost vârât cu sila într-o încăpere instituţională, unde am stat, ce e drept, nu prea mult, printre borfaşi de treabă, era şi un hârdău acolo, în numele igienei, ca să ne facem nevoile în el şi să-l vărsăm, pe rând, dar nu puteam dormi pentru că numai oamenii înzestraţi cu însuşiri speciale pot dormi în picioare şi nu aveam de ce să mă rezem ca să dorm; de-a lungul pereţilor mişunau păduchii. Când izbuteam să aţipesc un pic, pe vine, ghemuit undeva, pe cimentul muced, venea un om, unul gol, se spunea că ar fi nebun, în orice caz, era nebun de profesie, ceea ce e cam acelaşi lucru, şi mă ungea pe faţă cu materiale scoase din hârdău pe când borfaşii râdeau, se distrau şi ei, săracii; apoi venea mama, alerga de la unul la altul prin birouri, încerca să mă scape, n-avea decât un argument; „Nu vedeţi? E nebun! În loc să fie şi el ca alţii de vârsta lui, e nebun...“.

Şi, pentru că tot eram nebun, făceam o mică minune, ţineam degetele într-un anumit fel sau mai ştiu eu ce făceam, oricum, mă cuprindea o amplă linişte interioară, o vastă seninătate, borfaşii se potoleau, începeau să moţăie ca la comandă, ăla gol mă lăsa în pace, uşa de fier se deschidea, eram chemat afară, condus într-un birou unde o vedeam ca prin ceaţă pe mama vorbind cu unul, un tată de familie, fireşte, care spunea:

„Păcat de băiatul ăsta, că nu pare prost, dar nu ştiţi să-l creşteţi... Să fie al meu, l-aş sminti în bătăi, i-aş băga minţile în cap“.

Mama îşi continua argumentaţia:

„E nebun, domnule... Dacă vă spun că e nebun...“.

De două ori mi s-a întâmplat asta şi, de fiecare dată, în drum spre casă, deci, cum s-ar zice, liber, pe sub imensa mea linişte interioară s-a strecurat neîncrederea; de fiecare dată mi-am pus aceeaşi întrebare: descuiasem chiar eu porţile făcând gestul acela sau numai presimţisem că se vor descuia?

18. Dar, cum totdeauna cunoscutul e mai liniştitor decât necunoscutul, încercam să-mi menţin disponibilitatea extremelor ca pe o poartă care şi-ar pierde funcţionalitatea dacă s-ar închide sau s-ar deschide numai spre o direcţie; trecerile acestea aparent dezordonate, cuprinzând, de fapt, rigoarea echilibrului, dădeau gesturilor şi vorbelor mele o tentă de umor care îmi transforma zvârcolirile în rânjete; de fapt, în ciuda explicaţiilor care îşi vâră nasul pe unde nu le fierbe oala vădind o anemie cel puţin mentală, aparenta dezordine a stărilor mele marca nu numai o posibilă tehnică pohetică, ci şi rigoarea compensatoare a unei trăiri libere, a unei ordini în mişcare, reieşită din propriile ei meandre.

Ca să menţin faţă de mine însumi, în momentele de slăbiciune, adevărul faptic al stărilor mele, foloseam metode cât se poate de simple – de exemplu, făceam o pasienţă, una cunoscută, întinzi toate cărţile pe faţă, câte şapte, mai ai dreptul la trei locuri libere, de rezervă, pentru mutări în ordine descrescândă, pe culoare inversă, şi aşa mai departe; de obicei, pasienţa îmi ieşea dintr-un foc; în momentele acelea, îmi ziceam: „Ia să văd eu, domnule, dacă pot să scot aşii pe un singur rând“, amestecam bine cărţile şi aşii, ai naibii, se înşirau pe un singur rând.

Un lucru atât de mărunt poate să pară umor şi încă ieftin, mai ales dacă se ţine seama de

gravitatea existenţială a zonei căreia trebuie să-i servească drept substanţă doveditoare, dar gândiţi-vă: erau 52 de cărţi bine amestecate şi aşii se aşterneau unul după altul (câteodată nu voiau, atunci bombăneam ceva şi gata). Asemenea lucruri mărunte se petreceau însă aidoma şi când era vorba de obiecte în genere, şi când era vorba de oameni; vedeam clar în ce măsură obiectele sau oamenii se aflau în legătură cu stările mele, constatam puterea măcar inconştientă a obiectelor şi a oamenilor de a răspunde acestor stări (câteodată vădit împotrivă), trebuia să accept ideea, la început înfricoşătoare, că lucrurile stau altfel şi încercam să nu tulbur legea, să mă păstrez disponibil pentru mişcările ei, nu ştiu cum să spun pentru că e vorba de ceva în care explicaţiile n-au ce să caute, şi aşa mai departe.

Atunci universurile se mişcau lin şi mă legănau ca pe vremea când aveam vreo cinci-şase ani şi, în amurg, ostenit de joacă, mă năpădea o seninătate uriaşă, mă aflam poate în paradis.

De obicei mă dezmeticeam greu şi ieşeam printre oameni cu paradisul pe cap, ca o căciulă, cu ochii împăienjeniţi, întâlneam câte un prieten, vorbeam, fără să vreau, cam de sus, uitam să spun „scuzaţi“, iar el, pe bună dreptate, se simţea jignit, îşi spunea: „Ăsta prea face pe deşteptul cu mine“, pe când eu, fiindcă n-aveam oliţă la îndemână, l-aş fi rugat să-mi împrumute căciula lui ca să plâng în ea, ar fi fost, oricum, o situaţie...

** La Cagliari (Italia) o anchetă încearcă să elucideze motivul pentru care o familie cu 11 copii s-a retras de 15 ani în munţi, trăind într-o peşteră. Salvatore Cossu, de 53 de ani, coboară din când în când numai el, în localităţile apropiate, interzicând restului familiei să facă această deplasare.*

19. Pe atunci, cu puţin înainte de plecarea mea în mlaştini, am început să presimt existenţa Zenobiei (n-o cunoşteam încă, nu ştiam nici măcar cum se va numi), ea venea voalată printre ceilalţi vizitatori care îmi populau odaia de pe coridor, nu scotea o vorbă, ceilalţi se retrăgeau, nu-i vedeam faţa, nu-i distingeam trăsăturile, mă învăluia în căldura ei, îi spuneam Isis sau altfel, nici nu contează.

Când începeam s-o iau razna, ea se destrăma, îmi era greu pentru că rămâneam singur în apele pe care le tulburasem, îmi ardeau ochii încă nu îndeajuns de pregătiţi, vorbesc despre altceva pentru că oamenii nu prea îşi destăinuiesc asemenea lucruri şi bine fac, după cum nu prea discută între ei despre moarte şi treaba lor.

Despre invocaţiile mele şi despre apariţiile Zenobiei am avut pe atunci chiar naivitatea să scriu un fel de carte presărată pe alocuri cu mici teorii, mă rog, era de la bun început sortită eşecului, poate de asta am şi scris-o: în ciuda câtorva plăcute fragmente litherare şi a câtorva sentinţe culthurale, esenţialul refuza să se exprime altfel decât în fapte simple care păreau, după obiceiul lor, cam trase de păr, aşa cum par şi acum, ce să-i faci...

Amintesc notaţiile acelea, pe care nu m-aş mai simţi în stare să le recitesc, doar pentru că, printre multe alte omisiuni voite sau nu, am impresia că se află şi un fel de invocaţie obişnuită mie pe care o transcriu abia acum:

20. să nu uit mai întâi pălăria făcusem rost de; o pălărie neagră cu borurile largi şi pleoştite cum purta un poet într-o piesă cehoslovacă o mizerie în care to

tul se petrecea într-o cameră la; subsol aveam şi un costum ceva catifea acoperea bine mă simţeam

în el ca un baschetbalist de statură convenabilă

umblam de colo colo în două labe pe poante

ca un câine dresat

umblam pe poante cu lăbuţele îndoite de la încheieturi cu; capul bine înţepenit pe gât cu ochii daţi peste cap

printr-un parc; Isis era lângă mine mă iubea; alţii se adunau câte doi câte trei ca să cânte eu recitam singur având o

singură admiratoare dar când vedeam fete umblam pe poante recitam

Isis nu zicea nimic ştia că nu se poate altfel vedeam două-trei fete începeam să umblu cu; pălăria

pe cap dar mult mai disperat recitam cât puteam mai tare

fetele treceau mai departe cu nişte băieţi care mă apreciau

umblam mult mai disperat una a zis: „nu mai zbiera aşa pentru că

pari un derbedeu“ o speria umbletul meu şi pălăria mea neagră

voia să mă întristeze să mor de ruşine cu pălăria mea cu tot

aveam un curaj nebun am recitat: „poate chiar sunt şi ce

dacă sunt?“ ei i-a plăcut simţeam că începea să mă simpatizeze eram

disperat improvizam aiurea eram; nenorocit cu pălăria aia mă

asurzeam recitând umblam; pe poante în jurul fetelor mă

simpatizau recitam:

„ziceţi voi aşa de mine vă dă mâna fiindcă sunt un alb nenorocit

ultimul alb din mileniul acesta care e ultimul pe când;

voi sunteţi roz verzi şi albastre ultimul; alb al mileniului

umblu ca un câine dresat vă dă mâna fiindcă etc. etc.“

strigam tare improvizam despre albul nenorocit care conţine

de toate plus disperarea sfârşitului care coincide cu ultimele

lor calcule despre; soarta ultimului alb reţinut

pe plantaţiile lor umblam cu ochii holbaţi pe sub

pălăria mea neagră fetele mă simpatizau am ajuns la o alee cu

arbori înalţi Isis s-a aplecat şi mi-a; spus la ureche:

„nu mai recita; pe aici umblă matematicianul Cantor şi te mănâncă

un matematician e ceva pe la biserica măsii cântă pe acolo dar ăsta e; unul rău şi răzbunător un fel de înger exterminator“ aveam un curaj nebun fetele mă simpatizau strigam spre El „îţi dă mâna să mă mănânci fiindcă sunt ultimul alb dar să ştii că nu-mi pasă şi am să recit“; El n-a apărut era

la biserică (nu l-am văzut) am cotit după fete recitam; în

spăimântat umblam pe poante fetele coborau spre o ecluză pavată cu dale argintii am; făcut un ocol pe după copaci

„nu mai recita“ spunea Isis „e un profesionist pe aici te

faci de râs“

„n-are decât să fie şi mama profesioniştilor“ spuneam „lor le dă

mâna dar eu; sunt ultimul alb pe planeta asta împuţită“

de fapt recitam lucruri tragice nu pot să le redau fiind

cam neclare m-am dus după fete la ecluză pe dale

lângă cabina paznicului uşa; era deschisă

în faţa ei se afla un dulap cu pereţii de sti; clă ieftină

cu o ştiucă mare înăuntru mă uitam prin sti;clă

atunci a ieşit paznicul (numai pe jumătate) cu un ciocan

în mână voia să-mi dea peste degete să nu mă mai uit

dar s-a; retras imediat pentru că se speriaseră fetele

şi le respecta recitam la disperare umblam

pe poante în jurul fetelor strigam către paznic: „sigur îţi

dă mâna fiindcă sunt un biet alb lipsit de apărare“; şi

mi-a venit în minte să-l insult pe o chestie culturală

să le; jignesc şi pe fete cu ocazia asta deşi mă simpatizau

„sigur“ am spus „vă convine fiindcă sunt ultimul alb“

îi jigneam pe toţi cei peste patruzeci PH D conservatori honoris

causa; ai muzeelor ingineri elecrici astrologi spe;

cialişti în şti; inţe spaţiale atlantologi co; lecţionari de o

biecte precolumbiene generali de brigadă oceanografi is; torici

cartografi spe; cialişti ai războiului psihologic cercetători pa

rapsihici biblioteci ale congresului şi ale universităţilor

birouri culturale arhive librării educatori foşti piloţi so

cietăţi pentru investigarea inexplicabilului matematicieni

mitologi filologi colonei în retragere şi alţii care; parti

cipaseră prin sugestii directive şi corecturi la starea mea

actuală îi jignea din p d v cultural

ca şi pe fete care se; simţeau jignite din p d v naţional-sexual

dar protestau slab fiindcă mă simpatizau şi; nu voiau să mă întrerupă deşi li se înroşiseră pulpele de

indignare pe când; eu recitam de unul singur strigam Isis stă

tea lângă mine nu mai zicea nimic

(atunci am ştiut că venise timpul să părăsesc coridorul şi să mă îndrept spre mlaştini.)

IV
Scara

1. Acum, când scriu, o ploaie îmi scaldă geamurile. Mi-e frig deşi mă aflu la adăpost, ghemuit ca o maimuţă tristă şi bătrână, aici, în odaia mea, cu hârtiile astea în faţă.

Poate ca să înlătur reveria umedă care mă bântuie, îmi revine în minte figura unui ramolit. Vorbeam cu el acum câteva zile într-o pauză de lectură, la o bibliotecă. Lucra acolo la o carte a marilor spaime pe care de obicei memoria istorică le uită...

„Orice bibliotecă e ca un câmp minat“, spunea, „fiindcă ascunde în ea întreaga gândire binecuvântată şi ticăloasă a oamenilor. Iar dacă o idee pierdută prin cine ştie ce broşură neluată în seamă de nimeni şi-ar întâlni amorsa care zace în altă broşură la fel de ignorată, explozia ar fi în stare să zguduie tot universul...“.

Mă plictisea. Îl şi vedeam tremurând printre rafturile de cărţi...

Apoi, mă solicită ecoul unei promenade îngropate într-unul din textele mele vechi: noaptea, într-un autobuz, pe străzile pustii ale oraşului. Şoferul adormise la volan şi conducea aşa, cu ochii închişi. În autobuz se mai afla, în afară de mine, un singur pasager, un albinos, ţinea în mână o carte, simţeam *mirosul* cărţii, ghiceam, prin el, titlul şi numele celui ce o scrisese: Huysmans, nedreptăţitul de mine, pe atunci...

Fireşte, hârtiile pe care scriu şi le distrug sau le păstrez, ca şi obiectele-cărţi, ca şi oamenii, emană aure, efluvii bine definite şi nu numai atât. Îmi amintesc că observaţia aceasta am recunoscut-o recent în cartea despre viaţa şi învăţătura Marelui Jetsun Milarepa, pe care, din păcate, l-am ignorat

atâta vreme. Mă refer la cuvintele adresate lui de Incomparabilul Marpa-Traducătorul când tânărul Jetsun, încă naiv învăţăcel, deşi mare vrăjitor, voia să-şi pună cărţile din bocceluţa lui, ca dar omagial, lângă cele ale Maestrului.

„Ieşi afară cu hârţoagele tale vechi“, s-a răstit la el Traducătorul, „au început să-mi molipsească sfintele relicve şi volumele sacre şi au să le dea o răceală...“.

Privesc hârtiile înnegrite din faţa mea, cu un acut sentiment al derizoriului. Mă încăpăţânez totuşi să le caut sensuri, pe cât de logice, pe atât de şubrede. Un fel de început de ierarhizare mă îndeamnă să le deosebesc pe cele aşa-zise importante de celelalte, ba chiar să le despart, după criterii conştiente, dar, fireşte, renunţ.

„Gândesc, deci nu exist“, îmi spun şi râd, pe bune. Aş râde de oricare altă tâmpenie similară. De pildă, dacă m-aş gândi (scuzaţi) pe mine ca umbră a unui gând străin, realizată în afara oricărei existenţe fenomenale, dar intrată până în gât în tradiţia conflictelor mentale... Sunt cel ce gândeşte sau cel ce a gândit? Sau: cine mă gândeşte? Şi aşa mai departe...

Apoi mă decid să reiau obositorul exerciţiu al evocării şi să revin la vremea depărtată a celui de-al doilea coridor...

> * *Nim, un cimpanzeu de 2 ani şi jumătate, învaţă şase ore pe zi împreună cu trei tinere fete, la universitatea din Columbia. El a reuşit până acum să asimileze 55 de semne şi să le folosească corect pentru a cere diferite lucruri.*

2. Curând după plecarea lui Dragoş ne-am mutat din atelierul Mariei. Cum ea nu mai dăduse de câtva timp pe la noi, i-am lăsat pe masă un bilet cuprinzând cuvenitele mulţumiri pentru găzduire şi

noua noastră adresă. Cheia am pus-o la locul ştiut, într-un gol al zidului, deasupra uşii.

Locuiam acum în Piaţa Romană, deasupra unui bloc. Spun deasupra pentru că, printr-un capriciu greu de înţeles al arhitectului, pe terasa-acoperiş a blocului fuseseră construite câteva odăiţe aşezate la rând pe o singură latură, un fel de colivii aeriene legate între ele printr-un coridor îngust şi izolate de restul clădirii, ca şi cum ar fi picat acolo singure, din cer.

În coliviile acelea, pesemne uitate de proprietarii lor, nu locuia nimeni. Printre ele exista un W.C. a cărui fereastră se deschidea spre bezna umedă şi adâncă a unui aşa-zis luminator. Alături de el, o odăiţă nelocuită, după care o perdea albastră, ciuruită de vreme, încerca să acopere golul de intrare al duşului comun folosit, din fericire, numai de noi.

La capătul din fund al coridorului, o uşă-fereastră deschisă până la pardoseală lăsa drum liber luminii. Dincolo de ea se întindea imensul acoperiş-terasă, pustiu şi prăfuit. Acolo se putea ajunge fie direct, prin uşa-fereastră amintită, fie pe scara de incendiu pornită din coridorul de sub noi, unde se înşirau spălătoriile, uscătoriile şi o parte din camerele de serviciu. O scară inutilă, de altfel, fiindcă n-am văzut niciodată picior de om urcând spre gudronul fierbinte al acoperişului. Eu însumi m-am aventurat o singură dată până la marginea lui împrejmuită doar cu un jgheab de tablă subţire. De acolo am putut vedea cum mişuna jos, în stradă, un furnicar de oameni cât unghia şi m-a cuprins ameţeala...

Odăiţa noastră avea doi metri lungime şi doi lăţime. O găsise Zenobia. Avea şi mobilă: o sofa ieşită de mult la pensie şi un scaun, încă bun. Altceva n-ar mai fi încăput. Am completat mobilierul cumpărând o pernă mare şi o fâşie de pânză albă, pentru cearceafuri. Am bătut câteva cuie în pereţi pentru cele două cămăşi de rezervă

ale mele şi cele două rochii dobândite prin muncă cinstită de Zenobia. Cărţile (posedam un număr oarecare), împreună cu celelalte bunuri proprii (farfuria comună, cele două linguri, cana cu poză color pe care se vedea cum o fetiţă în costum naţional îşi primea porţia de turtă dulce de la un bătrân rural) le-am instalat parte pe scaun, lângă hârtiile mele, parte sub sofa.

> * *Refuzând hrana şi apa, Sandra, elefantul-femelă al circului Do Brasil, a încetat din viaţă. Sandra, în vârstă de 24 de ani, n-a putut suporta despărţirea de Helmut Chome, tânărul ei dresor, care se căsătorise şi plecase să-şi petreacă luna de miere.*

3. O săptămână mai târziu am întâlnit-o pe Maria. Era cu Ioachim, stăteau de vorbă pe stradă, stai să-mi aprind o ţigară.

Pe Ioachim ăsta (o perfecţionată rotiţă universitară) îl ştiam mai de mult, tot de la Maria şi tot de pe stradă. De obicei schimbam în treacăt două-trei vorbe. Era cu câţiva ani mai mare decât mine, dar asta nu contează. Scria şi cronici, manevra concepte. Părea ceva mai elastic decât alţii, atâta doar cât să sugereze că e mai descuiat decât maeştrii lui şi că s-ar cuveni să le ia locul.

Altminteri era mărunt, subţire, bine proporţionat şi al naibii de frumuşel. Părea şi cult, ştia pe dinafară până şi-un vers de-al meu, mi-l recita în loc de salut de câte ori ne întâlneam. Aş fi putut să-i răspund cu un şut, dar mă abţineam.

Maria nu putea să-l sufere, aşa spunea. Cu un an în urmă îi ceruse mâna, dar ea îl refuzase. (Era coleg cu maică-sa, la catedră, şi atâta ar fi fost de ajuns.) „E un cretin“, îmi explicase ea atunci.

Pe mine, personal, nu mă interesa nici ce spunea, nici ce scria Ioachim. Treaba lui... Mai cunoşteam câţiva ca el, unii chiar străluciţi, le mergea mintea. Nişte roboţi anchilozaţi voluntar în

mecanismul lor profesional. Analizau cavoul poheziei, coroanele şi jerbele de flori, dar se fereau să vadă fecioara putrezită înăuntru sau o vedeau săltând vioaie ca o gimnastă moartă.

În plus, pe Ioachim căutam să-l evit şi pentru că, de câte ori îi întâlneam, îmi declanşa o ciudată senzaţie fizică: mi se părea că târăşte după el, în lumea asta şi aşa destul de împuţită, o duhoare mentală greu de suportat.

Acum stătea oarecum deoparte, nu spunea nimic. Maria mă prinsese ca pe un fir de pai ivit în calea cuiva gata să se înece.

„Bine că te-am întâlnit“, spunea. „Ţi-am pierdut adresa...“ (o rătăcise de câteva zile, nu-şi dădea seama cum).

I-am repetat adresa, i-am explicat cum se ajunge la noi, la ce etaj, pe ce scară. Vorbeam ca şi cum am fi fost singuri, Ioachim părea că nu ne ascultă, zâmbea şi ochii îi luceau frumos.

Când sunt intraţi pe deplin în marea minciună a maturităţii, băieţii nu prea tac în astfel de situaţii. De cum se află în preajmă o fată mai atrăgătoare, se şi reped. Un fel de frenezie oarbă îi împinge să iasă în faţă, să ocupe tot spaţiul sonor, să nu lase loc pentru alţii. La unii asta ţine câteodată până toamna, până le cad frunzele sau chiar şi mai târziu. Eu însumi la o vreme, când se ivea Incitatoarea, lăsam frâu liber elocinţei. Şi chiar şi atunci când mă simţeam penibil, când mi se făcea şi greaţă de mine, tot îmi găseam o scuză... De aceea, poate, Ioachim şi-a dat drumul la motor. Vorbea frumos, avea un glas melodios şi cald...

La început şi-a exprimat admiraţia faţă de prietenia noastră firească (între artişti) şi nu mai ştiu ce. I-aş fi ars una, dar îmi era milă de Maria, părea dezolată, se uita când la mine, când la el, părea că mă imploră, se temea să nu...

Ioachim continua să vorbească. Spunea că ultimul meu pohem (unde dracu' îl citise?) i se păruse mai puţin dereglator. (Expresia îi aparţine.)

Era un copac acolo, lângă noi, pe stradă. Se şi hrănea copacul, curgea ceva ca o sevă prin el, stai să vezi, curgea o dereglare liniştită, de jos în sus sau de sus în jos, curgea nevăzută, cum curge de multe ori prin ordine mama dezordinii şi viceversa, de dincolo de forme...

Ioachim încerca să confecţioneze o metaforă, ceva despre clorofila pohetică, mulţumesc, am învăţat şi noi la botanică, în plus trăia din dejecţiile copacului în mijlocul dejecţiilor unei naturi din care nu prea înţelegea mare lucru.

Până la urmă, m-am cărat. Ioachim acela mirosea, într-adevăr, prea urât...

** Oraşul Maralal, din Kenya, a fost invadat de albine. Roiurile dezlănţuite au atacat cu vehemenţă oamenii şi animalele. Mai multe persoane au fost transportate la spital. În cele din urmă, albinele au fost neutralizate prin intervenţia pompierilor.*

4. Poate vorbesc prea rar şi prea puţin despre Zenobia. Dar am să spun că în zilele acelea ea continua să ţească în jurul meu o aură ocrotitoare pe când eu, împotmolit în mâlurile trecerilor, începusem să nu-i mai aud şoaptele şi să nu-i mai văd toate gesturile care, cu siguranţă, m-ar fi scos la mal.

Învăluit în orgolioasa axiomă a iubirii noastre, o simţeam atât de legată, de încorporată mie, încât aproape că n-o mai vedeam, cum nu-ţi vezi propria retină. Astfel, fanatica, adânca noastră uniune se topea într-o singurătate dublă al cărei unic ecou îl ascundeam în mine ca pe un talisman.

Uneori, puneam sub semnul îndoielii însăşi existenţa ei exemplară: seară de seară ea se întorcea acasă tăcută şi ostenită. Se îndârjea într-o activitate pe care eu o socoteam măruntă şi inacceptabilă. Dacă la început muncile ei silnice, într-un sordid atelier de decoraţiuni unde tăia şi

lipea pe cârpe şi cartoane litere şi flori, mi se păreau menite să acopere o viaţă prea strălucitoare, acum vedeam în ele un fel de resemnare.

Cum năzuiam, ca totdeauna, mai mult spre un posibil fără limite decât spre ideal, aveam senzaţia umilitoare că toată cazna ei n-ar fi decât o demonstraţie a jalnicului adevăr că totul trebuie plătit.

Fireşte, n-ar fi fost prea greu să facem gestul simplu care ne-ar fi putut rezolva măcar modestele cerinţe zilnice, fără să ne abată prea mult de la linia vieţii. Dar evitam orice părea să fie în afara iubirii noastre.

De câte ori mă necăjeam văzând-o frântă de oboseală, ea îmi spunea:

„N-avea grijă, ce faci tu e infinit mai greu. Când n-am să mai pot, am să-ţi spun...".

> ** Provinciile Cordoba şi Sucre din Columbia au fost lipsite timp de peste zece ore de curent electric din cauza unor rândunele, care, luându-şi zborul de pe firele de înaltă tensiune unde se aşezaseră, au provocat un scurtcircuit. Acesta a perturbat activitatea a numeroase întreprinderi, inclusiv brutării. Drept urmare, la Sincelejo, capitala provinciei Sucre, populaţia a fost lipsită de pâine o zi.*

5. Era un cer senin, nu se mişca o frunză. Oamenii treceau încoace şi încolo, toţi păreau vii, până şi morţii, zâmbeau prietenoşi.

Rătăcisem multă vreme pe străzi. Târziu, am ajuns, flămând şi obosit, în centrul oraşului. Asfaltul frigea, am găsit un creion metalic, fără mină, mă neliniştea ispita conştientă a experimentării. Era cam cinci după-amiază.

Lângă bazinul Lido plutea în aer o decrispare generală, un fel de paşnică bunăvoinţă. I-am cerut voie portarului să mă uit un pic înăuntru, mi-a spus

că se poate, deşi sunt cam jerpelit. Era un generos...

Apa bazinului făcea valuri albastre, câteva fete frumoase înotau, câţiva băieţi de bronz făceau gesturi largi, cuvintele lor se adunau într-un zumzet învăluitor, alţii stăteau la mese albe, pe scaune albe, aveau în faţă pahare înalte, sclipeau în ele cuburi de gheaţă, „E fain“, îmi ziceam, aş fi putut jura că mă răcoream eu însumi în apa bazinului.

După un timp portarul mi-a zis: „Acum întinde-o, te-am lăsat destul“. I-am mulţumit: „E frumos pe la voi, am să mai vin“, m-am cărat de acolo, „Ce oameni cumsecade!“, îmi ziceam, „ăştia au toţi buzunarele doldora de bomboane, dacă l-aş întreba pe vreunul dintre ei unde vine strada cutare sau mai ştiu eu ce, mi-ar răspunde, la sigur, şi m-ar trata şi cu o bomboană...“.

În faţa geamurilor unei braserii m-am oprit, apa din braserie era tot albastră, dar cei scăldaţi de ea şedeau pe canapele şi pe scaune comode, capitonate cu pluş stacojiu, paharele şi linguriţele sclipeau, mă uitam prin vitrine, frumoasele înotătoare nu se aflau acolo, în schimb la o masă, aproape de geam, se aşezase un domn în vârstă îmbrăcat într-o redingotă impecabilă, părul şi barba albă îi luceau, domnul se rezema într-un baston cu măciulie de argint, era foarte distins, pe scaunul de lângă el stătea un băieţaş în costum alb cu guler de dantelă, consumau ceva cu frişca...

„Ăştia da oameni!“, îmi ziceam şi le zâmbeam prin geam, le făceam bezele, îi salutam cu mâna la chipiu, le strigam: „Pupi!“, ei păreau surprinşi, făceau ochii mari, nu mă cunoşteau, cum să mă cunoască?

Mă uitam la domnul acela bătrân şi mă gândeam: „Câtă diferenţă între redingota lui şi cămăşoiul lui Dragoş...“. Dar Dragoş poate că nici nu exista, Maria nu izbutise niciodată să-l vadă şi nici Iason, iar pe Empedocle ăla mic cred că nu-l

mai văzuse nimeni în afară de mine. Poate că nici domnul de la masă nu exista. Treaba lui...

Atunci am simţit în mine un gol rece ca o tencuială udă. M-am aşezat jos, pe trotuar, lângă vitrină. Nu ştiu cât am stat acolo, dar după un timp domnul acela a ieşit, cu băieţaşul de mână, s-au oprit în faţa mea.

„Voiai să-mi spui ceva, tinere?“, m-a întrebat.

„Nu, nu“, i-am răspuns, „nu voiam nimic...“.

Distinsul domn a clătinat din cap, mi-a aruncat un ban cum se aruncă la răspântii, după morţi, în urma dricului, şi a plecat.

Am luat banul şi l-am azvârlit, furios, după el.

Pe urmă mi s-a făcut somn, deşi era încă prea devreme.

„Du-te de te culcă, cretinule“, mi-am spus şi am pornit încetişor spre casă.

** Inventariind obiectele folosite de cititori ca semne de carte şi uitate printre filele volumelor bibliotecii la care lucrează, bibliotecarul francez Louis Périn a notat, în afara cărţilor poştale, a ilustratelor sau a scrisorilor, cravate, şireturi de pantofi, piepteni, scobitori, frunze de pătrunjel, coji de caşcaval, oase de peşte, şorici de slănină şi un testament încă neexecutat.*

6. Pe bulevard erau prea multe zgomote, maşini, trăsuri, tramvaie, oameni agitaţi... M-am abătut pe străzi tăcute, lăturalnice. După senina hoinăreală din timpul zilei mă încerca revanşa: o stranie luciditate mă făcea să simt plutirea lină a pământului cu tot ce se afla pe el. Mă temeam să nu mă desprind, să nu cad în sus sau în jos (era totuna). Căutam să mă mişc cât mai aproape de copaci, de felinare, de garduri metalice, de orice m-aş fi putut prinde la nevoie.

Din fericire, starea aceasta n-a durat mult, s-a stins când am ajuns în Parcul Ioanid. Acolo, m-am

aşezat pe o bancă, voiam să culeg o floare pentru Zenobia, erau destule, îmi părea rău că nu se întunecase de tot: pe întuneric, la lumina mâinilor, aş fi ales mai bine.

În aer se statornicise o calmă încremenire. Cred că m-am ridicat de pe bancă şi am călcat peste pajişte, spre brazdele de flori. Atunci pământul m-a acoperit cu o scoarţă temeinică, iarba şi florile m-au năpădit, creşteau din mine.

Îmi e destul de greu să descriu starea aceea de vegetalizare. Am să spun doar că o mai avusesem de câteva ori. O dată, în legătură cu un peşte alb, zăceam întins pe un divan într-o cameră mare, un vestibul, nu puteam să mişc nici măcar un deget. Pe dinăuntru îmi era cumplit de bine, simţeam, ca şi acum, în parc, o împăcare fără margini. Iubeam, într-un prezent perpetuu şi uluitor de simplu, tot ce există, îmi şiroiau lacrimile pe obraji, nu le puteam opri, nici n-aş fi vrut...

Mă ţintuia fericirea unui fel de regret copleşitor şi fără motiv. Îmi revedeam, desfăşurată simultan, întreaga viaţă. Era ca şi cum, lucrând cu mai multe ecuaţii, necunoscuta comună şi-ar fi lepădat crusta circumstanţială şi, renunţând la sine, s-ar fi preschimbat în altceva deplin şi total, iar numerele, înfricoşător de vii, şi-ar fi regăsit fiecare nedimensionalitatea, şi aşa mai departe...

Aşa se moare, cunosc asta, înecat într-o intensă şi duioasă melancolie, iar pentru mine, născut într-o zodie solară, melancolia e legată de umiditate.

Simplific mult, dar în fine... Poate odată am să bâigui mai multe despre moarte şi fiecare o să zică: „Asta ştiam şi eu“, şi o să uite...

Până atunci, morţii sunt morţi, cu timpul şi mişcarea lor. Cadavrele sunt altceva, iar duritatea mea aparentă n-o să fie niciodată capabilă să suporte apropierea unui cadavru. Morţi am văzut destui, m-am înţeles destul de bine cu ei. Cadavre însă numai două: primul, odată, lângă mănăstirea

Brebu, când am întâlnit din întâmplare un alai; în fruntea lui mergea un bărbat care purta în braţe o cutie de carton, fără capac, cu o păpuşă înăuntru, cât un copil de două-trei luni; la început mi s-a părut că asist la o procesiune pentru ploaie sau aşa ceva şi numai după ce oamenii s-au depărtat mi-am dat seama că în cutia de carton văzusem, fără voia mea, cadavrul unui copil...

(Am să mai spun că acum câteva clipe, când încheiam fraza de mai sus şi mă întrebam de ce oi fi scriind despre cadavre, m-a întrerupt Mica, femeia care îmi aduce în fiecare dimineaţă lapte, ca să-mi comunice că fetiţa înecată astă iarnă şi pierdută sub gheaţa râului a fost regăsită astăzi, 5 mai, prinsă de crengile copacului scufundat în dreptul locului denumit „la Dărâmătură". De aceea nu mai continui cu al doilea cadavru, căruia nu i-am văzut decât piciorul, galben ca lămâia, ieşind de după un paravan, în sala de morgă a unui spital unde nimerisem tot din întâmplare.)

Şedeam din nou pe bancă, în Parcul Ioanid. Mă luptam să trag una din alta şi nu era deloc uşor. N-aş putea spune sigur dacă mă ridicasem, dacă trecusem peste pajişte, spre brazdele de flori, deşi aveam în mână floarea culeasă pentru Zenobia, aş fi putut s-o mănânc, nu-mi era foame, am păstrat-o.

> ** Consiliul medicilor din Chile examinează o arsură stranie pe care o puternică rază luminoasă, de origine necunoscută, a provocat-o unui copil de 12 ani. Rana, făcută pe umărul drept al copilului, are forme geometrice perfecte – două cercuri concentrice şi mai multe puncte de aceleaşi dimensiuni. Mama copilului afirmă că arsura îşi schimbă mereu culoarea, trecând succesiv de la roşu la cafeniu şi apoi spre galben.*

7. Aici s-ar cuveni poate să spun că, dintotdeauna, am presimţit în jurul meu prezenţa atotcuprinzătoare a unui principiu feminin pe care, încercând să-i definesc trăsăturile, să-i dau chip, îl denumeam Spiritul-Femeie. Dar disponibilităţile mele, încă prea crude, nu izbuteau să realizeze decât imaginea unei femei de statură uriaşă, cât lumea.

Mamă a mamelor, feroce şi indiferentă, blândă şi generoasă, surdă, primitivă şi infinit superioară grosolanei mele masculinităţi, ea mă ferea, mă ocrotea, mă conducea prin aparenţa complicată care ne învăluie cum ne învăluie aerul pe care îl respirăm ignorându-l.

Brutalitatea imaginii, tragismul dimensiunii întunecau strălucirea conceptului intuiţional, îi amputau promisiunile, îl transportau în zona anomaliei şi a grotescului, acolo unde numai promiscuitatea s-ar fi putut simţi în largul său.

În plus, unele fapte mă făceau să descopăr în mine reacţii suspect de inegale. O dată, am fugit de la un spectacol de circ când a intrat în arenă o trupă de balerine pitice, poloneze, fardate violent şi îmbrăcate în rochiţe străvezii. (În schimb, femeia cu barbă mi se părea o glumă bună: aveam fotografia uneia, din Danemarca, o păstram printre pohemele mele, mi-ar fi părut rău să aflu că şi-a ras barba.) Faţă de fetele, foarte rare, a căror statură trecea cu mult peste normal, mă situam între umor şi milă. Astfel, pe când aveam vreo şaisprezece ani, s-a întâmplat să vină în vizită la mama fiica unei prietene din provincie, pe care nu o cunoşteam. Mama a intrat în odaia mea (îmi făceam lecţiile) şi m-a rugat să stau un pic cu musafira ei, până termină nişte treburi la bucătărie.

„E foarte drăguţă“, spunea.

M-am dus să-i ţin de urât. Era o fată cam de vârsta mea, cu ochi albaştri. Zâmbea, timidă. Avea peste doi metri...

Mă uitam la ea. În prima clipă mi-am dorit să mă ia în braţe, să mă legene, să mă plimbe prin parcuri, aşa, cu mutra ei de copil uriaş.

Apoi m-am înfuriat: îmi era greu să suport întoarcerea la care mă silea fără voie, aruncarea înapoi, într-o copilărie fizică din care abia scăpasem.

„Aşteaptă-mă niţel!“, i-am spus, „mă duc să iau scara ca să mă urc pe ea şi să te pup...“.

Am ieşit în curte. M-am întors cu scara. Râdeam ca o vită. Fata aceea uriaşă plângea, se cocoşase un pic şi plângea.

Am lipit scara de un perete şi am rupt-o la fugă...

> * *În 1895, minerii din California au găsit rămăşiţele unei femei înalte de 2,03 m. Trei ani mai târziu, o echipă de antropologi a descoperit un alt schelet de femeie cu înălţimea de 2,38 m. Schelete similare au fost găsite în 1874 în Carolina de Nord şi în 1912 în Wisconsin. În 1930, în nordul Mexicului, au fost descoperite morminte ale unui popor străvechi cu o înălţime de 2,44 m.*

8. Cu puţin înainte de plecarea mea în mlaştini conceptul şi atributele fizice ale Spiritului-Femeie se reechilibraseră. Vreau să spun că, de pildă, gigantismul presimţit devenise pentru mine un fel de dimensiune pur spirituală, abstractă, fluidă şi informă, în care imensitatea şi micimea, anomalia şi firescul, promiscuitatea şi splendoarea coexistau, fără să mai existe ca atare.

Începusem să intuiesc totala nepăsare activă cuprinsă în solicitările ei cele mai directe: imaginaţi-vă un far la ţărmul mării, noaptea, pe vreme de furtună; pe când nebuna Paznică a farului trimite semne către *toate* navele, corabia ignorată a *fiecăruia* se zbate singură în beznă. Secunda de lumină nu mai arată stâncile...

O vagă legătură cauzală mă făcea totuşi să cred în efectele benefice ale unui anumit comportament asupra căruia n-am să insist ca să las *fiecăruia* plăcerea de a-l regăsi, între asceză şi destrăbălare.

(Zenobia numeşte asta: a fi cuminte.)

9. Stăteam întins pe sofa şi mă gândeam la Spiritul-Femeie. Mai stăruia în mine senzaţia de vegetalizare, secunda fără timp când ea mă mângâiase ca o senină, depărtată aripă a morţii.

Fireşte, nu eram la prima noastră întâlnire. De fiecare dată însă presentimentul morţii, a cărui logică directă nu mă preocupa deloc, se declanşa doar ca efect al unei alte evocări, pe când acum...

De data asta, în parc, o evocasem pe Zenobia (pentru mine, ele deveniseră într-un fel surori aproape gemene). Mă întrebam, fără să le despart, care din două îmi transmisese vestirea blândei şi îndepărtatei morţi?

Dar s-o lăsăm baltă... Deprinderile mele pohetice refuză să se supună oricărei ordini în afară de a lor, în care claritatea e o capacitate subterană, la fel de necesară şi celui ce primeşte...

De aceea, am început să mă gândesc la o altă vestire.

Aceasta s-a petrecut la o cabană, pe munte, în nordul Moldovei, cu puţin înainte de plecarea mea în mlaştini. Afară norii se învălmăşeau şi se topeau cât ai clipi ca să facă loc unui soare ud parcă de atâta strălucire.

Mă aflam singur în încăperea cea mare a cabanei, stăteam pe ultima treaptă de jos a scării care ducea spre dormitoarele de la etaj. Îmi venise în minte, nu ştiu de ce, fata aceea uriaşă pe care o jignisem cândva. Îmi era ruşine de mine, mai bine aş fi întins mâna şi aş fi mângâiat-o un pic pe păr, era drăguţă, n-am mai văzut-o de atunci. Mă purtasem ca un puşti nenorocit, şi aşa mai departe, amintiri şi regrete. Mi se întuneca inima...

După un timp, m-am răsucit încet şi am privit scara din spatele meu. Pe treapta cea mai de sus stătea neclintită, în picioare, o altă uriaşă. Am recunoscut-o imediat, ştiam şi cum o cheamă. Era o faimoasă atletă, o mai văzusem prin ziare şi la cinema, în jurnalele de actualităţi.

Ea se oprise acolo şi se uita în jos, peste mine. Părea că nu mă vede. Aveam senzaţia că mă aflu în Olimp, că se coboară zeii. Aşa trebuie că li se arăta celor aleşi Cibele sau Atena înarmată sau Artemis întorcându-se de la vânătoare. Statura ei mi se părea acum firească, nu mă nelinişte a.

Pe urmă, Spiritul-Femeie a coborât, m-a ocolit fără să-mi dea atenţie şi a ieşit din cabană. Afară şi-a lepădat sandalele. S-a aşezat pe două şezlonguri, la soare. Pe unul dintre ele, desfăcut, cu prelungitor, şi-a întins picioarele.

Cineva, dintr-o odaie de sus, deschisese aparatul de radio. Se auzea o muzică ritmică. Ea şedea pe şezlonguri şi asculta. Cu vârful degetelor goale de la picioare încerca să urmărească ritmul.

Ieşisem după ea. Stăteam respectuos, deoparte, aşa cum se cuvine, şi măsurăm diferenţa dintre ritmul marcat de ea şi cel pe care îl băteam eu însumi. Ca să parcurgă distanţa de la ureche până la vârfurile degetelor ei ritmul avea nevoie de o frântură de secundă în plus. La mine devenea mişcare de cum îmi atingea urechea.

Am stat acolo până s-a înnorat din nou. Era cam răcoare. Spiritul-Femeie s-a ridicat de pe şezlonguri, şi-a încălţat sandalele şi s-a întors în cabană. Eu am plecat, bătea vântul.

Am străbătut un fel de pustiu acoperit cu ierburi aspre şi neliniştite, vorbeau de ploaie, apoi s-a pornit o burniţă rece, îmi simţeam pielea ca pe o cămaşă udă, aş fi vrut să mă adăpostesc undeva, am nimerit pe o vale, la o căsuţă proaspăt văruită, am bătut la uşă, mi-a deschis o bătrână.

„Intră“, mi-a spus şi am intrat, în odaie ardea un fir de foc, dar era tot frig şi cam întuneric,

oricum, nu ploua, iar alt adăpost n-aş fi putut găsi pe aproape, bătrâna mi-a întins un scăunel cu trei picioare apoi s-a adresat cuiva, unui trup care zăcea destrămat de lumina ceţoasă pe patul de lângă perete:

„Scoală“, a spus „că a venit dumnealui“.

Cel de pe pat a dat să se ridice (mai apoi, când l-am întâlnit pe Dragoş, mi-am dat seama cât semăna cu el, aveau acelaşi păr lung, aceeaşi barbă albă-gălbuie, atâta doar că straiele celui întins pe pat erau noi şi curate, părea gătit ca de sărbătoare...).

„Nu, nu“, am spus, „n-aş vrea să vă tulbur odihna“.

El şi-a culcat capul pe pernă, zăcea liniştit, mă deprinsesem cu semiîntunericul din odaie, începusem să desluşesc până şi ochii bătrânului, acoperiţi de o pieliţă albăstrie, Spiritul-Femeie a vrut să-mi dea ceva de mâncare, n-am primit, „Ia măcar un ou“, zicea, am luat un ou fiert, nu l-am mâncat, l-am pus în buzunar.

„E bolnav?“, am întrebat arătând cu capul spre cel de pe pat.

„Nu, slavă Domnului“, a spus ea, „dar aşteptăm să moară. Eu am să mă duc la fete, că le am măritate gata, în alt sat, el nu vrea să meargă cu mine, zice că a trăit destul, mai stau aici ca să nu moară singur...“.

Am tras scăunelul lângă pat şi am zăbovit acolo vreun ceas, până mi s-au zvântat hainele, bătrânelul n-a scos o vorbă, îl vedeam bine, zăcea pe spate cu ochii larg deschişi, senin şi liniştit, ca unul care şi-a încheiat socotelile.

După un timp, mi-am dat seama că, în nemişcarea lui aparentă, făcea totuşi un gest destul de ciudat: ţinea pumnul mâinii drepte lipit de genunchiul drept şi numai cu un deget, cu arătătorul, desena pe furiş un cerc neîntrerupt peste abaua pantalonilor.

(Adaug că semnul acela îl mai văzusem cândva la un poet bătrân care zăcea pe un balansoar, l-aş fi luat în braţe să-l legăn ca pe un copil, dar lângă mine stătea ea, aceea care pe vremuri, ehei, îi fusese iubită şi muză. Ea tocmai se întorsese de la o înmormântare, ne povestea de pe acolo, poetul se balansa trist în seninătatea lui, tăcea şi îşi învârtea peste genunchiul drept degetul arătător de la mâna dreaptă, închidea un cerc, peste câteva zile a murit...)

10. Târziu, când s-a întors Zenobia, trecusem dincolo de linişte. Mă cuprinsese o cumplită apatie, simţeam cum cad, lipsit de umeri şi de aripi, într-un gol fără sunete şi fără peisaje. Trăiam o stare de inexistenţă, o prăbuşire în nimic, din care nici măcar nu mai doream să ies.

Era un pustiu în mine, fără sfârşit; şuiera vântul, ardea soarele Saharei în mine, mă acoperea nisipul. Era urât şi rău în mine, aş fi preferat să mor de o mie de ori ca să nu mai simt pustiul acela.

De obicei, pentru mine, asemenea stări anticipau sau încheiau atingerea unor puncte prea înalte, greu de suportat. (Gândiţi-vă: rătăcisem singur acolo unde alţii sunt conduşi cu grijă...) Cunoşteam mecanismul înlăturării lor, dar îl uitam, de fiecare dată, ca un făcut. Refuzul acesta al memoriei părea să fie semnul, condiţia de bază a revanşei...

Zenobia aprinsese lumina. Priveam, fără să văd, tavanul. Nu eu voiam să mor, ci carnea mea, oasele mele, nu ştiu cum să spun. De fapt, nici ele nu voiau nimic, urmau doar legea, ca pe o ultimă legătură. Şi nu era vorba de moarte pentru că moartea, ca şi viaţa, este dincolo de legea aceasta.

„Ce ai?“, m-a întrebat Zenobia şi glasul ei îngrijorat m-a readus într-o secundă la suprafaţă.

„Am că nu mai pot şi nu mai vreau“, am spus.

„Ce ţi s-a întâmplat?“ (mă mângâia încetişor pe frunte). „Ce-ai mai făcut?“

I-am povestit pe îndelete, dar întâmplările din timpul zilei, lipsite acum de seva trăirii lor şi devenite vorbe, păreau banale şi mărunte: umblasem pe străzi, mă întâlnisem cu Maria şi cu Ioachim, găsisem un creion metalic şi nu mai ştiu ce, dorisem conştient altceva, mă oprisem în faţa unui bazin, privisem prin geamul unei braserii, un distins boşorog îmi aruncase un ban, zvârlisem banul după el, mă odihnisem într-un parc, rupsesem o floare pentru ea („E acolo, pe scaun“), mă gândisem la nişte întâlniri mai vechi, şi ce-i cu asta? Asemenea lucruri i se pot întâmpla oricui şi nimeni nu le ia în seamă. De ce le sistematizez? De ce îmi construiesc singur capcane? De ce mă chinuiesc atât? (De fapt, ştiam, dar aşteptam să-mi spună şi ea.)

„Nu trebuia să arunci banul“, a spus Zenobia şi eu ştiam că, pe firul mişcărilor mele, acolo greşisem.

„Nu-i nimic, mă duc mâine să-l iau. Îl găsesc, la sigur...“

De fapt, n-avea nici o importanţă dacă îl mai găseam sau nu. Îmi venea să râd, dar am oftat:

„Vezi cum mă laud?“.

„Iar n-ai încredere în tine“, a spus Zenobia. (Acum zâmbea.)

** La Institutul de Zoologie al Universităţii din Saarbrücken, albinele unui roi lăsat să zboare într-o zonă unde se aflau linii de înaltă tensiune au fost cuprinse de panică, atacându-se reciproc şi ucigându-şi matca. Ele s-au refugiat apoi în stupi, unde au procedat la un fel de sinucidere colectivă, prin asfixiere, astupând toate găurile prin care ar fi putut pătrunde aerul.*

11. În seara aceea, poate pentru că mă văzuse necăjit, Zenobia şi-a amintit de jocurile noastre şi mi-a cerut hârtie şi creion. I le-am dat, împreună cu bucata de carton care îmi ţinea loc de masă când voiam să scriu. Apoi am stins lumina din cameră şi de pe coridor şi m-am ghemuit între sofa şi perete, ca să n-o tulbur.

Întinsă pe cearceaf, în întuneric, Zenobia a început să deseneze.

După un timp (am notat, ca de obicei, durata jocului: primul desen – 1/2 oră, al doilea, ceva mai mult), mi-am dat seama că ea adormise. Atunci am ridicat binişor de pe pieptul ei, ca să n-o trezesc, creionul, am aprins becul şi am citit mai întâi titlul primului desen, caligrafiat cu deosebită aplicaţie deşi Zenobia nu folosise mâinile şi ochii pentru asta: Zenobia în viaţa mea.

Şi fără titlu mi-aş fi recunoscut trăsăturile pentru că timpul cât dura un astfel de joc însemna pentru mine intrarea într-o stare de seninătate indescriptibilă în care simţeam fiecare liniuţă, fiecare literă, fiecare cifră cu sensul lor de dincolo de noi şi pentru că *după aceea*, cu o luciditate care mă uimea de fiecare dată prin firescul ei, izbuteam să înţeleg cele mai criptice semne. Iată descrierea directă şi simplă a desenului:

În centru se afla conturul feţei mele, fără urechi, ca o mască stranie şi diafană. Ochii, mai mici şi mai depărtaţi decât îi am, priveau parcă spre înăuntru. Linia bărbiei părea o mângâiere a creionului. Gura, mult accentuată, domina toate cele trei elemente ale feţei. (Ţineam între dinţi vechea mea pipă „en corne“.) Sprâncenele subliniau şi ele un spaţiu esenţial deasupra căruia fruntea şi părul mi se contopeau în rotocoale de fum.

Lipită de obrazul meu, acolo unde ar fi trebuit să-mi fie urechea stângă, se afla Zenobia. Părea un cercel uriaş sau o lampă-infuzor întinsă până unde mi se termina bărbia. Era înfăţişată ca un cerc cu

13 cili dintre care 3 dubli, toţi pe partea stângă. Al treilea, al patrulea şi al şaptelea cil porneau de sub mediana superioară.

În interiorul primului cerc se desena un al doilea, format din numeroase gene care împrejmuiau ochiul lăuntric. Primul cerc (cel exterior), accentuat pe alocuri cu câte două sau chiar trei linii, se sprijinea pe două picioruşe cu spaţiul dintre ele umbrit, încrustate într-un aparent suport oval înclinat şi el spre stânga. În dreapta ovalului, o linie între Zenobia şi mine, înclinată tot spre stânga, îmi atingea partea de jos a bărbiei. În sus, Zenobia nu trecea de pomeţii obrajilor mei, bine accentuaţi; în jos, cu picioruşe cu tot, abia îmi ajungea la limita bărbiei.

În dreapta desenului, un con de umbră subţire şi ascuţit, cu vârful în sus, marca vidul.

Senzaţia de straniu şi de diafan se degaja mai ales din ansamblu, zămislit parcă din transparenţe şi palori...

Al doilea desen, intitulat „Starea Lumii", n-am să-l descriu. Am să vă spun doar că începea, jos, cu mulţimea infirmilor care viermuiau în marea cutie a maladiei conştientului şi se termina în vârful piramidei, sub stea, acolo unde nu se mai află nimeni...

** Tânăra belgiană Chantal Sabine Derycke a trăit timp de zece luni zidită într-un garaj din satul Corinaldo de lângă Ancona. Carabinierii au descoperit-o întâmplător, aproape moartă de foame, zăcând în duhoarea grea a încăperii în care fusese zidită de concubinul ei, tâmplarul Marcello Montesi. Încăperea nu dispunea decât de o ferestruică, spre acoperiş, bine astupată pe dinafară. Prin ferestruica aceea Montesi îi arunca din când în când prizonierei sale câte ceva de mâncare.*

12. Două zile mai târziu am găsit un bilet prins de uşa odăii noastre. Maria mă ruga să trec neapărat pe la ea pentru un lucru foarte important. Mă aştepta a doua zi după-amiază, acasă, nu la atelier (subliniase cuvintele *neapărat* şi *acasă*). „Bătrânii pleacă până luni în provincie, aşa că ai să fii şi de data asta scutit de plăcerea de a-i cunoaşte“, îşi încheia Maria mesajul.

A doua zi era sâmbătă, ne-am fi putut duce la film, dar Zenobia a insistat să răspund la chemarea mesajului, spunea că sunt egoist, că puţin îmi pasă de alţii care poate au nevoie de mine, şi aşa mai departe. Până la urmă m-a convins şi am pornit, târziu după-amiază, spre casa Mariei.

Mergeam încet, pe cerul compact şi sticlos alergau nişte nori destul de urâţi. Oraşul zăcea în covorul lui de praf. Mă simţeam în afara oricărei legături favorabile cu norii aceia adunaţi sub ochii mei într-o harababură menită parcă să-mi demonstreze cât de iluzorii ne pot fi uneori disponibilităţile...

Continuam totuşi să mă mişc, tăcut şi prudent, printre oamenii care se grăbeau spre vizuinile lor. Tramvaiele încremeniseră pe linii, n-aveau curent. Deasupra noastră, Fiinţa-furtună stătea gata să se năpustească...

> * *La Walnut Creek un mare număr de păsări călătoare se reped în automobile şi în ferestrele caselor. Experţii sunt de părere că păsările se îmbată consumând unele fructe sălbatice care conţin toxine cu efecte asemănătoare cu ale alcoolului.*

13. Maria mă aştepta cine ştie de când, mi-a deschis înainte de a bate la uşă. Am intrat odată cu răbufnelile vântului.

„Mă temeam că n-ai să vii“, mi-a spus, părea speriată.

Am trecut prin vreo două-trei încăperi până în camera ei, n-am s-o descriu. Am să spun doar că acolo se aflau, printre altele, două fotolii, o măsuţă şi o sofa. Ar fi putut să-mi placă dacă în lumina crepusculară n-aş fi văzut zvârcolindu-se jos, pe covor, o fetiţă de şase-şapte ani. Deşi atât de mică, fetiţa mi-a amintit în mod ciudat de fata singuratică întâlnită spre primăvară, în mijlocul mlaştinilor...

„E soră-mea“, a spus Maria, „suferă de stomac, are o criză“.

De afară, din grădină, se auzeau trosnind crengile arborilor. Fiinţa-furtună apăsa cercevelele ferind parcă dinadins fragilitatea sticlei. Încerca să rupă totul, dintr-o bucată.

„Geamurile!“, a strigat fetiţa. „Să nu le spargă!...“

M-am îndreptat spre fereastră, mă gândeam că nici Maria, nici sora ei nu dormiseră niciodată în pădure, că nu auziseră niciodată miile de crengi vuind laolaltă şi de aceea...

Ţineam geamul cu palmele deschise, era o sticlă frumoasă, uşor curbată în afară, cu irizaţii sidefii. Lemnăria părea solidă, putea să reziste. Fetiţa gemea, voia să vomite, Maria îi sprijinea capul, nu ştia ce să facă.

Asta a durat un timp, n-aş putea spune cât, fetiţa s-a mai liniştit, „Mă duc s-o culc“, a spus Maria, a ajutat-o să se ridice şi au ieşit amândouă. În cameră abia se mai vedea. M-am aşezat pe un fotoliu, am stat acolo cam un sfert de ceas, până s-a întors Maria.

„Am culcat-o“, mi-a spus. „Se speriase...“

S-a îndreptat spre comutator, voia să aprindă lumina.

„Nu arde“, i-am spus. „N-are curent...“

Ea a încercat. Lumina nu s-a aprins (când se întâmplă asemenea lucruri, oamenii le uită imediat, de parcă asta ar rezolva ceva...).

Maria s-a aşezat, în întuneric, pe celălalt fotoliu, mi se părea că îşi ţine o mână peste gură, abia îi desluşeam trăsăturile.

„Noi doi“, i-am spus, „n-am mai vorbit de mult. Să ştii că între timp ne-am plictisit de oraş, şi eu, şi Zenobia. Poate o să ne întoarcem în mlaştini...“.

Vorbeam ca să vorbesc. Mă ascultam şi atât.

Maria n-a spus nimic. Am tăcut şi eu.

Stăteam liniştit în fotoliu, mă uitam spre ea, eram singuri în cameră, dar mai simţeam o prezenţă, bănuiam că aşa are să fie, aşteptam să-mi spună ce avea de spus.

„Te superi dacă mă culc un pic pe sofa?“, m-a întrebat după un timp Maria. „Mi-ar fi mult mai uşor...“

„Fă cum vrei“, i-am răspuns.

Ea s-a întins pe sofa, o vedeam ca pe o formă oarecare, nedefinită.

Apoi, pe neaşteptate, forma aceea a mormăit:

„Ce ai cu mine? De ce eşti împotriva mea?...“.

Poate vorbise Maria, dar vocea, groasă şi brutală, nu era a ei.

14. Totul devenise idiot şi comic, dar n-aveam chef de râs. Îmi era milă de Maria, forma întinsă pe sofa putea să fie a ei sau a altcuiva, dar vocea, în orice caz, era a lui Iason.

„De ce nu-mi răspunzi?“, m-a întrebat.

„Eşti nebun“, am spus, „ce să am cu tine? Aproape uitasem că exişti...“.

O vrabie s-a izbit de geam, voia să intre. A căzut dincolo, în afară.

„Degeaba vrei să mă duci!...“ Iason (sau poate Maria) ridicase tonul. „Nu poţi să uiţi că v-am pocnit atunci, pe tine şi pe Zenobia aia a ta...“

„Pe ea las-o în pace.“ (Începuse să mă plictisească.) „Mai bine spune-mi de ce ai vrut să mă vezi şi să terminăm...“

Iason (sau poate Maria) a tăcut o clipă. Mă gândeam dacă să mai stau sau nu.

Simţeam că starea de primejdie se risipise. Fiinţa-Furtună ne părăsise. Lumea se îneca în tăcere. Auzeam copita unui cal izbind, departe, pietrele caldarâmului.

„Crezi că nu ştiu de ce n-ai dat, atunci?“ a reînceput el. „Eşti mai voinic decât mine, puteai să dai şi tu...“

„Ce tot îndrugi acolo?“, l-am întrebat (nu ştiu de ce îmi veniseră în minte Eurigena şi ceilalţi, plus inverşii lor. Fiecare, ajutat de ceilalţi, îşi construia singur capcane şi, ajutat de ceilalţi, se înşela singur...).

„Voiai să mă umileşti, de-asta n-ai dat, nu-i aşa?“

Mă simţeam blând şi agresiv în acelaşi timp. De fapt, folosesc cuvinte diferite pentru o stare egală pe care limbajul se sfieşte să o prindă în cleştele lui. Poate că aşa făceam şi în pântecele mamei sau înainte sau după (nu mai ştiu după ce). Intuiam neîndoielnic de ce insistase Zenobia să vin aici şi aşteptam să ajungă la capăt o întâlnire care pentru mine era gata încheiată.

„De ce nu-mi răspunzi?“ Iason ridicase din nou tonul. „Crezi că numai tu ştii? Mai sunt şi alţii pe lume. De pildă, eu...“

„Iason“, i-am spus, „poate că tocmai ştiinţa asta a ta e de vină. Ai eşuat în ucenicia ei. Aprinzi şi stingi lumini şi nu-ţi ajunge, vrei mai mult decât ţi se cuvine...“

„Vorbeşti ca un popă, dar nu-i nimic“, a spus. „Poate că tot o să mă ajuţi...“

Părea resemnat. M-a întrebat ce să facă pentru un anumit lucru. I-am spus, fireşte, că nu ştiu. Pe urmă am tăcut amândoi, eu am rămas în fotoliu. Era bine sau rău pe lume, dar nu mai exista nici binele, nici răul...

Pe urmă Maria a oftat, de data asta ea a oftat...

** Nouă tineri speologi originari din Dijon şi dispăruţi în peştera Glaz din Alpi au fost regăsiţi într-o galerie situată la o sută de metri de suprafaţă.*

15. După un timp Maria s-a trezit, stătea pe marginea sofalei. Poate era o favorabilă, n-am să explic ce înţeleg prin asta, am să spun doar că e vorba de ceva în afara iubirii cu care e mai totdeauna confundată.

„Ar fi bine să aprinzi lumina“, am spus. „Acum cred că arde.“

Ea s-a ridicat, s-a îndreptat prin întuneric spre comutator şi a aprins. Părea istovită, avea ochii împăienjeniţi, s-a aşezat pe celălalt fotoliu, în faţa mea. Stătea încovoiată, cu fruntea lipită de genunchi. Ne aflam printre lucruri vizibile. Furtuna ne părăsise de tot.

Am stat aşa nu mai ştiu cât, fără să scoatem o vorbă. Apoi Maria şi-a ridicat faţa spre mine.

„Aş vrea să te rog ceva“, mi-a spus. Vorbea cu vocea ei, dar în şoapte, ca şi cum s-ar fi temut să nu fie auzită de cineva. „Promite-mi că Iason n-o să afle niciodată despre convorbirea voastră...“

„Iason nu ştie?“ (Când i-am rostit numele, lumina nu s-a stins, nici n-a clipit măcar.)

„Nu ştie“, mi-a răspuns Maria, „ai vorbit cu el, dar nu ştie. Şi, dacă află, e în stare să mă ucidă...“.

Era în cuvintele ei atâta spaimă, încât m-am grăbit s-o asigur că Iason n-o să afle în vecii vecilor nimic de la mine. Pe urmă am întrebat-o, într-o doară:

„Tu ştii ce-am vorbit?“.

„E cam complicat“, mi-a răspuns. „Dormeam şi aveam un coşmar cu voi doi, faţă în faţă. Îl mai am şi acum...“

„Încearcă să-l uiţi“, am spus. „Închipuie-ţi că n-a existat...“

„Mi-am închipuit destule, poate prea multe“, a oftat Maria. „M-am săturat...“

Şi-a lipit din nou fruntea de genunchi şi a rămas aşa. Părea că doarme. Nu s-a clintit nici când m-am ridicat din fotoliu, nici când am ieşit din camera ei.

16. Acasă, i-am povestit Zenobiei, fără să omit nici un amănunt, întreaga desfăşurare a întâlnirii mele cu Iason şi cu Maria. La început m-a ascultat atentă, apoi a zâmbit.

„Sigur“, am bombănit (mă simţeam ofensat), „ţie îţi convine, tu n-ai fost în coşmarul Mariei...“.

Mi-am amintit însă că, la un anumit moment, şi eu fusesem gata să izbucnesc în râs: Maria, vorbind cu vocea groasă şi răguşită a lui Iason, mi se păruse şi mie, pe cât de stranie, pe atât de grotescă.

„Zâmbeşti fiindcă n-ai fost acolo“, am repetat, îmi trecuse supărarea.

„Nu de asta.“ Zenobia arăta cu degetul spre mine. „Uită-te cum ţi-ai pus pantalonii...“

M-am uitat şi am văzut lucrul cel mai neaşteptat din seara aceea: deşi aproape că nu mă mişcasem de pe fotoliul Mariei, deşi venisem direct acasă fără să mă opresc în drum, deşi dimineaţa mă îmbrăcasem normal şi nu mă dezbrăcasem în timpul zilei, aveam pantalonii puşi invers, adică partea cu nasturii, bine încheiaţi, se afla la spate.

Nu ştiu în ce măsură pot interesa toate acestea, dar ele s-au petrecut chiar aşa şi nu le puteam omite.

V
Ultima întâlnire a lui Dante cu Beatrice pe o ceaşcă de cafea fabricată în Suedia

1. Căpătasem încredere în singurătatea coridorului nostru. Ea ne compensa într-un fel pentru zăpuşeala din cameră: cum nu se răcorea decât în zori, puteam lăsa uşa veşnic deschisă.

Aşa se face că într-o noapte, pe când, culcat pe spate, priveam întunericul şi meditam la cine ştie ce, am auzit un fel de şoaptă ritmică, un vaiet repetat la intervale fixe. După vaiet urma cu regularitate un râcâit uşor, ca de unghie.

Zenobia dormea. „Tu auzi?“, am întrebat-o (în gând, pentru că nu voiam s-o trezesc).

„Petru...“, mi-a răspuns ea (vorbea în somn, n-am insistat, am lăsat-o să doarmă).

Stăteam şi ascultam. Chemările tânguitoare şi râcâitul enervant de moale mi se părea că vin din dreptul celei de-a doua camere de pe coridor, pe care o ştiam nelocuită. Ne despărţeau de ea doar o boxă minusculă şi W.C.-ul.

Am ieşit pe coridor. În faţa camerei aceleia, prins de perete, ardea un bec în jurul căruia încremeniseră câţiva fluturi de noapte minusculi. Petru zăcea ghemuit în dreptul becului, lângă uşă, pe un covoraş cât palma, un preş de şters picioarele adus, pesemne, de el. Îşi respira tânguirea, zgâria cu unghia panoul ocru al uşii.

** Pedro Miguel da Silva, dintr-un sat de la nord de Bahia, a trăit 40 de ani înlănţuit de trunchiul unui copac, într-o peşteră. La vârsta de 21 de ani, din cauza unei probabile crize nervoase, el fusese înlănţuit acolo de*

cumnatul său. După decesul acestuia, cele două surori ale sale au continuat să-i aducă zilnic mâncare şi să-i facă toaleta de două ori pe săptămână.

2. M-am aşezat lângă el, pe ciment, cu spatele rezemat de perete, şi am rămas un timp aşa, fără să scot o vorbă. Acum îi desluşeam lamentaţiile: „Nathalia“, spunea, „deschide, Nathalia!“... Vedeam cum întindea mâna, ca pe un peduncul, cum râcâia, cum se retrăgea apoi în sine cu peduncul cu tot, ca într-o scoică.

Aş fi putut să stau acolo mult şi bine să mă vait sau să râcâi şi eu. Spinarea mea adera perfect la perete, un fluturaş albastru se lipise pe conturul umbrei mele şi mi-am amintit cât de ostenită era Zenobia...

„O strigi degeaba“, i-am spus lui Petru. „Nu vrea să-ţi deschidă.“

El s-a uitat la mine, avea o ceaţă pe ochi, nu ştiu dacă mă vedea, părea surprins.

După un timp, a clătinat din cap.

„A, tu erai“, a şoptit.

Pe urmă şi-a reluat tânguirea:

„Nathalia! Deschide, Nathalia!...“.

„Nu vrea să-ţi deschidă“, am repetat.

Petru şi-a răsucit iar capul spre mine. Întinsese o mână, râcâia în aer.

„Tu nu înţelegi, Laurenţiu“, mi-a spus (am acceptat cu oarecare neplăcere numele care nu era al meu), „ea nu deschide pentru că au bătut-o. Au tuns-o şi îi e ruşine... Au încuiat-o înăuntru. Nu poate să deschidă...“.

Scosese gura din scoică şi vorbea cu ea, poate că şi gândea, undeva în ghemuirea lui.

„O strigi prea încet“, am continuat eu. „Poate că nu te aude sau nu-ţi recunoaşte glasul, fiindcă o strigi prea încet. Şi râcâitul cum să-l audă? Ar trebui să baţi tare, cu pumnul. Dacă vrei, bat eu...“

Mi-am dezlipit spinarea de perete, fluturaşul a fugit de pe conturul umbrei mele, ai fi zis că eram gata să mă ridic, să bat în uşă, deşi n-aveam de gând să fac asta.

„Nu, nu...“, s-a opus Petru. Ieşise din scoică, şedea pe covoraş cu picioarele strânse sub el ca un derviş în faţa coşului cu şerpi, nu îi depăşea nici cu un milimetru marginile. Lumina gălbuie a becului sclipea pe ceaţa ochilor săi. „Nu, nu... Să nu se sperie... Tu nu ştii cât de uşor se sperie...“

Mi-am amintit că văzusem odată un om care mângâia un porc, dar îmi era milă de Petru. Aş fi sărit ca o lăcustă pe sub bec, aş fi făcut orice ca să-l ajut. El nu mai zicea nimic, nu se mai tânguia, privea în gol.

Apoi, deodată, a strigat:

„De ce dai în mine?...“.

„Cine dă în tine?“, l-am întrebat.

„Ce ţi-am făcut eu ţie, Laurenţiu?“ Acum plângea. Îşi acoperise faţa cu palmele. „De ce mă baţi?“

„Taci dracului din gură“, i-am spus, „că doarme lumea...“.

Mă temeam să n-o trezească pe Zenobia (era atât de obosită!), dar el a tăcut brusc, s-a chircit din nou pe covoraş, şi-a reluat tânguirea:

„Nathalia! Deschide, Nathalia...“.

M-am uitat spre odaia noastră. Zenobia se afla în prag, mi-a făcut semn: „Lasă-l în pace“, l-am lăsat în pace, am intrat la noi, am închis uşa, era foarte cald.

** Douăsprezece tablouri din secolul al XVII-lea, aparţinând unui muzeu din Arles, au fost deteriorate de una sau mai multe persoane care, strecurându-se printre vizitatori şi folosind un obiect cu vârf ascuţit, au perforat mai ales ochii portretelor.*

3. În noaptea aceea n-am dormit. Era ca atunci când uiţi ceva important şi te chinuieşte amintirea uitării sau când lucrul abia presimţit te prinde în ticăloşia desfăşurării lui şi-ţi lasă pe limbă gustul unei remuşcări, fără să ştii cu ce eşti vinovat.

Unde greşisem? Nu acum, cu Petru, fiindcă, fără doar şi poate, greşisem înainte, altundeva...

Un timp m-au năpădit, fireşte, ispitele explicative, tentaţiile analogice, un fel de învârtire în jurul cozii capabilă cel mult să înlocuiască un cuvânt prin altele trei-patru, la fel de sterpe şi de ineficace, faţă de care moirele se pot simţi, pe bună dreptate, jignite.

Ca să mă liniştesc, îmi spuneam că aşa mi se întâmplă de obicei: când am în preajmă o fiinţă agitată, mi se face urât. De câte ori nu m-am dat eu jos din tramvai, de pildă, fiindcă simţisem pe aproape o astfel de fiinţă...

Apoi, întins pe spate cu ochii deschişi, mi-am amintit de o broscuţă verde şi lucioasă: o dată, mai demult, în mlaştini, la marginea apelor, ea se oprise lângă mine şi mă privea supărător de fix. I-am spus cu binele: „Hai, du-te de te scaldă“. Ea nu s-a clintit, ţinea cu tot dinadinsul să-şi lipească de mine ventuzele reci ale ochilor.

Atunci am luat un beţişor, un fir de trestie, ca s-o alung. N-aveam intenţia s-o lovesc, i-am spus încă o dată: „Hai, şterge-o“, voiam doar să o sperii. Dar, cu o precizie care exprima exact bunătatea mea reală din clipa aceea (pesemne mă aflam, ca şi acum, fără să-mi dau seama, pe Piramida Câinelui), i-am atins un nerv, cel mai fragil, pentru că broscuţa s-a aruncat brusc peste cap, pe spate, şi a rămas încremenită, ca moartă.

Plutea oblic, pe jumătate cufundată în apă. Mă uitam la ea şi îmi venea să plâng. Mă redescopeream despărţit de mine, în ciuda probelor trecute. Ca purtător al unei singure părţi, oricare ar fi fost ea, simţeam cum viermuieşte zona dublului

de care mă crezusem ferit. Poate că nu e clar ce spun. Oricum, era o suferinţă a structurii mele...

După un timp, broscuţa a reînceput să se mişte. Atunci m-am mai liniştit un pic: măcar trăia... Dar ea ţinea să-şi ducă până la capăt Marele Joc. Se învârtea spasmodic, ca o elice dementă, mişcându-se alandala, ca zece ologi, ca douăzeci de epileptici...

Continuam să stau cu ochii larg deschişi în întuneric. Zenobia dormea liniştită lângă mine. Prin uşă auzeam lamentaţiile, acum înăbuşite, ale lui Petru. Încercam să nu mai văd spasmele broscuţei aceleia. Pe sub jocul ei agonic simţeam cum se declanşa, neclar şi perfid, începutul revanşei. Pierdeam treptat obişnuita forţă a refuzului, putinţa de a mă opune tentaţiilor inverse. Mă ispitea din ce în ce mai mult ideea-capcană de a-mi folosi conştient şi meschin posibilităţile.

În asemenea momente greutatea e să ştii, uitând că ştii, dacă e vorba doar de slăbiciune sau dacă nu cumva ceea ce iei tu drept slăbiciune reprezintă frontiera, la început mereu năucitoare, a unei alte zone. Mă aflam încă *dincoace*, revanşa îmi oferea ca justificare mila faţă de Petru. Aveam senzaţia înceţoşată că greşisem, că o luasem razna, dar, mai presus de toate, voiam să mă uit, să văd în camera Nathaliei. Şi am văzut...

* *Într-un container aflat în gara din Tananarive poliţia a descoperit aproape 1 000 kg de oseminte de dinozaur.*

4. M-a ajutat rutina unor tehnici părăsite încă din adolescenţă. Mi le dezvăluise o pisică. Pe-atunci, în fiecare noapte, ea se aşeza pe pieptul meu, dormea acolo ca un sfinx minuscul. Câteodată eu aprindeam şi stingeam becul de la căpătâi. Erau în joaca mea şi spaime şi orgolii: voiam să-i demonstrez puterea de a face lumină sau întuneric.

Ea rămânea nemişcată. Retina i se contracta şi i se dilata, pe rând; dar minunile noastre electrice păreau că n-o interesează.

Pentru că totuşi ţinea la mine, m-a învăţat într-o noapte să văd, adică să recapăt simţul acela pe care unele fiinţe din natură îl mai păstrează intact şi în afara ochilor, pe când noi, oamenii, îl regăsim numai arareori şi îl privim de fiecare dată fie ca pe un har, fie ca pe o infirmitate. În noaptea de atunci n-aş fi mişcat nici pleoapele de teamă să nu-mi tulbur prea graţiosul sfinx...

N-am să insist asupra unei stări pe care aproape o uitasem. Am să spun doar că în prima noapte a lamentaţiilor lui Petru mi-am amintit-o pentru a-mi satisface mărunta necesitate de a privi din patul meu în camera numită a Nathaliei. Şi am văzut.

Era o odăiţă ceva mai mare decât a noastră, plină de boarfe şi de vechituri aruncate de-a valma: câteva cufere sparte şi prăfuite, câteva scaune şchioape aşezate unul peste altul, o somieră de sârmă rezemată de perete, cu picioarele în sus, un balansoar stricat, o vază din metal coclit şi aşa mai departe. Acolo nu locuia nimeni, n-ar fi putut să locuiască nimeni.

** Tribul indienilor şankaşi, care s-au război cu incaşii, retrăgându-se apoi în jungla amazonică, şi-a făcut reapariţia, după patru secole, în nordul-estul statului Perú.*

5. Timp de câteva săptămâni vizitele lui Petru însoţite de tristele lui lamentaţii s-au continuat noapte de noapte. Ele au constituit semnalul, dacă nu chiar punctul de atracţie, al unor cauzalităţi pe care, în lipsa unui alt cuvânt la fel de aproximativ, le-aş numi aberante.

Încă de a doua zi lucrurile au început să se desfăşoare anapoda. Obişnuitele aparenţe simple se întorceau parcă împotriva mea. Totul devenea

derutant. Era ca şi cum o forţă puternică şi iresponsabilă ar fi vrut să-mi cuprindă mişcările în inocenţa sa. Orice aş fi făcut (pentru că mai depindea într-o măsură şi de mine) mi se părea subminat cu viclenie de forţa sau natura aceea.

Trăiam, ca totdeauna, printre avertizoare, aşteptând ceva din ce în ce mai nedefinit. „De fapt, nu se întâmplă nimic grav“, îmi spuneam, ca să mă liniştesc. Dar, ameninţat şi slab în dezlănţuirea agresivă a unor legi nesigure, îmi spoream deruta chinuindu-mă să le desluşesc mecanismele. Obişnuita mea nepăsare-activă mă părăsea în favoarea unei obsedante nevoi de a găsi repere coerente. Percepţiile mele directe, cărora aş fi avut destule motive să nu le acord prea multă încredere, îmi săpau şi ele de la temelie singura certitudine până atunci nezdruncinată: aceea că nu ştiam nimic şi că nu trebuia, cel puţin deocamdată, să cred că aş fi putut înţelege ceva.

Câteodată socoteam vinovate numerele pe care le simţeam din nou planând deasupra mea nu ca abstracţii-cantitative, ci ca legi aspre ale unei lumi incomensurabile şi neconvertibile. Atunci încercam, conştient, să ies din taina lor, afundându-mă şi mai mult în ea. Dar nu despre numere vreau să vorbesc acum, deşi ele sunt capabile de orice...

Înţelegeţi cum vreţi pologhia asta crepusculară care ţine mai mult de stări decât de activităţi meditative. Oricum, a crede că ea e de natură explicativă ar fi o gravă eroare. Eu nu fac decât să descriu, şi aşa mai departe...

> * *Într-un pat instalat în mijlocul unui mare magazin din Avignon, tânăra Joelle Lefevre, adormită de hipnotizatorul Alain Zuili, va încerca să doarmă 129 de ore. În timpul somnului ea va fi hrănită cu suc de portocale amestecat cu diverse alte substanţe nutritive.*

6. O senzaţie de panică surdă, ca atunci când asişti la o înmormântare, îşi furişa în mine ecourile echivoce. Iar printre ele glasul lui Petru, subţire, plângăreţ, tremurător, suna ca un flaut trist.

Odată cu venirea lui apăruse un blocaj, din ce în ce mai sever. Exprimându-l cam brutal şi admiţând câteva excepţii, l-aş putea defini ca pe un divorţ între conştienţa şi existenţa mea faptică. Dezacordul acestor două planuri se compensa totuşi atât de eficace, încât fiecare dintre ele părea în stare să-mi pulverizeze pur şi simplu orice tentaţie de a scăpa din jocul lor comun.

Obişnuinţele mentale, până şi cele ale refuzului, mă ţintuiau în loc. Din când în când îmi venea, fireşte, ideea simplă de a le reexamina, de a le pune în acord cu datele năucitoare ale întâmplărilor. Atunci izbuteam, pentru un timp, să resping acceptarea formelor, dar resimţeam, în schimb, tot mai prezentă duritatea naturii sau a forţei aceleia care îmi agrava cu perfidie, ca şi cum ar fi fost străină de stările mele, stagnarea datorată blocajului.

Ambiguitatea duratei şi a efemerului, incertitudinile perfecţiei morale şi ale ticăloşiei, impactul necunoscutului cu falsele certitudini tot mai ispititoare mă menţineau în zonele lor de interferenţă impunându-mi dorinţe, explicaţii şi elanuri veştejite.

Dincolo de aparenţa mişcărilor mele, forţa aceea, fie ea şi a naturii, devenea tot mai decisivă.

Acum, când scriu, evocarea ei, falsificată de intervenţia involuntară a imaginaţiei şi estompată în egală măsură de datele memoriei, face ca lucrurile să apară altfel decât atunci, când se aflau în plină manifestare. De altfel, îmi dau seama cât de greu ar putea fi acceptată, de pildă, afirmaţia că una din cauzele subterane de prima mână ale blocajului îşi avea sursa tocmai în trista şi conjuncturala mea nevoie de explicaţii...

Mă aflam în situaţia unui înotător ostenit care luptă să-şi scoată din valuri un frate gata să se înece pe când fratele acela se zbate şi-l trage după el, inconştient, spre moarte...

** În stomacul unui bărbat care avea obiceiul să înghită tot ce-i cădea în mână, chirurgii au descoperit 300 de monezi şi 200 diferite obiecte metalice.*

7. Poate că nu înşir decât erori, dar trebuie să spun că în asemenea momente monştrii imaginaţiei, nu totdeauna imaginari, încep să mişune în jurul tău.

Indiferenţi sau nu, ei caută să tulbure şi mai mult nesigura antinomie dintre bine şi rău, în afara căreia izbuteşti câteodată să te situezi. Astfel, spulberându-ţi bietele soluţii comportamentale, inversează efectele imediate ale oricărui demers. Atunci, în absolutul haotic care te înglobează, călăul poate să pară şi chiar să fie înger, iar îngerul călău, pe când partea arhiintimă aflată în miezul miezului fiinţei tale aşteaptă într-o neputincioasă mâhnire sfârşitul timpului de trecere.

Toate acestea, inevitabil obscure, apar de obicei învăluite în aparenţele unei perfecte banalităţi, care constituie crusta însăşi a desfăşurării lor. Abia observabile, ele se menţin la limita unui echivoc gata oricând să-ţi demonstreze că nu poate fi vorba decât de simple coincidenţe...

În ceea ce mă priveşte, un înverşunat fanatism poetic (marea capcană a vieţii mele) îmi agrava blocajul săpând tot mai adânc prăpastia dintre mine şi puţinii poeţi pe care i-aş fi putut iubi. Nimeni nu trebuie să vadă dispreţ sau denigrare când am să afirm că fiecare dintre ei mi se părea că pierde câte ceva din ce ar trebui găsit, găsind în schimb cam mult din ce ar trebui pierdut. Din ce în ce mai izolat, vedeam clar cum picătura de har, uitată pe drum, se dilua şi devenea cel mai adesea

pretext sau subiect pentru inteligente texte teoretice, pe cât de strălucite, pe atât de viclene, în timp ce gândirea poetică, abătută din matca ei mută, se istovea bătând în maluri sterpe.

În perspectiva mea, revanşa generală, străveche maladie a mentalului, înlocuia pe lume miracolul poetic. Dar s-o lăsăm încurcată...

Spun toate astea poate ca să motivez de ce, în scurta perioadă pe care o am în vedere aici, căzusem pradă unei puternice alergii la scris, lipsindu-mă astfel de un puternic auxiliar eliberator. Deprinderile scriiturii, altădată stimulatoare măcar din punct de vedere emoţional, mi se păreau mai inutile şi mai nesatisfăcătoare decât oricând, ba chiar le descopeream un loc de frunte între cauzele intime ale stării mele...

> * *Trisha Reay, de doisprezece ani, s-a trezit într-o dimineaţă strănutând. Un strănut continuu, într-un ritm de trei pe minut şi care a durat 204 zile.*

8. Ca să nu scriu, vorbeam. Aveam o stranie senzaţie ascultându-mă: mi se părea că aud glasul unui străin destrămându-se în propriul său vuiet, ca vântul în pustiu. Continuam, fireşte, să caut sunete independente, dar îmi dădeam seama că ascultam ecoul propriei mele destrămări.

Singurul punct de sprijin, marcat şi el de vlăguirea perfectă a sensurilor, consta în faptul că, şi atunci, orice fapt pohetic mi se părea a fi mai mult de nathură ethică, iar nathura ethică, şi aşa mai departe...

Altminteri, vorbitul de unul singur nu rezolva nimic. Mecanismul fizic al scriiturii, pe care atâta vreme îl acceptasem, îmi intrase prea mult în sânge. Dresajul, măcar al vitezei sale de turaţie, îşi punea şi aici, vrând-nevrând, amprenta.

Continuam totuşi să monologhez. Încercam tehnici de comunicare directe şi dure, asupra

cărora n-am să insist. Dar şi atunci, ca şi acum, volutele pohetice îmi subminau puterea de respingere totală a dresajului, poate singura în stare să mă scoată din impas.

Toate acestea, plus altele, m-au făcut să revin curând la scris. Şi, ca să nu cad din nou pradă scriiturii, refiguram numai construcţii gata dărâmate...

> * *Japonezul Hideaki Tomoyori, în vârstă de 46 de ani, a reuşit să memoreze 15 151 de cifre zecimale ale simbolului matematic.*

9. Lângă mine, Zenobia îşi ducea viaţa pe punctul cel mai direct al aparenţei comune. O fragilitate vădită îi estompa mirifica tărie până într-atât încât eu însumi, din care făcea parte, îi uitam uneori realitatea aşa cum, orbit de lumina amiezii, uiţi soarele sau nu-l priveşti ca să nu-ţi ardă ochii.

Existenţa ei zilnică, retrasă şi ştearsă, trecea neobservată. Atentă la cele mai uşoare vibraţii din afară, ea le răspundea numai cu fibrele miracolului nevăzut care mai doarme încă în fiecare dintre noi.

Într-o lume a semnelor, ea descifra, în toate, semne. În faţa lor se înclina tăcută, cu adânc respect. Inexplicabilul părea să aibă pentru ea neaşteptate limpezimi, iar viaţa ei, neînsemnată şi banală pentru ceilalţi, constituia un ritual neîntrerupt.

Ca apa râului, care îşi schimbă, după maluri, forma şi adâncimea, dar niciodată cursul dinspre izvor spre fluviu, mereu îngrijorată de stavilele presimţite, Zenobia le abătea din cale sau le ocolea, domol, fără să-şi dedubleze cu nimic fiinţa.

Fireşte, în privinţa ei n-am să insist prea mult. Periculosul joc al evocării îşi are limitele şi logicile lui, cărora mi se pare necesar să le atenuez ferocea forţă de atracţie gata oricând să te înghită ca un stomac flămând...

** Rhett Stevens a reuşit să facă 192 de cerculeţe de fum dintr-un singur tras din ţigară.*

10. Renunţasem de multă vreme la exerciţiul întâlnirilor provocate conştient şi unilateral. De fapt, socoteam, poate greşit, că rostul lor, odinioară, fusese doar să-mi atragă atenţia asupra unei disponibilităţi mai generale, capabilă în anumite momente să îndrume şi să apropie de mine fericiri şi disperări străine menite să răspundă o clipă la chemări şi să se ducă apoi pe drumurile lor.

Totuşi, în una din zilele acelea, pe care aş numi-o vineri, m-am pomenit din nou umblând pe străzi. Voiam să-l întâlnesc pe Cornelius Agrippa, în legătură cu o ulcică de lut.

Pentru Agrippa, a cărui corespondenţă de artificier nenorocit (mă refer în special la scrisorile lui către abatele Tritheim) mi-a căzut în mâini mult mai târziu, făcând să-i pălească nimbul şi aşa destul de ofilit, nutream pe atunci o oarecare simpatie: latina mea rudimentară adăuga latinei sale nu prea strălucite câteva tainice subînţelesuri în stare să-mi declanşeze anumite resorturi imaginative. Un criteriu asemănător mă îndemna, de pildă, să prefer subtextele magistrului Eckhart textelor lui Jacob Boehme sau, pe alt plan, să-mi placă lectura lui Raymond Roussel în timp ce Joyce mă făcea să vomit.

(Ştiu că aluziile acestea necesare ar putea sugera un sistem de referinţe culthurale, dar eu încerc să exprim altceva.)

Pe Agrippa îl întâlnisem de câteva ori în împrejurări şi localităţi diferite (Călăraşi, Jibou, Câmpulung-Muscel, Bucureşti), totdeauna sub înfăţişarea aceluiaşi câine răpănos şi negru, cu ochi lăcrimoşi, extrem de expresivi, şi cu un rânjet pe bot, cumplit de uman.

Şi el mă recunoscuse uşor de fiecare dată, chiar şi atunci când, din motive personale, n-aş fi vrut să mă recunoască. La una din întâlnirile noastre l-am fotografiat, acceptase cu multă bunăvoinţă. Fotografia am trimis-o atunci domnişoarei aceleia de la Catedra de Filologie Clasică a Universităţii din Bucureşti, fiindcă ea ţinea să aibă neapărat un portret de-al meu. Nu am semnat-o nici von Nettesheim şi nici Naum, cum ar fi fost firesc, ci Rafael, gândindu-mă probabil la cauzele morţii premature a tânărului pictor care, altminteri, nu mă interesa deloc.

Agrippa nu făcea parte dintre vechii vizitatori ai primului meu coridor. Îl întâlneam numai pe străzi, vagabondând, şi de fiecare dată vorbeam din priviri, n-aş putea spune în ce limbă omenească sau câinească, dar se întâmpla chiar aşa, şi nu altfel.

> ** S-a stins din viaţă, în vârstă de 77 de ani, Hugo Zacchini, supranumit Omul-Ghiulea. El a fost primul om tras, în chip de ghiulea, dintr-un tun.*

11. Am umblat mult, ostenisem. Pe Agrippa nu l-am întâlnit. Aş fi vrut să fiu cu Zenobia, să dau vina pe ea, să spun că numai din cauza ei...

Spre seară am intrat într-o anticărie, o dugheană, în care nu mai intrasem de când găsisem ploşniţe în cotorul unei cărţi cumpărate de acolo. „N-ai mai trecut de mult pe la noi“, spunea anticarul. Nu i-am răspuns, m-am dus direct la raftul din dreapta, ceva mă atrăgea acolo ca un magnet, am scos din raft un tom vechi, îmbrăcat în piele roşcată, jupuită: Cornelius Agrippa, *De Occulta Philosophia* – o ediţie princeps. N-aveam bani, am pus cartea la loc şi am plecat.

Am mai hoinărit un timp, pe străzi. Îl întâlnisem sau nu pe Agrippa? Mă gândeam că, oricum, tot funcţionase ceva. Mă gândeam la

jalnica logică a coincidenţelor. Mă gândeam să nu mă mai gândesc...

Se întunecase de-a binelea când, la un colţ al străzii Batiştei, l-am întâlnit pe Constantin. Stătea acolo, în dreptul unui bec, avea pe gură un zâmbet umil, câinesc aş putea zice. Poate că aştepta pe cineva, oricum, nu părea prea bucuros că mă vede.

L-am întrebat dacă era adevărat că murise. A bâiguit ceva pe când partea de jos a obrazului, vânătă din cauza folosirii prea dese a briciului şi străbătută de o cicatrice cărămizie, i s-a învineţit şi mai mult.

„Poţi să nu-mi răspunzi“, am adăugat. „Nu ţin neapărat să ştiu...“

În clipa aceea, pe cealaltă parte a străzii a trecut Iason, nu ne-a văzut.

„Uite-l şi pe ăsta“, am spus. „Să nu se stingă luminile...“

„Care ăsta?“, s-a mirat Constantin.

„Iason“, am răspuns.

Când am rostit numele lui Iason, luminile de pe strada Batiştei au clipit puternic (nu, nu mi s-a părut). Constantin s-a cam speriat, l-am bătut pe umăr, s-a liniştit.

Apoi, amintindu-şi de întrebarea mea, a spus că nu murise, cum să moară când se afla în carne şi oase acolo, la colţul străzii Batiştei?

„Ai dracului oameni“, spunea, „nu se mai satură scornind la minciuni despre una şi despre alta...“.

Pe urmă m-a întrebat dacă aveam un unchi pe care îl chema exact ca pe el, până şi iniţiala dintre nume şi prenume fiind aceeaşi. Iar când i-am spus că da, mi-a povestit că, de fapt, unchiul acela al meu murise şi că se afla îngropat în cimitirul „Reînvierea“, lângă taică-său, al lui Constantin; că amândoi, şi unchiul acela al meu, şi taică-său, al lui Constantin, purtau nume identice cu al lui, al lui Constantin, aşa că în cimitirul „Reînvierea“ se găseau acuma două cruci pe două morminte

aproape lipite unul de altul în care zăceau nişte oameni care nu avuseseră nimic comun în viaţă, nici nu se cunoscuseră măcar şi numai moartea, nu se ştie de ce, le aşezase alături numele identice, până şi iniţiala era aceeaşi...

„Cred că de-aici se trage“, a spus el, „o fi citit careva în ziar anunţul despre moartea unchiului tău sau o fi trecut prin cimitir şi a văzut numele pe cele două cruci alăturate, din care nici unul nu e al meu, cu toate că e şi al meu...“.

Pe urmă, meditând un pic la obscurele taine ale migraţiei, a mai adăugat că şi bunicul său, al lui Constantin, purta acelaşi nume şi acelaşi prenume ca el, Constantin, ca taică-său, al lui Constantin, şi ca unchiul acela al meu, cu excepţia iniţialei dintre numele şi prenumele bunicului său, al lui Constantin, pe care el, Constantin, n-o ştia, neavând cum s-o ştie. Dar ştia precis că bunicul său plecase cu vreo sută şi ceva de ani în urmă din munţii splendizi care se văd în zarea Ohridei, spre meleagurile carpatice unde oamenii vorbeau o limbă frăţească, „a plecat ca să scape de jugul otoman“, aşa s-a exprimat Constantin.

Iar când eu am remarcat că bunicul meu părăsise cam tot pe atunci, pesemne ca să nu-l pască oile de viu, munţii splendizi care se văd în zarea Ohridei, Constantin a conchis:

„Ca să vezi, domnule! Habar n-aveau unul de altul şi s-au întâlnit în cimitir, ca noi, atunci, în ziar, şi ca acum, pe stradă...“.

> ** Într-un spital din Boston a decedat un pacient care de treizeci de ani suferea de amnezie. În ciuda numeroaselor anunţuri publicate în acest interval, pacientul nu a fost căutat de nimeni.*

12. Am stat multă vreme amândoi acolo, la colţul străzii Batiştei. Înşiram vorbe. Simţeam şi unul, şi altul, că nu mai e posibil, că totul se

petrece pentru ultima oară. Constantin poate chiar murise şi îşi construia un alibi, treaba lui...

În ceea ce mă priveşte, aş fi vorbit despre orice, cu oricine, ca să destram păienjenişul singurătăţii noastre comune. La început, zâmbeam. E drept, numai fizic, facial (de câtva timp luasem obiceiul să fac aşa în fiecare seară înainte de a adormi şi în fiecare dimineaţă înainte de a mă trezi; greutatea acestui exerciţiu simplu, dar eficace consta doar în a şti când eşti adormit şi când te poţi socoti treaz, dată fiind natura iluzorie a celor două stări). Apoi m-am hotărât să râd. Râdea şi Constantin, chicoteam amândoi ca nişte apucaţi, la colţul străzii Batiştei, înaintea eternei şi definitivei părăsiri.

„O duc cât se poate de bine“, spunea Constantin. „Lucrez la Percepţie, în comuna Pantelimon...“

„Eşti cineva!...“ Mă rezemam de zid. Aş fi fumat o ţigară.

„Sunt la impozite indirecte“, spunea Constantin. „Îţi dai seama? E ca un vis...“ (Îşi umflase pieptul costeliv.) „Am şi un coleg simpatic, peste două luni iese la pensie, până atunci existăm împreună, discutăm printre contribuabili, n-ai idee ce le vede. E şi mult mai bătrân...“

Ceva ca un pui de câine mic şi cenuşiu, poate un şobolan, se oprise lângă piciorul lui stâng, scheuna, îi adulmeca pantoful. Acolo, în universul olfactiv al javrei, se petrecea pesemne un lucru important de care nimeni n-avea să ştie, niciodată, nimic...

„Îi place de mine“, spunea Constantin şi eu nu mai ştiam dacă vorbea despre colegul lui sau despre câinele-şobolan. „Îi place pentru că sunt urât, mi-a şi spus-o: tu eşti Apolo preschimbat în broască-ţestoasă ca să se împreuneze cu nimfa Dryope, zicea. Asta sunt pentru el. Apolo...“

„S-ar putea“, am spus, ca să spun ceva, şi râdeam cam aiurea. Râdea şi Constantin. Câinele-şobolan o luase din loc, pe strada Batiştei.

** Mii de şobolani giganţi au atacat trei sate din vestul Javei, distrugând culturile de orez şi hambarele. Populaţia a fugit înspăimântată în case.*

13. Ceva ca o pasăre trecu printre noi, i-am auzit fâlfâitul.

„Aşa sunt toate“, spunea Constantin şi eu nu mai ştiam dacă vorbea despre pasăre sau despre Dryope. „Părerea mea e că nu există nici o deosebire între ele...“

Imita gesturile şi tonul cuiva absent, rostea afectat cuvintele altuia, ridica pe rând când o sprânceană, când alta, îşi ţuguia buzele. Nu mai râdea.

„Eşti dat naibii...“, am spus.

„Aşa e“, a confirmat Constantin. „Mă uit prin gaura cheii, dintr-o cameră întunecată, în bezna încăperii de alături. Păcat că nu văd mare lucru...“

„Ce să mai vezi?“ Râdeam cam strâmb. Intrasem în groapa lui. „Nu-ţi ajunge şi atât?“

„Stai să-ţi explic, domnule!“, s-a încăpăţânat Constantin. Ridicase arătătorul de la mâna dreaptă. Părea contrariat. „Să-ţi dau un exemplu... Acum şase ani îmi făceam armata, la Giurgiu. Nu cunoşteam pe nimeni în oraş. Duminica mă plimbam singur pe malul Dunării, cât mai departe de cazarmă. Aş fi vrut să mai aud şi eu o vorbă civilă... Într-una din duminicile acelea mă bălăcisem în Dunăre şi mă uscam întins pe buruieni, când a trecut un şlep. Plutea spre mare. Pe punte, o fată spăla nişte rufe într-un lighean alb. Mă uitam la ea, o simţeam cum frige, ca soarele, de la distanţă, cu toate că era blondă. Când m-a văzut gol, pe mal, şi-a scos din lighean mâinile pline de spumă şi a început să-mi facă semne. N-

am putut să rezist. Mi-am pus palmele la gură şi am început să-i strig, cam aşa...“

Şi Constantin a început să strige cumplite porcării, acolo, la colţul străzii Batiştei, n-am să le repet. Am să spun doar că trecătorii, destul de rari la ora aceea, socotindu-ne beţi, ne ocoleau pe departe, unii ne şi înjurau. Puiul de câine-şobolan se întorsese la galop, credea că e chemat. I se lipise de pantoful stâng, i-l mirosea, atent.

„N-a înţeles nimic“, a oftat Constantin şi eu nu mai ştiam dacă vorbea despre javră sau despre fata de pe şlep. „Nici n-avea cum: era un şlep străin, cu pavilion austriac...“

Constantin s-a oprit o clipă să mângâie pe cap javra, care scheuna fericită.

„Atunci mi-a venit ideea să plec la mare, măcar pentru o zi, să caut şlepul“, a continuat el. „Am un prieten la Constanţa, unul, Poenaru, stă pe lângă geamie, i-a albit părul, de tânăr, din cauza nervilor. Mă gândeam să dorm o noapte la el. Mă temeam să nu fi rămas şlepul cine ştie pe unde, la Brăila sau la Galaţi, parcă poţi să ştii?... M-am învoit la regiment, am spus că mama e pe moarte şi mi-au dat drumul de sâmbătă după-amiază până luni dimineaţa...“

Aşa a început în sâmbăta următoare Anabasisul lui Constantin, de unul singur.

În drum cumpărase câte ceva de mâncare. Hrană rece, salam, brânză, pâine...

** O colonie de termite a atacat, ameninţând să devoreze, o parte a şarpantei catedralei din oraşul italian Siena.*

14. La uşa lui Poenaru a bătut degeaba. Nu i-a răspuns nimeni. Dar, cum dinăuntru se auzea muzică ritmică însoţită de nişte ţăcănituri metalice, a intrat.

Poenaru ocupa o singură cameră, mărişoară, cu un singur divan în ea. Într-un colţ al camerei,

lângă patefonul pus direct pe podea, o fată blondă bătea step, la disperare. În colţul opus, o altă blondă spăla ceva într-un lighean alb. Poenaru se odihnea pe divan. Când a dat cu ochii de Constantin, s-a ridicat în coate.

„Ia te uită!“, a spus. Părea bucuros. Şi-a invitat oaspetele folosind singurele cuvinte din limba bulgară pe care le cunoştea:

„Ia la tuka!“.

Constantin s-a aşezat ca vrăjit lângă el, pe divan. Nu-şi mai lua ochii de la ligheanul alb şi de la blonda care spăla.

„Fetelor!“, a strigat Poenaru, „e prietenul meu din Bucureşti...“.

Blonda de la patefon s-a făcut că nu-l aude. Cealaltă a întors doar o clipă capul şi a spus:

„Da' urâţi prieteni mai ai!...“.

„Nu te uita la gura ei“, a încercat Poenaru să o scuze. Pe urmă a găsit că ar fi momentul să facă prezentările: „Aia de la patefon e Mia, prietena mea, e artistă. O duc seara la local, stau cu ea s-o păzesc... Aia care spală e soră-sa, Lilly. Tot artistă, fac un număr de step împreună...“.

„O ştiu“, a bâiguit Constantin.

„Tot ce se poate“, a admis Poenaru. „Lilly e şi ea fată bună. Atâta doar că e cam rea de muscă... Deocamdată stă cu noi, până şi-o găsi casă...“

După un timp, Constantin a scos pachetul cu alimente. I se făcuse foame. Fetele şi-au întrerupt brusc activitatea. Mia a oprit patefonul, Lilly şi-a părăsit ligheanul. S-au repezit amândouă la hrana rece. Înfulecau, pe rupte. Poenaru tăia salamul, pâinea, îşi făcea parte. Constantin n-a apucat nici o bucăţică.

Apoi fetele s-au pregătit pentru local şi au plecat cu Poenaru. Constantin se simţea obosit, n-a vrut să meargă, s-a întins pe divan.

...I se părea că vede navigând prin cameră un şlep mirific, împodobit cu becuri, ghirlande şi panglici multicolore. Pe punte, lângă ligheanul ei

alb, îl aştepta cu braţele întinse Lilly. Întreaga scenă îi amintea de prima întâlnire dintre Dante şi Beatrice, pe pod, aşa cum o văzuse demult, în copilărie, imprimată pe-o ceaşcă de cafea fabricată în Suedia. Pe atunci, cumplita urâţenie a poetului îl consola: i se părea că Alighieri îşi fumează nasul...

Târziu, după miezul nopţii, când s-au întors ceilalţi, Constantin aţipise. Poenaru l-a zgâlţâit uşurel de umeri.

„Scoală-te“, i-a spus. „Pe divan dorm eu, cu Mia. Tu culcă-te pe jos, cu Lilly...“

> * *Cu trei ani înainte de a naşte cei 8 gemeni, Pasqualina Chianese mai născuse 6 gemeni, din care nu a supravieţuit nici unul.*

15. Se făcuse târziu. Deasupra străzii Batiştei se ivise o lună imensă, galbenă, ostilă.

„Am iubit-o“, spunea Constantin.

O adâncă tristeţe îi mângâia obrajii. Simţeam pentru el o ciudată atracţie-repulsie, un fel de milă dureroasă pe care voiam s-o resping. M-am gândit la Zenobia. O fi dormind sau mă aşteaptă? Când era mică, maică-sa dormea lângă ea în nopţile cu lună plină. O ţinea strâns de mână, ca să nu pornească... Într-o iarnă, cineva îi dăruise o pereche de ghete cu patine. Zenobia se căznise zile în şir, zadarnic, să le folosească. De fiecare dată cădea ca un butuc. Dar într-o noapte cu lună rotundă şi imensă ca acum îşi desprinsese mâna din strânsoarea maternă, încălţase ghetele cu patine şi ieşise din casă. Când se trezise, maică-sa o găsise patinând adormită pe gheaţa din curte, numai în cămăşuţă. Ai fi zis că plutea, că zbura prin gerul tăios, pe sub pomii sclipind de chiciură. După noaptea aceea, şi-a mai pus de multe ori, trează fiind, ghetele cu patine, dar n-a mai izbutit să facă măcar un pas cu ele...

Mă cuprinsese neliniştea. La o asemenea fază a lunii ar fi trebuit să fiu lângă Zenobia, să o ţin

strâns de mână...

„Şase ani am iubit-o“, spunea Constantin, „dar ea nu m-a iubit nici o secundă. Tu nu poţi să-ţi închipui ce înseamnă asta...“.

Poate că are chef de melodramă şi m-a găsit pe mine, mă gândeam, sau poate că e mort şi numai umbra lui culcată în noroi şi excremente vrea să-mi deschidă poarta promiscuităţii. Un mort afurisit, în orice caz, pentru că ceilalţi, văzuţi sau nevăzuţi, când vor să-mi dea să înţeleg câte ceva din ce se spune numai la ureche, se mulţumesc să clatine din cap, senini, afectuoşi...

„Dacă ai chef să plângi pe umărul meu“, i-am spus, „vezi să nu-mi uzi cămaşa“.

Pielea de pe faţă şi de pe mâini i se înverzise. Un verde sumbru, bătând în albastru, ca al pădurilor văzute de departe.

„Te crezi mare deştept!“, a bombănit el.

Nu mă credeam deştept. Culpabilitatea inteligenţei mă îndemna, încă de pe atunci, să prefer inocenţa tâmpeniei.

„Hai să vorbim despre altceva“, am propus.

„Nu, nu“, s-a împotrivit Constantin, „să rămânem la dragoste...“.

„Cum vrei“, am acceptat eu. „Dă-i drumul...“

** Specialistul Ronald Siegel a identificat 18 specii de animale care ingerează substanţe fără valoare nutritivă, dar având efecte narcotice sau halucinogene.*

16. „Dragostea“, spunea Constantin, „constituie tema predilectă a convorbirilor noastre, la Percepţie. Trebuie să ştii mai întâi că Bătrânul refuză cu tărie orice idee de succesiune. Nimic nu curge, afirmă el, totul cade, aici şi acum, încremenit pretutindeni şi dintotdeauna. Susţine de asemenea că asistăm de mii de ani, inconştienţi şi neputincioşi, la masculinizarea sacrului. N-am să intru în amănunte fiindcă nu prea i-am înţeles

teoria deşi îşi dă toată silinţa să fie cât mai clar. Cred că e vorba de o molimă generală care îşi schimbă din când în când numai înfăţişarea. Pe noi, europenii, ne-a împuţit vechea Eladă, spune el. Dar există o mare speranţă de schimbare, şi încă rapidă: curând vom fi total cretinizaţi prin meditaţia perfidă a cuvântului vorbit, scris şi mai ales gândit. Până atunci fiecare îşi dă silinţa să se cretinizeze singur cu ajutorul matematicilor...".

„Nu-i prost bătrânul", am apreciat eu şi mă miram de ce mai ascult.

„Ţi-am spus că le vede!... Dar le mai şi greşeşte, fiindcă e senil. De pildă, crede că asistăm de câteva milenii la moartea clinică a iubirii şi că, tot de atunci, toată lumea a înnebunit, fiecare se culcă cu fiecare, dar se iubeşte singur. Chiar şi în cazul meu spune că nu poate fi vorba de iubire, că n-am iubit niciodată. Auzi! Eu! N-am iubit!... Părerea lui e că singura constantă, singurul punct comun al pseudoiubirii omeneşti la ora actuală, zămislit şi susţinut cu perfidie pentru-contra de o întreagă poliţie spirituală, este credinţa că iubirea nu poate să aducă, până la urmă, decât nenorocire. Aici, n-am încotro, nu pot să-l contrazic, are şi exemple..."

Şi Constantin a început să-mi înşire pomelnicul marilor victime ale iubirii, de la Orfeu şi Euridice la Atalanta şi Milanion, la Daphnis, Iphis, Ceyx şi Alcyone, la nedreptăţita Medeea, la Ariadna, la Procris şi Cephalus, la Hero şi Leander, la Phyllis, Piram şi Tisbe, la toate Julietele, Ofeliile, Margaretele şi Kareninele cu tot neamul lor cel adormit pe scene sau prin cărţi, în fine, întreaga cohortă a exemplarelor nefericite, ucise sau sinucise din dragoste.

„Mai sunt şi alţii, cu duiumul, dar le-am uitat numele", spunea. „Bătrânul susţine că în nici unul din cazurile amintite nu e vorba de dragoste. E drept, mai recunoaşte şi câteva excepţii, le numeri pe degete, câte o pereche, ici-colo, la câteva

milioane de oameni, le plângi de milă dacă îi compari. Nişte amărâţi, vai de mama lor, trăiesc retraşi prin cine ştie ce coclauri, fac dragoste acolo, în colibe, până îi vizitează zeii. Atunci devin copaci, cu atâta se aleg... Pe ăştia îi consideră aleşii, păstrătorii dragostei pe lume..."

„Şi dacă nu greşeşte?", l-am întrebat, într-o doară.

„Nu cumva te crezi şi tu un ales?", mi-a şoptit Constantin. Se lipise de mine, răsufla lângă urechea mea.

„Află că mi se fâlfâie dacă sunt sau nu ales", i-am răspuns şi i-am împins, cu toată palma, faţa. Am strâns un pic şi degetele.

„Atunci să continuăm", a spus Constantin. Se trăsese mai la o parte. Părea din nou resemnat. „Să-l luăm, de pildă, pe Abélard... Sau nu, să luăm mai bine cazul meu. Ştii cum s-a terminat cu Lilly?"

> * *Aflând că soţia sa, Angela, se află la hotelul din Barra dos Garças (Matto Grosso) şi bănuind că ea ar fi venit acolo pentru o întâlnire amoroasă, un aviator brazilian s-a năpustit asupra clădirii hotelului cu bimotorul pe care îl pilota, pricinuind astfel moartea a şapte persoane. Soţia sa a scăpat nevătămată.*

17. Toamna trecută, prin septembrie, Constantin plecase pe neaşteptate la Constanţa. I se făcuse dor de Lilly. Tot timpul drumului, de-a lungul Bărăganului şi până la mare, plutise într-un vis feeric în care nu mai existau decât ei doi. Era hotărât să nu se mai despartă de ea, s-o ia cu el, pentru totdeauna.

Lilly se mutase de mult de la Poenaru. Locuia în cartierul portului, într-o odăiţă separată de restul casei, o fostă bucătărie de vară cu podeaua de lut şi cu pereţii coşcoviţi. Constantin intră fără să bată.

Ştia că Lilly nu încuia niciodată uşa. Voia să-i facă o surpriză.

După strălucirea soarelui de afară, nu desluşi aproape nimic în semiobscuritatea odăii. O tăcere adâncă şi neagră îi ţiuia în urechi. Spre dreapta însă ghici, vag, forma lavoarului de tablă. Ştia că e vopsit cu verde, că are pete de rugină... Apoi zări ligheanul alb şi scaunul încărcat cu nişte boarfe cărora nu le dădu nici o atenţie.

Curând, umbra încăperii se limpezi. Ochii i se obişnuiseră cu palida lumină care izbutea să răzbată prin foile de ziar lipite peste geam. Atunci se uită spre pat.

De-acolo, din cearşafuri, îl pândea tăcută şi nemişcată Lilly. De lângă ea, îl privea fix un tinerel, părea abia scăpat din adolescenţă. Constantin îl vedea clar, ca şi cum l-ar fi împrejmuit brusc un halou de lumină. Îi vedea licărirea vie a ochilor înguşti şi verzui, îi vedea părul roşcat-arămiu, îi vedea claviculele subţiri, îi vedea până şi umbrele şterse ale coastelor. Băiatul se ridicase în genunchi, aştepta încordat clipa când să-şi înhaţe hainele şi să fugă. Pantalonii lui, ciorapii de bumbac şi bocancii zăceau pe podea, lângă pat.

Constantin îl privea năucit. O amplă amărăciune îi înecase inima. Ar fi vrut să plângă, să moară, să termine odată...

„Ieşi afară!...“, o auzi pe Lilly. „Cară-te de-aici...“

Vorbea calmă, cu o voce tăioasă, de nesuportat.

Constantin i-ar fi sfărâmat gura, să n-o mai audă. Se uită după ceva, s-o lovească. Se întoarse spre scaun şi văzu boarfele de pe el: cămaşa de pânză groasă a roşcatului, capela, vestonul cu galoane de caporal, geanta de curier nouă-nouţă, făcută din toval gălbui şi încuiată cu un lacăt mare, centura cu baioneta prinsă de ea...

Roşcatul sărise din pat, îşi trăsese pantalonii, se încălţa cu o viteză uluitoare. Constantin apucă centura, îşi înşuruba cu grijă, atent, degetele pe mânerul baionetei. Avea senzaţia că mânerul frige.

Roşcatul se apropiase de el, voia pesemne să-şi ia vestonul şi celelalte lucruri.

„Să nu dai în mine", spunea. „Eu n-am nici o vină. Dânsa m-a acostat, pe stradă, mi-a făcut propuneri. De unde să ştiu eu că e femeie măritată?..."

Constantin nu-l auzea. Încremenise. În faţa lui se petrecea un lucru de necrezut: trăgea încet baioneta din teacă şi lama ei incandescentă împrăştia văpăi. Părea făcută din flăcări, ca săbiile arhanghelilor zugrăviţi prin biserici. Numai că flăcările erau negre...

O clipă, se uită înnebunit. Apoi împinse cât putu de repede mânerul şi aruncă centura cu baionetă cu tot.

Roşcatul o culese de pe jos şi se încinse cu ea. Îşi îmbrăcase vestonul, îşi luase capela şi geanta din cuier. Lui Constantin i se păru o clipă că nu mai avea baionetă. „Poate a pus-o în geantă", se gândi el.

Roşcatul se întoarse spre Lilly.

„Am onoarea să vă salut", îi spuse el.

„Afară cu voi, nenorociţilor!...", le strigă ea.

Au ieşit împreună.

În stradă, roşcatul i-a spus că se numeşte Semiaza D. Vasile, că e din Zalău şi că ar bea o bere. Constantin abia îl auzea. Se întreba de unde s-o fi tras D.-ul ăla, iniţiala dintre numele şi prenumele caporalului-curier.

„Nici acum nu ştiu", spunea. „Poate de la Damaschin sau Daniel, poate de la Dumnezeu..."

Ce s-a mai întâmplat apoi, în după-amiaza aceea de septembrie, n-a mai apucat să-mi povestească pentru că tocmai atunci câinele-şobolan i s-a dezlipit de picior, a început să adulmece pantoful meu drept.

„Marş de-aici!“, i-am strigat, îmi era scârbă, nu suportam să mă atingă. I-am ars un şut. S-a tras mai încolo, schelălăind.

Poate că, fără să vreau, îl pocnisem şi pe Constantin, în gleznă.

„Dacă mă goneşti, plec“, a spus el mâhnit şi umil. Se încovoiase de durere. A plecat. Mi s-a părut că ducea în gură puiul de câine-şobolan...

> ** Taro, un câine de 8 ani din insula niponă Hokkaidō, de cum simte în aer miros de ţigară, începe să dea bucuros din coadă, să saliveze şi porneşte pe urmele fumătorului. Când acesta aruncă mucul ţigării consumate, Taro îl stinge cu laba şi îl înghite cu mare poftă. De asemenea el descoperă de la distanţă mirosul rachiului de orez, din care, dacă i se oferă o ceaşcă, o bea cât ai clipi.*

18. Trăiam senzaţia unei anihilări uscate, sterpe. Era ca o cădere lipsită până şi de spaime, un fel de saturaţie brutală şi opacă, greu de exprimat. O uriaşă renunţare, nu a mea, ci a Totalităţii. Ceva ca o memorie adânc îngropată în mine mai încerca zadarnic să-mi sugereze că poate n-o să dureze mult...

Pe străzile târzii ale oraşului văzuţii şi mai ales nevăzuţii, cunoscuţi sau necunoscuţi, îmi dădeau târcoale, atraşi de jalnica mea stare. Şi fiecare ţinea să-mi trimită câte un semn, o vorbă sau măcar un nume.

Mai întâi Agrippa, cu gluma lui echivocă. Semn al eşecului, nesigur ca toate semnele, dar suficient ca să clatine toate trestiile crescute în mine. Apoi, ca din întâmplare, Iason. (O fi plecat Petru sau mai boceşte încă la uşa de pe coridor?) Şi fata de pe şlep cu ligheanul ei alb, şi Poenaru cu invitaţia lui jovială ca un rânjet de lup. „Ia la tuka...“ Şi Mia, bătând step, la nesfârşit, şi Lilly (de Lilly îmi era milă) şi Semiaza, cu baioneta lui

de flăcări... De ce ţinuse Bătrânul fără nume, de la impozitele indirecte, să-mi transmită opiniile lui despre starea iubirii?...

De la unul la altul şi de la fiecare la fiecare. De la pomelnicul amanţilor, care ni se recită de secole, cu glas tare, până la fioroasa parabolă a lui Abélard... Şi cine, ascuns, înghesuit printre ceilalţi, încearcă să conducă jocul, mânat el însuşi, fără să-şi dea seama, de ordinea rigidă a Celeilalte Părţi?

Iar Constantin ăsta, pocitania, vestitorul abject, mesagerul promiscuităţii, ce vrea de la mine? Nu ştie că sunt tot amărâtul ăla din fotografia de pe foaia îngălbenită a ziarului? Mi-au căzut cărţile de la subţioară, mi s-a veştejit coroniţa de frunze şi nimeni nu mă mai recunoaşte...

> * *La circa 100 km de Roma, Biagio di Crescenzio, un tânăr de 23 de ani, a intrat cu propria sa maşină într-un pom. Transportat cu altă maşină la spitalul din Fondi, medicii l-au trimis la o clinică din capitală, singura specializată pentru intervenţia chirurgicală de care avea nevoie. La câţiva kilometri de clinică, ambulanţa care îl transporta s-a ciocnit cu un alt vehicul. Urcat într-o altă maşină pentru a fi transportat la spital, aceasta s-a ciocnit cu un automobil care venea din sens invers. Ultima ciocnire a provocat moartea lui Crescenzio şi rănirea altor cinci persoane.*

19. Mă îndreptam spre casă, luna dispăruse. Mă gândeam la Zenobia. Încercam să redimensionez, măcar în gând, fragilitatea raporturilor noastre cu o lume de forţe subit duşmănoase, ca să o apăr de primejdii...

...La vârsta când alţii abia gânguresc primele silabe, Zenobia vorbea uimitor de bine. Atâta doar că unele cuvinte, în special nume de animale, ca,

de pildă, porc, le înlocuia cu altele, inventate de ea. Ceilalţi, părinţii, rudele, vecinii, încântaţi de neobişnuita ei precocitate, făceau, fireşte, haz de câte ori folosea vocabularul inventat. Curând, fetiţa s-a simţit jignită, i se părea că râd de ea şi n-a mai scos o vorbă. Doi ani la rând s-au străduit medicii să-i vindece muţenia. Până când, într-o bună zi, fetiţa a reînceput de la sine să vorbească, la fel de curgător ca înainte. Atâta doar că din ziua aceea îşi gândea cuvintele ei şi le rostea pe ale celorlalţi, ca unii oameni maturi siliţi să gândească în limba lor şi să vorbească în alta...

Pe atunci, Zenobia era foarte mică. Şi acum e foarte mică. Poate că am jignit-o lăsând-o atâta vreme singură şi o să amuţească iar...

Ce-o fi făcând acum? Poate că doarme sau poate că îmi vorbeşte în limba ei gândită şi eu n-o mai aud. Sau poate şi-a dat seama că eu sunt un aiurit, un biet orgolios care se crede ales numai pentru că, din întâmplare, s-a pomenit şi el de câteva ori printre paraginile Celeilalte Părţi... Oricum, Zenobia e foarte mică, în noaptea asta ar fi trebuit să stau lângă ea, s-o ţin strâns de mână.

Am început să alerg. Acasă, nu mergea liftul. Am urcat scările în goană. Pe coridor m-am oprit să respir. Gâfâiam. Petru plecase, pesemne, de mult. Lumina galbenă a becului se împletea cu cenuşiul zorilor.

Uşa camerei noastre era deschisă, vedeam clar scaunul încărcat de hârtii prăfuite şi sofaua goală. Simţeam în aer un pustiu, adăugându-se pustiului din mine.

„Zenobia“, strigam, „unde eşti?“. Mă cuprinsese panica, deşi mai speram, vag, să fie o joacă de-a ei, să se fi ascuns, în glumă...

Am ieşit pe coridor. Fereastra cea mare dinspre terasă era deschisă. Am trecut prin ea. Şi am încremenit.

Pe jgheabul de tablă subţire, Zenobia stătea liniştită, îşi balansa picioarele deasupra vidului, ca

o fetiţă care se dă în leagăn. Era cu spatele spre mine, poate nu mă vedea. Jos, în prăpastia de sub ea, huruiau primele tramvaie, se zăreau primii trecători ai dimineţii. Jgheabul, destul de şubred, ar fi putut să se rupă şi să se prăbuşească în orice secundă.

„Zenobia!“, am izbutit să spun (mi se tăiase respiraţia), „nu te mişca! Stai aşa! Vin să te iau...“.

Dar îmi era cu neputinţă să mă urnesc din loc. Mi se părea că am ghete de plumb, cu tălpile ţintuite de pardoseală.

Ea s-a întors liniştită, şi-a trecut un picior peste celălalt (o vedeam ca şi cum aş fi fost la un pas), a sărit pe terasă şi a venit la mine.

„Îmi era frică“, spunea, „îmi era frică să nu ţi se fi întâmplat ceva...“.

Am luat-o în braţe, era incredibil de uşoară. Am trecut cu ea prin fereastră. Îşi lipise fruntea de obrazul meu, era foarte mică, rotundă, ca ghemul de raze desenat lângă urechea mea în seara plecării lui Dragoş. Abia îndrăzneam să respir, de teamă să nu se destrame.

„N-ai fost cuminte“, mi-a şoptit.

„Zenobia“, am spus, „să nu mai faci asta niciodată, auzi? Dacă se mai întâmplă o dată, să ştii că mor şi gata...“.

VI
Martorii

1. Fiecare poartă cu sine un neadevăr menit să-i desluşească mişcarea încâlcită a lumii sublunare. Acesta se numeşte adevăr şi ţine până când apare altul. Destinul său pare a fi ciocnirea, rând pe rând, atât cu adevărurile agresive ale celorlalţi, luate în parte, cât şi cu adevărul depresiv al tuturor, luaţi laolaltă.

2. În după-amiaza aceea era din nou foarte cald. Stăteam în cameră întins pe spate, meditam, când s-a ivit Vizitatoarea.

Era o femeie voinică şi mare. De jos în sus, cum o priveam, părea o matahală. Purta o pălăriuţă de pichet alb cu borul ridicat pe o parte, avea şi breton, ai fi zis că atunci se coborâse de la volanul unui străvechi Ford decapotabil, îşi rezemase palmele de cadrul uşii larg deschise şi mă privea fix. N-o mai văzusem niciodată, dar puteam să jur că era mama Mariei.

„Dumneata eşti Naum?“, m-a întrebat.

Aş fi putut să-i spun că nu şi să scap, dar, fiindcă nu obişnuiam să mint, i-am spus că da şi m-am ridicat în picioare, abia încăpeam între perete şi sofa.

„Aici nu prea e loc“, i-am explicat (mă bâlbâiam), „dar am să scot scaunul afară...“.

Am golit scaunul de câte se aflau pe el, l-am şters frumos de praf, cu mâneca, l-am scos pe coridor. Era cald şi acolo, becul ardea încă, urât şi gălbui, ca o lumină sufocată de lumină. Am pus scaunul lângă W.C. Ea s-a aşezat, demnă şi ameninţătoare.

„Unde e Maria?“, m-a întrebat. Vorbea scurt, autoritar. Îşi ţinea geanta strâns, pe genunchi.

Mă ghemuisem pe jos, în spaţiul de lamentaţii al lui Petru. Stăteam cuminte, aveam grijă să nu-l depăşesc nici cu un milimetru.

„Nu ştiu“, am răspuns. „A trecut pe aici o singură dată şi atunci nu eram acasă.“

„Să nu minţi!“, m-a avertizat Vizitatoarea. Acum îi vedeam bine obrajii uşor veştejiţi, contururile moi ale bărbiei, cuta dintre sprâncene. Se cam răstea la mine, i-aş fi tras peste ochi pălăriuţa aia de pichet. Scormonea în geantă, căuta ceva acolo...

** Pe aeroportul din Nairobi, un Boeing 747, având la bord 361 de pasageri, s-a lovit de o hienă, fiind nevoit să renunţe la zbor.*

3. „Să-mi spui unde e“, a continuat ea. „Nu se poate să nu ştii...“

I-am explicat că între mine şi Maria nu fusese niciodată ce îşi închipuia. E adevărat, locuisem un timp la atelier, cu logodnica mea, fiindcă n-aveam casă, dar şi atunci o vedeam destul de rar pe Maria, zău că n-a fost nimic între noi, eram prieteni şi atât...

Vizitatoarea m-a privit mai puţin încruntată, pesemne simţea că nu mint. Şi-a scos din geantă o batistă înfiorător de albă, şi-a şters cu ea colţul ochiului drept. Mi-a destăinuit că Maria dispăruse de vreo două săptămâni. O căutase peste tot, până şi la morgă. Cineva (nu mi-a spus cine, dar m-am gândit imediat la Ioachim) o sfătuise să treacă pe la mine, îi dăduse şi adresa...

„Pune-te în situaţia mea“, a încercat ea să se justifice. „Să-ţi dispară fata, după ce ţi-a furat şi nişte bani din casă...“

Se temea ca Maria să nu fi făcut vreo prostie *ireparabilă*.

„E nebună“, spunea, „şi sunt atâţia derbedei pe lume...“.

I-am spus că e adevărat, cunosc şi eu câţiva dintre ei, dar unii sunt foarte simpatici. În plus, băieţii şi fetele obişnuiesc să facă dragoste. Câteodată (foarte rar) se mai şi iubesc. Poate că Maria s-o fi îndrăgostit şi atunci...

„Să se îndrăgostească Maria? N-o cunoşti... Ea e total lipsită de orice sentimente...“

Vorbeam acum ca doi prieteni. De undeva, de la nu ştiu ce etaj, un Neştiut s-a amestecat în conversaţia noastră, a pus patefonul să cânte, se auzea destul de bine. Vizitatoarea a tăcut. Îşi acoperise ochii cu batista. Mi se părea că şi suspină.

> * *Incendiul produs în urma ciocnirii violente dintre un camion care transporta pui de găină şi un alt camion care transporta sos de friptură a avut drept urmare prăjirea a sute de pui răspândiţi pe şosea printre buteliile de sos, rănirea mai multor persoane şi blocarea circulaţiei pe timp de câteva ore.*

4. Am lăsat-o aşa, un timp. Aveam impresia că mă îngroapă în nisip.

„Tanti“, am spus apoi, fiindcă nu-i cunoşteam numele mic, „aveţi o muscă pe ciorap“.

Mă miram singur cum de ajunsese musca aceea până sus, la noi.

Ea a gonit musca, apoi s-a uitat la mine. Era din nou încruntată. Îşi regreta momentul de slăbiciune. Se regrupa la adăpostul unei demnităţi didactice. Poate o bântuia rutina catedrei. Oricum, a reînceput să vorbească. Rostea numai fraze severe, îmi turtea creierul. Aşteptam să mă întrebe despre Hegel. Mi-a demonstrat verbal, cu argumente de necombătut, că singurul sentiment real şi atotputernic, pe care natura însăşi îl impune ca atare scoţându-l din groapa oarbă a instinctelor, e dragostea maternă, şi aşa mai departe.

O ascultam tăcut. Ca s-o suport, îi puneam, în gând, nişte mustăţi mari, căzăceşti. Îi stătea bine cu ele.

La un moment s-a oprit să respire.

„Tanti“, i-am spus, „dumneavoastră aveţi perfectă dreptate. Cunosc şi eu sentimentul acesta. Pe mine, el m-a impresionat dintotdeauna, deşi sunt orfan de mic, tata a murit când nu împlinisem încă doi ani, aşa că n-a avut când să mă bată. Pe mine m-a bătut numai mama, care sunt convins că avea sentimente...“.

Vizitatoarea mă privea derutată. Nici vorbă că mă socotea cretin, poate că şi eram, dar, spre mirarea mea, a zâmbit.

„Termină cu *tanti*“, a spus. „Nu-mi place...“ Vorbea încet. Îşi aplecase bustul spre mine.

În clipa aceea mi-a devenit clar ceea ce simţeam, dar refuzam să cred: Vizitatoarea emana căldura cotropitoare a Mariei.

Neştiutul schimbase placa, se auzea un charleston. Îl şi vedeam pe Buster dând din codiţă, mi se părea că doamna Ojog (fie-i ţărâna uşoară) încerca să-şi lipească de obrazul meu faţa asudată, deşi exista încă un spaţiu destul de mare între noi.

„Tanti“, am spus, fiindcă nu puteam să-i spun altfel, „eu mi-am dorit totdeauna o mamă afectivă şi supradimensionată ca dumneavoastră, dar n-am avut parte... Acum însă trebuie să mă retrag pentru câteva minute fiindcă mă trece o nevoie fizică, urgentă...“.

M-am ridicat şi am intrat în W.C., lăsând-o să-şi rumege singură sentimentul...

* *Cea mai voluminoasă femeie din lume, gospodina engleză Muriel Hopkins, în vârstă de 49 de ani, a încetat din viaţă ca urmare a unui atac de cord. După unele estimări, ea cântărea peste 320 de kilograme. În ultimele săptămâni de viaţă Muriel nu mai putea umbla pentru că picioarele nu-i mai suportau*

greutatea şi prefera să doarmă pe un scaun special, întrucât nu se mai putea urca în pat.

5. Stăteam pe capac, în întuneric. Luasem poziţia Gânditorului. N-aveam nici o nevoie fizică în afara aceleia de a rămâne singur. Zâmbeam cam strâmb, aş fi plâns, mă simţeam ca un biet corăbier pierdut pe ocean într-o zonă de acalmie plată şi absolută. Mă umilise câineasca hermeneutică a Vizitatoarei menită să-mi ardă oasele. Îmi era ruşine de mine. Pălăvrăgeala mea abia izbutise s-o anihileze. Îi mai simţeam căldura, mi se părea că se lipise de lemnul uşii, mă temeam să nu-l aprindă.

Aşadar, Ioachim îmi memorase adresa şi se ţinuse de cuvânt: îmi trimisese, în carne şi oase, ultima lui carte...

În afară de el, de Maria, de Vizitatoare şi poate de Iason, precaritatea stării mele mă împiedica să verific a cincea rotiţă a mecanismului. Prin pâcla de repulsie care mă năpădise simţeam însă, vag, cum cineva mult mai puternic decât ei îmi ciocănea încheieturile.

În acelaşi timp un gând, străin parcă şi şters, îmi şoptea că, poate, străbăteam doar o probă...

* *În drum spre o bancă, unde se ducea să depună o mare sumă de bani, proprietarul unui hotel s-a oprit să se răcorească la un han. După ce s-a aşezat lângă un staul şi şi-a băut liniştit cana de cidru, el a constatat că o vacă îi devorase geanta cu bani.*

6. Pe urmă m-am gândit, nu ştiu de ce, la tata. Murise de mult, aproape îl uitasem. Îmi aminteam de el numai când îi primeam mesajele. Dar despre asta n-am să vorbesc decât atunci când am să simt că se cuvine.

Oricum, simţeam nevoia unui semn care să-mi clatine un pic virtuţile mentale. Şi *l-am auzit* pe

Ze Wo întrebând: „La ce bun să ţii trei ani doliu după părinţi când un singur an ar fi de-ajuns?“. Spunea *trei ani*, deşi trecuseră atâţia. („Ce om insensibil!“, gândea Maestrul.)

„Totul e o aiureală“, îmi spuneam. „Poate că nu m-am pregătit destul...“

Dincolo de uşă întrezăream Infernul. Pe unde o fi rătăcind Zenobia? Sigur, lipeşte litere, puţin îi pasă de mine. M-a lăsat dinadins aici, unde până şi Orfeu a greşit. A uitat că pentru asta l-au sfâşiat femeile trace...

Şi m-am gândit la El, de trei ori fratele meu blând. Spuneam: nici unul dintre noi nu are dreptul să-i dispreţuiască slăbiciunea. Nici unul dintre noi. Rămână deci, să doarmă, netulburate, pe sub sălcii, fragmentele de oase şi de carne ale întregului său veşnic...

De dincolo de uşă auzeam patefonul. Acelaşi charleston. Şi revedem aievea întâlnirea noastră.

> ** De 19 luni în orăşelul Rogerville (Franţa) un câine vine zilnic la mormântul fostului său stăpân, îşi lipeşte faţa de marmura monumentului funerar şi urlă îndurerat. Faptul pare cu atât mai surprinzător cu cât în ziua înmormântării câinele fusese închis în casă şi n-a putut cunoaşte locul în care i-a fost înmormântat stăpânul.*

7. Era în zori, pe câmp, la începutul unei toamne. Lăsam potecile să mă conducă. Vedeam trecând, departe, ca nişte clăi cu aburi, tăcutele femei justiţiare. Cărau spre vetre, în spinare, mari legături de vreascuri şi coceni. Nedesluşirea lor mă arunca în ceaţa unui timp năucitor.

Mergând aşa, potecile m-au dus la malul unei ape. Acolo m-am oprit. Şi L-am recunoscut imediat, în ciuda lipsei Lui de strălucire.

Stătea pe mal şi tremura. Pierduse lira, dar avea alături, la loc ferit de udătură, vioara şi arcuşul.

Mi se înfăţişa ca un adolescent cam oacheş, slăbănog şi palid. Purta o redingotă largă, veche, ultrajerpelită, cu poale lungi, decolorate de soare. Folosea o trestie strâmbă şi o strună din fire de coadă de cal împletite. Pescuia nişte peşti mici, albi, pe care îi vâra în buzunarul redingotei cum ai vârî creionul sau cutia de chibrituri. Ca să nu scape râma de pe ac, o plesnea mai întâi între palme, o ameţea.

M-am aşezat în spatele Lui, pe o rădăcină. Deasupra, printre crengile sălciilor, sclipea cerul.

După un timp, El m-a simţit şi s-a întors spre mine. M-a întrebat dacă n-aş vrea să-mi cânte. Lăsase undiţa pe apă.

I-am spus că da, şi-a luat vioara şi arcuşul, se acompania cu ele, cânta din gură (fonfăit).

Veniră un şarpe şi o pasăre, stătură lângă noi, ascultară şi se îmblânziră.

Aveam câţiva bani, i-am dat Lui. Şarpele şi pasărea se duseră. El s-a aşezat lângă mine, avea chef de vorbă. Mi-a spus că îl cheamă Irina.

„Se întâmplă...“ (Nu m-am mirat de numele Lui femeiesc.)

Pe urmă, tot vorbind de una şi de alta, a pomenit de lună.

„Luna, da, e rotundă“, mi-a comunicat El, „dar se distruge singură, se consumă la focul ei până rămâne mai nimica toată şi se aprinde iar fiindcă acolo, sus, bate un vânt afurisit, stinge şi reaprinde orice scânteie, cât de mică...“. (S-a repezit spre undiţă, a scos un peştişor cât unghia, l-a vârât în buzunar şi s-a întors spre mine. Zâmbea, senin şi liniştit.) „Mai zice unii că şi pământul e rotund. Mata ce crezi?“

„Nu ştiu“, am spus, „s-ar putea, dar nu sunt prea sigur...“. Deasupra noastră cerul se învăpăiase.

„Am auzit că la Bucureşti e o balenă mare“, a schimbat El vorba. „Se arată în Târgul Moşilor, vine lume de peste tot s-o vadă...“

„E una acolo, într-o baracă, e moartă, împăiată...“

„Mă miram şi eu, fiindcă balenele nu există decât la apă adâncă, în oceane...“ (A început să râdă.) „Ce-ai zice să se prindă una de acul ăsta prăpădit al meu?...“

Vorbind aşa, mi-a spus că e bolnav de piept şi că nevasta îi murise, tot de oftică. Mi-a povestit însurătoarea Lui. Fata avea vreo paisprezece ani, El împlinise optsprezece şi s-au înţeles să vină într-o duminică noaptea, s-o fure. Fata, cuminte, le-a spus părinţilor, aşa că ei s-au dus în noaptea aceea la nişte vecini de unde puteau să vadă, prin gard, răpirea. La rândul Lui, Irina şi-a făcut rost de costum, şi-a cumpărat pantofi de lac şi a omorât un şarpe cu a cărui piele a învelit un băţ, „baston de ginere“, zicea. Apoi, duminică, pe întuneric, a venit cu o căruţă şi cu doi veri de-ai Lui să-şi fure mireasa.

În drum spre casă, după ce-o furase, El şi-a scos pantofii de lac fiindcă îi ardeau picioarele. Mergea pe jos, desculţ, lângă căruţă. Mireasa susţinea că acum, dacă e nevasta Lui, trebuie neapărat să-i cumpere o păpuşă.

„Ce-ţi mai trebuie păpuşă când ai câtămai păpuşoiul lângă tine?“, a glumit unul din verii-martori, cel care mâna căruţa.

Irina s-a repezit din nou la undiţă, a scos un peştişor şi l-a vârât în buzunarul fără fund al redingotei. După aceea nu s-a mai aşezat. Se întristase, brusc.

„S-a prăpădit acum două săptămâni“, a ţinut El să precizeze. „Şi nici eu nu mai am mult. Mă duc după ea, în pământ, să o caut...“

Apoi şi-a strâns undiţa, a ascuns-o în stuf, şi-a luat vioara şi arcuşul şi a plecat...

** Un nor de fluturi a blocat într-o după-amiază zeci de automobile pe o şosea, în apropiere de Padova. Mii de fluturi s-au lipit de parbrizele maşinilor, care au trebuit să oprească în aşteptarea ajutoarelor. Unităţi de pompieri şi carabinieri, trimise la faţa locului, au restabilit circulaţia.*

8. Timpul cerut de scriitură nu coincide cu durata celor relatate aici. Ele se derulau între extreme, fie cu viteza denumită îndeobşte „a gândului“, fie cu încetinitorul. În privinţa aceasta fac excepţie doar fraza livrescă a lui Ze Wo, poate rostită chiar de gura mea şi jupuita ipostază orfică.

Constant era doar spaţiul care îmi desfiinţa ideea că aş fi putut evada din el: mă aflam într-o cuşcă fără margini, cu gratiile în afară şi în mine.

În spaţiul acela imens, orizontal, fără aproape şi departe, cu începutul şi sfârşitul în acelaşi punct, s-a ivit Jeni Pop.

Pe ea o cunoscusem cu doi-trei ani în urmă. Era o fată blondă, purta o rochie cenuşie neobişnuit de lungă, cu franjuri la mâneci şi pe poale. Vorbind, făcea mişcări ciudate, împingeri înainte ale bustului, zvâcniri din umeri, strângeri ale feselor. Mă acostase pe stradă, voia să ne plimbăm la braţ, să trecem împreună prin faţa unei anumite case. Mi-a povestit în câteva cuvinte drama ei.

(La paisprezece ani, pe când era în floare şi splendoare, căzuse într-o pivniţă. De-atunci nu mai avea picioare, purta proteze pneumatice, mi le-a descris amănunţit. Spunea că e îndrăgostită de unul, Nelu Gologan, îl cunoşteam, şedea pe lângă mine, şi că el nu se uita la ea din cauza protezelor. Voia s-o vadă Nelu Gologan că umblă cu băieţi, spera că asta o să ducă la ceva...)

Ne-am plimbat vreo două ore, vorbea tot timpul de proteze, îi evitam privirea, mă uitam în sus. A fost o plimbare penibilă şi inutilă pentru că

Nelu Gologan n-a apărut. De-atunci am mai văzut-o o singură dată, trecea pe partea cealaltă a străzii purtată într-un cărucior rulant. Pesemne că protezele...

** Unsprezece handicapaţi fizic au început ascensiunea muntelui Rainer, înalt de 4 400 de metri.*

** Ron Minor şi Ron Payette, doi canadieni în vârstă de 23 şi, respectiv, 32 de ani au traversat Munţii Stâncoşi, parcurgând 1 100 km în 15 zile.*

Acest maraton constituie o premieră mondială, cei doi tineri fiind handicapaţi şi efectuând trecerea munţilor în fotolii rulante.

9. Acum, de pe capac, îi urmăream mişcările: plutea prin faţa mea, cu încetinitorul, purtată parcă de lunga ei rochie. Reamintesc că ne aflam la etajul opt sau nouă al blocului, dar convertirea spaţiului-vehicul făcea să mi se pară că totul se petrecea la nivelul solului. Între pavajul străzii deasupra căreia plutea fără să-l atingă şi franjurile de pe poale întrezăream neantul.

În lunga, cenuşia rochie, Jeni Pop executa dansul-plutire. Ea nu era departe, nici aproape, deşi se depărta şi se apropia. Se depărta cu spatele la mine păstrându-mă aproape, în punctul fix din care o priveam.

Apoi, după o ultimă şi graţioasă piruetă, ea mi-a făcut un semn, a ridicat o mână, stânga. Simţeam pe pleoape subţirea fluturare a franjurilor de la mânecă, le auzeam şi foşnetul. Am închis ochii...

Când i-am deschis, era întuneric. În beznă desluşeam ceva nedefinit şi negru. O voce de femeie a şoptit:

„Maestre, ai un foc?...".

Apelativul m-a surprins neplăcut. Mi se părea că cineva vrea să glumească pe socoteala mea. Apoi mi-am spus că poate nu e folosit cu ironie. Şi alţii, care n-au nimic comun cu pohezia, se strigă între ei: „Maestre“...

Începusem să văd, lângă mine se afla căruciorul rulant al unei infirme a cărei faţă se pierdea în umbră.

„Maestre!“, s-a simţit ea obligată să repete pe când eu căutam chibriturile.

Am aprins un băţ şi l-am întins spre locul unde bănuiam că se afla ţigara. Atunci am văzut-o clar pe Jeni Pop. Şedea nemişcată în cărucior şi mă privea.

Chibritul mi-a fript degetele. I-am aruncat cutia în poală.

Ea şi-a aprins ţigara, a fumat-o până la capăt. Încremenisem pe capac, vedeam vârful aprins al ţigării tot mai aproape de ochii mei.

Apoi au izbucnit din toate părţile lumini de reflectoare, albastre, roşii, verzi. Căruciorul a început să circule, făcea viraje repezi, totul se petrecea cu o viteză nebună, făcea şi opturi, ca la patinaj. Din când în când se repezea spre mine ca un uliu cu aripile desfăcute.

„Maestre“, îmi striga Jeni Pop, „eu l-am iubit, maestre...“.

O priveam cu inima strânsă, trecea prin faţa mea în cărucior, nu mai avea rochia cu franjuri, era învăluită în pânze transparente, roz, mov, portocalii, fâlfâitoare. Îmi arăta buricul, pântecele... Sălta din umeri după ritmul charlestonului care nu încetase o clipă. Ţipa, cânta, îmi împuia urechile şi ochii cu melodrama ei feroce.

Aveam o singură dorinţă: să pun capăt acelui du-te-vino obsesiv. În spatele meu, la câţiva centimetri, se afla fereastra luminatorului, opacă, murdărită de praf şi de funingine. M-am răsucit şi am deschis-o. M-am aplecat şi am privit în gol.

Din prima clipă, adâncimea a devenit orizontală. M-am tras înapoi, apoi m-am aplecat din nou peste fereastră. De data asta un reflector albastru a luminat bezna până la capăt. Acolo am văzut, pe placa de ciment mucegăită, un trup de om, zdrobit, însângerat. Nu mai avea nici formă, nici figură. Ceva nedefinit şi trist mi-a amintit de Petru...

Am vrut să ţip, dar am izbutit să mă stăpânesc. Îmi venea să vomit. Apoi lumina reflectorului s-a stins, n-am mai văzut nimic.

Când m-am întors de la fereastră, Jeni Pop dispăruse, cu cărucior cu tot. Am tras zăvorul, am ieşit din W.C.

Stătusem, pesemne, mult timp acolo. Vizitatoarea plecase. Pe coridor se mai afla doar scaunul, ţeapăn şi gol, ca martor singuratic a cărui mărturie n-ar fi crezut-o nimeni.

** De la Centrul Naţional de Cercetări Ştiinţifice din Paris au fost furate nouă pisici pe ale căror cranii erau fixate dispozitive în miniatură pentru înregistrarea activităţii nervoase cerebrale.*

10. Am coborât scările în goană, n-aş fi putut suporta cuşca liftului. Aveam nevoie să vorbesc cu cineva, cu oricine, despre orice, să restabilesc într-un fel arbitrara legătură comună. M-am gândit să caut portarul, să intrăm împreună în luminator, dar am renunţat. Cum să mă creadă că văzusem de la etajul opt sau nouă, în beznă, până jos?

Pe stradă, primul întâlnit a fost un covrigar. Se trăsese la umbra unui castan, se ascundea de arşiţă. Am cumpărat un covrig.

Lângă noi au mai venit doi oameni, un bătrân (abia îşi târa picioarele) şi o femeie încă tânără. Femeia ţinea în mână o lingură de lemn nouă-nouţă.

A cumpărat şi ea un covrig, a rupt o bucăţică şi i-a dat-o bătrânului.

„Auzi, tată“, spunea, „am un porc cu un ochi albastru şi unul verde...“.

„E frumos“, aprecia bătrânul molfăindu-şi bucăţica.

„Sigur. E ca o fotografie...“

„Să nu uiţi să-i dai lingura“, spunea tatăl. (Terminase de înghiţit.) „Să-i spui că i-am cumpărat-o eu, din banii mei...“

„Mai bine dă-i-o matale, eu sunt certată cu ea...“

Bătrânul a luat lingura din mâna fiicei sale, a aruncat-o în mijlocul străzii şi a plecat bombănind. Tânăra femeie ne-a făcut semn, adică „e ţicnit“, a lăsat lingura unde căzuse şi s-a dus, în direcţie opusă.

„Auzi“, l-am întrebat pe covrigar, „nu ştii cumva care e culoarea normală a ochilor la porci?“.

„Depinde“, mi-a răspuns el, scurt.

Conversaţia nu se lega. Mă temeam să nu fi vorbit anapoda. Dar covrigarul îşi număra liniştit banii, cu spatele la mine, nu-mi dădea nici o atenţie.

L-am lăsat, am pornit pe bulevard. Amiaza trecuse de mult, dar soarele ardea încă. Mă ţineam după oameni, mergeam la pas cu ei, mă balansam cu şchiopii, gâfâiam ca graşii, încercam să intru cât de cât în realitatea lor, să uit ce ştiam despre fragilitatea ei. În starea aceea din ce în ce mai greu de suportat pentru mine aproape că le invidiam liniştitoarele certitudini.

Câţiva m-au repezit, îşi apărau limitele tulburate de insistenta mea indiscreţie. O doamnă m-a făcut măgar, îşi închipuia cine ştie ce, poate că şi eram măgar.

Încercam să mă explic, bâiguiam că nimic nu e aşa, că totul e altfel, că am nevoie de ei, de prezenţa fiecăruia, de cuvintele lor oricât de

tâmpite, ca să mă conving că existăm împreună. Unul dintre ei mi-a dat brânci, m-am lovit de un zid şi am căzut. M-am gândit la Zenobia: dacă ar fi cu mine...

Dacă ar fi cu mine, poate ar încerca să mă ajute, în orice caz mi-ar spune: „Tu eşti un copil, zău aşa!... Stai liniştit. Toate astea ţi se întâmplă fiindcă mai treci o treaptă. Ştiu că e greu, dar nu pot să fac nimic. Încearcă să fii cuminte...“.

Îmi venea să urlu: „De ce mă laşi, Zenobia? Eu ştiu ce poţi şi ce nu poţi. Mai bine dă-le dracului de trepte. Câte mai sunt, până la capăt, unde o să se aleagă praful şi pulberea de noi? Cât o să mă mai chinuiesc? Dacă vrei să ştii, fac ceva pe ele de trepte şi de cercuri, pe susul şi pe josul lor. M-am săturat. Dacă vrei să ştii, nu e greu, e îngrozitor, aşa, de unul singur. Cunosc figura: cineva mă conduce, din mine. Sunt propria mea proiecţie, un cretin care nu vrea să ajungă nicăieri şi la nimic... Şi tu dai zor să fiu cuminte, să-mi strâng mai tare hăţurile, ca să fiu liber...“. Îmi venea să râd: „Dacă vrei să ştii, ai dreptate. Am vorbit şi eu aşa, ca să mă mângâi...“.

* *O uriaşă turmă de paviani a invadat o plantaţie din nordul Somaliei, declanşând o adevărată bătălie. Maimuţele au aruncat cu pietre în cei care încercau să le bareze drumul, apoi au început lupta corp la corp.*

Înverşunata bătălie, care a durat două zile, s-a soldat cu uciderea a 363 de maimuţe şi rănirea gravă a 6 oameni.

11. Zăceam nemişcat. Se şi adunaseră martorii, unii susţineau că ar trebui chemată Salvarea.

„N-are nimic“, căuta să se apere cel care mă îmbrâncise. „E beat sau nebun. Abia l-am atins. Şi-a pierdut echilibrul. Nu vă uitaţi la el? E ditamai vlăjganul...“

De fapt, aş fi putut foarte uşor să mă ridic, să-i salut cu toată stima şi s-o întind spre casă, dar era bine acolo, pe asfalt, cu ochii închişi. Jucam un joc plăcut: între imaginarul imaginat şi imaginarul trăit mă încerca nostalgia unui paradis posibil. Îl regăseam în două ipostaze, pierdute amândouă în ceţurile nu prea depărtate ale copilăriei. (Vorbesc despre o stare, şi nu despre peisaje sau fapte existenţiale...)

În prima, mă aflam la moară, pe Teleajen, la nenea Vitu, un văr de-al tatei. La el mă trimisese mama, într-o vară, pe când aveam vreo patru ani, ca să mai uşurez bugetul şi aşa destul de anemic al familiei. Acolo apele veneau adesea mari şi înecau toată întinderea de prunduri. Atunci, stăteam în moară ca într-o arcă mirosind a făină. Câteodată, noaptea, nenea Vitu pescuia cu un trident, în iaz, la lumina făcliei. Când apele se retrăgeau, soseau căruţele la măcinat. În urma lor se furişau iepurii, ciuguleau boabele căzute din saci. Poate mi se părea, dar eu, care ştiam să opresc ploile când deveneau plictisitoare, îi vedeam aievea, mă şi jucam cu ei...

A doua ipostază mă transporta, cam pe la şase ani, pe strada Doamnei, la cinematograful Terra. Citeam perfect, făceam şi versuri. Nimic de laudă în toate astea, poate dimpotrivă.

Terra era pe jumătate ocupată de galerie. Acolo se înghesuiau durii periferiilor bucureştene, analfabeţi şi generoşi, gata oricând să mânuiască şişul. Stăteau pe jos, fumau, aplaudau şi înjurau. Printre ei, mă visam călăreţul singuratic, pierdut prin canioane. Descălecam, intram într-un saloon...

Mă cunoşteau toţi: eu le citeam cu glas tare titlurile filmelor, le explicam când nu înţelegeau câte ceva. Ei îmi plăteau biletul de intrare. În pauze, mă răsfăţau, îmi cumpărau bomboane, ciocolată, caramele, napolitane, vişine cu rom... Mă socoteau de-al lor, într-o fraternitate amplă şi

senină. Ca şi ei, ţineam totdeauna cu fata. (Vai, ce-o iubeam, de fiecare dată...)

> ** Charlotte Mottinger, de 33 de ani, a fost ţinută în captivitate timp de două decenii de mama sa, în vârstă de 61 de ani. Descoperirea a fost făcută întâmplător, cu prilejul unui control de rutină asupra automobilelor. Charlotte se afla legată de banca din spate a maşinii, într-o poziţie incomodă, avea răni în regiunea capului, iar dezvoltarea ei psihică nu depăşea treapta adolescenţei.*

12. Pe urmă, reveria m-a plictisit. Am îmbrâncit vreo doi miloşi aplecaţi deasupra mea, m-am ridicat în picioare şi am rupt-o la fugă. Martorii au rămas o clipă uluiţi, apoi au început să alerge după mine. Li s-au alăturat şi alţii. Se făcuse zarvă, strigau cât îi ţinea gura: „Puneţi mâna pe el!...".

Din faţă venea un tramvai, am sărit pe scară, martorii au rămas în urmă. Îi vedeam cum pierd teren. Curând au renunţat, s-au oprit, ameninţând cu pumnii...

Am intrat în vagonul aproape gol. Cei câţiva pasageri, bărbaţi şi femei în vârstă, şedeau cuminţi pe scaune cu palmele pe genunchi. Dacă n-aş fi văzut defilarea caselor de-o parte şi de alta a străzii, m-aş fi crezut într-o clasă de şcolari îmbătrâniţi subit. În vagon domnea o stranie tăcere. Nu vorbea nimeni, toţi îşi fereau privirile.

Din prima clipă mi-am dat seama că acolo se petrecea ceva neobişnuit. Puţinii pasageri care îndrăzneau să coboare la staţii se furişau spre ieşire ca spre poarta unui cimitir. Nou-veniţii intrau imediat în joc: se aşezau cuminţi pe scaunele libere şi tăceau. Pluteau peste ei o atmosferă de respectuoasă mâhnire, o dezolare calmă şi istovită.

Mă oprisem la capătul din urmă al vagonului şi priveam. Mi-a trebuit un timp ca să înţeleg motivul ciudatei comportări a pasagerilor.

La celălalt capăt al vagonului se afla un bărbat de treizeci de ani, singurul care stătea în picioare. Părea un purtător nefiresc de firesc al firescului, dacă mă pot exprima astfel. Un campion al normalului. Brunet, cu o figură ştearsă, mărunt şi îndesat, îmbrăcat într-un costum destul de corect, l-ai fi putut lua drept un meşter de treabă, poate un instalator chemat undeva pentru o lucrare pe care avea să o facă aşa cum trebuie.

Omul acela stătea şi el nemişcat, dar în profil, uşor întors spre dreapta. Privea liniştit pe fereastră. Ar fi trecut, desigur, neobservat dacă nu şi-ar fi rotit din când în când, cu extremă încetineală, capul spre ceilalţi. Atunci ei lăsau ochii în jos, vinovaţi, mâhniţi şi stânjeniţi parcă de propria lor existenţă.

El nu încerca să domine, dar domina prin calma lui pasivitate. I se părea normal ca oamenii aceia să stea cu ochii plecaţi şi îi privea cu înţelegere şi compătimire.

Când şi-a întors pentru a doua oară faţa spre interiorul vagonului, am observat un amănunt care îmi scăpase la prima vedere: omul purta ochelari de sârmă subţire şi fără sticle. Subtila şi necesara lor prezenţă se justifica prin aceea că le adăugase, acolo unde suportul se reazemă pe nas, un al doilea nas, paralel cu al său, făcut dintr-o foiţă de argint sau staniol şi lipit aşa cum îşi lipesc unii, la plajă, o frunză, ca să-şi ferească nasul jupuit de soare. Numai că frunza lui semăna a cioc de raţă şi se întindea, ţeapănă, deasupra primului nas, fără să i-l atingă.

În plus, purta la panglica pălăriei un mic pămătuf ornamental (cum poartă vânătorii) făcut din hârtie de ziar tăiată iscusit cu foarfeca.

De câte ori omul acela întorcea capul, culoarea funerară a nasului său de argint sclipea

stins, ca o lumină de candelă deasupra unui mort, stârnind în cei din preajmă, odată cu mediocra satisfacţie că *ei sunt normali*, o intensă melancolie.

Când a dat cu ochii de mine, omul mi-a zâmbit blând şi m-a salutat ridicând un deget. L-am salutat şi eu, tot cu un deget, şi am sărit din tramvai. Ajunsesem acasă, în Piaţa Romană.

> ** La Québec, Yvon Yva, aflat la bordul unui helicopter, a reuşit să adoarmă în 30 de secunde 15 persoane instalate în incinta Centrului Municipal de Congrese, în prezenţa a peste 5 000 de spectatori. Hipnoza colectivă a durat 50 de ore şi 26 de minute.*

13. Sus, era tot cald. Lumina roşiatică a soarelui răzbătea pieziş prin ferestrele prăfuite ale coridorului. În lipsa mea cineva stinsese becul, cineva luase scaunul de unde îl lăsasem. M-am gândit la Zenobia. Poate venise mai devreme decât de obicei şi mă aştepta...

În faţa W.C.-ului m-am oprit, am intrat să mă mai uit o dată la luminator. Nimic, în afară de întunericul obişnuit. (Bombăneam: „De ce s-o fi numind luminator spaţiul ăsta de beznă perpetuă?...“)

Scaunul se afla în cameră, la locul lui. Pe el am găsit un bilet de la Zenobia: „Te aştept la cinema“. Atât. Nici la ce oră, nici la care cinema.

M-am spălat şi m-am odihnit un pic. Apoi, când am simţit că venise vremea, am pornit, la întâmplare. Am luat un tramvai, pe urmă un autobuz, mă conducea lumina aceea... Am nimerit într-un cartier în care nu mai călcasem de mult. Am dat de un cinema de care nu mai auzisem până atunci. În faţa intrării mă aştepta Zenobia, cu două bilete în mână. Mi-a spus: „La şapte începe...“. Era şapte fără cinci.

Am intrat. Nu ne-am mirat, nici eu, nici ea...

** Japonezul Koichi Oguri, din Tateyama, a reuşit să obţină un crin înalt de 3 metri şi cu 141 de flori.*

14. Acasă, i-am povestit Zenobiei cele întâmplate peste zi, trebuia să-i povestesc. Ea m-a ascultat, tăcută. (Aş fi vrut să spună ceva.) Când am terminat, s-a dus la fereastra luminatorului *să vadă*. S-a reîntors curând. Părea obosită şi tristă.

„Linişteşte-te“, mi-a spus. „Nu s-a întâmplat încă nimic...“

Apoi s-a culcat.

M-am întins lângă ea, pe sofa. Nu puteam să adorm. Nu-mi puteam lua gândul de la Petru.

Târziu, mi s-a părut că aud ceva ca o bufnitură sau ca un geamăt înfundat. M-am ridicat şi m-am dus din nou la fereastra luminatorului. O fâşie de lumină plutea în dreptul celei de-a doua ferestre de sub etajul nostru, formând o perdea ca de aburi. Dincolo de ea, bezna părea şi mai neagră.

Întors în cameră, m-am întins iar lângă Zenobia. Simţeam cum mă învăluie liniştea ei adâncă şi încercam eu însumi să mă liniştesc.

M-am zvârcolit multă vreme, până am auzit tânguirea lui Petru. Atunci mi s-a ridicat o piatră de pe inimă: aşadar, trăia... Acolo, jos, dacă văzusem cu adevărat, zăcea altcineva...

În amorţeala care mă cuprinsese, mi-am dat totuşi seama că lamentaţiile lui au durat mai puţin decât în alte nopţi. „S-o fi plictisit“, mi-am spus, „sau poate că a înţeles...“.

A fost ultima noapte când le-am auzit. De atunci, Petru a dispărut pentru totdeauna din viaţa mea.

** Peter Snyman, tâmplar, în vârstă de 26 de ani, a părăsit cuşca cu şerpi veninoşi în care a trăit timp de 50 de zile la grădina zoologică din Hartebee-Spoort, în apropiere de Johannesburg.*

15. Dimineaţa, când am coborât după pâine, am găsit covoraşul lui Petru în faţa uşii noastre. De obicei şi-l lua cu el. Mi-am spus că poate ni-l lăsase nouă, cine ştie, sau poate îl găsise Zenobia, la plecare, şi-l mutase la noi ca să-mi atragă atenţia...

Jos, în faţa blocului, se adunaseră câţiva oameni, vorbeau despre sinuciderea unei fete. Portarul povestea pentru a nu ştiu câta oară cum o găsise el, zdrobită de ciment, când se dusese să cureţe luminatorul.

Ca de obicei în asemenea împrejurări se discuta aprins şi se dădeau o sumedenie de amănunte. Astfel, am aflat că sinucigaşa avea şaisprezece ani, că era infirmă de ambele picioare şi că locuia cu tatăl ei, domnul avocat Persu, în apartamentul aflat cu două etaje sub coridorul nostru. Un fir cu plumb, imaginar, pornit de sus, din camera pustie a Nathaliei, ar fi ajuns exact în dormitorul ei.

Martorii se întrebau îndeosebi cum de reuşise tânăra infirmă, aşa, fără picioare şi fără căruciorul rulant, rămas lângă pat, să ajungă până la fereastra luminatorului.

„S-a târât“, încerca să explice o femeie. „Eu ştiu, că am lucrat în casa lor. Domnişoara nu făcea niciodată la closet. Făcea în dormitor, la oliţă...“

Şi descria amănunţit procedeul intim al răposatei.

Cel mai ciudat în comentariile lor mi se părea faptul că nici unul dintre ei nu rostea numele mic al sinucigaşei: îi spuneau „moarta“ sau „fata lui domnu' avocat“ sau „domnişoara Persu“.

În ceea ce mă priveşte, deşi evitam să mă gândesc la legătura mai mult sau mai puţin demenţială care ar fi putut la fel de bine să existe şi să nu existe între tânguielile nocturne ale lui Petru, viziunile mele şi tragica sinucidere a unei fete necunoscute, am avut din prima clipă

convingerea că numele mic al acesteia nu putea fi decât Nathalia...

** Un trandafir presat, pe care îl dăruise cu un sărut Greta Garbo, a fost vândut la licitaţie...*

16. Din dimineaţa aceea, lucrurile se liniştiră. Coşmarul stării intermediare se risipise brusc. Ceva necesar în care mă lăsasem implicat conştient, deşi fără voia mea, se împlinise.

Ştiam în ce măsură totul fusese favorizat şi de greşelile mele comportamentale, aproape neluate în seamă. *Ştiam* e un fel de a vorbi. De fapt, intuiam doar câteva biete efecte succesive şi aleatorii în acelaşi timp, aflate într-o zonă fără direcţii, ale căror jalnice elemente imediate sunt de cele mai multe ori înşelătoare.

De fapt, ştiam că nu vreau să ştiu *aşa*; de fapt, presimţeam o mişcare subaparentă al cărei punct final cuprindea şi incipienţa. De fapt, intuiam punctul final pretutindeni şi mai ales în riguroasa zonă liberă de dincolo de el. De fapt, îl intuiam reversibil până la inexistenţă, nu pot să fiu mai clar pentru că vorbesc mereu despre altceva.

De fapt, nu mă interesa nici să înţeleg nici să explic. Ştiam fără să ştiu, printr-o logică a stărilor greu de exprimat şi greu de înţeles pentru cei aflaţi în afara ei...

** La New Delhi un avion indian s-a lovit de un vultur fiind obligat să aterizeze.*

17. Întreaga zi am petrecut-o singur. Spre seară am ieşit pe străzi, printre martorii vii şi morţi ai uriaşei noastre farse existenţiale. Jucam din nou un joc cam fioros.

Amurgise, cerul se roşea spre apus, defuncţii treceau pe lângă mine, degetele unora străluceau, habar n-aveau de jocul nostru.

În faţa unei farmacii am intuit un zâmbet, ca o strălucire în geamul vitrinei. O siluetă se instalase acolo, de partea cealaltă a geamului. I-am spus cât se poate de blând:

„Bună seara, doamnă Gerda...“.

„Exthaohdinah!...“, a exclamat ea. „Închipuieşte-ţi, chiah în secunda asta mă gândeam la dumneata...“

„Dumneavoastră, doamnă Gerda“, i-am spus, „aţi fost totdeauna foarte sensibilă şi nu e de mirare că vă mai gândiţi din când în când şi la mine, *oricâtă vreme a trecut*“ (fredonam). „În ciuda unor controverse datorate mai ales nefericitei mele structuri psihice, aş îndrăzni chiar să cred că, odinioară, ţineaţi un pic la mine...“

„Ţineam ca la un fhate“, a convenit doamna Gerda, roşind uşor, era frumos oxigenată. „Şi dacă n-ai fi fost atât de...“

„Rebarbativ, acesta e cuvântul, doamnă Gerda, de ce n-aş recunoaşte? Acum *regret, deşi e prea târziu*“ (fredonam).

„Cum thece vhemea!“, a suspinat doamna Gerda. „Iată, ne-am matuhizat, amândoi...“

Scădea din ce în ce lumina, doamna Gerda clătina din cap, defuncţii îşi continuau plimbarea, treceau pe lângă noi ca într-un vis. În farmacie s-au aprins becuri puternice, albastre, i-am propus doamnei Gerda să vină afară, să ne aşezăm pe bordura trotuarului, să discutăm discuţii. Mă gândeam că o scurtă comuniune verbală i-ar face plăcere.

„Vai, nu!“, s-a opus ea „ce-ah zice lumea, mai ales acum, când sunt căsătohită?...“.

M-am proptit cu palmele şi cu faţa în vitrină, mi se turtise nasul, mi-ar fi plăcut să trec dincolo, conversaţia s-ar fi înnobilat. Doamna Gerda îşi proptise numai palmele în geam, de cealaltă parte a vitrinei.

Defuncţii sunt, în genere, oameni de treabă şi farmacistul nu părea să facă excepţie, stătea pe un

scaun alb, cântărea ceva, nu ne dădea nici o atenţie.

„Doamnă Gerda", am spus după ce am contemplat-o câteva clipe, „sunt oare indiscret dacă vă întreb cine e fericitul?...".

„E un băhbat mai în vâhstă", mi-a răspuns ea, „un vechi phieten al familiei, dah se ţine foahte bine, nu-i dai nici cincizeci de ani...".

„Atunci vă felicit..."

„Oh, mulţumesc..."

Şi aşa mai departe...

** Plenie Wingos, de 82 de ani, având la activul său un marş de-a-ndărătelea de 12 800 de kilometri efectuat prin anii 1931-1932, se pregăteşte pentru un nou marş. Echipamentul său cuprinde, printre altele, ochelari prevăzuţi cu retrovizoare.*

18. Pe urmă doamna Gerda şi-a proptit şi ea faţa de geam, şi-a lipit gura de el, voia să se explice, deşi n-ar fi fost cazul. M-am tras un pic înapoi.

„Eham atât de singuhă", mi-a şoptit. „Muhise mama, nici nu ştii cât am iubit-o... Eha o fiinţă deosebită... Păcat că n-ai cunoscut-o..."

„Am cunoscut-o, doamnă Gerda, cu o zi înainte de plecarea mea de pe coridorul acela. N-am avut când să vă povestesc, de-asta nu ştiţi..."

„Niciodată nu e phea tâhziu", a oftat ea. „De ce nu-mi povesteşti acum? N-ai idee cât o iubeam..."

Era vădit că voia să mă arunce înapoi şi m-am gândit o clipă să mă opun.

„Doamnă Gerda", i-am spus, „tu nu te gândeşti că s-a făcut târziu şi că ar fi momentul s-o întindem fiecare spre coteţul lui? La ora asta poate mă aşteaptă şi pe mine cineva, că doar oameni suntem, nu fiare...".

„Te hog!", a insistat ea.

Fără să-şi dea seama, trecuse pe jumătate prin geamul vitrinei, îşi aplecase bustul în stradă, lângă mine.

** Medicul japonez Sadaio Sumide a reuşit să readucă în stare de funcţionare inimi congelate de şoareci şi de şobolani, ţinute timp de doi ani la o temperatură de –195 de grade C şi apoi reactivizate prin impulsii electrice.*

19. Simţeam capcana, dar îmi era egal. Am început să-i povestesc. Vorbeam totuşi prudent, îmi măsurăm cuvintele.

„Aş avea mai întâi o rugăminte“, am spus. „Să nu reţineţi nici unul din numele pe care, eventual, aş putea să le pomenesc. Ştiţi cum e: spui un nume, ai şi căpătat o rudă... Altminteri, vă asigur că purtătorii lor aveau o legătură cel mult culthurală, atât cu mama ta, cât şi cu subsemnatul, deşi erau printre puţinii care mai contau...“

Doamna Gerda mă asculta atentă. Defuncţii deveniseră voioşi, treceau pe lângă noi, păreau că nu ne văd. Cei tineri se îmbrăţişau.

„Aşadar“, am continuat eu, „era într-o vineri spre seară, lăsasem uşa deschisă, şedeam întins pe podele în odaia mea. Mă vizitase un prieten, îmi exprimasem opinia, contrară convingerii sale, că pohezia nu mai ritmează acţiunea, că e de mult înainte“. (Deveneam jalnic…) „Pe urmă venise altul, voise să mă convingă că pohezia trebuie făcută de toţi. De fapt, în ciuda parfumului de vechi pe care îl emanau, îi iubeam pe amândoi pentru modul lor de viaţă şi, mai ales, pentru modul lor de moarte... Apoi, nu ştiu de ce, m-am pomenit cu Robespierre (l-aş fi preferat pe Saint-Just, dar a venit el). Îmi împuiase capul cu discursurile lui, mă săturasem, i le refăceam, n-avea decât să turbeze...

Iată deci cadrul general şi datele momentului aceluia de care mi se fâlfâie, acum şi în vecii vecilor, amin, când a sosit virând în aer, prin uşa larg deschisă, primul pantof de damă şi a izbit podeaua, lângă mine. Un fel de Poltergeist. În calitatea dumneavoastră de austriacă, sunt sigur că înţelegi... În plus, puteam să jur că pantoful ăla, atât de coşcovit şi scâlciat, era al tău..."

20. „Al doilea pantof m-a nimerit în cap. Cei doi poeţi, ca şi Robespierre, s-au speriat şi au întins-o. M-am ridicat de pe podea şi am ieşit pe coridor. Acolo nu se afla nimeni, dar uşa odăii dumneavoastră era deschisă, iar dinăuntru se auzeau un fel de gemete, ca de agonie. Am intrat. Întinsă pe un maldăr de ziare zăcea bătrâna dumneavoastră mamă...

«Mor!», mi-a comunicat ea, disperată.

«Lăsaţi», i-am spus, «că nu se moare aşa, cu una, cu două...».

I-am dat medicamentul (a mai avut putere să mi-l arate, îi tremura degetul). I-am adus un pahar cu apă şi am rămas lângă ea s-o văd cum se desfăşoară. Stăteam şi mă uitam în jurul meu, prin cameră. Admiram desăvârşita simplitate a mobilierului, alesul gust pentru punctarea vidului. Pe cât îmi amintesc, se mai aflau acolo ziare, proaspăt aşternute (pesemne patul dumneavoastră personal), un număr restrâns de rochiţe prinse direct în cuie pe unul din pereţi, plus perechea de pantofi adusă de mine şi pusă cu grijă lângă o altă pereche, ca să nu strice armonia ansamblului..."

„Şi mama?", s-a interesat doamna Gerda. (Privea în gol, peste mine.)

„«Salvatorule – striga –, eşti Salvatorul meu!...» Îşi revenise. Vă rog să ţineţi seama că se şi dezgolise un pic, în spasmele agoniei. Asta i-aş fi trecut-o cu vederea, dar nici aşa: «Salvatorule!». Simţeam că mi se face greaţă... Mă uitam la ea, avea faţa cioplită parcă în var nestins şi părul îl

avea ca de argint, nu-mi mai luam ochii de pe el. Avea şi păduchi...“

„Avea“, a convenit doamna Gerda, „cum să nu aibă? Eha bolnavă, nu se putea pieptăna...“.

Glasul îi tremura uşor, între jenă şi duioşie. Mi se părea că o jignisem.

„Dumneavoastră sunteţi o femeie cultă“, am continuat eu, „şi nu se poate să nu ştiţi că până şi în vechea Eladă existau cazuri asemănătoare. Câţiva filozofi, altminteri destul de curaţi, au pierit chiar, ucişi de boala numită a păduchilor. Umblau pe ei, ca nişte cuvinte. S-ar părea că până şi Platon...“.

„Se poate“, a oftat doamna Gerda, „dah în familia noasthă...“.

„Nu contează“, am spus. „Fiecare ţinut şi fiecare familie îşi are păduchii săi...“

> * *Matusalem, decanul de vârstă al peştilor de acvariu din Europa, a încetat din viaţă, la Berlin, în vârstă de 55 de ani.*

21. Începusem să regret că o jignisem.

„Poate am greşit, doamnă Gerda“, am spus, „dar de ce mă siliţi să evoc? Ştiţi bine că nu pot să sufăr asta...“.

„Nu-i nimic“, mi-a răspuns ea, „pe dumneata nu mă supăh niciodată, fiindcă eşti ca un copil“. (Părea că mă înţelesese, deşi pe invers.) „Dacă vhei, nu mai evocăm...“

„Nu, nu“, m-am opus eu. „Chiar dacă spunem altceva, noi doi vorbim despre acelaşi lucru. Să evocăm, doamnă Gerda!“ (În glas mi se strecurase un fir de entuziasm.) „De ce să nu evocăm?“ Şi am continuat: „Ştiţi, stăteam la căpătâiul bătrânei şi mă întrebam cum naiba izbutise ea să arunce cu atâta precizie pantofii când abia se mai putea mişca... Asta nu înţeleg nici acum...“.

„Câteodată mama avea putehi“, mi-a explicat doamna Gerda. (Acum părea împăcată.) „Mă

îmbhăca, zicea că sunt neajutohată. Îmi thimitea phin aeh hochia sau cămaşa sau capotul, făhă să se mişte, veneau singuhe...“.

„Vai, doamnă Gerda“, am spus, „pe cuvântul meu de onoare că mă uimiţi! Cum de puteţi vorbi aşa?...“.

„Atunci să lăsăm“, a propus ea (zâmbea, trebuia să redevin atent). „Ia spune, altfel cum o mai duci?...“

„Ceac-pac“, i-am răspuns. „Uite, chiar adineauri jucam un joc în care trăiam toţi într-un vast cimitir şi ne strigam unul pe altul, fiecare din sicriul său...“

„Ghoapa mea se află totdeauna lângă a dumitale, nu-i aşa?“, a oftat doamna Gerda. I se umeziseră ochii, avea din nou acel uşor tremur în glas.

Apoi şi-a retras bustul dincolo de vitrină, în farmacie.

„Ah thebui să plec“, mi-a spus, „am întâlnihe cu soţul meu, îl văd venind...“.

Am întors capul şi m-am uitat în lungul străzii. Abia peste câteva clipe s-a ivit de după colţ, dinspre bulevardul Domniţei, un bătrânel în redingotă, mergea pâş-pâş, se sprijinea într-un baston cu măciulie de argint, încerca să se ţină drept.

„Doamnă Gerda“, am spus, „pe soţul dumneavoastră îl cunosc, l-am mai întâlnit, dar nu înţelegeam legătura...“.

„Toţi ne cunoaştem, dah uităm legătuhile“, mi-a amintit ea. Apoi a schimbat două-trei vorbe cu farmacistul, care nu s-a clintit de pe scaunul său alb, şi s-a îndreptat spre uşă.

Afară, când a trecut pe lângă mine, am oprit-o.

„Iertaţi-mă“, am spus, „dar ţin neapărat să vă întreb ceva înainte de a ne despărţi: acum, în actuala dumneavoastră viaţă, utilizaţi aceeaşi oliţă?“.

Doamna Gerda a zâmbit.

„Am una nouă, cu flohicele“, mi-a răspuns, „cadou de nuntă de la soţul meu...“.

Apoi s-a dus, plutind parcă în semiobscuritatea galbenă a lampadarelor. Când şi-a întâlnit soţul, el i-a sărutat mâna, galant. Curând au dispărut amândoi, braţ la braţ, după primul colţ.

A fost ultima noastră întâlnire şi nu prea ştiu exact dacă eram toţi trei de faţă.

VII
Scândura

1. Semnele, asupra cărora am insistat poate prea mult, mă îndreptăţeau să presimt apropierea unui fel de început şi de sfârşit spre care se părea că mă îndrept. În afara momentelor de slăbiciune, încă destul de frecvente, aşteptam acum liniştit ceva care putea să vină sau nu (îmi era egal). Alungând tentaţiile explicative, partea mea activă, deşi hotărâtoare, nu trebuia decât să mă menţină disponibil.

Aşa se face că într-o zi de vineri, rătăcind la întâmplare pe străzi, am ajuns la marginea de dincolo a unui cartier periferic. Simţeam apropierea câmpului. Străbăteam o uliţă prăpădită, cu şanţuri năpădite de buruieni. Casele păreau nefiresc de mici, nişte cocioabe. Patru copii se ghemuiseră pe scara de ciment a unei clădiri mai răsărite, pesemne o măcelărie, şi mă urmăreau cu privirile, bănuitori. După un timp m-am oprit. Locul acela îl căutasem, o curte imensă, împrejmuită cu un gard de lemn vechi şi putrezit, înăuntru câteva scânduri îngălbenite de ploi şi de soare, aruncate de-a valma. Deasupra porţii, o firmă aproape ştearsă: DEPOZIT DE CHERESTEA.

Am deschis poarta şi am intrat. Curtea aceea aveam senzaţia că o cunosc bine, parcă dintr-un vis. Mai spre fundul ei se înălţa o casă dărăpănată, cu o singură încăpere la etaj, iar printre scânduri se mişca silueta familiară a unui bătrânel mărunt şi obosit, m-am îndreptat spre el.

„Bună ziua, domnule Sima“, am spus.

Bătrânul s-a întors spre mine, m-a privit o clipă.

„Poţi să-mi spui cum vrei“, mi-a răspuns, „dar să ştii că mă confunzi...“.

Poate nu era chiar el, poate mă înşelasem, dar prea semăna, aşa că m-am decis să-l numesc mai departe aşa.

Domnul Sima s-a aşezat pe o scândură, avea o gură foarte mică, un fel de guriţă, şi zâmbea cu ea, mă simţeam jignit: îmi părea bine că-l revăd, dar de ce mă înşelase, atunci, cu lacrimile lui îngheţate?

„Astă-iarnă plângeai, domnule Sima, ziceai că mori, ţineai să mă convingi...“

„Stai să vezi“, mi-a răspuns el, „e clar că mă confunzi...“.

„Mai bine s-o lăsăm baltă, domnule Sima“, i-am spus, „dumneata ai fi în stare să plângi şi acum, ca şoferul ăla care m-a plimbat o zi întreagă pe gratis şi mi-a arătat, plângând, toate instituţiile culturale din Bucureşti, inclusiv Casa Şcoalelor...“.

„O fi fost beat“, a spus liniştit domnul Sima pe când eu aşteptam plictiseala adâncă, vidul şi neîncrederea care urmează după o solicitare prea puternică.

Încet, încet, vuietul depărtat al oraşului s-a stins, topit parcă de zăpuşeala zilei (mă gândeam la Zenobia ca la martorul şi arbitrul existenţei mele), m-aş fi aşezat pe scândură, lângă bătrânelul acela.

„Ce să-i faci, domnule Sima“, am spus, „câteodată ne credem buricul pământului şi poate chiar suntem, pentru că pământul ăsta are sumedenie de burice...“.

M-am oprit să respir, domnul Sima se uita în altă parte, m-am aşezat lângă el, pe scândură.

** În Corsica a fost internat un cetăţean obsedat de regulile circulaţiei. Instalat cu carabina la fereastra casei, el trăgea în automobiliştii care nu respectau sensul giratoriu.*

2. Am stat un timp pe scândură, soarele ardea încă destul de tare, domnul Sima tăcea, zâmbea cu guriţa aia mică a lui, l-aş fi plesnit peste ea, pe urmă l-am uitat, simţeam că se apropie momentul în care toate mişcările mele din ultimele zile aveau să se lege de la sine.

Din când în când mă încerca revanşa, acum neputincioasă şi sporadică. („Nimeni din miliardele de oameni care au populat de-a lungul vremurilor pământul ăsta amărât nu ne-a păstrat imaginea iubirii-miracol şi toţi credeau că iubesc. Nimeni nu mai ştie cât de strălucitoare e iubirea", şi aşa mai departe...)

Asta a durat o clipă şi încă una. Deasupra, pe cer, de nu ştiu unde, apăruse un norişor alb, avea exact conturul feţei mele. Acolo unde ar fi trebuit să-mi fie urechea stângă s-a lipit un alt norişor, ceva mai mic, privea prin mine. Pe urmă s-au contopit amândoi, curgeau unul prin altul ca nişte ape înfrăţite („Să nu mă laşi singur, Zenobia!"). Eram în mine, unul singur, deşi singurătatea dispăruse. Nimic n-ar fi putut să ne desfacă încleştarea. În jurul nostru se lăsase o tăcere uriaşă, ca între două tunete. Vedeam până dincolo, unde se roteau astrele, şi până dincolo de ele. Pluteam uşori şi liberi deasupra pământului pe care ne aşteptau trupurile noastre pline de un simţ al inutilului şi al neantului, distanţele mi se păreau nostalgice, nu ştiu cum să spun. Oceanul de tăcere vuia de zgomotul rotirilor din noi, axele lumii bubuiau printre pilonii încleştării noastre, „Mă bucur că ai venit", spunea domnul Sima, „poate că ne vedem pentru prima oară...".

Eram din nou lângă el, pe scândură, în curtea aceea năpădită de buruieni.

** Lui Charles Smith, în vârstă de 137 de ani, i-a fost amputat şi cel de-al doilea picior. Din pricina unor tulburări circulatorii,*

primul picior îi fusese amputat cu doi ani în urmă.

3. Pe urmă am auzit iar zumzetul oraşului, pesemne că pe străzi viii şi morţii îşi reluaseră forfota dintotdeauna, după treburile lor exacte.

Domnul Sima privea în gol, arăta ca o dărâmătură, ca un câine mort, cred că îl obosise arşiţa crudă a soarelui. Cu unghiile de la mâna dreaptă smulgea aşchii din scândura de sub noi.

„Lemn putred“, spunea, „cadavrul unui cadavru...“.

Mi se făcuse ruşine, dar să lăsăm... (Învăţasem singur să gândesc cu mâinile.)

„Poate ar fi vremea să recapitulăm“, am spus. „De la gura unuia la urechea celuilalt se naşte, vrând-nevrând, o balanţă...“

Domnul Sima s-a uitat o clipă în sus şi a lăcrimat din pricina luminii prea strălucitoare.

„Acum“, a oftat el, „sunt prea bătrân ca să mai recapitulez, mi-a crescut păr pe urechi, se vede cu ochiul liber...“.

Apoi s-a aplecat spre mine.

„Uită-te în urechea mea“, a spus.

M-am uitat în urechea lui, nu se vedea nimic în afara vârfului aceluia gălbui şi a golului negru-cleios acoperit cu firişoare albe şi încreţite.

„Poate mai înăuntru“, mi-a spus, „unde începe întunericul“, dar nici acolo nu se vedea nimic.

„Ce vezi?“, m-a întrebat domnul Sima.

„Nimic“, i-am răspuns.

„Păcat!“, a încercat el să mă consoleze. „Ar fi frumos dacă fiecare ar vedea gândurile celuilalt... Înseamnă că ai făcut drumul degeaba...“

„Oricum, dumneata n-ai nici o vină“, am spus. „Eu te consider şi aşa un înţelept, deşi înţelepciunea dumitale, ca şi urechea, mi se pare cam împuţită... Dar hai să ne închipuim că am venit să-ţi pun întrebarea...“

„Ce întrebare?“

Părea amuzat şi speriat, în acelaşi timp. Ridicase sprâncenele şi încreţise fruntea, ai fi zis că era gata să pufnească în râs sau s-o ia la fugă.

„N-avea grijă, domnule Sima“, l-am liniştit eu, „n-am să pun întrebarea la care te gândeşti. Poate că nici n-o ştiu... De data asta am să te întreb ceva simplu, ceva care se poate spune...“.

„Atunci întreabă-mă, poţi să mă întrebi, n-ai decât, nu te opreşte nimeni, nu-i aşa? Uite, întreabă-mă despre pustiul Kalahari, de exemplu, sau despre ce doreşti, dar ţine seama că eu nu ştiu nimic, ce să ştiu? Şi, chiar dacă am ştiut vreodată ceva, fii sigur că am uitat.“

„N-are a face, domnule Sima“, am spus, „dumneata eşti bătrân, treaba dumitale, poate că ştii vreunul din adevărurile bătrânilor pe care eu n-am avut cum să le cunosc sau alt adevăr...“.

„Să vezi“, a spus domnul Sima (şi ai fi zis că îşi vorbeşte singur, la ureche), „dintre adevăruri sau cum le zici dumneata, eu nu mai ţin minte decât unul, pe care n-ai avut cum să-l cunoşti, fiindcă n-a fost cazul. E singurul pe care ţi-l pot comunica şi te rog să-l reţii: când eşti foarte bătrân sau chiar ceva mai devreme, te p... pe tine. Ăsta e singurul adevăr pe care îl mai ţin minte...“.

„Dumneata, domnule Sima“, i-am spus, „joci cu mine un fel de joc care nu mi-a plăcut niciodată...“.

„Păcat“, a spus domnul Sima şi zâmbea, îmi venea din nou să-l plesnesc. „Era un joc frumos, ţin minte că îl jucam cu plăcere câteodată. Dar poate că ar fi bine să intrăm în casă, prea arde soarele, cu toate că amiaza a trecut de mult...“

„Să intrăm, domnule Sima, de ce să nu intrăm?“, am convenit eu şi ne-am ridicat amândoi de pe scândură, am intrat în casă, ne-am dus în odaia de sus.

** O echipă de zoologi australieni a descoperit o specie de broască deosebită de celelalte prin faptul că e capabilă să-şi clocească ouăle în propriul ei stomac şi să nască pe gură puii complet dezvoltaţi.*

4. În casă era mai răcoare, oricum, nu ne mai bătea soarele în cap, dar din cauza luminii prea puternice de afară acum abia vedeam, urcasem pe dibuite scara interioară.

„Nu vrei să-ţi fac un ceai?“, m-a întrebat domnul Sima de undeva, de lângă mine, mai mult îl simţeam decât îl vedeam.

„Nu, domnule Sima“, am spus, „nu vreau“.

„Foarte bine“, a încuviinţat domnul Sima, „atunci să ne aşezăm“, şi am simţit cum împinge un scaun spre mine, dar nu m-am aşezat.

După un timp ochii mi s-au obişnuit cu lumina aceea scăzută. Singura fereastră a încăperii era acoperită cu o perdea de hârtie neagră, pusă cam strâmb, sub ea se afla o masă de lemn îngustă şi lungă pe care zăcea o formă omenească, un fel de manechin, m-am apropiat de forma aceea, am dat la o parte perdeaua de hârtie, lumina a umplut încăperea.

„Ia te uită“, am spus, „e chiar soţul doamnei Gerda, mâncătorul de frişcă...“.

Şi l-am zgâlţâit destul de tare, „Scoală-te“, i-am spus, „şi du-te de cumpără îngheţată, pentru toţi trei...“.

El nu s-a mişcat, părea că nu mă aude, dormea dus în redingota lui impecabilă, ţinea în mâna stângă bastonul cu măciulie de argint.

„Degeaba“, a spus domnul Sima, „trei zile nu se mai trezeşte...“.

„Atunci să-l lăsăm să doarmă“, am spus şi mă întrebam de ce vorbeam pe şoptite. „Va să zică, domnule Sima, locuiţi împreună...“

„Da’ de unde!“, mi-a explicat domnul Sima, „El e aici doar în treacăt, ca să mai prindă

consistenţă...“.

„Dacă doarme“, am spus, de data asta cu glas tare, „poate că ar fi mai bine să tăcem“.

„Aşa e“, a convenit domnul Sima. „Să stăm jos şi să tăcem.“

Ne-am aşezat fiecare pe câte un scaun şi am tăcut destul de multă vreme.

> * *Doi nevăzători britanici au reuşit să traverseze Canalul Mânecii pe schiuri nautice.*

5. Fiindcă mă plictiseam veghindu-l pe cel ce dormea, am început să mă uit pe fereastră. De acolo, din odaia de sus, vedeam numai vârfurile copacilor, spre stânga un salcâm, mai în faţă şi spre dreapta un nuc uriaş cu două braţe principale, la orizont un şir de plopi.

De la un timp vârfurile copacilor au început, pe nesimţite, să se clatine, fiecare altfel, vârful salcâmului tremura uşurel, balansul plopilor mai mult îl bănuiam, cerul părea lipit de ei, se clătina odată cu ei într-un fel de mişcare compactă, vârfurile nucului se înălţau indiferente, ca iarna, când îşi uită seva în adâncurile trunchiurilor.

Mă gândeam la scândura de jos pe care stătusem, poate vibra şi ea. O sevă năvalnică năpădise lumea, fiorul ei atinse creanga cea mai de sus a nucului, se abătu asupra salcâmului... Pe partea liberă a cerului se opri o pasăre, ştiam că era moartă, eram chiar eu pe catafalcul verde, înspăimântător, stăteam în aer rotund şi nemişcat, cu aripile strânse.

Câteva frunze s-au întins spre mine să mă mângâie, plopii s-au apropiat şi, împreună cu ei, salcâmul. S-au lipit de mine, acoperindu-mă. Începuse să se întunece, dar distingeam perfect fiecare crenguţă, fiecare frunză, fiecare nervură, vedeam până şi petele roşietice-gălbui de pe cele

câteva frunze ale nucului care uitaseră să pice de cu iarnă.

Pluteam în haloul acela, vârfurile arborilor cuprinseseră tot orizontul, mă simţeam bine, acolo, mă priveam cu duioşie, fără pic de regret. O melancolie lichidă, dulce-amară curgea prin mine...

Deodată totul s-a retras, am reintrat în mine, mă aflam pe scaunul din faţa ferestrei, omul acela continua să doarmă tihnit, cu faţa în sus, pe când alături, pe scaunul său, domnul Sima îşi desena cu arătătorul de la mâna dreaptă un cerc nevăzut şi neîntrerupt, deasupra genunchiului drept.

Târziu, când am plecat, simţeam o puternică nevoie de a urina.

> * *Culcat pe vârfurile ascuţite ale unor cuie înfipte într-o scândură, fachirul elveţian Mirna Bey (pe numele adevărat Augustin Fournier) a coborât gheţarul din Saas Fee, la peste 3 000 de metri altitudine. Îmbrăcat numai cu un slip din piele de leopard şi purtând pe cap un turban, Mirna Bey a folosit drept săniuţă scândura plină de cuie.*

6. Apropierea toamnei acoperise cerul cu sticlă străvezie. Totul părea strălucitor. Mă aflam pe stradă, lângă Piaţa Filantropiei, citeam un anunţ scris cu cerneală pe o etichetă lipită de un stâlp. Cineva îşi pierduse câinele şi oferea o bună recompensă aducătorului. Maria trecea pe partea cealaltă, umbla ca năucă, nu m-a văzut.

Am traversat strada, am ajuns-o din urmă, s-a oprit. Îi luceau ochii, poate din cauza cerului, dar tremura în rochia ei mototolită. Purta un ciorap alb şi unul albastru.

„Maria“, am spus, „unde umbli de atâtea zile? Ai tăi te caută, în disperare...“.

„Mă duc acasă“, mi-a răspuns.

Avea o voce egală, care părea că nu participă la sensul cuvintelor. O resemnare mâhnită îi acoperea faţa. Pesemne că aşa arătau cei care, în zorii Maratonului, aşteptau venirea morţii. Atâta doar că ei se pregăteau s-o întâmpine pieptănându-şi cu graţie pletele lungi...

„Bine faci", i-am spus, „pentru că există, oricum, o dragoste filială, cunosc şi eu un caz, era una, Pero a lui Cimon, pe taică-său îl condamnaseră concetăţenii la moarte prin înfometare, ea l-a salvat alăptându-l zilnic cu laptele ei incestuos...".

Mă aşteptam ca gluma mea suficient de tâmpită s-o readucă pe Maria acolo unde ne aflam, dar ea părea că nu mă aude, stătea în faţa mea ca un pustiu.

„Mă duc acasă", a repetat. „Mă duc să mă mărit..."

Cuvintele îi ieşeau din gură ca nişte cuţite aruncate în ea însăşi, dar mă zgâriau şi pe mine în traiectoria lor smintită. Revanşa îmi şoptea că nu eu hotărâsem întâlnirea aceasta, mă gândeam să nu mă mai gândesc, dar aş fi vrut s-o scot pe Maria din apele ei moarte.

„Să-ţi spun o chestie" (vorbeam repede, s-ar fi putut crede că eram voios), „acum vreo doi ani inventasem un joc, îi ziceam *orizontala*: puneam cap la cap câteva vieţi, nu-mi trebuiau prea multe, şi mă pomeneam, de pildă, lângă Raymundus Lullus, vorbeam cu el în limba catalană. După un timp, jocul m-a plictisit, era prea multă ciumă şi holeră în el. Atunci m-am hotărât să-l schimb, să trec pe verticală şi mi-am lăsat barbă. Când a ajuns destul de mare, am ras-o de pe jumătatea stângă a obrazului, împreună cu partea de mustaţă respectivă...".

Maria tăcea, privea în gol, mohorâtă, părea o femeie-copil, dar sufletul îi mirosea a câine mort.

„Aveam planuri mari, fii atentă", am continuat eu. „Aşa, cu barbă numai pe o jumătate a

feţei, mă pregăteam pentru marea întâlnire de dragoste. Ţii minte? Veneam şi pe la tine, la atelier... Pe urmă, mi-am ras şi jumătatea de barbă rămasă şi m-am mutat pe-un coridor, pe Calea Moşilor colţ cu bulevardul Domniţei. Pe urmă, am plecat în mlaştini..."

„Cu domnul asistent universitar Ioachim mă mărit", m-a întrerupt Maria. „O să plesnească mama de fericire..."

„Şi Iason?", am întrebat-o.

„Nu mai ştiu. Sper să fi crăpat şi el..."

Vorbea în silă, abia îşi suporta cuvintele. Aveam senzaţia năucitoare a unuia care intră într-o cameră unde ştie locul fiecărui lucruşor şi, iată, găseşte totul răvăşit, dărâmat, acoperit de molozuri.

„Stai să vezi", am spus, „mai ştiu un caz cu un băiat simpatic, unul, Robescu. Ăsta spunea mereu «after you», îi plăcea lui aşa. Dacă erai cu el şi voiai să intri într-o cameră, se dădea frumos la o parte, spunea «after you» şi te lăsa pe tine să intri primul. Dacă voia să fumeze, scotea pachetul, îţi oferea o ţigară, spunea «after you» şi aşa mai departe. Cred că venise pe lume numai ca să spună «after you» şi să se ducă, fiindcă ne-a luat-o înainte la toţi: s-a curăţat, primul, la nouăsprezece ani...".

Îmi ascultam pălăvrăgeala. Vedeam întreaga încâlceală a ghemului pe care îl crezusem bine rostuit. Cunoşteam firul, ar fi trebuit să-l apuc de un capăt şi să trag, dar nu se putea aşa, dintr-odată. Mă temeam să nu sporesc blestemul încâlcelii.

„Mă sufocau", spunea Maria. „De mică mă sufocau..."

Pesemne însă că mi-a intuit neliniştea, s-a gândit să mă cruţe.

„De data asta ne-am născut greşit, dar nu-i nimic", a oftat ea. „Poate că data viitoare..."

Pe urmă s-a aplecat spre mine, aveam pe piept o insignă cu un şarpe.

„E frumoasă“, a spus. „Mi-o dai şi mie să mi-o pun un pic?“

„Ţi-o dau de tot“ (mă bucuram, mi se părea că îşi revine). „Mai am în buzunar una, cu o balanţă. Le-am găsit pe stradă...“

A luat insigna, şi-a prins-o de rochie.

„Am s-o păstrez ca amintire“, a spus.

Îşi umflase pieptul firav, mângâia insigna. Mă uitam la ea: aşa, plăpândă cum era, avea de dus o străveche şi cumplită bătălie.

Atunci i-am pus, pe invers, întrebarea care se pune de obicei copiilor:

„Pe cine urăşti tu mai mult? Pe mama sau pe tata?“

„Pe amândoi, la rând“, a răspuns ea fără să ezite. „Pe fiecare, dar mai mult pe mama...“

Pe urmă am tăcut o clipă, înaintea despărţirii. Maria zâmbea ca din altă lume, mângâia insigna.

> * *Unei gorile de sex feminin i s-a luat puiul născut în grădina zoologică din localitatea Columbus, deoarece nu voia să-l hrănească şi îl ţinea tot timpul cu capul în jos.*

7. Câteva zile mai târziu i-am spus Zenobiei că ar fi timpul să ne întoarcem în mlaştini.

„Aici am terminat, mai avem nişte treburi pe acolo...“

Eram sigur că Zenobia înţelegea exact ce voiam să spun chiar dacă tăceam.

„Şi când crezi că ar fi bine să plecăm?“, m-a întrebat.

„Poate chiar mâine...“

Zâmbeam, îmi aminteam că o dată, mai demult, într-o zi de martie, stăteam pe culoarul unui vagon de clasa a treia, aş fi fumat, era înghesuială mare, nu-mi puteam mişca mâinile. Venisem devreme la gara aceea periferică, mai era un sfert de ceas până la plecarea trenului când uşa

unui compartiment arhiplin s-a deschis brusc. În prag s-a ivit un tânăr înalt şi slab, cumplit de palid. Îl însoţea o femeie măruntă, abia îi ajungea până la mijlocul pieptului, îl ţinea de mână ca pe un orb sau ca pe un copil.

„Pardonaţi!“, striga ea (voia să se exprime cât mai frumos), „Pardonaţi!...“

Ceilalţi le făceau loc, cum puteau. Dacă se întâmpla ca vreunul să nu se dea la o parte din drum, femeia aceea mititică îl implora arătând cu mâna în sus, spre faţa chinuită a bărbatului:

„Îi e rău... A mâncat o găleată de mucenici...“.

Argumentul acesta convingător a ajutat-o să-şi ducă bărbatul de-a lungul culoarului şi să-l coboare între linii.

Acolo, chiar sub ferestrele vagonului în care mă aflam, bărbatul s-a lăsat moale pe vine, şi-a tras pantalonii în jos... Avea o privire tristă, pierdută. Femeia stătea în picioare, lângă el, şi repeta disperată:

„Pardonaţi!... Pardonaţi!...“.

Ceilalţi vădeau atâta înţelegere a omului de către om, încât m-au înduioşat, ca la cinema, când eroul moare, nevinovat, în braţele iubitei. Se făceau că nu-l văd, se uitau peste el, spre alte linii cu vagoane de marfă...

** În cadrul cercetărilor consacrate „maladiei lui Parkinson“ s-au început incursiuni într-un domeniu până în prezent necunoscut, cel al regularizatorilor biochimici ai instinctelor şi sentimentelor umane.*

8. Aşa se face că a doua zi am părăsit oraşul. Trenul pleca din aceeaşi gară periferică. De data asta, poate pentru că era la amiază, se găseau destule locuri libere, dar noi am rămas la fereastră ca să privim lanurile de porumb îngălbenite, apele nămoloase ale Sabarului, luncile albăstrii ale

Argeşului şi Neajlovul pierdut printre fantomatice mlaştini şi întunecate păduri...

Când am coborât în gara aceea, valuri de linişte senină m-au năpădit din creştet spre tălpi, ca să se scurgă în pământ. Mă ameţeau, era bine. Trenul s-a dus mai departe, la Dunăre, o clipă mi l-am închipuit afundându-se în apele fluviului, ca un hipopotam greoi, cu pielea încinsă de soare. Noi am trecut peste podul pustiu. Dincolo se întindeau până departe digul şi marginea de stuf încă verde a mlaştinii.

Am mers un timp cu Zenobia, începutul de toamnă acoperise cu flori mov-ruginii goliciunea sălbatică a locului. Pe dig, pământul era negru şi crăpat, ne-am fi putut crede pe craterul unui vulcan.

Când gara a rămas mult în urmă, iar în faţa noastră, pe dreapta mlaştinii, s-a ivit pata roşcată a pădurii, i-am spus Zenobiei:

„Acum te las. Poate că o să întârzii. Tu du-te şi aşteaptă-mă...".

„Am să te aştept", a spus Zenobia şi m-a sărutat pe obraz.

Un timp, i-am urmărit de-a lungul digului silueta subţire şi singuratică. De câteva ori s-a oprit, şi-a fluturat mâna.

„Să fii cuminte", mi-a strigat.

** Peste 350 000 de canadieni au luat parte la concursuri populare de alergări, de ciclism sau de fugă pe picioroange, în prima ediţie a festivalurilor sportive anuale organizate în memoria lui Terry Fox, tânărul devenit celebru după ce, suferind de cancer şi având piciorul drept amputat, a început „Maratonul Speranţei".*

La întrecere au luat parte, printre alţii, o fată oarbă din Ottawa şi o bătrână de 73 de ani din Thunder Bay, Ontario.

9. Am coborât de pe dig, spre partea câmpiei, printre grămezi de buruieni şi flori de câmp, vorbeam cu ele. Poate din cauza aerului meu încă citadin, îmi puneau piedică, mă trânteau. De câteva ori m-au zgâriat pe mâini şi pe faţă.

O pasăre albastră mi-a cerut ceva, am scos din buzunar bucata de pâine şi i-am întins-o pe palmă. A luat-o din zbor. Ar fi putut la fel de bine să-mi ia ochii.

Mergeam în zigzaguri anapoda, mă învârteam în loc, ştiam că, oricât aş fi rătăcit, aveam să ajung la timp. Mai sus, din gura pădurii, venea un drum, îl cunoşteam, n-aveam pic de încredere în el.

Apoi au năvălit oile, turme întregi. Cât vedeam cu ochii părea că pulberea pământului tresare, zvâcneşte şi behăie. O avalanşă tremurătoare aluneca pe mii de picioruşe.

Turmele n-aveau câini, le mânau cu strigăte nişte păstori-militari, goi până la brâu şi smoliţi de soare, îmbrăcaţi în pantaloni de pânză gălbuie şi aspră, târându-şi anevoie bocancii prăfuiţi, păstorii-militari mergeau strigând şi învârtind în aer toiegele, ca pe nişte baghete uriaşe. Fiecare dintre ei scotea alte sunete, numai ale lui, cele mai ciudate sunete pe care le-am auzit vreodată. Simţeam totuşi în ele un fel de sfială: se vedea bine că oile nu erau ale lor, ci ale Marelui Stăpân neiertător şi invizibil, căruia nu se putea să-i scape nimic. Mânaţi şi ei, aici, prin arşiţa duşmănoasă a câmpiei, păstorii-militari mergeau ca în delir, cu frunţile spre cer, fluierând, ţipând, chiuind, gemând, mieunând, icnind, lătrând. Mergeau cu ochii în sus, halucinaţi, imitând păsările şi vântul şi frunzele. Puţin le păsa de orice în afară de oile cărora li se adresau cu o uluitoare laşitate. Pe unul dintre ei l-am auzit cum încerca să linguşească o namilă de berbec care îşi proptise botul în pământ la câţiva paşi de mine:

„Hai mă, *Cerbule*!...“, îi spunea.

Apoi o voce a răsunat de departe, acoperind vacarmul:

„Vacile, măăă!... Feriţi, că le omoară...“.

Atunci păstorii-militari s-au pornit să scoată alte sunete, alte strigăte, alte chiuituri, la fel de nemaipomenite. Iar oile, înţelegându-i la perfecţie, s-au repezit de-o parte şi de alta a pajiştii, lăsând loc liber.

Pe drumul dinspre pădure venea cireada calmă a vacilor, purtându-şi domol ochii umezi şi coarnele ucigătoare.

> * *Constatând că oile suferă mai mult de umezeală decât de frig, un crescător din Noua Zeelandă şi, după el, câţiva crescători din Marea Britanie le-au îmbrăcat în impermeabile confecţionate din polietilenă.*

10. Am mai rămas un timp acolo, mă simţeam bine în păienjenişul moale al pajiştii, aş mai fi stat, dar cerul se făcuse pe nesimţite violet, iar peste linia colinei se arăta un nor urât, ca de păcură, şi m-am gândit să-mi caut adăpost.

Ştiam pe aproape câteva sălcii bătrâne, găunoase, murdare, le mângâiasem altădată firele lungi, îmbâcsite de mâluri, care le atârnau pe trunchiuri ca nişte plete, şi am pornit spre ele.

Mergeam grăbit pentru că cerul se întuneca văzând cu ochii şi auzeam, departe, ecoul înfundat al tunetelor. Apoi, brusc, în jurul meu au început să cadă trăsnetele.

Cădeau în rafale, unul după altul, ca dintr-o mitralieră gigantică perfect reglată, cădeau trosnind şi bubuind, lumina lor mă orbea, cădeau în cerc precis, cu diametrul neschimbat, înconjurându-mă şi urmărindu-mă pas cu pas, ca într-o joacă demenţială. Mă aflam în centrul cercului care mergea odată cu mine şi se oprea cu exactitate de câte ori mă poticneam.

Când am ajuns la sălcii, m-am repezit spre una dintre ele şi m-am ghemuit acolo, printre crengi. Tirul s-a înteţit, păstrându-mă la mijloc.

Stăteam cu fruntea lipită de trunchi, crengile mă înţepau, furnicile începuseră să-mi mişune pe faţă, vedeam prin pleoape exploziile roşii-negre, vibram la vuietul cerului, mi se părea că sosise clipa marelui sfârşit şi aşteptam, nu ştiu de ce, năvala apelor devastatoare.

Fireşte, nu-mi era frică, grandoarea catastrofică exclude panicile mărunte. Stăteam acolo, sub trăsnete, într-un sfârşit care nu era al meu, puteam să mor, nu depindea numai de mine, intrasem în măreţia altor legi şi ele nu mă făceau neputincios. Eram cum eram, stăteam cum stăteam, dar ce simţeam nu semăna deloc a moarte, îmi aminteam bine: odată, când murisem pentru un timp, mă năpădise o nemărginită melancolie plăcută şi senină. Atunci, mă cufundam într-un fel de bunătate duioasă şi resemnată, pluteam în zonele unui regret imens, nedureros, ci doar îndoliat. Acum, nimic din toate astea: stăteam ca o piatră sau ca o creangă sau ca o sălbăticiune, cu simţămintele unei pietre, ale unei crengi sau ale unei sălbăticiuni, într-o participare deplină şi activă. Eram o părticică din nimic, gata să reintre în matcă fără să se piardă, firesc şi fără urmă de tristeţe.

Curând poate (nu mai ştiu), cercul de trăsnete m-a părăsit. Bubuiturile au răsunat tot mai departe, dincolo de colină. Apoi, s-au stins şi a urmat o linişte cumplită.

* *În nopţile ploioase, fără lună, din toamna fiecărui an, în satul indian Jatinga (Assam) se adună stoluri imense de păsări de diferite specii. Ele zboară spre orice sursă de lumină, oricât de puternică, zdrobindu-se de pământ sau plutind în cerc, cu mare viteză, timp îndelungat, până cad, moarte de*

oboseală. Interesant e faptul că ele sunt atrase numai de sursele situate la cel mult un kilometru de centrul satului.

11. M-am oprit pe o colină, la poalele unei vii şi ale unui lan de porumb uscat. La picioarele mele, sub panta abruptă, curgea alene râul. M-am întins la pământ, cunoşteam fiecare bolovan, fiecare copac. Mai jos, în mijlocul apei, se afla limita strictă a plimbărilor mele din primăvară cu barca aceea ponosită (simţeam parcă în tălpi lemnul putrezit sub pojghiţa de smoală). Acolo, pe un mic ostrov, mă întâlneam de obicei cu o capră albă cu bărbuţă ciudat de lungă, avea ochii roşii, venea la mal să mă întâmpine, o întrebam: „Ce mai faci, domnişoară?“, câteodată îmi răspundea, behăind pe limba ei.

Acum ostrovul era pustiu, ierburile i se îngălbeniseră, pe când aici, de-a lungul pantei, buruienile încă verzi se mişcau în vânt.

Priveam peisajul: mai lipseau doar luntrea, pescarul mulţumit şi câteva răţuşte, eventual sălbatice, plus lebăda şi vânătorul cu puşca şi câinele fidel şi moara, ca să mă simt ca într-o poezioară a duşmanului meu personal Johann Wolfgang Goethe (wurde im Jahre siebzehn-hundertneunundvierzig zu Frankfurt am Main geboren. Seine Eltern waren... şi aşa mai departe).

Atunci a venit spre mine un om urât, îmbrăcat cu o cămaşă neagră de murdărie, despicată în spate de la brâu până aproape de ceafă şi încălţat cu nişte galoşi de cauciuc. Omul târa după el un cărucior metalic ticsit de ierburi şi de buruieni bine îndesate. Trăgea din greu, gâfâind, mergea pieziş pe pantă, mă temeam să nu se prăvălească.

Ajuns în dreptul meu, omul s-a oprit, m-a salutat, a proptit cu doi bulgări mai uscaţi roţile căruciorului şi s-a aşezat să fumeze o ţigară.

„Parcă te-aş cunoaşte de undeva“, m-a iscodit el după ce a tras un fum, două.

„N-aş crede“, i-am răspuns.

„Nu ţi-am adus eu, dumitale, pe vară, nişte lapte?“, a reluat el.

„Nici vorbă“, l-am asigurat eu.

„Atunci să ştii că ţi l-a adus nevasta“, a insistat el.

„Da’ de unde...“

„Păcat“, a spus omul. „Aveam lapte de capră, care e cel mai bun, fiindcă vindecă şi oftica...“

„Şi acum nu mai ai?“, m-am interesat eu, într-o doară.

„Nu mai am“, mi-a răspuns.

Mă uitam spre ostrov. Capra albă apăruse de nu ştiu unde. Deşi se afla destul de departe, o vedeam cum râde la mine săltându-şi bărbuţa.

„De ce nu mai ai lapte?“, l-am întrebat pe Goethe acela. „Ţi-a murit capra?“

„Cum să moară?“ (Omul m-a privit bănuitor.) „Pe vară aveam patru, cu a bătrână, dar pe una din alea micile am dat-o din cauza nevestei, că prea se juca cu ele, nu mai avea timp de nimic, că ele se joacă... Nu-i vorbă, îmi e şi mie mai uşor cu trei decât cu patru, la păscut, că ele nu mănâncă orice, la nimereală. Le duci de lanţ şi ele te trag ici, colo, aleg mâncarea după gust, pe urmă se joacă, le place... Când mă opream să răsuflu, alea micile se jucau cu mine, mă călcau în picioare, uite, pe-aici mă călcau, pe cap...“

Mă uitam spre ostrov. Capra albă se topise ca un fum. Mă gândeam că totuşi n-avea unde să se ascundă în ierburile mărunte...

„Şi te ţii aşa, după ele, tot timpul?“, am întrebat, ca să menţin conversaţia.

„De ce să nu mă ţin, că am trei putini cu brânză de la ele, şi lapte am, şi ouă, de toate, am tot ce-mi trebuie, n-are decât să vină iarna...“

„Ouăle tot de la ele le ai?“

„Cum adică de la ele?“ (Omul m-a privit din nou, mirat şi bănuitor.) „Ouăle sunt de la găini, asta ştie oricine, dar de la ele am brânză şi lapte,

am de toate... De-asta le strâng şi eu buruieni, că le mănâncă grozav. Le place...“ Părea încântat. „Pe vară, le-am strâns o căpiţă. A doua o dau gata până vin ele acasă...“

„Păi, unde sunt?“

„La ţap, unde să fie? Le-am dus la ţap, în altă comună, că acolo e şi apă curată, de izvor. Înainte le duceam la altă gazdă, dar n-avea apă bună. Le ţin la ţap cât e nevoie. Pentru aia bătrână plătesc o sută optzeci de lei număraţi, o mai şi mulge omul, dar acum se alege cu puţin, cam un litru pe zi, tot e ceva... Pentru alea micile mai dau o sută...“

„Şi ţapul“, m-am interesat eu, „e vrednic?“.

„Este“, mi-a spus. „Alea micile sunt de la el...“

„Ştiam şi eu pe-aici o capră, una albă“ (am arătat spre ostrov). „E a dumitale?“

„Cum să fie a mea?“ Părea indignat. „Aia e alta, care a murit de trai rău. Era a lui Chitic, pârlitul dracului... Voia să ia în locul ei o iadă de la mine, din sămânţa ăleia bătrâne, dar nu i-am dat-o, cum să i-o dau? Se ruga el de mine, zicea că-mi plăteşte oricât vreau pe ea, dar i-am spus: mă, degeaba te rogi tu de mine, că nu ţi-o dau s-o surghiuneşti tu acolo, pe ostrov, legată la ţăruş, ca o mucenică. Oricâte parale ai scoate, nu ţi-o dau pentru că la toamnă o tai, o fac pastramă şi o mănânc cu nevasta...“

„Şi când s-au întâmplat toate astea?“, l-am întrebat.

„Pe vară“, mi-a spus, „să fie două luni de-atunci, de când s-a prăpădit aia albă. Dar să ştii că se mai arată la unii şi-şi plânge soarta... Mai rău e când se arată ca uliu, cu pene, că te ciocăneşte în cap până la sânge, nu ştii ce zace în ea...“.

„Uite-o!“, am spus (râdea la mine, pe ostrov).

Omul s-a uitat, pe urmă s-a întors spre mine.

„N-o văd, ţi se arată numai dumitale. Dacă e fără pene e de bine. Înseamnă că e vremea să te duci unde ştii dumneata...“

După ce a spus toate astea, omul s-a ridicat alene, a aruncat mucul de ţigară care se stinsese de mult între buzele lui vinete şi subţiri, l-a strivit grijuliu cu talpa galoşului, şi-a luat rămas-bun de la mine şi a plecat târând căruciorul prin universul lui caprin.

Intuind oarecum sensul exemplar al existenţei sale, m-am mai întors o dată spre ostrovul pustiu. Pe urmă am pornit şi eu, târât de lanţul caprelor mele, pe malul mlaştinii, spre casa acoperită cu iederă acum ruginie a domnului Sima.

** La Centrul Cultural din Tenggarong, în apropiere de Samarinda (pe coasta răsăriteană a insulei Borneo), se află un ciudat animal, un soi de tigru, pasăre, capră şi elefant, capturat în jungla din Borneo. Animalul are picioare de capră, dar cu gheare de pasăre, corp de tigru, aripi, trompă, coarne, şi e înalt cam de un metru.*

12. Când am ajuns acolo, am bătut în poartă, ştiam că n-o să-mi răspundă nimeni. Apoi am sărit gardul. Sub paşii mei foşneau frunze uscate, nucile se înnegriseră, cădeau, călcam şi peste ele.

Uşa era întredeschisă, dar n-am intrat. M-am dus pe veranda din faţa casei, lângă o măsuţă, m-am aşezat pe o bancă şubredă. În jurul meu vedeam urme proaspete de locuire, ca şi cum casa ar fi fost părăsită de puţină vreme, în mare grabă.

Veranda aceea de câţiva metri pătraţi, înecată în linişte pustie, avea două laturi acoperite cu geamuri şi două laturi libere, descoperite.

Stăteam pe bancă şi mă gândeam la una şi la alta, maşini ale vremii. Ţineam în mână o carte de joc găsită la picioarele băncii, valetul de treflă, fireşte.

Mă gândeam, de pildă, la foarfeca turbată care mi-a muşcat într-o bună zi degetele, pe când voiam să-mi tai unghiile, la catarama curelei care

mă izbea, făcându-mi vânătăi în fiecare dimineaţă când îmi scuturam de praf pantalonii, la afurisita de lamă care îmi zgâria bărbia de câte ori voiam să mă rad, la crenguţa de prun care încercase, într-o seară, să-mi scoată ochii, la ciocanul care mă izbise cu duşmănie, înnegrindu-mi o unghie numai pentru că trecusem pe lângă el, şi aşa mai departe.

Sigur, asemenea lucruri i se pot întâmpla oricui şi ele sunt uşor trecute cu vederea. Dar, când te loveşti de cinci ori în aceeaşi zi de aceeaşi piatră pe care de fiecare dată o dai la o parte şi când ţi se învineţeşte degetul mare de la picior şi te doare de-ţi vine să urli, devii prudent, începi să te gândeşti, vrând-nevrând, că piatra, de pildă, zăcea acolo numai ca să-ţi pândească trecerea...

Pe urmă, am pus valetul de treflă pe masă şi nu m-am mai gândit la nimic.

> ** La Dalton (Massachusetts), zeci de mii de omizi au ocupat arborii unui cartier, după care au pătruns şi în case. Mai multe apartamente au fost evacuate. Pentru distrugerea invadatoarelor au fost folosite jeturi puternice de apă, aspiratoare gigant etc. Se speră că în curând toate frunzele copacilor vor fi devorate de omizi, ceea ce va determina şi moartea oaspetelor nepoftite.*

13. Atunci a venit bondarul. Şi, cum zbura înveşmântat în minunatele lui dungi galbene-cafenii, s-a năpustit deodată, zbârnâind, în geamul peretelui dinspre apus al verandei. Se căznea disperat să treacă prin el. Se agăţa cu ghearele, se învârtea în loc, cădea... Dincolo de geamul acela, pe orizontul aparent liber, plutea soarele înecat într-o lumină portocalie. Acolo ţinea morţiş să ajungă bondarul. Şi se izbea atât de tare, încât mi s-a făcut milă de el.

„Tu, bondarule“, i-am spus, „nu vezi că în faţa ta e un geam şi că din cauza lui drumul pe care

îl crezi liber e numai o iluzie? Pentru că vezi prin el, nu poţi să vezi. Simplitatea erorii te împiedică şi te doboară la pământ. Aşa păţim şi noi: ne poticnim, orbiţi de transparenţe. Încearcă şi tu mai la dreapta sau mai la stânga, pe unde ţi se pare că n-ar fi nimic...“.

Dar el se zbătea furios, îşi apăra cu îndârjire traiectoria înverşunată, izbea cu aripile şi cu picioruşele geamul, încerca să-l spargă, se încăpăţâna să treacă dincolo, prin el.

Când a căzut ameţit, pentru a nu ştiu câta oară, am vrut să-l ajut, să-l iau pe cartea de joc ca pe un făraş şi să-l arunc pe una din laturile libere. Dar l-am căutat degeaba. Dispăruse. Găsise singur calea...

Am mai rămas, nu ştiu cât, pe bancă. Trecuse vremea erorilor. Soarele începea să coboare. Departe, lătrau nişte câini. Doi oameni umblau printr-un copac stufos. Poate aveau o schelă acolo, făceau un turn, cine ştie, dar eu, de pe verandă, nu-i vedeam decât pe ei şi copacul. Pe ei, umblând prin copac.

Când au coborât, venise timpul să intru şi eu în casă.

** Claude Papper semnalează cel puţin 500 000 de cazuri cunoscute de violenţă asupra persoanelor vârstnice, produse de propriii copii sau de nepoţi ai victimelor.*

14. Am bătut la uşă, nu mi-a răspuns nimeni. Am intrat.

În încăperea de jos era atâta linişte, încât îmi auzeam respiraţia. În aer plutea mireasma dulceagă a florilor domnului Sima, de mult veştejite. Praful părăsirii se aşternuse pretutindeni, puşca aia se afla la locul ei, prinsă în perete, m-am gândit o clipă s-o iau, dar am renunţat, nu-mi trebuia.

Am urcat scara. Lumina şi întunericul nu mai existau, vreau să spun că totul se petrecea într-un

ciudat crepuscul, vreau să spun că întunericul şi lumina se contopiseră într-o iradiere de neînţeles şi de nedescris.

În odaia de sus am dat cu ochii de Dragoş (îl vedeam prin pleoapele închise), dormea cu faţa spre uşă, ghemuit pe o masă albastră, sub fereastra care dădea spre mlaştini.

Părea neschimbat, purta aceleaşi zdrenţe străvechi. Doar în picioare, în locul opincilor, avea acum o pereche de bascheţi.

M-am apropiat de el.

„Scoală-te“, i-am spus, „să stăm un pic de vorbă“.

El nu s-a clintit, dormea cu îndărătnicie. Dincolo de fereastră vârfurile trestiilor se balansau în vânt, câteva păsări răzleţe zburau pe deasupra lor la mică înălţime. Le-am numărat atent, erau nouă.

Am tras un scaun lângă masă şi m-am aşezat cu palmele pe genunchi, ca la veghe.

„Draaagoş“, am spus (vorbeam, nu ştiu de ce, pe nas; din gură îmi ieşea un fel de bocet trist şi fonfăit), „unde ai lăsat copiiilul? L-ai dat de sufleeet?“.

El nu mi-a răspuns, dar eram sigur că mă auzea.

„Îţi arde şi ţie de joaaacă?“, am continuat eu, „sau poate că nu te interesează şi vrei să pălăvrăgim despre altcevaaa...“.

Pe urmă, mi-am rezemat fruntea de marginea mesei albastre, vopseaua era încă proaspătă, mi se lipea de păr, ochii mă usturau, deşi îi ţineam închişi.

„De ce nu-mi răspunzi?“, am întrebat. „Doar ştii că sunt un copiiil, poate sunt chiar copilul ălaaa. Vrei să-mi întind mânaaa, să-ţi şterg praful aşternut peste gurăăă?...“

M-am ridicat, am dat scaunul la o parte.

„Tu, Dragoş“, am spus (acum nu mai boceam, îmi revenise vocea normală), „există undeva, nu

mai ştiu unde, o balenă gigantică, umblă pe mări şi pe oceane, poate că ea decide... Lipit de pântecul ei se ţine masculul, micuţ, cât un chibrit. El stă acolo nemişcat, cum stai tu acum, şi nu funcţionează decât atunci când ea simte nevoia să germineze. Pe urmă intră iar în nemişcarea lui. Iar tu, Dragoş, degeaba taci şi te prefaci că dormi. Mă uit la tine, semeni leit cu ăla, atâta doar că tu eşti incredibil de bătrân. Poate că dormi lipit de pântecul ei nevăzut sau înăuntru pântecului, cine ştie?...".

Dragoş tăcea, lumina îmi înţepa ochii, mă ameţea. Am făcut câţiva paşi prin odaie, apoi m-am întors din nou lângă el.

„Bă, căcănare", i-am spus, ca să mă echilibrez, „de unde ai făcut rost de bascheţii ăia împuţiţi? Te pomeneşti că faci şi sport acuma...".

Vorbeam singur, penibil de singur. Mă vedeam şi mă auzeam şi-mi venea să plâng. Era nespus de greu, poate că iar nu mă pregătisem îndeajuns. Impulsul lucid al revanşei îmi răscolea toată drojdia orgoliului amestecată cu îndoiala şi cu neîncrederea în mine.

„Află, bătrâne", am spus (vorbeam tare, aproape zbieram) „află că, mai demult, făceam şi eu sport şi, fii atent, placam frumos, aveam şi viteză, eram numai voinţă şi forţă, nu mă gândeam la nimic, o nebunie întreagă!... Împingeam la grămadă cu umerii şi cu ceafa, disperat şi fericit. Câteodată mă trezeam în afara grămezii, cu balonul în braţe, şi alergam ca şi cum ăsta ar fi fost unicul scop al vieţii mele, ca şi cum, dacă aş fi ajuns dincolo de buturi şi aş fi culcat balonul acolo, s-ar fi săvârşit una din marile minuni ale lumii. Atunci totul în jurul meu dispărea, mi se părea că alerg de secole, pe un teren nemărginit. Ceilalţi alergau şi ei înnebuniţi, să mă prindă din urmă, să mă dărâme. Aş fi putut să pasez balonul şi atunci altul ar fi devenit ţinta furiei lor, dar alergam înainte...".

Îmi auzeam glasul, îmi era ruşine de mine.

„Şi mai află, bătrâne, că o dată, pe când goneam aşa, s-a ivit în faţa mea un domn în vârstă pe care îl ştiu foarte bine fiindcă l-am mai văzut la o braserie unde stătea la masă cu un puşti, mâncau amândoi îngheţată, în orice caz, ceva cu frişcă (la plecare a aruncat cu un ban în mine; pe urmă l-am văzut la braţ cu doamna Gerda, dar tu n-o cunoşti pe doamna Gerda, e una care există, o prietenă de-a mea...). Şi, pe deasupra, l-am întâlnit la domnul Sima, în depozit, se prefăcea că doarme, ca şi tine... Atunci, pe teren, domnul acela mi-a făcut semn să mă opresc, m-a întrebat: «De ce alergi? Unde alergi?». «Tu, domnule», i-am răspuns, «nici nu bănuieşti şi, dacă ţi-aş spune, nici nu m-ai crede...». De fapt, nu prea ştiam nici eu, dar îmi era egal, nu mă interesa...“

Dragoş continua să tacă. Lumina îmi pătrundea prin piele, încerca să mă pietrifice. M-am gândit o clipă la Zenobia, am văzut-o de parcă ar fi fost la câţiva paşi de mine: stătea cuminte, cu mâinile în poală, la gura scorburii noastre, pe un maldăr de trestii uscate. Mă aştepta. „Ajută-mă“, i-am strigat.

„Tu faci pe mortul şi taci“, i-am spus apoi lui Dragoş, „ai uitat că şi tu eşti copil...“.

Atunci lumina sau poate întunericul a început să se schimbe. Vedeam prin pleoape cum totul în jurul meu se spaţializa altfel. Fiecare obiect părea că există numai ca să realizeze distanţa altuia. Sticlele de pe etajera roşie, clepsidra, statueta-bust intitulată Espérance, ciocanul aflat alături, pe pervazul ferestrei, tăbliţa argintie cu inscripţia *Réservé* intrau pe rând în jocul acesta al distanţelor.

Pe urmă, dreptunghiul transparent s-a rotunjit şi a început treptat să se lărgească, să devină tub. Stăteam la capătul tubului, lângă Dragoş, printre distanţe. Eram din nou liniştit. În faţa mea se întindea, ca un ochean uriaş, tubul, pe marginile

căruia se desena ceva ca un cerc negru, deşi fără culoare. De fapt, nu era nimic acolo. Iar înăuntru cercului plutea o lumină albăstrie şi blândă, nu ştiu cum să spun, o iradiere în care totul părea albăstriu, până departe, la nesfârşit. De acolo venea un vuiet, ca răsuflarea unei balene gigantice. Şi tot acolo, pe un maldăr de trestii uscate, şedea Zenobia, mă aştepta, dar eu ştiam că ea se afla dincoace, la capătul acesta, care poate că era capătul celălalt, şi nu voiam să alunec încă în albăstriul tubului. „Sunt cuminte“, i-am spus şi am zâmbit amândoi.

Simţeam cum abisul fără sfârşit al tubului încerca să mă aspire, dar izbuteam să rezist. Lângă fruntea mea, Dragoş dormea neclintit şi moale. Vedeam cum genele i se lungeau şi fâlfâiau în undele luminoase.

„Poate că ne vedem pentru ultima oară“, i-am spus, „poate că nici nu exişti, dar tot mai am timp să-ţi spun un cuvânt, unul singur, ultimul...“.

I-am spus cuvântul, n-am să-l repet, poate că nu-l mai ştiu, i l-am suflat în nări. El a tresărit, s-a uitat o clipă la mine cu un singur ochi, părea indiferent, poate că nici nu exista. Am scâncit atunci, ca pruncul când îşi simte scutecele ude, şi am spus:

„Acum trebuie să plec, e târziu şi Zenobia mă aşteaptă, cine ştie de când mă aşteaptă...“.

Pe urmă am plecat, soarele mai arunca o ultimă văpaie roşiatică. În drum nu m-am întâlnit cu nimeni. Mergeam pe dig ferindu-mă de goluri, ca să nu-mi scrântesc gleznele. Erau nişte bolovani pe acolo, negri, prietenoşi, mă priveau ca pe un frate. Păreau că se bucură ştiindu-mă iar printre ei.

În faţa scorburii, pe un maldăr de trestii uscate, Zenobia şedea cuminte, cu mâinile în poală. Îi albise părul aşteptându-mă...

(1980-1985)

Referinţe critice

Fascinat de polisemia imagistică şi mobilitatea deconcertantă a desfăşurării visului, Gellu Naum pătrunde în culoarele somnului cu încrederea în ambivalenţa psihicului uman. Conştiinţa nu epuizează viaţa psihică. Inconştientul, stratul de profunzime, opus, subadiacent sau în sinergie cu conştientul, grupează procesele psihofiziologice şi psihice, obscure, ale vieţii interioare. *Medium* (1945) exprimă opţiunile, justifică tehnica utilizată şi oferă primele secvenţe din universul noului Graal în căutarea căruia pornise. […] Materiile prime ale noului edificiu sunt gândul şi visul, iar spaţiul fizic predilect, universul misterios al feeriei nocturne. […] La Gellu Naum, rolul mediumului şi-l asumă dorinţa imperioasă a căutării celuilalt, fluidul magnetic ce indică prezenţa misterioasă a altei fiinţe, întruchipată în şocante înfăţişări sub numele generic *obiecte*. Noţiunea este utilizată cu sensul pe care-l are substantivul în morfologie. Întâlnirea, desfăşurată „fie pe o serie cauzală sesizabilă, fie sub semnul hazardului obiectiv“, este constant determinată de o „mineralogogie a dorinţei“. Căutându-şi fără istov materialul „pe care să se proiecteze“, dorinţa „ne forţează să facem actele a căror iraţionalitate ne uimeşte; ne conduce cu o precizie delirantă la locul cel mai puţin aşteptat, cel mai puţin cunoscut, locul magnific al apariţiei“. Oricare stimul, indiferent de intensitate, de distribuţie în spaţiu sau în timp, este receptat cu lăcomie. O umbră, un zâmbet, o privire, un arbore profilat pe cer, culorile şi limbajul florilor, semnele tulburătoare ivite din aripa unei păsări sau dintr-o hârtie găsită pe drum trezesc în sufletul său rezonanţe prelungi, răscolitoare. […] Problematica

din *Medium* a fost reluată în *Albul osului* (1947). Similaritatea ideaţiei şi a procedeelor tehnice este evidentă, cu deosebirea că de data aceasta argumentarea este recreată după un indice subiectiv mai accentuat, sinuozitatea gândirii şi discontinuitatea imagistică par mai depărtate de ceea ce numim în mod frecvent realitate, deşi ea numai este percepută din alt unghi de refracţie. […] Naraţiunile incluse în volumul *Poetizaţi, poetizaţi...* […] distilează superior reveria, prin recrearea senzaţiei de visare în stare de veghe şi dizolvarea diurnului în nocturn. Aparent, schiţele se aşază în descendenţa prozei suprarealiste a lui Ion Vinea (*Paradisul suspinelor*, 1930) şi Stephan Roll (*Moartea vie a Eleonorei*, 1930). Însă, la o privire atentă, deosebirea iese în relief. Naraţiunea predecesorilor păstrează atributele academismului (gândirea pare normală, desfăşurarea logică), dar e dinamitată din interior prin introducerea în acţiune a raporturilor absurde. La Gellu Naum, analogia cu pictura suprarealistă rămâne punctul principal de referinţă.

Ion Bălu, „Gellu Naum şi seducţia visului“,
România literară, martie 1979

Un roman suprarealist, deci, în mozaicul românesc actual dominat de realisme şi hiperrealisme, ar putea să pară, pentru cei cu imaginaţia mai puţin zglobie, un palmier într-un luminiş de codru carpatic... Autorul *Zenobiei* ţine să ne dovedească faptic că suprarealismul românesc, înăbuşit acum câteva decenii de o ideologie culturală exclusivistă, nu şi-a spus cuvântul din urmă. […]. Zenobia, „Spiritul-Femeie“, este centrul de interes şi de acţiune al romanului. Naratorul-personaj îi întemeiază prezenţa şi absenţa (ca şi a celorlalte personaje) după canoanele fanteziei, bântuită de vii şi de

morţi, de obsesii (Zenobia) sau de himere (Dragoş). Aventura romanescă ne perindă prin spaţiile privilegiate ale refugiului (mlaştina), apoi ale angoasei marelui oraş, totul într-o „fabulaţie“ liniară şi coerentă, în căutarea marilor adevăruri.

Vasile Braic, „Gellu Naum, *Zenobia*“,
Dialog, nr. 110-111, ianuarie 1985

Răspunsul cel mai sfidător la chipul cum Gellu Naum izbuteşte să ne incite şi să ne intrige cu proza sa ar fi încercarea de a da o interpretare coerentă acestui „roman suprarealist“ acceptând să citim cartea îmbibaţi până la refuz de toate sugestiile detestabilei şi detestatei Literaturi şi instituind peste logica onirică a textului linişte maniacă şi metodică a filologiei. Am putea arăta, de pildă, că Zenobia e un personaj mai vechi al lui Gellu Naum, identificabil în câteva „poheme“ din volumul de versuri *Partea cealaltă,* 1980 („Conţinutul de plumb al logodnicilor“, „Virtutea ca subterfugiu“, „Triunghiul“, „Datorită unui fenomen“, „Lovirea aerului“ etc.), sau am putea ilustra chipul cum teoriile, decurgând din „nevoia noastră firească de ocultizare“ (*Copacul-animal*, 1971), despre „mediumnitate“ sau „efialtism“ şi „licantropism“ se regăsesc în proza de acum. Şi exemplele n-ar fi puţine: călăuziţi de chiar indicaţiile poetului din *Medium* (1945) şi *Teribilul interzis* (1946), volumele de proză compendiate în *Poetizaţi, poetizaţi...* (1970), am citi, de pildă, în întâlnirea dintre personajul-narator (omonim cu autorul) şi Zenobia (din cartea de acum) un clar exemplu de „mediumnitate“; am ilustra în *Zenobia* cazuri de efialtism (termenul pleacă de la elinescul *effialtes*, „coşmar“, de fapt, literalmente, „cel care-ţi sare asupră-ţi“ sau, cum precizează autorul însuşi, „numele grec al incubelor şi succubelor, corespondentul *insultor*-ului latin“), adică de demonism al obiectelor; am reaminti că mici

episoade aşa zicând autobiografice (acela referitor la sora oligofrenă Zoe-Olga) apar şi în „poheme" (vezi, de pildă, „Vă spun drept am văzut", în volumul *Copacul-animal*, 1971) şi am putea, în final, să denunţăm un subtil literat (să nu uităm că Gellu Naum este excelentul traducător în limba română al lui Diderot şi Stendhal), al celui de-al doilea val al avangardei româneşti, ce îşi organizează de câteva decenii discursul, nelăsând nimic la voia întâmplării, reluându-şi din când în când textele vechi şi combinându-le cu altele noi, propunându-şi, în fine, experienţele pe care, grăbită, istoria literară tinde mereu să le dateze drept strict *actuale*. […] Personajul-narator (care se numeşte chiar aşa: Gellu Naum) îşi declară de altminteri destul de explicit proiectul („încă de la naştere, mi-a intrat în cap că am de comunicat lucruri uitate"), ceea ce ne îndreptăţeşte poate şi nouă tentativa de lectură. Rezultă din toate acestea că ipoteza cea mai puţin productivă pentru o interpretare a cărţii lui Gellu Naum e, oricât ar părea de curios, aceea a suprarealismului: evidente, conexiunile suprarealiste [...] nu pot fi ignorate, căci scriitorul întreprinde o originală sinteză de decadentism şi avangardism (toate teoriile sale „mediumnice" sau referitoare la „obiectul efialtic" îmbină onirismul cu atracţia târziu romantică pentru ezoterism, magie neagră, vampirism etc.). Dacă ele sunt insuficiente acum pentru analiză e pentru că accentul cade în *Zenobia* asupra existenţei unui tip de mesaj ocult la care accesul pe cale logică e negat. Sub hazardul, derizoriul sau ilogicul faptelor comunicate se cifrează un scenariu mitic, semnalat în diverse chipuri, acea „lume presimţită" faţă de care explicaţiile nu ajung. […] Marea temă a cărţii este, în cadrul tipului de comunicare, singur accesibil poetului („pohemul"), dragostea. Personajul îşi simte înclinaţia spre „arheologia mediumnică" (atracţia neexplicată spre anumite obiecte al căror

sens cifrat devine activ în el) şi prin mijlocirea ei pot situa acele *signa translata* ale sensului ascuns, simţindu-se călăuzit, parcă, spre centrul ireductibil, dens de semnificaţie mitică al „temei“ sale: „… legat de disponibilitatea mai sus amintită şi nevăzând nici o deosebire între stări şi fapte, eu scriu aici (pentru că s-ar părea că scriu) despre dragoste şi-mi place bâiguiala care îmi dizolvă inteligenţa şi cultura ca să-mi deschidă alte porţi“. Mitul androginului (protagonistul vorbeşte de relaţia cu Zenobia ca de „fanatica, adânca noastră uniune“, simbolizată hilar prin lipirea „umăr la umăr“, ca în reprezentarea simbolică a androginului, a celor doi „iubiţi“) se resimbolizează în chip felurit pe traseul cărţii şi, mai ales, el capătă consistenţă în „jupuita ipostază orfică“, cum o numeşte autorul. Zenobia este, de fapt, mută la început, comunicarea cu ea e directă, nu presupune explicaţii şi cuvinte, e o stare originară redescoperită. Regăsirea ei încheagă scenariul orfic, recapitulat în diverse variante: întâlnirea dintre Constantin şi Lilly (comparată cu aceea dintre Dante şi Beatrice) sau sugestiva ipostaziere a cântăreţului trac în personajul bizarului adolescent oacheş, în redingotă, cu vioara sub braţ, ţiganul lăutar bolnav de oftică, la al cărui cântec animalele devin blânde („Veniră un şarpe şi o pasăre, stătură lângă noi, ascultară şi se îmblânziră“), ce-şi plânge mireasa moartă, pe care v-a pleca s-o regăsească. [...] Acest Orfeu derizoriu (în cazul obiectelor şi fiinţelor din acest roman, derizoriul are poate valoarea unei exorcizări a tendinţei lor „efialtice“) are nume de femeie (Irina), ceea ce semnifică tocmai androginitatea sa potenţială, căutarea de „împăcare“ (*Irina* înseamnă chiar „pace“!) a „principiilor“ într-o unitate („Aici s-ar cuveni poate să spun că, dintotdeauna am presimţit în jurul meu prezenţa atotcuprinzătoare a unui principiu feminin pe care, încercând să-i definesc trăsăturile, să-i dau chip, îl denumeam

Spiritul-Femeie. Dar disponibilităţile mele, încă prea crude, nu izbuteau să realizeze decât imaginea unei femei de statură uriaşă, cât lumea. […] Cu puţin înainte de plecarea mea în mlaştini conceptul şi atributele fizice ale Spiritului-Femeie se reechilibraseră. Vreau să spun că, de pildă, gigantismul presimţit devenise pentru mine un fel de dimensiune pur spirituală, abstractă, fluidă şi informă, în care imensitatea şi micimea, anomalia şi firescul, promiscuitatea şi splendoarea coexistau, fără să mai existe ca atare“). Întregul discurs despre dragoste construit în spaţiul cărţii conduce la această recucerire a sensului ei mitic. […] Există un curios rousseauism al scriitorului, manifestat, în derizoriu, prin opoziţia dintre „mlaştină“ şi „oraş“: dincolo de casele acestuia din urmă se găseşte Infernul; la oraş Zenobia lucrează confecţionând litere, semne absurde ale unui limbaj ce şi-a pierdut posibilitatea de semnificare: pierderea Zenobiei în acest infern echivalează, desigur, cu moartea lui Euridice; iar căutarea şi găsirea ei înseamnă, pe de o parte, eliminarea provizoriului „fihinţei“ nedepline, neîntregi. […] Spaţiul se reproporţionalizează („vedeam prin pleoape cum totul în jurul meu se spaţializa altfel“) şi, printr-un ochean fără sfârşit, noul Orfeu, autor de „poheme“, o zăreşte pe Zenobia-Euridice („În faţa scorburii, pe un maldăr de trestii uscate, Zenobia şedea cuminte, cu mâinile în poală. Îi albise părul aşteptându-mă“).

Sinteza de scenariu mitic şi atitudine avangardistă […] face din *Zenobia* nu o carte bizară, o „aiureală“ (cuvântul îi aparţine autorului însuşi, care, cel dintâi, sub masca propriului personaj, îşi discreditează scrierea), ci o tentativă posibilă de reformulare a unei teme eterne. […] În orice caz, autorul se învecinează în acest volum nu atât cu suprarealiştii, cât mai degrabă cu Mircea Eliade, cel din nuvelele şi romanele „fantastice“, prin aceeaşi îmbinare a cotidianului cu

semnificaţia mitică. *Zenobia* nu e o carte de lectură uşoară, nici produsul bizar al unui gest de iconoclastie avangardistă: singura interpretare ce nu trădează intenţiile autorului e, cu toată certitudinea, aceea care acceptă incitaţiile sale şi pleacă în căutarea sensului ascuns.

Marian Papahagi, „Gellu Naum: *Zenobia*, I“, *Tribuna*, nr. 25, 20 iunie 1985, şi „Gellu Naum: *Zenobia*, II“, *Tribuna*, nr. 26, 27 iunie 1985

Aflată la limita dintre proză şi poezie, cartea lui Gellu Naum se situează undeva în afara posibilităţii unei exegeze bazate pe criterii specifice unui gen literar sau altuia. Autorul însuşi se plasează deliberat într-o „macrostructură“ literară, în care delimitările de acest tip devin inutile şi inoperante, cartea neavând asociată titlului nici o indicaţie suplimentară de gen sau specie.

Adriana Bontea (despre *Zenobia*), *Viaţa studenţească*, 26 iunie 1985

Insolitul, onirismul, gustul provocării, deriziunea literaturii frapează de la prima lectură. […] Provocatoare este, la un nivel superior, şi descurajarea deliberată a tentativelor de lecturi critice; despre critici, autorul ne spune că sunt „nişte roboţi anchilozaţi voluntar în mecanismul lor profesional“. […] Această ridiculizare a criticii nu e decât un semn, printre altele, al mefienţei faţă de un anumit mod – rutinier, conformist – de a înţelege cultura; scriitorul îşi face, dimpotrivă, un titlu de onoare din a-şi afişa preferinţele şi repulsiile în materie culturală (îi place „lectura lui Raymond Roussel în timp ce Joyce mă făcea să vomit“, Goethe este duşmanul său „personal“), se lansează într-o diatribă vehementă împotriva

ziarelor, îl imaginează pe Bach cântând la ţambal (mod de a condamna invazia devastatoare a kitsch-ului) etc. Astfel de atitudini, care îl pot şoca pe cititorul neavizat, nu sunt, desigur, nici noi, nici maligne: regăsim aici o... tradiţie a avangardei şi, de fapt, scriitorul îşi compune nu o dată propria operă din bucăţile ce rezultă din „dinamitarea“ culturii tradiţionale. [...] Refuzul „literaturizării“ naşte aşadar pagini de superbă literatură. Trebuie spus însă că lectura cărţii e departe de a fi facilă. Deruta pe care o vor fi încercat unii dintre cititorii întâmplători ai acestui Obiect Pohetic Suprarealist (identificabil, dar nu mai puţin insolit) trebuie să fi fost mare.

Al. Călinescu, „Poetica antiliteraturii“,
Cronica, nr. 28, 12 iulie 1985

Definită de autorul ei, cu o ironie tipic avangardistă, drept „un fel de homan“ – formulă preţios-caricaturală pentru *roman*, tot aşa cum poemele, decăzute din condiţia de pure stări existenţiale în imperfecta, convenţionala expresie literară, erau numite dispreţuitor „poheme“ –, noua carte a lui Gellu Naum are toate trăsăturile prozei suprarealiste, vizând descifrarea, sub crusta evenimentului aparent banal, a unor deschideri spre „necunoscut“ şi „miraculos“, a relaţiilor secrete dintre eu şi ceilalţi, dintre om şi cosmos, ce angajează un complex teatru al impusurilor inconştiente, într-o atmosferă onirică specifică: ne aflăm, încă o dată, în acel „punct al spiritului“ unde – cum suna definiţia lui A. Breton din al doilea Manifest – „viaţa şi moartea, realul şi imaginarul, trecutul şi viitorul, comunicabilul şi incomunicabilul, susul şi josul încetează să mai fie percepute contradictoriu“. Într-o atare perspectivă, „realitatea“ devine enigmatică, se cere citită ca semn al unui dincolo, comportă un proces de supracodificare, întâmplările, haotice la suprafaţă,

tinzând să se ordoneze după o logică ascunsă, a stărilor subliminare, a obsesiilor angoasante şi a reveriilor eliberatoare. Scrieri mai vechi ale autorului precum *Medium*, *Castelul orbilor* ori *Teribilul interzis*, datând din prima jumătate a deceniului cinci, desfăşuraseră, de altfel, într-o conjugare de manifest, eseu şi poem, harta unui asemenea teritoriu al necontenitei exersări a disponibilităţii pentru miracol, a unei tensiuni mereu cultivate a spiritului, menţinut în definitoria stare de „aşteptare activă“ a „mesajului“ revelator, a „semnelor“ premonitorii ale hazardului obiectiv, într-o „mediumnitate“ generalizată, asigurând o relaţie de vase comunicante între toate nivelurile existenţei. […] Nevoia delimitării de „literatură“ face parte aici din strategia „retorică“ (*horribile dictu!*) a protagonistului-narator. Căci astfel de sublinieri spun de fapt cum nu trebuie citită cartea şi sugerează implicit un particular *mode d'emploi* suficient de obscur pentru ca haloul de mister presupus să se răsfrângă asupra substanţei înseşi a textului, cu întâmplările lui insolite, cu trecerile dificil de sesizat între real şi imaginar, dintre veghe şi starea de vis. La acest nivel, cartea se înfăţişează ca un fel de „metaroman“, evenimentele propriu-zise fiind dublate de o critică şi o autocritică sui-generis, atrăgând atenţia asupra capcanelor unei lecturi de tip „realist“, interesată de amănuntul caracterizant pentru o anumită ambianţă sau psihologie a personajelor. […] Din acest unghi, apelul repetat adresat cititorului de a „recapitula“ aşa-numitele „amănunte“ ce alcătuiesc trama aleatoriei naraţiuni are mai degrabă o funcţie ironică. Ceea ce sugerează, nu mai puţin insistent, este, în schimb, orientarea spre „o anumită disponibilitate mediumnică“, căutarea „noutăţilor de pe un tărâm fără sus şi fără jos“, deschiderea spre „un posibil fără limite“. […] Iar dacă anumite amănunte „realiste“ sunt trecute la capitolul „mizeriilor“ fără valoare, ele sunt larg compensate

de sporirea conotaţiilor mitico-simbolice – de la numele unor personaje până la obiecte, gesturi şi situaţii ce par a cere, cum spunea Breton în *Nadja*, „a fi descifrate ca o criptogramă“. […] Extrem de complex, „homanul“ lui Gellu Naum – din care am desprins doar câteva momente şi posibile sugestii – nu se lasă uşor de descifrat.

Ion Pop, „Gellu Naum: *Zenobia*“,
Steaua, nr. 9, 1985

Zenobia este o carte neobişnuită, şocantă, provocatoare, de factură singulară în literatura română. Se adresează în primul rând celor care ştiu cine este Gellu Naum şi au urmărit prezenţa de peste cinci decenii, evoluţia, în cadre stabile şi consecvente, a acestui mare poet al avangardei, uimitor de fidel începuturilor sale, programului său literar ireductibil, radical, revoluţionar, ei vor descoperi aici motivarea cea mai profundă a poeziei sale, un veritabil roman al formaţiei şi al construcţiei de sine. Un roman al genezei spiritului creator şi totodată jurnalul unui stil de viaţă de o extraordinară puritate, sustras tuturor conformismelor, tuturor stereotipiilor, tuturor prevederilor. […] Carte frumoasă şi stupefiantă, scrisă dintr-o singură respiraţie (o respiraţie uşoară, nespus de naturală), *Zenobia* are de ce să îl mire pe obişnuitul cititor de „proză“: sfidează, fără să aibă aerul că vrea cu tot dinadinsul, normele unei literaturi „serioase“. Şi cât este totuşi de serioasă în sfidările, sarcasmele şi teribilele ei mirări, cât este de nobilă, de curată şi de gravă în jocurile, voluptăţile de relatare liniştit imperturbabilă, în stilul de dispreţuitor detaşată confesiune, de jurnal şi parodie de jurnal al unor experienţe, în simplificările brutale, în ordonarea şi dezgusturile, în candorile mişcătoare şi în naivităţile prefăcute, în cinstitele lamentaţii şi în distanţa plină de stăpânire şi de răceală, în

accentele patetice uneori, total înstrăinate alteori ale povestirii, ale depoziţiei, ale mărturisirii de sine. […] A povesti o carte de Gellu Naum este încă mai stupid decât a povesti orice carte a unui contemporan al nostru. Înnăscut duşman al banalităţilor curente, al celor literare îndeosebi, al arogantelor platitudini interpretative de variate categorii, autorul este dintre cei puţini care ştiu ce fac, acţionând în plină lumină a conştiinţei, de la primele fraze avertizându-ne el însuşi asupra riscurilor, a capcanelor lecturii („de aceea poate că, pe alocuri, am să spun ce nu trebuia spus“). […] Pe Gellu Naum îl pricepi de îndată chiar şi atunci când nu-l pricepi până la capăt. Este o însuşire a sa şi este emblema însăşi a marii poezii. *Zenobia* ne ajută să facem un pas mai departe, este cartea în care autorul *Drumeţului incendiar*, al lui *Athanor*, al *Tatălui meu obosit*, al atâtor „poheme“ fundamentale pentru literatura română modernă consimte să se dea, atât cât se poate (şi *nu* totul se poate), pe faţă. […] Despre Gellu Naum, poetul extraordinar al avangardei româneşti, nu s-a scris niciodată cu atâta competenţă ca în *Zenobia*.

Lucian Raicu, „Mirificul dezlegat“,
România literară, 1 august 1985

Cum să nu împărtăşeşti aprehensiunea lui Marian Papahagi de a scrie despre cartea lui Gellu Naum, *Zenobia*, când autorul îşi recuză dinainte criticii, propunându-ne un portret vitriolant al unui reprezentant-tip, sub numele Ioachim, din „această specie de roboţi anchilozaţi voluntar în mecanismul lor profesional“? Cu atât mai mult cu cât nu pare a fi vorba despre animozităţi personale (deşi ele pot să nu fie absente), ci despre refuzul sistematic de a se lăsa încadrat în „literatură“, atitudine ce-l împiedică să recunoască a fi scris un roman. „…am senzaţia [afirmă personajul-autor

ce-şi spune pe nume, Gellu Naum] că încep să comit un fel de *h*oman şi asta mă oripilează".

Exorcismul literei *h* îi aparţine în propriu lui Gellu Naum, e iscălitura lui inconfundabilă. Nu şi refuzul literaturii, trăsătură distinctivă a întregului suprarealism, pe care Gellu Naum îl continuă la noi cu o exemplară şi frecventă fidelitate, nedespărţindu-se de el decât în timpul distrugătoarei paranteze a realismului socialist. Aici nu vom fi de acord (ceea ce ni se întâmplă rar) cu Marian Papahagi, care, de-a lungul celor două cronici consacrate, în *Tribuna*, *Zenobiei*, pentru a descifra dublul scenariu mitic din carte (mitul androginului şi mitul lui Orfeu), socoteşte că „ipoteza cea mai puţin productivă pentru a da interpretare cărţii lui Gellu Naum e, oricât ar părea de curios, aceea a suprarealismului".

Un poem – şi poate, cu atât mai mult, un pohem al lui Gellu Naum – nu poate fi descris. Cartea aceasta de căutare (în sensul de *quête*), de parcurs iniţiatic, de semne malefice sau benefice emise de obiecte, de laborioasă descifrare a unui sens ascuns, capabil să remedieze nonsensul mizeriei noastre existenţiale, ar suferi mai mult decât altele de povestirea unei acţiuni ce nu e decât aparenţă. […] Presupunem că nu va fi de acord, mai mult, va fi chiar furios, dacă încheiem afirmând că *Zenobia* reprezintă un moment *literar* privilegiat. Oricare ar fi însă reacţia naratorului-autor, irezumabila *Zenobie* trebuie citită: e unul din textele literare prin care iubirea încearcă, dacă nu să reclădească lumea, cel puţin să-i afle un sens, în mizeria actuală a semnificaţiilor rătăcite, alungate, răstălmăcite.

Monica Lovinescu, text citit la Radio Europa Liberă
în 6 septembrie 1985 (publicat în *Est-etice/UNDE SCURTE IV*,
Editura Humanitas, Bucureşti, 1994)

Începând cu volumele *Medium* (1945), *Critica mizeriei* (1945), în colaborare cu Paul Păun şi Virgil Teodorescu, şi, mai ales, în *Teribilul interzis* (1945), Gellu Naum îşi construieşte o teorie a poeziei bazată pe ideea obiectului „efialtic“ şi a visului ca instrument de cunoaştere. Poezia este înţeleasă, bineînţeles, în linia suprarealismului, cu precizarea importantă (datorată lui Rimbaud) că *poezia nu mai ritmează acţiunea: ea este înainte. Medium* este o confesiune, completată de un număr de *vise comentate*. Cartea începe (reflex cunoscut) prin a pune în acuzaţie *Poezia* şi, în genere, *Literatura*, cuvinte de ruşine, dar, vai, inevitabile chiar şi atunci când combaţi în scris literatura, poezia... E ceea ce constată cu imens regret Gellu Naum: n-a făcut decât literatură. „Îngrozitoare decepţie.“ […] Poezia (literatura) fiind, atunci, o fatalitate, Gellu Naum stabileşte instrumentele ei. Mai întâi *visul*, o realitate mai puternică decât aceea a realului, un instrument de cunoaştere mai sigur decât acela al raţiunii. […] Gellu Naum, deşi nu îi iubeşte pe romantici, îl ia ca punct de sprijin pe Gérard de Nerval, despre care se bănuie că ar fi fost schizofrenic. Tocmai de aceea, zice poetul român, tocmai de aceea ne întoarcem la Nerval, pentru că „schizofrenia a făcut mai mult decât raţiunea conţinută în toate capetele timp de cinci secole. Cred că nu e departe ziua când schizofrenia, dincolo de aparentul ei subiectivism, va deveni unul din principalele instrumente de cunoaştere“… Curios, despre rolul schizofreniei în procesul cunoaşterii vor vorbi, peste câteva decenii, şi filozofii Michel Foucault, Gilles Deleuze...

Eugen Simion, *Gellu Naum*, Ateneu,
septembrie 1987
(text reluat în *Scriitori români de azi*, III,

Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1984)

Suprarealiştii nu fac literatură în sens strict estetic. Oroarea lor de „literatură“, de cercul strâmt al convenţiilor general acceptate, alienante, de mecanismele restrictive, represive, castratoare ale raţiunii „ştiinţifice“, ale autonomismelor de orice fel este iremediabilă. […] *Zenobia*, una dintre cele mai stranii şi mai tulburătoare cărţi din literatura română, tradusă, în ultimii ani, în mai multe limbi de circulaţie, apare în 1985, în plină afirmare a „generaţiei ’80“. S-a glosat mult pe marginea unor similitudini cu proza optzecistă. Există, într-adevăr, în această evocare o dimensiune metatextuală şi autoreferenţială evidentă, o tentaţie a autocomentariului, o anumită preocupare pentru controlul efectelor de lectură prin adresările către cititori, care ar putea fi interpretate la prima vedere drept concesii acordate mai tinerilor colegi. […] Cititorul e „invitat“ să descopere o realitate psihică, singura la care poate avea acces, singura în care totul devine posibil: „Mie, de unde mă aflu, îmi este perfect egal“... Ca şi la Mircea Nedelciu, textul are o structură bricolată, tip puzzle, „spart“ din loc în loc de inserturi „extrase din presă“. Însă, spre deosebire de optzecişti, condiţia antiepică, cinematografică a „prozei“ lui Gellu Naum e pusă în slujba poeziei. Romanul său e unul „metasuprarealist“. […] Romanul poate fi citit, desigur, prin mai multe „grile“, pe mai multe niveluri, ca roman autobiografic (pentru că totul sau aproape totul, real, visat, halucinat sau imaginat, a fost „trăit“), ca roman de dragoste, roman al cuplurilor (cuplul Gellu-Zenobia fiind asemuit, la un moment dat, în spirit suprarealist, cu o „întâlnire a lui Dante cu Beatrice pe o ceaşcă de cafea fabricată în Suedia“), ca roman psihanalitic, magico-mitic, „mediumnic“, „metasuprarealist“, metaroman... […] Sunt relatate viziuni,

coincidenţe stranii, atracţii magice exercitate de locuri, obiecte sau fiinţe necunoscute, episoade biografice verificabile, evenimente inexplicabile raţional, dar nu mai puţin reale, şi ele „autentificate“ în interviuri.

Paul Cernat, „Tinereţe fără bătrâneţe“,
Observator Cultural, 2000

Gellu Naum îşi intitulează singurul text în proză de factură pronunţat autobiografică *Zenobia* (text scris între 1980 şi 1985), punându-şi astfel scrierea sub semnul întâlnirii iubirii sublime, nepereche. Zenobia reprezintă pentru protagonist şi narator „mirificul dezlegat“, „marea iubire liberă“, mediumul salvării şi revelaţiei de sine. […] Nu întâmplător aşadar la sfârşitul primului capitol al scrierii, identitatea protagonistului e dezvăluită chiar Zenobiei, într-un discurs declamat parcă dintr-o suflare, ceea ce arată dificultatea, penibilul şi rezistenţa la exprimare pe care le întâmpină răspunsul la întrebarea: „Cine sunt eu?“. [...] Gellu Naum nu scrie o povestire despre „viaţa mea“, aşa cum s-ar defini în mod obişnuit o povestire autobiografică. El scrie despre „fapte“ şi „stări“, nefăcând între ele nici o deosebire şi cerându-i cititorului să creadă că nimic nu este imaginat, că „toate s-au petrecut exact cum relatez“. Stările sunt momente privilegiate, momente în care realitatea exterioară şi adevărul lăuntric se contopesc. Ele sunt dincolo de gânduri, dincolo de logica raţiunii, reprezentând, mai aproape de logica alchimică, alt mod de a gândi, bazat pe relaţia de neînlocuit dintre unitate şi multiplicitate, dintre materie şi spirit. O astfel de stare e starea de dragoste, căci iubirea dintre protagonist şi Zenobia „menţine dragostea pe lume“. Ea arată cum „cotropitoarea, disperata dragoste a lumii se ghemuise acolo, în cârpele noastre deschise, desfăcute până la soarele care

probabil că mai exista şi până dincolo de el, departe, atât de departe, încât distanţa se pierdea, uita să mai existe, se risipea în noi, în aerul stătut al scorburii; ajunşi aici, vă rog să recapitulaţi acele zile, să le umpleţi cu tot ce ştiţi despre dragoste, cu tot ce credeţi că ştiţi, eu nu inventez nimic, şi aşa mai departe". […] *Zenobia* e o carte a vindecării şi a renaşterii eliberatoare după ce protagonistul se află „împotmolit în mâlurile trecerilor". Trecerea prin primul coridor, trecerea prin mlaştini, trecerea prin oraş şi al doilea coridor şi, în final, revenirea recuperatoare „printre fantomatice mlaştini şi întunecate păduri", în locul unde, în faţa scorburii, cu mâinile în poală şi părul albit, aşteaptă Zenobia.

Dan Cristea, „Gellu Naum şi partea cealaltă a autobiografiei", *22*, nr. 17, 8 august 2000

Primul text, *Medium*, poate fi privit ca o paradigmă scripturală pentru aproape toate prozele care-i vor urma, atât din punct de vedere retorico-stilistic, cât şi al structurilor imaginarului. […] Evident, totul se petrece în regim oniric, într-o suprarealitate configurată prin anumiţi *topoi* specifici: spaţii vaste, deşerte, acoperite cu ruine şi cu obiecte dezafectate (ca în picturile lui Chirico, Dalí sau Tanguy), statui sparte, năpădite de alge ori plante carnivore, castele părăsite şi bântuite de fantome etc. De altfel, termenul *oniric* revine foarte frecvent în comentariul naratorului, relatarea evenimentelor fiind în permanenţă însoţită de reflecţii lucide cu privire la semnificaţia acestui demers, astfel încât textul în ansamblu capătă un evident caracter programatic, putând fi privit chiar ca o încercare de ilustrare a programului poetic suprarealist. […] Tema romanului [*Zenobia*] e din nou iubirea, văzută acum ca o adevărată experienţă iniţiatică, cuplul de îndrăgostiţi năzuind să refacă unitatea androginului primordial. Pe această

schemă mitică e construită intriga cărţii, de altfel extrem de laxă, cu numeroase digresiuni şi evenimente contingente, anodine, cu un permanent melanj de solemn şi derizoriu, sublim şi grotesc, real şi fantastic. […] Există în romanul lui Gellu Naum destule indicii care trimit spre ideea de iniţiere, astfel încât acesta ar putea fi citit ca un *Bildungsroman* în cea mai pură tradiţie a genului.

Ovidiu Morar, „Gellu Naum – o culme a suprareaslimului“,
în *Contemporanul*, anul XV, nr. 1 (622), 2004, şi *Avatarurile suprarealismului românesc*, Editura Univers, Bucureşti, 2003

Zenobia rămâne un roman al formării spiritului creator saturat de literatura „serioasă“, „îmburghezită“. „Pohetica“ sa este împotriva literaturizării a ceea ce autorul numeşte „incoerenţa artizanală“, care nu poate duce decât la situarea în afara literaturii. Nimic nu este previzibil în acest „pohem de iubire“, unde discursul se cristalizează sub ochii noştri. Ca şi în poezie, dar cu o „epică“ mai coerentă, supusă cauzalităţii verosimile, Gellu Naum se citeşte aici introspectiv. El ia act, ca de obicei, de ceea ce se petrece la suprafaţa şi în intimitatea lucrurilor şi transpune totul cu dezinvoltură, net, într-un mozaic liric dus până la limitele unui amplu poem suprarealist dificil de rezumat, în care misiunea personajului-narator şi a zeităţii vieţii este „de a menţine trează dragostea în lume“. Acesta din urmă, fulgerat de tentaţia androginiei, mărturiseşte, referitor la relaţia sa cu Zenobia, „fanatica, adânca noastră uniune“.

Vasile Spiridon, „Despre «poheticitatea» romanului *Zenobia*“,
în *Înscrierea pe orbită*, Editura Timpul, Iaşi, 2008

Proza lui Gellu Naum conţine, la început (*Medium*, 1945; *Teribilul interzis*, 1945; *Spectrul longevităţii*, *122 de cadavre*, 1946; *Castelul orbilor*, 1946), mărturisiri, note, impresii şi aforisme (mai ales pe teme literare), toate foarte inteligente şi clare, fără supa lirică primordială sau polemică de la ceilalţi. În spiritul unei autenticităţi a cărei necesitate o proclamau în epocă şi alţii decât avangardiştii (Camil Petrescu, Mircea Eliade, bunăoară), Gellu Naum scrie: „Am cu mine tristeţea profundă a poeţilor care toată viaţa – dar toată viaţa – s-au căznit să nu facă literatură şi până la sfârşit, răsfoind cele o sută şi mai bine de pagini, au descoperit că n-au făcut decât literatură". Şi încă mai autocritic: „Sunt infectat de literatură până dincolo de măduvă şi pariez că orice medic ar vedea în fiecare din nervii mei cangrena puturoasă a poeziei". Sunt în *Medium* consideraţii despre Nerval (romanul acestuia *Aurélia* va fi asociat de critici cu *Zenobia*, ca şi *Nadja* lui Breton) şi despre romantici (care „se mulţumesc cu puţin", uitând tot ce văzuseră *dincolo*, după ce se întorceau *dincoace*, ca şi cum s-ar fi învârtit într-o „uşă turnantă"), despre Lautréamont şi forţarea apariţiei obiectului într-un timp şi un spaţiu noi, nocturne, despre vise („n-avem decât de câştigat dacă privim mai cu atenţie logica onirică"), despre misterul lui Chirico, [...] în sfârşit, despre caracterul efialtic al vampirismul tocilelor, al aparatelor fotografice care sug imaginile, al sobelor, licantropismul vampiric al unei puşculiţe în formă de animal şi despre multe alte lucruri interesante. Remarcile despre artă sunt paradoxale, aproape toate despre libertatea pe care avangardiştii o considerau bunul suprem [...]. Dincolo de nivelul lor intelectual înalt, paginile acestea au şi mari calităţi literare. Ar merita poate să fie citat poemul în proză despre ploaie din *Medium*. Alte asemenea poeme din *Teribilul*

interzis sunt în tradiţia Macedonski – D. Anghel. Valoarea lor se vede însă cel mai bine pe spaţii mici, în câteva veritabile haikuuri în proză. [...] E greu de explicat literatura aceasta, în fond minoră şi manieristă, dacă o punem în raport cu ideile din *Critica mizeriei* sau din apendicele la *Teribilul interzis*, volum în care mai găsim şi o proză suprarealistă în care îşi dau întâlnire, într-un parc de locomotive ruginite, o femeie muribundă, un maseur, naratorul însuşi ducând în spinare cadavrul lui Marat şi Zenobia, care cântă la pian. 30 de ani mai târziu, în *Tatăl meu obosit*, subintitulat *pohem*, genul de proză va fi reluat fără mari schimbări. […] Cea mai organizată dintre toate prozele sale este „homanul“ (adică romanul) *Zenobia* din 1985, care debutează cât se poate de realist, doar că repetarea insistentă a formulei „nu vreau să-l descriu“ (un personaj, un loc etc.) arată că autorul nu ţine să fie socotit romancier (poate homancier). Realitatea e o ţesătură de probabilităţi. O lectură adecvată ar fi, în concepţia lui Naum, ca aceea în Braille: „Dacă aţi închide ochii şi v-aţi trece uşor vârfurile degetelor peste ploaia de litere negre, sunt sigur că *aţi vedea* odaia dlui Sima…“. […] Aparenţa de roman realist e sistematic sabotată de tot soiul de situaţii neobişnuite. Naratorul, pe care-l cheamă ca pe autor, şi Zenobia trăiesc în ţinutul mlaştinilor, într-o scorbură căptuşită cu frunze, împreună cu un bătrân senil şi, pentru alţii, invizibil, care stă nemişcat pe masă. Merg în oraş pentru o vreme, ca să revină în final în ţinutul mlaştinilor. Spre deosebire de prozele suprarealiste de dinainte, aici contrapunctul realist la fantezie este permanent. Oraşul e zugrăvit exact, cu nume de străzi cunoscute. Romanul ia pe alocuri înfăţişarea unui jurnal sau al unor memorii, în care, deşi totul e transfigurat sau vag, pot fi recunoscute elemente autobiografice sau personaje istorice.

Nicolae Manolescu, „Gellu Naum“,
în *Istoria literaturii române*, Editura
Paralela 45, Piteşti, 2008

În Zenobia spuneaţi că trebuie să comunicaţi lucruri uitate. Aţi reuşit?

Într-un fel, în măsura în care au rămas. De pildă, am vorbit despre dragoste. Am vorbit despre *l'esprit femme*, despre spiritul feminin, şi este un lucru foarte important. Era un lucru foarte important pentru mine să pot, prin scrisul meu, să transmit credinţa mea profundă în spiritul feminin. Magistrul Eckhart, printre altele – un înţelept a fost el –, a ţinut foarte mult la asta – era o ceartă religioasă care pe mine m-a interesat foarte puţin sub aspectul ei de ceartă între biserici, cât de cel de ceartă spirituală, ca să zic aşa. Adică spiritul s-a masculinizat. Nu mai era spiritual feminin ca la începutul începuturilor, ci a fost masculinizat. Eu vorbeam acolo despre spiritul feminin pe care îl regăseam undeva unde era de găsit. Aşa, el mai există pe ici, pe colo, în nenorocirea asta masculinizată.

De ce aţi scris un singur roman?

Eu n-am scris romane niciodată. *Zenobia* nu este un roman, ci un text autobiografic. Eu n-am făcut niciodată prea severe despărţiri între proză şi poezie. Proza mea e, într-un fel, şi poezie. […] A vorbi despre proză şi despre poezie înseamnă a împărţi textele ca pentru şcoală, cine ştie pentru ce. Textele primordiale nu erau – eu acum inventez o explicaţie, dar e explicaţia mea, nu m-am gândit până acum, dar, de pildă, mă gândesc că la Homer, iartă-mi asemănarea, deşi îmi place mai mult Xenofon decât Homer –, deci Homer nu ştia de proză sau versuri. Romanul, cu câteva excepţii (*Măgarul de aur* – dar ele sunt altceva, cărţi iniţiatice), romanul este o chestie foarte modernă. Teatrul nu e modern, dar mie nu-mi place. […] Totul e să fiu în stare de poezie, în stare de a scrie

cu poftă, cu plăcere. Şi atunci scriu întotdeauna poezie. Dar câteodată se întâmplă să meargă şirurile până la capăt şi, dacă nu e un poem în proză, atunci e o poezie mai lungă, cum am în *Teribilul interzis* sau chiar în *Poetizaţi, poetizaţi...* Pe mine asta m-a amuzat, suna foarte bine pentru mine, în momentul în care se spunea: „Reportajul este literatură“. Reportajul este... reportajul şi proză... şi proză, şi proză... Şi-atunci am scris şi eu o cărticică la care nu s-a uitat nimeni, care se numea *Poetizaţi, poetizaţi...*

Gellu Naum, „M-aş dispreţui dacă n-aş
mai găsi în mine
nici un fel de demnitate... poetică“,
interviu luat de Iulia Blaga, *România
liberă*, nr. 2068, 16 ianuarie 1997

Table of Contents

Table of Contents